

ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.ГНАТЮКА
БІЛОРУСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В КРАКОВІ
КАЗАХСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. С.СЕЙФУЛЛІНА
НАУКОВИЙ КЛУБ «SOPHUS»

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО Й ЕКОНОМІКА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Збірник наукових праць
II міжнародної науково-практичної
конференції

28 жовтня 2016 року
Україна, м. Кам'янець-Подільський

УДК 63.001:65.001:30.001:10.001
ББК 65.9 (4укр)-55
Н 35

Національне виробництво й економіка в умовах реформування: стан і перспективи інноваційного розвитку та міжрегіональної інтеграції: зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. конф. 28 жовтня 2016 р. (ПДАТУ, м. Кам'янець-Подільський). – Тернопіль : Крок, 2016. – 355 с.

ISBN 978-617-692-380-0

Збірник містить наукові доповіді II міжнародної науково-практичної конференції “Національне виробництво й економіка в умовах реформування: стан і перспективи інноваційного розвитку та міжрегіональної інтеграції” (Кам'янець-Подільський, 28 жовтня 2016 р.), яка відбулася на web-сайті www.sophus.at.ua, з актуальних технологічних, технічних, економічних, соціальних та екологічних проблем і напрямів розвитку України, інших держав та сучасного суспільства загалом.

Збірник буде розміщений в системі РІНЦ (договір №1005-03/2015К від 24.03.2015 р.)

Редакційна колегія:

Іванишин В.В., д.е.н., проф., ректор – голова редакційної колегії (Україна); Бендера І.М., д.пед.н., проф.; професор (Україна); Водяник І.І., д.т.н., проф. (Україна); Гораш О.С., д.с.–г.н., проф. (Україна); Желавський М.М., д.вет.н., професор (Україна); Лісовський О., д.т.н., професор (Польща); Місюк М.В., д.е.н., професор (Україна); Панков Д.А., д.е.н., професор (Беларусь); Парлінська М., д.е.н., професор (Польща); Пармаклі Д.М., д.х.е.н., професор (Молдова); Пліска Ю., д.п.н., професор (Польща); Попович М.Д., д.філос.н., професор (Україна); Рихлівський І.П., д.с.г.н., професор (Україна); Цвігун А.Т., д.с.–г.н., професор (Україна); Чойницький Й. д.с.–г.н., професор (Польща); Чикуркова А.Д., д.е.н., професор (Україна); Гаврилянчик Р.Ю., к.с.–г. наук., доцент (Україна); Гуцол Т.Д., к.т.н. доцент (Україна); Сава А.П., к.е.н., с.н.с. (Україна); Семенишена Н.В., к.е.н., доцент (Україна).

Рекомендовано до друку Вченою радою
Подільського державного аграрно-технічного університету
(протокол № 4 від 01.11.2016 р.)

Відповідальний за випуск:
к.с.–г.н., Гаврилянчик Р.Ю.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори наукових доповідей. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії збірника.

ISBN 978-617-692-380-0

© Подільський державний аграрно-технічний університет,
ГО «Науковий клуб «СОФУС», 2016
© Крок, 2016

STATE AGRARIAN AND ENGINEERING UNIVERSITY IN PODILYA
VOLODYMYR DAHL EAST UKRAINIAN NATIONAL UNIVERSITY
TERNOPIIL NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY
TERNOPIIL VOLODYMYR HNATIUK NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY
BELARUS STATE ECONOMIC UNIVERSITY
UNIVERSITY OF AGRICULTURE IN KRAKOW
S.SEIFULLIN KAZAKH AGRO TECHNICAL UNIVERSITY
SCIENTIFIC CLUB «SOPHUS»

NATIONAL PRODUCTION AND ECONOMICS IN CONDITIONS OF REFORMATION: STATE AND PROSPECTS INNOVATIVE DEVELOPMENT AND INTERREGIONAL INTEGRATION

Collection of scientific papers
of II International scientific and practical
conference

October 28, 2016
Ukraine, Kamianets-Podilskyi

UDC 63.001:65.001:30.001:10.001
BBK 65.9 (4ukr)-55

National production and economics in conditions of reformation: state and prospects innovative development and interregional integration: collection of scientific papers of Intern. scient.-pract. confer. October 28, 2016. (SAEUP, Kamianets-Podilskyi). – Ternopil : Krok, 2016. – 355 p.

ISBN 978-617-692-380-0

The collection contains scientific presentations by II International scientific-practical conference "National production and economics in conditions of reformation: state and prospects innovative development and interregional integration" (Kamianets-Podilskyi, October 28, 2016), which was held on web-site www.sophus.at.ua, on actual technological, technical, economic, social and environmental problems and directions of development Ukraine and other countries and modern society in general.

The collection will be posted in the system RISC (contract №1005-03/2015K, 03.24.2015)

Editorial board:

Ivanyshyn V.V., DrSc, Prof. (Economy), rector – chairman of the editorial board (Ukraine); Bendera I.M., DrSc (Pedagogy), Prof.; Vodyanyk I.I., DrSc (Engineering), Prof., Prof. (Ukraine) ; Gorash O.S., DrSc (Agriculture), Prof. (Ukraine); Zhelavskyy M.M., DrSc (Veterinary), Prof. (Ukraine); Lisowski A., DrSc (Mechanics), Prof. (Poland); Misjuk M.V., DrSc (Economy), Prof. (Ukraine); Pankov D.A., DrSc (Economy), Prof. (Belarus); Parlinska M., DrSc (Economy), Prof. (Poland); Parmakli D.M., DrSc (Economy), Prof. (Ukraine); Plyska Y., DrSc (Pedagogy), Prof. (Poland); Popovych M.D., DrSc (Philosophy), Prof. (Ukraine); Ryhlyvs'kyj I.P., DrSc (Agriculture), Prof. (Ukraine); Tsvigun A.T., DrSc (Agriculture), Prof. (Ukraine); Chojnicki J., DrSc (Agronomy), Prof. (Poland); Chykurkova A.D., DrSc (Economy), Prof. (Ukraine); Havrylianchyk R.Yu., PhD (Agriculture), Assoc. Prof., (Ukraine); Hutsol T.D., PhD (Engineering), Assoc. Prof. (Ukraine); Sava A.P., PhD (Economy), Senior Researcher (Ukraine); Semenyshena N.V., PhD (Economy), Assoc. Prof. (Ukraine)

Recommended for publication by Academic Council
of State Agrarian And Engineering University in Podilya
(protocol # 4, from 11.01.2016)

Responsible for issue:

PhD (Agriculture), Havrylianchyk R.Yu.

The content and authenticity of of publications are the authors of scientific papers. Views of the authors of publications do not necessarily reflect the views of the editorial board of the publication.

ISBN 978-617-692-380-0

© State Agrarian and Engineering University in Podilya,
Scientific club «SOPHUS», 2016
© Krok, 2016

З М І С Т C O N T E N T S

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

TECHNOLOGICAL UNIT OF RESEARCH

Алейникова Наталья, Диденко Павел ОПРЕДЕЛЕНИЕ БИОЛОГИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАЩИТНЫХ СХЕМ НА ВИНОГРАДЕ ПРИ ИСПОЛЬЗОВАНИИ СОВРЕМЕННЫХ РАСПЫЛИТЕЛЕЙ	13
Баль-Прилипко Лариса, Крижова Юлія, Гармаш Олександра ЗАСТОСУВАННЯ ТРАНСГЛЮТАМІНАЗИ ТА ЕЛЕКТРОАКТИВОВАНИХ ВОДНИХ СЕРЕДОВИЩ У ВИРОБНИЦТВІ ВАРЕНИХ КОВБАС	15
Біляєва Ірина НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ МОДЕЛЮВАННЯ ДИНАМІКИ ВМІСТУ ГУМУСУ ТА ОРГАНІЧНИХ РЕЧОВИН В ЗРОШУВАНИХ ҐРУНТАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ	17
Ворончак Марія ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ НОРМ ВИСІВУ ТА ФРАКЦІЙ НАСІННЯ НА НАСІННЄВУ ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ МЯКОЇ ОЗИМОЇ	19
Гаврилянчик Руслан, Сендецький Володимир, Бунчак Олександр, Тимофійчук Олександр ГРЕЧКА В ПРОМІЖНИХ ПОСІВАХ	21
Гладка Анна ВПЛИВ ТЕМПЕРАТУРНОГО РЕЖИМУ ЗБЕРІГАННЯ НА ЯКІСТЬ ЗЕРНА ОЗИМИХ КОЛОСОВИХ КУЛЬТУР	23
Голод Руслана, Білінська Оксана, Шубала Галина ЗЕРНО-ПРОСАПНА СІВОЗМІНА, ЯК ЕЛЕМЕНТ ОДЕРЖАННЯ ВИСОКИХ УРОЖАЇВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР	25
Диня Володимир ПЕРЕДУМОВИ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКОРИСТАННЯ СТЕБЕЛ ЗЕРНОВИХ ТА ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР	27
Канівець Олена ОЗНАКИ ТА ПРИЧИНИ ПОГІРШЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ	28
Килимнюк Олександр СПОСІБ ОТРИМАННЯ МІНЕРАЛЬНОГО КОНЦЕНТРАТУ ІЗ ВІДХОДІВ ПЕРЕРОБКИ ТВАРИННИЦЬКОЇ СИРОВИНИ ТА ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИКА	30
Кулинкович Сергей, Войтова Виктория СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА СОРТОВ ОЗИМОЙ ПШЕНИЦЫ ЩАРА И ЩАРА РАННЯЯ ПО МОРФОЛОГИЧЕСКИМ ПРИЗНАКАМ	33
Кулька Віра, Літвішко Алла ЗАСТОСУВАННЯ СТИМУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН ПРИ ВЕГЕТАТИВНОМУ РОЗМНОЖЕННІ ДЕРЕВНИХ ПОРІД	34
Лещук Юрій, Семенів Ігор БІОГАЗ: ВИЗНАЧЕННЯ, ОСНОВНІ ВИДИ СИРОВИНИ	36
Ліннік Андрій ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЦУКРОВОЇ ГАЛУЗИ В УКРАЇНІ	37
Марусич Александр, Чиндо Алексей МЕТОДЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИИ ПРОИЗВОДСТВА МОЛОКА И ЕГО КАЧЕСТВА	40
Матусяк Михайло ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕГУЛЯТОРА РОСТУ "РОСТМОМЕНТ" ПРИ ВИРОЩУВАННІ ТУЇ ЗАХІДНОЇ КОЛОНОВИДНОЇ ФОРМИ (<i>THUJA OCCIDENTALIS COLUMNA</i>) В УМОВАХ БІОСТАЦІОНАРУ БОТАНІЧНОГО САДУ "ПОДІЛЛЯ" ВНАУ	42
Махмудова Дильдора, Кучкарова Дилафруз ИЗУЧЕНИЕ РЕЖИМА ПИТАНИЯ РАСТЕНИЙ	43
Молдован Жанна, Собчук Світлана, Галиш Оксана ЕКОНОМІЧНА, ЕНЕРГЕТИЧНА ТА ОЦІНКА КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ВИРОЩУВАННЯ СОРТІВ СОЇ З РІЗНИМ ВЕГЕТАЦІЙНИМ ПЕРІОДОМ В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО ПОДІЛЛЯ	45
Олекшій Людмила МІКРОДОБРИВО «МАХІМУС» НА ПОСІВАХ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ	47

Приліпко Тетяна, Якубаш Руслан ОЦІНКА ГІДРОХІМІЧНИХ, МІКРОБІОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ВОДИ РІЧКИ ДНІСТЕР	48
Пустова Наталія ЯЄЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ЦЕСАРОК РІЗНИХ ПОРІД	50
Рябовол Ярослав, Рябовол Людмила АДАПТАЦІЯ КЛОНОВАНОГО МАТЕРІАЛУ ЖИТА ОЗИМОГО ЗА ПЕРЕНЕСЕННЯ В ПОЛЬОВІ УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ	52
Свистунова Ірина ВПЛИВ СТРОКУ СІВБИ ТА СОРТУ НА ПОЖИВНІСТЬ ЛИСТОСТЕБЛОВОЇ МАСИ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО	54
Семенів Ігор ТВЕРДОПАЛИВНИЙ КОТЕЛ ТРИВАЛОГО ГОРІННЯ	55
Слюсаренко Віолета ВПЛИВ ПОЗАКОРЕНЕВОГО ПІДЖИВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНИМ МІКРОДОБРИВОМ «БІОХЕЛАТ» НА УРОЖАЙНІСТЬ ГРУШІ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я УКРАЇНИ	57
Сметанко Олександр ФОТОСИНТЕТИЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СПОСОБІВ ПЕРЕДПОСІВНОГО ОБРОБІТКУ НАСІННЯ ТА ПОПЕРЕДНИКА	59
Солтисюк Віктор ВІБРУЮЧИЙ ЛЕМІШ КОРЕНЕЗБИРАЛЬНОЇ МАШИНИ	62
Толстолік Людмила БІОХІМІЧНИЙ СКЛАД І ТЕХНОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ПЛОДІВ ЕЛІТНИХ ФОРМ ТА СОРТІВ ЧЕРЕШНІ	64
Турина Елена, Кулинич Роман ЖИРНО-КИСЛОТНИЙ СОСТАВ МАСЛОСЕМЯН НЕТРАДИЦІОННИХ МАСЛИЧНИХ КАПУСТНИХ КУЛЬТУР В КРИМУ	66
Фльонц Ігор ТРАНСПОРТЕР-СЕПАРАТОР КОРЕНЕПЛОДІВ З ХВИЛЕПОДІБНИМ УТРИМУВАЧЕМ КОРЕНЕПЛОДІВ	68
Фльонц Олег БІОМАСА ЯК ФАКТОР ЕНЕРГЕТИЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ РЕГІОНУ	70
Цюк Олексій, Ющенко Людмила АГРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМ ЗЕМЛЕРОБСТВА В ЛІСОСТЕПУ	73
Чембарисов Эльмир, Лесник Татьяна, Вахидов Юсуп ПРИМЕНЕНИЕ ГИС-ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ РАЗВИТИИ АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ УЗБЕКИСТАНА	75
Шидакова-Каменюка Олена, Новік Ганна, Хмеловська Світлана ОЦІНКА ЖИРНОКИСЛОТНОГО СКЛАДУ ВТОРИННИХ ПРОДУКТІВ ПЕРЕРОБКИ ГОРІХІВ	77

ПРИРОДНИЧИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

NATURAL UNIT OF RESEARCH

Бойченко Наталія, Семенова Олександра ТЕХНОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ АКТИВНОГО МУЛИ ПРИ ОЧИЩЕННІ СТІЧНИХ ВОД	79
Вакуленко Віта, Пида Світлана ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН АГРОСТИМУЛІНУ ТА ЕМІСТИМУ С НА ФОТОСИНТЕТИЧНІ ПРОЦЕСИ ЛЮПИНУ ЖОВТОГО	81
Вишняков Костянтин БІОПАЛИВО ТРЕТЬОГО ПОКОЛІННЯ	83
Гончаров Віктор, Канівець Олена ДЕГРАДАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇХ ПОДОЛАННЯ	85
Демченко Олена, Семенова Олександра ТЕХНОЛОГІЯ ОЧИЩЕННЯ СТІЧНИХ ВОД ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	87
Дранга Аліна ВИДОВИЙ СКЛАД ПТАХІВ У МІСЦІ КОЛЕКТИВНОЇ НОЧІВЛІ ВОРОНОВИХ ПТАХІВ У М. МЕЛІТОПОЛЬ (ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ)	89
Живко Зінаїда, Чорна Романа, Берездецька Ірина ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ	91

Загоруйко Неллі АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗАХВОРЮВАНОСТІ ЗЛОЯКІСНИХ ГЕМАТОЛОГІЧНИХ ХВОРОБ ТА НОВОУТВОРЕНЬ ЩИТОПОДІБНОЇ ЗАЛОЗИ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ	93
Іващенко Олександра РАДІОАКТИВНЕ ЗАБРУДНЕННЯ РІЧКИ ДНІПРО ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЙОГО МІНІМІЗАЦІЇ	95
Кобрин Ірина, Пида Світлана РОСТОВІ ПРОЦЕСИ ЛЮПИНУ БІЛОГО (<i>LUPINUS ALBUS L.</i>) ЗА ВПЛИВУ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН ЕМІСТИМУ С ТА АГРОСТИМУЛІНУ	96
Лісняк Анатолій, Міхаелі Єва, Іванова Моніка ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ЗАЛІСЕННЯ НА МАЛОПРОДУКТИВНИХ ТА ДЕГРАДОВАНИХ ЗЕМЛЯХ	98
Одинец Сергей ИССЛЕДОВАНИЕ КОЛЛЕКЦИОННЫХ ОБРАЗЦОВ КЛЕЩЕВИНЫ ПО ОКРАСКЕ ВЕГЕТАТИВНЫХ ОРГАНОВ	100
Онищак Тетяна, Кушнірчук Вікторія ДЕНДРОХРОНОЛОГІЯ В УКРАЇНІ, ЯК МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ ДАТУВАННЯ ПО ДЕРЕВУ	102
Орлова Лариса, Жук Марина БІОЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛУЧНИХ КОРМОВИХ РОСЛИН С. ВЕСЕЛА ДОЛИНА ГЛОБІНСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	104
Роман Евгений СТРАТЕГИЯ ВОССТАНОВЛЕНИЯ ПРИРОДНЫХ ЭКОСИСТЕМ: НЕОБХОДИМОСТЬ И ВОЗМОЖНОСТЬ ГЛОБАЛЬНОЙ КООРДИНАЦИИ, РАЗРАБОТКИ И РЕАЛИЗАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ПРОГРАММ	106
Сисолятин Сергій ШТУЧНИЙ ВУГЛЕКИСЛОТНИЙ ГІПОБІОЗ – АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ШЛЯХ ЗБЕРЕЖЕННЯ РИБИ ПІДЧАС ТРАНСПОРТУВАННЯ	109
Ющенко Людмила, Цюк Олексій АФІДОФАГ – ЗОЛОТООЧКА ЗВИЧАЙНА (<i>CHRYSOPA CARNEA</i>) ПРОТИ ПОПЕЛИЦЬ	111
Яковишина Тетяна, Матягіна Олена ЗАБРУДНЕННЯ РЬ ҐРУНТІВ УРБООКОКСИТЕМИ М. ДНІПРО	113

ЕКОНОМІЧНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

ECONOMIC UNIT OF RESEARCH

Анісімова Марія ВПЛИВ МЕТОДІВ РОЗРАХУНКУ АМОРТИЗАЦІЙНИХ ВІДРАХУВАНЬ НА ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	115
Антоневич Андрей ЭЛЕКТРОННЫЙ ДОКУМЕНТООБОРОТ ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ БАНКАМИ ЭКВАЙРИНГА ОРГАНИЗАЦИЙ ТОРГОВЛИ (СЕРВИСА) И ЕГО РОЛЬ В РАЗВИТИИ СИСТЕМЫ БЕЗНАЛИЧНЫХ РАСЧЕТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ БАНКОВСКИХ ПЛАТЕЖНЫХ КАРТОЧЕК В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	117
Балюк Дарія ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЦІНОВОЮ ПОЛІТИКОЮ СІЛЬСЬКОГОСПО-ДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	121
Бирка Марія АНАЛІЗУВАННЯ СТАНУ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВА	123
Бойко Віталій СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ БЕЗПЕКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	124
Бойко Ярослав ВІТЧИЗНЯНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ БАНКРУТСТВА	127
Борисов Дмитрий РАЗВИТИЕ МЕЖРЕГИОНАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ В РЫБОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ РОССИИ И КАЗАХСТАНА	129
Бутко Наталія РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	131
Бухтик Марина, Божко Евгений УПРАВЛЕНИЕ ВНЕШНИМ ДОЛГОМ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	133

Валевич Роза, Войтенко Карина ИЗМЕНЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СРЕДЫ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ ТРЕБУЕТ АДЕКВАТНЫХ ПОДХОДОВ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ КОЛИЧЕСТВЕННЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ	136
Гаврилюк Олена ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	139
Гапак Наталія КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ СПРОМОЖНОСТІ ГРОМАД	141
Гахович Наталія «ЗЕЛЕНА» ЕКОНОМІКА: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ	143
Гераймович Людмила ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	145
Головацька Ірина ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ – ЯК ФУНКЦІЯ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВОЮ	147
Гончак Олександр, Грушко Тетяна ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	150
Горенко Анастасія МОТИВАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ НА МАКРОРІВНІ	152
Горянинская Ольга НАРАЩИВАНИЕ ПРОЦЕССОВ КОНСОЛИДАЦИИ НА РЫНКЕ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ	154
Добролежа Катерина, Лагутенко Олег СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	157
Дуда Галина РОЛЬ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	159
Дуда Ольга ВАЖЛИВІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ НА ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	161
Євгенєва Анастасія, Животун Анастасія ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	163
Жиленков Павел ТЕНДЕНЦИИ МИРОВОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО РЫНКА	165
Журавльова Юлія НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	167
Завгородня Марія ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ	170
Зайцева Ольга ДИНАМИКА СОСТАВА И СТРУКТУРЫ АКТИВОВ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА, НА ПРИМЕРЕ ОАО «БПС-СБЕРБАНК»	172
Замора Оксана ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ	175
Іванишин Володимир, Дудзяк Оксана ВПЛИВ ДЕРЖАНОЇ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	176
Канцір Ірина ОСОБЛИВОСТІ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА	178
Каскевич Анастасія КАЧЕСТВО ПРОДУКЦИИ КАК ГАРАНТ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ФИРМЫ	180
Кісіль Віталій АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ВИРОБНИЦТВА	181
Коваль Анастасія ВПЛИВ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА	184
Ковальчук Вікторія, Рыбакова Елена ОЦЕНКА РИСКОВ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ	185
Козак В'ячеслав АЛЬТЕРНАТИВНІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇН	187

Кокашвили Нанули, Читадзе Халиана ИННОВАЦИИ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ГРУЗИИ	190
Колодійчук Анатолій СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТЕЛЕФОННО-АНАЛОГОВОЇ, МЕДІЙНОЇ ТА МОБІЛЬНО-СУПУТНИКОВОЇ СКЛАДОВИХ ІКТ-ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ	192
Комасюк Олександр ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ: ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ	195
Корженівська Наталія ЕКОСЕСТЕЙТ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	197
Корнейчик Марина, Петровец Анна, Лукашик Лариса СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ДОХОДНОЙ ЧАСТИ БЮДЖЕТА США, ГЕРМАНИИ И ФРАНЦИИ	199
Королева Наталия, Левченко Александр РЕГИОНАЛЬНЫЕ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ СТРОИТЕЛЬСТВА КИТАЙСКО- ПАКИСТАНСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО КОРИДОРА ДЛЯ КНР	202
Котюх Анастасия ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СУБЪЕКТОВ ТРАНСГРАНИЧНЫХ РЕГИОНОВ	204
Кузів Юлія КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ В СИСТЕМІ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКУ	206
Лаврук Віталій, Лаврук Олександр ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА	207
Лаврук Наталія ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКУ ТА ЇЇ ПЛАНУВАННЯ	209
Лаврук Оксана, Коваль Нонна ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ	212
Лебедевич Світлана, Говда Галина КЛАСИФІКАЦІЯ ОБОРОННИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА	214
Леднёва Ирина ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА РАЗВИТИЕ РЫНКА НЕДВИЖИМОСТИ	215
Луканюк Еріка МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ АГРОПІДПРИЄМСТВ НА ПРИКЛАДІ ПТАХОПРОЕКТУ	217
Любар Оксана, Томчук Олена, Грушелевич Олена АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	219
Мальцевич Наталья, Копытовских Анна АНАЛИТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО СЛИЯНИЮ И ПОГЛОЩЕНИЮ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	221
Мамулашвили Леила, Сосанидзе Мака СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОДАЖИ ТУРИСТИЧЕСКОГО ПРОДУКТА	223
Маркович Ірина ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК АТРИБУТ СУЧАСНОГО ВНУТРІШНЬОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ	226
Машкович Юлія КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	227
Микитюк Люба АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ВАНТАЖІВ	229
Мороз Марія УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	231
Нездойминога Олена ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ	233
Некрашевич Мария ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ: СТРУКТУРА И ДИНАМИКА ВНЕШНЕЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	235
Низик Мар'яна МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ	238
Обиход Катерина ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ВІД НАДАННЯ ПОСЛУГ УСТАНОВАМИ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА	239

Онищук Оксана МІЖНАРОДНО–ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	242
Панова Татьяна, Харламова Ольга НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМА КООРДИНАЦИИ И КОНТРОЛЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	244
Пашикян Ілона, Шутова Дар'я ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	246
Поліщук Аліна РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	248
Проценко Катерина ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ: АНАЛІЗ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЇХ ЗАЛУЧЕННЯ	250
Пугаченко Ольга, Фоміна Тетяна ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ВІДСТРОЧЕНИХ ПОДАТКОВИХ АКТИВІВ	253
Пушкарчук Ірина ПРОБЛЕМИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	255
Радіонова Наталія МІСЦЕ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ	257
Радченко Оксана МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙСІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРАРНИХ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ	259
Речиц Катерина О ЛЕГАЛИЗАЦИИ ПОНЯТИЯ «ОХРАНА ВОДНО-БОЛОТНЫХ УГОДИЙ» В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ ОБ ОХРАНЕ И ИСПОЛЬЗОВАНИИ ВОД	262
Романенко Ірина ОСОБЛИВОСТІ ЗАРУБІЖНИХ МЕТОДІВ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ	264
Самойлик Юлія ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕНЕРГЕТИЧНУ БЕЗПЕКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	266
Семенишена Наталія АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОЇ ТЕОРІЇ В ІНСТИТУЦІЙНІЙ ПЛОЩИНІ	268
Сидоренко Роман ЗМІНИ В ОПОДАТКУВАННІ ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ І ЇХ ВПЛИВ НА РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ	270
Синюк Аліна, Підгірний Андрій БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ	271
Скиба Юлія МЕТОДИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА СТАДІЯМИ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПРОДУКТУ	273
Соловей Юрій СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ	275
Сосанидзе Мака, Вардишвили Лали ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОГО МИРА	278
Сресели Шалва РОЛЬ УМЕНЬШЕНИЯ ИЛИ ОТМЕНЫ НАЛОГА НА ПРИБЫЛЬ В РОСТЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ ГРУЗИИ	280
Стрижиченко Наталія, Лисицина Тетяна УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	281
Суліма Наталія РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ	283
Телетицкая Кристина, Ганчар Андрей ИННОВАЦИОННОЕ ПРОИЗВОДСТВО БАКТЕРИАЛЬНЫХ КОНЦЕНТРАТОВ ДЛЯ МОЛОЧНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	285
Тищенко Валерія МЕТОД ОБЛІКУ ВИТРАТ ДИРЕКТ-КОСТИНГ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	286
Тіщенко Катерина КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ДЛЯ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	288
Товстуха Ірина ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОГЛАШЕНИЯ ОБ АССОЦИАЦИИ УКРАИНЫ С ЕС	290

Томчук Олена, Мазур Юлія МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВА	292
Трушкіна Наталія ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ЗАРУБІЖНА ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА	294
Тюшкевич Леонид ОПТИМИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ТРАНСГРАНИЧНЫХ РЕГИОНАХ	297
Уманська Вікторія КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	299
Хомин Ірина ЕКСПОРТ ВАЛЮТИ НА ТЛІ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	302
Хомин Петро ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА, ЧИ TERRA INCOGNITA?	303
Черных Вероника АНАЛИЗ ПРОЦЕССОВ ЛОКАЛЬНОЙ КЛАСТЕРИЗАЦИИ В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ И ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ	304
Чернодубова Елеонора, Чернодубов Руслан ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	307
Чехова Ірина КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ГАЛУЗІ ЛЬОНАРСТВА	309
Чорна Марія НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ	311
Чорний Сергій, Волошин Роман ОЦІНКА ІНТЕГРАЛЬНИХ ФОРМ ВЗАЄМОДІЇ В СФЕРІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	313
Шафранский Иван КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ МЯСНОЙ ПРОДУКЦИИ	315
Шевчук Наталя ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЦІНОУТВОРЕННЯ	317
Шерстюк Олександр ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АУДИТОРІВ	319
Штогрин Марія ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	320
Шутова Дар'я, Пашикян Ілона ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТІВ	322
Щербатюк Василь ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА СЧЕТНОГО ПЛАНА	324
Януш Тетяна ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ПРИКЛАДІ ТОВ ОСП «КОРПОРАЦІЯ ВАТРА»	326

СОЦІАЛЬНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

SOCIAL UNIT OF RESEARCH

Байбардина Татьяна, Бурцева Оксана, Мачалова Виктория ВЛИЯНИЕ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	328
Бельдій Оксана РЕЛІГІЄЗНАВЧИЙ АСПЕКТ ОСМИСЛЕННЯ ДОСВІДУ СИМВОЛІЗУЮЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ	330
Бурлюк Володимир, Окіпняк Анатолій, Кирилюк Роман РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ДІЙ НАСЕЛЕННЯ У РАЗІ ЗАГРОЗИ ТА ВИНИКНЕННЯ ВИБУХУ	332
Ганчар Андрей РАСКРЫТИЕ МЕХАНИЗМА ВОЗВЕДЕНИЯ ВЕЛИЧЕСТВЕННЫХ КАТОЛИЧЕСКИХ ХРАМОВ НА ТЕРРИТОРИИ БЕЛАРУСИ: СОЦИОЛОГИЧЕСКИЙ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АСПЕКТ (НАЧ. XX В.)	334

Драбчук Тетяна МОБІНГ ЯК РІЗНОВИД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОНФЛІКТУ	336
Збаравська Леся ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ КУРСУ ФІЗИКИ В АГРАРНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ НАВЧАННЯ	338
Зварич Даниїла ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА: ПРАВО НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ	341
Копань Людмила, Васильєва Любов ТЕНДЕНЦИИ МИРОВОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА	342
Левицька Вікторія МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ	344
Магера Тетяна ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ОСОБИСТОСТІ, ЯКА ОПИНИЛАСЬ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ	346
Мельник Тетяна, Соя Валентина МІЖРЕГІОНАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ СВЄНТОКШИСЬКОГО ВОЄВОДСТВА ТА ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: ОСВІТНІЙ ВИМІР	349
Мізяківська Леся, Казмірчук Яків ЕВОЛЮЦІЯ ХІМІЇ: НАЙБЛИЖЧІ ПЕРСПЕКТИВИ	351
Сергиенко Сергей РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ	353

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ TECHNOLOGICAL UNIT OF RESEARCH

Алейникова Наталья

д.с.-х.н., доцент, начальник отдела

Диденко Павел

младший научный сотрудник

ВНИИ виноградарства и виноделия «Магарач»

г. Ялта

ОПРЕДЕЛЕНИЕ БИОЛОГИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАЩИТНЫХ СХЕМ НА ВИНОГРАДЕ ПРИ ИСПОЛЬЗОВАНИИ СОВРЕМЕННЫХ РАСПЫЛИТЕЛЕЙ

В настоящее время для повышения экономических и экологических показателей в виноградарстве необходимо наличие в производстве и сфере поставок целого комплекса совершенных и современных машин и оборудования, позволяющих комплектовать требуемые рациональные системы машин хозяйствам любого типа, в зависимости от их назначения, возможностей и стратегических целей [1; 4; 5].

Цель наших исследований заключалась в определении биологической эффективности схем защиты винограда от основных болезней *Plasmopara viticola* Berl. et de Toni и *Uncinula necator* (Schwein.) Burr., при использовании инжекторных керамических распылителей установленных на опрыскиватель IDEAL. При исследованиях проводимых 2015-2016 гг. использовали керамические щелевые инжекторные распылители немецкой фирмы Lechler (IDK 90-02 C).

Производственный опыт проводили в условиях Юго-западной зоны виноградарства Крыма (с. Угловое, Бахчисарайского района, АО «Агрофирма «Черноморец») на техническом сорте винограда Ркацители. При постановке полевых исследований использовались общепринятые методы, которые применяются в виноградарстве и защите растений [9: 10: 11].

Схема защиты винограда от вредных организмов предприятия состояла из шести химических опрыскиваний. Эксперимент проводили по схеме: контроль – без обработок; опыт – IDEAL + щелевые инжекторные распылители; эталон – IDEAL + центробежные распылители с полным конусом распыла.

На контрольном варианте (без химических обработок) диагностировали развитие *Plasmopara viticola* Berl. et de Toni с интенсивностью от слабой до сильной степени [7; 8]. За годы исследований развитие милдью на контрольном варианте на листьях и гроздях (в среднем) составляло: в фазу «мелкая горошина» – 0,2 % только на листьях, «рост ягод и побегов» – 23,6 и 15,4 %, «начало созревания» – 29,3 и 22,2 % соответственно. В результате проведенных учётов определено, что интенсивность развития милдью на опытном варианте с использованием инжекторных распылителей перед уборкой урожая была на уровне 2,2 % на листьях и 1,5 % на гроздях, в эталонном варианте – 4,1 % и 3,2 % соответственно [2; 3; 6].

Биологическая эффективность защиты винограда от милдью при использовании инжекторных распылителей была очень хорошей и составила 92,5 % для листьев и 93,2 % для гроздей. На эталонном варианте была получена биологическая эффективность на уровне 86 % для листьев и 85,6 % для гроздей.

В годы эксперимента на виноградниках хозяйства диагностировали развитие *Uncinula necator* (Schwein.) Burg. с очень слабой интенсивностью. Первое проявление признаков развития оидиума зафиксировали при проведении второго учета в фазу «рост ягод и побегов». Данный показатель (контроль) на листьях составлял 6,3 %, гроздях – 5,1 %. В фазу «начало созревания» зафиксировали увеличение развития болезни, которое на листьях составляло 8,2 %, гроздях – 6,4 %.

На опытном варианте с использованием инжекторных распылителей перед уборкой урожая развитие болезни составляло 0,4 % на листьях и 0,3 % на гроздях; эталон – 0,6 % и 0,4 % соответственно. Существенной разницы между вариантом опыта и эталонном не отмечали.

При расчётах биологической эффективности на фоне очень слабого развития оидиума, получили высокие значения, которые на опытном варианте в среднем за два года исследований составляли 95,1 % для листьев и 93,8 % для гроздей. На эталонном варианте была получена биологическая эффективность на уровне 92,7 % для листьев и 93,8 % для гроздей.

Таким образом, в результате проведенных полевых исследований в условиях Юго-западного Крыма по использованию современного опрыскивателя и инжекторных распылителей при химических обработках виноградных насаждений можно сделать следующие выводы.

Экспериментально определена, высокая биологическая эффективность использования инжекторных распылителей при защите винограда от милдью, которая при разных уровнях его развития составила на листьях 92,5 % и 93,2 % на гроздях, что на 6,5 % и 7,6 % соответственно выше показателей эталонного варианта.

Установлены, высокие показатели биологической эффективности защитных мероприятий винограда от оидиума (слабое развитие болезни) при использовании инжекторных и обычных распылителей, которая по всем вариантам опыта была на одном уровне и составляла на листьях 92,7- 95,1 % и гроздях 93,8 %.

Список использованных источников

1. Алейникова, Н. В. Анализ современной техники, используемой для опрыскивания виноградных насаждений в условиях Крыма [Текст] / Н. В. Алейникова, П. А. Диденко // Бюллетень ГНБС. – 2015. – Вып. 116. – С. 53-57.
2. Алейникова, Н. В. Современные фунгициды для защиты винограда от милдью [Текст] / Н. В. Алейникова, П. А. Диденко, В. Н. Шапоренко // Виноградарство и виноделие. – 2014. – Том 44. – С. 56-58.
3. Алейникова, Н. В. Основные болезни винограда в условиях Крыма, прогноз их развития и система защиты [Текст] : дис... д-ра с.-х. наук : 06.01.11 / Н. В. Алейникова. – Ялта, 2010. – С. 14-19.
4. Алейникова, Н. В. Повышение эффективности защитных мероприятий на винограде при использовании инжекторных распылителей [Текст] / Н. В. Алейникова, П. А. Диденко // Научные труды СКЗНИИСИВ. – 2016. – том 11. – С. 161-164.
5. Алейникова, Н. В. Определение динамики развития милдью по ярусам виноградного куста при использовании современной техники [Текст] / Н. В. Алейникова, П. А. Диденко // Стратегія збалансованого використання економічного, технологічного та ресурсного потенціалу країни: зб. наук.

праць II міжнар. наук.-практ. конф. 1 червня 2016 р. (ПДАТУ, м. Каменець-Подільський. Тернопіль : Крок, 2016. – С. 11-13.

6. Алейникова, Н. В. Элементы интегрированной системы защиты винограда от основных болезней [Текст] / Н. В. Алейникова, П. А. Диденко, Л. В. Диденко // Виноградарство и виноделие. – 2016. – № 2. – С. 17 – 19.

7. Галкина, Е. С. Повышение продуктивности промышленных насаждений винограда на основе селекционно-генетического метода управления развитием милдью [Текст] / Е. С. Галкина, Н. В. Алейникова // Виноградарство и виноделие. – 2014. – № 1. – С. 22 – 24.

8. Диденко, П. А. Использование адьюванта Кодасайд для защиты винограда от милдью в условиях Крыма [Текст] / П. А. Диденко // Плодоводство и виноградарство Юга России. – 2015. – № 35 (05). – С. 173 – 182.

9. Доспехов, Б. А. Планирование полевого опыта и статистическая обработка данных [Текст] / Б. А. Доспехов. – М.: Колос, 1979. – 206 с.

10. Новожилов, К. В. Методические указания по государственным испытаниям фунгицидов, антибиотиков и протравителей семян сельскохозяйственных культур [Текст] / К. В. Новожилов. – М.: Колос, 1985 – 89 с.

11. Трибель, С. О. Методики випробування і застосування пестицидів [Текст] / С. О. Трибель, Д. Д. Сігарьова, М. П. Секунд [та ін.]. – К.: Світ, 2001. – 448 с.



Баль-Прилипко Лариса

д.т.н., професор, декан

Крижова Юлія

к.т.н., доцент

Гармаш Олександра

аспірантка

Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ

ЗАСТОСУВАННЯ ТРАНСГЛЮТАМІНАЗИ ТА ЕЛЕКТРОАКТИВОВАНИХ ВОДНИХ СЕРЕДОВИЩ У ВИРОБНИЦТВІ ВАРЕНИХ КОВБАС

У виробництві варених ковбас велике значення мають такі органолептичні показники, як щільність, монолітність. Метою роботи є удосконалення технології варених ковбасних виробів із застосуванням білкової добавки на основі глютену, трансглютамінази та електроактивованої води (католіту).

Проведені дослідження та отримані результати підтвердили можливість застосування ферменту трансглютамінази, який утворює ковалентні попереківі зв'язки між м'язовими білками, що дає можливість «зшивати» шматочки м'ясної сировини та ефективно утримувати м'ясний сік і додаткову вологу. Для трансглютамінази в якості субстрату було обрано пшеничний білок – глютен, який додається в кількості від 2% до 6% на м'ясну сировину. Білки пшениці є повноцінними за амінокислотним складом, містять усі незамінні амінокислоти, які добре засвоюються людським організмом. Проте у складі білків недостатньо таких амінокислот, як лізин, метіонін, треонін, тому поживна цінність пшеничного білка становить лише 50 % загального вмісту білка. Тому дуже важливо використовувати високобілкову та високоякісну пшеницю для отримання з неї рослинного білку як харчової добавки.

Значний вплив на формування фізико-хімічного складу харчових продуктів має якість та склад води, що використовується для їх виробництва [1]. Проте питна вода за своїм складом та жорсткістю не завжди відповідає вимогам діючої на неї документації. Саме це стає причиною підвищеного вмісту небажаних макро- та мікроелементів в продукті [2]. Для регулювання величини рН сировини на м'ясопереробних підприємствах найчастіше використовують хімічні способи регуляції рН шляхом використання фосфатів та їх сумішей. Тому актуальним є дослідження змін властивості води шляхом її електрохімічної активації і вплив активованої води на біохімічні процеси, які відбуваються в м'ясних системах.

В результаті електрохімічної обробки води знижується загальне мікробне число, а ефективність знезараження перевищує 99 %. Вміст токсичних елементів, пестицидів, іонів важких металів в обробленій воді набагато нижче (приблизно на 70-99 %) в порівнянні з вихідною. Електрохімічна активація дозволяє регулювати рН та окисно-відновний потенціал (ОВП) в широкому діапазоні без застосування додаткових речовин, а також знижує жорсткість води, що використовується [3]. Завдяки біологічним властивостям католіта, коли активується дія тканинних ферментів на структуру м'язової тканини, змінюються реологічні властивості м'яса, що робить продукт більш ніжним та соковитим.

Дослідження показали, що католіт задовольняє всі вимоги нормативної документації, що підтверджує покращення мікробіологічних показників за рахунок процесу активації води, тобто використання електроактивованих водних середовищ у виробництві м'ясних продуктів є перспективним.

Структурно-механічні (реологічні) властивості характеризують поведінку м'ясопродуктів в умовах напруженого стану. Про реологічні характеристики готового продукту можна судити на основі визначення граничного напруження зсуву, яке дозволяє оцінити міцність структури і консистенцію продукту. Проведені дослідження показали, що додавання трансглютамінази збільшує показник граничної напруги зсуву в дослідних зразках на 25%, 98% та 108% в порівнянні із контрольним зразком, що свідчить про певне зміцнення структури фаршу завдяки застосуванню ферменту.

На підставі результатів експериментальних досліджень встановлено, що використання рослинного білку та ферменту позитивно впливає на реологічні показники фаршів та готових м'ясних продуктів, а активованої води – католіту на мікробіологічне середовище готового продукту.

Список використаних джерел

1. Ивакин, А. Н. Значение воды в формировании ионного и физико-химического состава пищевых продуктов и медицинских препаратов [Текст] / А. Н. Иванкин // Мясная индустрия. – 1999. – №5. – С.38-40.
2. Опрещенко, А. В., Рудольф В.В, Берестень Н.Ф. Влияние качества воды на физико-химические и органолептические показатели [Текст] / А. В. Опрещенко, В. В. Рудольф, Н. Ф. Берестень // Хранение и переработка сельхозсырья. – 1999. – №1. – С.22-24.
3. Борисенко, А. А. Теоритические и практические аспекты полифункционального использования электроактивированных жидкостей в технологических процессах производства м'ясопродуктів [Текст] / А. А. Борисенко. – дисс. д.т.н. – Ставрополь : 2002. – С.416-472.



Біляєва Іринак.с.-г.н., с.н.с., завідувач відділу
Інститут зрошуваного землеробства НААН
м. Херсон

НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ МОДЕЛЮВАННЯ ДИНАМІКИ ВМІСТУ ГУМУСУ ТА ОРГАНІЧНИХ РЕЧОВИН В ЗРОШУВАНИХ ҐРУНТАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

В умовах зрошення внаслідок надходження великої кількості вологи спостерігається трансформація еколого-меліоративних показників ґрунтів з проявом негативних тенденцій ерозії, осолонцювання, ущільнення, кіркоутворення, а також зниження вмісту гумусу та органічної речовини. Використовуючи теоретичні основи системного аналізу ґрунтів і екосистем існує можливість здійснення моделювання процесів витрат і нагромадження органічних речовин в ґрунті з встановленням динаміки вмісту гумусу, що має вирішальне значення з точки зору підвищення продуктивності землеробства на зрошуваних землях. Оскільки якість ґрунту характеризується комплексом вихідних параметрів, то через взаємодію їх з системою вищої ієрархії (тобто екосистемою землеробства на зрошуваних землях), можна проводити оцінку та прогнозувати зміну якісних параметрів ґрунту у будь-який момент часу [1-3].

Метою досліджень було встановити закономірності вмісту гумусу й органічної речовини в темно-каштановому ґрунті при тривалому зрошенні та розробити науково-методологічні підходи моделювання еколого-меліоративного стану поливних земель. Для моделювання були використані методичні рекомендації в галузі меліорації, зрошуваного землеробства та інформаційних технологій [4; 5].

Агробіоценоз, який формується на поливних землях, включає сукупність процесів біотичного та абіотичного характеру, тому при виборі методів моделювання складових елементів такої системи та ступеня складності моделі визначальна роль повинна відводитися методологічним основам моделювання. Найкращою з науково-теоретичної точки зору до таких основ належать оптимальні стратегії проведення сільськогосподарських заходів: зрошення, внесення добрив і пестицидів, вибір найкращих строків сівби, садіння, збирання тощо. Головною метою моделювання повинно стати наукове забезпечення агрозаходів для отримання високих, якісних і економічно доцільних врожаїв, мінімізація антропогенного тиску на довкілля за умов високого інтенсифікації технологій вирощування сільськогосподарських культур.

Блокова структура моделей має великі переваги для здійснення моделювання, дозволяючи вивчати, змінювати і деталізувати окремі блоки, не змінюючи інших. Як правило, число параметрів, які входять кожного блоку, істотно більше кількості параметрів, якими блоки поєднуються один з одним. Моделі продукційного процесу мають балансовий характер, тобто для кожного елемента необхідно проводити розрахунок усіх додатних і від'ємних складових загального балансу (рис. 1).

Наприклад, при розрахунку водного режиму гнута треба враховувати надходження кількості опадів, зрошувальні норми, відсоток споживання вологозапасів рослинами, можливе утворення шару вологи на поверхні ґрунту, переміщення вологи в ґрунті між різними прошарками, обмін з ґрунтовими водами, обсяги поглинання води кореневою системою, евапотранспірацію тощо. Таким же чином у прогностичних моделях взаємопов'язані цикли кругообігу по вуглецю, азоту, органічним речовинам та іншим елементам.

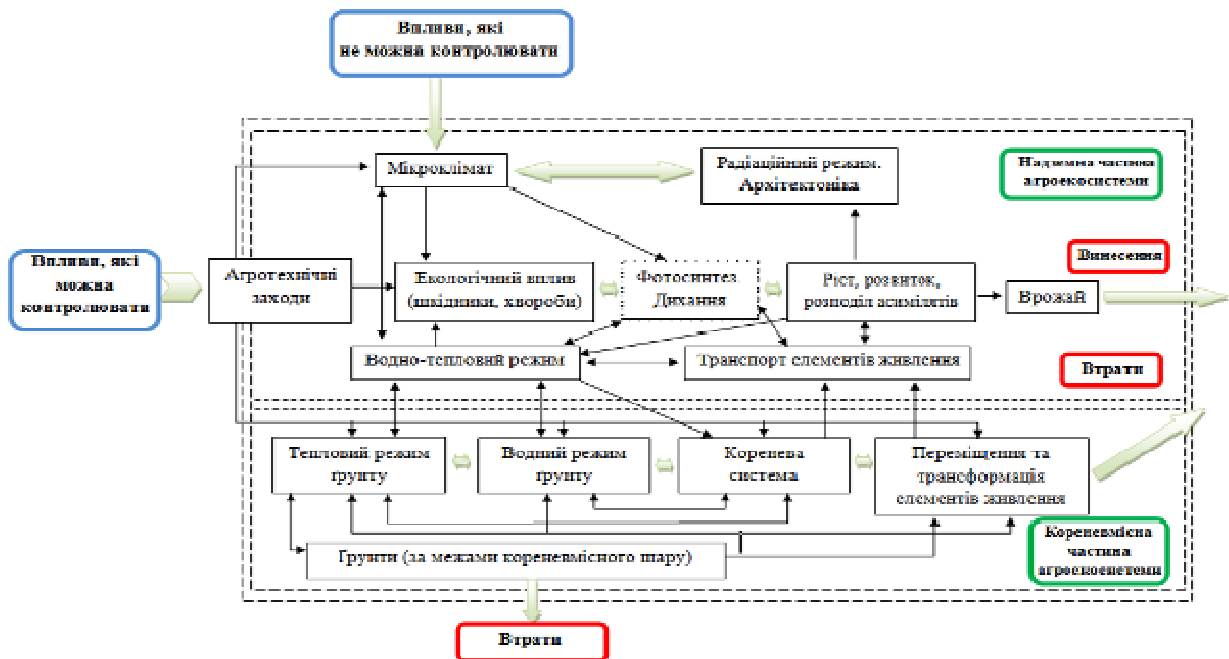


Рис. 1. Складові елементи продуктивності агроєкосистеми на локальному рівні

Основним критерієм оцінки різних систем зрошеного землеробства є відтворення гумусу в ґрунті. На організаційному етапі агровиробництва при виборі таких системи, набору культур та структури посівних необхідно виходити з необхідності направлено регулювання процесів накопичення та витрат гумусу в найбільш активному (орному) шарі ґрунту. При моделюванні вмісту гумусу для зрошуваних сівозмін ПП «ВИХІД-2» Чаплинського району Херсонської області встановлено, що залежно від сценаріїв технологій вирощування даних показник схильний до істотних коливань (рис. 2).

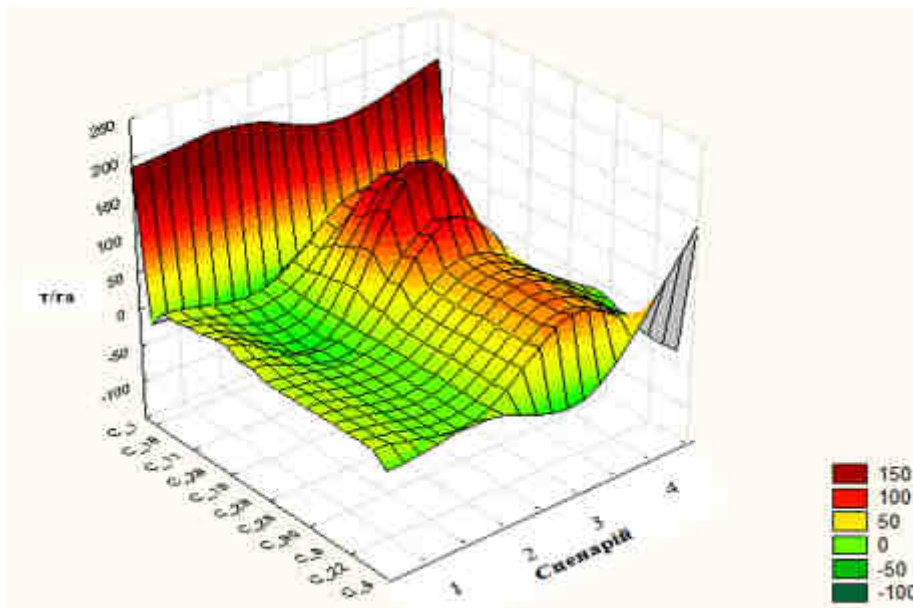


Рис. 2. Баланс гумусу зрошуваної сівозміни за змодельованими сценаріями функціонування агровиробничої системи, \pm t/га

Для змодельованих сівозмін господарства необхідно забезпечити позитивного балансу гумусу та органічних речовин, тобто коли їх утворення перевищує витрати на мінералізацію та формування врожаю сільськогосподарських культур.

Таким чином, для стабілізації гумусового стану ґрунтів зрошуваних сівозмін необхідно збільшити надходження в ґрунт органічних речовин за рахунок побічної продукції культурних рослин. Моделювання показників вмісту гумусу та органічних речовин забезпечує можливість екологічного обґрунтування технологій вирощування сільськогосподарських культур на зрошуваних землях, можливість збалансування ґрунто-водоохоронного устрою території на базі вивчення й глибокого аналізу умов рельєфу, ґрунтового покриття окремих локальних ділянок, визначення кількості та ступеню придатності земель для вирощування конкретних сільськогосподарських культур з певними параметрами інтенсивності штучного зволоження, зниження ерозійної напруги території та екологічного навантаження території.

Список використаних джерел

1. Геоінформаційні системи для управління зрошуваними землями. Навчальний посібник [Текст] / В. О. Ушкаренко, В. В. Морозов, В. В. Колесніков, В. І. Ляшевський, О. П. Тищенко. – Херсон : ЛТ-Офіс, 2010. – 378 с.
2. Игнатьев, В. М. Моделирование продуктивности орошения на мелиоративных системах Северного Кавказа : автореф. дисс... доктора тех. наук: (06.01.02) [Текст] / ФГОУ „НГМА” / В. М. Игнатьев. – Новочеркасск, 2008. – 47 с.
3. Евграшкина, Г. П. Прогноз солевого режима почв и грунтов зоны аэрации Фрунзенского орошаемого массива методами математического моделирования [Текст] / Г. П. Евграшкина, М. М. Коппель // Мелиорация и водное хозяйство. – 1978. – Вып. 43. – С. 56-63.
4. Клещенко, А. Д. Динамическая модель продукционного процесса кукурузы с использованием спутниковой информации и методы прогноза урожайности [Текст] / А. Д. Клещенко, Т. А. Найдина // Метеорология и гидрология. – 2012. – № 12. – С. 88-98.
5. Дисперсійний і кореляційний аналіз у землеробстві та рослинництві: Навчальний посібник [Текст] / В. О. Ушкаренко, В. Л. Нікіщенко, С. П. Голобородько, С. В. Коковіхін. – Херсон : Айлант, 2008. – 272 с.



Ворончак Марія
молодший науковий співробітник
Тернопільська державна сільськогосподарська
дослідна станція ІКСГП НААН
м. Тернопіль

ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ НОРМ ВИСІВУ ТА ФРАКЦІЙ НАСІННЯ НА НАСІННЄВУ ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ МЯКОЇ ОЗИМОЇ

Сорти і насіння – це найдешевший засіб підвищення врожайності, поліпшення якості продукції, зниження її собівартості. Сорту притаманні певні спадкові морфологічні, біологічні, господарсько-цінні ознаки і властивості. Але потенційні можливості сортів можуть бути реалізовані лише за високої якості насіння: чистосортності, схожості, стійкості до ураження хворобами і шкідниками. Тобто, сорт і насіння – це нерозривна ланка у сільськогосподарському виробництві. За весь час існування людства питання відбору кращих рослин і кращого зерна на

насіння було актуальним і залишається назавжди. Відомо, що оптимальна густина рослин і достатня кількість поживних речовин у ґрунті – найважливіші умови, від яких залежить продуктивність посіву. Тому важливо вивчити, як різні норми висіву впливають на густоту та продуктивність стеблистою, а також на процеси формування елементів урожайності.

Слід відмітити, що норми висіву насіння пшениці озимої та інших зернових культур не є постійними вони залежать від ґрунтово-кліматичних умов, попередників, удобрення, біології сорту і культури землеробства в господарстві. Норма висіву встановлюється за кількістю схожих насінин на 1га. Застосування будь-яких постійних норм висіву без урахування схожості, маси 1000 нас. та інших параметрів, не забезпечує оптимальної густоти стеблестою і максимальної врожайності озимої пшениці м'якої [1].

Для формування високої урожайності пшениці озимої м'якої необхідно забезпечити оптимальну кількість рослин та продуктивних стебел на одиницю площі, що досягається встановленням відповідної норми висіву. Як за зріджених, так і за надзвичайно загущених посівів урожайність і якість зерна культури істотно знижуються. Дослідження по впливу норм висіву та фракцій насіння на насінневу продуктивність пшениці м'якої озимої проводились у 2015–2016 рр. в польових дослідженнях лабораторії науково-технологічного відділу рослинництва і землеробства ТДСГДС ІКСГП НААН в зоні західного Лісостепу України, в центральному агрокліматичному районі (Холодне Поділля) Тернопільської області.

Ґрунти дослідних ділянок чорноземи глибокі малогумусні із середньосуглинистим механічним складом. Орний шар ґрунту характеризується такими показниками вміст гумусу 3,42 – 3,85%рН (сольове) 6,4-6,6 гідролітична кислотність 1,62-2,63 мг/екв. на 100гр ґрунту, ступінь насичення основами 91,9-96,3% сума поглинаючих основ 27,9-34,8 мг/екв. на 100гр ґрунту, середній вміст азоту і калію (N-8,4-10,5; K₂O-9,9-13,4), фосфору P₂O₅-15,5-20,1) мг на 100 гр ґрунту.

Дослід в 2015р. закладався в насінницькій сівозміні, попередником під посів був горох. Агротехніка загальноприйнята для даної зони. Сорт озимої пшениці м'якої Вікторія. Результати досліді наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Врожайність озимої м'якої пшениці сорту Вікторія в залежності від норм та фракцій висіву

№ з/п	Норма висіву млн/га	Урожайність ц/га						Вихід крупної фракції		
		I	II	III	середнє	+/- до контролю	%	ц/га	+/- до контролю	%
1	5,0	49,8	49,4	46,5	48,6	-	-	28,5	-	-
2	3,5	52,1	51,2	49,2	50,8	+2,2	4,5	30,4	+1,9	6,6
3	4,5	52,2	56,1	54,4	54,2	+5,6	11,5	32,1	+3,6	12,6
4	5,5	52,1	54,0	48,25	51,4	+2,8	5,7	29,6	+1,1	3,8

Найкращі показники продуктивності пшениці озимої 54,2 ц/га відмічені при нормі висіву 4,5 млн./га, що на 5,6 ц/га більші в порівнянні до контролю. Дещо нижчі показники 51,4 отримали при нормі висіву 5,5 млн./га. При зниженні норми висіву до 3,5 млн./га урожайність пшениці озимої м'якої була найменшою 50,8 ц/га.

Список використаних джерел

1. Попов, С. Вплив норми висіву на урожайність пшениці озимої [Текст] / С. Попов, С. Авраменко, К. Манько, А. Беленіхіна // Агробізнес сьогодні. – 2013. – № 17. – С. 26-29.



Гаврилянчик Руслан

к. с.-г.н., доцент, перший проректор

Сендецький Володимир

докторант

Бунчак Олександр

докторант

Тимофійчук Олександр

докторант

Подільський державний аграрно-технічний університет

м. Кам'янець-Подільський

ГРЕЧКА В ПРОМІЖНИХ ПОСІВАХ

Проміжні посіви сільськогосподарських культур, зокрема гречки, дають можливість раціонально використовувати господарські засоби та вегетаційний період впродовж року і є значним резервом збільшення її виробництва.

Можливість і господарську доцільність вирощування гречки післяжнивню було встановлено ще 1936 року у дослідях колишньої Киргизької державної селекційної станції і Киргизького науково-дослідного інституту тваринництва (Т.М. Крестьяннікова, 1962).

Результатами багаторічних досліджень (К.Х. Популіді, 1976) встановлено, що пізні посіви гречки мають деякі переваги над звичайними весняними. У післяюкісних і післяжнивних посівах гречка розвивається за сприятливіших для неї умов, ніж посіяна в оптимальні строки, тому що перебіг критичного періоду „цвітіння і формування зерна” відбувається у другій половині літа за помірних температур і відносної вологості повітря, що позитивно впливає на розвиток і озернення рослин.

На основі експериментальних і виробничих досліджень, виконаних нами продовж 2012-2015 років на дослідному полі Подільського державного аграрно-технічного університету, у ПФ «Богдан і К» Івано-Франківської, у ТЗОВ «Агрофірма «Колос» Київської, у корпорації «Колос ВС» Тернопільської областей, а також узагальнення результатів дослідження інших наукових установ авторами розроблено технологію вирощування гречки на сидерат і на зерно у проміжних посівах, яка ґрунтується на дотриманні таких вимог:

- післяюкісні посіви гречки необхідно розміщувати після озимих зернових, капустяних, багаторічних трав, зібраних на зелений корм або сінаж; післяжнивні – після збирання ячменю озимого та інших зернових культур, гороху, капустяних, але не пізніше 25-30 липня, а після 30 липня висівати гречку на сидерат;

- за збиранням попередника здійснювати деструкцію соломи і рослинних решток біопрепаратом «Вермистим-Д» з мінімальною кількістю азотних добрив (8-12 кг/га), або з внесенням гноївки (5-10 т/га), або органічних добрив «Біогумус» (3-4 т/га), отриманих методом вермикультивування, або «Біоферм» (5-6 т/га), отриманих методом біоферментації з одночасним загортанням у ґрунт на глибину 8-12 см. Після цього висівати гречку з наступним коткуванням ґрунту. За нульового обробітку ґрунту гречку висівають безпосередньо у стерню (без здійснення деструкції) насінням, обробленим препаратом «Вермиаг» (6 л/га) на глибину 2-4 см;

- норма висіву насіння гречки у післяюкісних посівах 2.0-2.5 млн./га схожих насінин за широкорядного способу сівби та 3,5-4,0 – за рядкового способу; за післяжнивнього вирощування норму висіву збільшують на 15-20 %;

- догляд за посівами включає – післясходове боронування, підживлення у період до цвітіння гречки біостимулятором-добривом «Вермимаг» (7 л/га) у баковій суміші із карбамідом (10 кг/га);

- обов'язковим є вивезення бджолосімей на посіви гречки за 2-3 дні до початку цвітіння(2-3 сім'ї на 1 га);

- вирощувати гречку в органічному землеробстві на фоні мінерального удобрення лише природного походження – фосфоритне добриво і калімаг; використовувати дозволені в органічному землеробстві – органічні добрива «Біогумус», «Біоактив» та біопрепарати, зокрема, рідке органічне добриво-біостимулятор «Вермимаг»;

- використовувати солому і рослинні рештки гречки на органічне добриво з використанням біодеструктора «Вермистим-Д» за такою схемою: до робочого розчину додають (залежно від кількості соломи і рослинних решток на гектарі) 8-12 кг/га аміачної селітри, або 10 кг карбаміду, або 10-12 кг КАСу. Можна використовувати рідкі органічні добрива (гноївку), або добрива «Біогумус» (3-4 т/га), або «Біопроферм» (8-15 т/га) і загорнути їх у ґрунт на глибину 10-12 см;

- для лікування діабетичних захворювань вирощувати гречку, застосовуючи органічне добриво „Біопроферм” із збалансованим умістом тривалентного хрому та обприскування рослин під час вегетації регулятором росту «Біохром».

Отримані результати запроваджено в агроформуваннях різних форм власності, зокрема, у ПФ «Богдан і К» Івано-Франківської, ТЗОВ «Агрофірма «Колос» Київської, у ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» Тернопільської областей.

У ПФ «Богдан і К» Снятинського району Івано-Франківської обл. щорічно на усій площі вирощування ярих і озимих культур (близько 2000 га) з метою поліпшення родючості ґрунту, отримання врожаю високої якості, зменшення витрат на придбання мінеральних добрив і пестицидів впроваджують біологічну технологію, яка включає: допосівне оброблення насіння ярих і озимих культур та дворазове обприскування рослин під час вегетації біостимуляторами-добривами виробництва ПП «Біоконверсія» – «Вермимаг», «Вермийодіс». На усій площі здійснюють деструкцію соломи і рослинних решток препаратом «Вермистим-Д», у т.ч. на площі 600-700 га – сумісно з висіванням культур на сидерат (гірчиця біла, редька олійна, вика озима, жито і гречка).

У ТОВ «Корпорація Колос ВС» Борщівського району Тернопільської області післязривно гречку висівають після збирання ячменю озимого на зерно. Сіють гречку з 7 по 27 липня сівалкою VÄDERSTAD Rapid A 600 S та Selec нормою висіву 100 кг/га, глибина загортання насіння 3-4 см. Під передпосівний обробіток ґрунту вносять 100 кг/га мінеральних добрив (діамофоска NPK 10:26:26). На початку цвітіння на посіви вивозять 1-2 сім'ї бджіл на 1 га. Збирають врожай роздільним способом. Врожайність гречки у середньому за 2013-2014 рр. становила 20-23 ц/га. 2015 (посушливого) року отримали сходи, після чого ріст та розвиток припинився унаслідок високої температури повітря та нестачі вологи у ґрунті.

Дослідженнями В.М. Сендецького продовж 2013-2015 років у ПФ «Богдан і К» Івано-Франківської області також встановлено, що посіви гречки на сидерат у проміжних посівах забезпечили найвищу врожайність зеленої маси (280-357 ц/га) у сумішках з гірчицею білою та редькою олійною.

Враховуючи багатогранне значення гречки, важливість вирощування її у проміжних посівах (післяукісно і післязривно) для збільшення виробництва зерна та використання зеленої маси на сидерат, соломи і рослинних решток на добриво на основі виконаних нами експериментальних і виробничих досліджень, результатів розробленої і впровадженої нами

технології на сучасному етапі розвитку землеробства доцільно розширити площі вирощування гречки в основних і проміжних посівах на зерно, що уможливить збільшити виробництво гречки і забезпечити внутрішній ринок та вийти на закордонні ринки.

Список використаних джерел

1. Ivanyshyn, V.V., Shuvar I.A., Havrylianchuk R.Yu., Sendetskyi V.M., Bunchak O.M., Tymofiichuk O.B. The technology of buckwheat growing as a planting filler [Текст] // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. – 2016. – Випуск 24.Ч.1. Сільськогосподарські науки. – С.93-100.
2. Рекомендації з вирощування гречки у проміжних посівах [Текст] / Іванишин В. В., Шувар І. А., Сендецький В. М., Центило Л. В., Гаврилянич Р. Ю. – За заг. редакцією В. В. Іванишина. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2015. – 48 с.
3. Організаційно-економічні засади відтворення і ефективного використання технічного потенціалу аграрного виробництва [Текст] : монографія / В.В. Іванишин. – К. : ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2011. – 350 с.



Гладка Анна

к.с.-г.н, викладач

Технологічний коледж Дніпропетровського
державного аграрно-економічного університету
м. Дніпро

ВПЛИВ ТЕМПЕРАТУРНОГО РЕЖИМУ ЗБЕРІГАННЯ НА ЯКІСТЬ ЗЕРНА ОЗИМИХ КОЛОСОВИХ КУЛЬТУР

Зберігання зерна є завершальним етапом в процесі його виробництва і має велике значення в отриманні продуктів високої якості. Це зумовлено тим, що в зерні, як в складній біохімічній системі постійно відбуваються фізико-хімічні та біологічні процеси, які в залежності від умов зберігання, можуть призвести до покращення або погіршення якості і навіть до повної її втрати [1].

Уникнути негативного впливу даних явищ можна за правильної підготовки зерна, раціонального розміщення його у сховищах, підтримання режиму зберігання [2]. Завдання правильного зберігання зерна полягає в тому, щоб сприяти утворенню та підтриманню оптимальних умов середовища і такого стану зернової маси, при яких фізіологічна активність буде приведена до мінімуму і основні фактори, котрі приводять до псування зерна, проявити себе не зможуть [3, 4].

Зерно з високим вмістом клейковини більш стійке проти грибів, бактерій, мікроорганізмів. Пошкоджена клопом черепашкою та хворобами зернова маса за несприятливих умов зберігання псується в першу чергу і є осередком патогенної мікрофлори. Партія зерна, яка пройшла обов'язкову післязбиральну обробку і насамперед висушена, довго зберігає високі показники якості за належних умов зберігання [5, 6]. Саме тому досліди по вивченню впливу умов зберігання на якість зерна є актуальними для науки та практики.

Визначення впливу умов зберігання на товарні якості зерна озимих зернових культур проводили в 2015-2016 рр. в умовах випробувальної лабораторії ТОВ «Синельниково Агро». В дослідженнях використовували зерно пшениці озимої (*Triticum aestivum* L.), ячменю озимого (*Hordeum vulgare* L. *Sensu lato*), тритикале озимого (*Triticale*), жита озимого (*Secale cereale*).

Зерно закладали на зберігання в 2014, 2015 рр. за різних температурних режимів зберігання: – 5 °С, 0 °С, + 5 °С, + 12 °С та в приміщеннях з нерегульованою температурою. Якість зерна закладеного на дослідження відповідала вимогам другому класу і в процесі зберігання визначалася за показниками відповідно до чинних методів ДСТУ і ГОСТ. Температурний режим, що складався в різних шарах насипу, вимірювали за допомогою дистанційної термометрії.

Товарні якості зерна польових культур, закладених нами в 2014-2015 рр. на зберігання за різних температурних режимів в умовах випробувальної лабораторії ТОВ «Синельниково Агро» на період підрахунку результатів – навесні 2015 та 2016 років мало різні показники якості. Так, вищі показники якості мало зерно досліджуваних культур за умов зберігання в холодних умовах при температурі – 5 °С. Зерно, закладене на зберігання в приміщення з постійною температурою +5 °С, своїх товарних якостей також суттєво не втратило. За постійної температури +12 °С в зерні пшениці озимої було виявлено зменшення скловидності, знизилася показники якості клейковини.

За умови зберігання зерна у приміщенні з нерегульованою температурою створилися сприятливі умови для проростання і росу грибної флори, при визначенні товарних якостей суттєво збільшувалася вологість, з'являлися зігнилі зернини і спостерігався неприємний запах в приміщенні, що змусило встановити примусове вентилявання досліджуваних культур. Разом з цим, інтенсивна життєдіяльність зернової маси озимої пшениці та озимого тритикале, які зберігалися в приміщеннях з нерегульованою температурою, призвела до підвищення температури, виникнення гніздового і суцільного зігрівання, при цьому суттєво (на 2-4 %) знизилася якість клейковини.

Товарна якість зерна польових культур впродовж років досліджень та за різних умов зберігання змінювалася. Зокрема, кращу товарну якість мало зерно досліджуваних озимих зернових культур за умов зберігання в приміщеннях за постійної пониженої температури та температури на рівні 0 °С. Вміст клейковини та білка в зерні, яке зберігали за підвищення температури до + 5°С, + 12 °С та в приміщенні з нерегульованою температурою поступово знижувалися за рахунок підвищення дихання зерна і втрати запасних речовин на даний фізіологічний процес.

Підсумовуючи результати проведених досліджень, варто відмітити, що зберігання зерна зернових культур у приміщенні з нерегульованою температурою викликає збільшення кількості не якісного зерна. Кращою температурою для зберігання озимих польових культур, за результатами досліджень, є понижені температури в межах - 5 °С.

Отже, лише за умови ретельного дотримання технологічних правил під час заготівлі зернових культур, а також забезпечення належного зберігання зерна можна сподіватися на гарантоване одержання товарної продукції високої якості, що стане передумовою збільшення рівня прибутковості сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел

4. Кретович, В. Л. Физиолого-биохимические основы хранения зерна [Текст] / В. Л. Кретович. – М. : Изд-во АН СССР, 1945. – 135 с.
5. Управління процесами формування високоякісного насіння сільськогосподарських культур [Текст] / С. М. Каленська, Н. В. Новицька, А. Є. Стихар // Науковий вісник НАУ. – 2008. – Вип. 123. – С. 13-21.
6. Петренко, В. В. Математические модели прогнозирования сохранности хлебопекарных свойств зерна пшеницы при его долгосрочном хранении [Текст] / В. В. Петренко // Аграрная Россия. – 2014. – №1. – С. 43-46.
4. Petrenko, V. Influence of storage conditions on germination on winter wheat seeds (Triticum

aestivum L.) in relation to agriculture systems [Text] / V. Petrenko // Zemes Ukio Mokslai. – 2014.– Т. 21. – Nr. 3. – P. 173-180.

5. Новицкая, Н. В. Качество семян – залог успеха [Электронный ресурс] / Н. В. Новицкая // Современные направления теоретических и прикладных исследований : материалы международной научно-практической интернет-конференции 19-26 марта 2009 г. (www.sworld.com.ua,). – Режим доступа: www.sworld.com.ua.

6. Лесик, Б. В. Зберігання і технологія сільськогосподарських продуктів [Текст] / Б. В. Лесик, Л. О. Трисвятський, В. А. Снежко. – Киев : Высшая школа, 1980. – 413 с.



Голод Руслана

молодший науковий співробітник

Білінська Оксана

молодший науковий співробітник

Шубала Галина

молодший науковий співробітник

Тернопільська державна сільськогосподарська

дослідна станція ІКСГП НААН

м. Тернопіль

ЗЕРНО-ПРОСАПНА СІВОЗМІНА, ЯК ЕЛЕМЕНТ ОДЕРЖАННЯ ВИСОКИХ УРОЖАЇВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

В процесі реформування земельних відносин в аграрній сфері України відбулися суттєві трансформації існуючої сівозмінної організації території господарств. Під впливом кон'юнктури ринку спостерігається масовий відхід від науково-обґрунтованих принципів формування структури посівних площ та чергування культур, що призводить до суттєвого порушення екологічної рівноваги довкілля, зниження родючості ґрунту. Тому, досить актуальним зараз є питання розробки універсальних сівозмін, а також сівозмін з короткою ротацією, питання оптимального насичення в них зернових, просапних, технічних культур, що забезпечило би не тільки високу їх продуктивність, економічний прибуток, але й збереження та навіть відтворення ґрунтової родючості. Наукові основи досконалої системи землеробства, головним елементом якої є система сівозмін, полягає у розробці таких агротехнічних способів, іновация яких за нинішнього розвитку науки забезпечила б отримання найвищої урожайності всіх сільськогосподарських культур [1].

Через недосконалість систем землекористування, порушення сівозмін і агротехнологій погіршився екологічний стан орних земель та сільськогосподарських ландшафтів, що призвело до значного зниження їхньої продуктивності. У найближчому майбутньому система землеробства в Україні повинна бути науково обґрунтованою, з перевагами елементів біологізації, що досягається підвищенням культури землеробства, освоєння систем новітніх агротехнологій вирощуванням кожної польової культури, уведенням і дотриманням правильних інтенсивних сівозмін, поєднання у господарствах тваринництва з рільництвом, застосуванням заходів щодо підвищення родючості ґрунтів [2]. Назріла необхідність широкого використання нетоварної частини сільськогосподарської продукції, зокрема соломи як органічного добрива, сидератів [3].

Сівозміни, на противагу іншим елементам ведення галузі землеробства, успішно виконують роль безвитратного біологічного регулятора, поліпшують фітосанітарний, водний і поживний режими ґрунту, захищають ґрунт від ерозії та стабілізують екологічне навантаження [4].

Особливої актуальності набуває питання за впровадження у господарствах сівозмін з короткою ротацією. В зв'язку з цим виникає потреба у вивченні сівозмін з обмеженим набором сільськогосподарських культур, які б забезпечували високу продуктивність та якість сільськогосподарських культур, сприяли збереженню та покращенню родючості ґрунтів.

Дослідження з розробки короткоротаційних сівозмін та їх адаптацію до конкретних ґрунтово-кліматичних умов проводяться практично в усіх зонах. Виходячи з цього, в Тернопільській державній сільськогосподарській дослідній станції ІКСГП закладено стаціонарний дослід, по вивченню ефективності короткоротаційних 4-ох пільних сівозмін. Насичення сівозмін становить – 75, 50%, зерновими і 50, 25% просапними культурами, при мінеральній системі удобрення, пріорюванні поживних решток після всіх культур сівозміни та застосуванні сидератів після пшениці озимої.

Продуктивність короткоротаційних сівозмін оцінювали за виходом зерна зернових і кормових одиниць з гектара ріллі. Серед сівозмін з 75% насиченням зерновими і 25% просапними найбільший вихід зерна (3,56 т/га), зернових (8,55 т/га) і кормових (9,90 т/га) одиниць, чистий прибуток - 9310 грн./га, рентабельність – 112,9% отримано у сівозміні з набором культур: озима пшениця, ярий ячмінь, горох, цукрові буряки (вар.2). В аналогічних сівозмінах, де горох замінено на сою, вихід зерна знизився на 0,15 т/га і склав 3,41 т/га, зернових одиниць на 0,20 т/га і склав 8,35 т/га, кормових одиниць на 0,25 т/га і склав 9,65 т/га, чистий прибуток 8580 грн./га, рентабельність 108,5% (вар.1). Сівозміни, де насиченням зерновими і просапними становила 50 : 50% краще себе зарекомендувала сівозміна з набором культур: пшениця озима, горох, цукрові буряки, картопля (вар.4), забезпечивши вихід зерна 2,33 т/га, зернових одиниць 8,32 т/га, кормових одиниць 8,94 т/га, чистий прибуток 10994 грн./га, рентабельність 109,6%, при заміні гороху на сою вихід зерна знизився на 0,18 т/га і склав 2,15 т/га, зернових і кормових одиниць на 0,20 і 25 т/га і відповідно склав 8,94 і 8,69 т/га, чистий прибуток 10753грн./га, рентабельність 109,5% (табл.1).

Таблиця 1

Ефективність зерно-просапної сівозміни в 2014-2015 рр.

№ сів.	Насичення сівозмін, %		Урожай, т/га					Вихід на 1 га, ріллі, т			Умовно чистий прибуток, грн.	Рентабельність, %
	зерновими	просапними	пшениця озима	ячмінь ярий	соя, (горох)	цукрові буряки	картопля	зерна	зернових одиниць	кормових одиниць		
1	75	25	6,61	5,13	1,89	54,15	-	3,41	8,35	9,65	8580	108,5
2	75	25	6,51	5,16	(2,56)	56,70	-	3,56	8,55	9,90	9310	112,9
3	50	50	6,71	-	1,87	53,40	13,25	2,15	8,12	8,69	10753	109,5
4	50	50	6,79	-	(2,51)	56,30	12,45	2,33	8,32	8,94	10994	109,6

Таким чином результати досліджень показали, що для одержання високих та стабільних урожаїв сільськогосподарських культур і зниження економіко-енергетичних витрат потрібно висівати високопродуктивні зернові, просапні культури після кращих попередників.

Список використаних джерел

1. Бойко, П. І. Науково-інноваційні аспекти сівозмін в Україні [Текст] / П. І. Бойко, Н. П. Коваленко

// Вісник аграрної науки. – 2006. – №5. – С. 24-27.

2. Бойко, П. І. Проблеми екологічно збалансованих сівозмін [Текст] / П. І. Бойко, Н. П. Коваленко // Вісник аграрної науки – 2003. – №8. – С. 9-13.

3. Бойко, П. І. Екологічно збалансовані сівозміни – основа біологічного землеробства [Текст] / П. І. Бойко, В. О. Бородань, Н. П. Коваленко. // Вісник аграрної науки. – 2005. – №2. – С.19-13.

4. Бойко, П. І. Сівозміни в сучасному землеробстві України [Текст] / П. І. Бойко // Вісник аграрної науки. – 1998. – №10. – С.15-18.



Диня Володимир

к.т.н., доцент

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани

ПЕРЕДУМОВИ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКОРИСТАННЯ СТЕБЕЛ ЗЕРНОВИХ ТА ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР

Ріст цін на енергоресурси підштовхує до пошуку нової відновлювальної сировини. Такою сировиною може стати солома і стебла зернових, зернобобових і технічних культур. Відомо, що в Україні не раціонально використовується близько 70 млн. тон соломи зернових і зернобобових та технічних культур.

В зоні Лісостепової Зони України співвідношення зерна і соломи колосових культур можливе на рівні 1: (1,2-1,5), круп'яних культур - 1: (2,0-2,7). До недавнього часу, у відповідності із загальним укладом господарювання більшості господарств зони Лісостепу, солома використовувалась в основному як грубий корм великій рогатій худобі та в якості підстилки на тваринницьких фермах. При цьому слід відмітити, що кормова цінність соломи і полови відмічених культур невелика (табл. 1). Її використання в якості корму в більшій мірі обумовлюється біологічними особливостями жуйних тварин, до яких і відноситься велика рогата худоба. Незначна її кількість використовується також в якості додаткового компоненту в комбікормовій промисловості, для накриття кагатів при зберіганні коренеплодів в парниковому господарстві та інших цілей. Однак, в останнє десятиліття, акценти використання соломи і полови в господарствах змінились.

У зв'язку зі зменшенням поголів'я тваринництва солома фактично не знаходить використання у тваринництві як корм. Це обумовило зміну підходу до її використання, а саме виробництва біогазу, оскільки солома є відновлювальною сировиною та не використовується у харчовій промисловості.

Вирішуючи енергетичні задачі, стимулюючи виробництво електричної енергії з біогазу, виробництво біометану для закачування в мережу із природнім газом і для заправки автотранспорту, в свою чергу підвищується і рівень екологічної безпеки, оскільки відходи сільського та комунального господарства, харчової та переробної промисловості складають загрозу здоров'ю населення, стану ґрунту, повітря та підземних вод.

Біогазові технології - один з основних і найбільш раціональних шляхів знешкодження органічних відходів, оскільки перероблені анаеробними методами органічні відходи є цінним органічним добривом, здатним підвищувати родючість ґрунтів - одного з найбільш цінних ресурсів держави, а також підвищувати конкурентоспроможність сільгосппродукції.

Таблиця 1

Хімічний склад соломи різних культур

Солома	Урожайність, т/га	Хімічний склад, %				
		Вода	Протеїн	Жир	Клітковина	Попіл
Ячмінна	до 4,0	17,0	4,9	1,9	33,1	7,2
Вівсяна	до 4,0	16,7	4,0	1,7	33,)	6,0
Пшенична	до 4,0	15,5	4,8	1,5	37,4	5,9
Житня	до 4,0	15,1	3,8	1,7	32,5	4,8
Рисова	до 4,0	16,0	4,3	1,6	33,0	12,6
Горохова	до 4,0	15,6	7,4	1,7	37,9	5,0

Таким чином, використання побічної продукції сільськогосподарських культур допоможе підвищити економічну ефективність фермерських господарств, та зменшити енергетичну залежність країни.

Список використаних джерел

1. Біоенергія в Україні – розвиток сільських територій та можливості для окремих громад [Текст] / В. О. Дубровін, М. Д. Мельничук та ін.. – К., 2009.
2. Благутина, В. В. Біоресурси [Текст] / В. В. Благутина // Хімія й життя. – 2007. – №1.
3. Сучасні біогазові технології [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/chem_biol/btl/2013_1/Sidorov_1_2013.pdf



Канівець Олена
старший викладач
Сумський національний аграрний університет
м. Суми

ОЗНАКИ ТА ПРИЧИНИ ПОГРШЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ

Земельні ресурси, ґрунтовий покрив належать до вирішальних чинників існування біосфери нашої планети. Земля відіграє найважливішу загальнобіосферну роль і є фундаментальною основою функціонування атмосфери, гідросфери та інших сфер, рослинного і тваринного світу, а також людського суспільства. В аграрному секторі вона – головний засіб виробництва, найважливіша складова частина ресурсної бази землеробства. Характер і якість земель, родючість сільськогосподарських угідь визначають ефективність аграрного виробництва, можливість, розв'язання продовольчої проблеми, продуктивність праці в аграрній сфері [1].

Народногосподарське значення ґрунту як основного засобу сільськогосподарського виробництва визначається його основною якістю – родючістю.

Родючість ґрунту за сучасними уявленнями – це його здатність забезпечувати рослини необхідною кількістю поживних речовин, води та повітря протягом вегетаційного періоду. Родючість ґрунту створюється в процесі ґрунтоутворення і безперервно змінюється залежно від напрямку та інтенсивності біохімічних, фізичних і фізико-хімічних процесів, які, в свою чергу,

залежать від рослинності, кліматичних умов, агротехніки тощо.

Вчення про родючість ґрунтів має велике наукове значення для їх раціонального використання, застосування добрив, меліорацій, засобів механізації виробничих процесів у землеробстві та рослинництві.

Основними факторами, що визначають родючість кожного ґрунту, є достатній вміст поживних речовин і вологи, оптимальні тепловий і повітряний режими, умови для життєдіяльності ґрунтової біоти. Ознаками високородючого ґрунту є вміст у ньому доступних поживних речовин, води, повітря, а також відповідні температурні умови і відсутність шкідливих для рослин речовин [2].

В сучасних умовах в ґрунті переважають процеси, що призводять до зниження його родючості. Шкідливий антропогенний вплив, а також розгул стихій, природних та посилених людиною, завдає ґрунтам величезної, інколи непоправної шкоди. Це, насамперед, водна і вітрова ерозія, механічне руйнування та ущільнення ґрунту, постійне збіднення на гумус та поживні речовини, забруднення ґрунту мінеральними добривами, отрутохімікатами, мастилами та паливом, перезволоження та засоленість земель, що і призводить до значних втрат поживних речовин, погіршенням фізичних, фізико – хімічних і біологічних властивостей ґрунту [3].

Важливою причиною втрати родючості є багаторазовий обробіток ґрунтів різними знаряддями за допомогою потужних і важких колісних тракторів. Через ущільнення ґрунту колесами різко знижується родючість. У таких ґрунтах майже вдвоє зменшується загальна пористість; різко знижується водопроникна і водоутримуюча здатність, зменшується опірність ґрунту до ерозійних процесів. Лише за рахунок цього чинника загальний врожай на полі зменшується на 20%.

Втрата грудкуватої структури у верхніх шарах ґрунту відбувається внаслідок постійного зменшення вмісту органічних речовин, механічного руйнування структури різноманітними знаряддями обробітку, а також під впливом опадів, вітру, перепаду температур.

Глобальною проблемою на сьогоднішній день є постійне зменшення вмісту гумусу, який відіграє провідну роль у формуванні ґрунту, його цінних агрономічних властивостей, забезпеченні рослин поживними речовинами. Однією із основних причин цього є споживацький підхід до землі, намагання якнайбільше з неї взяти і якнайменше їй повернути. А гумус витрачається не тільки на мінералізацію з вивільненням доступних для рослин поживних речовин, а й виноситься з ґрунту в процесі ерозії, з коренеплодами та бульбоплодами, на колесах транспортних засобів, руйнується під впливом різноманітних хімічних речовин.

Сьогодні дедалі більш відчутними стають негативні наслідки хімізації сільського господарства – погіршуються властивості ґрунту, його стан, через нагромадження в ньому великої кількості шкідливих хімічних речовин, що вносяться без належних розрахунків і врахування екологічних законів. До таких хімічних речовин, в першу чергу, належать міндобрива та різні отрутохімікати-пестициди.

Ґрунти також забруднюються відпрацьованими газами тракторів, комбайнів, автомобілів, мастилами та паливом, які з них виліваються під час роботи на полях. У ґрунти потрапляють і техногенні забруднення від промислових підприємств – сульфати, окиси азоту, важкі метали та інші сполуки [4].

Таке використання та погіршення якості наших земель вимагає вжиття термінових науково обґрунтованих заходів, що сприятимуть значному підвищенню родючості ґрунтів та отриманню екологічно чистих продуктів харчування.

Список використаних джерел

1. Панас, Р. М. Раціональне використання та охорона земель [Текст] / Р. М. Папас. – Львів : Новий Світ, 2008.
2. Грабак, Н. Х. Основи ведення сільського господарства та охорона земель : Навчальний посібник [Текст] / Н. Х. Грабак. – 2-е видання – К.: ВД «Професіонал», 2006.
3. Примак, І. Д. Екологічні проблеми землеробства [Текст] / І. Д. Примак. – К. : Центр учбової літератури, 2010.
4. Шидула, М. К. Охорона ґрунтів[Текст] / М. К. Шидула. – К. : Знання, 2011.



Килимнюк Олександр
к.с.-г.н., завідувач лабораторії
Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН
м. Вінниця

СПОСІБ ОТРИМАННЯ МІНЕРАЛЬНОГО КОНЦЕНТРАТУ ІЗ ВІДХОДІВ ПЕРЕРОБКИ ТВАРИННИЦЬКОЇ СИРОВИНИ ТА ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИКА

Одним із факторів збільшення продуктивності тварин та зниження собівартості продукції галузі тваринництва є їх повноцінна годівля. Особливе місце при цьому відводиться насиченню кормів білково-мінеральними вітамінними добавками, які дозволяють значно підвищити якісні характеристики продукту на 20-30 % та скоротити їх витрати на одиницю продукції до 30 % [1, 4].

Важливим компонентом у тваринних кормах є кісткове борошно, так при високій якості даної продукції, комбікорм містить такі незамінні в харчуванні тварин макроелементи, як кальцій, фосфор та є джерелом рибофлавіну, ніотинової кислоти, вітаміну В1, кобаламін, холіну. Додавання кісткового борошна в щоденний раціон тварин дає можливість значно знизити витрати на корми, збільшити продуктивність, та підвищити поживну цінність самого корму [2].

Виробництво сухих тваринних білкових кормів засноване на переробці ветеринарного браку (конфіскатив) і нехарчової сировини. Відходи м'ясної промисловості містять повноцінні білки, жири, вітаміни, фосфорні та кальцієві солі, а також мікроелементи. Тому їх переробці з метою отримання сухих кормів, що входять в раціони відгодівлі свиней, птиці та молодняку великої рогатої худоби, приділяють велику увагу [3].

Розроблений нами спосіб отримання мінерального концентрату з відходів м'ясопереробних підприємств суттєво відрізняється від того, що є на виробництві.

Виготовлений дослідний зразок установки для отримання мінерального концентрату із вторинної сировини представляє собою металеву ємкість на ніжках викладену із внутрішнього боку вогнетривким матеріалом. До передньої її частини кріпиться топка із димоходом, а до задньої частини дверцята для вивантаження готового продукту. Верхня частина ємкості обладнана люком для завантаження сировини. На дверцята топки навішується вентилятор для нагнітання гарячого повітря до ємкості в якій знаходиться сировина. Стінки топкового відділення та ємкості із сировиною викладені вогнетривким матеріалом. В нижній частині ємкості зроблено три отвори через які в процесі термічної обробки завантаженої в установку сировини видаляється волога і жир.

Дослідним способом було визначено тривалість відповідного температурного режиму, який повинен становити 12 годин. За визначених параметрів температури і експозиції виготовили сімнадцять дослідних партій мінерального концентрату. З яких були сформовані середні проби зразків і проведені дослідження на вміст кальцію, фосфору та мікроелементів.

На рисунку 1 представлені результати статистичної обробки вмісту кальцію у відібраних зразках сімнадцяти партій мінерального концентрату.

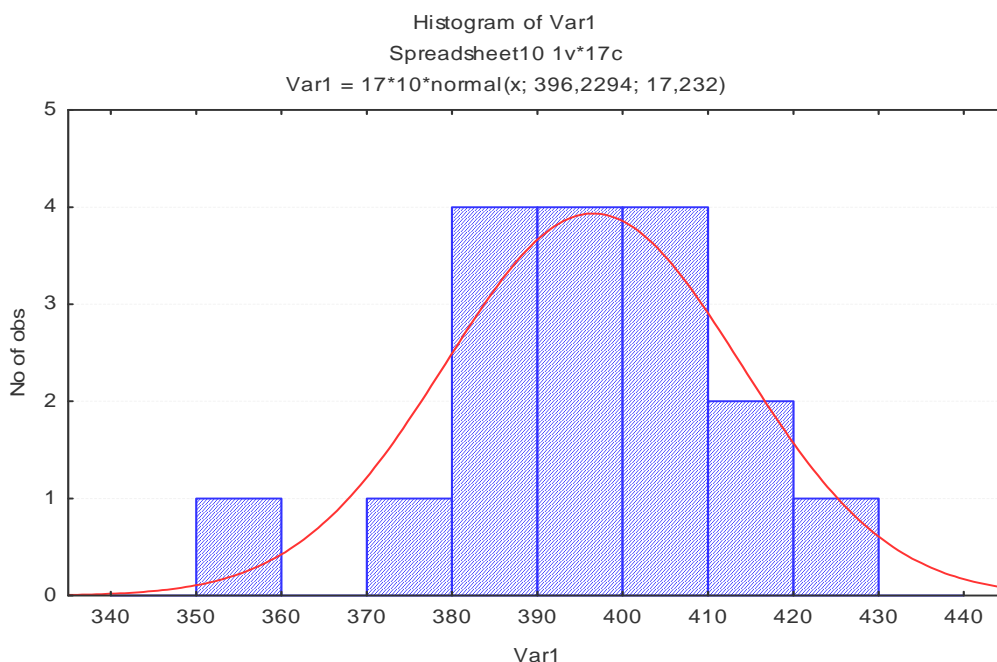


Рис. 1. Нормальний розподіл вмісту кальцію у зразках мінерального концентрату

Гістограма нормального розподілу показує, що більше 29% зразків мінерального концентрату містили кальцій в кількості 390 – 400 г/кг. Біля 23,5% зразків мали вміст кальцію від 400 до 407 г/кг, 17,6% - 382 – 389 г/кг і 11,8% - 415 – 418 г/кг. Із проаналізованих зразків мінерального концентрату 6% містили кальцію менше 370 г/кг і така ж кількість більше 420 г/кг.

Нормальний розподіл вмісту кальцію у мінеральному концентраті вказує на те, що більше 70% проаналізованих зразків мали вміст кальцію в діапазоні 380 – 420 г/кг.

Із отриманих вище даних аналізу дослідних партій мінерального концентрату, за вмістом кальцію він не поступається трикальційфосфату, а навіть переважає його.

Також нами було проаналізовано мінеральний концентрат на вміст фосфору результати якого представлені на рисунку 2 у вигляді гістограми нормального розподілу.

Аналіз гістограми нормального розподілу засвідчує, що більше 35% зразків мінерального концентрату містили фосфор в кількості 135 – 150 г/кг. Решта зразків розподілилась наступним чином 23,5% містили від 153 – 163 г/кг фосфору, 11,8% - 120 – 128 г/кг і 11,8% - 173 – 184 г/кг. Із проаналізованих зразків мінерального концентрату 17,6% мали в своєму складі фосфору менше 103 г/кг і 11,8% більше 173 г/кг.

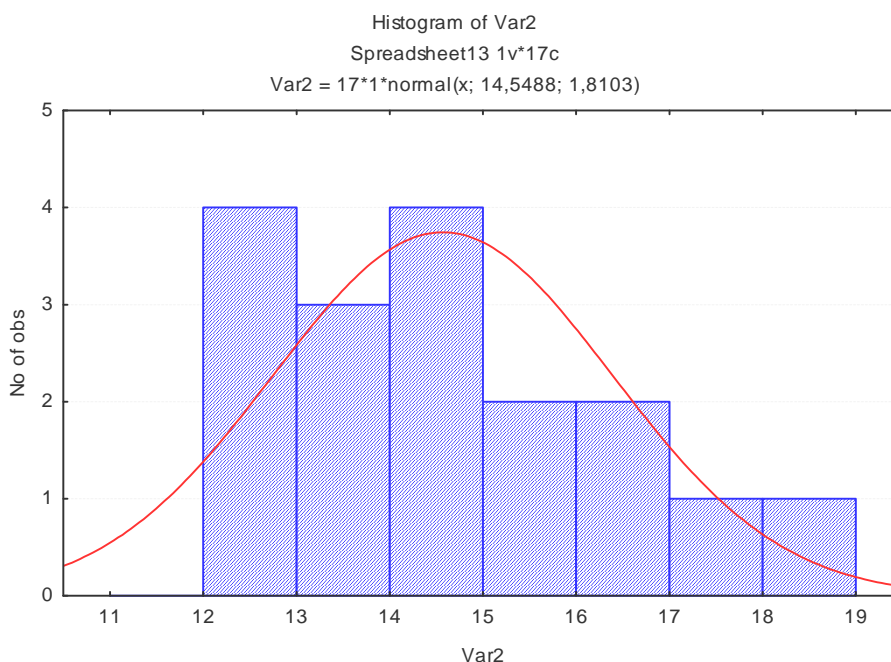


Рис. 2. Нормальний розподіл вмісту фосфору у зразках мінерального концентрату

Проаналізований розподіл вмісту фосфору у зразках мінерального концентрату вказує на те, що більше 70% зразків відібраних від вироблених партій мінерального концентрату мали вміст фосфору в діапазоні 120 – 163 г/кг.

Висновки. Перероблена запропонованим способом кісткова сировина дає можливість отримати якісну кальцій-фосфорну добавку – мінеральний концентрат з високим вмістом кальцію (біля 420 г/кг) і фосфору (біля 163 г/кг).

Список використаних джерел

1. Демидов, П. Г. Технология комбикормового производства [Текст] / П. Г. Демидов – М.: Колос, 1968. – 224 с.
2. Єгоров, Б. В. Технологія виробництва преміксів [Текст] / Б. В. Єгоров, О. І. Шаповаленко, А. В. Макарянська. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
3. Ліберман, С. Г. и др. Производство сухих животных кормов и технических жиров [Текст] / С.Г. Ліберман. – Москва : изд. Пищевая промышленность, 1976. – 144 с.
4. Прокопенко, Л.С. Особливості засвоєння азоту та фосфору свинями при споживанні раціонів з різними співвідношеннями цинку і марганцю. Корми і кормовиробництво [Текст] / Л. С. Прокопенко, Л. П. Чернолата. – 2003. – Вип. 50. – С. 146-149.



Кулинкович Сергей

К.С.-Х.Н.

Войтова Виктория

младший научный сотрудник, аспирант
РУП Научно-практический центр НАН Беларуси по земледелию
г. Жодино, Республика Беларусь

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА СОРТОВ ОЗИМОЙ ПШЕНИЦЫ ЩАРА И ЩАРА РАННЯЯ ПО МОРФОЛОГИЧЕСКИМ ПРИЗНАКАМ

В селекционной практике используются различные методы создания нового исходного материала, в том числе и отбор из уже созданных сортов. При изучении коллекционного материала, в короткостебельном сорте Щара (включен в Государственный реестр сортов Беларуси в 2001 г.), который относится к среднепоздней группе спелости, выщепилась скороспелая линия, которой было дано рабочее название Щара ранняя. Поскольку одним из основных требований, предъявляемых к кандидату на звание нового сорта, является его отличимость от созданных ранее сортов, было проведено сравнительное изучение морфологических признаков у нового сорта (Щара ранняя) с ранее созданным сортом (Щара).

Установлено, что у обоих сортов была очень слабая интенсивность антоциановой окраски колеоптиле. Степень выраженности признака составила 1 балл. У обоих сортов был полупрямостоячий тип куста. Не выявлено также различий по признаку «антоциановая окраска ушек флаг-листа» и «антоциановая окраска пыльника». У обоих сортов была средняя степень выраженности признака «антоциановая окраска ушек флаг-листа», в то время как антоциановая окраска пыльника отсутствовала. Однако по такому признаку как «частота растений с изогнутым флаг-листом» между сортами выявлены различия. Так, у сорта Щара была средняя степень выраженности признака (5 баллов), в то время как у изучаемого сорта – слабая (3 балла).

У обоих сортов был средней степени выраженности признак «восковой налет перед колосом», в то время как по признаку «восковой налет на влагалище флаг-листа» изучаемые сорта различались. Так, у сорта Щара восковой налет на влагалище флаг-листа был слабой степени выраженности (3 балла), в то время как у сорта Щара ранняя – средней (5 баллов). По признаку «восковой налет на колосе» также сорта различались. Так, степень выраженности данного признака у сорта Щара составил 3 балла, в то время как у сорта Щара ранняя – 5 баллов. В то время как по признаку «восковой налет перед колосом» различий между изучаемыми сортами не установлено. У обоих сортов данный признак был средней степени выраженности (5 баллов).

В результате изучения морфологических признаков у сортов Щара и Щара ранняя установлено, что данные сорта различаются по трем признакам: «частота растений с изогнутым флаг-листом», «восковой налет на влагалище флаг-листа» и «восковой налет на колосе». В связи с чем, с полным основанием можно утверждать, что сортообразец Щара ранняя имеет полное право претендовать на звание нового сорта.



Кулька Віра

молодший науковий співробітник

Літвішко Алла

молодший науковий співробітник

Тернопільська державна сільськогосподарська

дослідна станція ІКСГП НААН

м. Тернопіль

ЗАСТОСУВАННЯ СТИМУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН ПРИ ВЕГЕТАТИВНОМУ РОЗМНОЖЕННІ ДЕРЕВНИХ ПОРІД

Умовою широкої інтродукції рідкісних, цінних декоративних рослин є розробка та вдосконалення методів ефективного розмноження з врахуванням їх біологічних властивостей, особливостей масового вирощування та потреб озеленення. Питання забезпечення вітчизняного ринку потрібною кількістю садивного матеріалу рослин випробуваних та адаптованих до місцевих природно-кліматичних умов залишається надзвичайно актуальним [1].

Кількість видів, форм, сортів інтродукованих деревних порід, які масово використовуються в зеленому будівництві в західному Поділлі, обмежена. Ряд із них є надбанням лише спеціалізованих осередків інтродукції і рідко використовуються в озелененні через відсутність даних з біологічних особливостей і ефективних методів розмноження їх в умовах культури.

В колекції Хоростківського дендрологічного парку зібрано велику кількість рідкісних та цінних рослин, багато з яких в природно-кліматичних умовах західного Поділля розмножуватися насіннєвим способом не можуть. Це є однією з перешкод для їх розповсюдження. Через це існує гостра потреба в розробці питань прискореного вегетативного розмноження цінних інтродукованих деревних рослин, які до цього часу залишаються недостатньо вивченими.

Вегетативне розмноження рослин було відоме людям з давніх-давен. Древні люди, спостерігаючи в природі вкорінення гілок, присипаних ґрунтом, зрощення тісно притиснутих пагонів, застосовували отримані знання в своїх господарствах. В деяких ізольованих горами куточках Азії досі зберігся давній спосіб щеплення виноградної лози шляхом простого зближення пагонів двох сусідніх кущів (гарного і поганого сортів).

Штучне вегетативне розмноження рослин зазвичай пов'язане з хірургічним втручанням і поділом цілого організму на частини.

Найефективнішим за швидкістю та якістю вирощування масового садивного матеріалу методом вегетативного розмноження рослин є стеблове живцювання. Цей метод ґрунтується на використанні природної здатності рослин утворювати адвентивні корені на стеблових живцях, що детерміновано генетично, але може змінюватися в широких межах залежно від конкретних екологічних умов [2].

Ефективність стеблового живцювання залежить від багатьох факторів. На успішність цього процесу впливають маточні рослини – їх вік, успішність росту та розвитку, фітопатологічний стан. Але основний вплив має, безумовно, фізіологічний стан живців, які використовуються, строки, способи їх заготівлі та підготовки до висадки, від умов створюваних в місцях укорінення, від якості та особливостей догляду за живцями під час проведення укорінення.

Як показує досвід зарубіжних і провідних вітчизняних розсадників, використання синтетичних та природних регуляторів росту не тільки стимулює укорінення живців, а й сприяє підвищенню якості отриманого вихідного садивного матеріалу, зменшуючи при цьому його

технологічну собівартість. РРР спрямовано змінюють перебіг фізіологічних процесів і тим самим значно підвищують їх репродуктивну здатність [3].

У наших дослідженнях ми вивчали вплив препаратів Корневін, Гетероауксин та Гумісол на ефективність вегетативного розмноження туї західної та тису ягідного.

Досліди проводяться у ДП«ДГ«Подільське» на базі Хоростківського державного дендрологічного парку на протязі. Ґрунтовий покрив на території проведення досліджень являє собою чорнозем типовий на лесовидних суглинках. Механічний склад ґрунту – грубопилевато-середньосуглинковий. Кількість часточок грубого пилу в орному шарі складає 52-55%, мулу 20-30%, піщаних елементів до 15%. Живцювання проводилось у ранньовесняний період здерев'янілими живцями. Висаджування живців проводилось на рівній захищеній від вітрів ділянці у відкритий ґрунт.

Згідно даних за 2016 р. найбільший відсоток укорінених рослин туї західної був у варіанті обробки живців препаратом Корневін. У досліді з тисом ягідним найкращий результат був отриманий при використанні Гетероауксину (табл. 1).

Таблиця 1

Вплив стимуляторів росту на процент укорінення в 2016 р.

Назва досліджуваних рослин	Стимулятори	Відсоток укорінення	Відсоток загибелі
Туя західна	Контроль	46	54
	Корневін	56	44
	Гетероауксин	39	61
	Гумісол	53	47
Тис ягідний	Контроль	48	52
	Корневін	59	41
	Гетероауксин	60	40
	Гумісол	58	42

Хоча, слід відмітити, що використання стимуляторів коренеутворення не дало значного збільшення відсотку укорінення у порівнянні з контрольним варіантом.

Список використаних джерел

1. Довбыш, Н. Ф. Значение вегетативного размножения для обогащения ассортимента древесных растений в озеленении Донбасса [Текст] / Н. Ф. Довбыш // Проблемы дендрологии на рубеже XXI века : тезисы докл. междунар. конф. – М. : Б.и., 1999.

2. Тарасенко, М. П. Советы садоводам и виноградарям [Текст] / М. П. Тарасенко, Б. И. Шик, П. М. Добровольский. – Изд. 7-е, Киев «Урожай», 1970.

3. Олійник, Н. О. Прискорене розмноження цінних деревних інтродуцентів з метою охорони їх генофонду [Текст] / Н. О. Олійник, Г. О. Кудіна, Н. Ф. Довбиш // Охорона генофонду рослин в Україні: тези доп. наук. конф. – Кривий Ріг: Б.в., 1994.



Лещук Юрій
асистент кафедри
Семенів Ігор
асистент кафедри
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
м. Бережани

БІОГАЗ: ВИЗНАЧЕННЯ, ОСНОВНІ ВИДИ СИРОВИНИ

На сьогоднішній день відновлювані джерела енергії (ВДЕ) займають значне місце в енергобалансі країн світу. Одним з важливих секторів ВДЕ в світі є виробництво та енергетичне використання біогазу.

Біогаз – горючий газ, що утворюється при анаеробному метановому зброджуванні біомаси та складається переважно з метану (55...75%), двоокису вуглецю (25...45%) і домішок сірководню, аміаку, оксидів азоту та інших (менше 1%). Розкладання біомаси відбувається в результаті хіміко-фізичних процесів і симбіотичної життєдіяльності головним чином 3-х груп бактерій, при цьому продукти метаболізму одних є продуктами харчування інших в певній послідовності. Перша група – гідролізні бактерії, друга – кислотоутворюючі, третя – метаноутворюючі [1]. В якості сировини для виробництва біогазу можуть використовуватися як органічні агропромислові чи побутові відходи, так і рослинна сировина – силос кукурудзи, трав'яний силос, зерно і силос злакових культур. Найбільш придатними для виробництва біогазу видами відходів агро-промислового комплексу (АПК) є:

- гній свиней та ВРХ, послід птиці;
- бадилля овочевих культур;
- некондиційний урожай злакових та овочевих культур, цукрових буряків, кукурудзи;
- жом і меляса;
- барда спиртова;
- мучка, дробина, дрібне зерно, зародок;
- дробина пивна, солодові паростки, білковий відстій;
- відходи крахмало-патокового виробництва;
- вичавки фруктові та овочеві;
- сироватка і маслянка.

Кількість субстратів/видів відходів, що використовуються для виробництва біогазу в межах однієї біогазової установки, може варіюватися від одного до десяти і більше. Залежно від типів і кількості видів застосовуваних субстратів існують різні варіанти технологічних схем біогазових станцій. У разі застосування декількох субстратів, що відрізняються властивостями, наприклад, рідких і твердих відходів, їх накопичення, попередня підготовка (подрібнення, біоактивізація, підігрів, гомогенізація або інша фізико-хімічна обробка) проводиться окремо, після чого вони або змішуються перед подачею в біореактори, або подаються роздільними потоками. Використання попередньої підготовки у ряді випадків дозволяє домогтися збільшення швидкості і ступеня розпаду сировини в біореакторах, а отже – загального виходу біогазу. Біогазові проекти в агропромисловому секторі можуть бути організовані за одним зі способів [2]:

- виробництво біогазу на базі відходів окремого підприємства (наприклад, гній тваринницької ферми, жом цукрового заводу, барда спиртового заводу), при цьому один вид відходу буде домінуючим;
- виробництво біогазу на базі відходів різних підприємств, з прив'язкою проекту до

окремого підприємства або окремо розташованої централізованої БГУ;

- виробництво біогазу з переважним використанням енергетичних рослин на окремо розташованих БГУ.

Біогазові проекти в житлово-комунальному секторі можуть бути організовані таким чином:

- виробництво біогазу з органічної частини твердих побутових відходів, що збираються одним або кількома комунальними підприємствами;

- виробництво біогазу з осадів станцій очистки стічних вод;

- збір біогазу на полігонах і звалищах ТПВ.

Найбільш поширеними способами енергетичного використання біогазу є [1]:

- спалювання в газопоршневих двигунах у складі міні-ТЕЦ, з виробництвом електроенергії та тепла (або холоду), або з виробництвом тільки електричної енергії (ТЕС);

- пряме спалювання в котлах, печах й іншому технологічному обладнанні для отримання теплової енергії (може застосовуватися для комунального/промислового тепlopостачання, приготування їжі, кормів, тощо);

- закачування в мережу природного газу після очищення від баластних газів, в результаті очищення виходить аналог природного газу (біометан) з вмістом метану 96...98%;

- використання в якості автомобільного моторного палива після глибокого очищення і компримування.

Всі перераховані способи в тій чи іншій мірі використовуються у світовій практиці, але домінуючим є виробництво електроенергії в міні-ТЕЦ на біогазі, у тому числі завдяки широко поширеному механізму стимулювання за рахунок «зеленого» тарифу. Останнім часом, у світовій практиці особливо швидкими темпами зростає кількість біогазових проектів, спрямованих на виробництво і закачування біометану в мережу ПГ.

Список використаних джерел

1. Енергетична стратегія України до 2030 [Електронний ресурс]. – Інтернет-сайт Міністерства палива та енергетики України. Режим доступу : <http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/doccatalog/lis>

2. Технология использования биомассы в биогазовых установках [Текст] / Т. Амон, Б. Амон, В. Дубровин и др. // Зб. наук. праць НАУ. – 2003. – №60. – С.18.



Ліннік Андрій

к.т.н., доцент

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЦУКРОВОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Цукровий ринок є найбільш нестійким серед усіх продуктових ринків. Він характеризується регулярною різкою зміною цінової кон'юнктури, тобто значними спадами й підйомами цін. Якщо в післявоєнні роки такі зміни відбувалися раз на 7 років, то на початку XXI ст. цінові цикли скоротилися до 3-4 років. Так, значне зростання попиту на цукор на світовому ринку спостерігалось в кінці 2005 та на початку 2006 років (ціна цукру на світових біржах була понад 500 дол. США), а наступне – у сезон 2008/09 (ціна білого цукру дорівнювала 557,4 дол. США, цукру-сирцю з тростини – 495 дол. США, ф'ючерсна ціна на березень 2010 – відповідно 594,1 і

518,1 дол. США). Останній цукровий бум був спричинений значним скороченням виробництва цукру в Індії через посуху, неврожаєм тростини, через зливові дощі в Бразилії та в інших країнах [1].

Слід зазначити, що цукрові буряки порівняно з іншими культурами досить вимогливі до вирощування, проте нині за здану сировину сільськогосподарські товаровиробники різних формуваль отримують плату лише за вміст цукру, при цьому не враховується коефіцієнт його вилучення. Усі ж інші цінні компоненти нині надходять на корм худобі (жом, меляса) або на виробництво спирту (меляса), що є невиправданим. Нинішній період є найбільш сприятливим для України, щоб виправити економічний стан у бурякоцукровій галузі, яка зазнала значного спаду виробництва цукру в останні два роки і скоротила в 2009 році посівну площу під цукровими буряками до 328 тис. га. Основними причинами такого явища стали: перевиробництво цукру в 2006 й різке зменшення рівня закупівельних цін на цукрові буряки зі 186 до 158 грн. за тонну в 2007 році, а також оптових цін на цукор до 3,0-3,2 тис. грн., несвоєчасне введення й затримка доплат за сировину врожаю 2009 року. Натомість такий спад прогнозувався фахівцями галузі та науковими працівниками ще в кінці 2007 – на початку 2008 років, але відповідних заходів не було вжито. Разом з тим на внутрішньому ринку України в 2009 стрімко починає зростати оптова ціна на цукор, яка досягає 5,4-6,0 тис. грн. за тонну, а роздрібна – 6,5-7,0 і більше грн./кг. Лише з березня по серпень 2009 року вона зросла на 76% [2].

У першій половині червня 2010 оптова ціна на цукор знаходилась у діапазоні 6,7-6,8 тис. грн. за тонну. Засоби масової інформації та ряд фахівців основну причину такого стану вбачають у монопольній змові провідних фірм і посередницьких структур та в недостатньо активній діяльності Аграрного фонду. Частково це так. Але монопольні прояви відносно деформацій ринку не є причиною кризи в галузі, а одним, хоча й значним, її наслідком. Причини значно глибші. Вони криються насамперед у практичній відсутності чітких важелів державного регулювання всієї системи економічних відносин у галузі, ціновому диспараті на продукцію цукрового комплексу (цукрові буряки й цукор) і промисловими товарами, що використовуються в галузі (мінеральними добривами, пальним, засобами захисту, газом, вугіллям та ін.) та повній безконтрольності державних органів за рухом запасів цукру, роз'єднаності дій та інтересів усіх учасників цукрового ринку – виробників цукрових буряків, виробників цукру, комерційних структур та держави як одного з учасників і гравців на ринку.

Цукрова промисловість належить до числа найбільш матеріаломістких галузей, у якій на виробництво одиниці готової продукції витрачається 8-10 одиниць цукрових буряків. Витрати сировини та матеріалів становлять до 85% собівартості цукру, через що облік витрат та контроль за використанням матеріалів у цій галузі має відчутне значення [3]. Крім того, надходження на заводи некондиційних та забруднених буряків, сировини зі значними механічними пошкодженнями та іншими якісними вадами знижує рівень виготовлення цукру. Така сировина погано зберігається, потребує додаткових витрат на приймання, очищення, зберігання й переробку. У кінцевому підсумку все це знижує сировинні ресурси, збільшує кількість витрат, збільшує собівартість продукції та зменшує норму прибутковості. На сьогодні для розвитку цукробурякового комплексу України, крім необхідності впровадження сучасних технологій вирощування цукрових буряків, достатнього забезпечення бурякосіючих господарств високоякісним насінням, мінеральними добривами й засобами хімічного захисту рослин, підвищення якості машинного парку, дедалі актуальнішого значення набуває якнайшвидша реконструкція та модернізація цукрових заводів, розширення їхніх виробничих потужностей до економічно оптимальних меж.

Ряд європейських країн – виробників бурякового цукру технічно перебудовують галузь шляхом поступового виведення з експлуатації малопотужних неперспективних цукрових заводів, нарощування потужностей тих підприємств, які забезпечують ефективне виготовлення продукції. Середній цукровий завод в Україні може переробляти 2,67 тис. тонн цукрових буряків на день, що майже втричі менше, ніж у середньому в країнах ЄС, де переробляється 7,5 тис. тонн на день. Лише 19 із 192 заводів в Україні мають потужність понад 5,0 тис. тонн на день. У середньому українські цукрові заводи споживають на виробництво тонни цукру вдвічі більше енергії, ніж у країнах ЄС, а екстрагують лише 80% того цукру, що міститься в цукровому буряку (в Німеччині екстрагуються 85%, а на найсучасніших заводах – 90%). Якщо додати, що в буряку, який вирощується в Україні, знижений вміст цукру, то виходить, що лише 12% маси цукрового буряку екстрагується у вигляді цукру, що на 10-12% нижче від рівня ЄС.

Зношеність основних фондів підприємств сягає 55-85%. Ситуація зміниться на краще не скоро, оскільки, як вже наголошувалося, вона залежить від багатьох факторів. Саме тому цукрові заводи працюють нині по три, а то й по два тижні на рік, що вкрай збитково. Звідси й висока собівартість українського цукру, що є додатковим соціально-економічним навантаженням на наше населення. Звідси збитковість практично всіх підприємств підгалузі. Також слід звернути увагу на питання щодо зберігання сировини та втрати цукрових буряків у процесі транспортування до переробного підприємства і в процесі зберігання до переробки. Найкращим варіантом була б доставка сировини безпосередньо від виробника до переробника з негайним використанням для виготовлення цукру. Але сезонний характер роботи сільськогосподарських підприємств не дозволяє діяти таким чином. Накопичення сировини на збереження набагато випереджає за темпами процес переробки. Основним показником економічної ефективності бурякоцукрового виробництва є сума прибутку від реалізації продукції. Остання залежить від розміру виручки та витрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією цукросировини та цукру. На прибуток підприємств різних форм власності та господарювання значно впливає ціна реалізації, а також обсяг товарної продукції. У свою чергу ціни формуються під впливом попиту та пропозиції і в більшості випадків залежать від шляхів і каналів реалізації. Важливим фактором, що впливає на збільшення виручки від реалізації цукрових буряків і цукру, є підвищення цукристості та коефіцієнта вилучення цукру, а також зменшення витрат при вирощуванні, збиранні, зберіганні й переробці сировини.

Таким чином, основними шляхами підвищення економічної ефективності бурякоцукрового виробництва є зростання його продуктивності, зниження витрат і вдосконалення каналів реалізації

Список використаних джерел

1. Анализ украинского рынка сахара [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apn-ua.com>.
2. Сапронов, А. Р. Общая технология сахара и сахаристых веществ [Текст] / А. Р. Сапронов. – М.: Пищевая промышленность, 1979. – 323 с.
3. Сахар & Цены. Ежедневный электронный информационный бюллетень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agroperspectiva.com>.



Марусич Александр

К.С.-Х.Н., доцент

Чиндо Алексей

зоотехник

УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
г. Горки, Республика Беларусь

МЕТОДЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИИ ПРОИЗВОДСТВА МОЛОКА И ЕГО КАЧЕСТВА

Цель работы – разработка методов совершенствования технологии производства молока и улучшения его качества.

Исследования проводились на предприятии ОАО «Фирма Вейно» Могилевского района. В предварительный период производился анализ существующей технологии производства молока и его качества. В основной период производилась организация и проведение контрольных доек коров исследуемого стада с отбором индивидуальных и общих проб молока для исследований; определение химического состава молока (содержание жира, белка); определение количества соматических клеток; статистическая обработка данных и анализ результатов обработки; совершенствование существующей технологии производства молока.

В результате исследований установлено, что отдельные технологические приемы при подготовке вымени коров к доению (подмывание теплой водой, вытирание, массаж) не всегда выполняются, а режимы некоторых других операций (давление вакуума в доильной установке, несвоевременная уборка навоза) не всегда выдерживаются, что приводит к возникновению воспалительных процессов в молочной железе коровы и ухудшению качества молока.

В связи с этим часть молока продаваемого государству, поступает на молочный завод низким сортом (1 сорт – 12,5 %), что доказывает о необходимости совершенствования существующей в хозяйстве технологии производства молока. Кроме того, в хозяйстве не выделены в отдельную группу больные животные, а поэтому молоко, полученное от них, смешивается с общим удоем. В конечном итоге это отрицательно сказывается на качественных показателях продукции, реализуемой на молокоперерабатывающее предприятие (уровень соматических клеток в молоке высокий – $1572,9 \pm 513,5$ тыс./см³).

В структуре товарной продукции хозяйства реализация молока сорта «экстра» составляет 21,4 %, высшего сорта 66,1 %, молока первого сорта – 12,5 %, второго сорта – нет.

На втором этапе исследований проводились регулярные (ежемесячно) контрольные дойки коров на всех фермах хозяйства с целью контроля состояния здоровья коров и качества молока. На основании полученных мониторинговых данных о качестве молока коров в ОАО «Фирма Вейно» разработаны и предложены следующие методы повышения качества молока: 1) разделение поголовья коров на технологические группы (здоровые и больные); 2) отдельное размещение больных животных; 3) отдельное доение больных животных; 4) регулярный контроль продуктивности и качества молока дойного поголовья (не менее 1 раз в месяц); 5) строгое соблюдение технологических операций по подготовке животных к доению и правильное доение (обработка вымени перед доением теплой водой (35°C) с использованием одноразовых салфеток, сдаивание первых струек молока в специальную посуду с целью устранения бактериально загрязненного молока, дезинфекция сосков сразу после снятия доильного аппарата, обработка доильных стаканов при доении смежных коров).

Разработанные методы по повышению качества молока позволили значительно

улучшить качество производимого молока (табл. 1, 2).

Как видно из данных табл. 1, значительно улучшилось качество молока на ферме «Вейно» – уровень соматических клеток в молоке коров на этой ферме снизился по сравнению с началом исследований на 68 %. На МТФ «Дубинка» этот показатель снизился на 60 %, а в целом по хозяйству – на 63 %.

Таблица 1

Молочная продуктивность коров и качество молока в ОАО «Фирма Вейно» после внедрения в производство методов повышения качества молока (4 квартал 2015 г)

Ферма	Удой, кг	Соматические клетки, тыс./см ³	Жир, %	Белок, %
Вейно	16,5 +3,81	467+125,5	3,8+0,6	3,06+0,7
Дубинка	15,0+2,5	669,7+211,3	4,3+0,6	3,6+0,5
В среднем	15,75 +3,2	568,4+168,4	3,7+0,6	3,05+0,5

Таблица 2

Уровень продуктивности коров и реализации молока по сортам после внедрения методов повышения качества молока

Сортность молока	2014 г		Удой молока на 1 корову, кг	2015 г		Удой молока на 1 корову, кг
	Количество (т)	%		Количество (т)	%	
Экстра	477,5	21,4	2663	564,1	22,6	3325
Высший	1475,0	66,1		1829,5	73,3	
1 сорт	279	12,5		99,8	4,0	
2 сорт	-	-		2,5	0,1	
Итого	2231,5	100,0		2496	100,0	

Анализируя данные табл. 2 видно, что удой молока на одну корову возрос до 3325 кг (+ 662 кг). После внедрения разработанных мероприятий реализация молока высшего сорта составила 73,3 %, что на 7,2 % выше, чем до внедрения разработанных методов повышения качества молока. Молока сорта «экстра» реализовано 22,6 % (+ 1,2 %). Производство молока первого сорта составило всего 4,0 %, что ниже по сравнению с предыдущим годом на 8,5%. Молоко второго сорта – 0,1 % (2,5 т).

В результате проведенных мероприятий улучшился сортовой состав реализуемого молока, что позволило получить значительную дополнительную прибыль. Данные по расчету экономической эффективности производства и реализации молока представлены в табл. 3.

Таблица 3

Экономическая эффективность реализации молока на предприятии ОАО «Фирма Вейно»

Показатели	Годы		2015 г. в % к 2014 г.
	2014	2015	
Объем производства молока, т	2396,5	2780	116,0
Реализовано молока в зачетном весе, т	2231,5	2496,0	111,8
Средняя цена реализации, тыс. руб. за 1 ц	377,5	383,8	101,6
Денежная выручка от реализации, млн. руб.	8430	9580	113,6
Товарная продукция в оценке по себестоимости, млн. руб.	8544	9426	110,3

Продолжение таблицы 3

Прибыль(+), Убыток(-)	-114	+154	-
Уровень рентабельности (убыточности), %	-1,3	1,6	-

Как видно из данных табл. 3, производство молока по хозяйству увеличилось на 16 %. Реализовано молока в зачетном весе больше на 11,8 %. В результате денежная выручка хозяйства от реализации молока увеличилась на 1150 млн. руб. или на 13,6 %. Получено 154 млн. руб. прибыли.

В результате внедрения разработанных методов повышения качества молока и увеличения реализации продукции лучшего качества рентабельность производства молока составила 1,6 %.



Матусяк Михайло
асистент кафедри
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕГУЛЯТОРА РОСТУ “РОСТМОМЕНТ” ПРИ ВИРОЩУВАННІ ТУЇ ЗАХІДНОЇ КОЛОНОВИДНОЇ ФОРМИ (*THUJA OCCIDENTALIS COLUMNNA*) В УМОВАХ БІОСТАЦІОНАРУ БОТАНІЧНОГО САДУ “ПОДІЛЛЯ” ВНАУ

Позитивна роль стимуляторів на ростові процеси у рослинах наведена у чисельних публікаціях. Перспективними є стимулятори росту рослин українського виробництва, що дозволені для застосування в Україні: емістим-1, агростимулін, триман-1, фумар. Їх ефективність для сільськогосподарських культур достатньо добре вивчена. Проте, використання цих препаратів при вирощуванні садивного матеріалу деревних порід, зокрема, туї західної, ще не набуло широкого розповсюдження. Даних щодо застосування досліджуваного препарату ростмомент для вирощування туї західної в умовах України немає.

Дослідження проведені шляхом застосування різних доз препарату ростмомент протягом вегетаційного періоду. Полив проводився 1-3 % робочою рідиною у фазу початку росту рослин із наступним внесенням через 15днів. Розхід робочої рідини становив 10л/м². Кратність обробітку складала – 3 рази. Норма витрат препарату 100-300 г/м².

Варіанти досліду включали застосування препарату із внесенням 100 г/м², 300г/м². Контрольний варіант – без внесення препарату. Дані щодо застосування стимулятора росту наведені у таблиці 1. При аналізі впливу регулятора росту визначали висоту, приріст у висоту за останній рік, а також стан (добрий, задовільний, незадовільний).

Аналіз результатів досліджень вказує на позитивний вплив регулятора росту ростмомент. При збільшенні норми внесення препарату від 100 г/м² до 300 г/м² відмічається зростання середньої висоти та приросту за рік. Якщо на контрольному варіанті середня висота становила 1,03 м то при внесенні 300 г/м² середня висота становила 1,24 м. При цьому середній приріст за останній рік зріс від 0,11 до 0,20 см. Відмічається також позитивний вплив препарату на стан туї західної. Якщо на контролі добрий стан був у 12 % саджанців то при

внесенні препарату 300 г/м² їх частка зроста до 56 %. Різниця середніх значень за загальною висотою та приростом є суттєвою (критерій Фішера $t_{\phi} = 5,3-6,5$).

Таблиця 1

Биометричні параметри туї західної колоновидної форми (*Thuja occidentalis Columna*) в умовах біостаціонару Ботанічного саду "Поділля" ВНАУ

Варіанти досліджу	Загальна висота			Приріст у висоту за останній рік			Розподіл саджанців за станом, %		
	M±m, см	t_{ϕ}	%	M±m, см	t_{ϕ}	%	добрий	задовільний	незадовільний
Контроль (без внесення препарату)	1,03±0,1 6	-	100	0,11±0,02	-	100	12	63	25
Ростмомент, 1-3%; 100 г/м²	1,16±0,2 5	6,41	109	0,14±0,03	5,3	123	53	45	12
Ростмомент, 1-3%; 300 г/м²	1,24±0,3 6	5,58	111	0,20±0,05	6,5	120	56	40	4

В ході досліджень встановлено позитивний вплив застосування регулятора росту ростмомент на ріст та стан туї західної. Найефективнішою виявилася норма внесення препарату 300 г/м² препарату ростмоменту у концентрації 1-3 %. При цьому висота саджанців туї західної була більшою ніж на контролі (без внесення препарату), на 17 %, а перевищення за приростом у останній рік становило 45 % відносно контролю.



Махмудова Дильдора

к.т.н., старший научний співробітник

Кучкарова Дилафруз

младший научний співробітник

Научно-исследовательский институт ирригации и водных проблем
при Ташкентском институте ирригации и мелиорации
г. Ташкент, Узбекистан

ИЗУЧЕНИЕ РЕЖИМА ПИТАНИЯ РАСТЕНИЙ

Все растения, в частности хлопчатник для своего роста и развития предъявляют определенные требования к условиям внешней среды. К ним относятся воздух, свет, вода, тепло и питательные вещества, причем все они равнозначны и незаменимы. Недостаток или отсутствие одного из них неминуемо приведет или к значительному ослаблению роста, или к гибели растения [1-4].

Получать высокие урожаи хлопчатника с хорошими технологическими качествами возможно только при благоприятных агроклиматических условиях, соблюдении технологий, предусмотренных для определенной зоны с использованием высокоэффективных комплексных удобрений.

Питание – основа жизни живого организма, в том числе и растения. От условий питания сельскохозяйственных культур зависит величина урожая и его химический состав (качество). Это достигается при оптимальном сочетании света, тепла, воздуха, воды, пищи, слабокислой и

нейтральной реакции почвенного раствора.

Зеленые растения усваивают углекислый газ, воду и простые минеральные соли, создавая из них с помощью энергии солнца и многообразных ферментативных систем различные по сложности органические вещества. Зеленые растения земного шара, растущие на суше, ежегодно образуют более 100 млрд. т органических веществ. Для создания органического вещества растения используют около 2 млрд. т азота и 6 млрд. т зольных элементов. Значительная часть азота потребляется растениями из почвы, из-за чего недостаток азота при возделывании сельскохозяйственных культур сказывается на содержании его усвояемых соединений в почве. Почти все зольные элементы растения берут также из почвы, поэтому без применения удобрений снижается содержание их доступных форм.

Нормальный рост и развитие сельскохозяйственных культур (в частности хлопчатника) определяются внешними условиями среды и внутренними свойствами растений. Чтобы получить высокий урожай продукции хорошего качества, надо учитывать взаимосвязь внутренних и внешних условий питания растений при использовании удобрений и других средств химизации земледелия.

Внутренние условия. К внутренним условиям питания растений в первую очередь относятся их наследственные особенности (признаки), которые обуславливают способ размножения, рост и развитие, продуктивность, требования к пище, воде, теплу, свету и другим факторам внешней среды, а также характер анатомического и морфологического строения.

Наследственные признаки растений стойко передаются из поколения в поколение. Однако под влиянием среды растения одного и того же вида, сорта имеют зачастую существенные различия. Признаки растений могут изменяться под сильным влиянием химических и физических средств, например под действием гамма-облучений.

Носителями наследственности в растениях, как и во всех живых организмах, служат нуклеиновые кислоты – сложные высокомолекулярные соединения. Они участвуют в важнейших процессах жизнедеятельности организма – синтеза белков, росте и размножении, передаче наследственных свойств. В растительных организмах содержится два основных типа нуклеиновых кислот – рибонуклеиновая (РНК) и дезоксирибонуклеиновая (ДНК). Нуклеиновые кислоты – высокополимерные соединения, содержащие большое число отдельных нуклеотидов. Сочетание их отражает наследственные особенности растений, которые передаются потомству. Колоссальное количество комбинаций нуклеотидов в нуклеиновых кислотах создает то многочисленное разнообразие видов живых организмов, которое наблюдается в природе.

В наследственных свойствах растений заложена способность усваивать из внешней среды питательные вещества.

Кроме углерода, кислорода и водорода, получаемых из воздуха, растения извлекают из почвы вместе с водой такие важные составные элементы питания, как азот, фосфор, калий, магний, кальций и сера. Эти элементы питания потребляются растениями в сравнительно больших количествах и потому получили название макроэлементы. Те же элементы, которые потребляются растениями в сравнительно меньших количествах (бор, марганец, медь, молибден, цинк, кобальт, натрий и некоторые другие), называются микроэлементами.

Каждый из этих элементов участвует в нормальной жизнедеятельности растений и не может быть заменен каким-либо другим. Уровень потребности этих элементов зависит от вида, породы, сорта, возраста и фазы развития растений.

Список использованных источников

1. Ирригация Узбекистана. Развитие ирригации в комплексе производительных сил Узбекистана [Текст]. – Том 1. – Ташкент, 1975. – 351 с.
2. Дементьев, В. Г. Орошение [Текст] / В. Г. Дементьев. – Москва, 1999.
3. Икрамов, Р. К. Мелиоративный мониторинг и кадастр орошаемых земель [Текст] / Р. К. Икрамов, Ф. А. Бараев, Г. У. Юсупов, Н. М. Каримова. – Ташкент : ТИИМ, 2008. – С. 133-139.
4. Лактаев, Н. Т. Полив хлопчатника [Текст] / Н. Т. Лактаев. – М. : Колос, 1978. – 175 с.

**Молдован Жанна**

к.с.-г.н., с.н.с., завідувач лабораторії

Собчук Світлана

молодший науковий співробітник

Галиш Оксана

науковий співробітник

Хмельницька державна сільськогосподарська дослідна станція
Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН
с. Самчики, Хмельницька обл.

**ЕКОНОМІЧНА, ЕНЕРГЕТИЧНА ТА ОЦІНКА КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ
ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ВИРОЩУВАННЯ СОРТІВ СОЇ З РІЗНИМ
ВЕГЕТАЦІЙНИМ ПЕРІОДОМ В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО ПОДІЛЛЯ**

Встановлено, що найбільш перспективним є такий технологічний елемент вирощування будь-якої сільськогосподарської культури, за яким економічні та енергетичні витрати на виробництво продукції менші, а окупність 1 гривні витрат, рівень рентабельності та коефіцієнт енергетичної оцінки, навпаки більші [3]. Проведений нами економічний аналіз технологічних прийомів вирощування сортів сої показав, що на показники економічної ефективності виробництва насіння суттєво впливають такі технологічні прийоми вирощування як: строк сівби та норма висіву. При їх зміні значно змінюються, як урожайність насіння, так і собівартість продукції.

Економічна оцінка технології вирощування сої сортів КиВін, Омега вінницька, Монада та Хуторяночка на насіння в умовах північного Поділля показала, що сумарні витрати на вирощування сої становили 9232,0-10065,0 грн. залежно від строків сівби та сорту. Найнижчими (9232,0-9487,0 грн.) вони були за сівби у ранні строки, найвищими (9794,0-10065,0 грн.) – за сівби у II декаді травня. Підраховано, що найвищий (12929,0-16160,0 грн.) умовно чистий прибуток отримали за сівби сої у третій декаді квітня, найменший (10458,0-12800,0 грн.) – у другій декаді травня. Собівартість 1 т насіння сої у першому випадку зменшувалася до 3070,0-3457,0 грн., у другому – навпаки зростала до 3611,0-4286,0 грн. Рівень рентабельності, відповідно, склав 140,1-170,3% та 105,6-129,8% (табл. 1).

Серед досліджуваних сортів найвищі показники економічної ефективності – 12760,0-16160,0 грн. умовно чистого прибутку, за найменшої (3070,0-3660,0 грн.) собівартості 1 тонни насіння та рівнем рентабельності 126,8-170,3% відмічено у сорту Монада. Найменший економічний ефект отримали на ділянках сорту КиВін, де собівартість насіння зростає до 3457,0-4286,0 грн., а умовно чистий прибуток та рівень рентабельності знизились до 10458,0-12929,0

грн. та 106,8-140,1%, відповідно.

Проведення енергетичного аналізу технологічних прийомів вирощування культури дає можливість порівняти ефективність того чи іншого прийому, виявити доцільність застосування його в технології вирощування з метою оптимізації шляхів засвоєння енергії та ефективного управління продукційним процесом.

Проведена нами енергетична оцінка [2] технологічних прийомів вирощування сої сортів КиВін, Омега вінницька, Монада, Хуторяночка показала, що сумарні витрати енергії коливалися від 19,82 ГДж/га до 21,73 ГДж/га. Оскільки, технологічний процес вирощування сої за досліджуваними варіантами відрізнявся лише за строками сівби, то і відхилення за сумарними витратами були незначними.

Показники ж виходу обмінної енергії мали істотні коливання, як між сортами, так і строками сівби. Серед досліджуваних сортів найвищі показники виходу обмінної енергії були у сорту сої Монада (56,57-63,57 ГДж/га) залежно від строку сівби, найменші (50,19-54,93 ГДж/га) – у сорту сої КиВін.

Показники коефіцієнта енергетичної ефективності, відповідно, становили: для сорту сої - Монада 2,60-3,17 умовних одиниць, для сорту - КиВін 2,34-2,78 умовних одиниць.

Варто зазначити, що серед досліджуваних строків сівби кращі показники енергетичної ефективності отримали за сівби сої усіх досліджуваних сортів у III декаді квітня.

Таблиця 1

Показники економічної та енергетичної ефективності вирощування сортів сої з різним вегетаційним періодом (у середньому за 2011-2015 рр.)

Строк сівби	Сорт, норма висіву, тис. сх. нас.	Рівень рентабельності, %	Окупність 1 гривні витрат, грн.	Коефіцієнт			
				енергетичної ефективності, K_{ee}	енергетичної оцінки, K_e	інтегральної оцінки, j	конкурентоздатності, $K_{zd\ n-b}$
III декада квітня	КиВін, 900	140,1	2,40	2,78	1,03	0,98	1,01
	Омега вінницька, 900	151,0	2,51	2,88	1,04	0,99	1,02
	Монада, 800	170,3	2,71	3,17	1,06	1,02	1,04
	Хуторяночка, 900	165,3	2,66	3,05	1,05	1,02	1,04
I декада травня	КиВін, 900	138,3	2,39	2,73	1,0	1,0	1,0
	Омега вінницька, 900	146,2	2,47	2,80	1,0	1,0	1,0
	Монада, 800	157,4	2,58	2,98	1,0	1,0	1,0
	Хуторяночка, 900	155,8	2,56	2,91	1,0	1,0	1,0
II декада травня	КиВін, 900	106,8	2,07	2,34	0,92	0,90	0,91
	Омега вінницька, 900	105,6	2,06	2,32	0,91	0,86	0,89
	Монада, 800	126,8	2,27	2,60	0,92	0,91	0,92
	Хуторяночка, 900	129,8	2,30	2,59	0,92	0,93	0,93

Оцінка конкурентоспроможності технологічних елементів вирощування, яка дозволяє визначити потрібний напрямок розвитку перспективних технологій, відсіяти на попередньому етапі неперспективні проводилася на основі методики А.Д. Гаркавого, В.Ф. Петриченка та А.В. Спіріна (2003) [1]. Аналіз конкурентоспроможності удосконалених технологічних елементів вирощування сої на насіння, а саме строків сівби та норм висіву, засвідчує, що найвищі коефіцієнт енергетичної оцінки (K_e) 1,03-1,05, інтегральної оцінки (j) 0,98-1,02 та комплексного коефіцієнта конкурентоспроможності (K_k) 1,01-1,04 були отримані за сівби у III декаді квітня.

Серед досліджуваних сортів найбільш конкурентоздатним був сорт Монада, де коефіцієнт

енергетичної оцінки $K_e = 1,06$, коефіцієнт інтегральної оцінки $j = 1,02$ та коефіцієнт конкурентоздатності $K_{зд\ n-б} = 1,04$.

Таким чином, за результатами наших досліджень найвищі показники економічної, енергетичної ефективності та конкурентоздатності досліджуваних сортів сої забезпечує сівба у третій декаді квітня.

Список використаних джерел

1. Гаркавий, А. Д. Конкурентоспроможність технологій і машин: навчальний посібник [Текст] / А. Д. Гаркавий, В. Ф. Петриченко, А. В. Спирін. – Вінниця : ВДАУ – «Тірас», 2003. – 68 с.
2. Медведовський, О. К. Енергетичний аналіз інтенсивних технологій в сільськогосподарському виробництві [Текст] / О. К. Медведовський, П. І. Іваненко. – К. : Урожай, 1988. – 205 с.
3. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року [Текст] / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.



Олекшій Людмила

молодший науковий співробітник
Тернопільська державна сільськогосподарська
дослідна станція ІКСГП НААН
м. Тернопіль

МІКРОДОБРИВО «MAXIMUS» НА ПОСІВАХ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ

Обмежуючим чинником росту продуктивності цукрових буряків є недостатнє забезпечення макроелементами. Вирощування високих урожаїв за інтенсивної технології базується на внесенні значно більших норм мінеральних добрив [1; 2].

Застосування мікродобрив при вирощуванні цукрових буряків, сприяють розвитку потужної розгалуженої кореневої системи, яка забезпечує повніше засвоєння рослинами елементів живлення з ґрунту, підвищує вміст хлорофілу в листових пластинках, посилює фотосинтетичну діяльність, сприяє синтезу білків, вуглеводів, жирів, вітамінів, підвищуючи продуктивність культури [3-5].

В 2014-2015 роках були проведені дослідження по «Встановленню ефективності позакореневого підживлення рослин цукрових буряків мікродобривом "Maximus" на різних фонах внесення азоту» на чорноземі глибокому малогумусному, середньо суглинкового механічного складу.

Дослідженнями встановлено, що наростання маси коренеплодів по роках і періодах вегетації проходило неоднаково. Найінтенсивніше ці процеси проходили в погодних умовах 2014 року. В II- III декаді травня випало 90 мм опадів проти середньої багаторічної – 44 мм, що забезпечило в серпні найбільшу масу одного коренеплоду 285 – 440 г на контролі – 236 г.

Найнижчі показники приросту в масі одного коренеплоду відносно контролю спостерігали в 2015 році у всіх фазах розвитку рослин цукрових буряків. На першу дату обліку першого липня маса одного коренеплоду становила від 90 г до 110 г, проти контрольного варіанту – 87 г, у серпні 320 – 350 г на контролі – 296 г.

Експериментальні дослідження показали, що у варіанті, де застосовували $P_{90}K_{90} + N_{30}$ у передпосівну культивуацію + N_{30} в підживлення у поєднанні з "Maximus" – 4,5 кг/га (змикання

листіків в рядку) + N₃₀ в підживлення позакоренево у поєднанні з "Махімус" – 4,5 кг/га (змикання листків в міжряддях), урожайність коренеплодів була найбільшою - 63,6 т/га, що перевищувало контроль на 6,0 т/га або 10,4%.

Найвищі показники цукру в коренеплодах 19,2%, були зафіксовані у варіанті, P₉₀K₉₀ + N₆₀ у передпосівну культивуацію + N₃₀ в підживлення позакоренево у поєднанні з "Махімус" – 4,5 кг/га (змикання листків в рядку).

Позакореневі підживлення мікродобривом "Махімус" на різних фонах внесення азоту сприяли і більш високому збору цукру з одиниці площі.

Розрахунки економічної ефективності показали, що всі досліджувані схеми є економічно вигідними. Досліджувана схема мінерального живлення P₉₀K₉₀ + N₃₀ у передпосівну культивуацію + N₃₀ в підживлення у поєднанні з "Махімус" – 4,5 кг/га (змикання листків в рядку) + N₃₀ в підживлення позакоренево у поєднанні з "Махімус" – 4,5 кг/га (змикання листків в міжряддях), забезпечила найбільшу рентабельність технології – 169%. При урожайності 63,6 т/га, прибуток в грошовому еквіваленті склав 33580 грн/га.

Отже, можна зробити висновок, що застосування даної схеми, дає можливість керувати продукційними процесами рослин цукрових буряків у напрямку підвищення урожайності коренеплодів, їх цукристості, як наслідок підвищення виходу цукру.

Список використаних джерел

1. Заришняк, А. С. Підвищення продуктивності цукрових буряків шляхом застосування позакореневого підживлення [Текст] / А. С. Заришняк, І. М. Жердецький // 36. наук. праць. Інститут цукрових буряків УААН. – Кам'янець-Подільський : ПП Мошинський В. С., 2008. – Вип. 10. – С. 253-259.
2. Жердецький, І. М. Позакореневе внесення мікродобрив як спосіб підвищення продуктивності цукрових буряків [Текст] / І. М. Жердецький // Цукрові буряки. – 2008. – № 3-4. – С. 35-37.
3. Кореньков, Д. А. Повышение эффективности азотных удобрений – важный фактор устойчивого земледелия [Текст] / Д. А. Кореньков // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1982. – № 4. – С. 86-94.
4. Лихочвор, В. В. Рослинництво. Технології вирощування сільськогосподарських культур : підручник [Текст] / В. В. Лихочвор. – Львів : Укр. технології, 2002. – С. 800.
5. Практикум по физиологии растений [Текст] / Н. Н. Третьяков, Т. В. Карнаухов, Л. А. Паничкин и др. – М. : Агропромиздат, 1990. – С. 271.



Приліпко Тетяна

д.с.-г.н., професор, завідувач кафедри

Якубаш Руслан

аспірант

Подільський державний аграрно-технічний університет

м. Кам'янець-Подільський

ОЦІНКА ГІДРОХІМІЧНИХ, МІКРОБІОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ВОДИ РІЧКИ ДНІСТЕР

Актуальним питанням сьогодення є проблеми оздоровлення оточуючого середовища і відновлення природних об'єктів, у тому числі й водойм, що неможливо без комплексного вивчення їх стану, процесів, що відбуваються в них, основних джерел забруднення та причин виникнення негативних явищ в їх гідроекосистемах [3]. Відомо, що для виробництва

прісноводної риби важливе значення має середовище її існування, а саме вода водойм. Вода у малих річках України має різний хімічний склад і неоднакову мінералізацію, що зумовлено природними умовами формування стоку. Особливістю територіального розподілу показників сольового складу є чітка гідрохімічна зональність із північного заходу на південний схід, що не залежить від напрямку течії річок і добре узгоджується з фізико-географічними зонами [2; 4].

Склад донних відкладів річки Дністер та Дністровського водосховища залежить від низки чинників, серед яких визначальними є геохімічні особливості порід і ґрунтів району, в якому розташована водойма, та антропогенна діяльність людини. За вмістом макрокомпонентів водорозчинна складова донних відкладів річка Дністер є незмінною і належить до $\text{HCO}_3\text{-Ca-Mg}$ групи гідро-карбонатно-кальцієвого типу при мінералізації в межах 300 -1250 мг/л [1; 2].

Тому метою досліджень є створення контрольованого середовища у місцях вирощування товарної прісноводної риби.

Відбір проб води з річки Дністер проводили у декількох місцях з урахуванням особливостей кожної ділянки. За гідробіологічними умовами досліджували у двох точках: на відстані 3-4 м від берега. Проби води брали на глибині 10-15 см від поверхні та 10-15 см від дна. Проби води (у кількості 500 см³ кожна) відбирали з дотриманням умов асептики та досліджували протягом 2-х год. після відбору [5].

За результатами досліджень встановлено, що у воді р. Дністер вміст нікелю, кобальту, свинцю та кадмію перевищував фонові показники у 6, 1,3, 10 та 2 рази відповідно. Розподіл рухомих вмістів макро- і мікрокомпонентів свідчить про задовільний стан Дністра, про відсутність на даному етапі регіонального забруднення донних відкладів басейну. Незначний вплив забруднення зафіксовано лише на декількох локальних ділянках. Спостерігається значний вміст розчиненого кисню (від 93 до 117%), водневий показник (рН) становив 7,70-8,22 одиниць рН, вміст двоокису вуглецю – не перевищував 13%. Підвищений вміст кисню у ківшевих просторах вказує на достатній водообмін у межах межківшевих зон. Вище руслового кар'єру спостерігається незначна зміна гідрохімічних параметрів за шириною і глибиною потоку. Середні показники за перетином значення склали: кисню -54%, рН - 7,7, мінералізації - 0,46 г./л, сірководень в пробах не був виявлений. У зоні кар'єру середня насиченість киснем у придонних областях - 17%, а середня за перетином - 49,0 % (мінімальна на досліджуваній ділянці). При цьому у застійних зонах вміст кисню був на 13% менше, ніж на стрижні. Концентрація сірководню у придонних областях знаходилася у межах 0,3-1,36 мг/л, що пояснюється наявністю в цих місцях високодисперсної органічної фази. На ділянці, що знаходиться нижче кар'єру мінімальний вміст кисню в придонній області становив 26%, а середній за перетином - 51,1%. Відмічено, що за результатами лабораторного аналізу, виявлено, що мінералізація не перевищує гранично допустимої концентрації (згідно з рибогосподарськими нормами водокористування).

Аналітичними дослідженнями офіційних результатів лабораторних досліджень партій риби та рибопродуктів, було встановлено, що основними причинами їх невідповідності чинним вимогам, є перевищення таких мікробіологічних критеріїв як КМАФАнМ, ентеропатогенні штами кишкової палички. Встановлено, що перевищення показника КМАФАнМ у воді було виявлено в 22,1% випадків, причому найбільшу їх кількість було встановлено у літні місяці. Влітку досліджувані проби води містили більшу кількість *E.coli*, ніж у весняно-осінні місяці та мали колі-титр менше 0,1 у 18,3% випадків. Показник КМАФАнМ у воді був майже в 13 разів більшим влітку порівняно із весняно-осіннім періодом. Кількість *E.coli* в поверхневій воді восени була в середньому в межах 1-3 КУО/см³, а влітку 6-9. У придонній воді кількість *E.coli*, восени була в середньому в межах 0-1 КУО/см³, а влітку 5-9 КУО/см³. Значення показника КМАФАнМ в мулі

було більшим за це значення в придонній воді восени майже в 210 разів, а влітку – в 417 разів.

Висновки: аналіз даних гідрохімічного режиму р. Дністер показав, що він був відносно стабільним, коливався у незначних межах і не перевищував гранично допустимих речовин у воді (згідно з рибогосподарськими нормами водокористування).

Необхідно систематичного провести дослідження для виявлення патогенної мікрофлори; санітарну оцінку товарної риби проводити лише за результатами лабораторних досліджень, і за виявлення умовно-патогенної та токсигенної мікрофлори.

Список використаних джерел

1. Приліпко, Т. М. Показники безпеки тваринницької продукції [Текст] / Т. М. Приліпко // Продовольча індустрія АПК. – 2012. – № 2. – С.33-35.
2. Приліпко, Т. М. Стан водного та гідрохімічного режимів водойм при вирощуванні коропа [Текст] / Т. М. Приліпко, Р. А. Якубаш // Біологія тварин : науковий журнал. – Львів : Інститут біології тварин НААН. – 2015. – том 17. – №3. – С.236.
3. Приліпко, Т. М. Фізико-хімічні показники води та гідробіологічна характеристика дослідних ставів Національного природного парку «Подільські Товтри» [Текст] / Т. М. Приліпко, Р. А. Якубаш // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Зоотехнічна наука: історія, проблеми, перспективи». – Кам'янець-Подільський, 2015. – С.48-52.
4. Гринжевський, М. В. Вплив окремих факторів на ріст і якість риби [Текст] / М. В. Гринжевський, Д. Пшеничний, Й. Є. Янінович, Т. М. Швець // Рибогосподарська наука України. – К.: ІРГ УААН. – 2008. – № 3. – С. 57-62.
5. Литвинова, Т. Г. Нормативи показників якості води [Електронний ресурс] / Т. Г. Литвинова та ін. – Київ : Інститут рибного господарства. – 1998. – 10 с.



Пустова Наталія

к.с.-г.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

ЯЄЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ЦЕСАРОК РІЗНИХ ПОРІД

Галузь цесарківництва – дозволяє збільшити різноманіття продукції птахівництва завдяки дієтичним продуктам – яйцю та м'ясу цесарок. Після багатьох років і навіть століть, у результаті довготривалої роботи селекціонерів - птахівників, було виведено лише деякі породи цесарок: сірі-крапчасті, сибірські білі, блакитні, замшеві та загорські білогруді. У світі налічується 20-23 різновиди цесарок. Найбільш поширені – сірі, блакитні, білогруді та білі породи цесарок [1-3]. Ця галузь є перспективною, високорентабельною, завдяки добрій пристосованості цесарок до різних кліматичних умов. Цесарківництво досягло промислового рівня у Франції, Англії, Італії, США та з'являються уже ферми цесарок в Україні [4-6].

Яйце цесарки, завдяки товстій та міцній шкаралупі, практично стерильне (без сальмонел та інших бактерій). Також, важливою особливістю цесариного яйця є підвищений вміст лізоциму – амінокислоти, яка перешкоджає розвитку мікрофлори. Лізоцим здатний руйнувати оболонку бактеріальних клітин (боротися з раковими клітинами). У яйці цесарки міститься більше вітаміну А і каротиноїдів, у 1,5-3 рази – порівняно з курячим, а також марганцю і цинку. Яйця цесарок не викликають алергії ні у дітей, ні у дорослих. Смачні й корисні не лише яйця цесарок але й м'ясо

[1, 3, 6].

За своїми біологічними показниками м'ясо цесарки вважається кращим з поміж м'яса свійської птиці, високий вміст білка (25-27%) і гемоглобіну. М'ясо цесарок належить до виключно цінних продуктів харчування людини – дієтичного, корисного, незамінного джерела повноцінного білку. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО) визначила м'ясо і яйце цесарок як цінні, високоякісні продукти харчування людини [5; 6].

На сьогодні є актуальним вивчення динаміки продуктивності різних порід цесарок в умовах приватних/домашніх господарств, за утримання невеликої кількості цесарок, з використанням вигулів-випасів.

Метою наших досліджень було вивчення особливостей продуктивності цесарок різних порід – сіро-крапчата, блакитна. Птиця утримувалась в умовах вольєрного та вигульного утримання, за однакової годівлі та догляду (приватне домогосподарство).

Сіро-крапчата порода – найстаріша порода з поміж домашніх цесарок, яка стала основою для всіх інших порід та різновидів. Оперення сіро-чорного кольору, з добре помітними крапочками «перлинами» білого кольору, їх форма та розмір різняться залежно від розміщення на тулубі. Жива маса дорослих самців ($n=10\text{♂}$) – 1,5-1,6 кг, самок ($n=30\text{♀}$) – 1,6-1,7 кг (2,0 кг), цесарят 70-денного віку – 0,50-0,85 (0,90) кг, збереженість у віці 12 місяців – 96% (таблиця). Несучість сезонна, триває 5-6 місяців. В середньому на несучку отримували 101 яйце, запліднених яєць – 82%, їх маса коливалась від 44 до 47 г. Дуже міцна шкаралупа, кремове-крапчастого забарвлення, ушкоджених яєць – 2,97%.

Таблиця 1

Продуктивність сіро-крапчастих і блакитних цесарок ($n=30\text{♀}$)

Показники	Сіро-крапчата	Блакитна
Несучість I циклу*, яєць/голову	101	98
Маса яйця*, (середня), грам:	46	44
- початок циклу	44	43
- середина циклу	46	45
- завершення циклу	47	45
Заплідненість яєць, %	82	80
Збереженість у віці 12 місяців, %	96	95

* Різниця показників достовірна – $P>0,95$, $P>0,99$.

На основі мутантних форм сіро-крапчастої породи цесарок вченими було створено популяції кремових і блакитних цесарок. Блакитні цесарки за своїми продуктивними якостями мають деякі відмінності від сірих-крапчастих, у ході наших досліджень майже за всіма показниками вони поступались сіро-крапчатої породі.

Зовнішні відмінності блакитних цесарок від сіро-крапчастих, у першу чергу полягають в кольорі оперення, воно блакитно-сіре. Можлива варіація відтінків – від світлого до темного блакитного, з «перлинами» білого кольору різної форми та розміру. Показники продуктивності досліджуваних блакитних цесарок такі: жива маса дорослих самців ($n=10\text{♂}$) – 1,5-1,8 кг, самок ($n=30\text{♀}$) – 1,8-1,9 кг (2,0 кг), цесарят 70-денного віку – 0,56-0,89 (0,92) кг, збереженість у віці 12 місяців – 95%. Тривалість несучості цесарок – 5,5 місяців. На цесарку-несучку отримували 98 яєць, заплідненість яких становила – 80%. Середня маса яйця – 44 г (43-45 г), яєць з вадами – 3,09%. Шкаралупа надто міцна, кремове-крапчастого забарвлення, дещо світліша ніж у яєць цесарок сіро-крапчастої породи.

Досліджувані породи цесарок добре акліматизовуються, не вибагливі до умов утримання та стійкі до захворювань (порівняно з іншими курячими – кури, індики, перепели), не надто

чутливі до холоду, проте надто активні, рухливі, добре літають. Цесарка вибаглива до якості корму – всі корми повинні бути свіжі й доброякісні, а вода чиста. Цесарок у продуктивний період забезпечували мінеральною підгодівлею (подрібнені: крейда, мушля та деревне вугілля) [7].

Розводити цесарок доцільно та вигідно для поповнення ринку якісними, дієтними продуктами харчування. Позитивна ціна на продукцію сприяє швидкій окупності даного виробництва та можливість знижувати собівартість одиниці продукції завдяки здешевленню кормів і невибагливості до умов утримання цесарок. Показники яєчної продуктивності цесарок свідчать про перевагу сіро-крапчастої породи цесарки: за 1 цикл несучості, якісними показниками яйця та збереженістю поголів'я.

Список використаних джерел

1. Бондаренко, С. П. Полная энциклопедия птицеводства [Текст] / Светлана Петровна Бондаренко. – М. : ООО «Издательство АСТ»; Донецк: «Сталкер», 2002. – 447 с.
2. Кочиш, И. И. Птицеводство: учеб. [Текст] / Иван Иванович Кочиш, Михаил Григорьевич Петраш, Сергей Борисович Смирнов. – М.: Колос, 2004. – 407 с.
3. Забиякин, В. А. Аутосексность белых цесарок [Текст] / В. А. Забиякин, А. Л. Кропотова, Т. В. Забиякина // Сучасне птахівництво. – 2014. – №2 (135). – С. 10-17.
4. Üdvözlöm a látogatókat! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.disztyuk.ucoz.com. – Назва з екрану.
5. Sisakos gyöngytyúk színváltozatok [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.gyongyos.com. – Назва з екрану.
6. Домашнее подворье [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.vancats.ru. – Назва з екрану.
7. Пустова, Н. В. Цесарка – органічна птиця [Текст] / Наталія Володимирівна Пустова // Збірник наукових праць ПДАТУ / за заг. ред. д.е.н. проф, В. В. Іванишина. – Кам'янець-Подільський: ПДАТУ, 2015. – Вип.23. – с.327-335.



Рябовол Ярослав

к.с-г.н.

Рябовол Людмила

д.с-г.н., професор

Уманський національний університет садівництва

м. Умань

АДАПТАЦІЯ КЛОНОВАНОГО МАТЕРІАЛУ ЖИТА ОЗИМОГО ЗА ПЕРЕНЕСЕННЯ В ПОЛЬОВІ УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ

Найвідповідальнішим етап мікроклонального розмноження є адаптація рослин до ґрунтових нестерильних польових умов вирощування. Адаптаційний процес у значній мірі залежить від приживання, росту та галуження кореневої системи рослин на проміжному субстраті у фітотроні [1; 2].

В умовах закритого ґрунту дорощування мікроклонів можна проводити на ґрунтових сумішах, заміниках ґрунту або живильних субстратах. Штучне середовище повинно мати низький рівень поглинання, безперервно постачати до корнів воду з розчиненими в ній поживними елементами та бути твердою опорою для підтримання рослин у вертикальному

положенні. Для дихання кореневої системи середовище, при повному насиченні водою, повинно містити достатню кількість кисню [3; 4; 5].

Метою нашої роботи було підбір умов адаптації та укорінення рослин жита озимого в культурі *ex vitro*, так як повної інформації щодо поставленої проблеми в опублікованій науковій літературі не знайдено.

У наших дослідженнях використовували проміжну адаптацію рослин жита озимого з використанням тепличного комплексу. Експериментальними формами слугували клоновані матеріали двох зразків – Карлик 1 та Карлик 2. При проведенні досліджень температурний режим у тепличних боксах підтримували на рівні 18-20°C протягом 10-15 діб. Підвищення температури призводило до втрати тургору, скручення листя, відмирання верхівок та загибелі матеріалу, а при зниженні температури фіксували уповільнення росту та розвитку рослин. Клонований укорінений матеріал, з оптимальних ізолюваних культуральних умов, висаджували у касети чарунками 5x5 з відповідним субстратом.

При пересаджуванні на субстрат для адаптації, найкращим визначено період коли коренева система інтенсивно галуджена, а листовий апарат здатний фотосинтезувати та забезпечувати автотрофність рослин. Зовні клони повинні бути добре розвиненими; листки та стебло зеленого кольору із сизим нальотом; корені не довгі, проте інтенсивно галуджені.

У досліді використовували три варіанти субстратів: ґрунт:пісок, ґрунт:перліт, ґрунт:перліт:пісок. На перших етапах субстрат зрошували живильним середовищем, до складу якого вводили регулятори росту, що викликали ризогенні ефекти у рослинного матеріалу жита в ізолюваній культурі (1,0 мг/л ІОК, 0,5 мг/л гіберелінової кислоти).

У процесі досліджень встановлено, що найкращим варіантом для проміжної адаптації рослин є субстрат до складу якого входить ґрунт:перліт:пісок. На даному субстраті було отримано 93,4 % адаптованих рослин. Істотно нищій відсоток адаптації отримано на субстраті ґрунт:перліт (82,7 %). На субстраті ґрунт:пісок загинуло до 27,2 % рослин.

Формування максимальної кількості листків спостерігали на варіанті субстрату ґрунт:перліт:пісок. Під час висадки в теплицю кількість листків складала в середньому три. Перед висадкою в польові умови рослини мали 5–6 листків. На даному варіанті субстрату спостерігали інтенсивний розвиток листових пластинок. Площа листків рослин, які вирощувались на субстраті ґрунт:перліт була в 1,5 рази меншою. Найнижчу інтенсивність розвитку та наростання біомаси рослин зафіксовано у варіанті із субстратом ґрунт:пісок.

Після адаптації, рослини пересаджували в польові умови вирощування.

Селекційний матеріал отриманий з використанням мікроклонального розмноження у польових умовах характеризувався вирівненістю та морфологічною однотипністю в межах кожної лінії. Разом з тим, між лініями спостерігались відмінності, як за морфологічними ознаками стебла та листків, так і за розвитком рослини в цілому. Рослинні матеріали, клоновані в ізолюваній культурі, фенологічно не відрізнялись від рослин отриманих в польових умовах. Вони інтенсивно розвивались, формуючи вегетативні та генеративні органи без аномалій.

Запропонована технологія адаптації значно підвищує результативність мікроклонування за рахунок підвищення життєздатності та збільшення коефіцієнту розмноження всіх введених у культуру генотипів жита озимого.

Отже, у процесі досліджень встановлено умови для адаптації клонованих рослин жита озимого. Визначено субстрат для акліматизаційних процесів за перенесення рослин з ізолюваної культури в польові умови вирощування, що забезпечує адаптацію понад 93 % матеріалів.

Список використаних джерел

1. Бутенко, Р. Г. Культура клеток растений и биотехнология [Текст] / Р. Г. Бутенко. – М.: Наука, 1986. – 236 с.
2. Рябовол, Л. О. Клональне мікророзноження рослин [Текст] / Л. О. Рябовол // Методичні рекомендації для проведення лабораторно-практичних занять з «Біотехнології рослин». – Умань: УДАА, 2001. – 16 с.
3. Подвигина, О. А. Индукция ризогенеза у сахарной свеклы в культуре *in vitro* [Текст] / О. А. Подвигина, В. В. Знаменская, В. В. Фролова // Регуляторы роста и развития растений в биотехнологии: VI междунар. конф., Москва, 2001 г.: тез. докл. – М.: Издательство МСХА, 2001. – С. 160.
4. Рябовол, Я. С. Адаптація клонованого рослинного матеріалу жита озимого до умов *ex vitro* [Текст] / Я. С. Рябовол, Л. О. Рябовол // «Вісник Сумського НАУ». – Суми, 2015. – Вип. 3 (29). – С. 61-66.
5. Калинин, Ф. Л. Технология микрклонального размножения растений [Текст] / Ф. Л. Калинин, Г. П. Кушнир, В. В. Сарнацкая. – К. : Наук. думка. – 1992. – 232 с.



Свистунова Ірина

к.с-г.н., старший викладач

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

ВПЛИВ СТРОКУ СІВБИ ТА СОРТУ НА ПОЖИВНІСТЬ ЛИСТОСТЕБЛОВОЇ МАСИ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО

Успішне ведення галузі тваринництва неможливе без добре налагодженого кормовиробництва. Однак, як показує практичний досвід, господарство з набором для вирощування у 5-6 основних культур не в повній мірі справляється з поставленим завданням [3]. Це пов'язано як з обмеженим періодом їх використання, так і з незбалансованістю корму за перетравним протеїном. У зв'язку з цим, актуальним є пошук нетрадиційних рослин, здатних не тільки конкурувати з добре відомими культурами, але й значно переважати їх за господарсько-цінними показниками та стійкістю до несприятливих кліматичних умов, мати широку екологічну пластичність та забезпечувати стабільно високу продуктивність [4]. Однією з таких культур є тритикале озиме.

Відомо, що на кормові цілі вегетативну масу озимих зернових культур використовують в період від фази трубкування до фази повного колосіння. Однак не лише культури, але і їх сорти значно відрізняються між собою за хімічним складом та поживністю зеленої маси [1; 2]. Виходячи з цього, дослідженнями передбачалось вивчити та удосконалити технологічні основи підвищення продуктивності різних за скоростиглістю сортів тритикале озимого.

Польові дослідження проводили на полях кафедри кормовиробництва, меліорації і метеорології у ВП НУБіП України «Агрономічна дослідна станція» на чорноземах типових малогумусних крупнопилувато-середньосуглинкових. Об'єкт досліджень – озимі культури: жито (контроль) та тритикале (ранньостиглі: АД 3/5, АД 44; середньостиглі: АДМ 9, Поліський 29; пізньостиглі: АДМ 11, АД 52), висіяні у п'ять календарних строків. Розмір посівної ділянки – 36 м², облікової – 25 м². Попередник – кукурудза на силос.

Згідно результатів досліджень встановлено, що найбільш продуктивними за збором кормових одиниць виявились ранньостиглий сорт АД 3/5 (1,32-2,04 т/га) та пізньостиглий АД 52

– 1,26-1,96 т/га. Зазначені сорти переважали решту сортів тритикале і за збором перетравного протеїну – відповідно, 0,20-0,30 та 0,19-0,29 т/га. За рахунок недостатньо потужного травостою на жовтневих посівах, вихід кормових одиниць не перевищував 1,03-1,32 т/га, в той час як за сівби 15 вересня становив 1,58-2,04 т/га. Така ж залежність від строків сівби відмічалась і щодо збору перетравного протеїну – 0,15-0,20 та 0,23-0,30 т/га, відповідно. Серед досліджуваних сортів за вмістом сухих речовин у фазі трубкування виділялись сорти АД 3/5, АД 52, у фазі колосіння АД 3/5 та Поліський 29, у фазі цвітіння – АДМ 9 та АД 52.

Таким чином, шляхом добору сортів та зміщення календарних строків сівби тритикале озимого можна опосередковано управляти інтенсивністю накопичення сухої речовини та збором перетравного протеїну.

Список використаних джерел

1. Каленська, С. М. Використання озимого тритикале в зеленому конвеєрі [Текст] / С. М. Каленська // Вісник Полтавського державного сільськогосподарського інституту. – 2000. – № 5. – С. 8-11.
2. Кириченко, В. В. Науково-практичні підходи до вирощування тритикале [Текст] / В. В. Кириченко, А. П. Білітюк // Збір. наук. пр. Ін-ту землеробства УААН. – 2005. – Вип. 3. – С. 47-56.
3. Кочурко, В. И. Роль тритикале и её смесей в укреплении кормовой базы [Текст] / В. И. Кочурко, А. А. Пугач, Е. А. Павловская // Зерновое хозяйство. – Москва. – 2005. – № 3. – С. 9-10.
4. Рахметов, Д. Б. Роль новых культур у забезпеченні сталого розвитку кормовиробництва в Україні [Текст] / Д. Б. Рахметов // Корми і кормовиробництво. – 2003. – № 51. – С. 142-145.



Семенів Ігор

асистент

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани

ТВЕРДОПАЛИВНИЙ КОТЕЛ ТРИВАЛОГО ГОРІННЯ

Виникнення енергетично-паливної кризи в країні призвело до нераціональності використання газових котлів конструкції 70-80-их років [1]. Особливо гостро це питання піднімається в приватних садибах, дитсадках, школах тощо. Вирішення цієї проблеми можливе двома шляхами – реконструкцією всієї системи опалення, що несе за собою великі капіталовкладення, або заміна котла на більш економічний, чи котел на твердому паливі, причому, раціонально в даному випадку, використовувати твердопаливний котел тривалого горіння. Застосування твердопаливних котлів, без реконструкції системи опалення, набуває найбільшого поширення. Цьому також слугують запаси твердого палива.

Твердопаливні котли поділяються на кілька груп – піролізні котли та котли звичайного горіння, що в свою чергу, діляться на котли звичайного та котли тривалого горіння. Піролізні котли є економічні, проте дорожчі за звичайні в 2-3 рази, тому їх раціонально застосовувати в регіонах з малими запасами твердого палива. У твердопаливних котлів звичайного горіння є певна особливість – необхідність періодичної загрузки порції палива (дров, вугілля, брикетів і пелет). В результаті чого, їх часом не розглядають як варіант опалювального котла для приватного будинку, особливо котлів з камерою згорання малого об'єму, що вимагає загрузки палива кожних 3-4 години. Вирішити цю проблему можна, застосувавши котел тривалого

горіння, що працює практично на будь-якому вигляді твердого палива, який би забезпечував повне згорання палива при високій тепловіддачі, а об'єм камери згорання дозволяє робити 1-2 загрузки за добу [2].

Принцип дії котла тривалого горіння заснований на властивості твердого палива, наприклад, дров, тліти з високою тепловіддачею протягом декількох годин, при цьому згорання палива відбувається більш повно і кількість відходів значно знижується. Домогтися тління дров замість активного горіння можна за рахунок конструкції котла.

Котел тривалого горіння (рис. 1.) являє собою містку топку 6 з обмеженою зоною горіння палива і регульованим надходженням повітря. Завантаження великої партії палива проводиться один раз на 12-16 годин, і за допомогою обмеження подачі кисню в котлі відбувається повільне тління при високих температурах. Димові гази відводяться через трубу, яка, проходячи через теплообмінник, нагріває воду для системи опалення. Таким чином, завантаження котла можна проводити тільки 1-2 рази на добу, при цьому система опалення буде функціонувати в практично безперервному режимі.

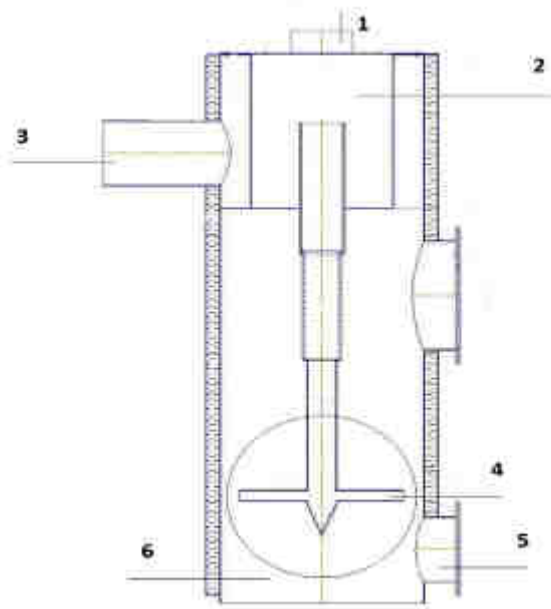


Рис. 1. Котел тривалого горіння:

1 – повітряна заслінка; 2 – камера підігріву повітря; 3 - димохід; 4 – розподільник повітря; 5 – дверка; 6 – топка.

Для виготовлення котла тривалого горіння використовується труба діаметром від 300 мм, з товщиною металу не менше 3-4 мм, в іншому випадку висока температура швидко приведе до прогорання стінок котла. Висота труби коливається в межах від 800 до 1000 мм, від чого залежить обсяг одноразової завантаження палива. Умовно котел можна розділити на три зони:

- зона завантаження палива, її висота може змінюватися в міру прогорання дров;
- зона горіння і генерації, де відбувається повільне тління палива;
- зона повного згорання, де відбувається догорання золи і відведення димових газів.

Пристрій, що обмежує зону горіння, відповідно і час роботи котла без дозавантаження палива, називається розподільник повітря 4. Він являє собою коло з металу товщиною 4-6 мм з отвором у центрі, через який за допомогою телескопічної труби подається повітря в зону горіння. Діаметр розподільника повинен бути трохи менше діаметра котла, щоб забезпечити його безперешкодний рух. Висота зони горіння, в яку надходить рівномірно розподілене повітря, регулюється крильчаткою і шириною її лопатей. Висота розподільника повітря становить не

більше 5 см, в іншому випадку паливо буде вигорати досить швидко.

Труба, через яку надходить повітря, може бути як телескопічною, так і цілісною. Діаметр труби - близько 60 мм, а отвір в розподільнику повинно мати діаметр не більше 20 мм, щоб не перенасичувати камеру горіння киснем. Повітря надходить в трубу або безпосередньо з атмосфери, або, для більш ефективного та стабільного горіння, з камери підігріву повітря 2, розташованої у верхній частині котла. Подача повітря в камеру регулюється повітряною заслінкою 1 у верхній частині котла.

Відведення димових газів здійснюється через димову трубу 3, приварену до бічної стінки котла в верхній його частині. Труба повинна бути горизонтальною протягом 40-50 см, щоб не створювати зайвої тяги.

Знизу необхідно виконати дверцята 5 для видалення золи, попелу та інших продуктів горіння. У котлі тривалого горіння тверде паливо прогорає повніше, ніж у звичайній печі, тому видалення золи доведеться проводити рідше.

Дана конструкція котла може ефективно використовуватись для обігріву житлових та технічних приміщень при малій витраті твердого палива (дрова, пеллети) і не вимагає значних затрат часу на обслуговування.

Список використаних джерел

1. Котли на твердому паливі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bio.ukrbio.com/ua/articles/2314/>.
2. Біопалива (технології, машини і обладнання) [Текст] / В. О. Дубровін, М. О. Корчемний, І. П. Масло та інші. – К.: ЦТІ «Енергетика і електрифікація», 2004. – 256 с.



Слюсаренко Віолета

аспірант

Науковий керівник: д.с.-г.н., професор Копитко П.Г.

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса

ВПЛИВ ПОЗАКОРЕНЕВОГО ПІДЖИВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНИМ МІКРОДОБРИВОМ «БІОХЕЛАТ» НА УРОЖАЙНІСТЬ ГРУШІ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я УКРАЇНИ

В інтенсивному плідівництві важливу роль грає рівень живлення рослин. У той час як внесення макроелементів стало стандартом – підживлення мікроелементами все ще вважається не суттєвим. Мікроелементи (залізо, манган, цинк, мідь) як і макроелементи необхідні рослинам. Хоча мікроелементів рослинам дійсно необхідно менше, це не змінює того положення, що окремі мікроелементи неможливо замінити [1, 2].

Мета дослідження – підвищити продуктивність насаджень груші застосуванням позакореневого підживлення комплексним удобрювальним препаратом із складом елементів живлення у хелатній формі.

Об'єктом дослідження є насадження груші сорту Таврійська (осіннього строку дозрівання) на клоновій підщепі ВА-29, вирощуване з 2010 року в СТОВ «Виноградна лоза» Біляївського району Одеської області на чорноземі звичайному. Схема садіння 4x2,5 м (1000 дер/га).

Формування крони – сплющене вільноростуче веретено. У дослідження включено позакореневе підживлення інноваційним мікродобривом «Біохелат», яке у своєму вмісті має N 68%, P₂O₅ 12,5%, K₂O 17,2%, гумати 6,8%, Fe 11%, Mn 7,2%, Zn 5,2%, B 4,4%, Mo 0,3%, Cu 3%, SO₃ 14,3%, Co 0,01%, Ti 0,011%, I 0,005%. Норма витрат – 3,0 л/га. Дослідні дерева вирощуються на двох ґрунтових фонах: варіант 1 - звичайний (господарський) фон; варіант 2 - фон із підвищеним вмістом калію (внесення 1 кг (60% д. р.) калійної солі під кожне дерево).

В кожному варіанті 24 облікових дерева, по 6 дерев в чотириразовій повторності, розташованих систематичним методом. Площа облікової ділянки – 240 м². Агротехніка в досліді була загальноприйнятною для зони Південного степу України. Обробку дерев груші проводили 4 рази гідравлічним обприскувачем ОГ-101-01 «Марс-16» ДСТУ 2274-93 (ГОСТ 22999-93) у такі строки за фенофазами вегетації груші:

- 1 – інтенсивний ріст ростучих пагонів з 4-6 листками (травень);
- 2 – перед червневою хвилею опадання зав'язі (перша декада червня);
- 3 – формування плодів (третья декада липня);
- 4 – за 20-30 днів до збирання плодів (друга половина серпня).

Збирання врожаю плодів проводили вручну, поділянково, суцільним методом по сорту Таврійська – у другій декаді вересня. Досліди були проведені за загальноприйнятими методиками [3].

Урожайність дослідних дерев груші є одним із головних показників ефективності застосування препаратів комплексних мікродобрив. З даними рис. 1 видно, що врожайність дерев у 2016 році обох фонів при позакореновому підживленні препаратом Біохелат (3,0 л/га) була істотно вища порівняно з контролем: варіант 1 – на 31,8%, варіант 2 – на 32,5%. Також спостерігається тенденція збільшення врожайності на фоні з підвищеним вмістом калію в ґрунті.

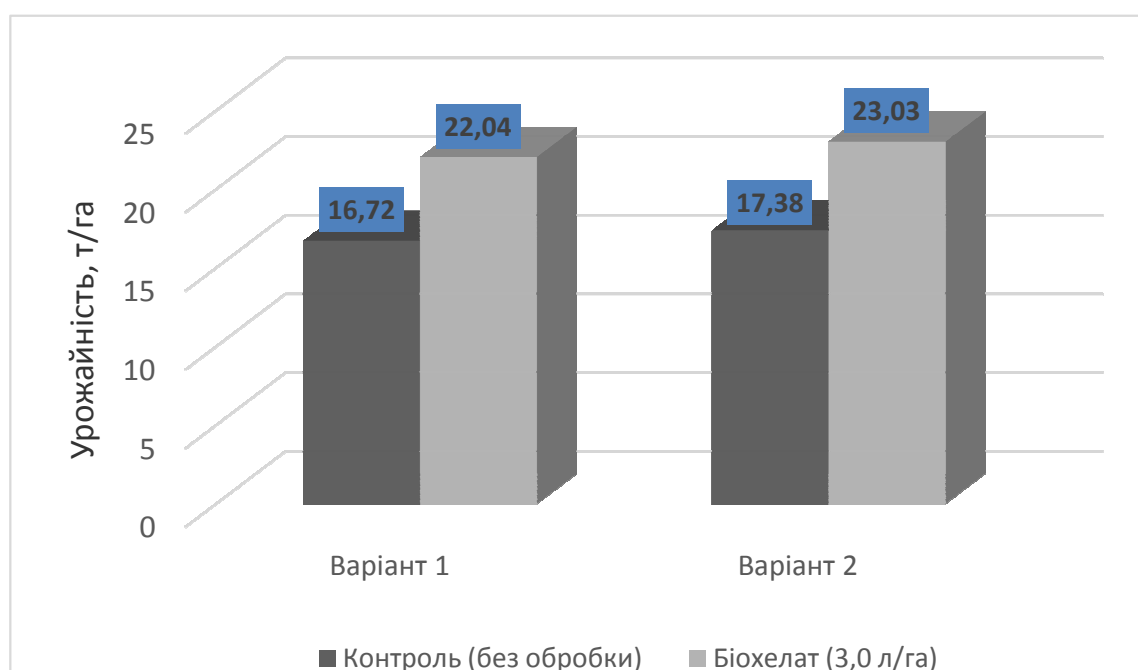


Рис. 1. Вплив позакоренового підживлення на врожайність дослідних дерев груші

Таким чином, позакореневе підживлення інноваційним мікродобривом «Біохелат» підвищує врожайність груші, а створення оптимальних ґрунтових умов для цієї культури також підвищує цей показник.

Список використаних джерел

1. Шкраж М. Хелаты в садоводстве [Текст] / М. Шкраж // Агроиндустрия. – 2016. – № 1. – С. 64-67.
2. Куян В. Г. Спеціальне плодівництво : підручник [Текст] / В. Г. Куян. – К. : Світ, 2004. – 462 с.
3. Основи наукових досліджень в агрономії : підручник [Текст] / за ред. В. О. Єщенко; [уклали : П.Г. Копитко, П. В. Костогриз, В. П. Опришко]. – Вінниця : ПП «ТД «Едельвейс і К»», 2014. – 332 с.

**Сметанко Олександр**

науковий співробітник

Інститут сільського господарства Причорномор'я НААН

м. Одеса

ФОТОСИНТЕТИЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СПОСОБІВ ПЕРЕДПОСІВНОГО ОБРОБІТКУ НАСІННЯ ТА ПОПЕРЕДНИКА

Краще використання ґрунтово-кліматичних ресурсів, а також агротехнічних прийомів вирощування відбувається в посівах з оптимальною листовою поверхнею, яка має бути в межах 40-50 тис. м²/га [1]. Продуктивність рослин визначається розміром і тривалістю роботи листового апарату. Передпосівний обробіток насіння, попередник, по якому вирощується культура, – це фактори впливу на величину асиміляційної поверхні, а мінеральні добрива пролонгують термін її активної дії [2].

В умовах степової посушливої зони фотосинтетичний апарат пшениці озимої має свої основні закономірності розвитку. Особливості проходження цього фізіологічного процесу у рослин пшениці озимої залежно від умов вирощування вивчали ряд вчених, але деякі питання вивчено недостатньо [3; 4].

Мета досліджень полягала в удосконаленні інтенсивної технології вирощування пшениці озимої за рахунок введення елементів її біологізації.

Матеріали і методи. Польові досліді проводили на дослідному полі Інституту сільського господарства Причорномор'я, що розміщується в зоні південного Степу.

Ґрунт дослідної ділянки – чорнозем південний малогумусний важко суглинковий на лесі, середньо забезпечений доступними поживними речовинами. Система обробітку ґрунту – комбінована, загальноприйнята для посушливих умов південного Степу. Висівали озиму пшеницю сорту Кнопа по двох попередниках – чорний пар та горох. Площа посівної ділянки – 48 м², облікової – 26,4; повторність в досліді – 4-х кратна. Урожай збирали поділяночно комбайном “Samro-500” з перерахунком на стандартну 14% – ну вологість зерна.

Схема досліді: 1) контроль – фоновий варіант інтенсивної технології, який включав хімічний захист від хвороб та шкідників у фазі початок виходу рослин в трубку і вихід прапорцевого листка + підживлення мінеральним азотом (N₃₀) в фазі колосіння і молочна стиглість зерна – (фон);

2) фон + передпосівна інокуляція насіння комплексом біологічних препаратів: біологічний азот (ризоагрін), фосфорне добриво (ФМБ *Entereobacter nimirssuralis* штам 32–3) і біологічний фунгіцид (планріз) + N₆₀ на початку виходу рослин в трубку;

3) фон + хімічний передпосівний обробіток насіння протруювачем Вітавакс 200ФФ + N₆₀ на початку виходу рослин в трубку;

Оцінку фотосинтетичної діяльності проводили за показником площі листової поверхні

(метод висічок), листкового індексу (відношення загальної площі листків на одиницю площі сукупності рослин), чистої продуктивності фотосинтезу (формула Кідда, Веста, Бригса) за фазами вегетації рослин: весняне куціння, вихід в трубку, колосіння, воскова стиглість [5; 6].

Результати досліджень. Визначення площі листкової поверхні у 2008–2010 рр. у різні фази розвитку рослин пшениці озимої показало достатньо високу залежність цього показника від попередника та елементів біологізації. Так у фазі весняного куціння по попереднику чорний пар площа листа на контролі становила 2,21 тис.м²/га, а по гороху – 1,67 або менше на 24,4 %. При інокуляції насіння біопрепаратами різозагрін, ФМБ, планріз асиміляційна поверхня зросла на 25,3%, а на фоні хімічного протруювання – на 5,9 проти контролю за дії попередника – чорний пар : по гороху – на 4,8 та 20,4%, відповідно, але абсолютні показники по цьому попереднику на дослідних варіантах менші за чорний пар на 40,9 та 14,1 відсоток. Максимальна площа листкової поверхні спостерігалась у фазі колосіння: по чорному пару коливалась від 26,81 (на контролі) до 34,04, а по гороху – від 18,72 до 24,49 тис.м²/га, причому при біоінокуляції вона була несуттєво менша (на 1,5 та 5,5%) за варіант із передпосівним обробітком насіння хімічним реагентом. Після фази колосіння до воскової стиглості зерна асиміляційна поверхня закономірно знижувалась до показників 18,50-23,49 по чорному пару та 12,91-19,60 по гороху. Аналогічна тенденція спостерігалась і в динаміці індексу листа за попередниками та способами передпосівного обробітку насіння.

Фотосинтетичний потенціал посіву (ФПП) і площа листкової поверхні рослин тісно пов'язані між собою. При вирощуванні пшениці озимої після попередника чорний пар на контролі з періоду весняного куціння до виходу в трубку фотосинтетичний потенціал в середньому за роки досліджень становив 158,6 тис.м²/га х діб. На варіантах передпосівного обробітку насіння біологічними та хімічними препаратами – 256,4 і 286,1 тис. м²/га х діб.

Від фази виходу в трубку до воскової стиглості ФПП на контролі становив 511,6–838,2 тис. м²/га діб; максимальне значення ФПП у цей період забезпечила технологія, яка включала елементи біологізації – 849,9-1449,4 тис. м²/га х діб.

Після попередника горох на зерно на контролі від початку весняного куціння до виходу в трубку ФПП становив 91,6 тис.м²/га х діб. Але найкращі показники протягом всього вегетаційного періоду показала технологія з інокуляцією насіння біологічними препаратами.

Якісна робота листкового апарату рослин визначається чистою продуктивністю фотосинтезу (ЧПФ). Наші дослідження показали, що в середньому за три роки досліджень після попередника чорний пар на контролі в період весняного куціння до виходу в трубку ЧПФ становив 2,9 г/см² х добу, після попередника горох –3,3 г/см² х добу. Проте, серед представлених для обговорення варіантів, найкращі результати ЧПФ за цей період забезпечили технології, де була проведена інокуляція насіння хімічним препаратом Вітаваксом 200ФФ (4,1) та біологічними препаратами (3,6).. З фази виходу в трубки до фази воскової стиглості, на цих же варіантах ЧПФ склав 4,6-5,2 г/см²х добу при хімічному обробітку насіння та 4,9-5,5 г/см² х добу – біологічному.

Чиста продуктивність фотосинтезу пшениці озимої після попередника горох на зерно з весняного куціння до воскової стиглості на контролі склала 3.3-5,1 г/см²х добу, на варіанті з обробкою насіння Вітаваксом 200ФФ – 3,6-4,9 г/см² х добу; при заміні хімічного протруювача на біопрепарати – 3,4-5,6 г/см² х добу

При проведенні досліджень однією із задач було визначення впливу вивчаємих факторів на динаміку наростання сирової біомаси. Після попередника чорний пар на контролі на початку фази трубкування накопичення сирової біомаси становило 6,55, колосіння 8,74, воскової стиглості – 12,13т/га, по гороху – 3,97, 5,85 та 9,25, відповідно. Інокуляція насіння біопрепаратами

збільшує сиру біомасу у фазу колосіння на 5%, повної стиглості – на 17,1 по чорному пару та на 11,3 і 9,2 % по гороху; при зміні біопротруювача на хімічний, приріст сирої біомаси перевищує контроль на 3,0 і 27,3% та 6,2-4,8%, відповідно попередникам. Аналогічним чином впливають попередники і передпосівний обробіток на накопичення сухої речовини, що й характеризує рівень продуктивності культури за варіантами досліджу.

В середньому за роки досліджень продуктивність посівів пшениці озимої контрольного варіанту склала 6,79 т/га (чорний пар) та 5,00 (горох). Біоінокуляція насіння забезпечує приріст урожайності проти контролю на 8,9 і 30,2 %, по чорному пару та гороху, відповідно, а хімічне протруювання – на 9,1 та 33,4%.

Таким чином, часткова біологізація інтенсивної технології вирощування пшениці озимої за рахунок передпосівної інокуляції насіння препаратами різозагін, ФМБ та планріз в посушливих умовах південного Степу України не погіршує розвиток самої рослини, а також листкового апарату на протязі вегетаційного періоду.

Список використаних джерел

1. Ничипорович, А. А. Фотосинтетическая деятельность растений в посевах [Текст] / А. А. Ничипорович, Л. Е. Строганова, С. Н. Чмора, М. П. Власова. – М.: Изд. АН СССР, 1961. – 136 с.
2. Блажевич, Л. Ю. Фотосинтетична діяльність посівів тритикале залежно від систем удобрення та захисту [Текст] / Л. Ю. Блажевич, Л. О. Кравченко // 36. наукових праць ННЦ «Інститут землеробства УААН», 2010. – Випуск 1-2. – С. 91-96.
3. Площа листової поверхні та фотосинтетичний потенціал рослин пшениці озимої залежно від умов вирощування [Електронний ресурс] / І. І. Середя // Бюлетень Інституту зернового господарства. – 2011. – №40. – С. 144-147. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua/j-pdf/bisg201140/36.pdf> (дата звернення 18.08.2016 р.). – Назва з екрану.
4. Гирка, А. Д. Асиміляційна діяльність посівів озимої пшениці залежно від строків сівби та азотного живлення [Текст] / А. Д. Гирка, О. І. Желязков, О. О. Педаш, О. В. Бойко. – Бюлетень Інституту зернового господарства. – 2010. – № 39. – С. 19-23.
5. Доспехов, Б. А. Методика полевого опыта (с основами статистической обработки результатов исследований) [Текст] / Б. А. Доспехов. – 5–е изд., доп. и перераб. – М.: Агропромиздат, 1985. – 351с.
6. Ничипорович, А. А. Методические указания по учету и контролю важнейших показателей процессов фотосинтетической деятельности растений в посевах [Текст] / А. А. Ничипорович.– Москва, 1969. – 93 с.



Солтисюк Віктор

к.т.н., доцент

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани

ВІБРУЮЧИЙ ЛЕМІШ КОРЕНЕЗБИРАЛЬНОЇ МАШИНИ

Пропонується конструкція леміша яка може мати практичне застосування в коренезбиральних машинах з галузі сільськогосподарського машинобудування.

Основний недолік лемішів – травмування коренеплодів. В основу даної конструкції покладено задачу підвищення якості сепарації коренеплодів без їх травмування, шляхом виконання його у вигляді гостроконечного леза з сепаруючими пазми у вигляді прямокутної трапеції, які розташовані перпендикулярно до осі леза і жорстко приєднані до стійки вібратора, причому задні сторони прямокутної трапеції заточені знизу під кутом β , а в протилежних перпендикулярних сторонах трапеції по середині їх довжини виконані П-подібні сепаруючі вікна на довжині меншій половини довжини виступів прямокутних трапецій шириною меншою половини висоти трапеції, крім цього при вершинах сепаруючих вікон, які виконані у вигляді прямокутних трапецій і П-подібних вікон, переходи сторін виконані по радіусу не меншому 2-х товщин тіла леміша, причому леза леміша зі сторони ріжучих кромки наплавлені сормайтм і є самозаточними.

Вібруючий леміш коренезбиральної машини зображено на фіг.1, фіг. 2 – вид по А на фіг. 1, фіг. 3 – січення по Б-Б на фіг. 1. Вібруючий леміш складається з власного тіла 1, яким він жорстко кріпиться до стійки 2, до якої також жорстко кріпляться два кронштейни 3 з центральними отворами, безпосередньо через які стійка з лемішем кріпляться до навісної рами за допомогою тяг 4 бурякозбирального комбайна (рама на кресленні не показана). Леміш виконаний у вигляді заточеного леза 5, яке виконано під кутом $\alpha=70...90^\circ$ з двох сторін якого розміщена серія сепаруючих пазів 6.

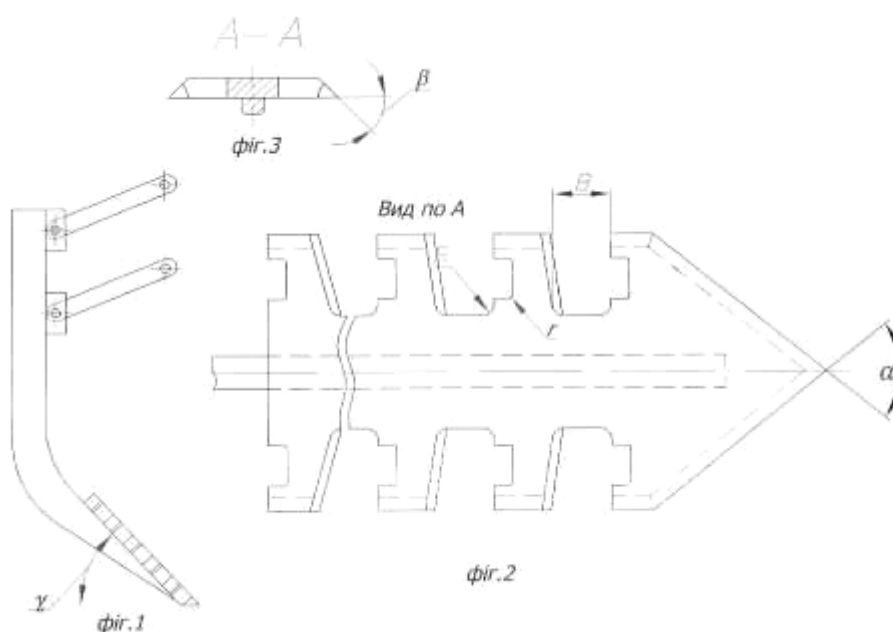


Рис. 1. Леміш вібруючий

Ці пази виконані перемінного перетину у вигляді прямокутної трапеції з відкритою більшою основою рівною $(0,2...0,3)B$, де B - ширина леза, а глибина рівна $(0,25...0,4)B$. Причому нахилені леза 7 прямокутної трапеції виконані під кутом рівним $12...18^\circ$ і покриті сормайтом. Трапецієвидні пази 6, які розміщені з двох сторін леза, по мірі віддалення від початку леза, зменшуються в межах представлених вище розмірів в дужках для визначення ширини і глибини паза. Наприклад, при 5 пазах ряд значень ширини паза по мірі збільшення від початку леза їх значення збільшується відповідно – $(0,20; 0,22; 0,24; 0,26; 0,28) B$, відповідно і значення глибин – $(0,25; 0,27; 0,29; 0,31; 0,33) B$. В перпендикулярних сторонах трапеції 6 посередині їх довжини виконані П-подібні сепаруючі вікна 9 на довжині меншій половині довжини виступів прямокутної трапеції, шириною меншою половини висоти трапеції. Крім цього при вершинах прямокутної трапеції і П-подібних сепаруючих вікон виконані переходи сторін по радіусу не меншому двох товщин тіла лемеша. Такі розміри пазів забезпечують рівномірність леза по всій довжині. Для зменшення зусилля різання і подрібнення комків землі леміш заточується попереду леза 1 і по бокових поверхнях під кутом β , а для забезпечення зносостійкості ріжучі кромки покриваються сормайтом 8 і вони є самозаточними. Заточування лемеша з двох сторін і леза забезпечує зменшення зусилля на врізання лемеша в ґрунт, підрізання і викопування коренеплодів з виконанням осцилюючих рухів від вібратора.

Технологічний процес викопування коренеплодів здійснюється наступним чином. Леміш 1, за допомогою навіски трактора навісної машини, вводиться в ґрунту під коренеплоди по рядках, включається вібратор (на кресленні не показано) і леміш отримує коливання в горизонтальній і вертикальній площинах. Після цього трактор здійснює процес переміщення по рядках і при цьому за рахунок кута γ встановлення леміша 1 до горизонту вібраційних рухів здійснюється викопування коренеплодів. По мірі їх викопування і піднімання вверх лемешем здійснюється і процес очищення від ґрунту. Цьому сприяють бокові пази 6 виконані з двох сторін леміша і коливний вібраційний рух леміша, який отримує його від вібратора, а також пази 6 і вікна 9. Заточування леміша з двох сторін і леза забезпечує зменшення зусилля на врізання леміша в ґрунт, підрізання і викопування коренеплодів з виконанням осцилюючих рухів від вібратора.

Як показали польові випробування навісної трьохрядної машини з запропонованим лемешем, він забезпечує якісне виконання технологічного процесу – викопування, очищення коренеплодів від ґрунту, мінімальне їх пошкодження і мінімальні зусилля затрачені при викопуванні при відповідній надійності і міцності.

До переваг лемеша відноситься підвищення якості очищення коренеплодів і зменшення їх травмування, а також підвищується стійкість ріжучих кромки і лемешів в цілому.

Список використаних джерел

1. Погорельий, Л. В. Свеклоуборочные машины (конструирование и расчет) [Текст] /Л. В. Погорельий, М. В. Тетяненко, В. Брей и др. – Киев : Техника, 1983. – 168 с.

2. Погорельий, Л. Бурякозбиральна техніка: концепція та напрямки сучасного розвитку і прогноз на перспективу [Текст] / Л. Погорельий, Д. Рева, Г. Смакоуз та інші // Техніка в АПК. – 1987. – №2. – С.15-18.



Толстолік Людмила

к.с.-г.н., с.н.с., завідувач відділу
Мелітопольська дослідна станція садівництва
імені М.Ф. Сидоренка ІС НААН
м. Мелітополь

БІОХІМІЧНИЙ СКЛАД І ТЕХНОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ПЛОДІВ ЕЛІТНИХ ФОРМ ТА СОРТІВ ЧЕРЕШНІ

У структурі продукції, яка реалізується в Україні, невиправдано мало виробляється свіжих плодів кісточкових культур, а також продуктів переробки з них з високими товарними й органолептичними показниками та підвищеною біологічною цінністю. Тому використання у селекційній роботі результатів біохімічних досліджень стає дедалі більш перспективним. Наприклад, в умовах Північного Кавказу був створений генофонд яблуні для селекції на високотоварні та хіміко-технологічні якості плодів. [1]. Встановлено, що умови середовища, в яких формувались та закріплювались біохімічні ознаки, накладають значний відбиток на хімічний склад плодів [2; 3]. Ґрунтово-кліматичні умови південного Степу України дозволяють створювати сорти черешні з високими господарсько-біологічними показниками [4]. Тому виявлення сортів і гібридів черешні селекції ІЗС імені М.Ф. Сидоренка, плоди яких у свіжому та переробленому вигляді характеризуються високими якісними показниками за смаком та зовнішнім виглядом, а також вмістом БАР, що підвищує захисні сили організму в умовах забруднення навколишнього середовища, є дуже актуальним. Робота проводилась згідно з «Программой и методикой сортоизучения плодовых, ягодных, орехоплодных культур» [5] та «Методическими рекомендациями проведения исследований по вопросам хранения и переработки плодов и ягод» [6].

За період з 2011 по 2015 рр. проведено товарну, фізико-біохімічну та технологічну оцінку 10 сортів, занесених до «Державного реєстру сортів, придатних для поширення в Україні» та семи елітних форм черешні середнього та пізнього строку досягання, що проходять конкурсне сортовипробування. Контрольні сорти: Валерій Чкалов, Червнева рання, Мелітопольська чорна. Встановлено, що усі зразки, які вивчалися, є великоплідними. Середнє значення маси плодів – 7,5 г., причому крупнішими були плоди сортів пізнього строку досягання – 7,9 г, дрібнішими – раннього – 7,1 г. Серед сортів останньої групи виділився сорт Ласуня, маса плодів якого в середньому за роки вивчення становила 8,7 г. з варіабельністю цього показника – 14,8%. Серед сортів середнього строку досягання за масою плодів виділився сорт Дачниця, а найдрібніші плоди, разом з контрольним сортом Червнева рання, мали сорт Простір і форма Т-5801. Серед зразків пізнього строку досягання дуже великі плоди були у форми Т-1605 та сорту Аншлаг з варіабельністю за роками 16,2% та 14,1% відповідно, а найдрібніші – у сорту Дебют. Середнє значення по групі сортів, що вивчалися, перевершили також сорти Казка, Любимиця Туровцева та форми Слов'яночка і Т-15762. Виділена форма Т-5927, як така, що мала стабільно великі плоди ($V=4.1\%$), крупніші за контроль.

Важливе значення для технологічної оцінки сортів має частка кісточки, яка в середньому складала 6,9% від маси плодів черешні із зворотною, порівняно з масою плодів, тенденцією до змінення, а саме – найбільша частка кісточки була у ранніх сортів – 7,3%, найменша – у пізніх – 6,5%. Найбільший відсоток припадав на кісточку у сорту Валерій Чкалов, а найменший – у форми Т-15762. Виділені зразки, що поєднують великоплідність з відносно малою часткою кісточки – Дачниця, Т-1605, Т-15762.

Плоди черешні накопичували в середньому 15,8% сухих розчинних речовин (СРР), що є високим показником. Серед сортів раннього строку досягання жоден не перевершив контроль, найбільше СРР мали плоди середнього строку досягання – 16,1%, а максимум за цим показником був у форми пізнього строку досягання Т-15762. Виділені сорти Казка, Червнева рання, Віха, Ера з стабільним відсотком СРР у межах 15,3% – 16,6%: та сорт Простір, який накопичував 15,8% СРР з варіюванням по роках в межах лише 3,0%. Цукри в плодах черешні знаходяться в інвертній формі, їх вміст тісно корелює з вмістом СРР. В середньому цукристість плодів становила 11,6%, що є високим значенням, дуже високий вміст цукру – 13,5% – зафіксований у форми Т-15762. Сорт Простір виділився за стабільним накопиченням цукрів – 11,9% (V=5,2%). Кислотність плодів черешні в середньому за роки вивчення становила 0,74%, що відповідає середньому рівню. Найбільший вміст титрованої кислоти був у ранніх сортів – 0,79%, із зменшенням до 0,69% в групі пізніх. Найбільшу кислотність мали сорти Ера та Червнева рання, а найменшу – форма Т-5927. Сорти Віха, Ера та Дачниця мали найнижчу варіабельність значень цього показника (V=4,6% -7,1%). Вміст вітаміну С у плодах черешні був на середньому рівні – 7,3 мг/100 г, з мінімумом у сорту Червнева рання і максимумом у сорту Дебют та форми Слов'яночка. Ця форма мала також максимальний вміст фенольних сполук і високу дегустаційну оцінку смаку і виділена за комплексом показників якості свіжих плодів разом з Т-1605 і Т-15762. Високі показники якості плодів мали також сорти Ласуня і Аншлаг. Сорт Ера відзначився не тільки константністю за показником «середня маса плода», а й за вмістом аскорбінової кислоти (V=7,6%), а найбільш нестабільним по роках її вміст був у сортів Ласуня та Віха (V=30,0% і 37,0% відповідно).

Оцінка придатності плодів сортів і форм черешні до виготовлення продуктів переробки за біохімічним складом та дегустаційною оцінкою смаку дозволила виділити форми Т-1605, Слов'яночка, та сорти Аншлаг і Дачниця. Останній сорт був найкращим для переробки з середньою дегустаційною оцінкою смаку 8,9 бала. Виділені зразки з підвищеним вмістом сухих розчинних речовин – Дачниця, Казка, Слов'яночка, Т-15762, Т-1605, Т-5801 (більше 23%), що може свідчити про можливість їх використання для виготовлення стандартної продукції при зменшенні кількості доданого цукру. Компоти з сортів черешні містили вітаміну С від 3,7 мг/100г (Т-1605) до 5,8 мг/100 г (Слов'яночка, Казка, Т-5927). Найбільше аскорбінової кислоти збереглося у компоті з плодів форми Т-5801 – 72,7%. Загалом середня збереженість вітаміну С була не нижче 61% від вмісту у свіжих плодах, що свідчить про високу якість продуктів переробки, виготовлених з дотриманням усіх вимог технологічного регламенту.

Таким чином, виділені форми Т-1605 і Удача та сорти Аншлаг і Дачниця з підвищеним вмістом БАР у свіжих плодах, придатні для виготовлення високоякісних продуктів переробки (дегустаційна оцінка 8,5-9 балів).

Список використаних джерел

1. Кочетков, В. М. Генофонд яблони, перспективный для селекции на высокие товарные и химико-технологические качества плодов [Текст] / В. М. Кочетков, А. П. Аникиенко // Новые сорта и технологи возделывания плодовых и ягодных культур для садов интенсивного типа : междунар. науч.-метод. конф., Орел, июль 2000 г. – Орел: ВНИИСПК, 2000. – С. 77.
2. Рихтер, А. А. Химический состав тёмно- и светлоокрашенных плодов сортов черешни [Текст] / А. А. Рихтер // Физиология и биохимия. – 1999. – №3. – С. 79-81.
3. Ахматова, З. П. Технологическая оценка и экологическая безопасность косточковых плодовых культур [Текст] / З. П. Ахматова, А. Р. Карданюк, О. В. Хакешева // Оптимизация технологико-экономических параметров структуры агроценозов и регламентов возделывания плодовых культур и винограда. – Краснодар : ГНУ СКЗНИИСИВ. – 2008. – Т. 1. – С.192-196.

4. Иванова, Т. Г. Биохимические особенности плодов новых сортов и перспективных гибридов черешни селекции ИОС УААН [Текст] / Т. Г. Иванова // Новые сорта и технологии возделывания плодовых и ягодных культур для садов интенсивного типа : тез. докл. на междунар. науч.-метод. конф., Орел, июль 2000 г. / Всесоюз. НИИ селекции плодовых культур. – Орел: ВНИИСПК, 2000. – С. 80.

5. Программа и методика сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур [Текст] / под ред. Е. Н. Седова и Т. П. Огольцовой. – Орел: ВНИИСПК, 1999. – 608 с.

6. Методические рекомендации проведения исследований по вопросам хранения и переработки плодов и ягод [Текст]. – К., 1980. – 143 с.



Турина Елена

к.с.-х. н., с.н.с., заведующий лабораторией растениеводства

Кулинич Роман

младший научный сотрудник

НИИСХ Крыма

г. Симферополь

ЖИРНО-КИСЛОТНЫЙ СОСТАВ МАСЛОСЕМЯН НЕТРАДИЦИОННЫХ МАСЛИЧНЫХ КАПУСТНЫХ КУЛЬТУР В КРЫМУ

Разнообразие почвенно-климатических зон, природные условия которых не везде обеспечивают высокую эффективность производства масличного сырья, играют определяющую роль в размещении культур в соответствии с их биологическими требованиями, а также их зональными особенностями [1].

Рыжик обладает большой пластичностью и способен произрастать в различных почвенно-климатических условиях, не требует массированного применения пестицидов, отличается холодостойкостью и относительно высокими темпами роста при пониженных температурах, скороспелостью, способностью переносить почвенную и воздушную засуху.

Крамбе абиссинская является одним из наиболее перспективных возобновляемых источников сырья для производства биодизельного топлива и биокеросина [2].

Цель исследований – изучение качественного и количественного содержания высокомолекулярных жирных кислот семян рыжика озимого сорта Пензяк, рыжика ярового сорта Юбиляр, крамбе абиссинской сорта Полет, выращенных в условиях Центральной степи Крыма, для определения приоритетных направлений их использования.

Объектом исследования служили масла рыжика озимого, рыжика ярового и крамбе абиссинской, выращенных в почвенно-климатических условиях Центральной степи Крыма в 2016 г. Масло получали согласно ГОСТа Р 51 483-99. Идентификацию и определение содержания высокомолекулярных жирных кислот выполняли методом газожидкостной хроматографии.

Результаты лабораторных анализов показали, семена озимого рыжика сорта Пензяк урожая 2016 г. содержали 43,91 % масла, рыжика ярового сорта Юбиляр – 40,95 %, а крамбе абиссинской 29,73-33,63 % (в зависимости от срока сева).

Для жирно-кислотного состава масла рыжика характерно низкое (относительно других крестоцветных) содержание эруковой кислоты – 2,78 % в семенах озимого и 3,02 % в яровом. По содержанию эруковой кислоты масло рыжика отвечает требованиям ГОСТ 30623-98 для

пищевых растительных масел - не более 5 % (табл. 1).

Таблица 1

Состав жирных кислот масла семян рыжика, урожая 2016 г.

№	Жирная кислота (название)	Содержание, %	
		Озимый рыжик	Яровой рыжик
1	Пальмитиновая	4,49	5,26
2	Пальмитолеиновая	0,05	0,07
3	Стеариновая	2,20	2,10
4	Олеиновая	15,37	17,39
5	Линолевая	16,39	21,02
6	Линоленовая	36,91	30,78
7	Арахидиновая	1,39	1,50
8	Эйкозеновая	15,93	15,08
9	Эйкозодиеновая	1,99	1,76
10	Эйкозатриеновая	1,49	0,97
11	Бегеновая	0,29	0,32
12	Эруковая	2,78	3,02
13	Лигноцериновая	0,16	0,19
14	Селахоловая	0,55	0,53

В таблице 2 представлены данные о составе жирных кислот масла семян крамбе абиссинской сорта Полет в зависимости от сроков сева культуры – во второй, третьей декадах марта и первой декаде апреля. Изучение жирно-кислотного состава масла крамбе подтвердило перспективность использования культуры на технические цели в связи с высоким содержанием эруковой кислоты в масле.

Таблица 2

**Состав жирных кислот масла семян крамбе абиссинской урожая 2016 г.
в зависимости от сроков сева, %**

№	Жирная кислота (название)	Срок сева		
		II декада марта	III декада марта	I декада апреля
1	Пальмитиновая	1,83	1,78	1,45
2	Пальмитолеиновая	0,12	0,10	0,10
3	Стеариновая	0,76	0,72	0,54
4	Олеиновая	17,32	17,04	15,75
5	Линолевая	7,90	7,91	8,12
6	Линоленовая	5,28	4,67	5,33
7	Арахидиновая	0,87	0,91	0,96
8	Эйкозеновая	4,85	4,01	3,02
9	Эйкозодиеновая	0,20	0,17	0,15
10	Бегеновая	2,03	2,15	2,14
11	Эруковая	56,47	58,08	60,05
12	Лигноцериновая	0,78	0,85	0,88
13	Селахоловая	1,58	1,60	1,72

Таким образом, условия Центральной степи Крыма позволяют получать семена озимого рыжика в которых содержится 43,91 % масла, ярового рыжика – 40,95 %, крамбе абиссинской 29,73-33,63 %. Масла озимого рыжика сорта Пензяк и ярового рыжика сорта Юбиляр сочетают в себе высокое содержание полиненасыщенных кислот линоленовой и линолевой, низкое содержание эруковой кислоты и могут использоваться на пищевые и на технические цели.

Унікальний жирно-кислотний состав жирного масла рыжика указывает на необходимость проведения дальнейших исследований, направленных на изучение перспективности использования масла не только в пищевой промышленности, но и в медицине.

Масло крамбе абиссинской сорта Полет в зависимости от сроков сева содержит 56,47-60,05 % эруковой кислоты и может использоваться на технические цели, в частности, для получения экологически чистого возобновляемого топлива – биодизеля.

Список использованных источников

1. Лукомец, В. М. Научное обеспечение производства масличных культур в России [Текст] / В. М. Лукомец. – Краснодар, 2006. – 100 с.
2. Прахова, Т. Я. Новая нетрадиционная масличная культура – крамбе абиссинская [Текст] / Т. Я. Прахова // Вестник Алтайского гос. агр. ун-та. – № 8 (106). – 2013. – С. 8-10.



Фльонц Ігор

к.т.н., доцент

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани

ТРАНСПОРТЕР-СЕПАРАТОР КОРЕНЕПЛОДІВ З ХВИЛЕПОДІБНИМ УТРИМУВАЧЕМ КОРЕНЕПЛОДІВ

Якісне очищення коренеплодів під час їх збирання є однією з важливих технологічних операцій, оскільки дозволяє зменшити вивезення з полів родючого ґрунту. Вирішення цього завдання пов'язане з технічним протиріччям, тому що з однієї сторони збільшення інтенсивності процесу доочищення коренеплодів дозволить краще очищувати коренеплоди, з іншої сторони підвищує їх ступінь пошкодження. Таким чином конструкції робочих органів для сепарації коренеплодів повинні передбачати можливість регулювання інтенсивності впливу на ворох, в залежності від врожайності коренеплодів, а також ґрунтово-кліматичних умов під час збирання.

Аналіз праць з даного питання показав, що однією з тенденцій в розробленні конструкцій та обґрунтуванні конструктивно-кінематичних параметрів очисників коренеплодів є пошук компромісу між задовільним ступенем очищення коренеплодів та їх пошкодженням. Так, в працях [1; 2] наведено результати теоретичних і експериментальних досліджень різних типів доочисників коренеплодів, переважно шнекових та доочисних пруткових транспортерів. Для встановлення впливу на процес доочищення коренеплодів визначались межі таких раціональних параметрів як частота обертання робочих органів, поступальна швидкість пруткових транспортерів-доочисників, конструктивні та кінематичні параметри коливних скребків, довжина ефективного шляху переміщення коренеплодів в технологічних руслах.

Для реалізації поставленої мети розроблено транспортер-сепаратор коренеплодів з хвилеподібним утримувачем коренеплодів (рис. 1), що містить раму 1, на якій встановлено ведучий 2 і ведений 3 барабани, на яких розташоване пруткове полотно 4 із закріпленими на ньому скребками 5. Над транспортером-сепаратором над певній висоті знаходиться хвилеподібний утримувач коренеплодів 6, який кріпиться до рами з можливістю його переміщення перпендикулярно до пруткового полотна.

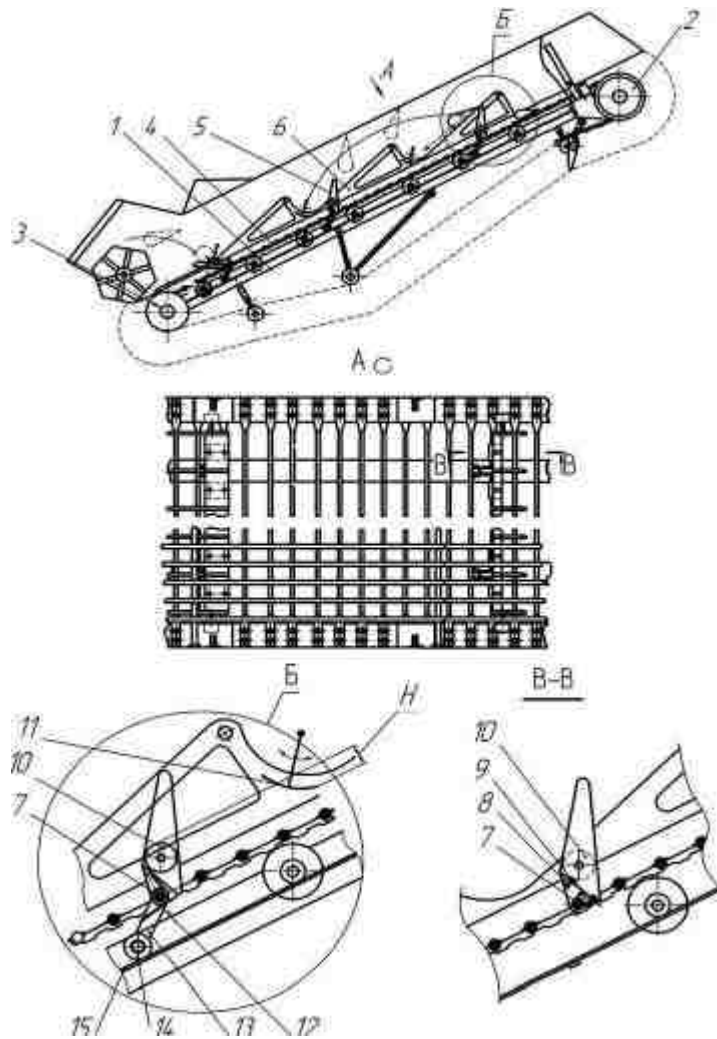


Рис.1. Транспортёр-сепаратор коренеплодів з хвилеподібним утримувачем коренеплодів

Утримувач представляє собою профільні смуги, які розміщені на певній відстані одна від одної, що дозволяє утримувати коренеплоди у відповідних комірках. Крім цього профільні смуги повинні мати між собою такий зазор, щоб між ними могли вільно проходити пальців скребок. Прутки 7 з певним кроком охоплюють скоби 8, які закріплені до корпусу скребка 5, причому прутки скобою і внутрішньою вставкою 9 зовнішньої пластини охоплюється з певним зазором, що дає можливість їх обертання навколо осі прутка. До поверхні скребок приєднані ролики привідного механізму 10, що періодично контактують з опорним елементом 11, який розміщується на рамі таким чином, що в момент його виходу з контакту з роликом привідного механізму скребок гарантовано контактує з коренеплодом який розміщується в комірці хвилеподібного утримувача.

Скребок у напрямку руху пруткового полотна підтиснуті пружиною 12, яка іншою стороною опирається на важіль 13, який шарнірно закріплений на прутку транспортера-сепаратора. Переміщення важеля через ролик 14, обмежується упором 15.

В процесі роботи коренеплоди потрапляють у першу комірку хвилеподібного утримувача. Скребок, який шарнірно закріплений на прутку полотна транспортера-сепаратора рухається у напрямку вивантаження коренеплодів до моменту контакту ролика привідного механізму 10 з опорним елементом 11, за умови наявності перекриття «Н». Це призводить до провертання скребок навколо осі прутка, з одночасною деформацією пружини, на певний кут, який

визначається величиною перекриття «Н» і положенням виходу із зачеплення ролика привідного механізму відносно опорного елемента. Далі, під дією сили пружини скребки, які в цей момент вже контактують з коренеплодами розміщеними у перші комірці хвилеподібного утримувача, здійснюють зворотний рух і під дією сил інерції, викидаються у наступну комірку хвилеподібного утримувача. Така ударна взаємодія з профілями хвилеподібного утримувача призводить до очищення коренеплодів шляхом їх струшування, а також перекочування у зворотньому напрямку до контакту з коміками утримувача, що також сприятиме додатковому очищенню поверхні коренеплодів від налиплого ґрунту.

Очевидним є те що, основними параметрами, які будуть впливати процес доочищення коренеплодів є жорсткість пружини 12, кут повороту скребків 5 в процесі взаємодії привідного механізму 10 з опорним елементом 11, кут нахилу полотна до горизонту, а також лінійна швидкість скребків.

Запропонована конструкція транспортера-сепаратора для коренеплодів при незначній складності дозволить регулювати інтенсивність доочищення коренеплодів. Внесення в конструкцію транспортера-сепаратора хвилеподібного утримувача коренеплодів дозволить зменшити енерговитрати які використовувались на пасивне транспортування коренеплодів у технологічному руслі. Особливість встановлення опорних елементів унеможливило початкове пошкодження коренеплодів в момент контакту пальцями скребка об коренеплід. На основі проведених експериментальних досліджень отримано регресійну залежність з визначення впливу маси коренеплодів t , кута провертання скребків p і кута нахилу пруткового полотна до горизонту u на ступінь пошкодження коренеплодів.

Список використаних джерел

1. Барановський, В. Основні етапи та загальні принципи сучасних тенденцій розвитку коренезбиральних машин [Текст] / В. Барановський // Вісник ТДТУ. – Тернопіль, 2006. – Т.11, №2. – С.67-75.
2. Гевко, Р. Б. Визначення конструктивно-силових параметрів скребкового сепаруючого транспортера / Р. Б. Гевко, І. В. Фльонц, О. Б. Павелчак // Вісник інженерної академії України. Теоретичний і науково-практичний журнал. – Випуск 3-4. – 2008. – С. 180-185.
3. Патент України на корисну модель 31875, МПК А0Ш 27/00. Транспортер-сепаратор для коренебульбоплодів/ Фльонц І.В., Гевко Р.Б., Ткаченко І.Г.: заявник і власник патенту Тернопільський НЕУ. – № и200713963; заявл. 12.12.2007; опубл. 25.04.2008, Бюл. №8.



Фльонц Олег

к.т.н., доцент

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани

БИОМАСА ЯК ФАКТОР ЕНЕРГЕТИЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ РЕГІОНУ

В енергетичній стратегії України, що прямує шляхом підвищення енергоефективності та економії традиційних видів палива, солома визнана стратегічним ресурсом. Згідно з розрахунками учених НДІ екобіотехнологій та біоенергетики аграрного університету України, одна тонна соломи еквівалентна 370 м³ газу, чи 330 кг дизельного палива, або ж 600-700 кг вугілля.

Україна має добрі передумови для істотного розширення використання біомаси в енергетичних цілях, насамперед – для виробництва теплової енергії. Однією з таких передумов є значний потенціал біомаси, доступної для виробництва енергії.

Можливість використання рослинних залишків для отримання енергії залежить від характеру культур, якими засівають великі площі, та від кількості залишків, які можуть бути отримані з одиниці посівної площі. Польові культури дають більше відходів ніж овочеві. Приблизну кількість рослинних відходів можна визначити множенням маси культури на характерний їй коефіцієнт залишку. У сої він дорівнює 0,55-2,60; кукурудзи - 0,55-1,20; пшениці – 0,5-1,75; цукрового буряку – 0,07-0,20. Значення коефіцієнтів залежать не тільки від виду культури, а й від умов її вирощування, способів збору, а також від методів визначення коефіцієнта [1].

З біомаси можна отримати тверде (механічна переробка), а також рідке й газоподібне (шляхом термохімічного і біотехнологічного впливу) палива. Рідкі види палива представлені двома типами – біоетанол та біодизель. Для виробництва біоетанолу можуть використовуватись різноманітні цукроносні та крохмалоносні сільськогосподарські культури, для біодизеля – насіння олійних культур, як правило ріпаку. Газоподібне біопаливо отримується шляхом анаеробного бродіння різного роду біомаси (вторинна сировина, відходи рослинництва та тваринництва), процеси окислення субстрату, формування кислот, метаноутворюючих бактерій та, зрештою, метану відбувається в закритому реакторі, тому емісія летких сполук мінімальна, що позитивно впливає на екологічну ситуацію. Поряд з отриманням метану, в реакторі утворюється ферментативна маса як побічний продукт анаеробного бродіння, що слугує відмінним органічним добривом.

Потенціал виробництва біогазу з соломи основних сільськогосподарських культур нашої держави є досить значним (табл. 1), який може задовольнити значну частину енергетичних потреб та одночасно забезпечити фермерські господарства якісними екологічно чистими добривами.

Таблиця 1

Потенціал соломи для виробництва біогазу*

№ зп	Культура	Середня посівна площа, тис. га	Збір соломи, тис. т.	Допустимий обсяг соломи для в-ва біогазу, тис. т.	Вихід біогазу м³/т	Вихід біогазу тис. м³	Маса біогазу тис. т. 12x10 ⁻⁷ т/м³	Ферментативна маса тис. т.
1	Пшениця	6475,4	20203,3	12109,5	342	4141449	4,97	12104,53
2	Жито	354,9	1254,9	1254,9	306	383999,4	0,46	1254,44
3	Ячмінь	4090,9	9777,2	4961,2	342	1696730,4	2,04	4959,16
4	Овес	326,9	581,9	431,9	300	129570	0,16	431,74
5	Кукурудза на зерно	3015,6	22978,9	22978,9	420	9651138	11,58	22967,32
6	Просо	152,6	157,2	57,2	280	16016	0,02	57,18
7	Гречка	252,9	414,6	414,6	280	116088	0,14	414,46
8	Рис	27,3	155,3	155,3	161	25003,3	0,03	155,27
9	Соняшник	4558,7	14679,0	14679,0	180	2642220	3,17	14675,83
10	Соя	943,5	2097,4	2097,4	280	587272	0,71	2096,69
11	Ріпак	926,9	3540,8	3540,8	280	991424	1,19	3539,61
Всього		21125,6	75840,5	62680,7	-	20380910	24,47	62656,23

* - середній показник за 2010-2014 роки.

Проте, найбільш простим і економічним способом переробки соломи є отримання твердого палива – пелет. Пелети отримують з відходів деревопереробних і сільськогосподарських галузей та інших видів біомаси. Вони являють собою висушену і спресовану сировину у формі циліндрів. Постійно зростаюча популярність гранульованого біопалива в усьому світі обумовлена низкою безсумнівних переваг порівняно з вихідною сировиною: зменшення обсягу складів на 50% за рахунок більшої насипної ваги; зниження витрат на транспортування; горіння в котлі відбувається більш ефективно, ніж при спалюванні вихідної сировини; подача палива в пальник може бути легко автоматизована; пальники для гранул легко встановлюються на котли натомість відпрацьованих пальників для рідкого палива, із збереженням високого рівня автоматизації.

Вихідні матеріали для виробництва гранул суттєво різняться за розмірами частинок, насипній і питомій вазі, вологості, міцності частинок матеріалу, хімічним складом сировини. Тому для кожної сировини розробляється своя технологічна схема, яка може як спрощуватися, так і ускладнюватися.

У середньому питома вартість кам'яного вугілля та пелет є приблизно рівною, однак у порівнянні з традиційними видами пального пелети мають такі переваги: екологічна чистота; доступність; висока теплотворна здатність; низький вміст золи, шкідливих речовин; можливість повної автоматизації процесу спалювання; відновлюваність вихідної сировини; можливість вторинного використання відходів (золи в якості добрива).

В розрізі Тернопільської області, яка характеризується середніми показниками по Україні по збору зернових культур, а відповідно і соломи, динаміка обсягу біомаси зернових культур в розрізі 2010-2015 років станом на 1 вересня виглядає наступним чином – рис. 1 [3]. Виходячи з даних показників обсяг вирощеної соломи становить близько 1,5 млн/ тонн, з яких, частина біомаси використовується на заготівлю кормів та використання у вигляді добрив, проте значна частина 20-40% залишається незатребуваною. Дану кількість біомаси, а це 300-600 тис. тонн соломи раціонально переробляти на енергетичне паливо, з якого з урахуванням енергетичної цінності соломи 18,43 ГДж/т можна отримати 5,53-11,01 10^6 ГДж енергії, що є еквівалентом кількості енергії, що виділяється при спалюванні 132-264 тис. тонн сирової нафти.

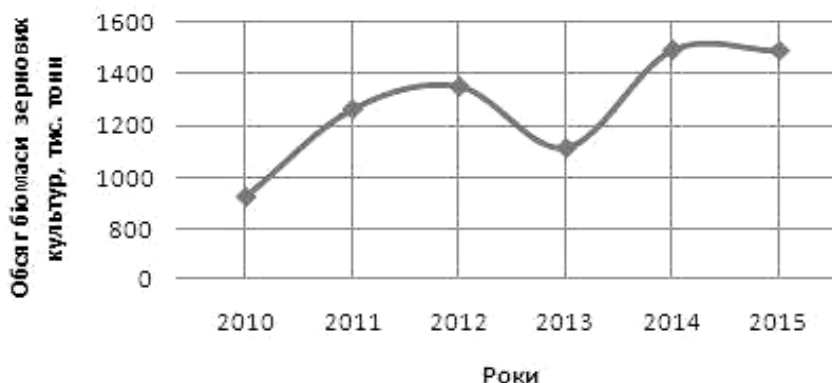


Рис. 1 . Динаміка обсягу біомаси зернових культур в Тернопільській області

Аналізуючи отримані результати, можна стверджувати, що використання альтернативного біопалива з відходів рослинного виробництва сільського господарства, зокрема соломи, дозволить підвищити енергетичну незалежність області та країни в цілому, створити екологічно безпечне, маловідходне виробництво, знизити собівартість основної продукції, економічно ефективно використовувати рослинні відходи, економно витратити бюджетні кошти, що

виділяються на закупівлю палива.

Список використаних джерел

1. Оцінка енергетичного потенціалу біомаси в Україні [Текст] / Г. Г. Гелетука, Т. А. Железна та ін. // Промислова теплотехніка. – 2010. – Т.32. – №6. – С.58-65.
2. Гелетука, Г. Г. Обзор технологий сжигания соломы с целью выработки тепла и электроэнергии [Текст] / Г. Г. Гелетука, Т. А. Железна // Экология и ресурсосбережение. – 1998. – №6. – С. 3-12.
3. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2014 рік [Текст]. – Тернопіль : Державна служба статистики України. – 2014.



Цюк Олексій

д.с.-г.н. доцент

Ющенко Людмила

к.с.-г.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ

АГРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМ ЗЕМЛЕРОБСТВА В ЛІСОСТЕПУ

Галузь землеробства в Україні в 21 столітті об'єктивно буде спрямована на екологізацію, тобто набуття всіма складовими її частинами природо відповідності, яка забезпечує розширене відтворення родючості ґрунту, отримання ресурсно забезпеченої, екологічно і енергетично обґрунтованої продуктивності ріллі [5].

Можливість усунення дефіциту доступних для рослин поживних речовин у ґрунті пов'язана з мобілізацією наявності в екологічному середовищі їх ресурсів, зокрема застосуванням мікробіологічних препаратів з властивостями азотфіксації та фосформобілізації [1].

Дослідженнями в Україні і за рубежом, наприклад, засвідчена можливість біологічного зв'язування атмосферного азоту симбіотичними та асоційованими азотфіксуючими мікроорганізмами в кількості біля 70-85% потреби рослин в цьому елементі [3]. Кількість мобілізованого доступного для рослин фосфору у ґрунті під впливом фосформобілізуючих мікроорганізмів може складати до 30-40 кг/га. Ефективність біологічних препаратів в системах землеробства вивчена недостатньо. У зв'язку з цим нами протягом 2002-2016 рр. проведена експериментальна оцінка застосування в системах землеробства комплексного мікробіологічного препарату, створеного в Інституті агроєкології і природокористування НААН.

Мета досліджень – адаптація систем землеробства до обмеження або вилучення з технологій вирощування культур застосування мінеральних добрив і пестицидів.

Матеріали і методика досліджень. Експериментальні дослідження для досягнення поставленої мети проведені у стаціонарному досліді з вивчення трьох систем землеробства в сівозміні. Схема сівозміни типова для Лісостепу: конюшина – озима пшениця – цукрові буряки – кукурудза на силос – озима пшениця – кукурудза на зерно – горох – озима пшениця – цукрові буряки – ячмінь. Змістом системи промислового землеробства (контроль) стало пріоритетне застосування для відтворення родючості ґрунту мінеральних добрив і пестицидів з внесенням

на гектар сівозмінної площі 12 т органічних і 300 кг ($N_{92} P_{100} K_{108}$) мінеральних добрив.

За моделі екологічного землеробства пріоритетом послужили органічні добрива з екологічно допустимими нормами мінеральних добрив і пестицидів – відповідним внесенням 18 т і 150 кг ($N_{46} P_{49} K_{55}$) і комплексного біологічного препарату.

Ресурсним наповненням моделі біологічного землеробства обрані органічні добрива 17,5 т/га з повним вилученням мінеральних добрив і пестицидів та обробкою насіння комплексним препаратом.

Чорнозем типовий середньосуглинковий, на якому розташований дослід, характеризується такими показниками: вміст гумусу в шарі 0-30 см – 4,5 %; вміст легкогідролізованого азоту за Тюрнімом та Коновою – 4,5-4,7 мг на 100 г, рухомого фосфору за Мачігінімом – 5 мг на 100 г, обмінного калію за Масловою – 14 мг на 100 г. Тестовим полем для вивчення було обране поле буряків цукрових, як найбільш виражене в ресурсному забезпеченні відтворення родючості ґрунту.

Результати досліджень. Результати визначення вмісту у ґрунті доступних для рослин елементів мінерального живлення містять інформацію про комплексний вплив на ці показники досліджуваних систем землеробства, а також застосованого у варіантах екологічного і біологічного землеробства комплексного біологічного препарату.

В цьому зв'язку слід зауважити на тенденцію зменшення вмісту доступних поживних речовин, нітратів, обмінного калію і фосфору у варіанті екологічного та біологічного землеробства порівняно з контролем. Цей факт обумовлений більшими нормами внесення доступних форм мінерального живлення у моделі промислового землеробства [2, 4]. З іншого боку, враховуючи неістотність цих змін можна стверджувати про ефект компенсації кількісного вмісту доступних поживних речовин у ґрунті в полі цукрових буряків під впливом внесеного комплексного біологічного препарату. Такій компенсації сприяють підвищені норми органічних добрив в полі цукрових буряків (40 т/га + 20 т/га сидеральної маси поживної редьки олійної після попередника + 7,5 т/га соломи). Підвищені норми органіки в моделі біологічного землеробства обумовлюють вищу біологічну активність ґрунту і у зв'язку з цим більші можливості накопичення доступних форм елементів мінерального живлення рослин. Реакція вирощуваних у сівозміні культур на досліджувані моделі систем землеробства виявилась адекватною їх технологічним особливостям та змінам екологічних умов на полях. Частина культурних рослин в сівозміні істотно, на 5-20 % зменшувала порівняно з контролем урожайність під впливом екологічного землеробства (горох, ячмінь, цукрові буряки в ланці з горохом, кукурудза). Друга частина культур мала лише тенденцію до зменшення урожайності на тлі екологічного землеробства – конюшина, озима пшениця, цукрові буряки в ланці з конюшиною. У варіантах з біологічним землеробством всі культури сівозміни істотно зменшували урожайність порівняно з контролем.

Підсумковою є інформація про зміни продуктивності ріллі в сівозміні під впливом досліджених систем землеробства. Модель екологічно доцільного землеробства відзначалась тенденцією до зменшення продуктивності ріллі, а біологічного – суттєвим, на 18 % зменшенням її порівняно з контролем.

Висновки.

1. Серед культур зерно-просапної сівозміни толерантними до моделі екологічно доцільного землеробства виявилися конюшина, озима пшениця, цукрові буряки, а горох і ячмінь показали негативну реакцію. На тлі біологічного землеробства всі культури суттєво знижують урожайність.

2. Серед досліджених систем землеробства кращим їх варіантом виявилася модель

екологічно доцільного землеробства де поєднуються біологічні та хімічні засоби

Список використаних джерел

1. Біологічне землеробство [Текст] / За ред. В. П. Патики. – К.: Світ, 2003. – 424 с.
2. Минеев, В. Г. Биологическое земледелие и минеральные удобрения [Текст] / В. Г. Минеев, Б. Дебрецени, Т. Мазур. – М.: Колос, 1993. – 415 с.
3. Патики, В. В. Вирощування конюшини лучної із застосуванням мікробних препаратів : методичні рекомендації [Текст] / В. В. Патики, О. В. Шерстобоева, Т. М. Коваленко, О. С. Дем'янюк, Т. З. Шустерук, В. В. Москалець, Ю. П. Манько, О. А. Цюк. – К.: УААН, 2006. – 17 с.
4. Цюк, О. А. Формування поживного режиму чорнозему типового в системах землеробства [Текст] / О. А. Цюк // Зб. наук. пр. Харківського національного аграрного університету. – 2011.– №2.– С.140-144.
5. Цюк, А. А. Оценка и экологическая эффективность систем земледелия [Текст] / А. А. Цюк // Сахарная свекла. – 2013. – № 6. – С. 25-27.



Чембарисов Эльмир

д.г.н., проф., главный научный сотрудник

Лесник Татьяна

к.г.н., старший научный сотрудник

Научно-исследовательский институт ирригации и водных проблем
при Ташкентском институте ирригации и мелиорации
г. Ташкент, Узбекистан

Вахидов Юсуп

к.б.н., начальник сектора

Универсальное предприятие «Геоинформкадастр» при Госкомземгеодезкадастр
г. Ташкент, Узбекистан

ПРИМЕНЕНИЕ ГИС-ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ РАЗВИТИИ АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ УЗБЕКИСТАНА

Полевые и научные исследования, посвященные гидроэкологической безопасности и мониторингу бассейна Аральского моря очень актуальны в данном регионе. Результаты исследований позволяют более реально оценить гидроэкологическую ситуацию, раскрыть принципиальные особенности методики мониторинга аридной зоны, что поможет водоохраным и водохозяйственным организациям планировать и прогнозировать экологическую обстановку в водохозяйственном комплексе Аральского бассейна с использованием ГИС (Географической информационной системы) технологий.

Географическая информационная система (ГИС) – это возможность нового взгляда на окружающий нас мир. Если обойтись без обобщений и образов, то ГИС - это современная компьютерная технология для картирования и анализа объектов реального мира, также событий, происходящих на нашей планете. Эта технология- объединяет традиционные операции работы с базами данных, такими как запрос и статистический анализ, с преимуществами полноценной визуализации и географического (пространственного) анализа, которые предоставляет карта [1-2].

Материалы и методы исследований. Эти возможности отличают ГИС от других

информационных систем и обеспечивают уникальные возможности для ее применения в широком спектре задач, связанных с анализом и прогнозом явлений и событий окружающего мира, с осмыслением и выделением главных факторов и причин, а также их возможных последствий, с планированием стратегических решений и текущих последствий предпринимаемых действий. Создание карт и географический анализ не являются чем-то абсолютно новым. Однако технология ГИС предоставляет новый, более соответствующий современности, более эффективный, удобный и быстрый подход к анализу проблем и решению задач, стоящих перед человечеством в целом, и конкретной организацией или группой людей, в частности. Она автоматизирует процедуру анализа и прогноза. До начала применения ГИС лишь немногие обладали искусством обобщения и полноценного анализа географической информации с целью обоснованного принятия оптимальных решений, основанных на современных подходах и средствах [1].

Использование ГИС-технологий, в частности программы ArcView GIS поможет выполнить различные научные задачи при создании водохозяйственных и экологических карт, предоставив возможность географически, то есть в наиболее наглядной и удобной для восприятия форме отображать, исследовать и анализировать собранные вами данные. Поэтому термин ГИС- географическая информационная система подробно описывает сущность этой программы. Как известно карта наиболее емкая и наглядная система изучения пространственных взаимосвязей. С помощью ГИС появилась возможность наглядно показывать в виде картографического изображения экологическую ситуацию в динамике. Поэтому при решении этих задач ArcView GIS предоставляет готовый набор средств, который может быть сразу использован при создании сотен различных карт. Дополнительную информацию можно получить в ESRI(США) по сети Интернет. С помощью ArcView можно получить доступ к данным в формате шейп-файла (формат ArcView), а также использовать данные во многих других форматах. Также можно использовать ArcView, чтобы создавать свои собственные географические данные. С помощью ГИС-технологий исследователь может: открывать существующий проект ArcView; выбирать географические объекты, изображенные на карте; увеличивать масштаб интересующей вас территории; подписывать объекты, изображенные на карте; получить доступ к базе данных; печатать карту с заголовком, легендой, масштабной линейкой.

Объект исследования – бассейны рек Амударья и Сырдарья. Бассейн реки Амударья - самая многоводная река Центральной Азии, охватывает более 80 крупных рек, расположенных на территории Узбекистана, Таджикистана, Туркмении. Амударья протекает по территории Узбекистана в пределах среднего и нижнего течения. Образуется Амударья слиянием рек Пяндж и Вахш. Река Сырдарья - вторая после Амударьи по водоносности река Центральной Азии. По Узбекистану она протекает в верхнем и частично в среднем течении.

Обсуждение результатов исследований. В составленную карту легко добавлять табличные данные. Водохозяйственные и гидроэкологические проблемы часто требуют незамедлительных адекватных действий, эффективность которых напрямую связана с оперативностью обработки и представления информации. Технологии географических информационных систем (ГИС) позволяют создавать многослойные тематические электронные карты и оптимизировать информационную поддержку принятия экологически значимых решений на всех уровнях государственного и территориального управления. В данной публикации представлен опыт работ по созданию ГИС карты для информационной поддержки принятия экологически значимых решений на уровне бассейна Аральского моря.

Положение гидропостов мониторинга показывается на карте, большинство постов введено в интерактивную карту в виде таблиц банка данных. При этом использовались компьютерные программы, дополнительно развивались следующие методы:

- бассейновый метод для исследования качества поверхностных вод Республики

Узбекистан, который дополнен и улучшен;

- критерии для гидрологического районирования, были выделены различные гидроэкологические районы на основе этих критериев.

Целью проведенных исследований является создание комплекса электронных водохозяйственных и гидроэкологических карт бассейна Аральского моря, базы данных, содержащих атрибутивную информацию о гидрологическом и гидроэкологическом состоянии водных ресурсов, а также средства расчета и отображения комплексных показателей качества воды на основе разнородных пространственно распределенных данных. На созданной карте экологического мониторинга бассейна Аральского моря, были представлены гидрохимические данные за 2010-2015 гг., в двух формах: в виде диаграмм или таблиц, где можно получить практические результаты, нажимая «мышкой» компьютера на пункт наблюдения. Эта карта в настоящее время используется специалистами в различных водохозяйственных организациях и в учебном процессе различных вузах.

Список использованных источников

1. Насрулин, А. Б. Методы ГИС-технологии для гидроэкологического мониторинга Узбекистана [Текст] / А. Б. Насрулин // Сб. статей «Проблемы питьевого водоснабжения и экологии». – Ташкент : Университет, 2002. – С. 251-266.

2. Чембарисов, Э. И. Генезис, формирование и режим поверхностных вод Узбекистана и их влияние на засоление и загрязнение агроландшафтов (на примере бассейна р. Амударьи) [Текст] / Э. И. Чембарисов, А. Б. Насрулин, Т. Ю. Лесник, Р. Т. Хожамуратова. – Нукус : Изд-во «Qaraqalpaqstan», 2016. – 188 с.



Шидакова-Каменюка Олена

к.т.н, доцент

Харківський державний університет харчування та торгівлі

м. Харків

Новік Ганна

асистент

Хмеловська Світлана

к.х.н., доцент

Дніпропетровський національний університет

м. Дніпро

ОЦІНКА ЖИРНОКИСЛОТНОГО СКЛАДУ ВТОРИННИХ ПРОДУКТІВ ПЕРЕРОБКИ ГОРІХІВ

В олійно-жировій промисловості поступово зростає виробництво нових видів олій, зокрема з насіння нетрадиційних культур (льону, кунжуту, розторопші, рапсу тощо) та горіхів (кедрового, грецького та ін.). Під час отримання олій утворюється значна кількість вторинних продуктів, які є цінним джерелом фізіологічно корисних речовин: білків, харчових волокон, мінералів, вітамінів та ін. Хімічний склад цих продуктів значною мірою залежить від способу отримання – зокрема, під час вилучення олії методом пресування кількість остаточного жиру в них вище, ніж у разі застосування екстракційного методу [1].

У зв'язку з цим метою роботи було вивчення жирнокислотного складу вторинних продуктів переробки горіхів – дієтичних добавок «Шрот кедрового горіха» (ШКГ) та «Шрот грецького горіха» (ШГГ), які отримані внаслідок вилучення олій з горіхової сировини методом холодного

пресування. Жирнокислотний склад добавок оцінювали за допомогою хроматографу AgilentTechnologies 6890 з мас-спектрометричним детектором 5973. Для ідентифікації компонентів використовували бібліотеку мас-спектрів NIST05 і WILEY 2007. Під час проведення кількісних розрахунків застосовано метод внутрішнього стандарту.

Результати оцінки жирнокислотного складу досліджуваних добавок представлено у таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз жирнокислотного складу досліджуваних добавок

$P < 0,95, n=5$

Жирні кислоти	Уміст, мг/100 г	
	у ШКГ	у ШГГ
Насичені, в т.ч.	244,86	896,40
міристинова	9,30	2,46
лауринова	сл.	0,17
пальмітинова	125,46	747,28
стеаринова	62,09	64,50
арахінова	4,78	37,63
бегенова	9,75	10,58
інші	33,51	33,78
Мононенасичені (МНЖК), в т.ч.	320,61	747,39
пальмітолеїнова	0,77	17,53
олеїнова	319,84	729,86
Поліненасичені (ПНЖК), в т.ч.	632,53	1972,97
лінолева	34,46	1130,06
ліноленова	598,07	842,91

Насичені жирні кислоти добавок в основному представлені пальмітиновою кислотою – зокрема її вміст у ШКГ становить 125,46 мг/100 г, а у ШГГ – 747,28 мг/100 г.

Найбільше фізіологічне значення для організму людини мають мононенасичені та поліненасичені жирні кислоти. Відмічається, що за вмістом мононенасичених жирних кислот ШГГ перевершує ШКГ більше, ніж у 2 рази. Основний представник МНЖК в досліджуваних зразках – олеїнова кислота. Вона перешкоджає розвитку хвороб серця та сприяє утворенню антиоксидантів в організмі людини.

ПНЖК сприяють зниженню рівня холестерину в крові, перешкоджають утворенню токсичних речовин. Відомо, що мінімальна добова потреба організму в поліненасичених жирах становить 2,5 г [2]. Відмічено, що у 100 г ШКГ міститься близько 25% добової потреби ПНЖК, а у 100 г ШГГ – майже 80 % добової потреби. Встановлено, що поліненасичені жири ШКГ в основному представлені ліноленовою кислотою (598,07 мг/100 г), а ШГГ – лінолевою (842,91 мг/100 г).

Таким чином, оцінка жирнокислотного складу вторинних продуктів переробки горіхів, а саме дієтичних добавок «Шрот кедрового горіха» та «Шрот грецького горіха» показала, що вони можуть розглядатися як джерело ненасичених жирних кислот і можуть застосовуватися в якості збагачувальних добавок в технологіях харчової продукції.

Список використаних джерел

1. Акаева, Т. К. Основы химии и технологии получения переработки жиров [Текст] / Т. К. Акаева, С. Н. Петрова. – Иваново : ГОУ ВПО «ИГТХУ», Иваново, 2007. – Ч.1. – 124 с.
2. Субботина, М. А. Физиологические аспекты жиров в питании [Текст] / М. А. Субботина // Техника и технология пищевых производств, 2009. – № 4. – С. 54-57.



ПРИРОДНИЧИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ NATURAL UNIT OF RESEARCH

Бойченко Наталія

студентка

Семенова Олександра

студентка

Науковий керівник: к.т.н., доцент Семенова О.І.

Національний університет харчових технологій

м. Київ

ТЕХНОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ АКТИВНОГО МУЛУ ПРИ ОЧИЩЕННІ СТИЧНИХ ВОД

У період інтенсивної ферментації активний мул має вигляд пластівців з добре розгалуженою поверхнею. Розміри пластівців можуть бути різноманітні, але зовнішній вигляд і форма суттєво не змінюються. Пластівці мають сірий або бурий колір. Помічено, що відтінки кольору змінюються в залежності від інтенсивності аерації. Судячи з того, що припинення аерації на деякий час або при зберіганні мулу без доступу повітря колір його темніє, можна зробити висновок, що зміна кольору мулу або пов'язана зі змінами окисно-відновлювальних властивостей, від яких залежить стан хімічних елементів, перш за все заліза: в окисному стані воно (або його солі) мають бурий колір, у відновлених (аеробних) умовах воно зв'язується з утвореним сірководнем, що обумовлює потемніння мулу.

Важливий технічний показник активного мулу – це його седиментаційна здатність. Про седиментаційну здатність мулу, перш за все, свідчить муловий індекс.

Досліди вказують, що при концентрації активного мулу $5,0 \text{ г/дл}^3$ величина мулового індексу несуттєва і скрадає близько $48 \text{ см}^3/\text{г}$, при чому в двох серіях дослідів з однією і тією ж концентрацією мулу, але проведених в різний час, муловий індекс майже співпадає по величині. Це свідчить як про достовірність і відтворюваність результатів дослідів, так і про те, що фізіологічні властивості мулу є стабільними. Невисоке значення мулового індексу вказує на можливість збільшення робочої концентрації активного мулу без ризику в залежності роботи вторинного відстійника.

Таблиця 1

Значення мулового індексу в процесі ферментації стічних вод при різних концентраціях активного мулу

	Періодичний процес				Напівбезперервний процес
Концентрація активного мулу, г/дл^3	5,0	5,0	8,0	12,0	12,0
Муловий індекс, $\text{см}^3/\text{г}$	48,1	48,7	74,2	83,3	73,3

Зі збільшенням концентрації активного мулу до $8,0 \text{ г/дм}^3$ муловий індекс збільшується відповідно до 74,4 і $83,3 \text{ см}^3/\text{г}$. Ці величини також не надто великі, хоча останнє значення викликає значні обмеження в швидкості потоку культуральної рідини через відстійник. Проте досліді вказують, що у напівбезперервному процесі седиментаційна здатність активного мулу покращується і муловий індекс майже за тією концентрацією мулу ($12,5 \text{ г/дм}^3$) значно нижчий – $73,3 \text{ см}^3/\text{г}$. Все це свідчить про те, що кількість активного мулу, яка формується в процесі ферментації, дозволяє збільшити його робочу концентрацію без порушення роботи вторинного відстійника.

Безперечно, щодо седиментаційної здатності активного мулу можна судити шляхом безпосереднього нагляду. Такий нагляд проведено у багатьох серіях дослідів.

Таблиця 2

Час осадження активного мулу а залежності від його концентрації в культуральній рідині

Робоча концентрація активного мулу, г/дм^3	Час осадження, хв	Співвідношення об'ємів осаду і осадженої рідини, %
5,0	15,0	10:90
8,0	20,0	25:75
12,0	28,0	30:70
18,0	32,0	35:65
25,0	40,0	40:60

Осадження вважається повним, якщо осаджена рідина містила завислих речовин не більше 15 мг/дм^3 .

Судячи з отриманих даних, активний мул, отриманий при ферментації стічних вод хлібзаводу, відрізняється високою швидкістю осадження. Співвідношення об'ємів осаду і осадової рідини суттєво відрізняється залежно від концентрації мулу в культуральній рідині. Це свідчить про те, що час повного осадження при розрахунку вторинного відстійнику можна враховувати лише в тому випадку, якщо освітлена частина рідини займає більшу частину ємності, в якій відбувається осадження. Судячи з даних таблиці 2, концентрація мулу $5,0$ і $8,0 \text{ г/дм}^3$, прийнята в співвідношенні нормальної роботи відстійника, більш високі концентрації можуть привести до витіснення зважених з очисною водою.

Для запобігання цьому необхідно зниження швидкості потоку або збільшення об'єму вторинного відстійника. Те і інше може звести до нуля ефект, отриманий від підвищеної концентрації активного мулу.

В традиційній технології за постійної швидкості потоку двогодинне відстоювання гарантує повне освітлення стічної води. При цьому концентрація активного мулу не перевищує $5,0 \text{ г/дм}^3$. В дослідях осадження мулу в стаціонарних умовах за такої концентрації відбувалось за 15 хв. Враховуючи, що в умовах безперервного потоку час осадження значно збільшується, розрахунковий час відстоювання було збільшено до 1 години.

Варто відмітити, що спеціальних дослідів залежності часу осадження мулу від швидкості потоку не було проведено. Емпірично встановлено, що за прийнятною швидкістю потоку ($0,042 \text{ год}^{-1}$), відстійник забезпечує відділення води від мулу до 15 г/дм^3 за зважених речовин. У випадку збільшення цього показника зменшують потік стічної води, внаслідок чого швидкість підйому рідини у відстійнику встановлюється нижче осадження мулу, що забезпечує розділення мулової суміші.

Список використаних джерел

1. Запольський, А. К. Екологізація харчових виробництв : підручник [Текст] / А. К. Запольський, А. І. Українець. – К. : Вища шк., 2005. – 423 с.
2. Левандовський, Л. В. Природоохоронні технології та обладнання [Текст] / Л. В. Левандовський, Н. О. Бублієнко, О. І. Семенова. – К. : НУХТ, 2013. – 243с.
3. Семенова, О. І. Характеристика стічних вод підприємств хлібопекарської галузі та рекомендована технологія їх очищення [Текст] / О. І. Семенова, Н. В. Левітіна, Н. О. Бублієнко, Т. Л. Ткаченко // Хлібопекарська і кондитерська промисловість України. – 2006. – С. 24-25.

**Вакуленко Віта**

магістрант

Пида Світланад.с.-г.н., професор, завідувач кафедри
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль**ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН АГРОСТИМУЛІНУ ТА ЕМІСТИМУ С
НА ФОТОСИНТЕТИЧНІ ПРОЦЕСИ ЛЮПИНУ ЖОВТОГО**

Інтенсифікація сільського господарства та розвиток аграрного виробництва вимагає постійного відкриття та дослідження нових способів та засобів підвищення продуктивності культурних рослин. Тому сьогодні виникає питання про біологізацію землеробства, а зокрема використання регуляторів росту рослин (РРР), що являють собою композиції природних фітогормонів або синтетичних їх аналогів, які містять збалансований комплекс біологічно активних речовин, мікроелементів і дозволяють при виключно малих концентраціях цілеспрямовано керувати найважливішими процесами росту і розвитку рослин, ефективно реалізувати потенційні можливості сорту [1].

Метою роботи було дослідження впливу РРР Агrostимулін та Емістим С на фотосинтетичні процеси люпину жовтого (*Lupinus luteus* L.) скоростиглого зернового сорту Обрій, занесеного до Державного реєстру сортів рослин придатних до поширення в Україні з 2002 р. Обрані РРР виробляються Державним підприємством «Міжвідомчий науково-технологічний центр «Агробіотех» НАН України і Міністерства освіти України » за ТУ У 88.264.037-97 (Агrostимулін) та ТУ У 88.264.021-95 (Емістим С) [2].

Польові досліді закладали на ділянках агробіології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Насіння контрольного варіанту зволожували водою, а дослідні – РРР Емістимом С та Агrostимуліном у дозах 25 мл/т із розрахунку 2% від його маси. Висівали насіння у першій половині квітня широкорядним способом на глибину 3-4 см з нормою висіву 700 тис. насінин на 1 га. Догляд за культурою передбачав лише агротехнічні прийоми без використання добрив та хімічних засобів захисту рослин.

Дослідження проводили у фазах бутонізації, цвітіння та зеленого бобу. Чисту продуктивність фотосинтезу визначали за приростом сухої речовини за добу з розрахунку на 1 м² листової поверхні [3], а масову частку пігментів – спектрофотометричним методом [4].

Статистичне опрацювання даних проводили за допомогою програми *MS Excel*.

Аналіз результатів дослідження показав істотний вплив PPP Агростимуліну на фотосинтетичні процеси люпину жовтого сорту Обрій. Так, за дії досліджуваних PPP в період між фазами бутонізації та цвітіння показник чистої продуктивності фотосинтезу (ЧПФ), який характеризує динаміку формування врожаю підвищився на 14,2 (Емістим С) та 68,2% (Агростимулін) порівняно із контрольним варіантом (табл. 1).

Таблиця 1

Чиста продуктивність фотосинтезу люпину жовтого сорту Обрій за дії PPP Агростимуліну та Емістиму С

Варіант	ЧПФ, г/м ² на добу	%	Умови
Контроль	8,878±1,347	100,0	t=14 днів між фазами бутонізації та цвітіння
Агростимулін	14,934±1,345*	168,2	
Емістим С	10,143±1,090	114,2	

У період між фазами цвітіння та зеленого бобу також виявлено стимулювальний вплив застосованих PPP на показник чистої продуктивності фотосинтезу у рослин люпину жовтого. Проте, істотно підвищився зазначений показник лише за дії Емістиму С (47,1%) (табл. 2).

Таблиця 2

Чиста продуктивність фотосинтезу люпину жовтого сорту Обрій за дії PPP Агростимуліну та Емістиму С

Варіант	ЧПФ, г/м ² на добу	%	Умови
Контроль	4,464±0,586	100,0	t=13 днів між фазами цвітіння та зеленого бобу
Агростимулін	4,572±0,547	102,4	
Емістим С	6,568±0,902*	147,1	

Одним із показників, що характеризує ефективність фотосинтетичної системи, є вміст пігментів у листках рослин. Вміст хлорофілів а і b та їх сума є основними характеристиками пігментних систем. Згідно з літературними даними, показник суми хлорофілів у листках коливається від 0,3 до 5 мг/г. Співвідношення хлорофілу а до хлорофілу b (a/b) в нормально розвиненому фотосинтетичному апараті складає 2,5-3 [5]. Встановлено, що передпосівна обробка насіння люпину жовтого зазначеними рістрегуляторами вплинула і на накопичення хлорофілів у листках рослин дослідних варіантів. За використання Агростимуліну та Емістиму С виявлено зростання вмісту хлорофілів а і b відповідно на 0,1% та 1,9% і 2,1 та 5,4% (табл. 3).

Таблиця 3

Вміст хлорофілів у листках рослин люпину жовтого сорту Обрій за дії PPP Агростимуліну та Емістиму С у фазі цвітіння

Варіант	Хлорофіл а, мг на 100 г речовини	Хлорофіл b, мг на 100 г речовини
Контроль	99,665±6,008	44,101±3,851
Агростимулін	99,718±5,589	45,019±3,059
Емістим С	101,516±3,765	46,469±2,968

Отже, регулятори росту рослин Агростимулін та Емістим С впливають на проходження фотосинтетичних процесів у рослинах люпину жовтого сорту Обрій.

Список використаних джерел

1. Грицаєнко, З. М. Біологічно активні речовини в рослинництві [Текст] / З. М. Грицаєнко, С. П. Пономаренко, В. П. Карпенко, І. Б. Леонтюк. – К. : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2008. – 352 с.
2. Анішин, Л. А. Регулятори росту рослин. Рекомендації по застосуванню [Текст] / Л. А. Анішин, С. П. Пономаренко, З. М. Грицаєнко. – К. : МНТЦ «Агробіотех», 2011. – 40 с.
3. Векірчик, К. М. Фізіологія рослин. Практикум [Текст] / К. М. Векірчик. – К. : Вища школа. головне видавництво, 1984. – 240 с.
4. Починок, Х. Н. Методы биохимического анализа растений [Текст] / Х. Н. Починок. – АН УССР, Ин-т физиологии растений. – Киев : Наук. думка, 1976. – 334 с.
5. Володарець, С. О. Фітонцидна активність у зв'язку з вмістом хлорофілів у листках деревних рослин в урбанізованому середовищі [Текст] / С. О. Володарець // Промышленная ботаника. – 2012. – Вип. 12 – С. 167-171.



Вишняков Костянтин

студент

Науковий керівник: к.т.н., доцент Наталія Бублієнко

Національний університет харчових технологій

м. Київ

БІОПАЛИВО ТРЕТЬОГО ПОКОЛІННЯ

Стрімке підвищення інтересу до використання біопалива (в першу чергу, біодизеля) завдає шкоди сільськогосподарським землям, оскільки відбувається значне виснаження та псування ґрунтів. Також це супроводжується різким скороченням площ для вирощування культур, призначених для харчування.

Крім відомих джерел поновлювальної енергії існують й інші. Зокрема, нова технологія виробництва біопалива з водоростей може допомогти вирішити проблеми нестачі сировини. Її цінність величезна. Ці біологічні об'єкти можуть рости у дуже жорстких умовах: у соляних озерах, у пустелі, де рослинництво не практикується і неможливе. Технологія ґрунтується на тому, що у водоростях в процесі росту накопичуються речовини, молекули яких мають структуру, схожу зі звичайною нафтою. Однак, водорості, які містять більшу кількість цих речовин, ростуть повільніше.

Водорості є біологічними об'єктами, що мають найбільшу швидкість росту серед рослин (маса за добу подвоюється). Для їх росту потрібні: вода, світло, вуглекислий газ, живильне середовище. Причому, процес вирощування водоростей має ще один позитивний ефект для людства: вони під час росту споживають вуглекислий газ, рятуючи планету від парникового ефекту, і насичують атмосферу киснем.

Водорості – універсальні організми, які не мають справжньої кореневої системи або листя. Вони не містять лігніну і целюлози, що покращує процес перетворення сировини на біопаливо. Водорості можна використовувати для виробництва метану шляхом анаеробного зброджування або етанолу шляхом бродіння. Але найбільша їхня потенційна цінність полягає в тому, що вони можуть використовуватись як сировина для виробництва біодизельного палива. При переробці водоростей з них отримують в 3,5 рази більше палива, ніж із пальмової олії, в 5 разів більше, ніж із цукрового очерету, в 8 разів більше, ніж із кукурудзи, і в 40 разів більше, ніж із сої [2].

У закритій системі водорості потребують на 99 % менше води, ніж будь-які інші культури.

Завдяки тому, що водяні рослини не мають міцного стебла та коріння і накопичують поживні речовини всією своєю поверхнею, водорості здатні набагато швидше нарощувати біомасу, ніж будь-які сільськогосподарські рослини. Однією з найбільш позитивних якостей водоростей є те, що вони можуть рости з використанням діоксиду карбону. Водорості ростуть на 30 % швидше, коли вони споживають викиди діоксиду карбону, утворені від спалювання викопного палива [1].

Однак, основна технологічна складність полягає в тому, що водорості чутливі до зміни температури, яка внаслідок цього повинна підтримуватися на певному рівні (різкі добові коливання неприпустимі).

Переваги біопалива з мікрowodоростей, порівняно з виробництвом біопалива з рослинних олій:

1. Вони містять велику кількість поліненасичених жирних кислот, які дозволяють біодизелю не втрачати якості пального при низьких температурах (робота в холодних умовах).

2. Вихід палива з мікрowodоростей в 20 – 30 разів вищий, ніж із рослин олійних культур при вирощуванні їх на однаковій площі.

Технології вирощування водоростей.

Водорості можна вирощувати як у відкритих ставках, так і у спеціальних біореакторах. Основні проблеми, які можуть виникнути при вирощуванні водоростей у відкритих водоймищах:

- низька продуктивність штаму водоростей;
- чутливість до коливань температури;
- значні втрати води при випаровуванні.

Крім вирощування водоростей у відкритих ставках існують технології їх вирощування в малих біореакторах, розташованих поблизу електростанцій. Скидне тепло ТЕЦ здатне покрити до 77 % потреб в теплі, необхідному для вирощування водоростей. Технологія не вимагає спекотного тропічного клімату. Перехід до біореакторів може відразу вирішити більшість проблем, з якими стикаються у відкритих водоймищах. Але з іншого боку, біореактори потребують і більших капіталовкладень.

Ферми з вирощування водоростей можуть працювати і на відходах, що використовуються як джерело живлення. У разі виробництва біопалива з водоростей утворюються побічні продукти, які можна використовувати для отримання добрив з високим вмістом азоту та фосфору. Добрива з водоростей набагато безпечніші та екологічно чистіші, ніж гній.

Світова практика виробництва такого виду біопалива.

Ізраїльська фірма TOB Seabiotic запропонувала технологію, яка дозволяє промислове культивування морських водоростей за допомогою діоксиду карбону, що міститься у викидах електростанцій. Замість того, щоб забруднюючі гази потрапляли в атмосферу, вони проходять процес фільтрації через басейн, де живуть мікроскопічні водорості, які потім використовуються для виробництва палива. Ця технологія дає можливість отримувати вуглекислий газ безкоштовно і зменшує викиди в навколишнє середовище. За даними розробників, для виробництва 1 л палива потрібно 5 кг водоростей.

В Японії є досить велика проблема з утилізацією водоростей, які намиваються на берег, адже вони починають гнити і виділяти специфічний запах. Утилізація таких відходів потребує додаткових витрат. Японські дослідники розробили систему бродіння біомаси, яка використовує водорості для виробництва метанового палива, що йде на отримання електроенергії. Метанове паливо прямує в газовий двигун, що обертає електричний генератор. На дослідній станції Tokyo Gas така установка переробляє 1 тонну водоростей за день, створюючи 20 тис. м³ метану.

Корпорація GreenFuel Technologies (США) розробила технологію вирощування

водоростей, яка працює на викидах ТЕЦ. Біореактор, що застосовується в цьому технологічному циклі, являє собою прозорі колби в яких ростуть і живляться водорості. Окрім водоростей і води, у колби постійно додаються поживні речовини. Димовий газ або інші газові потоки, збагачені CO₂, пропускають через біореактор за допомогою вентилятора. Газ оптимізує темпи росту водоростей, які починають активно розмножуватись. Частина біомаси постійно виводиться з біореактора і проходить первинне сушіння. Після остаточного зневоднення, біомаса готова для подальшої переробки. Вода, яка виділяється після зневоднення водоростей, повертається в біореактор з невеликим очищення потоку для запобігання осадженню солей. Даний процес дозволяє отримати спирти, біодизель, високоякісний корм для тварин, а також значно знижує димові викиди ТЕЦ: NO₂ – до 86 % і CO₂ – до 40 % [3].

Отже, на сьогодні, виробництво біопалива з водоростей є найефективнішою технологією для одержання альтернативних видів палива, різних джерел енергії, також воно має переваги, зокрема, над виробництвом біопалива з рослинних олій. Важливим є те, що водорості під час росту споживають вуглекислий газ, рятуючи планету від парникового ефекту, і насичують атмосферу киснем, що є дуже важливим для всього людства.

Світова практика показала як можна використовувати водорості для забезпечення наших потреб та для зменшення негативного впливу на біосферу.

Список використаних джерел

1. Коротких, А. А. Мировой рынок биотоплива: состояние и перспективы [Текст] /А. А. Коротких // Электронный научный журнал Россия и Америка в XXI веке – 2008. – №2.
2. Подарки от природы : биотопливо. Биотопливо третьего поколения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://altenergiya.ru/bio/podarki-ot-prirody-biotoplivo.html>. (дата звернення 19.10.2016). - Назва з екрану.
3. Біопаливо з водоростей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journal.agrosector.com.ua>. (дата звернення 13.10.2016). - Назва з екрану.



Гончаров Віктор
старший викладач
Канівець Олена
старший викладач

Сумський національний аграрний університет
м. Суми

ДЕГРАДАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇХ ПОДОЛАННЯ

Деградація земель – природне або антропогенне погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій земель та інших органічно пов'язаних із землею природних компонентів.

Господарська діяльність людини (антропогенний фактор) є основною причиною деградації ґрунтів. Коли господарська діяльність людини не перевищує екологічно допустиме навантаження на ґрунт, він не деградує. Але варто переступити цей поріг, як ґрунт починає деградувати. Потрібно чітко усвідомити, що деградовані землі дуже важко, а іноді зовсім неможливо відродити.

Майже на всіх землях України спостерігається неухильне зниження вмісту гумусу в

ґрунтах. Слід відзначити, що ґрунти України характеризуються високою природною родючістю і тому дуже важливо зберегти їх для майбутніх поколінь. Особливу турботу викликає погіршення якості найбільш цінних та розповсюджених в Україні різновидів чорноземних ґрунтів. Дослідження показують, що вони дуже сприйнятливі до антропогенного впливу. Так, внаслідок тривалого розорювання скорочується вміст гумусу, збільшується його рухомість, а у гумусовому горизонті зменшується вміст водостійких агрегатів, структура ґрунту перетворюється із зернистої у грудкувато-порошковату [1].

Ця проблема різко загострилася внаслідок зростання впливу людини на ґрунтовий покрив, зокрема безконтрольного внесення мінеральних добрив, застосування хімічних засобів і методів боротьби з шкідниками і хворобами сільськогосподарських рослин і тварин.

Непоправної шкоди земельному покриву України завдають ерозійні процеси. Через відсутність ефективних ґрунтоохоронних заходів площа еродованих ґрунтів у країні невпинно зростає.

Не менш важливою проблемою є покращення санітарного стану ґрунту, в який попадає надзвичайно велика кількість забруднювачів. Це природні та антропогенні забруднювачі, фізичні й хімічні. До основних видів забруднювачів ґрунтів належать: важкі метали, радіоактивні елементи, неорганічні сполуки металів, пестициди, мінеральні добрива, різні органічні відходи, біологічні забруднювачі. Великої шкоди ґрунтам завдають так звані кислотні дощі, які виникають через викиди в повітря промисловими підприємствами та автотранспортом різних газів і сполук сірки, нітратів, вуглецю, які, з'єднуючись з вологою повітря, утворюють кислоти.

Ситуація, яка склалася, зумовлена головним чином тим, що протягом багатьох десятиріч екстенсивне використання земельних угідь, і особливо ріллі, не компенсувалося рівнозначними заходами щодо відтворення ґрунтів.

Заходи, щодо підвищення продуктивності земель та їх охорони дуже різноманітні і повинні здійснюватись комплексно, як єдина система, взаємно доповнюючи один одного і посилюючи дію всіх інших [2].

Які ж заходи необхідно здійснити, щоб припинити подальшу деградацію ґрунтів України, стабілізувати їх родючість, оздоровити їх санітарний стан і на цій основі домогтися отримання високої та стабільної врожайності культур?

Передусім, необхідно налагодити моніторинг ґрунтів, без якого неможливо здійснити заходи по їх покращенню. Дієвими є наступні заходи щодо усунення виявлених порушень у деградованих ґрунтах: консервація, рекультивація та меліорація.

Консервація деградованих та малопродуктивних земель полягає у тимчасовому виведенні таких земель з господарського використання з метою проведення на них комплексу робіт з відновлення їх продуктивних і екологічних властивостей та повернення їх у сферу господарського чи іншого використання.

Рекультивація деградованих та малопродуктивних земель передбачає повне або часткове відновлення земель, порушених попередньою господарською діяльністю; комплекс робіт щодо відновлення продуктивності і господарської цінності земель, поліпшення умов навколишнього середовища.

Меліорація деградованих земель передбачає проведення заходів щодо покращення фізичних і хімічних характеристик земель, створення оптимального водного, повітряного, теплового режимів ґрунтів, а також інших умов, що необхідні для ведення сільського господарства [3].

Отже, реалізація запропонованих заходів щодо меліорації, рекультивації, консервації деградованих ґрунтів, дозволяє отримати оптимізовану структуру земельного фонду.

Список використаних джерел

1. Грабак, Н. Х. Основи ведення сільського господарства та охорона земель : Навчальний посібник [Текст] / Н. Х. Грабак. – 2-е видання – К.: ВД «Професіонал», 2006.
2. Примак, І. Д. Екологічні проблеми землеробства [Текст] / І. Д. Примак. – К. : Центр учбової літератури, 2010.
3. Волкова, Л. А. Рекультивация земель [Текст] / Л. А. Волкова. – Рівне, 2009.



Демченко Олена

студентка

Семенова Олександра

студентка

Науковий керівник: к.т.н., доцент Семенова О.І.

Національний університет харчових технологій

м. Київ

ТЕХНОЛОГІЯ ОЧИЩЕННЯ СТИЧНИХ ВОД ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Технології очищення стічних вод хлібокомбінатів до сьогодення не існують. Прийнято вважати, що невисока ступінь забруднень цих стічних вод - в межах 400-600 $O_2/дм^3$ за ХСК дозволяє скидати їх в міську каналізацію і не створювати власних очисних споруд. Однак це положення повинно бути змінено. По-перше міські очисні споруди в більшості випадків відсутні або працюють неефективно, а також не забезпечують очищення комунальних стоків, тому не можуть прийняти стічні води від підприємств. По-друге, концентрація забруднень стічних вод хлібокомбінатів значно перевищує норми скидання в міську каналізацію і ці стоки повинні піддаватися локальній очистці підприємстві. Враховуючи сказане, а також темпи розвитку хлібопекарської промисловості, можна вважати, що створення власних очисних споруд на підприємствах цієї галузі неминуче[1].

Дослідження показують, що основою для створення очисних споруд на підприємствах цієї галузі може служити традиційна технологія очищення комунальних стоків. Вона базується на застосуванні аеробної ферментації в якості головної стадії технологічного процесу. Невелика кількість стічних вод, що утворюється на цих підприємствах, дозволяє внести ряд змін для вдосконалення технологічного процесу і підвищення ефективності роботи очисних споруд. Так, в даному випадку є можливість прискорення процесу очищення, застосуванням підвищеної концентрації активного мулу. На очисних спорудах великої потужності цьому перешкоджає складність вирішення питання, пов'язаного з підвищеним утворенням завислих часток із вторинного відстійника. На малих очисних спорудах це вирішується шляхом додаткового освітлення в збірнику очищеної води або застосуванням сепаратора на стадії вторинного відстійника.

Для розробки технології очищення будь-яких стічних вод необхідні дані про тривалість ферментації, концентрації активного мулу, спосіб і час освітлення очищеної води. У нашому випадку бажано врахувати і можливість виділення жиру. Результати наших досліджень свідчать про те, що при концентрації активного мулу, яка використовується в традиційній технології (близько 5 г / $дм^3$), її тривалість очищення дуже різна в залежності від способу ферментації. При

періодичному способі ферментації – 6 діб. З переходом на напівбезперервний процес, час ферментації зменшується вдвічі. Імітація безперервного процесу показує тенденцію для подальшого зниження часу аерації в 2-3 рази.

При використанні високої концентрації активного мулу необхідно вирішити питання запобігання виносу завислих часток з очищеною водою із вторинного відстійника. Це вирішується шляхом збільшення часу відстоювання муловодяної суміші, а на малих підприємствах, де добова кількість стічних вод не перевищує 50 м³, можна використовувати для відділення мулу сепарування. Час відстоювання муловодяної суміші у вторинному відстійнику за традиційною схемою зазвичай становить 2 години. Дослідження зі стічними водами хлібокомбінатів показали, що повне осадження мулу при його концентрації 5 г/дм³ становить всього 15-20 хвилин, при концентрації 15-18 г/дм³ – не більше півгодини. З цього можна зробити висновок, що різкого збільшення обсягу відстійника при використанні високої концентрації активного мулу не потрібно [2].

У випадку використання сепараторів були проведені спеціальні дослідження режимів сепарування, що забезпечують норми завислих часток в очищеній воді – 15 мг/дм³. Встановлено, що ця норма досягається при наступних співвідношеннях часу сепарування і числа обертів лабораторної центрифуги: 3000 об/хв – 20 хвилин; 4000 об/хв – 15 хвилин; 5000 об/хв – 5 хвилин; 6000 об/хв – 2 хвилини.

За попередніми розрахунками, для забезпечення роботи очисної установки за такою схемою можна використовувати сепаратор продуктивністю 10 м³ на годину, який буде працювати періодично - протягом 20 хвилин кожні 2 години.

При використанні високої концентрації активного мулу для очистки малоконцентрованих стічних вод виникає питання про можливість забезпечення життєдіяльності великої кількості мікробних клітин невеликою кількістю поживних речовин, що містяться в стічній воді. Судячи за ХСК (300 - 500 О₂/дм³), така кількість поживних речовин відповідає 300 - 500 міліграм глюкози. Чи може така кількість поживних речовин забезпечити життєдіяльність 15-18 г/дм³ активного мулу? Подібне питання раніше не розглядалось, оскільки робоча концентрація активного мулу при очищенні стічних вод будь-якої категорії, зазвичай нижче максимально можливої при даній кількості поживних речовин. Надлишок мулу виводиться з очисної системи. Це робиться для того, щоб забезпечити нормальну роботу вторинного відстійника і не допустити винесення мулу з очищеною водою [3].

Список використаних джерел

1. Запольський, А. К. Екологізація харчових виробництв: Підручник [Текст] / Запольський, А. К., Українець А. І. – К.: Вища шк., 2005. – 423 с.
2. Левандовський, Л. В. Природоохоронні технології та обладнання [Текст] / Л. В. Левандовський, Н. О. Бублієнко, О. І. Семенова. – К. : НУХТ, 2013. – 243 с.
3. Семенова, О. І. Характеристика стічних вод підприємств хлібопекарської галузі та рекомендована технологія їх очищення [Текст] / О. І. Семенова, Н. В. Левітіна, Н. О. Бублієнко, Т. Л. Ткаченко // Хлібопекарська і кондитерська промисловість України. – 2006. – С. 24-25.



Дранга Аліна

аспірант

Науковий керівник: к.б.н., с.н.с. Горлов П.І.

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Б. Хмельницького

м. Мелітополь

ВИДОВИЙ СКЛАД ПТАХІВ У МІСЦІ КОЛЕКТИВНОЇ НОЧІВЛІ ВОРОНОВИХ ПТАХІВ У М. МЕЛІТОПОЛЬ (ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ)

Міста України є центрами локальних зимівель воронових птахів, які досягають значної чисельності [2]. Зелені зони міста приваблюють птахів у всі сезони року. У позагніздовий період, птахи використовують лісонасадження для відпочинку, годування, ночівель [1].

Дослідження існування колективної ночівлі воронових і визначення видового складу птахів на території ночівлі та за її межами проводились з 2013 до 2016 року. Спостереження проведені в місці колективної ночівлі, а також на маршрутах перельотів птахів і місць їх годування (зелені зони міста, приміські сільськогосподарські поля та полігони твердих побутових відходів).

У кінці вересня - початку жовтня граки (*Corvus frugilegus* Linnaeus, 1758) утворюють змішані зграї з галками (*Corvus monedula* Linnaeus, 1758), включаючи мігрантів, з якими вони об'єднуються і утворюють спільну ночівлю, на деревах сосни (*Pinus nigra subsp. Pallasiana* (Lamb)), в районі лісопаркової зони (1700 x 950 м) на північному сході міста. Територія представляє квартали штучних посадок акації білої (*Robinia pseudoacacia* L.), гледичії трьохколючкової (*Gleditsia triacanthos* L.), каркаса європейського (*Celtis australis* L.), клена гостролистого (*Acer platanoides* Linn), клена ясенелистого (*Acer negundo* Linn), шовковиці білої (*Morus alba* Linn) та шовковиці чорної (*Morus nigro* Linn), в'яза гладкого (*Ulmus laevis* Pall), сосни (*Pinus nigra subsp. Pallasiana* (Lamb)). На півночі і заході до лісопарку примикають черешневі сади загальною площею близько 1000 га. Приватний сектор по периметру лісопарку складається в основному з одноповерхових будівель (рис. 1).

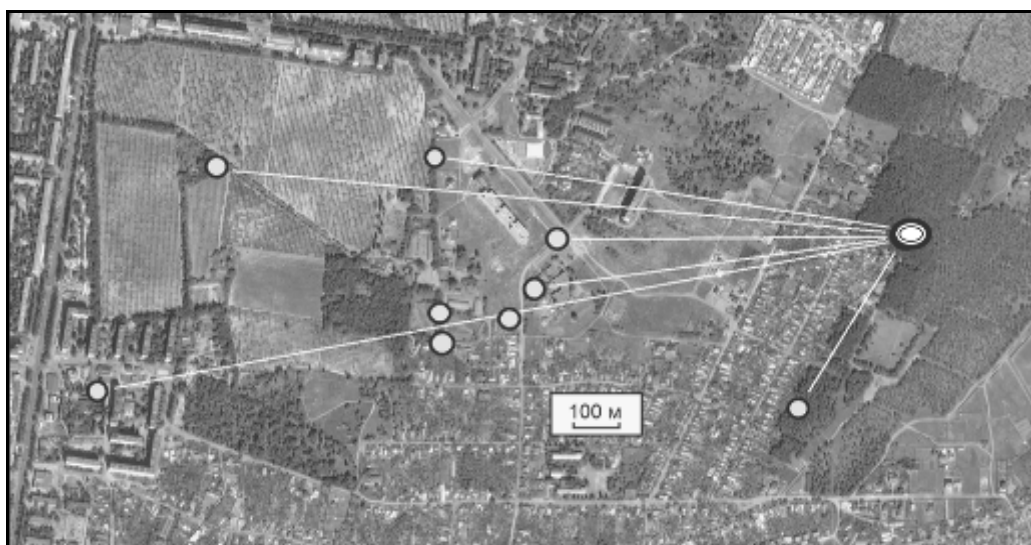


Рис. 1. Місце основної колективної ночівлі воронових птахів (⊙) і місця попереднього збору птахів (○) перед відльотом на ночівлю.

Формування нерегулярних трас перельоту воронових птахів від місць годівлі до місць ночівлі у Мелітополі стають помітними починаючи з другої декади вересня, і лише ближче до кінця місяця ці перельоти носять характер постійних [1].

Спільно з граком в місці колективної ночівлі зареєстрована галка, зустрічалася в усі дні спостережень. За межами ночівельного скупчення, однак в безпосередній близькості від нього, під час обліків нами зустрінуті: сорока (*Pica pica* Linnaeus, 1758), сіра ворона (*Corvus cornix* Linnaeus 1758), ворон (*Corvus corax* Linnaeus, 1758), канюк (*Buteo buteo* (Linnaeus, 1758)), зимняк (*Buteo lagopus* (Pontoppidan, 1763)), боривітер звичайний (*Falco tinnunculus* Linnaeus, 1758), сова вухата (*Asio otus* (Linnaeus, 1758)), зяблик (*Fringilla coelebs* Linnaeus, 1758), синиця велика (*Parus major* Linnaeus, 1758), дрізд чорний (*Turdus merula* Linnaeus, 1758), польовий горобець (*Passer montanus* (Linnaeus, 1758)), просянка (*Emberiza calandra* Linnaeus, 1758).

Крім того, масові перельоти граків і галок до місця ночівлі супроводжувалися рідкісними зустрічами в потоці птахів – крижні (*Anas platyrhynchos* Linnaeus, 1758), чайки-реготухи (*Larus cachinnans* Pallas, 1811), сизої чайки (*Larus canus* Linnaeus, 1758), сірої чаплі (*Ardea cinerea* Linnaeus, 1758), квакви (*Nycticorax nycticorax* (Linnaeus, 1758)), сирійського дятла (*Dendrocopos syriacus* (Hemprich & Ehrenberg, 1833)), дрозда горобинника (*Turdus pilaris* Linnaeus, 1758), шпака звичайного (*Sturnus vulgaris* Linnaeus, 1758) та білої плиски (*Motacilla alba* Linnaeus, 1758). Перераховані види реєструвалися тільки в осінній і весняний періоди, що пов'язано з міграційною активністю, а взимку рідко зустрінуті лише шпаки і чайки. За спостереженнями в 2010-2016 рр. нами неодноразово відзначалися факти нападу на граків яструба-тетерев'ятника (*Accipiter gentilis* (Linnaeus, 1758)), рідше сапсана (*Falco peregrinus* Tunstall, 1771). Чисельність хижих птахів зазвичай невисока, проте у жовтні 2015 року під час вечірнього збору в місці колективної ночівлі воронових птахів відзначені 7 тетерев'ятників і 1 сапсан. Безумовним домінантом за чисельністю був грак, субдомінантом - галка.

Пік чисельності грака у селах припадає на гніздовий та післягніздовий періоди, а у містах – на зимовий і період весняної міграції. Чисельність граків у містах взимку істотно збільшується, втім, як і інших представників воронових птахів, за рахунок їх притоку із приміських селищ у місто на зимівлю – де є м'якші температурні умови та достатня кількість кормових ресурсів. У зимовий період граки утворюють змішані зграї з галками і здійснюють щоденні кочівлі у пошуках корму. Протягом передгніздового періоду птахи знову відкочовують у села, в яких і гніздяться. Улітку чисельність граків у містах різко падає – птахи відлітають із міст, кочують по природним біотопам – харчуються на полях і городах у приміських селах, де їх чисельність закономірно збільшується. Восени зграї воронових птахів знову починають переміщатись у міста.

Граки є абсолютні домінанти серед зимового населення воронових, як у містах, так і на звалищах побутових відходів у всіх населених пунктах, в яких проведено дослідження, що пов'язано із зимовими кочівлями цих птахів до населених пунктів у пошуках їжі. За нашими спостереженнями, частка грака, серед інших видів воронових, на звалищах складає від 58% до 72%, галки – від 7% до 16%.

Видова спряженість всередині ночівельного скупчення та на трасах перельоту птахів показала високу різноманітність, що доходило до 24 видів. Безумовним домінантом за чисельністю був грак, субдомінантний вид – галка.

Таким чином, воронові складають основу орнітологічного комплексу лісопаркової зони Мелітополя в осінньо-весняний період.

Список використаних джерел

1. Дранга, А. О. Коллективная ночевка врановых птиц в г. Мелитополь (Запорожская область) в 2014-2015 годах [Текст] / А. О. Дранга, П. И. Горлов // Вісник Дніпропетровського університету. Біологія,

екологія. – 2016. – № 24(1). – С. 50-60.

2. Лопарев, С. О. Орнітофауна населених пунктів Центру України та її зміни [Текст] : дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук: спец. 03.00.08 «Зоологія» / С. О. Лопарев. – К., 1996. – 348 с.



Живко Зінаїда

д.е.н., професор, завідувач кафедри

Чорна Романа

магістрант

Берездецька Ірина

магістрант

Львівський державний університет внутрішніх справ

м. Львів

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ

Безпека праці персоналу тісно пов'язана з кадровою безпекою. Суттєвий вплив злочинів зі сторони персоналу, тобто реалізація внутрішніх загроз спонукає до ретельного вивчення та формування методологічних засад гарантування кадрової безпеки. У відповідності до результатів вивчення доробку вітчизняних та закордонних науковців [1-6], можна чітко визначити, що кадрова безпека є синтетичною категорією: економічної теорії, теорії управління персоналом, економіки праці, соціології, політології, але, водночас, є і уніфікованою категорією, яка існує на всіх рівнях від окремо взятого підприємства до національної економіки.

Загроза для деяких підприємств та організацій виникає тоді, коли вони залежать від діяльності декількох провідних співробітників. Зокрема, дехто з працівників може зловживати при виконанні своїх професійних функцій (бухгалтери, касири, комірники, начальники цехів, торговельні представники, експедитори тощо). Крім того, на діяльність підприємства може вплинути звільнення, перевід або хвороба провідних фахівців. Інша причина – це підкуп персоналу, шантаж з боку конкурентів, які змушують працівників продавати цінну інформацію, вчиняти промислове шпигунство, чинити саботаж чи виводити з ладу обладнання.

Тому, для забезпечення діяльності підприємства доцільно особливу увагу приділити профілактиці правопорушень з боку персоналу, а саме: 1) забезпечити висококваліфікований кадровий менеджмент, використання сучасних технологій; 2) організувати персональну роботу з працівниками й управління поведінкою персоналу; 3) на конкурентній основі проводити передоручення комерційних справ не одному спеціалісту, а розподілити їх між декількома; 4) проводити зовнішній і внутрішній аудит діяльності керівного складу; 5) контролювати розподіл функціональних обов'язків керівного складу підприємства; 6) періодично відновлювати повноваження менеджменту; 7) дотримуватися сучасних методів охорони майна підприємства; 8) оптимізувати облікову політику підприємства; 9) обмежити доступ працівників до документів, що підпадають під обмежений доступ; 10) забезпечити збереження інформаційних комунікацій тощо.

На нашу думку, питання кадрової безпеки, що прямо чи опосередковано впливають на економічну безпеку підприємства, є різноаспектними, можуть охоплювати будь-які напрямки діяльності підприємства, але всі вони мають площину перетину на кадровій безпеці. Зокрема, як свідчить аналіз наукових праць [2; 7-9] економічна безпека підприємства залежить від: розробки

мотиваційних пакетів; роботи з кадровим резервом та навчанням персоналу; усунення збитків, пов'язаних з трудовими конфліктами; підвищення лояльності працівників і вірності їх підприємству; аналізу діяльності конкурентів; постійного моніторингу та співпраці з кадровими агенціями, з Інтернет-середовищем та сайтами вакансій; аналізу ринку праці; забезпечення підприємства необхідними фахівцями; відстежування подачі резюме працівниками підприємства в публічних базах; способів проектування кар'єри.

Як показує досвід, підприємство обирає один з двох шляхів вирішення проблеми кадрової безпеки: «боротьбу» з персоналом або «співпрацю» з ним. Перші, заздалегідь розглядають своїх працівників як потенційну загрозу для власної безпеки і прагнуть будь-якими способами цю загрозу нейтралізувати: розробляють і регулярно оновлюють повний комплект документів в рамках кадрового діловодства, чітко прописують всі нюанси взаємин із співробітниками, ведуть моніторинг всіх змін трудового законодавства. В цій нескінченній гонці перемога періодично переходить з рук в руки, але спочатку перевагу має працівник [7-9].

Підприємства, націлені на співпрацю зі своїм персоналом, розглядають своїх працівників як партнерів у вирішенні бізнес-задач. У таких організаціях регламентується і прописується тільки необхідний мінімум операцій, а основні зусилля направлені на створення таких умов праці і відносин в колективі, при яких у співробітників не виникне бажання скористатися «уразливістю» працедавця навіть в ситуації звільнення. Основними суб'єктами кадрової безпеки організації є служба управління персоналом і служба безпеки. Існує думка, що проблемами, пов'язаними з безпекою, повинна займатися в основному тільки служба безпеки [6]. Однак практика показує, що служба управління персоналом не менш важливий суб'єкт, а в деяких питаннях – і більш значний. По-перше, підбором, оцінкою, розвитком співробітників служби безпеки займається саме служба управління персоналом, за допомогою чого вона впливає на забезпечення безпеки, у тому числі кадрової. По-друге, прямий обов'язок фахівців служби управління персоналом – сприяти досягненню цілей фірми за допомогою персоналу, що має на увазі мінімізацію негативних впливів з боку персоналу. По-третє, колосальна кількість методів і можливостей забезпечення кадрової безпеки перебуває в руках саме співробітників служби персоналу [3; 4].

Отже, розвиток кадрового потенціалу підприємства можливий за умови цілеспрямованих вкладень з боку людини, організації, держави. Саме люди, їх знання, уміння, здібності, досвід, інтелектуальний запас, який накопичується можуть стати джерелом доходів. Головним стратегічним пріоритетом підприємства має стати розвиток людського капіталу за рахунок здійснення інвестицій в освіту, науку, професійну підготовку, охорону здоров'я, що забезпечить у майбутньому економічну безпеку підприємства.

Список використаних джерел

1. Чаплигіна, Ю. С. Етимологічний аналіз категорії «кадрова безпека» [Електронний ресурс] / Ю. С. Чаплигіна. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua.
2. Коваленко, Д. В. Методологічні основи соціологічного виміру лояльності персоналу організації [Електронний ресурс] / Д. В. Коваленко // Соціологія майбутнього: науковий журнал з проблем соціології молоді та студентства. – 2010. – № 1. – Режим доступу: www.sociology.kharkov.ua/socio/docs/.pdf.
3. Кадрова безпека підприємства [Електронний ресурс]. – 2011. – №6 (138). – Режим доступу : <http://www.hrd.com.ua/index.php/2011-03-05-22-45-58/249-6-138>
4. Сайт Запорозького центра детекции лжи «POLYGRAPH» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polygraph.zp.ua>
5. Чумарин, И. Г. Планирование персонала с точки зрения кадровой безопасности [Електронний ресурс] / И. Г. Чумарин // Кадры предприятия. – 2003. – №4. – Режим доступу :

<http://www.poteri.net/publikatsii/kadry-predpriyatiya-4-2003.html>

6. Лисенко, М. С. Механізм забезпечення кадрової безпеки підприємств [Текст] / М. С. Лисенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №7. – С. 137-140.

7. Шаваев, А. Г. Безопасность корпораций. Криминологические, уголовно-правовые и организационные проблемы [Текст] / А. Г. Шаваев. – М.: «Банковский Деловой Центр», 2007. – 239 с.

8. Живко, З. Б. Кадрова безпека в системі економічної безпеки підприємства [Текст] / З. Б. Живко // Науковий вісник. Одеський національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. – 2013. – № 20 (199). – С. 127-135.

9. Живко, З. Б. Кадрова безпека в системі управління підприємством [Текст] / З. Б. Живко, І. Я. Бездух, І. Б. Воробець // Прогнозування соціально-економічного розвитку національної економіки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м.Дніпропетровськ, 26-27 грудня 2014 р.). – у 3-х частинах. – Дніпропетровськ : НО «Перспектива», 2014. – Ч. 3. – С. 32-35. (128 с.)



Загоруйко Неллі

к.б.н., доцент

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗАХВОРЮВАНOSTІ ЗЛОЯКІСНИХ ГЕМАТОЛОГІЧНИХ ХВОРОБ ТА НОВОУТВОРЕНЬ ЩИТОПОДІБНОЇ ЗАЛОЗИ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Останнім часом проблема встановлення зв'язку між впливом факторів навколишнього середовища та станом здоров'я населення увійшла в число найбільш актуальних і складних проблем захворюваності злоякісних хвороб. Одним із важливих аспектів даної проблеми є посилення уваги до факторів ризику порушення стану здоров'я окремого індивіда, певної групи осіб і населення в цілому в залежності від ступеню забруднення середовища їх проживання. Науково доведено ризик виникнення онкологічних хвороб крові та щитовидної залози в залежності від радіаційного фону територій, де проживає населення, та від впливу на організм канцерогенів, що надходять з їжею або з питною водою до організму людини [2].

На території Черкаської області виділено 13 населених пунктів, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, що складає більше половини території області. Тому дослідження поширеності серед населення Черкаської області злоякісних новоутворень крові та щитоподібної залози є досить актуальним. Досліджували динаміку захворюваності цих хвороб за період 2010-2015рр. серед різних вікових груп населення.

Аналіз статистичних даних [1; 3] показав, що для онкогематологічних хвороб характерне прогресуюче збільшення частоти їх виникнення серед населення у віці після 30 років і далі. Після 80 років темп зростання може дещо уповільнюватися. Максимальні значення зустрічаються серед людей віком 70-74 років, дещо менший цей показник для людей віком від 60 до 64 років. Спостерігається позитивна динаміка захворювань серед дітей від 1 до 4 року, які є особливо вразливими до дії канцерогенних чинників. Частина випадків лейкозів у дітей пов'язується або з опроміненням в пренатальному періоді або з перенесеним матір'ю під час вагітності грипозом. У виникненні онкогематологічних хвороб у даної вікової категорії відіграє роль спадковість, вплив канцерогенів в пренатальний або ранній постнатальний періоди, комбінація зазначених факторів.

Розвитку онкозахворювань щитовидної залози сприяє низка чинників підвищеного ризику: спадкова схильність; загальне або місцеве (області голови і шиї) рентгенівське або іонізуюче опромінення, особливо в дитячому та підлітковому віці; дефіцит йоду, особливо у людей, що піддаються радіоактивному опроміненню; особи, які на момент Чорнобильської катастрофи перебували у дитячому або підлітковому віці та проживали на забруднених радіоїодом територіях.

Існує певна залежність захворюваності на злоякісні новоутворення щитовидної залози від статі та віку. Аналіз результатів дослідження вікового спектру поширення злоякісних новоутворень щитовидної залози свідчить про поширеність хвороби, починаючи з вікової групи 15-19 років. Спостерігається позитивна динаміка показників захворюваності населення Черкаської області злоякісними новоутвореннями щитовидної залози, починаючи з 30 років, і особливо для віку між 40 і 60 роками. У жіночих вікових групах 45-49 та 55-59 років, спостерігається високий рівень захворюваності. Специфіка цього віку відіграє певну роль, оскільки він належить до пременопаузального та менопаузального періоду, в якому відбуваються суттєві гормональні зміни організму жінки. Вищий рівень захворюваності на злоякісні новоутворення щитовидної залози у жінок (порівняно з чоловіками) пов'язується саме з впливом естрогенів, комбінованим ефектом особливостей гормонального статусу та радіаційного впливу на тиреоїдний канцерогенез.

Серед зовнішніх факторів, які викликають онкогематологічні захворювання є канцерогенні речовини й джерела радіоактивного випромінювання. У цю групу ризику потрапляють люди, професія яких пов'язана з небезпечними виробництвами, що сприяють збільшенню ризику розвитку злоякісних пухлин у випадку тривалого безпосереднього контакту. В цю групу можна також віднести підвищений ризик захворювання онкогематологічними хворобами серед людей, що проживають на радіоактивно забруднених територіях після Чорнобильської катастрофи і ризик захворювання дітей, що знаходилися в той період на забрудненій території.

Найголовнішим і ефективним профілактичним методом злоякісних новоутворень є здоровий спосіб життя. До профілактичних заходів відносяться: дієтичне харчування з високим рівнем вмісту заліза та йоду, прийом лікарських препаратів з високим вмістом вітамінів і мікроелементів. Зменшення надходження канцерогенів в організм, зокрема й через харчові продукти також є значною профілактикою злоякісних новоутворень.

Список використаних джерел

1. Стан захворюваності злоякісними новоутвореннями лімфатичної та кровотворної тканини населення України [Текст] / П. М. Перехрестенко, Л. В. Назарчук, З. П. Федоренко, Т. Г. Суханова // Український журнал гематології та трансфузіології. – 2003. – № 4. – С. 5-11.
2. Довкілля Черкащини [Текст] / Державний комітет статистики України в Черкаській області. – Черкаси : Головне управління статистики в Черкаській області, 2012-2015 рр.
3. Статистичний щорічник Черкаської області [Текст] / Державний комітет статистики України в Черкаській області. – Черкаси : Головне управління статистики в Черкаській області, 2012-2015 рр.



Іващенко Олександра

студентка

Науковий керівник: к.т.н., доцент Бублієнко Н.О.

Національний університет харчових технологій

м. Київ

РАДІОАКТИВНЕ ЗАБРУДНЕННЯ РІЧКИ ДНІПРО ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЙОГО МІНІМІЗАЦІЇ

Близько 30 млн. жителів України, Росії та Білорусі споживають воду Дніпра для питного та технічного водопостачання. Саме тому з перших днів після Чорнобильської катастрофи особлива увага приділяється проблемам забруднення річок Дніпровського басейну радіонуклідами.

Радіаційний стан водних об'єктів басейну Дніпра після аварії на Чорнобильській АЕС визначається переважно техногенними радіонуклідами, які змиваються із водозборів, що були забруднені внаслідок аварійних викидів [1]. Основне надходження радіонуклідів у водозбори Дніпровського басейну відбулося внаслідок випадіння радіоактивних аерозолів у період активного викиду з аварійного енергоблока Чорнобильської АЕС, унаслідок чого вода і донні осади були забруднені всім спектром штучних радіонуклідів. Найзабрудненішими виявилися території в зоні течії р. Прип'ять та її заплави з численними озерами і старицями, водойма-охолоджувач Чорнобильської АЕС та верхів'я Київського водосховища. Ці водозбірні території стали джерелом тривалого формування радіоактивного забруднення вод басейнів Дніпра і Прип'яті. Приблизна оцінка сумарного вмісту радіонуклідів у басейнах основних приток верхнього Дніпра становила, Бк: ^{137}Cs – $(1,0...1,1)10^{16}$; ^{90}Sr – $(3,0...3,7)10^{14}$. Нинішніми джерелами забруднення дніпровської води радіонуклідами є їхнє винесення водами малих річок із забруднених водозборів, лівобережної заплави р. Прип'ять, ґрунтовим стоком та із донних відкладень. Накопичення радіонуклідів у донних відкладеннях відбувається внаслідок твердого стоку річок Прип'ять і Дніпро [2].

У процесі самоочищення води від ^{137}Cs , ^{144}Ce та інших радіонуклідів найважливішу роль відіграє седиментаційне виведення їх у донні осади. Найінтенсивніше цей процес відбувається в період масового відмирання синьо-зелених водоростей, а також у період льодоставу під час осадження важкорозчинних форм гідроксидів заліза і мангану, які утворюються за низьких температур (останнє найбільш виражене у Київському водосховищі). У періоди штормової активності сумарні концентрації ^{137}Cs можуть зростати внаслідок насичення водної товщі твердими частинками верхнього шару донних осадів. У Київському водосховищі це може призвести до істотного збільшення викиду ^{137}Cs у розташовані нижче водосховища (до 50 % його припливу) [3].

Таким чином, за останні п'ять років радіаційна небезпека для населення води дніпровського каскаду водосховищ визначається вмістом у воді Sr-90, наявність якого, у свою чергу, обумовлюється винесенням Sr-90 із заплавних і водозбірних територій р. Прип'ять із ближньої зони ЧАЕС. Концентрація та величина виносу радіонуклідів залежить від водності та гідрологічного режиму р. Прип'ять і припливу води до Київського водосховища в окремі роки. У багатоводні роки при проходженні високих весняних повеней та дощових паводків, коли відбувається довготермінове затоплення заплави у ближній зоні ЧАЕС, спостерігається зростання вмісту радіонуклідів у прип'ятській воді та збільшення їх виносу за межі зони відчуження. Природно, це повинно знайти відображення у радіаційному забрудненні води

Київського водосховища [4].

З метою охорони Дніпра від забруднення радіонуклідами та поліпшення його загального екологічного стану потрібно здійснювати такі заходи:

1. Запровадити єдину систему моніторингу ресурсного та екологічного стану об'єктів і земель в басейні Дніпра.

2. Забезпечити повноцінне фінансування «Національної програми екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води».

3. Забезпечити обмін інформацією між Придніпровськими країнами в рамках транскордонного моніторингу басейну Дніпра з метою дотримання положень «Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер».

4. Пришвидшити введення нового порядку лімітування скидів, плати за скиди забруднюючих речовин.

Список використаних джерел

1. Допустимі рівні вмісту радіонуклідів Cs-137 і Sr-90 у продуктах харчування та питній воді (ДР-2006) [Текст]. – К., 2006. – С. 9-13.

2. Щорічник про стан забруднення поверхневих вод суші на території України за даними державної системи спостережень гідрометслужби за 2010 рік. ЦГО [Текст]. – К., 2011. – Рукопис.

3. Вишневський, В. І. Річки і водойми України: стан і використання [Текст] / В. І. Вишневський. – К. : Віпол, 2000. – 376 с.

4. Гірій, В. А. Динаміка радіоактивного забруднення вод дніпровського каскаду [Текст] / В. А. Гірій, В. О. Закорчевний, О. О. Косовець, Ю. Г. Лебо. – К. : Праці ЦГО, 2006. – вип. 2 (16). – С.57-64.



Кобрин Ірина

магістрантка

Пида Світлана

д.с.-г.н., професор, завідувач кафедри
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль

РОСТОВІ ПРОЦЕСИ ЛЮПИНУ БІЛОГО (*LUPINUS ALBUS L.*) ЗА ВПЛИВУ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН ЕМІСТИМУ С ТА АГРОСТИМУЛІНУ

Люпин білий (*Lupinus albus L.*) є важливою високобілковою кормовою та харчовою бобовою рослиною. У сільськогосподарському виробництві вирощують на корм худобі і як сидеральну культуру на зелене добриво [1].

Велика роль у підвищенні продуктивності сільськогосподарських культур належить регуляторам росту рослин (РРР). Показано, що шляхом їх застосування можна спрямовано регулювати найважливіші процеси в рослинному організмі, найповніше реалізувати потенційні можливості сорту, закладені в геномі природою та селекцією [2]. Фізіологічно активні речовини, що містяться у препаратах, впливають на протікання фізіологічних процесів у рослинах, сприяють збільшенню кількості стебел і активізують формування генеративних органів, що суттєво впливає на насінневу продуктивність культур [3].

Метою роботи було дослідження ростових процесів люпину білого сорту Макарівський за впливу регуляторів росту рослин. Базою дослідно-експериментальної роботи була лабораторія фізіології рослин і мікробіології кафедри ботаніки та зоології і агробіолабораторія Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Насіння люпину білого контрольного варіанту змочували дистильованою водою, а дослідних – PPP Емістим С та Агростимуліном у дозах 25 мл/т з розрахунку 2% від його маси.

Сіяли насіння широкорядним способом на глибину загорання 3-4 см. Норма висіву 700 тис./га схожих насінин. Площа облікової ділянки становила 2 м², повторність дослідів 4-кратна. Система догляду культури передбачала лише агротехнічні заходи.

Висоту, масу рослин та їх органів протягом онтогенезу визначали за загальноприйнятими методиками [4]. При визначенні маси сирих та сухих органів рослин використовували високоточні лабораторні ($\pm 0,001$ г) електронні ваги. Статистичне опрацювання даних проводилося за допомогою програми Excel.

Дослідження впливу PPP Емістиму С та Агростимуліну на ростові процеси люпину білого показали (табл. 1), що висота стебла рослин у фазі цвітіння при застосуванні препаратів Емістим С та Агростимулін зроста відповідно на 13,9 та 5,4 %, у порівнянні із варіантом контролю. На висоту стебла впливають сортові особливості, агротехніка вирощування культури і погодні умови. Застосування PPP Емістим С та Агростимуліну достовірно інтенсифікувало формування на рослинах листків на 42 та 17% за рахунок галуження стебла і утворення бічних пагонів.

Важливими показниками, що характеризують ростові процеси за використання певних елементів агротехніки є сира та суха маса рослин. Дослідження показали, що показники сирі та сухої маси надземних органів люпину білого підвищились порівняно з контролем відповідно на 14,9 та 4,4, 28,9 та 14,3%. За використання біорегулятора Емістиму С сира маса кореня також істотно збільшилась на 29,9% у порівнянні з контролем.

Таблиця 1

Вплив PPP на фізіологічні показники люпину білого сорту Макарівський у фазі цвітіння

Показник	Варіант		
	Контроль	Агростимулін	Емістим С
Висота стебла, см	42,40 \pm 1,02	44,70 \pm 1,09	48,30 \pm 0,83*
Кількість листків на рослині, шт.	14,70 \pm 0,47	17,20 \pm 0,32*	20,90 \pm 1,00*
Сира маса пагонів, г	17,33 \pm 1,38	19,82 \pm 1,15	22,35 \pm 0,80*
Суха маса пагонів, г	2,95 \pm 0,25	3,08 \pm 0,23*	3,39 \pm 0,18*
Сира маса кореня, г	1,67 \pm 0,16	2,15 \pm 0,13	2,17 \pm 0,10*

Примітка: * – вірогідна різниця порівняно з контролем

Отже, PPP Емістим С та Агростимулін істотно впливають на ростові процеси люпину білого сорту Макарівський. У ґрунтово-кліматичних умовах Тернопільської області ефективнішим елементом технології за показниками росту є передпосівна обробка насіння рослин PPP Емістим С.

Список використаних джерел

1. Рослинництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pidruchniki.com/75644/agropromislovist/lyupin> (дата звернення 18.10.2016 р.).
2. Пономаренко, С. П. Українські регулятори росту рослин [Текст] / С. П. Пономаренко // Елементи регуляції в рослинництві : зб. наук., праць – К. : ВВП "Компас", 1998. – С. 12-19.
3. Анішин, Л. А. Регулятори росту рослин: рекомендації по застосуванню [Текст] / Л. А. Анішин,

С. П. Пономаренко, З. М. Грицаєнко. – К. : ДП МНТЦ «Агробіотех», 2011. – 38 с.

4. Грицаєнко, З. М. Методи біологічних та агрохімічних досліджень рослин і ґрунту [Текст] /
З. М. Грицаєнко, А. О. Грицаєнко, В. П. Карпенко. – К. : ЗАТ «Нічлава», 2003. – 316 с.



Лісняк Анатолій

к.с.-г.н., Ph.D., с.н.с., доцент, в.о. завідувача лабораторії

Український науково-дослідний інститут

лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького,

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

м. Харків

Міхаелі Єва

професор, RNDr., Ph.D

Іванова Моніка

RNDr., Ph.D

Пряшівський університет в Пряшіві

м. Пряшів, Словаччина

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ЗАЛІСЕННЯ НА МАЛОПРОДУКТИВНИХ ТА ДЕГРАДОВАНИХ ЗЕМЛЯХ

*Тези є результатом реалізації проекту: University Science Park TECHNICOM
for Innovation Applications Supported by Knowledge Technology, ITMS: 26220220182,
за підтримки Оперативної Програми Досліджень і Розвитку, що фінансується ERDF*

На сьогодні, лісистість території України нижча, ніж це необхідно для досягнення ландшафтно-екологічної рівноваги, задоволення потреб економіки та функціонування розвинутого лісового господарства й промисловості. Але, Україна має резерви для збільшення площі лісів за рахунок заліснення малопродуктивних с.-г. земель та різних неугідь. Непридатних для сільського господарства земель в Україні нараховується більше 500 тис. га [1]. Лише до системи Державного агентства лісових ресурсів України (Держлісагенства) для заліснення станом на 2016 р. (з 2012 по 2015 рр.) передано близько 220000 га малопродуктивних сільськогосподарських земель та різних неугідь [1, 2]. Передача цих земель у різних обсягах відбувалася за усіма природними зонами та обласними управліннями лісового та мисливського господарств (ОУЛМГ), в тому числі в Поліссі на 2016 р. (з 2012 р. по 2015 р.) передано 6500 га, в Лісостепу - 13500 га, в Степу – 199000 га та в Карпатах – до 1000 га. На частині таких земель сільгосппризначення вже відбулось природне заліснення. Ще є землі запасу сільських рад, що заростають лісовою рослинністю, але не надані спеціалізованим лісгосподарським підприємствам (СЛП) [3]. Основними причинами, що стримують вирішення питання збільшення площі лісів в Україні є повільне виділення земель під заліснення місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування; складність процедури передачі земель під заліснення; небажання органів місцевого самоврядування передавати спеціалізованим лісгосподарським підприємствам у постійне користування земель вкритих лісовою рослинністю, які належать до земель запасу сільських (селищних) рад.

В зв'язку з цим мають бути вирішені питання щодо передачі земель на рівні голів

районних держадміністрацій та сільрад. На рівні Державного агентства земельних ресурсів України має бути завершено питання інвентаризації заліснених площ. Необхідно також забезпечити проведення інвентаризації всіх еродованих та малопродуктивних земель, ділянок самосійних лісів та лісів, що знаходяться в землях запасу і не передані СЛП; прийняти управлінські рішення щодо передачі еродованих, малопродуктивних земельних ділянок для заліснення СЛП; визначити статус земельних ділянок самосійних лісів, які відносяться до земель запасу, розпайованих земель та земель фермерських господарств; прийняти рішення щодо передачі лісових земель, які не передані у користування СЛП.

Зважаючи на значну різноманітність категорій земель, що передаються під заліснення, їх тривалу сільськогосподарську експлуатацію, унаслідок якої природний рівень продуктивності ґрунтів значно знижується, ці землі потребують диференційованого оцінювання рівня лісорослинного потенціалу та загалом їх лісопридатності. Оцінювання лісорослинного потенціалу земель та їх заліснення необхідно проводити на основі комплексних поетапних ґрунтових досліджень, що включають у себе як детальне польове обстеження ґрунтового покриву, так і їх обов'язковий різнобічний фізичний та хімічний аналіз (еродованість, скелетність, гранулометричний склад, гумусованість, реакція ґрунтового розчину, вміст рухомих та валових елементів живлення, вміст рухомих важких металів, вміст увібраних основ, засолення, карбонатність, фізична деградація, хімічне та радіаційне забруднення) [4, 5].

Вірне науково обґрунтоване аналізування ґрунтового покриву для заліснення зумовлює значну економію ресурсів, дає можливість вірно проводити заліснення відповідними лісовими культурами для максимального зниження ризику їх загибелі. При цьому, з досягненням екологічно стійких показників ґрунтового покриву за рахунок проведення агролісомеліорації у повних обсягах можливе досягнення оптимальної лісистості по державі [6]. Слідуючи цим курсом, необхідно створити єдину мережу спостережень – централізовану всеукраїнську аналітичну лабораторію для всієї системи ОУЛМГА, що буде проводити відповідні аналізування ґрунтового покриву, установлювати сучасний еколого-агрохімічний стан малопродуктивних земель та неугідь, надавати рекомендації і проводити необхідні агролісомеліоративні заходи для поліпшення стану цих земель. Це дасть можливість створити науково обґрунтований, систематизований, гармонізований з міжнародними та європейськими нормативними документами «центр спостережень» за лісовими ґрунтами, який буде відповідати сучасному рівню розвитку науки, забезпечувати проведення єдиної державної лісогосподарської політики.

В практичні питання централізованої всеукраїнської аналітичної лабораторії має також входити: науково-методичне, інформаційне, техніко-технологічне й організаційне забезпечення. Згідно цих завдань, в Українському науково-дослідному інституті лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького (УкрНДІЛГА) вже створена спеціальна аналітична лабораторія лісового ґрунтознавства, яка атестована на проведення вимірювань і має відповідне Свідоцтво про атестацію. Висококваліфіковані спеціалісти лабораторії проводять відповідні аналізування ґрунтового покриву, установлюють сучасний еколого-агрохімічний стан малопродуктивних земель та інтенсивність деградаційних ґрунтових процесів, розробляють рекомендації з їх реабілітації, збирають та аналізують фактичний матеріал, пов'язаний з вивченням лісопридатності ґрунтів різного ступеня деградованості за природними зонами. Лабораторія велику увагу приділяє розробці наукових і практичних засад моніторингу на малопродуктивних лісових ґрунтах, їхньої оцінки та прогнозу, опрацюванню рекомендацій з попередження і усунення наслідків негативних процесів. У зв'язку з цим, першочерговою задачею для існування централізованої всеукраїнської аналітичної лабораторії є необхідним передбачити фінансування для доукомплектації лабораторії лісового ґрунтознавства

УкрНДІЛГА відповідно до сучасних європейських рівнів по прикладній та методичній базі, розробка цільових державних і регіональних програм щодо с.-г. земель, що передаються під заліснення, гармонізація національних норм і правил з європейськими і міжнародними стандартами. При цьому, забезпечення методичною літературою і стандартами лісової галузі має бути повністю покладено на УкрНДІЛГА та відповідні його підрозділи, які займаються розробкою таких документів.

Список використаних джерел

1. Державне агентство лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dkg.kmu.gov.ua>
2. Лісняк, А. А. Стан прийнятих під заліснення малопродуктивних та непридатних для сільськогосподарського використання земель України на 2015 рік [Текст] / А. А. Лісняк, В. М. Кравченко, С. Торма // Охорона довкілля: зб. наук. статей XII Всеукраїнських наукових Таліївських читань, 14-15 квітня 2016 року. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. - С. 88-91.
3. Лісняк, А. А. Оцінка малопродуктивних та непридатних для сільськогосподарського використання земель, прийнятих під заліснення на 2015 рік [Текст] / А. А. Лісняк // Вісник ХНУ ім. Каразіна. Серія Екологія – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015, Вип. 13, № 1148. - С. 74-80.
4. Лісняк, А. А. Лісотипологічна оцінка еродованих ґрунтів на різних материнських породах в умовах різних природних зон України [Текст] / А. А. Лісняк // Вісник ХНУ ім. Каразіна. Серія Екологія – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015, Випуск 12, № 1147. - С. 14-20.
5. Наукові та прикладні основи захисту ґрунтів від ерозії в Україні : монографія [Текст] / Д. О. Тімченко, М. М. Гічка, М. В. Куценко, А. А. Лісняк [та інші]. – Харків : НТУ «ХПІ», 2010. - 460 с.
6. Ткач, В. П. Сучасні проблеми оптимізації лісистості України [Текст] / В. П. Ткач, В. Л. Мешкова // Лісівництво і агролісомеліорація. – Київ : Урожай, 2008. – Вип. 113. – С. 8-15.



Одинец Сергей
научный сотрудник
Институт масличных культур НААН
г. Запорожье

ИССЛЕДОВАНИЕ КОЛЛЕКЦИОННЫХ ОБРАЗЦОВ КЛЕЩЕВИНЫ ПО ОКРАСКЕ ВЕГЕТАТИВНЫХ ОРГАНОВ

Целью данной работы является исследование взаимосвязи окраски клещевины с особенностями распределения пигментов и воскового налёта у образцов различной систематической принадлежности и области происхождения.

Материалом для проведения исследования послужили 224 образца находящиеся в коллекции ИМК. В данной коллекции имеются образцы, относящиеся ко всем подвидам, выделяемым В.А.Мошкиным [1]. Лучше всего в ней представлен персидский подвид – 75 образцов, что составляет 33,5% образцов данной коллекции. Довольно много также форм, относящихся к обыкновенному подвиду – 49 образцов и к китайскому – 46. Остальные подвиды представлены меньшим количеством – к сорно-полевому относится 24 образца, к индийскому – 19 и к занзибарскому – 11.

За основу при делении образцов коллекции на группы была взята окраска молодых стеблей растения. Если стебель или листья содержат только хлорофилл, то они имеют

зелёную окраску, а если при этом их поверхность покрыта восковым налётом, то они выглядят сизыми. Содержащийся в растении антоциан придаёт растениям красноватый, а иногда и насыщенно красный цвет. Находящийся при этом на его поверхности восковой налёт, то растение придаёт розовый, сиреневый или фиолетовый окрас. Сочетание указанных пигментов и воскового налёта позволяет разбить все имеющиеся у нас образцы на четыре основные группы.

Наиболее распространённой у образцов нашей коллекции является сизая окраска стебля. Она свойственна ста двенадцати образцам. Иногда при этом наблюдается слабое антоциановое окрашивание основания стебля.

Только для четырнадцати образцов характерна зелёная окраска. Но у четырёх из них на солнце появляется красноватый оттенок – «загар».

Тридцать три образца имеют стебли красного цвета, а у одного из них – К-343 эта окраска не является сплошной, и на стебле заметны тонкие зелёные полосы. Ещё у шести форм восковой налёт покрывает стебель лишь частично. Поэтому часть стебля кажется красной, а часть розовой или бледно-фиолетовой.

Пятьдесят восемь образцов имеют стебель различных оттенков бледно-фиолетового или розового цвета, а один – PRL-59 – сиреневато-коричневой окраски.

Если же учесть особенностей распределения воскового налёта по поверхности растений, то деление на группы окажется более детальным.

Так, среди коллекционных номеров только у восьми все органы покрыты хорошо выраженным восковым налётом, а 47 не имеют его вовсе. У всех остальных растений восковой налёт покрывает только часть поверхности или всё время или на ранних стадиях развития.

Физиологическое значение воскового налёта двойное: во-первых, он ослабляет испарение; во-вторых, благодаря его присутствию растение не смачивается водой, что препятствует закупорке устьиц водяными пробками. Учитывая то, что юг Украины относится к зоне нестабильным выпадением осадков, способность растений экономно расходовать почвенную влагу имеет большое значение.

В дескрипторе [2] все образцы клещевины по отсутствию или наличию воскового налёта и особенностям его распределения делятся на 8 групп.

Кроме указанных типов в нашей коллекции есть ещё два – обыкновенный с восковым налётом на жилках нижней стороны листовой пластинки и двойной восковой налёт с восковым налётом на жилках верхней поверхности листа. Растений первого из этих типов довольно много среди европейских образцов – 22,2%, а второго – среди южноазиатских – 27,3%.

Анализ взаимосвязи окраски образцов с их систематической принадлежностью показал, что для персидского подвида наиболее характерны растения, имеющие сизые стебли и обыкновенный восковой налёт – 54,7% образцов с сизыми стеблями и 16,0% с фиолетовыми. Для обыкновенного – наиболее типичными являются такие признаки как антоциановая окраска стебля и отсутствие воскового налёта – стебли этих растений чаще всего имеют красную окраску. Растения китайского подвида отличаются наибольшим разнообразием по исследуемым признакам, но и здесь большинство растений имеет обыкновенный восковой налёт (63,0%) при сизой (47,8%) или фиолетовой (15,2%) окраске стеблей. Индийский подвид отличается сильным развитием покрывающего растения воскового налёта. Его образцы равномерно распределились между имеющимися различные варианты двойного и тройного воскового налёта. Для этого подвида также очень характерна сизая окраска стебля – 52,6% образцов. Растения занзибарского подвида чаще всего имеют обыкновенный восковой налёт – 54,5% коллекционных форм. То же самое можно сказать и о сорно-полевом подвиде – 62,5%

его форм имеют обычный восковой налёт.

Анализ происхождения исследуемых образцов показывает, что наиболее распространённым типом воскового налёта является обыкновенный. Он встречается у 48,7% всех образцов. Чаще всего данный тип встречается у образцов с территории бывшего Советского Союза – 67,7%, американских - 65,6%, из Передней Азии – 55,6% и Восточной Азии – 55%, несколько меньше таких растений среди африканских – 41,4%. Среди форм клещевины, происходящих из Европы, таких 22,2%, а из Южной Азии – всего 4,5%.

Из всего сказанного можно сделать вывод, что клещевина как культура отличается большим разнообразием морфологических и физиологических качеств и может быть использована в селекции не только как техническая, а и как декоративная культура.

Список использованных источников

1. Першин, А. Ф. Классификатор-справочник (дескриптор) вида *Ricinus communis* L [Текст] / А. Ф. Першин, А. А. Свиридов. – Запорожье, 1995.
2. Клещевина [Текст] / Под ред. В. А. Мошкина. – М. : Колос, 1980.



Онищак Тетяна

студентка

Кушнірчук Вікторія

студентка

Науковий керівник : асистент Стельмахович Г.Д

Івано-Франківський національний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ

ДЕНДРОХРОНОЛОГІЯ В УКРАЇНІ, ЯК МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ ДАТУВАННЯ ПО ДЕРЕВУ

Дендрохронологія - метод, в основі якого лежить закон природи, згідно з яким кожен рік товщина дерева збільшується на однорічне кільце. Деревні кільця наростають по роках нерівномірно. Якщо рік теплий і сонячний і випадає достатня кількість опадів, то дерево росте швидко. Кільце, яке наросте в цей рік, буде широким. Якщо ж рік холодний і засушливий - кільце буде менше. Вважається, що у дерев однієї породи ростуть в одному і тому ж місці і кліматі, товщина річних кілець приблизно однакова. За допомогою дендрохронологічних методів для більшості видів деревних порід можливо точно визначити календарний рік формування річного кільця. Основними напрямками застосування результатів датування є: палеоекологія, коли дані використовуються для реконструкції минулих екологічних явищ (одним з основних є реконструкція клімату); археологія, для датування старих будівель тощо; і радіовуглецевого датування, для встановлення вмісту ізотопу С-14 .

На підставі дослідження зразків деревини, датування яких наперед відома, будується так звана дендрохронологічна шкала - послідовність товщини річних кілець дерев певної породи в певній місцевості, від сучасного моменту і якомога далі в минуле. Для близьких до сучасності періодів використовуються виміри річних кілець живих дерев, що мають досить великий вік (існують методики виконання таких вимірів, не потребуючі спилування дерева) [4].

Щоб отримати, як можна більш точний графік, річні кільця використовуються за чотирма радіусами. Для отримання чіткого малюнка кілець спіл зачищається і обробляється крейдою.

Дендрохронолог вважає -кількість кілець, визначає їх товщину і за допомогою комп'ютерної програми будує дендрохронологічний графік. Таким же чином складається графік з усіх колод, узятих з будівлі. Тепер треба побудувати еталонний графік. Щоб побудувати максимально довгу шкалу спочатку необхідно дослідити найстарішого представника своєї породи. Для цього живе дерево не треба спилувати - достатньо взяти невеликий зразок, який називається - керн. Спеціаліст дендрохронолог за допомогою спеціального бура просвердлює в дереві невеликий отвір і виймає цей зразок. Керн поміщається під цифровий мікроскоп і знову на моніторі з'являється чіткий малюнок річних кілець [1].

Для того, щоб продовжити шкалу датувань на часовий проміжок понад межі життя одного дерева, використовують «перехресне датування». Його суть полягає в погоджуванні наступних один за одним поколінь дерев, роки життя яких перекриваються. В останні роки використовується рентгенівський аналіз річних кілець, що дозволяє враховувати не тільки ширину кілець, але й інші параметри (наприклад, щільність деревини в кільці).

Таким чином, дендрохронологічна шкала простягається в минуле настільки, наскільки наявність, що є в наявності дозволяє продовжити безперервну послідовність.

Після побудови шкали по певному виду дерева в локальній місцевості, аналізуються кореляції даного виду з іншими видами, а також зміни виду кілець у сусідніх областях. Це дозволяє поступово розширювати абсолютну шкалу на більше широкий географічний ареал.

На ріст дерев можуть впливати локальні особливості місця вирощування (рельєф, зволоженість). Через це товщина річних кілець конкретного зразка дерева може не відповідати шкалі, побудованій для даного регіону. Але якщо збіг має місце, то ймовірність помилки вкрай мала.

Для України було проведено дендроіндикаційні дослідження по 31 лісовому масиву у всіх природних зонах [2].

Наприклад, А.Д. Шовган вивчав радіальний приріст сосни звичайної у Карпатах та Українському Поліссі. Встановлено, що чинником, який лімітує приріст дерев у Карпатах, є температура повітря у період вегетації. В міру просування на схід зростає вплив вологи на приріст дерев [3].

Були виявлені особливості реакції радіального приросту сосни звичайної під впливом викидів азотного виробництва на фоні різних кліматичних умов Полісся та Степу. В умовах Степу динаміка радіального приросту сосни визначається забрудненням лісових екосистем та посухами. У Поліссі посухи спільно із викидами також знижують радіальний приріст сосни звичайної, проте найбільш помітне та синхронне зниження приросту у зоні інтенсивного забруднення спостерігається в роки підвищення хімічної "агресивності" фітотоксикантів, спричиненої максимальною кількістю опадів та високою вологістю повітря[5].

Отже, подальший розвиток дендрохронологічного напряму потребує створення дендрохронологічної сітки з охопленням найбільш репрезентативних лісостанів за природними зонами в Україні.

Список використаних джерел

1. Битвинкас Т. Т. Дендроклиматические исследования. – Ленинград, 1974.
2. Генсірук С.А. Ліси України / С.А. Генсірук. - Львів: УКРДЛТУ, 2002. - 496 с.
3. Коліщук В. Г. Дендрохронологія сосни і дуба останнього тисячоліття на території України // Наук. вісн. Укр. лісотех. ун-ту. – Львів, 2003. – Вип. 13.
4. Колищук В. Г. Методика исследования прироста древесных растений // Мат. Всесоюз. совещания по вопросам дендрохронологии и дендроклиматологии. – Вильнюс, 1968.
5. Молчанов А. А. Дендроклиматические основы прогноза погоды. –Москва, 1976.

Орлова Лариса

д.б.н., професор

Жук Марина

студентка

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

БІОЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛУЧНИХ КОРМОВИХ РОСЛИН С. ВЕСЕЛА ДОЛИНА ГЛОБИНЬСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У контексті сталого розвитку і раціонального природокористування природні кормові угіддя займають особливе місце. Їм характерна багатофункціональність, що відповідає глобальним принципам сталого розвитку. Потреба у багатофункціональному використанні луків збільшилась в Україні в останні роки у зв'язку зі різким зниженням потреби в кормах через зменшення поголів'я худоби. Головна їхня функція – це лучне кормовиробництво, що включає заходи поліпшення та сінокісно-пасовищне використання природних і сіяних травостоїв. Це суттєвий резерв найдешевших трав'яних кормів для тваринництва, про що свідчить досвід економічно розвинених країн [1].

Кормові угіддя виконують величезну природоохоронну стабілізуючу роль в агроландшафтах, захищаючи ґрунти від ерозії, а водні джерела від замулення та забруднення. Посилюється їхня роль у збереженні біорізноманіття із створенням мережі заказників, заповідників, мисливських угідь. В останні роки зростає їхнє альтернативне використання, зокрема їхню біомасу використовують для виробництва біопалива. Лучні трави використовують й для створення газонів [6].

При вивченні видового складу лучних рослин околиць с. Весела Долина Глобинського району Полтавської області нами було виявлено 36 представників кормових рослин, які належать до 13 родин.

Рослинність досліджуваного району представлена в основному багаторічними полікарпічними травами (72%). Однак на цих угіддях виростають також дворічні та однорічні види, але в меншій кількості.

Між рослинами і навколишнім середовищем існує тісний взаємозв'язок, оскільки їх розвиток, проходження життєвих циклів залежать не тільки від спадкових якостей, але і ґрунтових, кліматичних і метеорологічних умов.

Не тільки середовище впливає на рослини, видозмінюючи їх, а й рослини, в свою чергу, впливають на середовище, приводячи до значних змін. Трав'яниста рослинність впливає на температурний режим повітря і ґрунту, змінюючи добовий і річний хід температури; знижує швидкість вітру, в результаті чого збільшується вміст вуглекислого газу під її пологом; підвищується вологість повітря і поверхні ґрунту через зменшення випаровування; диференціює світлові умови, характерні для тієї чи іншої місцевості [3; 5].

Рослини, всмоктуючи поживні речовини з ґрунту, змінюють склад ґрунтового розчину. Розкладаючись, вони збагачують ґрунт органічною речовиною. Коренева система рослин, пронизуючи ґрунт, покращує її структуру, водо- і повітропроникність; поглинаючи і випаровуючи вологу, викликає її перерозподіл в ґрунті [4].

Серед вивчених рослин переважають за відношенням до вологи мезофіти (59%) – рослини, які ростуть в умовах середнього режиму водозабезпечення. До мезофітних належить більшість виявлених багаторічних і однорічних представників. На відміну від ксерофітів листя у

них ширші, менш товсті і не опушені або слабоопушені. На вологих ґрунтах переважають мезофіти з поверхневою кореневою системою, а на більш сухих ґрунтах ростуть мезофіти, у яких коріння занурюються глибоко. На надмірне зволоження мезофіти реагують негативно, так як їх тканини позбавлені добре розвинених повітроносних порожнин.

Ріст і розвиток лучних рослин, кожна їх фаза настає лише при необхідному для неї мінімумі кількості і тривалості тепла. За відношенням до температури на досліджуваних луках переважають холодостійкі (78%), решта – представники інших груп.

Ґрунт і рослини тісно пов'язані між собою. На рослини впливають хімічні і фізичні властивості ґрунту, склад мікроорганізмів, які знаходяться в ньому. Через ґрунт на рослини впливає і материнська порода. Вміст поживних речовин у ґрунті – один з показників її родючості. Різні поживні елементи мають певне екологічне значення та різні джерела надходження і накопичення в ґрунті. Серед лучної флори околиць с. Весела Долина переважають мезотрофи (61%). Мезотрофи помірно вимогливі до поживних речовин, які прискорюють утворення і розвиток листя, збільшують тривалість їх життя, загальну площу листової поверхні, а тому і впливають на урожай.

Кількість і якість світла мають прямий вплив на урожай і якість лучних видів флори. Зазвичай на фотосинтез споживається максимум до 5% сонячного світла. У лучних травостоях, де має місце взаємне затінення листя, розсіяне світло використовується в процесі фотосинтезу повніше [2; 6]. Серед виявлених рослин за відношенням до світла переважають геліофіти (84%).

На досліджених луках основною життєвою формою за класифікацією по К. Раункієра є гемікриптофіти (70%).

Саме тому знання наслідків впливу різних екологічних факторів на рослини дасть можливість свідомо та правильно впливати на їх життєві процеси, домогтися максимально можливої врожайності природних і штучно створених кормових угідь та їх раціонального використання.

Отже, серед виявлених видів лучної флори переважають мезофітні, мезотрофні, геліофільні, холодостійкі види.

Список використаних джерел

1. Кургак, В. Г. Раціональне використання природних кормових угідь України [Текст] / В. Г. Кургак // Збірник наукових праць ННЦ «Інститут землеробства НААН». – 2013. – Вип. 3-4. – С. 93-102.
2. Луговое хозяйство и пастбищное хозяйство в Забайкалье: учебное пособие [Текст] / А. Б. Бутуханов. – Улан-Удэ: БГСХА им. В. Р. Филиппова, 2011. – 288 с.
3. Можаяев, Н. И. Кормопроизводство. Луговое и пастбищное кормопроизводство: учебное пособие [Текст] / Н. И. Можаяев, Н. А. Серикаев. – Астана: Казахский аграрный университет им. С.Сейфуллина, 2002. – 359 с.
4. Мустафаев, Б. А. Практикум по основам лугового хозяйства : учебно-методическое пособие по проведению лабораторно-практических занятий [Текст] / Б. А. Мустафаев. – Павлодар, 2007. – 240 с.
5. Орлова, Л. Д. Біоекологічні особливості лучних фітоценозів Лівобережного Лісостепу України (продуктивність та раціональне використання) [Текст] / Л. Д. Орлова. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – 278 с.
6. Скоблин, Г. С. Луговое и полевое кормопроизводство [Текст] / Г. С. Скоблин. – М. : Колос, 1977. – 256 с.



Роман Евгений

и.о. заведующего научно-исследовательским отделом
Национальный природный парк «Олешковские пески»
г. Херсон

СТРАТЕГИЯ ВОССТАНОВЛЕНИЯ ПРИРОДНЫХ ЭКОСИСТЕМ: НЕОБХОДИМОСТЬ И ВОЗМОЖНОСТЬ ГЛОБАЛЬНОЙ КООРДИНАЦИИ, РАЗРАБОТКИ И РЕАЛИЗАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ПРОГРАММ

Общие положения. В конце плейстоцена и в раннем голоцене, (40-4 тыс. лет назад) имело место катастрофически быстрое (по эволюционным меркам) некомпенсированное вымирание значительного количества крупных форм наземной фауны: млекопитающих (более сотни видов), десятков видов птиц и нескольких видов крупных рептилий. Решающим фактором, вызвавшим то великое вымирание, были истребительные охоты людей палеолита [3; 7]. Обеднение природы продолжалось позже и в 20 и 21 вв. скорость этого процесса и его масштабы приняли характер глобальной катастрофы. Становится ясно, что практика сохранения природной среды, ориентирующаяся только лишь на охранные меры, явно недостаточна. Это объясняется, тем, что любая деятельность, основанная только лишь на действиях по недопущению нежелательных событий, в общем обречена на неудачу: обычно такие события все равно происходят, в результате накапливаются изменения, которые приводят к необратимым последствиям.

Хорошо известны крайне отрицательные последствия пассивно-оборонительной тактики и стратегии в военной деятельности, в самозащите от криминальных посягательств и т.д. Наступательные действия (разумеется, обоснованные и выполнимые) – зачастую единственный путь к выживанию и успеху [2; 6]. Что касается охраны природы, то в условиях антропогенного пресса, который имеет глобальные масштабы даже полная охрана какой-либо территории или вида зачастую оказывается неэффективной: популяции сокращаются в численности и исчезают, экосистемы деградируют. Причины хорошо известны: на изолированные популяции и сообщества воздействуют такие факторы, как дрейф генов, природные аномалии, браконьерство, глобальное загрязнение планеты.

Закономерен вопрос: каков же выход? Ответом может быть следующее: глобальному вектору разрушения природной среды необходимо противопоставить глобальную систему активных наступательных действий по ее восстановлению. Строго говоря, такая деятельность началась задолго до ее теоретического обоснования. Хорошо известны эпопеи спасения и восстановления популяций видов, оказавшихся на грани исчезновения: бизона, американского журавля и миссисипского аллигатора в США, зубра, сайгака, бобра в СССР, белого орикса в Объединенных Арабских Эмиратах и т.д. Но к началу 1980-х гг. стало ясно, что одним лишь восстановлением отдельных видов нельзя ни остановить, ни даже существенно замедлить прогрессирующее оскудение биоты Земли. Была обоснована концепция стратегии Rewilding («восстановление дикого состояния»). Кратко сущность этой концепции можно описать следующим образом: там, где это возможно, восстанавливать сообщества с доминированием крупных фитофагов (а впоследствии – и хищников) путем акклиматизации в соответствующие регионы систематически близких форм, могущих играть ту же роль, что и истребленные виды [8-10]. В настоящее время выполняются следующие программы:

1) Плейстоценовый парк: формирование популяций крупных копытных (а впоследствии, как планируется, и хищников) в Якутии с целью восстановления тундростепи –

высокопродуктивного растительного сообщества позднего плейстоцена [10].

2) Чернобыльская зона. В Украине на территории отчуждения (т.н. 30-километровая зона), где произошло радиационное загрязнение в результате аварии на Чернобыльской АЭС акклиматизированы лошади Пржевальского [1].

В настоящее время разрабатываются и обсуждаются следующие программы: 1) восстановление комплекса крупных животных на Великих равнинах США – планируется заселить эти равнины крупными копытными и хищниками – экологическими аналогами компонентов мегафауны вюрма и раннего голоцена [8; 9]; 2) восстановление фауны исторического периода (античность – средние века) Олешковских песков в Херсонской и Николаевской областях Украины [4; 5].

Необходимость глобальной координация действий и программ по восстановлению популяций и экосистем. К настоящему времени ясно обозначились проблемы в осуществлении программ Rewilding: эти проблемы обусловлены инерцией мышления, противодействием местного населения, проблемами акклиматизации и т.д. До настоящего времени усилия по восстановлению экосистем, включающих крупных фитофагов зачастую достаточно слабо скоординированы даже в пределах одного континента, тем более, должной согласованности и взаимодействия нет в глобальном масштабе.

Исходя из данной ситуации, предлагается следующее.

1) Разработать и распространить обоснование концепции Rewilding как исключительно важной, необходимой и способной быть реализованной природоохранной стратегии, направить разработанные документы правительствам государств, руководящим органам международных организаций: ООН и его специализированным организациям (ЮНЕСКО, ФАО), НАТО, МСОП (IUCN), WWF – и, соответственно, добиваться признания стратегии Rewilding на международном уровне; 2) разработать программы восстановления мегафаун, травяных экосистем, популяций редких видов в масштабе планеты на какой-либо период (7-10 лет); 3) начать сотрудничество между отдельными странами: уже сейчас возможна разработка и реализация совместных проектов. Так, предлагалось использовать Олешковские пески (меньшую территорию) для отработки положений и методов программы восстановления сообществ территории большей – Великих равнин [5].

Предложение по управлению и оптимизации восстановлением видов и экосистем. Субъективность в принятии решений в сфере охраны окружающей среды, является тем фактором, который резко ограничивает эффективность таких действий. Одним из возможных путей решения данной проблемы, могла бы быть разработка мощной, насыщенной возможно большим количеством данных компьютерной программы (или пакета программ). Функцией такого программного обеспечения должно быть следующее: объективная оценка приоритетавосстановительных мероприятий относительно различных видов и сообществ (территорий). Предлагаемое название: Rewilding.

Некоторые исходные данные такого пакета: природоохранная ценность видов, количество существующих особей, площадь территории, уникальность восстанавливаемого сообщества, отношение местного населения, уровень коррупции в стране, ожидаемые риски и выгоды. Даже из этого краткого перечня видно, насколько непросто будет создание такой программы – и насколько она необходима.

Обоснование необходимости реализации стратегии Rewilding. Сложнейшими и актуальными проблемами природоохранной деятельности являются: 1) резкое снижение биоразнообразия степных заповедных экосистем как следствие отсутствия выпаса и переработки растительной массы крупными фитофагами; 2) острый дефицит средств.

Формирование популяций крупных травоядных станет основным способом решения как первой проблемы (что очевидно), так и второй: экологический туризм, туризм охотничий и регулируемый отстрел с целью получения высококачественной мясной продукции могут и должны стать одним из основных источников финансирования по восстановлению и охране биоразнообразия.

Список использованных источников

1. Жарких, Т. Л. Изучение популяции лошади Пржевальского в зоне Чернобыльской АЭС [Текст] / Т. Л. Жарких, Н. И. Ясинецкая, А. Н. Боровский, Н. С. Звегинцова. – Бюлл. МОИП, 2002. – Т. 107, вып. 5. – С. 9-16.
2. Маркин, А. В. Основы тактической подготовки современного солдата [Текст] / А. В. Маркин. – Минск, АСТ. – 431 с.
3. Пучков, В. В. Некомпенсированные вымирания в плейстоцене: предполагаемый механизм кризиса [текст] / В. В. Пучков. – К., Ин-т зоологии АН УССР, 1989.
4. Роман, Е. Г. Реализация стратегии Rewilding в Украине: восстановление макротериофауны территории Херсонской области [Текст] / Е. Г. Роман // Биоразнообразие и устойчивое развитие : Тезисы докладов 2-й Международной научно-практической конференции 12-16 сентября 2012 г. – Симферополь. – 2012. – С. 319-322.
5. Роман, Є. Г. Олешківські (Нижньодніпровські) піски – перспективна територія для відновлення природних комплексів та унікальний заповідний об'єкт світового значення [Текст] / Є. Г. Роман // Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття як складова екологічного та патріотичного виховання населення України : Матеріали науково-практичної конференції, (м. Святогірськ, 7-8 липня 2016 р.). – Святогірськ : Національний природний парк «Святі гори», 2016. – С. 43-50.
6. Тарас, А. Е. Боевая машина [Текст] / А. Е. Тарас. – Минск, «Харвест», 1997. – 592 с.
7. Burney, D. A. Fifty millennia of catastrophic extinctions after human contact [текст] / , D. A. Burney.; T. F. Flannery // *Trends in Ecology & Evolution* Elsevier. – 2005. – № 20 (7). – 395-401.
8. Donlan, C. J. Pleistocene Rewilding: An Optimistic Agenda for Twenty-First Century Conservation [текст] / C. J. Donlan and other // *The American Naturalist*. 2006. – vol. 168. – no. 5. – pp. 1-22.
9. Soulé, M. Rewilding and Biodiversity: Complementary Goals for Continental Conservation [Текст] / *Soulé Michael; Reed Noss // Wild Earth, Fall. – 1998. – № 8. – pp.19-28.*
10. Zimov, S. A. Pleistocene Park: Return to Mammoth's Ecosystem [Текст] Sergey Zimov // *Science*. – 2005. – May, 6, Vol. – 208, pp. 796-798.



Сисолятин Сергій

старший науковий співробітник

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

ШТУЧНИЙ ВУГЛЕКИСЛОТНИЙ ГІПОБІОЗ – АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ШЛЯХ ЗБЕРЕЖЕННЯ РИБИ ПІДЧАС ТРАНСПОРТУВАННЯ

Транспортування риби це досить складний з технологічної точки зору процес, адже для замовника важливо відсутність смертності особин під час транспортування, збереження живої маси та якості продукції.

Сьогодні існують різні методи та правил транспортування риби. Її перевозять автомобільним транспортом, залізницею та літаками, використовуючи різні пристосування (брезентові та металеві чани, молочні фляги, ванни, поліетиленові пакети, ізотермічні контейнери, живорибні машини, тощо) [1; 2].

Згідно існуючих правил, перед завантаженням рибу 12-15 год не годують і 2-4 год витримують у чистій проточній воді з метою вивільнення її від бруду, промивання зябер, вивільнення кишечника від умісту, оскільки транспортування краще переносить голодна риба [2]. Тару, призначену для транспортування риби, дезінфікують 20 %-м розчином негашеного вапна, після чого ретельно промивають чистою водою. Воду для перевезення риби беруть із річки, озера чи ставку, і, як виняток, можна використовувати і водопровідну хлоровану воду, проте її необхідно піддати повітряній аерації впродовж 30-50 хв для доброго насичення киснем [3]. Температура води у транспортній місткості, там де була риба і куди її випускатимуть, повинна бути однаковою з допустимою різницею для мальків 1-2°C, для однорічок і старших вікових груп – 3-4°C. Якщо у водоймі, в яку випускають рибу, ці нормативи перевищені, то температуру води треба вирівнювати, і тільки після цього випускати рибу.

Також для збереження життєдіяльності співвідношення риби (коропа, амура, сома, буфало, сазана) до води має становити 1:1,25; карася, лина –1:1 (без примусової аерації води – 1:2); форелі, судака – 1:5; ляща, товстолобика, щуки та ін. –1:2 (без аерації води – 1:3) [4].

Оптимальна температура води для перевезення теплолюбних риб влітку 10-12°C, взимку і восени – 5-6°C, а для холодолюбних – відповідно 6-8 і 3-5 °C. Взимку всі види риб можна перевозити за температури води 1-2°C. За мінусових температур рибу перевозити небажано [5]. У теплу пору року краще перевозити рибу рано вранці чи ввечері, а за умови перевезення вдень необхідно мати лід (0,5 кг на 10 л води), який кладуть у тару, попередньо обгорнувши його мішковиною чи марлею.

Тривалість перевезення коропа, амура, буфало, сазана, карася, лина за температури води 10°C не повинна перевищувати 8 год. без зміни води, а інших прісноводних риб – 12 год. Якщо температура води підвищується, її охолоджують льодом, а тривалість транспортування скорочують до 6 год.; для інших прісноводних риб воду через 6 год. поступово замінюють, тобто яку кількість випустили з транспортної тари, таку й додають [5, 6].

Однак, всі ці методи та правила складні та мають суттєві проблеми та недоліки, що призводять до значних втрат (економічних витрат на перевезення та гибелі риб при транспортуванні). Усі вони пов'язані з складністю процесу транспортування, підтриманні оптимальних параметрів середовища (температура, чистота води, вміст у ній кисню), співвідношенні риби і води та строків перевезення. Також головною проблемою при транспортуванні живої риби є амонійний азот, що виділяє риба. У воді він присутній у вигляді

іону амонію (NH₄⁺) та вільного аміаку (NH₃), якій є токсичним, а при накопиченні його у воді під час транспортування до критичної концентрації (наприклад, 130 мг/л для коропа) призводить до гибелі більшої кількості риб [7].

Для вирішення цих проблем було розроблено та запатентовано альтернативний спосіб перевезення та зберігання риби в стані штучного гіпобіозу і установка для його здійснення [8].

В основі цього методу закладений спосіб переведення та зберігання риби в стані штучного гіпобіозу, який характеризується тривалим пролонгованим гіпометаболічним станом, певною мірою аналогічним стану природної зимівлі риб.

Введення живої риби в стан штучного гіпобіозу здійснюється шляхом використання гіпоксично-гіперкапічного середовища (насичення води газовою сумішшю діоксиду вуглецю і кисню у співвідношенні 50:50 %, рН води 6,0-6,7 без зниження температури). За таких умов в організмі риб відбувається гальмування метаболічних процесів за відсутності фактору стресу під час транспортування. Риба лягає на дно (рідше зависає на певній глибині), перестає рухатись, інтенсивність дихання зменшується у 5-7 разів, що характеризується слабо помітними коливаннями зябрових кришок. В такому стані риба може перебувати 72 год. Після перенесення риби в середовище зі сприятливими умовами вона легко виходить із стану гіпобіозу з набуттям усіх життєво необхідних функцій [8, 9, 10].

Перевагою цього альтернативного методу є те, що знижуються витрати на перевезення риби (необхідність спеціальних цистерн, контейнерів або вагонів і у них досить ефективної системи охолодження та аерації) вирішується проблема очистки середовища від продуктів метаболізму та механічних домішок, що дозволяє транспортування риби за умов природних температур без додаткового охолодження. Крім того, збільшується строк перевезення риби, що дає можливість транспортувати її на великі відстані, а саме головне – значно мінімізує загибель риб під час транспортування.

Список використаних джерел

1. Чернік, В. В. Шляхи підвищення ефективності транспортування живої риби [Текст] / В.В. Чернік // Рибогосподарська наука. – 2014. – №1. – С. 68-79.
2. Berka, R. The transport of live fish. A review. [Text] / R. Berka // EIFAC Tech.Pap. – 1986. – № 48. – 52 p.
3. Засєкін, Д. А. Транспортування тварин і продукції (санітарно-гігієнічні аспекти) [Текст] / Д. А. Засєкін, В. М. Поляковський, В. В. Соломон. – Київ, 2015. – 520 с.
4. Орлов Ю. Расчётный способ нормирования [посадок водных организмов в различные ёмкости] [Текст] / Ю. Орлов // Рыбоводство и рыболовство –1974. – № 1. – С. 11-14.
5. Opinion of the Scientific Panel on Animal Health and Welfare on a request from the Commission related to the welfare of animals during transport. The EFSA Journal (2004) 44, 1-36p.
6. Fish Welfare During Transport. Forum organised by the Humane Slaughter Association. 2006. Thistle Hotel, Inverness [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.hsa.org.uk/Resources/Fish%20Transport%20proceedings.pdf>. – Назва з екрану.
7. Смирнова Н.В. Влияние различных концентраций кислорода, диоксида углерода, аммиака на выживаемость осетровых рыб и пути ее повышения [Текст] / Н.В. Смирнова, М.В. Лозовская // Современные проблемы науки и образования. – 2011. – № 5 (Електронний журнал) URL: www.science-education.ru/99-4870.
8. Спосіб переведення та зберігання риби в стані штучного гіпобіозу і установка для його здійснення. Патент на винахід 37303 Україна А01К63/02 [Текст] / Мельничук С.Д., Мельничук Д.О., Терещенко С.В. // Національний аграрний університет – № 99116062; Заявл. 04.11.99; Опубліковано 15.05.2001. – Бюл. №4. – 1 с.
9. Мельничук С.Д. Гипобиоз животных (молекулярные механизмы и практическое значение для

сельского хозяйства и медицины) : монография [Текст] / Мельничук С.Д., Мельничук Д.А. – К.: Издательский центр НУБиПУ, 2007. – 302 с.

10. Мельничук С.Д. Стан штучного гіпобіозу як спосіб зберігання риби [Текст] / С.Д. Мельничук, С.В. Терещенко, Т.В. Таран // Науковий вісник Національного аграрного університету, 2004, Вип.75. – С.165-169.



Ющенко Людмила

к.с.-г.н., доцент кафедри

Цюк Олексій

д.с.-г.н. доцент кафедри

Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ

АФІДОФАГ – ЗОЛОТООЧКА ЗВИЧАЙНА (*CHRYSOPA CARNEA*) ПРОТИ ПОПЕЛИЦЬ

Попелиці належать до групи сисних шкідників, оскільки їх ротовий апарат – хоботок колючо-сисного типу. За його допомогою комахи проколюють навіть тверді рослинні покриви і добираються до поживного соку, яким вони й харчуються. Результатом живлення цього шкідника є покручені листя, зів'ялі бутони, пухлинні утворення – галли. Все це призводить до зменшення врожаю, зниження його якості. Використання хімічних засобів призводить до непередбачуваних негативних наслідків, тому на часі біологічний захист рослин.

Природними ворогами попелиць є ряд паразитичних та хижих комах. Зокрема дзюрчалки, уховертки, сонечка, золотоочки, їздці, туруни, хижі клопи.

Одним з ефективних біоагентів у біологічному захисті є золотоочка звичайна. На території країн СНД золотоочка зустрічається повсюдно: зазвичай не тільки в природних біоценозах, але й на посівах сільськогосподарських культур (бавовник, люцерна, конюшина, буряк, тютюн, картопля, кукурудза, рідше – на хлібних злаках), в плодovих садах, на citrusових і т.д.. Золотоочка звичайна – багатоїдна комаха. Личинок звичайної золотоочки можна назвати дуже широкими поліфагами, або навіть всеїдними. Вони є хижакami 76 видів комах і 10 видів кліщів. Особливо активно знищують попелиць, медяниць, несправжніх щитовок, совок, білокрилок, кліщів, що особливо важливо для захисту овочевих культур в закритому ґрунті [3].



Рис. 1. Золотоочка звичайна (імаго та яйця)



Рис. 2. Личинка золотоочки звичайної

Дорослі комахи зеленого кольору, розміром 2-2,5см харчуються пилком і нектаром квітів, солодким ексудатом рослин, а личинки різними видами попелиці. Здатні також знищувати трипсів, білокрилок, кліщів та інших мягкотілих шкідників. Саме такий тип харчування у дорослих комах і став основною причиною широкого використання звичайної золотоочки, як в наукових дослідженнях, так і в практичному захисті рослин [1].

Масове розмноження золотоочки здійснюється в спеціально обладнаних приміщеннях лабораторії. Технологія розведення золотоочки складається з наступних основних виробничих процесів:

1. Інкубація яєць золотоочки.
2. Вирощування личинок у коміркових садках до їх коконування.
3. Вирощування дорослих комах та збір яєць.
4. Зберігання біоматеріалу до використання.

На інкубацію беруть тільки свіжовідкладені яйця, отримані за 1 день яйцекладки. Для личинок золотоочки повноцінним заміником природного корму можуть служити яйця та метелики зернової молі [2].

Найбільш високий показник виживання личинок отриманий при годуванні хижака сумішшю яєць і живих метеликів молі – понад 63 %. При годуванні тільки яйцями виживання личинок становило близько 50%. Найвищу смертність спостерігали при годівлі виключно метеликами.

Біологічний захист рослин є актуальним, має переваги оскільки для людини абсолютно нешкідливий, на навколишнє середовище не впливає, знищує тільки шкідників, застосовується завжди, навіть, коли підходить час збору врожаю, у рослинах не накопичуються біологічні засоби і комахи до них не звикають [4].

Список використаних джерел

1. Монастырский, А. Л. Массовое разведение насекомых для биологической защиты растений [Текст] / А. Л. Монастырский, В. В. Горбатовский. – М.: Агропромиздат, 1991. – 240 с.
2. Сапожникова, М. Н. Обоснование массового разведения златоглазки обыкновенной (*Chrysopa carnea*) для защиты овощных культур в закрытом грунте [Текст] / М. Н. Сапожникова : дис. канд. с.-х. наук: 16.00.10. – Киев, 2014. – 198 с.
3. Smith, R. C. The biology of Chrysopidae [Text] / R. C. Smith // Cornell.Univ. Agr. Exp. Sta. – 1992 – Vol. 58. – P.121-132/
4. Ющенко, Л. П. Экологизация в сфере защиты растений от вредных организмов : библиография [Текст] / Л. П. Ющенко. – VIII з'їзд ГО "Українське ентомологічне товариство", м. Київ, Національний університет біоресурсів і природокористування України (26-30 серпня 2013 р.). – 2013. – С. 203-204.



Яковишина Тетяна

К.С.-Г.Н., доцент

Матягіна Олена

студентка

ДВНЗ “Придніпровська державна академія будівництва та архітектури”

м. Дніпро

ЗАБРУДНЕННЯ РЬ ҐРУНТІВ УРБОЕКОСИТЕМИ М. ДНІПРО

Необхідність оцінки вмісту Рb в ґрунтах урбоекосистем пов'язана не тільки з екологічною ситуацією, що ускладнюється внаслідок збільшення техногенних навантажень на складові навколишнього природного середовища, а й з усвідомленням ступеня небезпеки, котрий спричиняє цей хімічний елемент, адже за даними ВООЗ стан здоров'я людини на 60 % визначається якістю довкілля. Небезпека забруднення Рb зумовлюється надто високою токсичністю даного металу для біоти, і в першу чергу для людини, за умов тривалої відсутності вираженої симптоматики інтоксикації свинцем при наявності функціональних та органічних ушкоджень в органах та їх системах, багато з яких можуть бути незворотними. Навіть в незначних концентраціях Рb спричиняє токсичний, мутагенний та канцерогенний ефекти, має здатність до біоаккумуляції й досить погано видаляється з екосистем. В умовах урбоекосистем важкі метали надходять до організму людини традиційно через трофічні ланцюги з продуктами рослинництва, які населення вирощує на присадибних ділянках приватного сектору, а також внаслідок руйнування ґрунтового покриву, а саме, відбувається пилення – дисперговані частки піднімаються в приземний шар атмосферного повітря, що становить додаткову загрозу. Тому виникає необхідність у визначенні не тільки валового вмісту Рb, й його рухомих та потенційно-рухомих форм з метою всебічної екологічної оцінки ступеня небезпеки забруднення ґрунтів урбоекосистеми, що й було здійснено на прикладі м. Дніпро.

Для формування мережі моніторингу за забрудненням ґрунту важкими металами та територію міста була нанесена сітка з довжиною ребер 2 км, на перехресті яких виділяли ключові ділянки відбору проб. Об'єднана проба складалася з 25 індивідуальних. У відібраних зразках визначали валовий вміст Рb атомно-абсорбційним методом після кислотної обробки ґрунту, потенційно-рухомі форми – у витягу 1Н НСІ, а рухомі – у витягу ААБ (рН 4,8).

Зональними ґрунтами Північного Степу України, де розташоване м. Дніпро, є чорноземи звичайні малогумусні важкосуглинкові на лесі, котрі сформувалися під різнотравно-типчаково-ковиловою рослинною асоціацією в умовах непромивного водного режиму. На території міста зустрічаються антропогенно глибоко перетворені ґрунти, що утворюють групу урбаноземів з горизонтом “urbc” потужністю більш ніж 50 см з насипним, намивним або перемішаним типом ґрунтового профілю.

Природній геохімічний фон Рb в чорноземних ґрунтах знаходиться в межах 19,0-26,0 [1] при середньому вмісті 22,4 мг/кг для даної геохімічної провінції, а на території міста урбанізований фон складає – 125,35 мг/кг, що більше за природній в 5,6 разів, а за ГДК – в 4,2 рази (табл. 1). Недостатнє зволоження та наявність геохімічних бар'єрів за умов високої буферності чорноземів звичайних сприяє розвитку акумулятивних процесів, що відбивається через низький рівень рухомості свинцю – 0,1 мг/кг в нативних умовах. Розбудова та функціонування урбоекосистеми позначаються на ґрунті двома протилежними процесами: по-перше деконцентрацією мікроелементів та важких металів внаслідок розбавлення будівельним сміттям, що притаманно мікрорайонам нової забудови та приватному сектору на периферії; а, по-друге збільшенням вмісту токсикантів при забрудненні викидами підприємств в промислових зонах міста. Низький вміст Рb зафіксовано на території приватного сектору Амур-Нижньодніпровського району, житловому масиві “Ігрені” (Самарський район) –

лівий берег, та на житловому масиві “Перемога” (Соборний район) – правобережжя. Взагалі територія, що знаходиться на лівому березі ріки, характеризується більшою строкатістю забруднення і наявністю локальних ареалів з перевищенням ГДК більш ніж у 10 разів, в той час як на правобережній частині міста урбанізований геохімічний фон досить рівномірний. Потенційно-рухомі форми Pb становлять до 0,99 % від валового вмісту, що свідчить про втрату буферних властивостей антропогенно трансформованим ґрунтом внаслідок зменшення вмісту органічної речовини та R₂O₅, підкислення, диспергації ґрунтових колоїдів, каменястості, тощо. Рухомість свинцю також є досить високою – до 63 % від валу, отже спричиняє токсичність для рослин та позначається на збідненості фітоценозів. На території міста існують ділянки де майже повністю відсутній рослинний покрив.

Таблиця 1

Характеристика забруднення Pb ґрунтів урбоекосистеми м. Дніпро

Показник	Валовий вміст, мг/кг	Потенційно-рухомі форми, мг/кг	Рухомі форми, мг/кг
Мінімум	6,74	3,67	1,69
Максимум	4296,72	3255,89	924,57
Середнє	125,35	96,25	30,91
Медіана	37,00	26,18	11,20
Ексцес	62,08	60,97	60,47
Асиметрія	7,80	7,71	7,67
Дисперсія	277911,81	160822,36	12916,27
Стандартне відхилення	531,28	404,15	114,53
Розмах	4289,98	3252,22	922,88

Як показали результати аналізу проведеного методами математичної статистики, перевищення медіани середнім значенням відбиває тенденцію до збільшення площі ареалів техногенного навантаження на міський ґрунт через забруднення Pb. Позитивні значення коефіцієнту ексцесу по всім досліджуваним формам свинцю свідчили про наявність гостровершинного розподілення кожної із виборок. А позитивний характер асиметрії відносно середнього зумовлював підвищення інтенсивності забруднення Pb ґрунтів м. Дніпро в утворених ареалах.

Підсумовуючи вище викладене слід зазначити, що рівень забруднення Pb ґрунтів урбоекосистеми м. Дніпро досить сильний, адже майже на половині території перевищує значення в 5 ГДК при рухомості до 0,99 % від валового вмісту, що за умов низького ступеня буферності, спричиняє токсичний вплив на фітоценози, отже потребує впровадження заходів з детоксикації для створення безпечних умов мешкання населення.

Список використаних джерел

1. Фоновий вміст мікроелементів у ґрунтах України [Текст] / Під ред. А. І. Фатєєва, Я. В. Пащенко. – Харків : КП “Друкарня № 13”, 2003. – 117 с.



ЕКОНОМІЧНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ ECONOMIC UNIT OF RESEARCH

Анісімова Марія

к.е.н., асистент

НУ "Львівська політехніка"

м. Львів

ВПЛИВ МЕТОДІВ РОЗРАХУНКУ АМОРТИЗАЦІЙНИХ ВІДРАХУВАНЬ НА ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Процес відтворення основних засобів підприємств в економічній літературі розглянуто, здавалось би, досить повно і всебічно [1]. Проте, на нашу думку, існують проблеми, які потребують подальшого вирішення.

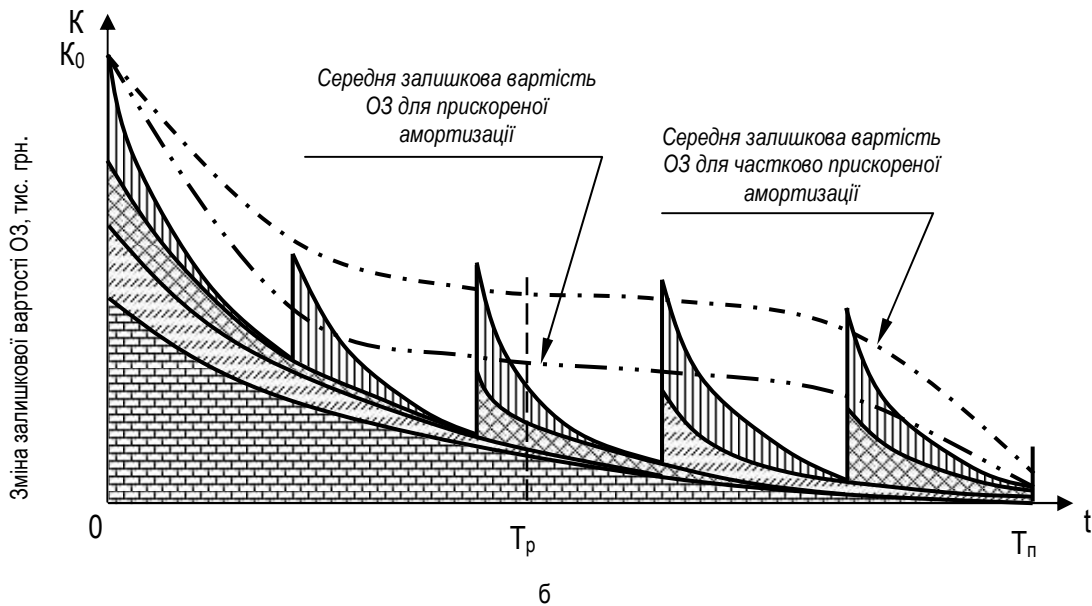
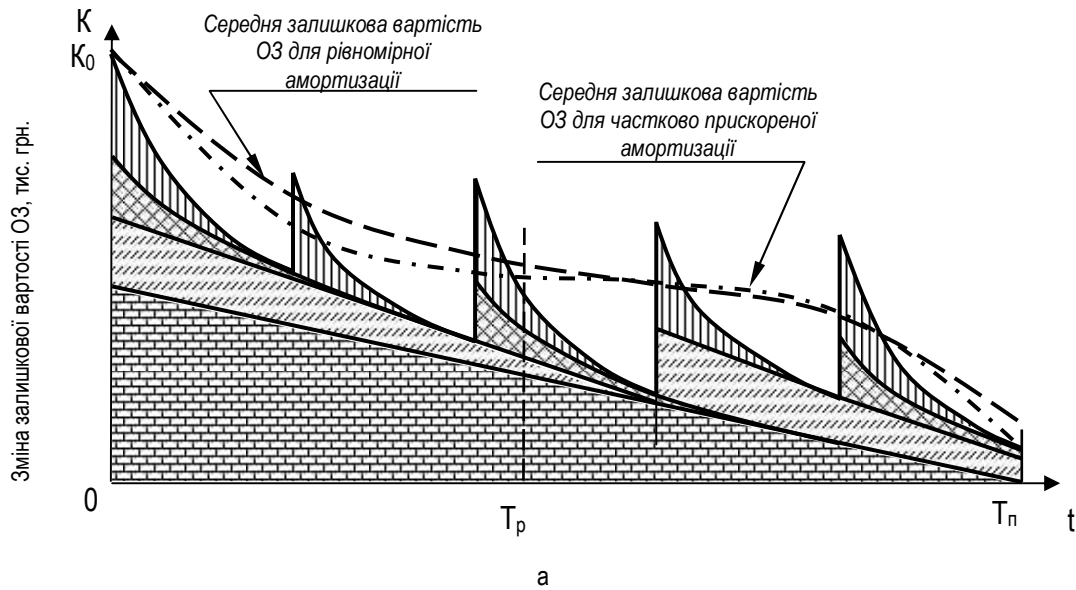
Нажаль, практично немає досліджень, у яких комплексно розглядаються різні методи розрахунку амортизаційних відрахувань і як ці методи можуть реально впливати на показники діяльності підприємства. У більшості випадків просто стверджується, що прискорена амортизація автоматично прискорює повернення коштів, вкладених у будь-які основні засоби [2]. На перший погляд здається, що це є беззаперечна істина, але виконаний нами аналіз показує, що не все так просто, коли розглядається не один окремих елемент основних засобів (верстат, машина, агрегат), а їх вся сукупність.

Процес зношування і відтворення основних засобів значно змінює свою форму, коли всі основні засоби розглядаються як одне ціле, оскільки у такому разі ці процеси впливають один на одного як показано на рис 1.

З рис. 1а видно, що у випадку, коли прискорена амортизація застосовується тільки до активної частини основних засобів і, наприклад, до передавальних пристроїв підприємства, то середнє значення їх зношеності практично не відрізняється, коли амортизація нараховується рівномірно. Це пояснюється тим, що пасивна частина основних засобів має вирішальний вплив на зміну цього середнього значення. А активна частина основних засобів внаслідок того, що вони часто оновлюються, практично не впливають на загальну картину зміни значення середньої залишкової вартості основних засобів підприємства.

І тільки у випадку, коли прискорена амортизація застосовується до всіх основних засобів підприємства, то середнє значення цього показника суттєво зменшується (як показано на рис 1б).

Існує ще один випадок розвитку діяльності підприємства, який фактично відповідає умовам, що є характерними для українських підприємств. Це коли переходять на прискорену амортизацію на підприємствах, які вже давно знаходяться в експлуатації.



будівлі
 споруди
 передавальні пристрої
 обладнання

Рис. 1. Визначення зміни залишкової вартості основних засобів (ОЗ), коли прискорена амортизація застосовується тільки до активної частини ОЗ та передавальних пристроїв (а) і до всіх ОЗ (б).

Примітка: власна розробка автора.

У такому разі впливи на зміну середніх значень залишкової вартості основних засобів значно змінюється. Пасивна частина ОЗ тепер має значно менший вплив на зміну цього показника, оскільки їх залишкова вартість вже незначна, і, навпаки, активна частина основних засобів здійснює найбільший вплив, тому що вони часто оновлюються і відповідно їх вартість є значною. Але це оновлення приводить до того, що середнє значення залишкової вартості практично не буде нічим відрізнятися від умов, коли амортизацію нараховують рівномірно.

Тобто ефект від такого переходу буде практично нульовий.

Можна зробити такий висновок: прискорені методи розрахунку амортизаційних відрахувань доцільно застосовувати до всіх основних засобів підприємства, коли воно починає функціонувати в період підйому економіки – зростання попиту, покращення політичного клімату й економічних умов тощо, оскільки у такому разі може бути отриманий значний економічний ефект.

Список використаних джерел

1. Орлов, П. Про використання в Україні різних систем амортизації [Текст] / П. Орлов, С. Орлов // Економіка України. – 2005. – № 5. – С. 38-44.
2. Солодовник, Л. М. Вибір методів нарахування амортизації та раціональної амортизаційної політики підприємства [Текст] / Л. М. Солодовник, Ю. В. Колесник // Економіка і регіон : науковий вісник Полт. НТУ ім. Ю. Кондратюка. – 2012. – № 3(34). – С. 202-207.



Антоневич Андрей
ОАО «АСБ Беларусбанк»
г. Минск, Республика Беларусь

ЭЛЕКТРОННЫЙ ДОКУМЕНТООБОРОТ ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ БАНКАМИ ЭКВАЙРИНГА ОРГАНИЗАЦИЙ ТОРГОВЛИ (СЕРВИСА) И ЕГО РОЛЬ В РАЗВИТИИ СИСТЕМЫ БЕЗНАЛИЧНЫХ РАСЧЕТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ БАНКОВСКИХ ПЛАТЕЖНЫХ КАРТОЧЕК В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Оказание банком услуг клиентам осуществляется на основании соответствующего договора между банком и клиентом.

Для организации обслуживания держателей карточек организация торговли (сервиса) предоставляет в адрес банка договор по расчетному обслуживанию (эквайрингу) организации торговли (сервиса) с приложением копии устава и свидетельства о государственной регистрации, вопросник, документы, удостоверяющие личность директора и главного бухгалтера организации для проведения идентификации деловых партнеров в рамках законодательства Республики Беларусь о мерах по предотвращению легализации доходов, полученных преступным путем, финансирования террористической деятельности и финансирования распространения оружия массового поражения, а также в необходимом количестве заявки на регистрацию пунктов обслуживания держателей карточек и иные документы.

Существенными условиями договора эквайринга являются наименование платежной системы, карточки которой принимаются организацией торговли (сервиса), порядок оформления карт-чеков и (или) иных необходимых для осуществления безналичных расчетов документов и представления их для оплаты, порядок и сроки безналичных расчетов, наименование валюты возмещения, перечисляемой организации торговли (сервиса) банком-эквайером; размер вознаграждения банка-эквайера, иные условия, относительно которых по заявлению одной из сторон должно быть достигнуто соглашение.

До момента заключения договора с организацией торговли (сервиса) согласовывается размер вознаграждения за расчетное обслуживание (эквайринг), которое должно

формироваться с учетом конъюнктуры рынка на основе плановой себестоимости, налогов и неналоговых платежей, а также прибыли, необходимой для воспроизводства и внедрения перспективных банковских технологий, обеспечивающих надлежащее качество предоставляемых банком услуг.

Процесс организации обслуживания держателей банковских платежных карточек в организациях торговли (сервиса) с использованием платежных терминалов включает этап заключения договора эквайринга, этап проведения идентификации делового партнера, этап регистрации и установки терминального оборудования. Вместе с тем в банковской практике этап регистрации и установки терминального оборудования при организации обслуживания держателей карточек с использованием платежных терминалов в организациях торговли (сервиса) может быть реализован различными механизмами – использование полного или частичного аутсорсинга (outside mechanism) или собственными ресурсами (inside mechanism) или их комбинированием в зависимости от организационной структуры банка (рис. 1).

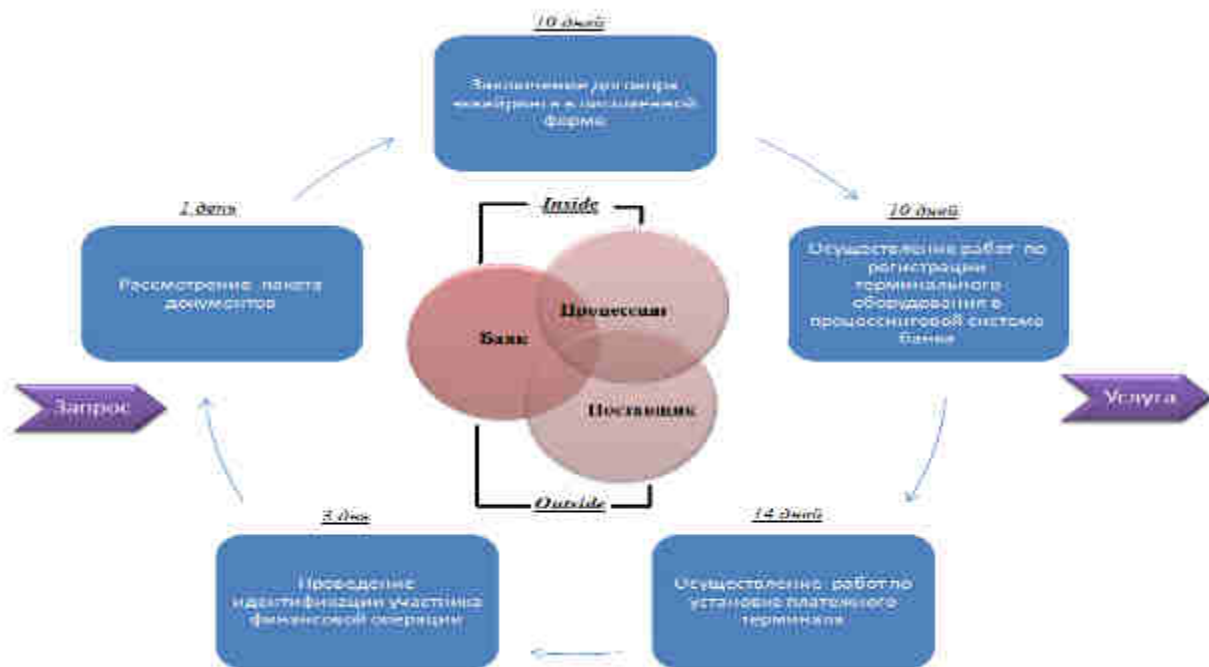


Рис. 1. Механизм документооборота при организации обслуживания держателей банковских платежных карточек в организациях торговли (сервиса)

Источник: собственная разработка

Следует отметить, что согласно рекомендациям Национального банка Республики Беларусь общий срок организации обслуживания держателей банковских платежных карточек в организациях торговли (сервиса) с использованием платежных терминалов не должен превышать тридцати дней с момента обращения клиента в банк. Однако на практике, во многом в условиях повышенного спроса со стороны организаций торговли (сервиса) на услугу эквайринга при расширении технической инфраструктуры организации обслуживания держателей карточек, ограниченности достаточного количества платежных терминалов, а в ряде случаев и использование механических способов обработки информации и др., данные сроки растягиваются и в конечном итоге могут достигать от 38 дней до 60 дней. Также увеличению сроков организации обслуживания способствуют:

- наличие широкой филиальной сети (возникает необходимость передачи полученных документов в головной офис для подписания, особенно если договора эквайринга заключаются

между тремя сторонами (Организация торговли (сервиса) – Банк – Поставщик) и заявки на регистрацию пунктов обслуживания оформляются и представляются на бумажном носителе);

- наличие ошибок, возникающих при подготовке и заключении договоров эквайринга (отсутствие подписей печатей на всех экземплярах договора, ошибки в УНП, реквизитах клиента, неверное определение полномочий лиц, имеющих право подписи данного договора и др.), а также при оформлении и отправке заявок на регистрацию пунктов обслуживания держателей карточек (неверное указание заводских номеров терминального оборудования или их отсутствие при приобретении его организацией торговли (сервиса) за счет собственных средств, а также отсутствие реквизитов договора Поставки и/или аренды терминального оборудования с поставщиком, неверное указание типа подключаемого оборудования, ошибки в банковских реквизитах, используемых для перечисления денежных средств по операциям с использованием банковских платежных карточек и др.);

- использование трехсторонних договоров и необходимость проведения в соответствии с законодательством (в течение 3 дней) идентификации делового партнера при заключении с клиентом договора в письменной форме и др.

Наличие негативных факторов способствует увеличению количества обращений со стороны клиентов на качество предоставляемой банком услуги эквайринга и, как следствие, утрачиванию им деловой репутации, что в свою очередь требует от финансового учреждения принятия соответствующих мер, направленных на совершенствование действующего механизма предоставления клиентам услуги по организации обслуживания держателей банковских платежных карточек с использованием терминального оборудования. Среди них можно выделить:

1) использование двустороннего договора эквайринга, заключаемого между банком и клиентом и регулирующего отношения сторон в части перечисления денежных средств по операциям с использованием банковских платежных карточек на терминальном оборудовании, и отдельного договора, регулирующего отношения между клиентом и поставщиком по вопросам приобретения и установки терминального оборудования;

2) применение дополнительного тарифа за срочную организацию установки платежных терминалов в организации торговли (сервиса) с целью ограничения повышенного спроса на услуги эквайринга с одной стороны (в данном случае основная цель) и повышения доходности услуги с другой стороны (дополнительная цель);

3) Поэтапное внедрение и использование электронного документооборота при предоставлении клиентам услуги эквайринга посредством:

- внедрения специального программного обеспечения в виде отдельного аппаратно-программного комплекса вместо использования табличного процессора для учета и регистрации терминального оборудования и договоров эквайринга;

- обеспечения обмена собранной информации в электронном виде между участниками электронного документооборота (Банк – Процессинг - Поставщик).

Так, согласно рис. 2, в анализируемом периоде (с января по сентябрь 2016 года) увеличилось количество заключаемых договоров эквайринга в условиях снижения удельного веса проблемных договоров в общем объеме, достигнутого за счет проведения обучающих семинаров и ужесточения контроля за оформлением пакета документов в пунктах их приема (учреждения банка – филиалы, ЦБУ, отделения, банки-агенты). Следует отметить, что в рамках внедрения в банке электронного документооборота в мае 2016 года наблюдается тенденция снижения общего количества направляемых заявок на регистрацию пунктов обслуживания (получение в процессинге регистрационных параметров терминального оборудования –

Terminal ID, Merchant ID и др.) и заявок на выполнение поставщиком работ по установке, подключению и проверки работоспособности терминального оборудования в организации торговли (сервиса), в т.ч. в условиях снижения срочных заявок на выполнение вышеуказанных работ, что, на наш взгляд, частично повлияет на снижение доходности эквайринговых операций банка. Также следует отметить, что при обеспечении электронного обмена файлами между банком и процессингом сократилось время, необходимое для создания конфигурационных параметров терминального оборудования с 14 до 3 дней, что положительно отразилось на ускорении сроков по установке платежных терминалов и их количестве в организациях торговли (сервиса), и как следствие этого, способствовало (при прочих равных условиях) увеличению уровня безналичных расчетов с использованием банковских платежных карточек в общем объеме расчетов.

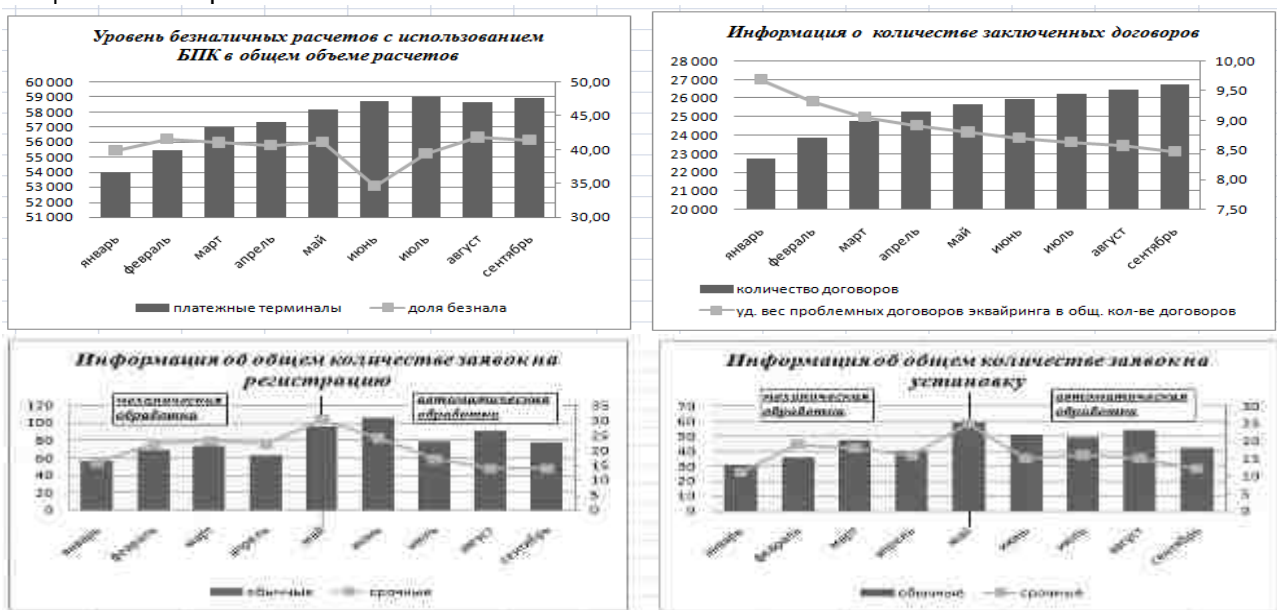


Рис. 2. Информация о показателях электронного документооборота при осуществлении банком эквайринговых операций.

Источник: собственная разработка

Таким образом, внедрение и использование банками автоматизированных механизмов обработки информации и ее обмена между участниками при оказании клиентам услуг по организации обслуживания держателей банковских платежных карточек с использованием терминального оборудования в организациях торговли (сервиса) в условиях сокращения времени обработки поступающих документов, отсутствия ошибок при оформлении документов (договоров, заявок) и др. играет важную роль в развитии системы безналичных расчетов с использованием банковских платежных карточек в Республике Беларусь.



Балюк Дарія

магістрант

Науковий керівник : доцент Томчук О.В.

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЦІНОВОЮ ПОЛІТИКОЮ СІЛЬСЬКОГОСПО-ДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Одним із напрямів розвитку сільського господарства в Україні є прийняття європейської моделі галузі як безперебійної форми виробництва сільськогосподарських продуктів та організації життя селян. Однією із передумов такого розвитку є формування і реалізація ефективної стратегії ціноутворення підприємств, які функціонують у сфері агропромислового комплексу України [1].

З метою забезпечення ефективності даної стратегії необхідно розробити та впровадити такі механізми управління, які нададуть можливість сприймати зміни середовища функціонування, розпізнавати їх і відповідно пристосувати діяльність підприємства до реальних умов, що, у свою чергу, має забезпечити її ефективність. Таким механізмом повинна стати цінова політика підприємства [2].

Важливість цінової політики сільськогосподарських підприємств полягає у забезпеченні беззбиткового обсягу виробництва їх продукції, виділяючи такі особливості формування цін на сільськогосподарську продукцію як необхідність урахування фактору сезонності, природних умов, що впливають на рівень урожайності культур, місце реалізації (міський ринок, система торговельних мереж тощо) та рівень платоспроможності населення, який формує попит та регулює пропозицію [3].

За результатами 2015 року вітчизняні суб'єкти господарювання за видами промислової діяльності сукупно отримали фінансовий результат, який складає майже 186 млрд. грн. збитку (72,4 % підприємств отримали прибуток, а 27,6 % – збиток) [4]. У той же час, чистий прибуток сільськогосподарських підприємств за підсумками 2015 року складає 103,2 млрд. грн. Згідно з даними Держстатистики, до аграрної галузі належить найбільша кількість підприємств, яким вдалося отримати прибуток – 88,4%. Саме на частку цих підприємств припадає 128,4 млрд. грн. прибутку. Відповідно до повідомлення відомства, збитки, сума яких становить 25,3 млрд. грн, отримали лише 11,6% аграріїв [5].

Реалізація цінової політики сільськогосподарських підприємств полягає у зміцненні їх становища на ринку шляхом регулювання рівня цін на товари власного виробництва. При цьому, отримати переваги над конкурентами завдяки зниженню цін можуть лише ті підприємства, що виробляють товари з високою ціновою конкурентоспроможністю [6].

Цінова політика сільськогосподарських підприємств являє собою комплекс заходів щодо максимізації прибутку та ефективного збуту продукції, що, у свою чергу, забезпечує розширене відтворення сільськогосподарського виробництва у цілому та досягнення соціального ефекту завдяки задоволенню потреб споживачів [7].

Управління ціновою політикою складається з таких елементів:

– інформаційне забезпечення управління ціновою політикою, яке є особливо важливим, оскільки при встановленні певних цін на товари підприємство повинно володіти повною інформацією про стан маркетингового середовища зовнішнього ринка, а також враховувати можливі маркетингові ризики у сфері ціноутворення;

– стратегічні маркетингові рішення у сфері цінової політики передбачають визначення цілей, методів ціноутворення, розробку і реалізацію цінових стратегій, а також коригування цін, оскільки в умовах підвищеного динамізму маркетингового середовища зовнішнього ринку ціни не можуть залишатись незмінними [8].

Інформаційне забезпечення - це сукупність реалізованих рішень відносно обсягів інформації, її якісного і кількісного складу, розміщення і форм організації. Відповідно метою інформаційного забезпечення управління є своєчасне надання необхідної і достатньої інформації для прийняття управлінських рішень, що забезпечують ефективну діяльність як підприємства у цілому, так і його структурних підрозділів [9].

Однак недостатньо високий рівень інформаційного забезпечення, недосконалість системи збору, обробки, зберігання та розповсюдження інформації щодо рівня цін серед суб'єктів ринку і досі залишається проблемою ціноутворення на сільськогосподарських підприємствах України.

В цих умовах бухгалтерський облік повинен стати визначальним інструментом формування інформаційного забезпечення, а його інформація – основним джерелом. Перед бухгалтерським обліком стоїть завдання формування повної, достовірної, неупередженої інформації про діяльність підприємства з метою підвищення ефективності прийняття управлінських рішень стосовно цінової політики на різних рівнях з урахуванням тактичних і стратегічних цілей менеджменту.

Таким чином, формування інформаційного забезпечення управління ціновою політикою сільськогосподарських підприємств базується на даних системи, основу якої складає синтез облікової, аналітичної та нормативно-правової інформації з врахуванням галузевих особливостей та потреб менеджменту на кожному з етапів управління.

Список використаних джерел

1. Макаренко, П. М. Ринкове ціноутворення за співвідношенням попиту та пропозиції [Текст] / П. М. Макаренко., А. П. Макаренко // Вісник Запорізького національного університету. – №1 (9). – 2011. – С.160-164.
2. Ковбас, І. М. Управління аграрним підприємством на основі маркетингу [Текст] / І. М. Ковбас // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – № 7 (33). – 2012. – С.218-221.
3. Васильєва, Л. М. Ціноутворення на продукцію АПК в умовах ринку [Текст] / Л. М. Васильєва // Наукові праці: науково-методичний журнал. Економічні науки. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2004. – Т.30, Вип. 17. – С. 115-117.
4. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами промислової діяльності у 2015 році [Електронний ресурс]. – Статистична інформація Державної служби статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/fin/chpr/chpr_pr/chpr_pr_u/chpr_pr_0415_u.htm
5. 88% аграрних підприємств отримали прибуток у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agravery.com/uk/posts/show/88-agrarnih-pidpriemstv-otrimali-pributok-u-2015-roci>.
6. Шевченко, С. В. Цінова політика сільськогосподарських підприємств в умовах ринку [Текст] / С.В. Шевченко. – автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04. – Полтава, 2011. – 21 с.
7. Ключник, А. В. Збутова політика та її значення у розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Ключник // Глобальні та національні проблеми економіки. – Миколаїв. – 2015. – № 4. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/>
8. Петренко, С. М. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю господарських систем : монографія [Текст] / С. М. Петренко. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2007. – 290 с.



Бирка Марія

к.е.н., молодший науковий співробітник

ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України»

м. Львів

АНАЛІЗУВАННЯ СТАНУ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВА

Під станом залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) на підприємства слід розуміти зріз ситуації, в якій перебувають підприємства з часткою прямого іноземного інвестора в статутному капіталі, а також можливості тих підприємств, які потенційно можуть залучати ПІІ, що обумовлюється характеристиками внутрішніх і зовнішніх обставин. Аналізування стану залучення ПІІ на підприємства пропонується здійснювати як послідовність таких етапів: 1) аналізування загальних тенденцій залучення ПІІ на світовому та регіональному ринку з метою виявлення основних тенденцій та можливостей конкурентного середовища; 2) визначення основних характеристик бізнес-клімату та тенденцій залучення ПІІ у середовищі, в якому суб'єкт залучення ПІІ функціонує; 3) аналізування основних напрямків діяльності підприємств, на які залучено ПІІ, в межах виду економічної діяльності; 4) співставлення результатів аналізування; 5) оцінювання стану залучення ПІІ на підприємства.

Аналізування статистичних даних міжнародних організацій підтверджує, що, незважаючи на зменшення світових обсягів ПІІ, кількість суб'єктів, що їх залучають, стабільно зростає. Оскільки конкуренція за ПІІ стає все більш жорсткою, поширеною світовою практикою є використання інституційних методів їх залучення, зокрема діяльність агентств із залучення інвестицій, до яких мають можливість звертатись за підтримкою підприємства, що шукають інвестора. Також встановлено, що на підприємства країн Центрально-Східної Європи найбільші обсяги ПІІ забезпечив механізм приватизації за участі іноземних інвесторів. Позитивний вплив ПІІ на підприємства був досягнутий завдяки їх обов'язковій подальшій реструктуризації за виробничим, організаційним, кадровим, інформаційним і ринковим напрямками.

Інвестори розглядають інвестиційний проект з позиції можливих витрат, дохідності і ризику та оцінюють умови як такі, що сприяють його впровадженню або ж не сприяють. Тому для менеджерів, що залучають ПІІ, аналізування впливу факторів формує комплексне розуміння обставин, за яких відбувається управління залученням ПІІ та умов, що визначають вибір конкретного проекту. З цією метою фактори, що впливають на залучення ПІІ, доцільно розглядати за низкою ознак: середовище впливу (зовнішні, внутрішні фактори); рівень впливу (фактори макrorівня, мезорівня, макrorівня); джерело виникнення (фактори попиту, витрат, ризику); напрям впливу (фактори прямої і непрямой дії); характер впливу (економічні, політично-правові/ інституційні, соціально-культурні/ психологічно-поведінкові); спосіб оцінювання (кількісні, якісні фактори). Цей перелік пропонуємо доповнити такими ознаками, як результат впливу на стан залучення ПІІ (функціональні, дисфункціональні, нейтральні фактори) та можливість впливу зі сторони суб'єктів залучення ПІІ (керовані, некеровані фактори). На відміну від функціональних факторів, що сприяють позитивному інвестиційному рішення, дисфункціональні – підштовхують відхилити інвестиційну пропозицію. Динаміка нейтральних факторів жодним чином на перебіг процесу залучення ПІІ не впливає. Ідентифікувавши та сформувавши перелік груп факторів щодо їх впливу на стан залучення ПІІ, з позиції управління процесом залучення ПІІ важливим є наступний крок – визначити, які з них є підконтрольні сторони, що ПІІ залучає. До групи керованих факторів залучення ПІІ належать ті, динаміку яких

суб'єкт залучення ПІІ може змінювати з метою досягнення поставлених цілей. Некеровані фактори залучення ПІІ підприємство сприймає як дані та такі, що формують його умови функціонування.

У зв'язку з відсутністю спеціалізованих баз даних, отримання інформації, необхідної для поглибленого аналізу стану залучення ПІІ на підприємства, є доволі проблематичним. Відтак задля досягнення поставлених цілей дослідження виникла необхідність проведення інтерв'ю з представниками управлінської ланки підприємств та експертами у сфері залучення іноземних інвестицій, а також оптимізації переліку індикаторів. Таким чином, аналізування здійснювалось у розрізі основних індикаторів, що характеризують сферу залучення ПІІ, а також фінансово-економічну, зовнішньоекономічну, інноваційну і соціальну діяльність підприємств. За допомогою анкетного опитування було визначено репрезентативні індикатори сфер діяльності, що є важливими при оцінці стану залучення ПІІ на підприємства (обсяг реалізованої продукції, капітальні інвестиції, чистий прибуток (збиток), сальдо зовнішньоекономічних торговельних операцій, обсяг фінансування інноваційної сфери діяльності підприємства, фонд оплати праці та сума витрат підприємств на утримання робочої сили).

Проведений аналіз таким способом дав можливість виокремити закономірності, характерні ознаки та головні тенденції залучення ПІІ на підприємства, а також виявити та наочно представити динаміку індикаторів сфер діяльності підприємств, які безпосередньо впливають на результативність цього процесу.

Список використаних джерел

1. Blonigen, B. A Review of Empirical Literature on FDI Determinants [Text] / B. Blonigen // Atlantic Economic Journal. – 2005. – №33 (4). – С. 383–403.
2. fDi Intelligence. The fDi report 2015 [Text] / fDi Intelligence. – London: The Financial Times Ltd, 2015. – 19 с.
3. fDi Intelligence. Ranking of European Cities & Regions of the Future [Електронний ресурс] / fDi Intelligence. – 2014. – Режим доступу : <http://www.fdiintelligence.com/Locations/Europe/European-Cities-and-Regions-of-the-Future-2014-15>.
4. Lumby, S. Investment appraisal and financial decisions [Text] / Steve Lumby. – London: Chapman&Hall, 1994. – 667 с. – (Fifth edition).



Бойко Віталій

к.е.н., доцент, докторант
Регіональний філіал Національного інституту
стратегічних досліджень в місті Львові
м. Львів

СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ БЕЗПЕКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГОСПОДАРЬСЬКОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

*Публікація містить результати досліджень, проведених за грантом Президента України
за конкурсним проектом Ф-63 Державного фонду фундаментальних досліджень*

Господарський механізм розвитку сільських територій взаємодіє з системою економічної безпеки держави через підсистему внутрішніх взаємозв'язків і блоків. Ефективність такої

взаємодії залежить від ступеня інтегрованості та узгодженості господарського механізму з пріоритетами та цілями системи економічної безпеки. Це безпосередньо визначає безпекові параметри умов розвитку сільських територій через кількісний вимір сукупності сформованих індикаторів. Для покращення такої функціональної взаємодії, доцільним є проектування стратегічних векторів безпекової трансформації господарського механізму з урахування складових економічної безпеки держави, яким підпорядковані компоненти економічної безпеки розвитку сільських територій. Ці складові визначені в “Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України”, серед яких виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна та фінансова. Такий підхід забезпечить не лише дотримання комплексно-системного підходу до проектних процедур, але й дозволить надати їм обґрунтованого характеру.

З огляду на це, з метою посилення функціональної взаємодії господарського механізму розвитку сільських територій з системою економічної безпеки держави спроектовано такі стратегічні вектори його безпекової трансформації:

1) інтенсифікації аграрного виробництва, що полягає в реструктуризації підходів до використання наявного природно-ресурсного потенціалу сільських територій на засадах врахування його регіональної специфіки, використання незадіяних резервів підвищення ефективності виробничих процесів (впровадження енергоощадних технологій, розбудови логістично-комунікаційних зв'язків тощо), диверсифікації господарської діяльності на сільських територіях, створення закутних міжсекторальних виробничо-господарських циклів;

2) нормалізації демографічної ситуації, що передбачає подолання критично-дестабілізуючих тенденцій стагнації людського капіталу та занепаду ринку праці на сільських територіях через збалансування статеві-вікової структури сільського населення, створення сприятливих умов для проживання в сільській місцевості, задоволення базових інтересів і потреб, формування ефективних мотивів у молоді до повернення проживання в рідне село після завершення навчання, використання набутих знань, вмінь і навичок для розбудови сільських територій, шляхом реалізації власних ідей та проектів через формат підприємницьких ініціатив, становлення механізмів подолання від'ємних міграційних процесів, у тому числі шляхом вироблення стимулів у трудових мігрантів до повернення проживання у сільській місцевості;

3) екологізації енергетичних потужностей на засадах освоєння альтернативних джерел отримання енергії в сфері “зеленої” енергетики, через використання природно-ресурсного потенціалу сільських територій для встановлення гідро- та вітроелектростанцій, розміщення на незадіяних в процесі аграрного виробництва площах сільськогосподарських угідь сонячних ферм, нарощення масштабів вітчизняних потужностей АПК щодо переробки технічних культур, насамперед, ріпаку на біопаливо;

4) нарощення експортного потенціалу, що передбачає зміцнення позицій вітчизняного АПК на зовнішніх ринках у цільових товарно-продуктових групах (соняшникової олії, кукурудзи, ячменю, пшениці, сої, курятини та ін.) на засадах підвищення його конкурентоспроможності, приведення у відповідність до чинних міжнародних норм і вимог підходів до сертифікації та стандартизації аграрної продукції, диверсифікації світових ринків збуту продукції, шляхом векторної переорієнтації на країни ЄС, Азії та Африки, реструктуризація господарських комплексів у напрямі розвитку органічного землеробства та завоювання відповідної цільової сегментної ніші на міжнародних ринках;

5) інвестиційно-інноваційної модернізації, шляхом техніко-технічного переоснащення господарських комплексів, впровадження інноваційних технологій, максимізації складових

елементів ланцюга формування доданої вартості на сільських територіях, створення на базі розгалуженої мережі вищих навчальних аграрних закладів високо технологічних науково-виробничих центрів для кооперації та забезпечення науково-обґрунтованого підходу до управління фінансовими, матеріально-технічними та людськими ресурсами, посилення ділової активності серед трудових мігрантів через переорієнтацію на пряму витрат зароблених коштів зі сфери споживчих інвестицій в сферу реалізації бізнесово-інвестиційних проектів;

6) галузево-секторального збалансування, що полягає в подоланні розірваності та диспропорцій розвитку господарських комплексів у сільській місцевості, формування їх раціональної структури, що адекватна реальним ринково-суспільним вимогам і потребам, збільшення частки тваринницької галузі у валовій структурі аграрного виробництва, стимулювання розвитку несільськогосподарських видів економічної діяльності на сільських територіях, посилення інтеграції суб'єктів господарювання в систему міжгосподарських відносин національної економіки; втримання в гранично допустимих межах відтворювальних властивостей природних екосистем;

7) реструктуризації АПК, шляхом переміщення центрів потужностей виробництва сільськогосподарської продукції з господарств населення у фермерські господарства, обмеження параметрів нарощення виробничих потужностей агрохолдингів, підвищення якісних і безпекових споживчих властивостей аграрної продукції, реалізації політики імпортозаміщення дефіцитного продовольства, покращення фізичної доступності продовольства для населення, припинення практики бартерних операцій та стимулювання монетизації розрахунків орендних відносин;

8) подолання соціальної несправедливості, що полягає в полегшенні доступу сільського населення до інфраструктурних об'єктів задоволення власних інтересів і потреб (освітніх, медичних, культурних, релігійних та ін.), удосконалення механізмів надання цільової допомоги найбільш незахищеним верствам сільського населення, зменшення його бідності та безробіття, зниження диференціації розподілу суспільних благ між міським і сільським населенням;

9) фінансово-бюджетної децентралізації на засадах посилення відцентрових процесів підвищення фінансової самостійності сільських територіальних громад, подоланні бюрократизму та інертності процедури списання витрат з казначейських рахунків, покращення фінансово-комунікаційної взаємодії периферійних сільських територій з центрами територіальних громад, передбачення податкових пільг для суб'єктів господарювання, що зареєстровані в сільських населених пунктах, забезпечення прозорості та недопущення зловживань при використанні бюджетних коштів.

Переорієнтація господарського механізму розвитку сільських територій на досягнення стратегічних векторів його безпекової трансформації забезпечить нарощення потужностей ресурсно-функціональної бази системи економічної безпеки держави в регіонально-галузевому вимірі, що дозволить покращити ефективність виконання функцій останньої, посилити взаємодію її безпекових внутрішніх підсистем і блоків, підвищити оперативність реагування захисних інструментів нівелювання деструктивного впливу загроз, що в сукупності забезпечить підвищення рівня економічної безпеки розвитку сільських територій, а отже покращення якості життя та добробуту сільського населення.



Бойко Ярослав

к.е.н., доцент

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород

ВІТЧИЗНЯНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ БАНКРУТСТВА

Стан неплатоспроможності і стан банкрутства підприємства є, за своєю сутністю, різними поняттями та визначаються кожен своїм набором економічних характеристик.

Зміст даних понять розкривається у Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992р. №2343-XII [1].

Банкрутство – це визнана судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів тільки за допомогою застосування ліквідаційної процедури.

Неплатоспроможність – неспроможність підприємства виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами (у т.ч. із заробітної плати), а також щодо сплати податків і зборів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Неплатоспроможність є однією з ознак банкрутства і з фінансового боку означає, що підприємство:

- а) поглинає ресурси або засоби кредиторів;
- б) збільшує заборгованість з податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

В часовому вимірі банкрутство проходить шлях від випадкової до стійкої неплатоспроможності, викликаною глибокою фінансовою кризою.

На сьогодні діють Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Мінекономіки від 19.01.2006р. №14. Проте, вони, на жаль, не позбавлені суперечливих моментів.

Так, при визначенні ознак *фіктивного банкрутства*, розраховується коефіцієнт покриття (який, згідно Методичних рекомендацій №14, визначається як відношення оборотних активів до позикового капіталу і має перевищувати 1). При цьому, коефіцієнт покриття у світовій та вітчизняній практиці фінансового аналізу відомий як коефіцієнт поточної ліквідності та визначається відношенням оборотних активів до поточних зобов'язань. Це відображено і у вітчизняних нормативно-правових актах, таких як: Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженому наказом Мінфіну від 26.01.2001р. №49/121, Методичні рекомендації з організації та проведення балансових комісій на підприємствах, що належать до сфери управління, та в підгалузях Міністерства транспорту України, затверджених наказом Мінтрансу від 28.03.2003р. №249. Тому, зокрема, О.Кононенко та О.Маханько вважають дану суперечність скоріше помилкою авторів Методичних рекомендацій №14, ніж «новим» трактуванням коефіцієнта покриття [2, с. 91]. Адже крім того, при виявленні *ознак доведення до банкрутства* у Методичних рекомендаціях №14 наводиться розрахунок коефіцієнта забезпечення зобов'язань підприємства його оборотними активами, а формула розрахунку даного показника аналогічна формулі розрахунку коефіцієнта покриття у тих же самих Методичних рекомендаціях.

Методичними рекомендаціями №14 при виявленні *ознак прихованого банкрутства* пропонується визначати:

а) коефіцієнт абсолютної ліквідності з нормативним значенням $\geq 0,5$, хоча загальноприйняте оптимальне значення даного показника в межах 0,2-0,35.

б) коефіцієнт поточної ліквідності (що розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань) із нормативним значенням ≥ 2 . Така обліково-аналітична практика більш притаманна закордонній практиці, тоді як в Україні більшість аналітиків вважають мінімальним нормативним значенням коефіцієнта загальної ліквідності 1 з нормативними межами даного показника 1-2. Перевищення ж короткострокових коштів над поточними зобов'язаннями більш ніж у 2 рази може свідчити про порушення структури капіталу.

До речі, у додатку 2 та у додатку 4 до Методичних рекомендацій №14 коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності пропонується обчислювати по-різному: у першому випадку із врахуванням витрат майбутніх періодів та граничним значенням 1,5; у другому – без врахування витрат майбутніх періодів та граничним значенням ≥ 2 . Тобто, в одному документі дано два підходи до визначення коефіцієнта поточної ліквідності.

Слід звернути увагу на ще одну невідповідність загальноприйнятим стандартам фінансового аналізу, яка стосується коефіцієнта Бівера, що подається у Методичних рекомендаціях №14 як відношення різниці чистого прибутку і амортизації до зобов'язань підприємства із нормативним значенням $\geq 0,2$, тоді як за міжнародними стандартами рекомендоване значення коефіцієнта Бівера знаходиться у проміжку 0,17-0,4 та розраховується як відношення чистого грошового потоку до зобов'язань підприємства [3].

Скоріш за все, Методичні рекомендації щодо коефіцієнта Бівера також містять помилку/описку. Адже даний документ пропонує в чисельнику наведеного аналітичного показника брати до уваги різницю між чистим прибутком і амортизацією, тоді як цей показник не має ніякої економічної інтерпретації.

Список використаних джерел

1. Законодавство України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.ua
2. Кононенко, О. Аналіз фінансової звітності [Текст] / О. Кононенко, О. Маханько. – Х. : Фактор, 2008. – 208 с.
3. Самолов, Л. Л. Практические выводы по результатам анализа финансовых показателей [Електронний ресурс] / Л. Л. Самолов. – Режим доступу : http://manage.ru/finanalysis/inec_analysis2.shtml



Борисов Дмитрий

к.э.н., научный сотрудник

Федеральное государственное бюджетное учреждение науки
Научный центр агrobiотехнологий Российской академии наук

Алтайская лаборатория

г. Барнаул, Россия

РАЗВИТИЕ МЕЖРЕГИОНАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ В РЫБОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ РОССИИ И КАЗАХСТАНА

Агропромышленные комплексы Российской Федерации и Республики Казахстан главной своей целью ставят обеспечение продовольственной независимости стран, входящих в Таможенный союз. Весьма важным является рассмотрение развития аграрного производства на основе использования имеющихся природных ресурсов регионов, входящих в объединение «Наш общий дом – Алтай»: Алтайского края РФ и Восточно-Казахстанской области Казахстана. Перспективным направлением является совместное развитие рыбопромышленного комплекса, и в первую очередь аквакультуры.

Наиболее быстро развивающейся подотраслью мирового производства пищевой продукции является именно аквакультура, объёмы производства рыбы и морепродуктов уже достигли 40% от мирового улова, а ежегодный прирост составляет около 11%.

Отличительными особенностями территории Алтайского края и Восточно-Казахстанской области является наличие богатых водных ресурсов: озёр, водохранилищ, рек, прудов и т.д. Сложность развития аквакультуры в данном регионе заключается в резко континентальном климате, так как зимой температура воздуха падает до минус 40°, а летом поднимается до плюс 40°, тем не менее, сибирскими учеными разработаны технологии ведения рыбоводства по выращиванию пресноводных видов рыб.

В обоих государствах разработаны Стратегии по увеличению производства рыбы. В частности, в Казахстане проводится серьёзная государственная поддержка предпринимателей, занимающихся производством товарной рыбы, намечено, что к 2025 году производство рыбы увеличится до 50 тысяч тонн. Государственная поддержка предпринимательства в сфере рыбоводства привела к росту инвестиций частного капитала в мероприятия по охране и воспроизводству рыбных ресурсов. Разведение рыбы становится в Казахстане прибыльным бизнесом, чему способствует и специальный налоговый режим по отношению к корпоративному подоходному налогу, налогу на имущество, социальному, земельному налогам.

В Российской Федерации принят специальный федеральный закон, направленный на увеличение производства рыбы за счет развития рыбохозяйственного комплекса. До 2020 г. запланировано увеличение производства аквакультуры до 410 тыс. т в год [1].

Тем не менее, существует ряд похожих проблем для обоих регионов:

- применение устаревших технологий производства товарной рыбы и пресноводных ракообразных;
- невысокий уровень международного сотрудничества;
- высокий уровень импортной продукции, необходимой для ведения данного вида предпринимательства;
- большие таможенные пошлины на ряд ввозимых товаров (рыбопосадочный материал, кормовые организмы, корма для рыб) на территорию стран Таможенного союза.

По своей сути кластер представляет собой комплекс географически близко расположенных и взаимосвязанных компаний и организаций, он позволяет объединить научно-исследовательские организации и внедренческие предприятия, образовательные учреждения, занимающиеся подготовкой необходимых кадров для рыбопромышленного комплекса [2].

Экономический кластер представляет собой мезоэкономическую сетевую структуру, основанную на сочетании вертикальной и горизонтальной региональной и межрегиональной интеграции юридически независимых предприятий различных технологически связанных отраслей под руководством совета представителей этих предприятий с участием региональной власти и общественности [3].

Привлечение машиностроительных организаций позволит обеспечить производство собственным оборудованием, совместные заказы зерноперерабатывающим и мясоперерабатывающим предприятиям позволят получать кормы для рыб и ракообразных необходимого уровня качества и в необходимых объемах, что даст возможность получать высококачественную продукцию аквакультуры. Таким образом, работа в кластере усиливает конкурентные преимущества конечного продукта и организаций, объединенных в кластер.

По мнению автора, существует несколько направлений деятельности по развитию аквакультуры, которые можно развивать совместно рыбводам Алтайского края и Восточно-Казахстанской области:

во-первых, это научное обеспечение отрасли. В Сибирском федеральном округе проекты по использованию водных ресурсов разрабатывает Институт водных и экологических проблем СО РАН (г. Барнаул), а также Федеральное государственное бюджетное учреждение науки Научный центр агробιοтехнологий РАН (г. Новосибирск). В Республике Казахстан специализированные проектные организации по данной отрасли отсутствуют, поэтому за основу рыбопромышленного кластера целесообразно взять разработки сибирских ученых;

во-вторых, обеспечение кластера квалифицированными специалистами можно осуществлять за счет подготовки в ФГБОУ ВО «Алтайский государственный аграрный университет», где открыта соответствующее направление подготовки.

Ядром кластера должны стать рыбноводные хозяйства Алтайского края, в том числе ОАО «Племрыбхоз Зеркальный» Павловского района (племенной репродуктор по породе «алтайский зеркальный карп»); ООО «Зори» Советского района и МУП «Бирюкса» Алтайского района, поставляющие рыбопосадочный материал ценных видов рыбы (осетра, стерляди, форели, лосося) с целью производства товарной рыбы и икры; ООО «Булат» Смоленского района, занимающийся производством посадочного материала для зарыбления озёр и иных водоёмов края сиговыми (пелядь и муксуном).

Единое ведение Технических регламентов и единые требования к безопасности пищевой продукции значительно упрощают сбыт полученной рыбной продукции на территории обеих стран. Продукция аквакультуры должна обладать химической безопасностью (подтверждается отсутствием токсичных веществ) и санитарно-гигиенической безопасностью (подтверждается отсутствием болезнетворных микроорганизмов) [4].

Таким образом, в рамках объединения «Наш общий дом – Алтай» учитывая, что рыба, получаемая во внутренних водоёмах, по праву считается стратегическим ресурсом государства, предлагаются следующие основные направления деятельности по созданию межрегионального рыбного кластера:

– разработать программу по созданию рыбного кластера, объединяющего организации Восточно-Казахстанской области и Алтайского края, на основе научных разработок сибирских учёных;

- оказать государственную поддержку рыболовам, машиностроительным предприятиям и предприятиям, выпускающим корма для рыб, внедряющим новые технологии и выполняющим основные направления стратегии импортозамещения;
- разработать и внедрить мероприятия маркетинговой поддержке рыболовов в региональных информационно-консультационных центрах.

Список использованных источников

1. Федеральный закон «Об аквакультуре (рыбоводстве) и о внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации» [Электронная версия] (№ 148-ФЗ от 24.07.2013 г.). – Режим доступа : <http://www.fishcom.ru/>
2. Фияксель, Э. А. Региональный инновационный кластер Нижегородской области в свете мировых тенденций кластерной организации экономики [Текст] / Э. А. Фияксель, М. Г. Назаров // Региональная экономика : теория и практика. – 2010. – № 2. – С. 2-12.
3. Древинг, С. Р. Сущность и основные формы кластеризации экономики [Текст] / С. Р. Древинг // Проблемы современной экономики. – 2009. – № 2.
4. Технический регламент Таможенного союза «О безопасности пищевой продукции» (ТР ТС 021/2011). Принят решением Комиссии Таможенного союза от 9.12.11 № 880 [Электронный ресурс] / Официальный сайт Евразийской Экономической Комиссии. – Режим доступа : www.eurasiancommission.org



Бутко Наталія

к.е.н., старший викладач

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Діяльність вітчизняних суб'єктів підприємництва нині характеризується необхідністю постійного моніторингу внутрішніх резервів їх розвитку. Поняття категорії «розвиток» пов'язують з еволюцією, спрямованими змінами, переходом з одного стану в інший, який вважається ефективнішим та доцільнішим для діяльності.

Передумови переходу підприємств з одного стану в інший визначають здатність створювати споживчу цінність товару, яка пов'язана із використанням певних ресурсів. Відповідно до змін середовища функціонування суб'єктів підприємництва виникає необхідність у структурному співвідношенні ресурсів, необхідних для їх повноцінного розвитку [1].

Ресурси, як засоби забезпечення виробництва, слугують досягненню стратегічної мети підприємства та становлять його ресурсний потенціал. Їх стратегічне значення розкривається через: джерела формування, характер використання та напрями дії.

Ресурси є базисом формування потенціалу, однак не повною мірою відображають здатність об'єкта отримати певний кінцевий результат, оскільки характеристика їх використання у значній мірі залежить від впливу різноманітних зовнішніх та внутрішніх чинників середовища функціонування суб'єктів підприємництва. Хоча ресурси і складають матеріальний базис формування ресурсного потенціалу, однак крім них до потенціалу також відноситься система зв'язків, що формує складну цілісну систему, яка обумовлюється наступним:

по-перше, матеріально-фінансовою основою забезпечення максимально можливого

виконання намічених орієнтирів суб'єктів підприємництва є виробничі та фінансові ресурси;

по-друге, інноваційні ресурси, перебуваючи у взаємозв'язку з іншими видами ресурсів, сприяють досягненню відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та підвищенню конкурентоспроможності підприємств;

по-третє, основою підприємницької діяльності є трудові та інформаційні ресурси, від кількісного та якісного рівня яких значною мірою залежать високі кінцеві показники функціонування підприємств, досягнуті конкурентні переваги у виробничій сфері, організації та управлінні суб'єктивними складовими потенціалу, а також можливості забезпечення їх сталого та конкурентоспроможного розвитку.

Ресурсний потенціал є об'єктом управління і торкається всіх сфер діяльності економічних суб'єктів. Однак відставання теоретичних розробок від практики управління на сучасному етапі пояснюється стрімкою появою нових видів ресурсів, джерел їх формування та способів оцінки [2]. А нові ресурси, в свою чергу, вимагають адекватних методів, технологій і правил ресурсного забезпечення діяльності підприємств.

Ресурсне забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності полягає в досягненні найбільш значущих суспільних або локальних результатів при найменших витратах. Тому характеризується структурою необхідних і доступних ресурсів залежно від галузевої належності, характеру виробництва та їх місцезнаходження; системою прийняття рішень щодо ресурсного забезпечення, розробки та виконання ресурсних стратегій, оптимальним співвідношенням ресурсів для досягнення певних цілей розвитку підприємства.

Структура ресурсного забезпечення для кожного підприємства є індивідуальною в залежності від галузі, в якій воно здійснює свою діяльність, рівня економічного розвитку, стану потенціалу ресурсів, вибраної стратегії подальшого розвитку. Складові елементи відповідної структури характеризують забезпеченість суб'єктів підприємницької діяльності матеріально-технічними, трудовими, фінансовими, енергетичними, інноваційними та інформаційними ресурсами.

Отже, ресурсне забезпечення функціонування суб'єктів підприємництва – це комплексний процес, який складається з низки процедур (мобілізації, накопичення, розподілу та перерозподілу тощо), що направлені на раціональне та ефективне використання ресурсів і, як наслідок, зниження ризиків у виробничій діяльності підприємств та знаходження резервів економії їх ресурсного потенціалу. Він характеризується різноманітними напрямками, а саме:

- визначення масштабів і можливостей економічного потенціалу суб'єктів підприємництва;
- удосконалення використання складових ресурсного потенціалу підприємств;
- обґрунтування можливостей зміцнення фінансово-кредитної забезпеченості виробництва;
- сприяння розвитку ринкової інфраструктури в територіальному розрізі;
- здійснення технічного переоснащення суб'єктів підприємництва та укріплення їх енергетичної бази;
- забезпечення енерго- та ресурсоощадного виробництва;
- визначення резервів економії структурних елементів ресурсного потенціалу суб'єктів підприємницької діяльності.

Ресурсне забезпечення враховує спрямування, розширення, поповнення і відтворення джерел ресурсів і лише через можливість участі ресурсів у функціонуванні і розвитку суб'єктів підприємницької діяльності створюється його ресурсний потенціал [3].

Ресурсне забезпечення суб'єктів підприємництва має охоплювати відтворення та

подальший розвиток техніко-технологічної бази, комплексну механізацію та поступову автоматизацію технологічних процесів, забезпечення сировиною, матеріалами, комплектуючими, напівфабрикатами, готовими виробами, необхідними для виробничого і невиробничого споживання задля ефективного його функціонування та повного завантаження виробничих потужностей з можливістю диверсифікації виробничої діяльності.

Отже, ресурсне забезпечення поточної та перспективної діяльності підприємств виступає сферою реалізації економічної функції суб'єктів підприємництва та забезпечує ефективність їх виробничо-господарської діяльності. Для успішного їх функціонування необхідно володіти достатньою економічною масою і високою економічною мобільністю, які, в першу чергу, визначаються ресурсами підприємства.

Список використаних джерел

1. Полянська, А. С. Ресурсне забезпечення розвитку організацій в сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс] / А. С. Полянська. – Режим доступу : <http://www.pdaa.edu.ua/nr/pdf/81.pdf> (дата звернення 19.10.2016 р.). – Назва з екрана.
2. Салун, М. М. Структура ресурсного потенціалу промислових підприємств [Текст] / М. М. Салун // Комунальне господарство міст. – 2012. – № 102. – С. 170-178.
3. Масліченко, О. М. Особливості ресурсного забезпечення розвитку підприємств [Текст] / О. М. Масліченко // Економіка підприємства: теорія та практика : збірник матеріалів III міжнар. наук-практ. конф. 21 жовтня 2010 р. (ДВНЗ КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, м. Київ). – К : КНЕУ, 2010. – С. 190-192.



Бухтик Марина

к.э.н., доцент кафедри

Божко Евгений

студент

Полесский государственный университет

г. Пинск, Республика Беларусь

УПРАВЛЕНИЕ ВНЕШНИМ ДОЛГОМ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Принимая во внимание текущую ситуацию в мировой экономике и в Республике Беларусь, проблема управления внешним долгом является одной из приоритетных для Республики.

На протяжении последних нескольких лет в страну активно привлекались иностранные кредиты, что было вызвано структурными дисбалансами в экономике Беларуси, приводившими к существенному дефициту текущего счета платежного баланса. Использование других не долговых инструментов для финансирования внешнеторгового дефицита было ограниченным, что привело к росту внешнего долга Республики Беларусь.

Валовый внешний долг Беларуси на 1 января 2016 года составил 38,275 млрд. долларов. Рекордное значение было в середине 2014 года – \$40,80 млрд. долларов [1].

Республика Беларусь занимает 11 место по абсолютному размеру валового внешнего долга среди стран СНГ и Восточной Европы. Наибольший внешний долг у самой большой страны региона - России, а среди стран Восточной Европы – у Польши, также обладающей наибольшей экономикой среди восточноевропейских государств.

В конце 2015 года валовый внешний долг на каждого гражданина Беларуси составил 4030 долларов, что примерно соответствует сегодня средней по стране заработной плате за год. Максимальное значение было в конце 2 квартала 2014 года – 4310 долларов, однако тогда это соответствовало сумме зарплат лишь за 8 месяцев.

В сравнении со странами Восточной Европы Республика Беларусь – страна с небольшим размером валового внешнего долга на душу населения, но среди стран СНГ Беларусь занимает 2 место по размеру подушевого внешнего долга, после Казахстана.

При этом валовый внешний долг на душу населения в развитых западных странах на порядок больше – до нескольких сотен тысяч долларов. Так, например, внешний долг на душу населения в Нидерландах в конце 2015 года составил 235 тысяч долларов.

Падение долларовой эквивалента ВВП в последние полтора года ухудшило показатель валового внешнего долга к ВВП в стране до уровня 2011 года, когда произошла сильнейшая девальвация белорусского рубля. На 1 января 2016 года внешний долг составил 69,7% годового ВВП. Хотя еще совсем недавно этот показатель не достигал и 55%: в 2013 – 54,4%, в 2014 – 53,3%, до 2009 – менее 30%.

Несмотря на резкое ухудшение, Беларусь в рейтинге стран СНГ и Восточной Европы по коэффициенту ВВД/ВВП занимает высокое место. Лучшее соотношение внешнего долга и размера экономики – у России, а среди стран Восточной Европы – у Румынии. Худшее соотношение – у Украины.

У развитых западных стран данный показатель, также как и подушевой показатель, намного хуже, чем у стран СНГ и Восточной Европы. Упомянутые выше Нидерланды, имеют коэффициент ВВД/ВВП равный 440%.

Структура общего внешнего долга Республики более чем наполовину сложилась из заимствований, привлеченных начиная с 2009 года. Долги более ранних периодов практически полностью погашены или конвертированы за счет новых кредитов. По состоянию на конец 2015 года структура внешнего долга Беларуси по секторам экономики выглядит следующим образом:

- займы центральных органов государственного управления – 33,9%;
- заимствования Национального банка Республики Беларусь – 4,6%;
- долги банковской системы Республики – 17,3%;
- задолженность других предприятий и организаций Республики – 39,7%;
- прямые инвестиции в предприятия Республики – 4,5% [2].

Очевидно, что большую часть внешнего долга составляет задолженность организаций. Сюда относится:

- текущая задолженность промышленных предприятий за сырье, комплектующие и энергоносители;
- непогашенная задолженность торговли за поставленный товар;
- займы, взятые организациями напрямую у внешних кредиторов.

Тем не менее, основные причины формирования внешнего долга предприятий лежат не только в области внешней торговли, но и в области монетарной политики государства. Непосредственное влияние объемов внешней торговли на валовой внешний долг предприятий наблюдается только в краткосрочном периоде.

Среди факторов, связанных с монетарной политикой, основным является объем банковского кредитования реального сектора. Его увеличение ведёт к росту финансовых возможностей предприятий, направленных на увеличение импорта и внешнего долга в форме торговых кредитов. Такая ситуация связана с тем, что на банки, во многом, ложится бремя

финансирования государственных инвестиционных программ.

Другим фактором денежно-кредитной политики, определяющим уровень внешней задолженности Беларуси, нужно назвать существующий режим валютного курса. В последнее время периоды стабильности валютного курса чередовались с его скачкообразным повышением по причинам, которые зачастую не могут прогнозироваться на каждом отдельном предприятии. Поэтому организации в определённый момент не могли рассчитаться за поставленный товар либо закупить новую партию сырья в условиях валютных расчётов с иностранными партнёрами.

Остается весьма незначительным объем прямых иностранных инвестиций в отечественные предприятия. Хотя именно такой способ привлечения средств считается наиболее выгодным для экономической системы. Первой причиной такого положения нужно признать отсутствие у предприятий реальной самостоятельности в распоряжении своим имуществом и организации деятельности.

Сравнительно менее проблемными для кредиторов могут показаться внешние заимствования белорусских банков. Как правило, банковские активы обладают высокой ликвидностью, организация работы кредитно-финансовых учреждений меньше зависит от формы собственности, а сами они меняют владельцев без видимого ущерба.

Внешний долг Национального банка Республики Беларусь складывается из суммы непогашенных займов (полученных в частности от банков РФ) и облигаций реализованных на внешних рынках.

Наиболее крупные внешние заимствования Республики приходятся на кредиты центральным органам власти. Эти же займы представляются наиболее надежными для кредиторов, так как именно государство обладает наибольшими возможностями в распоряжении денежными средствами и собственностью.

В феврале 2016 года международное рейтинговое агентство Fitch Ratings присвоило Беларуси долгосрочный суверенный кредитный рейтинг на уровне «B-» и краткосрочный рейтинг на уровне «B» с прогнозами «стабильный».

Данные значения рейтингов соответствуют уровню суверенных кредитных рейтингов страны от агентства Standard&Poor's и на одну ступень выше рейтингов от агентства Moody's Investors Service [3].

Это говорит о том, что уровень инвестиционной привлекательности Республики Беларусь за год не изменился. Данная стабильность является положительным индикатором в условиях кризисных явлений в Республике и соседних странах.

Для улучшения управления внешним долгом Республики Беларусь следует выделить более активное применение современных финансовых технологий и рыночных методов управления внешним долгом через снижение его объема и платежей по его обслуживанию, а также через оптимизацию таких операций, как конверсии внешнего долга в другие активы.

Для Беларуси наиболее приемлемыми могут быть следующие варианты:

- обмен внешнего долга на инвестиции с помощью налоговых и таможенных льгот и скидок как один из наиболее рентабельных способов стабилизации экономики;
- обмен долга на экспорт через усовершенствование экспортно-импортной политики и освоение новых рынков сбыта, что ведёт к повышению конкурентоспособности страны;
- обмен долга на собственность путём приватизации как один из способов привлечения стратегических инвесторов;
- расширение использования долговых ценных бумаг в целях ликвидации одной из главных причин роста внешнего долга – отрицательного сальдо платежного баланса.

Таким образом, применение данных мер позволит увеличить эффективность управления внешним долгом Республики Беларусь и сократить долговую нагрузку субъектов хозяйствования в целом и белорусских предприятий в частности.

Список использованных источников

1. Валовый внешний долг стран СНГ и Восточной Европы в конце 2015 года : размер и динамика [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mouby.com/news/221322/>. – Дата доступа: 03.10.2016.
2. Внешний долг в Беларуси [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://myfin.by/wiki/term/vneshnij-dolg-v-belarusi>. – Дата доступа: 03.10.2016.
3. Fitch Ratings присвоило Беларуси кредитный рейтинг на уровне «В-» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://thinktanks.by/publication/2016/02/29/fitch-ratings-prisvoilo-belarusi-kreditnyy-reyting-na-urovne-b-.html>. – Дата доступа: 03.10.2016.



Валевич Роза
к.э.н., профессор
Войтенко Карина
магистрант

Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

ИЗМЕНЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СРЕДЫ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ ТРЕБУЕТ АДЕКВАТНЫХ ПОДХОДОВ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ КОЛИЧЕСТВЕННЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ

Среда, в которой функционируют организации, всегда изменчива. Прогнозирование способствует максимальному учету ее изменений при определении целей и планов деятельности хозяйствующих субъектов. Такие возможности прогнозирования обеспечиваются тем, что развитие экономических явлений происходят под влиянием экономических законов, закономерностей и причинно-следственных связей между явлениями.

Экономическая среда представляет собой совокупность внешних и внутренних факторов развития, ей присущи явления неопределенности, обусловленные неопределенностью внешней и внутренней среды.

Неопределенность внешней среды определяется:

- непредсказуемостью будущей рыночной ситуации в стране, в том числе отсутствие достоверной информации о будущих действиях поставщиков, в связи с меняющимися предпочтениями потребителей;
- неопределенными колебаниями цен, нормами банковского процента, динамикой валютных курсов и других макроэкономических показателей;
- непредсказуемостью ситуаций связанных с социальными и административными факторами в конкретных регионах;
- нестабильностью законодательства и текущей экономической политикой, связанные с политической ситуацией, действиями партий, профсоюзов, экологических и других организаций в масштабе страны;

• внешние неопределенности, связанные с ситуацией в зарубежных странах и международных организациях, с которыми хозяйствующие субъекты и страна поддерживает деловые отношения.

Неопределенность внутренней среды определяется:

- деловой активностью конкурентов данного сектора рынка, в частности, с их стратегией и тактикой;
- деятельность участников экономической жизни и прежде всего посредников по продажам (дилеров и брокеров);
- финансовым положением партнёров по соблюдению договорных обязательств [1, с. 21-22].

Исследование экономической среды для целей прогнозирования позволяет значительно повысить качество прогнозов основных показателей работы организаций, особенно количественных. Важным количественным показателем, характеризующим деятельность торговли является розничный товароборот, а с другой стороны этот показатель «превращается» в качественный, т.к. он вписывается в систему экономических показателей развития Республики Беларусь.

За последние годы Республика Беларусь достигла достаточно значимых результатов в развитии розничного товароборота (табл. 1).

Таблица 1

Показатели развития розничного товароборота Республики Беларусь

Показатель	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Розничный товароборот (РТ), млрд. р.	6,5	11,2	20,2	26,8	31,8	34,7
Индекс физического объема РТ, %	115,7	109,0	114,1	118,0	106,0	98,7
Доля продовольственных товаров, %	50,8	46,6	48,5	48,0	49,3	50,2
Доля непродовольственных товаров, %	49,2	53,4	51,5	52	50,7	49,8
Индекс физического объема РТ на душу населения, %	115,9	109,2	114,2	118,0	105,9	98,5
Доля торговли в ВВП, %	12,1	15,3	14,0	12,9	13	12,5

Примечание: Источник – собственная разработка на основании [2].

В развитии розничного товароборота прослеживается неустойчивая тенденция, которая представляет опасность, т.к. основой развития страны должно быть устойчивое развитие. Он жестко не планируется, в его развитии наблюдаются большие отклонения от прогнозных показателей в разрезе регионов, объектов: задание программы по темпу роста товароборота на период с 2011 по 2015 г. составляло 170-180 %, достигнутое значение: 153,6 % в действующих ценах. Однако без его прогнозов невозможна качественная сбалансированность программ развития национальной экономики.

К причинам, по которым прогнозные значения показателей не соответствуют реальным можно отнести:

1. Любые прогнозы, независимо от того, каким методом они были получены, имеют вероятностную природу и далеко не всегда сбываются в силу действия многих случайных факторов;
2. Используемые методы прогнозирования не являются совершенными;
3. Постоянно увеличивается сложность, как самих решаемых задач, так и объектов прогнозирования;
4. Требуется переход к средне- и краткосрочному и оперативному прогнозированию, т.к.

они более детализированы, чем долгосрочные;

5. Недостаточностью применения инновационных методов прогнозирования и планирования (использование сценарного прогнозирования и системы сбалансированных показателей) при разработке стратегических и тактических программ развития.

Достижение устойчивого развития начинается на этапе прогнозирования. Показатель розничного товарооборота учитывается при разработке важнейших экономических балансов страны и относится к основным показателям Программы социально-экономического развития Республики Беларусь.

Экономическая среда оказывает прямое воздействие на трансформацию методов прогнозирования. Если бы не было изменений, прогнозирование не было бы столь трудным: можно было бы выработать оптимальный вариант прогноза на основании теоретических исследований и учете практики развития показателей. Однако это невозможно, т.к. темпы изменения факторов внешней среды бывают настолько высоки, что не всегда есть возможность принять верное и своевременное управленческое решение, как на стадии прогнозирования, так и на стадии их реализации.

Техника прогнозирования должна продолжать и будет продолжать развиваться. Появляются новые методы, у субъектов хозяйствования растет потребность в прогнозировании экономических процессов. Особое внимание при совершенствовании прогнозирования следует уделить устранению так называемых «ошибок» (ошибки в «поворотных» точках, центрах ответственности за результаты, неудачно подобранная математическая модель и т.д.), которые являются неотъемлемой частью любой процедуры прогнозирования.

Таким образом, основу прогнозирования должно составлять гибкое стратегическое планирование, которое будет учитывать неопределенность и изменчивость в экономической среде, использовать современные инновационные технологии прогнозирования с использованием баз эконометрических данных, имитационных и экономико-математических динамических моделей, сочетающих экспертные, математико-статистические и моделирующие блоки.

Список использованных источников

1. Мелюшин, П. В. Прогнозирование и планирование в экономике : Курс лекций [Текст] / П. В. Мелюшин, Д. Н. Байдак. – Мн. : Веды, 2004. – 77с.
2. Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.belstat.gov.by/> (дата доступа 21.10.2016 г.). – Название с экрана.



Гаврилюк Олена

студентка

*Науковий керівник: к.е.н., доцент Старицька О.П.*Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій
м. Тернопіль

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Розвиток зернового ринку є стратегічною проблемою економіки держави, що визначає обсяги пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення країни, формує істотну частку доходів сільськогосподарських виробників, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій, формує валютні доходи держави за рахунок експорту.

Наукові дослідження і практика підтверджують, що висока конкурентоспроможність зернопродуктового підкомплексу на внутрішньому й зовнішньому ринках забезпечується існуванням значного попиту на продукти, виготовлені з продовольчого і кормового зерна. Без продовольчого зерна не може обходитись жодна держава, а без кормового – неможливий розвиток тваринництва.

Проте, потужність загального ринку зерна України у 2,85 рази менша відповідного показника у США і в 2,15 рази менша показника ЄС [2].

Для виявлення причин такого становища у зерновій галузі проведемо дослідження регіонального зернового ринку.

Так, Вінницька область завжди була одним із найбільших виробників зерна та продуктів його переробки в Україні. Сприятливі природні умови, родючі ґрунти та працелюбні люди є основою ефективного їх виробництва.

У борошномельній промисловості Вінницької області існує територіальна спеціалізація. В трьох районах області – Вінницькому (КХП №1 та №2), Могилів-Подільському (елеватор та Вендичанське КХП), та Гайсинському (ХПП) виробляється близько 70% усього борошна. При цьому, за період 2010 – 2014 рр. Іллінецький район (Сорокський КХП) втратив основну частку ринку [1].

Згідно результатів проведених досліджень видно, що більшість потреб у зернопродукції задовольняються підприємствами, що розташовані в межах області. Дані підприємства мають достатні технологічні, організаційні та маркетингові можливості для виробництва та реалізації достатньої кількості зернопродуктів, щоб задовольнити усі внутрішні потреби Вінницької області, а також значно збільшити експорт за її межі. Однак, специфіка кожної галузі підкомплексу вимагає розробки особливої стратегії розвитку для кожної з них.

Для ринку зерна Вінницької області на нашу думку може бути два шляхи розвитку.

Перший з них – макроекономічний. В даному випадку відповідальність за результати діяльності зерновиробничих підприємств частково перекладається на державні інституції. Вплив держави доцільно здійснювати за такими напрямками: інтервенційні закупівлі та продаж зерна; відшкодування кредитних ставок операторам ринку зерна, що здійснюють його інтервенційні закупівлі в період перевищення пропозиції над попитом; виконання відповідними обласними державними організаціями маркетингових функцій.

Другим варіантом є застосування стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств, яка передбачає посилення впливу на ринкову ситуацію із боку товаровиробників, оскільки, через відсутність достатніх фінансових та організаційних ресурсів, держава, поки що, не в змозі повноцінно регулювати ринок зерна. Зазначений напрямок є більш перспективним і передбачає

створення горизонтальних інтеграційних об'єднань – маркетингово-збутових кооперативів.

Використання стратегії спеціалізації підприємствами зернопродуктового підкомплексу Вінницької області є менш ефективним, ніж застосування стратегії диверсифікації виробництва. За першим варіантом розвитку загальний рівень рентабельності продукції переробних та промислових галузей зернопродуктового підкомплексу становитиме 13,1 % [3].

Через високий рівень конкуренції найнижчий рівень ефективності буде спостерігатися в галузях-виробниках кінцевої продукції – хлібопекарській та макаронній. Тому для підприємств цих секторів зернопродуктового підкомплексу пропонуємо використання стратегії диверсифікації виробництва, тобто розширення виробничої номенклатури, асортименту продукції. Виконання даної задачі в сучасних умовах можуть забезпечити лише великі, інтегровані із сільськогосподарським виробництвом, промислові підприємства.

Ринок зерна в регіоні характеризується високою нестабільністю, яка викликана особливостями попиту та пропозиції на зерно [4].

Таким чином, сучасний стан ринку зернових у регіоні характеризується як нестабільний та несформований: безсистемна зміна обсягів виробництва зерна; низький рівень попиту на зерно; невідпрацьований ціновий механізм; практична недосконалість роботи державної служби для збуту зерна (біржа); поширення комерційних каналів збуту.

Отже, для подальшого вдосконалення ринку зерна необхідно здійснити реструктуризацію в галузі формування раціональних структур та обсягів виробництва зернопродукції, створити дійову ринкову інфраструктуру, запровадити сучасні енергоощадні технології виробництва зерна, активізувати попит зарубіжних країн на зерно з просуванням його на експорт.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Вінницької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/webgr_view/Gr66E8J?OpenDocument&count=25&RestrictToCategory=Gr68F6C
2. Особливості інтегрованої системи вирощування зернових культур. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.webfarmerstvo.org.ua/roslynnyctvo/osoblyvosti-integrovanoi-systemy-vyroshhuvannja-zernovyh-kultur.php>
3. Материнська, О. А. Економічна ефективність виробництва зернових культур в сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / О. А. Материнська. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2521>
4. Миколенко, І. Г. Світовий досвід ринку зерно продукції [Електронний ресурс] / І. Г. Миколенко. – Режим доступу: https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2007/04/r6_4_2007.pdf



Гапак Наталія

к.е.н., доцент

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ СПРОМОЖНОСТІ ГРОМАД

Децентралізація та проведення у зв'язку з цим відповідних змін, зокрема й щодо адміністративно-територіального поділу в Україні, поставила на порядок денний питання стосовно добровільного формування громад. В деяких місцевостях ці процеси вже активно почалися, деє мова йде лише про перспективи об'єднання місцевих рад (яких саме, в якій кількості і модифікації і т.д.). Зокрема, на Закарпатті у 2015 році сформовано 2 громади [1]. Тобто, сформовано 2 територіальні громади, проведено вибори старост тощо. Рік після об'єднання показав достатньо успішно вирішених питань завдяки значно більшому бюджету.

Кластерний підхід до аналізу спроможності об'єднаних територіальних громад дає можливість згрупувати місцеві ради згідно перспективного плану формування громад у три групи, де: 1 кластер – найбільш спроможні ради/громади, 2 кластер – середній рівень спроможності і 3 кластер – найменш спроможні. Дослідження здійснювалося в генеральній сукупності місцевих рад Закарпатської області (337 рад). З них 11 міських рад, 19 – селищних і 307 сільських рад. Первинна інформація для аналізу була згрупована за 4-ма критеріями: соціальна інфраструктура (4 показники), ресурси (4 показники), фінанси (місцевих бюджетів) (5 показників) і ділова активність (19 показників).

Нижче наведено результати аналізу по одному з 13 районів Закарпаття – Перечинському. Так, Перечинський район, згідно перспективного плану формування громад, поділений на 3 громади: Перечинську (7 місцевих рад), Порошківську (4 сільради), Тур'я-Реметівську (4 сільради). Інформація щодо складу громад, віднесення їх до певного кластеру по кожному з критеріїв та в цілому представлено у наступній таблиці.

Таблиця 1

Кластерування спроможності громад Перечинського району

Громада	Місцеві ради	№ кластеру					Частота відповідності громад критеріям кластерування, к-сть/ %
		соц. інфра-ра	ресурси	фінанси	діл. актив.	середнє	
Перечинська	Перечинська	1	1	1	1	1	-
	Ворочівська	3	3	1	3	2,5	-
	Дубриничська	2	3	1	2	2	-
	Зарічівська	3	3	2	3	2,75	-
	Новоселицька	3	3	3	3	3	-
	Сімерська	3	3	1	3	2,5	-
	Сімерківська	3	3	3	3	3	-
	Середня по громаді	2,57	2,71	1,71	2,57	2,39	-
	1 кластер, к-сть\%	1 \ 14,3%	1 \ 14,3%	4 \ 57,1%	1 \ 14,3%	-	7 \ 25%
	2 кластер, к-сть\%	1 \ 14,3%	0	1 \ 14,3%	1 \ 14,3%	-	3 \ 10,7%
	3 кластер, к-сть\%	5 \ 71,4%	6 \ 85,7%	2 \ 28,6%	5 \ 71,4%	-	18 \ 64,3%
	Всього	7 \ 100%	7 \ 100%	7 \ 100%	7 \ 100%	-	28 \ 100%

Продовження табл. 1

Порошківська	Порошківська	1	2	2	1	1,5	-
	Тур'я-Бистрянська	3	3	2	3	2,75	-
	Тур'я-Пасіцька	1	2	2	2	1,75	-
	Тур'я-Полянська	2	3	2	3	2,5	-
	Середня по громаді	1,75	2,5	2	2,25	2,13	-
	1 кластер, к-сть\%	2 \ 50%	0	0	1 \ 25%	-	3 \ 18,8%
	2 кластер, к-сть\%	1 \ 25%	2 \ 50%	4 \ 100%	1 \ 25%	-	8 \ 50%
	3 кластер, к-сть\%	1 \ 25%	2 \ 50%	0	2 \ 50%	-	5 \ 31,2%
	Всього	4 \ 100%	4 \ 100%	4 \ 100%	4 \ 100%	-	16 \ 100%
Тур'я-Реметівська	Тур'я-Реметівська	3	2	2	1	2	-
	Вільшинківська	3	3	3	3	3	-
	Турицька	3	1	3	3	2,5	-
	Туричківська	2	2	3	3	2,5	-
	Середня по громаді	2,75	2	2,75	2,5	2,5	-
	1 кластер, к-сть\%	0	1 \ 25%	0	1 \ 25%	-	2 \ 12,5%
	2 кластер, к-сть\%	1 \ 25%	2 \ 50%	1 \ 25%	0	-	4 \ 25%
	3 кластер, к-сть\%	3 \ 75%	1 \ 25%	3 \ 75%	3 \ 75%	-	10 \ 62,5%
	Всього	4 \ 100%	4 \ 100%	4 \ 100%	5 \ 100%	-	16 \ 100%

Враховуючи кластерний розподіл та характеристику соціально-економічних показників, найбільш ефективною є Порошківська громада з відносно високим середнім значенням кластерування 2,13, а позиціонування у 1-му та 2-му кластерах для даної громади складає майже 70%. Це найкращий показник по району, враховуючи як абсолютні, так і відносні значення частоти відповідності громад критеріям кластерування. Цьому сприяли краще забезпечення соціальною інфраструктурою, досить висока ділова активність у громаді та відносна рівність сільрад щодо фінансового забезпечення (по якому усі сільради потрапили до 2-го кластеру).

Перечинська громада хоча й характеризується найкращим фінансовим забезпеченням (71,4% місцевих рад потрапили до 1-2го кластерів), проте це не вплинуло визначально на рівень ділової активності. Досить низьким є забезпечення громади соціальною інфраструктурою та природними ресурсами. Тобто, по усіх трьох інших критеріях (крім фінансів) 5-6 сільрад із 7 потрапили до 3-го кластеру. Отже, враховуючи поточний аналіз, можна констатувати, що вона є менш економічно ефективною порівняно з Порошківською. Проте, беручи до уваги кількісне наповнення Перечинської громади місцевими радами (7 проти 4 у Порошківській), а також знаходження тут районного центру (м. Перечина, що безсумнівно є найбільш розвиненим в усіх відношеннях населеним пунктом району) і порівняно високе фінансове забезпечення громади, слід зазначити, що Перечинська громада має перспективно вищий потенціал соціально-економічного розвитку порівняно з іншими громадами даного району.

Тур'я-Реметівська громада найкраще серед усіх забезпечена природними ресурсами, проте за іншими позиціями поступається іншим громадам. За показником частоти відповідності громад критеріям кластерування у понад 62% випадків сільради віднесено до 3-го кластеру. Найбільше на це вплинули низький рівень фінансового забезпечення та забезпечення соціальною інфраструктурою.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт ініціативи «Децентралізація влади» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/>. – Назва з екрану.



Гахович Наталія

к.е.н., с.н.с.

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАНУ»

м. Київ

«ЗЕЛЕНА» ЕКОНОМІКА: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

В умовах неоіндустріальної трансформації вітчизняної промисловості є принципово важливим елементом формування високої екологічної культури підприємств та організація їх переходу до так званої «зеленої» економіки. Відмінність «зеленої» економіки полягає в орієнтації на гармонізацію економічного зростання з екологічною сталістю, впровадження таких інструментів підтримки, за яких природні активи розглядаються – як фактор виробництва та продуктивний капітал, а екологічна політика – як інвестиційна політика, спрямована на ефективне використання і відновлення природних ресурсів шляхом впровадження ресурсо- та енергоефективних, екологічно безпечних технологій та інновацій.

Загальні принципи «зеленої економіки» закріплені в документах ЮНЕП («Глобальний зелений новий курс», Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП)), в яких запропоновано визначення: «зелена» економіка – це господарська діяльність, «яка підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, і, при цьому, істотно знижує ризики для навколишнього середовища та збіднення природи».

Активне використання природних ресурсів без урахування здатності екосистеми до самовідновлення і самоочищення зумовило якісне погіршення природного капіталу і загостило проблему узгодження соціально-економічних та екологічних цілей розвитку суспільства. Одним із досвіду розвинутих країн світу щодо збалансування цих аспектів є створення екопромислових парків, де передбачається об'єднання різних виробництв таким чином, щоб відходи одних підприємств використовували інші, які бажають покращити свій економічний та екологічний стан шляхом спільного управління природними ресурсами (енергією, водою і матеріалами) і навколишнім середовищем, а також вирішення інфраструктурних проблем (взаємне розміщення транспортних магістралей, житлових масивів, рекреаційних територій тощо).

На сьогодні екопромислові парки набули поширення по всьому світу, вони існують у багатьох країнах Європи, Азії, Північної Америки, Латинської Америки, а також в Австралії. Найвідомішим парком є Калундборг (Kalundborg), Данія. Основою такого екопромислового парку є чотири основні галузі промисловості міста – електростанція Asnaes, нафтоочисний завод Statoil, фармацевтична компанія Novo Nordisk і виробник гіпсокартону Gyproc, які разом зі споживачами в межах муніципалітету здійснюють торгівлю відходами та енергетичними ресурсами, а також перетворюють промислові відходи в сировину. Розвиток такого парку зумовлений тим, що компанії вирішили отримувати економічну вигоду від своїх відходів і мінімізувати витрати, пов'язані з дотриманням жорстких екологічних норм.

Ядром цієї системи є електростанція Asnaes, найбільша в Данії. З 1981р. у Калундборзі відмовилися від використання 3500 житлових печей, що працювали на рідкому паливі, почавши розподіляти тепло від електростанції через мережу підземних труб. Електростанція поставляє тепло місцевій рибній фермі, осад зі ставків якої продають як добриво. Asnaes, також поставляє технологічний пар Statoil та Novo Nordisk, які завдяки цьому задовольняють свої потреби в парі на 40% і 100%. Електростанція надає гіпсомістку сировину для Gyproc, задовольняючи дві третини потреб компанії в гіпсі. Летка зола і шлак, що залишаються від спалювання вугілля на електростанції, продаються для будівництва доріг і виробництва цементу.

Statoil постачає газ Гурґос, повністю задовольняючи його потреби і виключаючи прийняту практику спалювання відпрацьованих газів. Потім Statoil побудував завод із сіркоочистки високосірчистого газу, який виробляє рідку сірку і доставляють у Kemira, де вона перетворюється в сірчану кислоту. Очищений від сірки газ Statoil є достатньо чистим для того, щоб спалюватися на електростанції Asnaes.

Дефіцит прісної води в Калундборзі спричинив розробку схем повторного використання води. Тому Statoil став подавати по трубах охолоджувальну воду в Asnaes, де її очищують і використовують для котлів. Такі симбіотичні зв'язки скоротили попит на воду приблизно на 25%.

Novo Nordisk продає технічний шлам сусіднім фермам, які використовують його як добриво. Після термічної обробки шлам поширюється по всій країні через мережу трубопроводів та автоцистерн. Поширення шламу як добрива виявилось найдешевшим засобом дотримання правил, що забороняють Novo Nordisk вивантажувати шлам безпосередньо в море.

Основними досягненнями Калундборга є скорочення споживання ресурсів і значне зниження антропогенного навантаження на довкілля. Обмін відходами включає близько 2,9 млн т матеріалів на рік, колективне споживання води скоротилося на 25%, зокрема електростанція зменшила попит на воду на 60% за рахунок її повторного використання. Партнери отримують фінансові вигоди, наявні переваги для галузей, пов'язаних спільним використанням персоналу, обладнання та інформації.

Отже, в основі екопромислових парків лежить передумова про обмін матеріальними та енергетичними ресурсами між підприємствами на рівнях місцевої та регіональної економік. Вони орієнтуються на замкнуті цикли виробництва і каскадування енергії у промислових зонах. Такий підхід включає розробку економіко-екологічної моделі інфраструктури парку та заводів, екологізацію виробництва, запобігання забрудненню навколишнього природного середовища, підвищення енергоефективності, розвиток партнерства між підприємствами.

Україна має унікальні початкові переваги для здійснення диверсифікації своєї економіки та задіяння додаткових джерел підйому добробуту: багаті природні ресурси, вигідне географічне та геополітичне положення, високоосвічене населення – є потенційним транзитним коридором, «шовковим шляхом» для енергетичних, товарних та культурних обмінів між Сходом та Заходом.

Однак за оцінками Світового банку Україна має малоефективну ресурсну економіку та залишається, на відміну від колишніх сусідів по соціалістичному табору, в групі країн з ВНД на душу населення за паритетом купівельної спроможності нижче середнього рівня (260 дол. США у 2015 р.), а також, сьогодні на світових ринках Україна позиціонується як сировинний регіон, основу її товарного експорту складає продукція природоємних, екологічно-шкідливих, низько-технологічних галузей.

Але, враховуючи потенційні переваги України та узагальнивши зарубіжний досвід «зеленої» економіки в контексті неоіндустріалізації вітчизняної промисловості актуальними є створення в Україні екопромислових парків. Тому для цього необхідно:

- законодавчо зобов'язати виробників утилізувати власну застарілу продукцію. Застаріла техніка, окрім цінних компонентів, також містить шкідливі речовини, потрапляння яких у довкілля призводить до виникнення серйозних екологічних наслідків. В межах існуючої системи підприємству вигідніше залишити її на складі або вивезти на полігон, аніж утилізувати за допомогою спеціалізованих компаній, діяльність яких в Україні є мало розвиненою. Отже, необхідно спрямувати сферу управління відходами в русло національних інтересів;

- забезпечити державною підтримкою підприємства, оскільки розвиток екопромислових парків коштує значно дорожче, ніж традиційні промислові парки. Додаткові витрати, як правило,

пов'язані з процесом проектування, розробкою території, властивостями інфраструктури, процесами будівництва. Тому державний сектор повинен профінансувати окремі аспекти розвитку, пов'язані із соціальними вигодами;

- встановлення адекватних розмірів екологічних податків і забезпечення обов'язковості їх сплати. Світовий досвід показує що, розвиток екопромислового парку, насамперед, зумовлений бажанням підприємств не тільки отримувати прибуток від своїх побічних продуктів, а й мінімізувати витрати, пов'язані з дотриманням достатньо суворих екологічних норм.



Гераймович Людмила

аспірант

Науковий керівник: д.е.н., професор Буряченко А.Є.

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Необхідність використання державно-приватного партнерства (ДПП) для фінансування інфраструктурних проектів у містах обумовлена низкою факторів:

- високий ступінь зносу існуючих інфраструктурних об'єктів, їх низька енергоефективність, особливо у житлово-комунальній та бюджетній сферах;
- значні інвестиційні потреби та фінансова обмеженість місцевих бюджетів, особливо в невеликих населених пунктах;
- низька ефективність бюджетних інвестицій та роботи комунальних підприємств;
- незадовільна якість житлово-комунальних послуг при постійному зростанні тарифів, в структурі яких відсутня інвестиційна складова, що унеможливорює подальший розвиток житлово-комунальної інфраструктури.

Для прикладу розглянемо стан інфраструктури найбільшого міста України, в якому сконцентровані значні фінансові та бюджетні ресурси країни - Києва та його інвестиційні потреби. Згідно зі Стратегією розвитку м. Києва до 2025 року для фінансування основних інфраструктурних потреб місту необхідно залучити близько 4 млрд. євро (житловий фонд та ліфтове господарство - 224 млн. євро, теплове та електричне господарство - 1720 млн. євро, водоканалізаційне господарство - 810 млн. євро, транспортна інфраструктура (ключові проекти) - 1720 млн. євро), в той же час рівень зносу основних інфраструктурних об'єктів є дуже значним: міський колектор - 99%, дороги - 85%, тепlopункти - 70%, зупинки - 47%, ліфти в житлових будинках - 36%, житлові будинки - 16%.

У рейтингу міст світу за рівнем якості життя (The Liveability Ranking), що складає The Economist, і враховує якість інфраструктури як один із ключових показників при ранжуванні міст, Київ у 2016 році зайняв 131 місце із 140, при чому потрапивши у топ-десять міст, що погіршили свій рейтинг за останні 5 років [3].

Ситуація, що склалась в інших містах нашої країни (які мають значно менші бюджети та інвестиційні можливості) є більш песимістичною та потребує нагального вирішення. В умовах нестачі бюджетних коштів, залучення фінансових та управлінських ресурсів приватного сектору може значно покращити дане становище.

Використання ДПП для фінансування інфраструктури має ряд переваг як для місцевих органів влади так і для представників бізнесу (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги використання механізму ДПП для державного та приватного сектору

Переваги для державного партнера	Переваги для приватного партнера
залучення позабюджетних коштів, зниження навантаження на місцевий бюджет	можливість отримання стабільного та прогнозованого прибутку протягом тривалого проміжку часу
покращення якості управління об'єктами житлово-комунального господарства	розподіл ризиків між приватним та державним партнером
підвищення якості суспільних послуг доступ до нових сфер діяльності	доступ до нових сфер діяльності
підвищення рівня енергоефективності об'єктів	можливість залучення бюджетних коштів у якості співфінансування
розподіл ризиків між приватним та державним партнером	можливість отримання державних гарантій
використання досвіду та навичок приватного сектору	покращення іміджу компанії (соціальні та екологічні проекти)

Примітка: Складено автором

Не дивлячись на потенційну привабливість ДПП, в Україні даний механізм не є широко розповсюдженим. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі станом на 1 серпня 2016 року у сфері ДПП реалізовується 185 проектів (153 договори концесії, 31 договір про спільну діяльність, 1 договір державно-приватного партнерства). Найбільш поширеним ДПП є у сфері обробки відходів - 112 проектів або 60,5% від загальної кількості проектів та у сфері збору, очищення та розподілення води - 37 проектів, що становить 20% від загальної кількості проектів ДПП. Слід зазначити також, що не всі місцеві органи влади використовують ДПП та його територіальна структура вкрай нерівномірна. Найбільше договорів про ДПП укладено у Полтавській області - 113 договорів, що становить 61% від загальної кількості проектів; у Миколаївській області - 15 договорів; у Одеській - 14 договорів; у Київській - 11 договорів ДПП; Донецькій – 7 договорів; Запорізькій – 6; Закарпатській – 4; у Тернопільській та Херсонській областях – по 2 договори; у Житомирській, Івано-Франківській, Кіровоградській, Луганській, Харківській, Хмельницькій та Чернігівській – по 1 договору ДПП [2].

Для того, щоб механізм ДПП міг успішно функціонувати, необхідно створити відповідні умови, а саме:

- стабільність політичної ситуації в країні та довіра інвесторів до влади;
- сприятливий інвестиційний клімат (прогнозованість основних макроекономічних показників, захист прав інвесторів і т.і.);
- можливість залучення позикових коштів за відносно невисокими ставками (високий кредитний рейтинг країни, муніципалітетів та хороша кредитна історія);
- наявність чітко структурованих та потенційно прибуткових інфраструктурних проектів;
- законодавча урегульованість механізму ДПП, відсутність суперечностей в законодавстві та його гармонізація із нормами ЄС.

В той же час, в Україні є ряд факторів, що ускладнює співпрацю між місцевою владою та приватним сектором в рамках ДПП:

- відсутність спеціалістів та брак кваліфікації у місцевих органів влади, що можуть впроваджувати такі проекти;
- відсутність планів розвитку місцевої інфраструктури на середньострокову або

довгострокову перспективу;

- значні фінансові витрати, на підготовку техніко-економічних обґрунтувань по проектах, оплату послуг консультантів (консалтингових, аудиторських та юридичних компаній), що супроводжують проекти ДПП;
- незначна кількість прикладів успішно реалізованих ДПП в нашій країні;
- низький рівень довіри громад до представників бізнесу та низький рівень поінформованості громадськості про потенційні переваги ДПП;
- наявність суперечностей в законодавстві, що регулює механізм здійснення ДПП (неузгодженість між законами у сфері ДПП), значна тривалість підготовки проектів (складність процедури впровадження).

За умови значного бюджетного та інфраструктурного дефіциту, ДПП може стати дієвим механізмом розвитку інфраструктури та зробити надання публічних послуг (житлово-комунальних, медичних, освітніх) більш якісним та доступним. В той же час, наявність недоліків та обмежень, що ускладнюють розвиток ДПП потребує скоординованої дії влади на державному та місцевому рівнях, вивчення і використання іноземного досвіду та розвитку інституційного підґрунтя для впровадження механізмів ДПП у широку практику в Україні.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку міста Києва до 2025 року (проект документу, грудень 2011) року/ [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dp.kga.gov.ua/images/files/stategy_opt.pdf
2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України/ Довідка щодо результатів здійснення ДПП (I півріччя 2016)/ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ed00a2ba-480a-4979-84eb-d610a0827a8c&title=ZagalniiOgliad>
3. A Summary of the Liveability Ranking and Overview (August 2016)/ [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pages.eiu.com/rs/783-XMC-194/images/Liveability_August2016.pdf



Головацька Ірина

викладач

Технологічно-промисловий коледж

Вінницького національного аграрного університету

м. Вінниця

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ – ЯК ФУНКЦІЯ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВОЮ

В системі державного управління важливе місце посідає фінансовий контроль, який є частиною загальнодержавного контролю. Значення фінансового контролю визначається характером фінансової діяльності молоді держави України. Держава переходить до ринку, змінюються форми власності, змінюється фінансова політика, оскільки вона набуває більш соціальної спрямованості, що вимагає все більше і більше коштів. Тому держава повинна ощадливіше використовувати завжди обмежені фінансові ресурси, що вимагає суворого обліку і контролю.

Оскільки вся фінансова діяльність у державі регламентується законами і підзаконними актами, змістом фінансового контролю у кінцевому рахунку є забезпечення виконання і

додержання законів і фінансової дисципліни всіма державними, громадськими організаціями, посадовими особами і громадянами. При цьому фінансова діяльність не тільки повинна відповідати закону, але й бути доцільною. Таким чином, в перевірці законності і доцільності проявляється суть фінансового контролю.

Ринкові відносини в Україні супроводжуються появою підприємств нових форм власності, зміною джерел фінансових ресурсів, принципів фінансування і кредитування, ціноутворення, грошових розрахунків, розподілу доходів, складу фінансово-кредитної системи та взаємовідносин між її частинами. В цих умовах з'явилося багато нових напрямків фінансового контролю, відсутніх в планах контрольних органів, яким не приділялося належної уваги при адміністративній системі управління. Сформувалась значна сфера діяльності для фінансового контролю, що потребує рішучих змін існуючих систем контрольних органів.

Фінансовий контроль як особлива область контролю, що пов'язана з використанням вартісних категорій, має окрему сферу застосування і відповідну цільову направленість. Об'єктом фінансового контролю є грошові, розподільчі процеси при формуванні та використанні фінансових ресурсів, в тому числі у формі фондів грошових засобів на всіх рівнях та ланках національної економіки.

Сферою фінансового контролю є практично всі операції, що здійснюються з використанням коштів, а в деяких випадках і без них (бартерні угоди тощо).

Фінансовий контроль тісно пов'язаний з відповідальністю підприємств, організацій, установ а також державних і фінансово-банківських структур за виконанням фінансової дисципліни. Ця відповідальність може бути відображена як в адміністративних так і в економічних (матеріальних) заходах впливу на порушників фінансової дисципліни. Економічні заходи впливу конкретно проявляються через фінансові санкції які є тими важелями фінансового механізму, які сприяють підвищенню ефективності виробництва, його інтенсифікації, екологічному оздоровленню тощо.

Проблеми підсилення фінансової відповідальності, дієвості фінансового контролю потребують, з одного боку, скорочення кількості санкцій що застосовуються, а з іншого – підвищення їх результативності.

Суб'єктами фінансового контролю є особливі органи та організації, які наділені контрольними функціями.

Загальнодержавний фінансовий контроль здійснюють законодавчі органи влади, податкові та кредитні установи, страхові організації, держкомітети, міністерства та відомства, відділи місцевих рад народних депутатів, фінансові служби підприємств, організацій, установ, ревізійні комісії в кооперативних та громадських об'єднаннях.

Фінансові організації, якими керує Міністерство фінансів, контролюють процеси мобілізації і використання коштів бюджетних фондів. Тому цей вид фінансового контролю називають бюджетним. Бюджетний контроль сприяє розробці оптимальної фінансової та бюджетної політики, яка забезпечує максимальне зростання надходжень до державного бюджету та розвиток економіки.

Система органів державного фінансового контролю в Україні перебуває на стадії формування. Як і в інших державах, фінансовий контроль в Україні здійснюється органами законодавчої влади, органами виконавчої влади, спеціальними органами державного фінансового контролю, а також недержавними спеціалізованими організаціями.

Організація державного фінансового контролю в Україні має багато недоліків. Тут можна визначити, що фінансовий контроль потребує вдосконалення та посилення своєї ролі у всій сукупності економічних відносин. Наприклад, при використанні світового досвіду, в Україні

створено Рахункову Палату, що є, безумовно, позитивним фактором, але сфера її діяльності обмежена. Так, рішенням Конституційного Суду визначено неправомірним здійснення Рахунковою Палатою України фінансового контролю по використанню грошових коштів державного бюджету, так як контроль по здійсненню державного бюджету є частиною державного фінансового контролю, виникає необхідність в новому контрольному органі, який би здійснював вказані функції.

Важливим також є оновлення функцій внутрішнього контролю. Його організацію, згідно з законом України “Про підприємства”, покладено на керівника підприємства.

В здійсненні внутрішнього контролю важливе місце займають робітники бухгалтерії, крім головних бухгалтерів. Але головний бухгалтер, також як керівники установ, підприємств, організацій, несе відповідальність за порушення правил та положень, які регламентують фінансово-господарчу діяльність. Функцію контролю головний бухгалтер виконує окремо та через апарат бухгалтерії. На великих же підприємствах є спеціалісти, на яких покладено обов'язки контролерів (економісти-ревізори, бухгалтери-інвентаризатори та інші).

Оновлення внутрішнього контролю, на мою думку, посилить контрольну функцію самого підприємства, причому його результати можуть бути базою для проведення як державного, так і аудиторського контролю, які є зовнішніми для підприємства.

Що стосується аудиту, то одним з напрямів вдосконалення аудиторського контролю на Україні є прискорення розробки якісної цілісності системи національних стандартів аудиту, базою для формування якої можуть бути 29 міжнародних нормативів аудиту та відповідних робіт. Крім цього, важливим є проведення положень законів України “Про аудиторську діяльність” (діяльність якого призупинена) в практику роботи недержавного сектору економіки, а саме проведення обов'язкових щорічних аудиторських перевірок на недержавних підприємствах.

Все це свідчить про необхідність докорінної реорганізації системи господарчого контролю на Україні. Загальним її напрямками є:

1. Розмежування об'єктів контролю та контролюючих питань, згідно з існуючими формами власності (державна та різні види колективної та приватної власності) на контроль за виконанням державного бюджету, контроль за використанням коштів державного бюджету, підтвердженням вірогідності фінансової інформації підприємства недержавного сектора економіки, контроль за формуванням собівартості та фінансовими результатами підприємства.

2. Розмежування об'єктів контролю на державний, аудиторський та внутрішній.

В сучасних умовах кожна форма державного контролю в Україні має свої завдання та напрямки розвитку і потребує свого вдосконалення.

Таким чином, значення фінансів підприємств, як вихідної ланки системи фінансів, обумовлює важливу роль фінансового контролю в сфері матеріального виробництва.

Список використаних джерел

1. Білуха, М. Т. Курс аудиту [Текст] / М. Т. Білуха. К., 1999.
2. Бутинець Ф. Ф. Аудит і ревізія підприємницької діяльності [Текст]. – Житомир : ПП “Рута”, 2001.



Гончак Олександр

студент

Грушко Тетяна

студентка

Науковий керівник: професор Міщенко Д.А.

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Серед важелів, за допомогою яких держава впливає на розвиток економіки, важливе місце належить податкам. Податкова політика відіграє важливу роль у забезпеченні виконання державою своїх функцій та представляє собою діяльність держави у сфері встановлення та стягнення податків, зборів та обов'язкових платежів.

Головною метою податкової політики України є формування достатнього обсягу надходжень до державного бюджету. Головним завданням податкової політики України на сучасному етапі є ефективне застосування елементів системи оподаткування, виходячи зі стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку України.

За останні роки в Україні податкова політика носить фіскальний характер, збільшується питома вага податкових надходжень у доходах бюджету країни.

Стан національної економіки на сьогоднішній день вимагає реалізації ефективної податкової політики держави, постійного планування та контролю за податковими надходженнями до Зведеного та Державного бюджету України. Проте, в державі досягнути ефективності у формуванні та реалізації податкової політики, можливо лише за умови стабільного податкового законодавства, яке є її базовою основою.

Прийнятий 2 грудня 2010 року Податковий кодекс України, що набрав чинності з 01.01.2011 року, був важливим кроком у розвитку податкової політики, оскільки в одному документі міститься:

- вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування;
- перелік платників податків та зборів, їх права та обов'язки;
- повноваження і обов'язки посадових осіб контролюючих органів під час здійснення податкового контролю, їх компетенцію;
- відповідальність за порушення податкового законодавства.

Проте, після його прийняття вирішити всі проблеми не вдалося. Однією з причин є те, що Податковий кодекс є нестабільним, оскільки зміни до нього почали вноситися як ще до набрання чинності, так і після того, і як підсумок, станом на 01.08.2016 було внесено і проведено понад вісім десятків поправок та змін.

Сьогодні українська політика спрямована на євроінтеграцію, що у свою чергу передбачає ряд завдань для реалізації податкової політики, а саме:

- наближення податкового законодавства України до норм країн ЄС.
- удосконалення податкового законодавства (зменшення кількості податків, ставок на податки, врахування структури доходів населення).
- активна співпраця органів податкової служби з представниками бізнесу;
- співробітництво ДФС з фіскальними органами країн ЄС, США, яка спрямована на посилення міжнародної співпраці.

Сучасна проблема розвитку податкової політики полягає у відсутності в Україні достатнього науково-практичного досвіду в стратегічному управлінні податковою політикою, і тому держава має йти шляхом експериментального пошуку кращих варіантів податкової системи, роблячи багато помилок.

На сьогоднішній день в Україні у разі добросовісної сплати усіх податків та зборів підприємство зобов'язано перераховувати до бюджету 40-46% створюваної на ньому доданої вартості. Навіть розвиненим країнам із стабільним соціально-економічним становищем такий рівень не властивий і, як правило, призводить до низьких темпів економічного зростання. Українським підприємствам, на відміну від західних, доводиться пристосовуватися до змін у відносинах власності, опановувати принципи корпоративного управління, адаптуватися до конкуренції. За умов існування несприятливого податкового режиму це маловірогідне, що і підтверджується вітчизняною практикою.

Крім того, велика кількість податків та численних бюджетних і позабюджетних фондів цільового призначення істотно ускладнює сплату податків і зборів, контроль за їх сплатою та форми звітності. Така громізка система створює значні незручності безпосередньо для платників податків. Численні зміни та поправки до податкових законів не дають можливості підприємствам нормально функціонувати, впроваджувати нові технології та випускати конкурентоспроможну продукцію.

Сучасна податкова політика України зберігає низку суттєвих недоліків, які є системними. По-перше, витрати платників на виконання вимог податкового законодавства лишаються надмірно високими. По-друге, відсутність стабільного регулювання оподаткування, а діюча нормативно-правова база непрозора та заплутана. По-третє, багаторазове оподаткування (оподатковуються дохід, додана вартість, справляються акцизний збір, обов'язкові відрахування до спеціальних фондів), високі ставки деяких податків, переважно фіскальний характер податкової системи створюють несприятливі умови для підприємництва та стримують економічну активність.

Середній податковий тягар в Україні за 2015 рік склав 41,2%. Однак при суворому дотриманні податкового законодавства цей показник складав би 60-62% - більше за показники розвинених європейських країн. Близько половини економічно активних суб'єктів господарювання в Україні знаходиться в тіні і, як мінімум, половина платників податків приховують свої доходи від оподаткування.

Таким чином, здійснення податкової політики в Україні залишається складним та суперечливим через податкове законодавство, внесення численних змін до податкових законів, надмірне податкове навантаження на платників податків, зниження ділової активності суб'єктів господарювання, численні конфлікти між контролюючими органами у сфері оподаткування та платниками податків, значні масштаби тінізації економіки тощо. Намір України інтегруватися в європейський економічний та політичний простір зумовлює необхідність не тільки адаптації вітчизняного законодавства до вимог ЄС, але й його гармонізації та уніфікації.

Список використаних джерел

1. Веремчук, Д. В. Сутність податкової політики та її роль у державному регулюванні економіки [Текст] / Д. В. Веремчук // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2010. – Вип. 28.
2. Мартиненко, В. Л. Податкова політика в Україні та її вдосконалення з метою активізації інвестиційної діяльності [Текст] / В. Л. Мартиненко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – С. 46-50.
3. Нікітішин, А.О. Податкова політика в умовах світової фінансової кризи; вітчизняна та зарубіжна

практика [Текст] / А. О. Нікітішин // Вісник податкової служби України. – 2010. – №6 (578).

4. Податкова політика в Європейському Союзі [Текст] / Пер. з англ. В. Мардак. – К., Представництво Європ. комісії в Україні, 2013.

5. Соколовська, А. М. Податкова політика в Україні у контексті її впливу на розвиток економіки [Текст] / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 2011.



Горенко Анастасія

аспірант

Науковий керівник: д.е.н., професор Онегіна В.М.

Харківський національний технічний університет

сільського господарства імені Петра Василенка

м. Харків

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ НА МАКРОРІВНІ

Ефективність діяльності підприємства значною мірою визначається досконалістю й обґрунтованістю механізму управління, тобто набору засобів і методів управління. Механізм управління передбачає постановку цілей, контроль за виконанням завдань, запровадження стандартів виконання роботи й оцінювання результативності, побудову ефективної системи мотивації персоналу. Функція мотивації є внутрішнім двигуном системи управління [1].

Теорія і практика економічної діяльності дозволили розробити багато визначень мотивації праці. Основним серед них є розгляд мотиву як спонукання до діяльності, викликаного потребами людини [2].

Послабити або підсилити дію мотиваційного механізму може держава, як суб'єкт відносини зайнятості і як інститут, що контролює діяльність підприємств, через законодавчі зміни, наприклад, обмеження заробітної плати, соціальних програм, тривалості робочого дня, сфери компетенції служб безпеки. Мотивація до праці формується на всіх рівнях керування. У залежності від рівня формування мотивації в ньому беруть участь різні організації, що мають як загальні, так і специфічні задачі і мети.

Найбільш високий рейтинг серед матеріальних методів мотивації залишається за стимулюванням через регулювання питань, пов'язаних з оплатою праці. Оплата праці – це винагорода, обчислена, як правило, в грошовому вираженні, яку згідно з трудовим договором власник або уповноважений ним орган сплачує працівнику за виконану роботу [1].

Відповідно до Закону України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Згідно зі статтею 1 Конвенції Міжнародної організації праці "Про захист заробітної плати" № 95, ратифікованої Україною 30 червня 1961 року, термін "заробітна плата" означає, незалежно від назви й методу обчислення, будь-яку винагороду або заробіток, які можуть бути обчислені в грошах, і встановлені угодою або національним законодавством, що їх роботодавець повинен заплатити працівникові за працю, яку виконано чи має бути виконано, або за послуги, котрі надано чи має бути надано. Цьому визначенню відповідає поняття заробітної плати, передбачене у частині першій статті 94 Кодексу і частині першій статті 1 Закону, як винагороди, обчисленої, як правило, у грошовому виразі, яку власник або

уповноважений ним орган (роботодавець) виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Законодавче встановлення розміру мінімальної заробітної плати є важливим дійовим методом державного регулювання заробітної плати, що забезпечує її мінімально прийнятну величину та служить базою для оплати праці найменш кваліфікованого працівника. Розмір встановлений державою мінімальної заробітної плати залежить від рівня добробуту суспільства та здійснюваної соціальної політики.

Роль держави у сфері регулювання заробітної плати повинна виявлятися також в організації перспективних наукових досліджень, вивчення і поширення прогресивного досвіду; науково-методичному забезпеченні формування й оновлення тарифної системи, ефективної системи нормування праці тощо.

Важливим завданням держави має бути сприяння проведенню переговорів між основними соціальними силами суспільства з метою врегулювання соціально-трудових відносин, запобігання масовим трудовим конфліктам. Держава в особі органів виконавчої влади має бути одним із соціальних партнерів [4].

У нинішніх реаліях важливе вирішення проблеми пошуку механізму зацікавленості працівників, який забезпечить максимально зв'язок їх заробітної плати з фактичним трудовим внеском. У кожній організації є свої особливості і відмінності від інших, в залежності від яких повинна розроблятися система оплати праці. На кожному підприємстві можна розробити оптимальну схему нарахування заробітної плати. Але при розробці систем оплати необхідно вирішити основні завдання. По-перше, кожна система має спрямувати зусилля працівника на досягнення таких показників трудової діяльності, які забезпечать отримання необхідного роботодавцеві виробничого результату: випуску потрібної кількості конкурентоспроможної продукції з найменшими витратами. По-друге, кожна система оплати повинна надавати працівникові можливість для реалізації наявних у нього розумових і фізичних здібностей, дозволяти йому домагатися в робочому процесі повної самореалізації як особистості.

Особливе значення для сучасного українського працівника мають фактори мотивації, що формуються на макрорівні. Для забезпечення ефективності системи мотивації й активізації трудової поведінки працівників мотивацію потрібно розглядати комплексно: не тільки на рівні організацій, але й соціуму в цілому.

Список використаних джерел

1. Ковальчук, І. В. Економіка підприємства: навч. посібник [Текст] / І. В. Ковальчук. – К. : Знання, 2008. – 679 с.
2. Дядечко, Л. П. Економіка туристичного бізнесу [Текст] : навч. посібник / Л. П. Дядечко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Кіях, О. О. Матеріальне стимулювання як фактор підвищення продуктивності праці [Текст] / О. О. Кіях // Економіка АПК. – 2009. – №12. – С.120-123.
4. Правові аспекти оплати праці. Методичні рекомендації / Томаківське районне управління юстиції Дніпропетровської області. – 2011. – 15с.



Горянинская Ольга

к.э.н., доцент

Алтайский государственный университет

г. Барнаул, Россия

НАРАЩИВАНИЕ ПРОЦЕССОВ КОНСОЛИДАЦИИ НА РЫНКЕ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ

Сетевые предпринимательские структуры являются наиболее развитой формой организации экономической деятельности, которые возникли в следствие глобализационных и интеграционных процессов в современной экономике. Нарращивание организационных структур в розничной торговле в количественном и качественном аспектах способствует структурной перестройке сферы обращения.

Сетевые предпринимательские структуры, являясь представителями крупного бизнеса, не могут оставаться в положении стагнации, рост и развитие являются неотъемлемыми элементами концепции сетевого бизнеса в условиях конкуренции. В изменяющейся и агрессивной конкурентной среде сохранить себя как целостное образование могут лишь непрерывно развивающиеся сетевые предпринимательские структуры [1]. Рост сетевых розничных структур на основе органического роста, сделок по слиянию и поглощению приводит к наращиванию консолидации в торговле.

Консолидация в современной экономической литературе рассматривается как способ получения конкурентных преимуществ, дающий возможность применения более действенных инструментов для координации действий всех участников объединения, повышая тем самым эффективность производства. На рисунке 1 отражены инициатор, цель, формы и типы интеграционного взаимодействия.

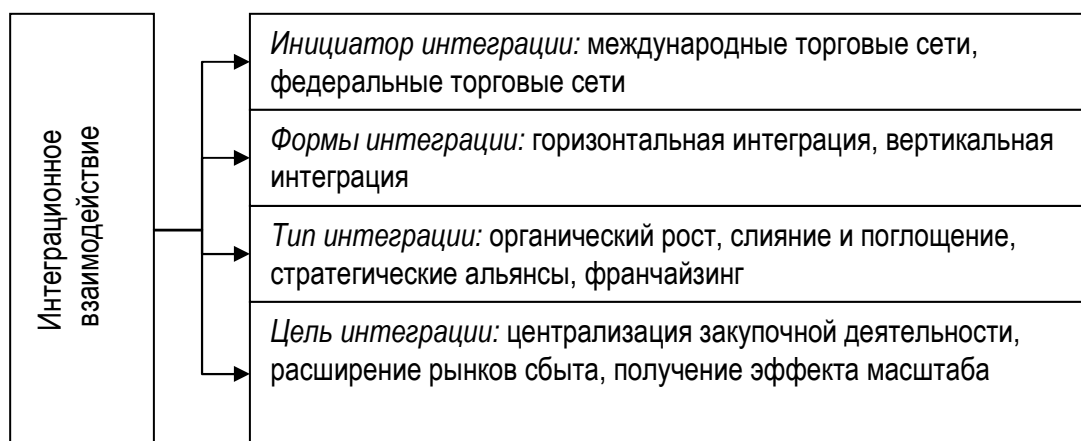


Рис. 1. Интеграционное взаимодействие

Консолидация капитала имеет свои отраслевые особенности и сопровождается формированием структур, интегрирующих большое количество различного рода ресурсов. Крупные сетевые компании имеют возможность оказывать доминирующее влияние на товаропроизводителей продукции, заставляя интегрироваться в товаропроводящую систему на их условиях. Таким образом, консолидация позволяет компании достичь планируемого эффекта масштаба.

Грејм Динз, Фриц Крюгер и Стефан Зайзель на основе эмпирических исследований предложили модель отраслевой консолидации, согласно которой выделяется четыре этапа развития отрасли (рождение, рост, специализация, равновесие) [2]. Каждый этап характеризуется различной продолжительностью во времени, количеством и спецификой стратегических групп, набором реализуемых корпоративных и конкурентных стратегий, стоимостью и количеством совершаемых сделок по слиянию и поглощению, степенью государственного вмешательства и т. п. (рис. 2).

Концентрация выступает важной характеристикой структуры рынка. Количественное измерение концентрации отражает как условия, так и результаты конкуренции. Рост уровня концентрации рынков приводит к повышению возможностей экономических субъектов проявлять рыночную власть, и рассматривается как фактор, снижающий конкуренцию на потребительском рынке. Таким образом, чем более высокий уровень концентрации, тем менее конкурентный рынок.

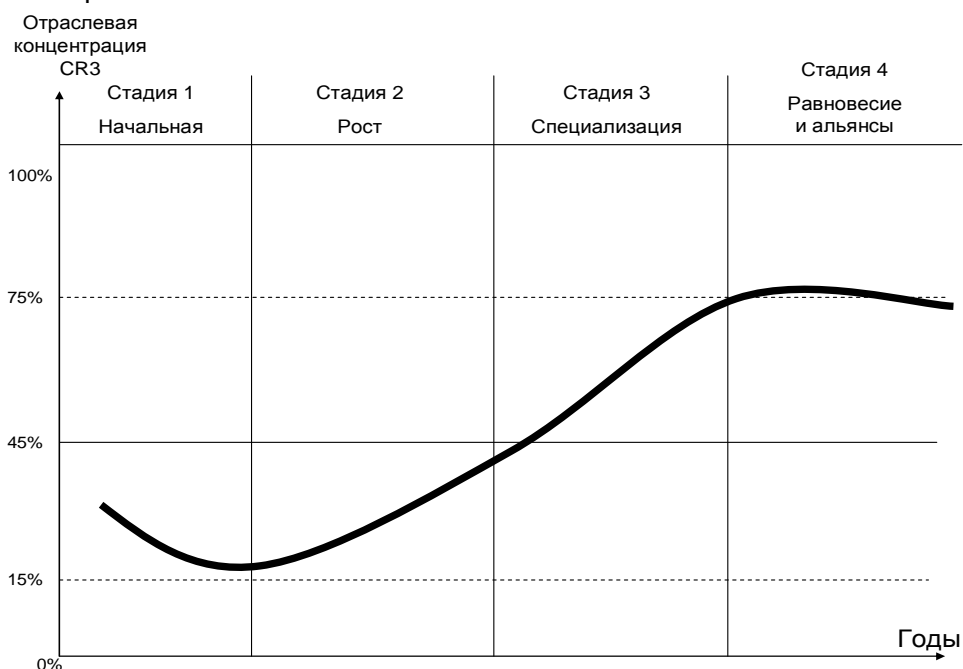


Рис. 2. S-образная кривая консолидации

Сетевая торговля в Российской Федерации характеризуется значительной неравномерностью регионального развития. В 2015 г. практически половина всего торгового оборота приходилась на долю всего 11 субъектов Федерации. Неоднородность и неравномерность развития сетевой торговли по федеральным округам РФ обусловлены экономическими, социальными и прочими факторами. Доля крупнейших по обороту торговых сетей товаров повседневного спроса на рынке России в 2015г. представлена на рисунке 3 [3]. Рыночная доля пяти крупнейших компаний на данном рынке розничной торговли в РФ в 2015 г. составила 19,7 %, что на 5,8% больше, чем в 2010 г., что свидетельствует о наращивании процессов консолидации.

Уровень рыночной концентрации как показатель, используемый при анализе рынка, проявляется через воздействие на характер и степень конкурентной борьбы на соответствующем рынке. Необходимо заметить, что наращивание концентрации и консолидация сопровождается переходом от совершенной конкуренции к олигополии, а в ряде

случаев – к монополии отдельных компаний.

Статьей 14 Федерального закона от 28.12.2009 N 381-ФЗ установлены ограничения на приобретение и аренду дополнительных торговых площадей с целью ведения торговой деятельности. Ограничения распространяются на торговые сети, доля оборота розничной торговли продовольственными товарами которых превышает 25% в границах субъекта РФ, в границах муниципального района либо городского округа. Таким образом, государство регулирует порог доминирования, ограничивая экспансию торговых сетей, что направлено на обеспечение равного доступа хозяйствующих субъектов на рынок розничной торговли продовольственными товарами и развитие конкуренции на товарном рынке.

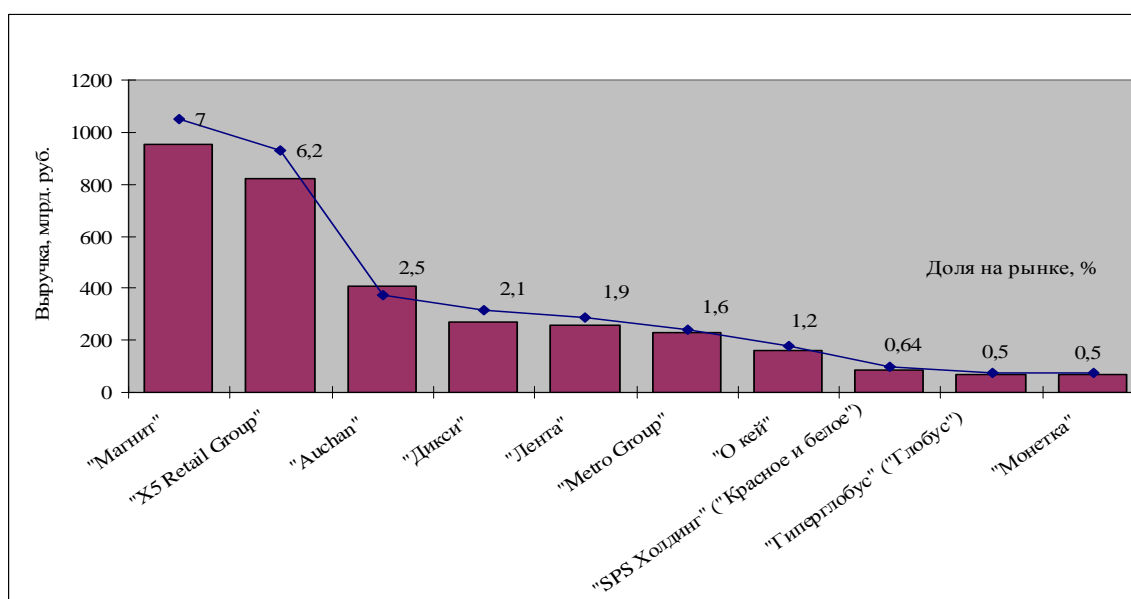


Рис. 3. Доля крупнейших по обороту торговых сетей товаров повседневного спроса в России в 2015г., %

Обобщая вышесказанное, можно сделать вывод о том, что наращивание концентрации и консолидации в розничной торговле является закономерным процессом, проходящим через определенные стадии и зависящим от различных факторов. Современный уровень концентрации в розничной торговле не является угрозой для конкуренции, но необходимо тщательное исследование уровня концентрации и консолидации в территориальном разрезе в целях своевременного принятия мер, направленных на предотвращение ограничения конкуренции со стороны крупных сетевых структур на региональных рынках.

Список использованных источников

1. Горянинская, О. А. Территориальный принцип развития экономики на основе сетевых предпринимательских структур [Текст] / О. А. Горянинская // Вестник Алтайской академии экономики и права. – 2015. – №4. – С. 102-105.
2. Динз, Г. К победе через слияние. Как обратить отраслевую консолидацию себе на пользу [Текст] / Грейм Динз, Фриц Крюгер, Стефан Зайзель. – Пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 252 с.
2. Ежегодный доклад «Потребительский рынок России: итоги 2015 года, перспективы на 2016 год» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.potrebitel-russia.ru/uploads/files/Doklad%20TPP%202015_2016.pdf.



Добролежа Катерина

студентка

Лагутенко Олег

студент

Науковий керівник: д.е.н., професор Власюк В.Є.

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сучасні мінливі умови зовнішнього середовища викликають зростання ступеня впливу фінансових ризиків на діяльність суб'єктів господарювання та сприяють необхідності розробки ефективних механізмів їх нейтралізації. Тому метою дослідження є розгляд найбільш застосовуваних концепцій управління фінансовими ризиками на підприємстві.

Фінансовий ризик являє собою вірогідність понесення підприємством певних фінансових втрат у зв'язку з непередбачуваними обставинами, що можуть виникнути у процесі співробітництва підприємства з фінансовими установами та іншими контрагентами.

Ряд науковців, зокрема О. В. Божанова вказують на те, що система управління фінансовими ризиками на підприємстві складається з двох підсистем: керованої (об'єкта управління) і керуючої (суб'єкта управління). Об'єктом управління є ризикові операції та фінансові відносини, що при цьому виникають між учасниками господарської діяльності в процесі здійснення цих операцій. Суб'єктом управління виступає група людей або одна особа, яка за допомогою різних прийомів і методів здійснює цілеспрямований вплив на об'єкт управління [1, с. 82].

Перед тим як створювати на підприємстві систему управління фінансовими ризиками, слід їх ідентифікувати. Н. Лунякіна виділяє такі підвиди фінансових ризиків: ризик зниження фінансової стійкості; ризик неплатоспроможності; інвестиційний; інфляційний ризик; процентний ризик; валютний ризик; податковий ризик [4, с. 73].

Ряд науковців до основних механізмів або ж концепцій внутрішньої та зовнішньої нейтралізації фінансових ризиків відносять: уникнення ризику, утримання ризику, мінімізацію ризику, передачу ризику. Так, уникнення ризику полягає у розробці внутрішніх заходів характеру, які повністю виключають конкретний вид фінансового ризику. Цей метод дозволяє повністю уникнути потенційних утрат, пов'язаних із фінансовими ризиками, однак, з іншого боку, не дозволяє одержати прибуток, пов'язаний із ризикованою діяльністю. Утримання ризику працює в поєднанні з внутрішнім страхуванням. Мінімізація ризиків здійснюється шляхом диверсифікації, лімітування та хеджування. Хеджування фінансових ризиків передбачає зменшення ймовірності їх виникнення за допомогою деривативів або похідних цінних паперів (ф'ючерсів, опціонів, свопів). Механізм хеджування полягає в проведенні протилежних фінансових операцій з ф'ючерсними контрактами та опціонами на товарній і фондовій біржах [3, с. 151].

Механізм диверсифікації використовується, насамперед, для нейтралізації негативних фінансових наслідків несистематичних видів ризиків. Принцип дії механізму диверсифікації заснований на поділі ризиків. Лімітування концентрації фінансових ризиків реалізується шляхом встановлення на підприємстві відповідних внутрішніх фінансових нормативів у процесі розробки політики здійснення різних аспектів фінансової діяльності, таких як: граничний розмір позикових

засобів; мінімальний розмір активів у високоліквідної формі; максимальний розмір товарного або споживчого кредиту, наданого одному покупцеві; максимальний розмір депозитного вкладу, що розміщується в одному банку; максимальний розмір вкладання коштів у цінні папери одного емітента; максимальний період відволікання коштів в дебіторську заборгованість [1, с. 82].

Передача ризику поєднується із зовнішнім страхуванням та здійснюється за певними напрямками: передача ризику шляхом укладання договору факторингу, договору поручительства, біржових угод тощо. Прийняття ризику на себе – пошук підприємством джерел необхідних ресурсів для покриття можливих втрат [3, с. 152].

Всі розглянуті вище методи дозволяють уникнути або зменшити вірогідність настання фінансових ризиків, проте не передбачають створення на підприємстві фондів для компенсації ймовірних фінансових втрат у випадку настання фінансового ризику. В цьому аспекті провідна роль відводиться страхуванню як одному з методів управління фінансовими ризиками.

Задля ефективного функціонування системи управління фінансовими ризиками на підприємстві слід здійснювати постійний моніторинг. Систему моніторингу фінансовими ризиками розглядають як комплекс основних стадій аналізу фінансових ризиків, складовими елементами якої є: визначення типу ризиків за сферою виникнення, характером та глибиною прояву; оцінка якісних та кількісних параметрів ризику; вибір ймовірних управлінських рішень щодо мінімізації негативного впливу ризику; оцінка результатів та ефективності управління фінансовими ризиками [2].

Отже, з огляду на проведені вище концепції управління фінансовими ризиками можна сказати, що для якісного управління ризиками підприємство має оцінювати всі можливі варіанти кількісної оцінки втрат, пов'язаних з реалізацією фінансових ризиків, що значно впливають на його економічну діяльність. Кожний суб'єкт господарювання має створити унікальну для себе систему управління, яка б враховувала особливості як життєвого циклу підприємства, так і кожен внутрішній і зовнішній фактор впливу на можливість реалізації згаданих ризиків.

Список використаних джерел

1. Божанова, О. В. Управління фінансовими ризиками промислового підприємства: теоретичний аспект [Текст] / О. В. Божанова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип.10 (Ч.1). – С. 80-83.
2. Добринь, С. В. Управління фінансовими ризиками підприємства [Електронний ресурс] / С. В. Добринь // Ефективна економіка. – 2015. – №5. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4073>.
3. Жихор, О. Б. Управління фінансовими ризиками та методи їх нейтралізації на підприємстві [Текст] / О. Б. Жихор, Ю. С. Балясна // Фін.-кредит. діяльн.: пробл. теорії та практики. – 2011. – Вип. 2. – С. 149-153.
4. Лунякіна, Н. Управління ризиками підприємств [Текст] / Н. Лунякіна // Економіка і менеджмент культури. – 2013. – № 2. – С. 70-75.



Дуда Галина

аспірант

*Науковий керівник: д.е.н., професор Мазур Н.А.*Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Основним із факторів, що характеризують трудовий потенціал працівника, є його рівень кваліфікації та компетенції. У серпні 2016 р. на базі сільськогосподарських підприємств Тлумацького району Івано-Франківської області проводилось анкетне опитування працівників з метою з'ясування стану трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств та визначення перспектив його формування і розвитку.

Анкетне опитування мало на меті дослідити основні причини недовикористання трудового потенціалу працівників сільськогосподарських підприємств. Результати опитування показали, що основними складовими недовикористання трудового потенціалу сільськогосподарських працівників Тлумацького району є: матеріальна (9,6%), кваліфікаційна (8,9%), психологічна (4,4%), освітня (22,2%), професійна (14,8%) та організаційна (38,5%) складові.

Як бачимо, однією з вагомих причин недовикористання трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств є освітня складова (22,2 %). Рівень професійної підготовки є основою успішної трудової діяльності, він формує, організовує трудовий потенціал, визначає напрями його використання і стає інтелектуальною базою підвищення професіоналізму і процесу творчості. Освіта – процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь, навичок і способів поведінки, необхідних для підготовки людини до життя і праці. Рівень освіти обумовлюється вимогами виробництва, науково-технічним і культурним рівнем, а також суспільними відносинами.

Рівень освіти опитаних працівників сільськогосподарських підприємств (вища та неповна вища освіта – у 71,1 %, середня спеціальна – у 28,9 %).

Оцінювання якісного стану трудового потенціалу проводиться не тільки за рівнем досвідченості працівників, але за якістю отриманих знань, рівнем використання своїх можливостей у праці, відповідності отриманої спеціальності трудовим функціям, які визначають конкурентоспроможність робочої сили, формують високодосвідченого, професіонального працівника, сприяють підвищенню ефективності праці [1].

У значної частини опитаних освіта не відповідає займаній посаді. Так, через опитування було визначено, що 20 % опитаних притаманна невідповідність освіти займаній посаді, у 23,7 % – вона присутня частково та 56,3 % займають посаду відповідно до здобутої освіти.

Однією з важливих характеристик соціального статусу професіоналу є кваліфікація, ступінь відповідності вимогам певного рівня виконання праці. Кваліфікація свідчить про професійну навченість працівника і його готовність взаємодіяти у системі виробництва, тобто виконувати роботу за мінімальних витрат [1].

Використання отриманих знань у роботі – це важливий показник рівня реалізації трудового потенціалу, який є чинником його збереження і розвитку. Тобто через застосування своїх професійних надбань у трудовій діяльності можливе зростання інтелектуального рівня, набуття досвіду і професіоналізму в праці. Стосовно стажу роботи, бачимо що більша частина опитаних (62,9%) має великий стаж роботи у сільському господарстві, зокрема від 5-10 р. – 37%

опитаних, понад 10 р. – 25,9 %. Це означає, що в аграрному секторі працюють фахівці своєї справи. Необхідно зазначити також, що молодь становить 20 % опитаних, стаж роботи якої у сільському господарстві невеликий та становить до 3 р.

Здобуті через систему освіти знання потребують постійного оновлення, особливо в сучасних умовах науково-технічного розвитку, модернізації, комп'ютеризації виробництва. Необхідно зазначити, що 94,8 % опитаних працівників зазначили, що впродовж 5 р. працюючи в аграрному секторі не підвищували свою кваліфікацію. На запитання «Що спонукає до підвищення кваліфікації?» 57,8 % опитаних відповіли, що підвищення професійного рівня, 16,3 % – матеріальна мотивація, 20 % – можливість кар'єрного росту та 5,9 % – не вважають за потрібне підвищувати кваліфікацію.

У 2014 р. за даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області підвищення кваліфікації пройшло 14 осіб, що становить 0,3% середньооблікової чисельності працівників сільського господарства. Така ситуація свідчить, про недосконалість системи підвищення якісних характеристик персоналу, що у майбутньому відобразиться на зниженні ефективності використання наявного трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств Івано-Франківської області [2].

Основною причиною, що унеможлиблює оновлення знань на робочому місці, за оцінками опитаних, є відсутність фінансових коштів на сільськогосподарських підприємствах для даних потреб.

Перспективою інноваційного розвитку економіки є професійне навчання працівників на виробництві, яке має на меті постійне удосконалення професійної компетенції працівників з метою забезпечення ефективного використання їх виробничих функцій. Ефективне професійне навчання персоналу можливе лише за наявності системного підходу і участі в цьому процесі всіх зацікавлених сторін (роботодавця, працівника, навчального закладу і держави).

Інноваційний підхід до реформування системи професійного навчання працівників на виробництві знаходить своє відображення у нових концептуальних засадах розвитку цієї системи, адаптованих до стратегії та принципів інноваційного розвитку підприємства.

Стратегія інноваційного розвитку передбачає: забезпечення потреб виробництва у висококваліфікованих кадрах та приведення системи професійного навчання у відповідність із міжнародними стандартами [3, с.36].

Інноваційний розвиток професійного навчання працівників на виробництві має ґрунтуватись на таких основних принципах: безперервне і випереджаюче навчання та орієнтація на результат навчання. Потрібно змінити підхід до професійного навчання як до періодичного явища і ставитись до цього як до процесу, який практично не має чітко визначених термінів початку і закінчення, а проміжки між направленням працівника безпосередньо на навчання заповнюються самоосвітою і заходами для підтримання власної кваліфікації [3, с.37].

Сучасна економічна ситуація у світі, швидка зміна технологічних процесів, необхідність впроваджувати інновації і таким чином оновлювати всі складові виробництва обумовлює необхідність переходу до стратегії навчання впродовж життя. Тобто процес підготовки і підвищення кваліфікації працівника має стати практично безперервним, а система професійного навчання персоналу на виробництві – основним елементом, який забезпечить необхідний ефект від навчання впродовж життя зростання конкурентоспроможності працівника, підприємства та держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Трудовий потенціал регіонів України: проблеми збереження і розвитку [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/region/04-1-REGIONI.pdf>

2. Праця Івано-Франківщини у 2014 році: стат. зб. [Текст] / Макар Ю. О., ред. – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській обл., 2015. – 220 с.

3. Дрозач, М. Професійне навчання персоналу на виробництві: перспективи інноваційного розвитку [Текст] / М. Дрозач // Україна : аспекти праці. – 2011. – № 6. – С. 35-38.



Дуда Ольга

здобувач

Науковий керівник: д.е.н., професор Лебедевич С.І.

Національний лісотехнічний університет України

м. Львів

ВАЖЛИВІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ НА ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Вплив екологічного аудиту на підвищення ефективності діяльності лісогосподарських підприємств очевидний. В першу чергу це зниження витрат на сплату штрафів через забруднення навколишнього середовища; підвищення рівня екологічності виробництва, що, в свою чергу, підвищує якість продукції, а також конкурентоспроможність суб'єкта господарювання; зниження кількості нещасних випадків і аварій в процесі виробництва.

Проведення екологічного аудиту діяльності підприємств дозволяє отримати екологічну інформацію про базовий суб'єкт господарювання та провести її аналіз, щоб сформулювати необхідні заходи для подолання екологічних проблем на всіх рівнях управління – від керівництва господарюючого суб'єкта до органів державної влади.

Тацій І.В. у своїй роботі [4, с.196] стверджує: “безумовно, про доцільність проведення екологічного аудиту не доводиться сперечатися. За допомогою даної процедури з'являється можливість виявити екологічні правопорушення і своєчасно вжити заходів щодо їх усунення і, відповідно, уникнути або мінімізувати штрафні санкції, провести систематичну, об'єктивну оцінку роботи господарюючого суб'єкта, стимулювати природоохоронну діяльність, підвищити інвестиційну привабливість підприємства і країни в цілому. При цьому, перш за все, слід враховувати особливості міжнародного законодавства в даній сфері, особливо в світлі політики зближення права України з правом Європейського Союзу, а також інтереси підприємців”. Так, удосконалення українського законодавства у відповідності з європейським дозволить підвищити рівень виробничого екологічного контролю, а також встановити більш жорсткі правила проведення екоаудиту лісової сертифікації.

Екологічний аудит доцільно застосовувати в процесі страхування та придбання, при визначенні конкуренції на ринку, дослідженні відповідності діяльності законодавству тощо. Наприклад, при придбанні за допомогою екоаудиту визначається справжня вартість земельної ділянки чи підприємства; при страхуванні – витрати на ліквідацію наслідків забруднення навколишнього середовища; при дослідженні законодавства визначаються дозволи для роботи з забруднюючими матеріалами.

Зазначимо, що “в Україні ще тільки починається усвідомлення того, що екологічний аудит є необхідною стадією оцінювання інвестиційного ризику, обов'язковою процедурою оцінювання вартості підприємств, що приватизуються, найефективнішим інструментом узгодження

загальнонаціональних і місцевих інтересів у питаннях екологічної безпеки” [1, с.161].

Дослідження показало, що сьогодні створюють внутрішні служби екоаудиту та формують внутрішні програми екоаудитування, в основному на великих фірмах, що доцільно було б зробити на кожному лісогосподарському підприємстві.

Базою для побудови системи внутрішнього екологічного аудиту на підприємстві лісового господарства є усвідомлення того, що своєю діяльністю воно впливає на навколишнє середовище через безліч різних факторів, зокрема, використання лісових ресурсів; забруднення навколишнього природного середовища; створення відходів тощо. Лісогосподарське підприємство вільно і гнучко визначає ті сфери своєї діяльності, де необхідно/доцільно здійснювати екологічний аудит, тобто: або конкретного структурного підрозділу, або підприємства загалом.

Функціонування служби внутрішнього аудиту на лісогосподарському підприємстві дає можливість завчасно узгодити екологічні цілі і завдання з конкретними фінансовими результатами діяльності, а отже, мати гарантію, що ресурси скеровуються туди, де їх використання дає найбільшу екологічну та економічну вигоду.

Вигоди, які дозволить отримати проведення екологічного аудиту, наведено в табл.1., яку розроблено нами на основі [1, с.161-162; 3, с.278; 2, с.96].

Таблиця 1

Вигоди, які отримає лісогосподарське підприємство від проведення екологічного аудиту

№ з/п	Вигода
1	Відбувається стимулювання природоохоронної діяльності й виникає можливість успішної міжнародної сертифікації, що підвищує інвестиційну привабливість підприємства
2	Підвищується ефективність використання у виробничому процесі обмежених природних ресурсів і енергоносіїв, що призводить до збільшення випуску продукції на одиницю ресурсу й отримання додаткового прибутку
3	Скорочення внутрішніх витрат, можливість визначення і використання потенціалу економії: <ul style="list-style-type: none"> • зменшення витрат на утилізацію відходів за рахунок зменшення їхньої маси; • зменшення витрат на сировину за рахунок більш ефективного її використання і зменшення маси відходів; • зменшення витрат на воду і електроенергію за рахунок більш раціонального їхнього використання
4	Зменшення витрат на виробництво шляхом використання більш прогресивних технологій і підвищення ефективності технологічного процесу
5	Засвідчення екологічності готової продукції, що підвищує її конкурентоспроможність і, відповідно, купівельний попит і прибуток організації
6	Скорочується ризик виникнення техногенних і екологічних катастроф, що слугують причиною значних економічних збитків
7	Виявляються помилки в розрахунку сум екологічних податків і платежів за природокористування, що виключає нарахування штрафів і пені
8	Сприяння суб'єктам господарської діяльності в самостійному регулюванні своєї екологічної політики, формуванні пріоритетів зі здійснення запобіжних заходів, спрямованих на виконання й дотримання екологічних вимог, норм і правил
9	Розширення ринків збуту товарів з “зеленою” міткою
10	Консультавання з метою раціоналізації й удосконалення екологічного моніторингу в рамках діяльності господарюючого суб'єкта, виявлення його сильних і слабких сторін
11	Підвищення репутації підприємства на внутрішньому і зовнішньому ринках
12	Підтримка з боку державних органів і надання відповідних (наприклад, економічних) пільг
13	Можливість поєднати охорону довкілля з економічною вигодою

Отже, екологічний аудит забезпечить підвищення ефективності використання лісових активів; зменшення екологічних ризиків; зниження ймовірності виплати компенсацій, екологічних платежів і штрафів; формування ефективної системи контролю за екологічним розвитком підприємств лісового господарства.

Таким чином, проведені дослідження дозволяють стверджувати, що екологічний аудит допоможе визначити, дослідити, знешкодити та попередити в майбутньому екологічні проблеми, надати об'єктивну еколого-економічну оцінку ефективності діяльності господарюючих суб'єктів, а значить, проведення екоаудиту на будь-якому підприємстві, установі, організації є вигідним вкладенням грошових коштів. Завдяки екологічному аудиту лісгосподарське підприємство контролює свою діяльність, виявляє слабкі місця, розробляє заходи, які знижують екологічні та техногенні ризики. Поряд з цим, проведення екологічного аудиту сприяє підвищенню екологічної свідомості громадян та екологічної відповідальності підприємства.

Список використаних джерел

1. Кулик, Р. Місце і проблеми екологічного аудиту в системі аудиторської діяльності України [Текст] / Р. Кулик // Галицький економічний вісник. – 2010. – №4 (29). – С. 160-165.
2. Пелиньо, Л. М., Розвиток екологічного аудиту в Україні [Текст] / Л. М. Пелиньо // Вісник СумДУ. Серія "Економіка". – 2012. – Вип. 2. – С. 92-97.
3. Семенов, В. Ф. Екологічний менеджмент : навч. посібник [Текст] / В. Ф. Семенов; за ред. О. Л. Михайлюк. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 407 с.
4. Тацій, І. В. Про удосконалення законодавчої бази екологічного аудиту [Текст] / І. В. Тацій // Зимові читання, присвячені видатним вченим в галузі бухгалтерського обліку, аналізу і контролю: збірник тез Одинадцятій Всеукраїнській науковій Internet-конференції ЖДТУ. – 2013. – 195-197 с.



Свгенъєва Анастасія

студентка

Животун Анастасія

студентка

Науковий керівник: д.е.н., професор Власюк В. Є.

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На даному етапі економічного розвитку України досить гостро постає проблема фінансового регулювання підприємництва. Ефективність управління усіма фінансовими процесами, які мають тенденцію до змін, враховуючи велике число дестабілізуючих факторів, багато в чому залежить від можливості змін системи фінансового оцінювання та регулювання.

Під державним регулюванням підприємницької діяльності необхідно розуміти реалізацію необхідності економічного координування, підтвердження діяльності підприємств та організацій задля досягнення макроекономічного розвитку – задоволення суспільних потреб. Отже, досягнення цієї мети в значній мірі залежить від наявності, так би мовити, скоординованої системи управління, форми і методів державного регулювання підприємницької діяльності [1, с. 54].

До фінансового регулювання входить система інструментів, за допомогою яких держава

впливає на фінансову діяльність підприємства. З одного боку, це ставки податків і зборів та механізм їх стягнення, а з другого – інструменти державної фінансової підтримки у вигляді бюджетних позик або дотацій.

Під фінансовим регулюванням прийнято зазвичай вважати встановлення таких обов'язкових правил:

- зовнішнє (макрорівень, включає в себе державне регулювання підприємницької діяльності);

- внутрішнє, "корпоративне" регулювання. Його можна умовно розділити на два види: регулювання з боку акціонерів підприємства, та регулювання з боку керівників [2, с. 38].

Регулювання підприємницької діяльності з боку держави у різних ситуаціях значною мірою відрізняється, і така діяльність повинна враховувати певні принципи, аби у результаті досягти поставленої мети. В першу чергу, таке регулювання прийнято вважати як систему заходів щодо підтримки та розвитку підприємництва.

До принципів державної підприємницької політики можна віднести:

- забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання;

- однакові умови для усіх господарюючих суб'єктів (вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України, вільний доступ до ресурсів, кредитів, інформації тощо);

- свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом;

- обмеження державним регулюванням економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, безпеки суспільства і держави;

- заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

- заохочення підприємництва на основі критеріїв економічної ефективності та соціально-економічної значущості [3, с. 136].

Фінансове регулювання з боку акціонерів передбачає наявність в установчих документах підприємства може і бути зафіксовано правило у тому, що засновники стверджують становище про облікову політику, фінансову звітність підприємства, схвалюють вчинення великих і в особливо великих угод.

У Законі України «Про підприємництво» закріплено, що тільки акціонери вправі приймати рішення про внесення змін в установчі документи, зміні статутного капіталу, розміщення акцій тощо. Особливо важливим є і те, що акціонери затверджують ревізора суспільства, рахункову комісійні і фінансову звітність. Акціонери також затверджують аудитора суспільства, а сутність аудиту залежить від перевірки фінансового становища підприємства міста і поданні рекомендацій по можливим шляхах його поліпшення. За підсумками цих рекомендацій акціонери зможуть прийняти зважене рішення на щорічних зборах про коригуванні діяльності підприємства у той чи інший бік, в такий спосіб, контроль безпосередньо перетворюється на управління [4].

Фінансове регулювання від керівництва грає не менш важливу роль у процесі регулювання підприємницької діяльності. Керівництво підприємства здійснює загальне керівництво діяльністю підприємства міста і, відповідно, функції фінансового регулювання. Саме директору підприємства доводиться вибирати, розробляти і рекомендувати акціонерам затвердити становище про облікову політику, розпоряджається засобами підприємства, зокрема грошовими ресурсами на рахунках, керує урахуванням психології та звітністю. У цьому аспекті необхідно зазначити основну різницю між видами обліку підприємства: фінансовим та

управлінським.

Фінансовий облік призначений для зовнішніх користувачів (акціонерів, кредиторів, держави та інших) і підлягає аудиторській перевірці. Управлінський облік, призначений для керівництва, є найдостовірнішим і може містити інформацію, складову комерційну таємницю.

Лише у вдалому узгодженні всіх ключових моментів у фінансовому регулюванні підприємницької діяльності можна досягти підтримки та розвитку підприємництва, що безпосередньо вплине на макроекономічні показники країни.

Список використаних джерел

1. Яковенко, Р. В. Державне регулювання підприємництва в Україні [Текст] / Р. В. Яковенко, Д. Д. Снастіна // Науковий вісник КНТУ. – 2015. – №8. – С. 54-63
2. Покатаєва, О. Методи державного регулювання підприємницької діяльності [Текст] / О. Покатаєва // Економіка і держава – 2008. – №1. – С.38-39.
3. Поддєрьогін, А. М. Фінанси підприємств: підручник [Текст] / А. М. Поддєрьогін. – 6-е вид., перероб. та доп. – К. КНЕУ, 2006. – 552 с.
4. Закон України «Про підприємство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/>
5. Постанова «Про деякі практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» від 25.02.2016 №4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16>



Жиленков Павел

студент

Научный руководитель: ассистент Ковалевич Н.М.

Белорусский государственный экономический университет

г. Минск, Республика Беларусь

ТЕНДЕНЦИИ МИРОВОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО РЫНКА

Рынок международного туризма является одним из ключевых для экономик различных стран. Туристические услуги также становятся все более и более востребованы. Сейчас это один из наиболее прибыльных и динамичных секторов мировой экономики. Сфера туризма, влияя на такие ключевые секторы хозяйства как транспорт и связь, торговлю, строительство и многое другое, является катализатором социально-экономического развития стран.

Число туристов с каждым годом увеличивается и достигло количества в 1 млрд. туристов в 2012 году. В последующие годы этот рост продолжился. Количество туристов в 2015 году увеличилось примерно на 5% по сравнению с 2014, т.е. на 52 млн. и составило 1186 млн. [1]. Данный показатель отметил шестой год непрерывного роста с увеличением туристических потоков с 2010 года. Несмотря на продолжающиеся экономические и геополитические изменения увеличение количества туристов значительно превысило расчеты и предсказания.

Несколько десятков лет, Европа пользуется большой популярностью у туристов и именно на неё в 2015 году пришлось более половины (51,2%) количества всех туристов. Вторым по популярности регионом стали Азия и Океания. Его доля в общем количестве туристов составила 23,5%. Третьим стала Америка – 16,2%, а доля Африки и Ближнего Востока самая маленькая и составила 4,5%.

Лидирующие страны по количеству туристов в 2015 году.

Франция продолжает возглавлять этот список с количеством туристов в 84,5 млн. человек. США занимает второе место (77,5). Третье место по количеству туристов занимает Испания - 68,2 млн., Китай занимает 4 место и количество туристов, посетивших эту страну в 2015 году, составило 56,9 млн. человек. Италия расположилась на 5 месте по количеству туристов – 56,7 млн. На шестом месте расположилась Турция (39,5 млн. туристов). Из стран Европы в первую десятку входят также, расположившиеся на седьмом и восьмом местах Германия (35 млн.) и Великобритания (34,4 млн.). Девятое место заняла Мексика (32,1 млн.). Россия замыкает десятку (31,3 млн.).

Динамика количества туристов в 2014 – 2015 гг.

Наибольшим спросом в 2015 г. у международных туристов пользовались турнаправления Американского континента (+5,9%), и Азиатско-Тихоокеанского региона (+5,6) и Европы (+4,7%). Среди субрегионов лидировала Юго-Восточная Азия (+7,6%), а также Океания и Карибский бассейн (по 7,4% каждый). Потоки в Северную Европу выросли на +7,3%, а в Центральную Америку – на 7,1%. Самый слабый рост туристических потоков имел место в Субсахарной Африке – 1,6%, а в Северной Африке и вовсе произошло сокращение туристических потоков на 11,7% [1].

Европа, принявшая в 2015 году дополнительные 27 млн. международных туристов, в результате чего общее количество прибытий в этот регион достигло 608 млн., лидировала по темпам роста в абсолютном выражении. Европа остается наиболее посещаемым регионом мира (51% мирового туристического потока) Доходы от туризма выросли на 3% и достигли 451 млрд. долларов США (41% мирового дохода) [1].

Среди субрегионов лучших результатов добилась *Северная Европа* (+7%). Туристические потоки в Исландию увеличились на 29%, в то время как Швеция и Ирландия также имели двузначные цифры роста. Рост потоков в Великобританию увеличился на 6% несмотря на сильный фунт, который сделал данное направление дороже. Страны Центральной и Восточной Европы также зафиксировали рост в 5% (против падения уровня в 2014 году): в Венгрии 18 %, Румынии и Хорватии – по 17%, в Латвии – 10%, в Чехии и Польше – по 5%. Россия, будучи крупнейшим направлением субрегиона, имела рост туристических потоков в 5%, которому поспособствовало удешевление рубля. Число туристов в *Южную и Средиземноморскую Европу* также выросло на 5%. Испания, крупнейшее наиболее популярное направление в субрегионе (и второе в Европе) выросла на 5%, зафиксировав рекордные 68 миллионов туристов. Другие популярные направления включают Андорру (+13%), Словению (+12%), Португалию (+10%), Хорватию и Кипр (+9%), Грецию (+7%), Мальту (+6%). В Италию прибыло на 4% больше туристов, чем в прошлом году, в связи с проведением международной выставки Expo 2015 в Милане. Развивающиеся страны (Албания, Босния и Герцеговина, Македония, Монтенегро и Сербия) все зафиксировали двузначные цифры роста [1].

В *Западной Европе* рост был более скромный – 3%. Крупнейшее туристическое направление мира, Франция, выросла лишь на 1%, в Бельгии потоки выросли лишь на 2% в результате террористических актов в марте. В Нидерландах(+8%), Германии и Австрии (по +6%) рост был более высоким.

В Азиатско-Тихоокеанском регионе число международных туристов возросло на 15 млн. (+6%) и составило в совокупности 279 млн. [1]. Это обусловлено прежде всего тем, что страны данного региона значительно упростили визовый режим. Также большое значение имеет деятельность Программы повышения квалификации ЮНВТО по туристской политике и стратегии для руководителей из Азиатско-Тихоокеанского региона под названием «Развитие

человеческого капитала в туризме», которой в 2015 году исполнилось 10 лет [2].

Регион заработал 418 млрд долларов США. В целом на Азию приходится 24% международного туристического потока и 33% доходов от международного туризма. Среди субрегионов лучших показателей добилась Юго-Восточная Азия (+8%) и Океания (+7%). Наилучших результатов по росту туристических потоков достиг Таиланд (+20%), принявший на 5 миллионов туристов больше по сравнению с прошлым годом, а также Лаос (+12%), Филиппины (+11%) и Индонезия (+10%). Самый сильный рост в Юго-восточном регионе показала Мьянма (+52%). Самый низкий уровень роста имел место в Камбодже (+6%), Сингапуре (+2%), и Вьетнаме (+1%). В Океании лидерами были Новая Зеландия (+10%) и Австралия (+8%), за счет которых рост туристических потоков в регионе достиг +7%. Что касается других тихоокеанских направлений, то Палау (+15%), Самоа (+11%), Фиджи (+9%), Новая Каледония (+6%) и Гуам (+5%) показали хорошие результаты. В *Северо-Восточной Азии* результаты года были менее однородными. Япония зафиксировала превосходный рост в 47% (+ 6 миллионов), достигнув планки в 20 миллионов туристов. В Тайване наблюдался рост в 5%, в то время как в Китае – всего лишь в 2%. В специальных административных районах Китая Гонконге и Макао наблюдалось падение потоков в связи с сильной валютой, а в Южной Корее – с вспышкой коронавируса MERS. В *Южной Азии* потоки увеличились на 4% благодаря росту крупнейшего направления субрегиона – Индии (+5%) [1]. В Шри-Ланке наблюдался рост в 18%, что отметило шестой год непрерывного двузначного роста. В Непале имело место падение туристических потоков после произошедшего в апреле землетрясения [3].

Список использованных источников

1. UNWTO Tourism highlights 2016 [Электронный ресурс] / Официальная статистика. – Электрон. текст. дан. – Режим доступа : <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145>. – Дата доступа : 23.10.2016.
2. ЮНВТО – 10 лет наращивания потенциала туристской политики в Азии и Тихоокеанском регионе [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145>. – Дата доступа : 23.10.2016.
3. Поток иностранных туристов в Непал после землетрясения снизился на 80% [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ria.ru/world/20150819/1195068965.html>. – Дата доступа : 23.10.2016.



Журавльова Юлія

к.н.держ.упр., докторант

Одеський національний економічний університет

м. Одеса

НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Модернізація економічної системи України на інноваційній основі має відбуватися на основі врахування ресурсного потенціалу країни та її наукових здобутків [1].

Україна має значний потенціал інноваційного розвитку. Так, за загальним індексом The Global Talent Competitiveness Index 2015–16 Україна займає 66 місце з 109 країн світу [2, с. 234].

Протягом 2015 року наукові та науково-технічні роботи в Україні виконувало 978 організацій, 44,3% з яких відносилися до державного сектору економіки, 40,3% – до підприємницького, 15,4% – вищої освіти. Частка виконавців наукових досліджень та розробок

(дослідників, техніків та допоміжного персоналу) у загальній кількості зайнятого населення у 2015 році становила 0,50%, у тому числі дослідників – 0,33%. За даними Євростату, у 2013 році найвищою ця частка була у Фінляндії (3,21% та 2,31%), Данії (3,17% та 2,15%), Ісландії (2,94% та 2,0%); найнижчою – у Румунії (0,51% та 0,32%), Болгарії (0,76% та 0,55%), Туреччині (0,77% та 0,65%) [3].

Таблиця 1

Наукова та науково-технічна діяльність в Україні (2011-2015 роки)

Показники	2011	2012	2013	2014*	2015 *
Витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт, млн.грн	9591,3	10558,5	11161,1	10320,3	12224,9
з них:					
за рахунок держбюджету	3859,7	4709,1	4762,1	4021,5	4214,2
Кількість працівників наукових організацій, осіб	134741	129945	123219	109636	101598
з них:					
дослідників	70378	68599	65641	58695	53835
техніків	14591	13433	12212	10709	10029
допоміжного персоналу	24779	23866	22649	20128	19057
докторів наук	4417	4489	4533	4260	4124
кандидатів наук	16203	15963	15919	14804	13929

*Дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: складено автором за [3].

Аналіз таблиці 1 показує, що витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт протягом останніх 5 років збільшились на 2633,6 млн.грн., з них, за рахунок держбюджету – на 354,5 тис.грн. Водночас, скорочується кількість працівників наукових організацій: дослідників – на 23,6%; техніків – на 31,3%; допоміжного персоналу – на 23,1%; докторів наук – на 6,7%; кандидатів наук – на 14,1%.

Таблиця 2

Інноваційна активність в Україні (2010-2015 роки)

Роки	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	Загальна сума витрат, млн.грн.
2010	13,8	8045,5
2011	16,2	14333,9
2012	17,4	11480,6
2013	16,8	9562,6
2014 ¹	16,1	7695,9
2015 ¹	17,3 ²	13813,7

¹дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції;

² у зв'язку зі змінами в організації та проведенні державного статистичного спостереження щодо інноваційної діяльності промислового підприємства безпосереднє порівняння даних за 2015 рік з аналогічними даними попередніх років є некоректним

Джерело: [3]

Як бачимо з таблиці 2, протягом 2010-2012 років питома вага підприємств, що займалися інноваціями збільшується на 3,6%, а в 2013-2014 роках навпаки зменшується на 1,3%. Найбільша загальна сума витрат спостерігається у 2011 році – 14333,9 млн.грн., до 2014 року

вона скорочується на 6638,0 млн. грн.

Таблиця 3

Впровадження інновацій на промислових підприємствах України (2010-2015 роки)

Роки	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2010	11,5	2043	2408	3,8
2011	12,8	2510	3238	3,8
2012	13,6	2188	3403	3,3
2013	13,6	1576	3138	3,3
2014 ¹	12,1	1743	3661	2,5
2015 ¹	15,2	1217	3136	1,4

¹ дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: [3]

Як бачимо з таблиці 3, протягом 2010-2015 років питома вага підприємств, що впроваджували інновації збільшилась на 3,7%, водночас зменшилось впровадження нових технологічних процесів – на 826. До 2014 року спостерігаємо збільшення інноваційних видів продукції, які впроваджено у виробництво, на 728 найменувань. Разом з тим, у 2015 році цей показник зменшується на 525 найменувань. Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, зменшилась на 2,4%.

Таблиця 4

Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні (2010-2015 роки)

Роки	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів, млн.грн.							
		власних		державного бюджету		іноземних інвесторів		інші джерела	
		млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%
2010	8045,5	4775,2	59,4	87,0	1,0	2411,4	30,0	771,9	9,6
2011	14333,9	7585,6	53,0	149,2	1,0	56,9	0,4	6542,2	45,6
2012	11480,6	7335,9	64,0	224,3	2,0	994,8	8,6	2925,6	25,4
2013	9562,6	6973,4	72,9	24,7	0,3	1253,2	13,1	1311,3	13,7
2014*	7695,9	6540,3	85,0	344,1	4,5	138,7	1,8	672,8	8,7
2015*	13813,7	13427,0	97,2	55,1	0,4	58,6	0,4	273,0	2,0

* дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: розраховано автором за [3]

Аналіз таблиці 4 показує, що найбільші витрати на інноваційну діяльність спостерігаються в 2011 році – 14333,9 млн.грн., найменші – у 2014 році – 7695,9 млн.грн. Водночас, у 2015 році витрати на інноваційну діяльність починають зростати – на 6117,8 млн.грн. за рахунок власних коштів.

У 2010 році частка власних коштів у фінансуванні інноваційної діяльності складала 59,4%, в 2011 році спостерігаємо її зменшення на 6,4%, а з 2012 по 2015 роки бачимо зростання на 33,2%.

Протягом 2010-2012 років частка державних коштів у фінансуванні інноваційної діяльності складала від 1,0% – у 2010 році до 2,0% – у 2012 році. У 2013 році участь держави у фінансуванні інноваційної діяльності скорочується до 0,3%, водночас, на наступний – 2014 рік

збільшується до 4,5%, а в 2015 році знов скорочується до 0,4% тобто держава практично не фінансує інноваційну діяльність. Частка коштів іноземних інвесторів у фінансуванні інноваційної діяльності складала від 30,0% - у 2010 році до 0,4% в 2011 та 2015 роках. Фінансування інноваційної діяльності за рахунок інших джерел складала від 45,6% - у 2011 році до 2,0% - у 2015 році.

Таким чином, аналіз динаміки основних показників інноваційної діяльності вказує на негативні тенденції. Фінансування інноваційної діяльності, в основному, здійснюється за рахунок власних коштів. Науково-технічний потенціал України практично виключений з економічного процесу, а результати науково-технічної діяльності залишаються незатребуваними з боку реального сектору економіки.

Список використаних джерел

1. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо освіти, науки та інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article.jsessionid>
2. The Global Talent Competitiveness Index 2015-2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-indices.insead.edu/gtci/documents/INSEA>
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>



Завгородня Марія

к.е.н., науковий співробітник

ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАНУ

м. Київ

ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Оборонна промисловість завдяки стратегічному, іміджевому значенню, міжгалузевим зв'язкам всередині країни та в результаті агресії Росії стає драйвером зростання внутрішнього ринку та експорту продукції. Діяльність оборонної промисловості вже зараз забезпечує Україні місце в десятці головних світових експортерів озброєння та покращення позицій провідної компанії ОПК – ДК «Укроборонпром» в ТОП-100 оборонних компаній світу (68 місце) [1]. Оскільки підвищення державних витрат в секторі оборонної промисловості у розмірі 1% ВВП зумовлює зростання ВВП на 1,5% [2], то вкладення коштів у ОПК забезпечує необхідний ефект мультиплікації у цивільних галузях та, за наявності певних замкнених циклів виробництва продукції і впровадження програми імпортозаміщення, призводить до зростання частки доданої вартості.

Виробничі потужності підприємств ОПК дозволяють випускати продукції на 50 млрд. грн., а щорічні обсяги експорту можуть сягати не менш ніж 2,0 млрд. дол. Водночас виробничо-технологічна база ДК «Укроборонпром» характеризується надлишком і суттєвим зносом основних фондів – 66,7%. Хоча за останні роки ДК «Укроборонпром» наростив у рази виробництво продукції, досягнувши у 2015р. 920 млн. дол., та підписавши експортні контракти на 1,3 млрд. дол.

Для ОПК України характерне накопичення проблем через тривале державне

недофінансування та нездійснення організаційно-інституціональних перетворень, зокрема приватизації. До проблемних напрямів функціонування українського ОПК слід віднести: незначну кількість замкнених циклів виробництва оборонної продукції; неефективність діючої системи управління ОПК; відсутність чітко визначеної програми розвитку науково-технічної, технологічної та виробничої бази оборонної промисловості; низький рівень продуктивності праці; значну енергомісткість виробництв; здійснення переорієнтації на стандарти НАТО та удосконалення рівня уніфікації озброєння і техніки; нестачу кваліфікованих кадрів; порушення термінів виконання державного оборонного замовлення; втрату традиційних ринків експорту продукції військового призначення та термінову необхідність знижувати рівень імпортозалежності від Російської Федерації.

Вирішуючи вищезазначену проблему ДК «Укроборонпром» підписав договори про співробітництво з 14 областями, залучивши до реалізації програми імпортозаміщення 285 вітчизняних підприємств машинобудівної галузі України та майже 200 тис. співробітників цивільних підприємств, що задіяні у виготовленні матеріалів 900 одиниць комплектуючих для оборонної промисловості. Кооперація поєднує установи освіти, науки, підприємства інших галузей промисловості та сфери послуг: інжинірингові компанії, логістичні, ІТ компанії.

Підвищення конкурентоспроможності оборонних виробництв відбувається через інтеграційні трансформації. Однак, на протязі двох десятиків років процеси інтеграції в авіаційній промисловості України проходили під впливом суб'єктивних факторів, без належного наукового обґрунтування, забезпечення замовленнями, в умовах збитковості більшості виробничих підприємств, за відсутності дієвої стратегії розвитку галузі. В рамках розпочатої реструктуризації ОПК в структурі «Укроборонпрому» створений літакобудівний кластер – «Українська авіабудівна корпорація» до якого увійшли ключові підприємства авіапрому. Також в кластері можуть брати участь не тільки державні компанії, а й приватні авіапідприємства будь-якої форми власності. На основі підприємств ДК "Укроборонпром" з метою збереження їхнього наукового, конструкторського, технологічного потенціалу та ефективного використання виробничих площ заплановано створити кластери: підприємств бронетехніки, артилерійського озброєння, спецтехніки; суднобудування; високотехнічного озброєння та боєприпасів; радіотехніки та електроніки. Це прискорить процес імпортозаміщення і дасть новий імпульс науково-технічного розвитку держави в цілому.

В той же час, зволікання з переходом на стандарти НАТО згідно «Угоди із стандартизації» породжує значні ризики втрати зовнішніх ринків та проблеми у співробітництві. Існує необхідність не тільки скасування застарілих стандартів, а й отримання і адаптації до стандартів НАТО, що забезпечують сумісність і взаємозамінність ОВТ та екіпірування солдат. Така орієнтація у вимогах до продукції ОПК зумовлює необхідність проходження виробом перевірки та випробовувань у спеціалізованих, визнаних на міжнародному рівні лабораторіях, яких в Україні немає. Тимчасовим виходом може стати оренда на безоплатній основі силовими відомствами лабораторій та баз даних і знань приватних підприємств, хоча вони все одно не сертифіковані за міжнародними вимогами [3].

До заходів, які повинні сприяти розвитку ОПК України, відносяться:

- затвердження обґрунтованої Державної цільової програми реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2020р., «Про виробництво озброєнь і військової техніки», «Про військово-технічне співробітництво», «Про гарантування прав інвестицій в ОПК», «Про офсетні угоди» та інших законів;
- вдосконалення механізмів фінансування проектів, в тому числі через страхування ризиків, пільгове кредитування і державні гарантії під банківські кредити;

- оптимізація процедур реалізації проектів державно-приватного партнерства, спрямованих на створення нових підприємств;
- акціонування і корпоратизація державних підприємств ДК «Укроборонпром»;
- спрощення порядку прийняття на озброєння ВСУ ініціативних розробок ОВТ;
- надання доступу на сайті Мінекономіки до інформаційної бази оборонної продукції, необхідної українському у ОПК та ЗСУ;
- вдосконалення системи захисту прав на результати інтелектуальної діяльності, застосування виплат роялті при серійному виробництві ОВТ.

Отже, роль ОПК як виробничої бази військово-технічного співробітництва трансформувалась в напрямку розвитку його внутрішнього ринку як високотехнологічного сектору промисловості. Стимулами розвитку національного ОПК будуть: удосконалення законодавчо-нормативного поля; державні заходи підтримки виробництва; фінансування оборонного замовлення та ін. види бюджетного та позабюджетного фінансування підприємств; реалізація масштабних державно-приватних проектів; надання кредитних та податкових пільг.

Список використаних джерел

1. Top-100 for 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://people.defensenews.com/top-100/>
2. Дані офіційного сайту ДК «Укроборонпром»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukroboronprom.com.ua/uk/reportazh-z-pres-konferentsiyi-pidsumky-2-rokiv-roboty-dk-ukroboronprom.html>
3. Ткач, В. Ловушка типа STANAG [Текст] / В.Ткач // Defense Express. Экспорт оружия и оборонный комплекс Украины. – 2016. – №5-6 . – С.2-5.



Зайцева Ольга

студентка

Научный руководитель: к.э.н., доцент Бухтик М.И.

Полесский государственный университет

г. Пинск

ДИНАМИКА СОСТАВА И СТРУКТУРЫ АКТИВОВ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА, НА ПРИМЕРЕ ОАО «БПС-СБЕРБАНК»

На современном этапе развития рыночных отношений структура и качество активов любого коммерческого банка в значительной степени определяют его ликвидность и платежеспособность, а, следовательно, его надежность. В связи с этим, актуальность данной научной статьи обусловлена тем, что активные операции имеют для деятельности банков одно из первостепенных значений, поскольку результатом осуществления активных операция является процентная маржа, которая, в свою очередь, является главным показателем прибыльности банка.

Активы банка представляют собой объекты собственности, имеющие денежную оценку, а также принадлежащие банку.

Оценка состава и структуры активов позволяет определить наиболее приоритетные для банка операции, а также оценить степень его специализации и универсальности в области

размещения средств [1].

Рассмотрим динамику состава и структуры активов коммерческого банка за 2013-2015 года на примере ОАО «БПС-Сбербанк». Выбор данного банка обусловлен тем, что на сегодняшний день он является одним из старейших и крупнейших банков Республики Беларусь, занимает устойчивое 3 место по размеру совокупных банковских активов, кроме того, данный банк входит в состав международной группы Сбербанка России – крупнейшего банка Российской Федерации и СНГ.

Имея общую сумму активов банка, можно рассчитать долю каждого из вида активов. В таблице 1 представлены состав и структура активов в соответствии с бухгалтерским балансом ОАО «БПС-Сбербанк» за 2013-2015 гг.

Таблица 1

Состав и структура активов ОАО «БПС-Сбербанк» за 2013-2015 гг.

Активы	на 01.01.14	на 01.01.15	на 01.01.16
	Уд. вес, %	Уд. вес, %	Уд. вес, %
Денежные средства	3,75	3,54	2,70
Драгоценные металлы и драгоценные камни	0,07	0,09	0,10
Средства в НБ РБ	12,83	13,29	5,08
Средства в банках	3,12	2,20	4,56
Ценные бумаги	4,32	8,38	17,01
Кредиты клиентам	64,25	67,30	66,37
Производные финансовые активы	6,86	1,00	0,49
Долгосрочные финансовые вложения	0,11	0,11	0,15
Основные средства и нематериальные активы	3,12	2,70	2,72
Имущество, предназначенное для продажи	0,01	0,01	0,30
Прочие активы	1,55	1,40	0,52
Итого активы	100	100	100

Источник: собственная разработка на основании [2]

За анализируемый период банк постоянно наращивал объёмы кредитования, в результате чего значение статьи «Кредиты клиентам» занимает наибольший удельный вес в структуре активов, что положительным образом отразилось на прибыли банка в виде процентных доходов. Вместе с этим, стремительным темпом увеличивается объём операций с ценными бумагами, доля которых возросла с 4,32% в 2013 году до 17,01% в 2015.

Обратной стороной является существенное снижение операций с производными финансовыми активами, с 6,86% в 2013 году до 0,49% в 2015 году. Кроме того, удельный вес статьи «Денежные средства» уменьшался на протяжении всего анализируемого периода. Если в 2013 году он составлял 3,75%, то в 2014 и 2015 годах он составил 3,54% и 2,70% соответственно. Удельный вес статьи «Средства в банках» показывал отрицательную динамику в 2013 и 2014 годах – 3,12% и 2,20%, а в 2015 году удельный вес данного показателя показал существенное увеличение до 4,56%. Удельный вес статьи «Основные средства и нематериальные активы» имеет достаточно устойчивое положение и за анализируемый период варьируется в пределах 2,70-3,12%. Удельный вес прочих активов имеет тенденцию к уменьшению. В 2013 году доля прочих активов составила 1,55%, в 2014 году она составила 1,40%, в 2015 году – 0,52%. Что касается оставшихся статей баланса «Драгоценные металлы и драгоценные камни», «Долгосрочные финансовые вложения» и «Имущество, предназначенное для продажи», то их суммарная доля в общем объёме активов незначительна и составила 0,10%, 0,15%, 0,30% в 2015 году соответственно.

Таким образом, за анализируемый период общая сумма активов увеличилась на 22,4 трлн. руб. (54,41%), что, непосредственно, связано с развитием ресурсной базы банка.

Увеличение доли проблемных активов (по состоянию на 01.07.2016 до 13,4%) является ключевой проблемой в функционировании банков. Основные причины возникновения проблемных активов непосредственно связаны с ухудшением финансового положения сельскохозяйственных организаций и предприятий реального сектора экономики, кредитующимися в рамках государственных программ, а также с ужесточением (в соответствии с рекомендациями Национального банка) подходов, применяемых банками при классификации активов, подверженных кредитному риску.

Необходимо отметить, что Правительство Республики Беларусь принимает активное участие в решении данного вопроса. Примером служит создание Агентство по управлению активами, целью которого является рассмотрение вопросов касательно урегулирования объёмов проблемных активов путем передачи долгов сельхозорганизаций, а также предприятий реального сектора экономики, что, в свою очередь, позволит высвободить источники для кредитования платежеспособных организаций и благоприятно скажется на балансе кредитующих банков.

Кроме того, снижение доходности активов оказывает существенное влияние на результат деятельности банка. Решением данной проблемы может стать расширение активных операций, которые в настоящее время не получили должного развития. В данном случае речь идет об увеличении объёмов операций с такими активами, как корпоративные акции и облигации предприятий, ценные бумаги, обеспеченные недвижимостью, различные виды долговых инструментов. Необходимо отметить, что в ходе анализа активов ОАО «БПС-Сбербанк» была отмечена положительная динамика данной статьи активов банка (с 4,23% в 2013 году до 17,01% в 2015).

Несмотря на необходимость поиска новых более доходных и менее рискованных источников вложения средств банка, основным по-прежнему остается кредитные вложения, риск невозврата которых в последнее время имеет тенденцию роста. В связи с этим, большое внимание следует уделить формированию кредитного портфеля путем подбора наиболее эффективных и надежных кредитных вложений. Для достижения данной цели необходимо осуществлять кредитование преимущественно на краткосрочной основе, проводить точную оценку кредитоспособности клиентов на основе различных методик и др.

Кроме того, в развитии как ОАО «БПС-Сбербанк», так и всего банковского сектора Республики Беларусь можно выделить трудности в достижении мировых стандартов ведения банковского дела по показателям объема активных операций на уровень, сопоставимый с уровнем ряда развитых стран, что может быть обеспечено путем внедрения инноваций, новых технологических решений, а также путём развития эффективного финансового рынка. Данное достижение, в свою очередь, будет способствовать привлечению инвестиционных ресурсов в банковский сектор, что, как результат, благоприятно скажется на развитии экономики страны в целом.

Список использованных источников

1. Кабушкин, С. Н. Материалы лекций по дисциплине «Анализ деятельности банков и фондовой биржи» для студентов заочной формы обучения [Текст] / С. Н. Кабушкин. – Минск : БГЭУ, 2014. – 74 с.
2. Годовая финансовая отчетность ОАО «БПС-Сбербанк» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bps-sberbank.by/online/ru.about.pokazateli>. – Дата доступа: 16.10.2016.



Замора Оксана

к.е.н., доцент

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани

ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ

У вітчизняних та зарубіжних соціально-економічних дослідженнях ринку робочої сили основними характеристиками його вважаються зайнятість і безробіття. Ці категорії доповнюють одна одну, оскільки обидві характеризують ступінь участі або неучасті економічно активної частини населення в процесі праці.

Як вважають сучасні дослідники даного питання, оцінка трудового потенціалу України на сучасному етапі є неоднозначною. З одного боку, відбувається поліпшення певних якісних його характеристик: збільшується частка населення з вищою освітою, зростає комп'ютерна грамотність, формується вміння працювати в ринковому середовищі, підвищується підприємницька активність тощо. При цьому в Україні відбуваються процеси, що призводять до руйнації трудового потенціалу. Не підвищуються темпи відтворення населення, внаслідок чого його структура набуває більш вираженого депопуляційного характеру; посилюється інтенсивність трудової міграції працездатного населення – за експертними оцінками зараз за кордоном працює понад 4 млн осіб переважно молодого та середнього віку; зростають показники старіння: понад 50 % зайнятого населення – це особи у віці після 40 років, що свідчить не тільки про старіння населення, але і про старіння робочої сили [2]. Чисельність офіційно працюючих зрівнялася з чисельністю пенсіонерів, відповідно, збільшується навантаження на державний бюджет, унаслідок чого неможливо забезпечити гідні пенсії та інші соціальні виплати. Окрім того, українці, що працюють у неформальному секторі економіки, позбавлені багатьох факторів соціального захисту в разі настання страхового випадку.

Сьогоднішня інформація про масштаби безробіття, що надається Держкомстатом, занижує фактичний рівень безробіття приблизно в 5 разів, що створює додаткову тривогу і без того нестабільної економіки України. Однією з особливостей безробіття в Україні є наявність у складі працюючого населення багатоміліардного прихованого безробіття. Воно існує у вигляді "оплачуваного безробіття" – безстрокових відпусток, скороченого робочого дня тощо, оскільки державі вигідніше виплачувати працівникам мізерну платню, ніж переводити їх у статус безробітних, а також у вигляді дрібної спекуляції або випадкового бізнесу за наявності формального статусу (посвідчення працюючого на державному підприємстві) [3]. І, нарешті, воно функціонує у традиційному для порівняльно-розподільної системи вигляді "оплачуваного байдкування", що нерідко є наслідком включення до штатного розпису надлишку вакансій. Аналіз прихованого безробіття свідчить, що воно значною мірою є результатом сучасних трансформацій вітчизняного ринку праці.

До пріоритетних завдань здійснення радикальної економічної реформи в Україні належить створення гнучкого ринку праці, адекватної специфіці ринкової системи господарства. Його слід розглядати не лише як засіб регулювання зайнятості працездатного населення, а й як одну з найважливіших соціально-економічних засад ринкової економіки. У сфері зайнятості йдеться про створення матеріально-технічних і соціально-економічних передумов для продуктивної зайнятості населення. Головним у створенні таких передумов є здійснення державного регулювання ринку праці з метою постійного розширення сфери прикладання праці й забезпечення надійного соціального захисту працюючого і непрацюючого населення. Але

політика зайнятості не може включати лише допомогу безробітним, що спостерігається сьогодні в Україні. Пріоритетом розвитку має стати шлях, який дозволить провести оновлення основного капіталу, щоб упровадити нові технології та інновації, створити нові, конкурентоспроможні робочі місця [1]. Такий розвиток економічних процесів зумовлює формування та впровадження інноваційної зайнятості населення, яка в свою чергу передбачає більш ефективну реалізацію людського потенціалу у високотехнологічних галузях і вимагає від працівників вищого рівня кваліфікації. Модернізація соціально-трудова відносин і формування інноваційної зайнятості з метою економічного зростання дасть можливість зростання життєвого рівня населення та соціального розвитку в цілому, створить високу продуктивність та інтенсивність праці, динамічний обіг робочої сили.

Список використаних джерел

1. Абесінова, О. К. Аналіз ефективності використання кадрового потенціалу в системі управління підприємством [Текст] / О. К. Абесінова // Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. – 2013. – С. 5-10.
2. Лазоренко, К. С. Роль, значення та особливості функціонування ринку праці на сучасному етапі [Текст] / К. С. Лазоренко // Вісник СНАУ. – 2010. – вип. 5/1. – С.5.
3. Яковенко, Р. В. Прикладні проблеми ринку праці України [Текст] / Р. В. Яковенко, А. С. Пугаченко // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – вип. 17 – С. 234-239.



Іванишин Володимир

д.е.н., професор, ректор

Дудзяк Оксана

к.е.н., директор інституту підвищення кваліфікації та перепідготовки

Подільський державний аграрно-технічний університет

м. Кам'янець-Подільський

ВПЛИВ ДЕРЖАНОЇ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Сучасний стан соціально-економічної інфраструктури сільських територій підтверджує наявність глибокої кризи. Скрутне становище економіки села, тривале недофінансування соціальної сфери призвели до загрози фізичного руйнування її матеріально-технічного потенціалу. Динаміка введення в експлуатацію загальної площі житла в розрізі міських і сільських поселень дає можливість зробити висновок про тимчасове нарощування обсягів збудованого житла як у міських поселеннях, так і в сільській місцевості. Але навіть до показників 1990 р. ще надто далеко.

Державне регулювання виступає основним напрямом забезпечення сталого розвитку українського села та засобом забезпечення рівноваги економіки України. Методи, форми й масштаби державного регулювання визначаються характером і гостротою економічних, соціальних, екологічних та інших проблем в конкретних умовах місця й часу [1].

Під «сталим розвитком сільських територій» розуміється такий розвиток села, при якому забезпечуються зростання, диверсифікація і підвищення ефективності сільської економіки, стабілізація чисельності населення і збільшення тривалості життя, повна і продуктивна зайнятість працездатного населення, підвищення рівня і якості життя в сільських районах,

раціональне використання і відтворення їх природно-ресурсного потенціалу.

Це визначення орієнтовано на збільшення і зростання, але не враховує всіх складностей і суперечностей, які суттєво впливають на соціальну і економічну реальність сучасності [2].

Дослідження ситуації в соціальній сфері села, яка відображає процеси, що забезпечують життєдіяльність людини у суспільстві, та її вплив на сталий розвиток територій, можна умовно поділити за такими напрямками: демографічна сфера, соціально-виробнича сфера та рівень і якість життя [3].

Державне регулювання є основним напрямом забезпечення сталого розвитку українського села та засобом забезпечення рівноваги економіки України.

Методи, форми й масштаби державного регулювання визначаються характером і гостротою економічних, соціальних, екологічних та інших проблем у конкретних умовах місця і часу. Для державного регулювання економіки в ринкових умовах господарювання характерним є компіляція системи типових норм і заходів законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, які здійснюють державні установи та суспільні організації з метою стабілізації й адаптації соціально-економічної системи до існуючих умов, яким притаманна мінливість.

Державне регулювання сучасної вітчизняної економіки передбачає її переведення на інтенсивний шлях розвитку з послідовним скороченням видатків на екстенсивне зростання і забезпеченням вкладень в інтенсифікацію ефективного використання й оновлення вже створеного господарського потенціалу. В період здійснення в У країні низки економічних реформ потрібні зусилля для пожвавлення розвитку сільських територій з метою забезпечення їх стабілізації й економічного піднесення. Такі перспективи вимагають використання певних засобів, механізмів та інструментарію державного регулювання економіки [1].

Перші кроки для успішної державної політики відносно сталого розвитку сільських територій вже зроблено.

Уряд схвалив Концепцію розвитку сільських територій. Відповідне розпорядження Кабінету Міністрів № 995-р прийнято 23 вересня 2015 року.

Метою розробки Концепції стало затвердження консолідованих пріоритетних напрямів реалізації державної політики до 2025 року у сфері розвитку сільських територій.

Міністерство аграрної політики та продовольства України розробило проект Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015 – 2020 роки, яка вирішуватиме реальні потреби галузі через всеохоплюючий процес консультацій із зацікавленими сторонами, зокрема представниками громадянського суспільства, бізнесу, а також донорами. Ця Стратегія передбачатиме реальні коротко- і середньострокові результати, а також міститиме детальний план впровадження. Одним з етапів роботи над стратегією стало прийняття Концепції розвитку сільських територій [4].

Отже, незважаючи на невтішний стан розвитку сільських територій все ж позитивні кроки з боку держави робляться. Прийнята концепція, що дасть змогу органам місцевого самоврядування коригувати свою діяльність в одному напрямку з науковцями, державними структурними підрозділами, фінансово-кредитними установами, приватними підприємствами. Це дасть змогу будувати загальну модель розвитку сільських територій і пришвидшить її реалізацію у всіх сферах соціально-економічного розвитку сучасного українського села.

Список використаних джерел

1. Стегней, М. І. Сучасні напрями забезпечення сталого розвитку сільських територій: європейський досвід і українські реалії [Електронний ресурс] / М. І. Стегней // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 125-133. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2013_3_14.

2. Прокопа, І. В. Соціальні аспекти розвитку сільських територій [Текст] / І. В. Прокопа // Економіка

АПК. – 2005. – № 11. – С. 48-51.

3. Транченко, Л. В. Формування та регулювання ринку праці на селі: теорія, методологія, практика: монографія [Текст] / Л. В. Транченко. – Умань: Уманське комунальне видавничо-поліграфічне підприємство, 2012. – 586 с.

4. Про схвалення Концепції Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.02.2010 №121-р [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

5. Іванишин, В. В. Роль держави в інвестуванні розвитку технічного забезпечення аграрного сектора АПК [Текст] / В. В. Іванишин // Інвестиції : практика та досвід. – 2011. – № 9. – С.12-14.



Канцір Ірина

к.е.н., доцент

ВСП «Інститут інноваційної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури»

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА

Питання стійкості та ефективності функціонування фінансового сектора набувають дедалі більшої актуальності. Існує нагальна потреба в комплексних дослідженнях щодо імплементації механізму забезпечення стабільності у фінансовій складовій національної економіки.

Питання забезпечення стійкості фінансового сектора в контексті формування нової фінансової архітектури досліджується вітчизняними науковцями і практиками у галузі економіки та фінансів, зокрема: проф. Барановським О. І., проф. Вовчак О. Д., проф. Коваленко В. В., проф. Коваленко Ю. М., проф. Міщенком В. І., проф. Міщенко С. В., проф. Науменковою С. В. та ін. Проте, не зважаючи на чималий науковий доробок, відчутною є нестача науково-обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення стійкості фінансового сектора та його спроможності протистояти екзогенним та ендогенним чинникам впливу.

Фінансовий сектор – це частина економіки, яка включає в себе фінансові корпорації, квазікорпорації й некомерційні організації (що фінансуються й контролюються фінансовими корпораціями, квазікорпораціями), які головним чином займаються фінансовим посередництвом або допоміжними видами фінансової діяльності, пов'язаної з фінансовим посередництвом [1, с. 85].

Головне завдання фінансового сектору відповідно до виконуваних ним функцій полягає у забезпеченні руху фінансових ресурсів від кредиторів до позичальників і в їх трансформації в часі із одних видів в інші з метою ефективного перерозподілу та спрямування на приріст інвестицій та економічне зростання, поглинання надлишкової грошової маси, перерозподілу ризиків, підвищення рівня ліквідності та досягнення фінансової стабільності [2, с. 85].

Запорукою ефективного функціонування фінансового сектора виступає оптимальний вибір моделі; дієвість фінансових регуляторів та фінансово-кредитного механізму; функціональність нормативно-правового забезпечення фінансової діяльності.

Стійкість – це одна із властивостей фінансового сектора, яка відображає його здатність протистояти негативним тенденціям та явищам, які здатні негативно вплинути на процес економічного зростання.

Фінансовий сектор, як складова національної економіки, постійно знаходиться під

призмою ймовірних екзогенних та ендогенних шоків явищ. Темпи стабілізації та підвищення стійкості фінансового сектору знаходяться у прямій залежності від спроможності держави упередити та мінімізувати вплив зовнішніх ризиків.

Формування нової фінансової архітектури як сукупності міжнародних стандартів і принципів функціонування фінансового сектору, а також засобів діагностики його ефективності посилює актуальність забезпечення необхідного рівня інтеграційних зв'язків вітчизняного фінансового сектору зі світовою фінансовою системою з метою підтримання фінансової стабільності.

Зважаючи на сучасний стан фінансового сектору, з метою забезпечення його стабільного та ефективного функціонування, на нашу думку, основну увагу необхідно сконцентрувати на таких економіко-правових заходах, як:

- розробка механізмів державного впливу на фінансову стабільність;
- комплексний аналіз та впровадження превентивних заходів щодо запобігання системним ризикам;
- забезпечення ефективного управління ліквідністю фінансової системи;
- модернізація та уніфікація фінансового законодавства в унісон чи на протигагу глобалізаційним викликам;
- дотримання (виконання) чинних законодавчих приписів усіма суб'єктами фінансових відносин [3, с. 155].

Імплементация заходів забезпечення стійкості фінансового сектора повинна провадитись на засадах сприяння економічному розвитку та зростанню й інтеграції України у глобальний фінансовий простір.

Список використаних джерел

1. Коваленко, Ю. М. Фінансова система і фінансовий сектор : організаційно-інституційний підхід [Текст] / Ю. М. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 4. – С. 75-87.
2. Міщенко, С. В. Особливості розвитку фінансового сектору в умовах нового геофінансового механізму [Текст] / С. В. Міщенко // Соціальна економіка. – 2013. – № 4. – С. 121-130.
3. Канцір, І. А. Імперативи стабільного функціонування та розвитку фінансової системи [Текст] / І. А. Канцір // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – Тернопіль : "Економічна думка". – 2015. – Том 20. – С. 151-156.



Каскевич Анастасія

студентка

Научный руководитель: к.и.н., доцент, Ганчар А.И.

УО «Гродненский государственный аграрный университет»

г. Гродно, Республика Беларусь

КАЧЕСТВО ПРОДУКЦИИ КАК ГАРАНТ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ФИРМЫ

Одной из основных проблем, стоящих сегодня перед предприятиями, является их успешная адаптация к условиям рыночной экономики. Решение этой проблемы – необходимое условие для их выживания и дальнейшего развития.

Современная рыночная экономика предъявляет принципиально иные требования к качеству выпускаемой продукции. В настоящее время выживаемость любой фирмы, ее устойчивое положение на рынке товаров и услуг определяются уровнем конкурентоспособности. В свою очередь конкурентоспособность связана с двумя показателями – уровнем цены и уровнем качества продукции. Причем второй фактор постепенно выходит на первое место. Производительность труда и экономия всех видов ресурсов уступают место качеству продукции.

Вместе с тем обслуживание на высшем уровне создает большую привлекательность. Исходя из этого, формулу конкурентоспособности можно представить в следующем виде:

Конкурентоспособность = Качество + Цена + Обслуживание.

Управлять конкурентоспособностью - значит обеспечивать оптимальное соотношение названных составляющих, направлять основные усилия на решение следующих задач: повышение качества продукции, снижение издержек производства, повышение экономичности и уровня обслуживания.

Концепция национальной политики в области качества продукции и услуг многих стран подчеркивает, что главной задачей отечественной экономики в XXI веке является рост конкурентоспособности за счет роста качества.

Качество – это авторитет фирмы, увеличение прибыли, ее процветание, поэтому работа по управлению качеством фирмы является важнейшим видом деятельности для всего персонала, от руководителя до конкретного исполнителя. Качество можно представить в виде пирамиды качества: качество; качество фирмы; качество работы (товара); качество продукции (производства).

Качество продукции – важнейший показатель деятельности предприятия. Повышение качества продукции в значительной мере определяет выживаемость предприятия в условиях рынка, темпы научно-технического прогресса, рост эффективности производства, экономию всех видов ресурсов, используемых на предприятии. Рост качества продукции – характерная тенденция работы ведущих фирм мира.

Нельзя рассматривать качество изолированно с позиций производителя и потребителя. Без обеспечения технико-эксплуатационных, эксплуатационных и других параметров качества, определяемых техническими условиями (ТУ), не может быть осуществлена сертификация продукции, т.е. ее оценка на соответствие требованиям.

Конкурентоспособность предприятия, помимо качества продукции, зависит от ряда факторов, которые можно считать компонентами (составляющими) конкурентоспособности.

Их можно разделить на три группы факторов:

– технико-экономические;

- коммерческие;
- нормативно-правовые.

Технико-экономические факторы включают: продажную цену и затраты на эксплуатацию (использование) или потребление продукции или услуги. Эти компоненты зависят от производительности и интенсивности труда, издержек производства, наукоемкости продукции и пр.

Высокая конкурентоспособность фирмы является гарантом получения высокой прибыли в рыночных условиях. При этом фирма имеет цель достичь такого уровня конкурентоспособности, который помогал бы ей выживать на достаточно долговременном временном отрезке. В связи с этим перед любой организацией встает проблема стратегического и тактического управления развитием способности предприятия выживать в изменяющихся рыночных условиях.

Управление конкурентоспособностью предполагает совокупность мер по систематическому совершенствованию изделия, постоянному поиску новых каналов его сбыта, новых групп покупателей, улучшению сервиса, рекламы.

Основой конкурентоспособности предприятия является конкурентоспособность его продукции.

Список использованных источников

1. Белта [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.belta.by> (дата доступа : 20.10.2016 г.). – Название с экрана.
2. Издательство «Молодой учёный» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.moluch.ru> (дата доступа: 20.10.2016 г.). – Название с экрана.
3. Rusbase – предпринимательство как образ жизни [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://rusbase.com/>. (дата доступа: 20.10.2016 г.). – Название с экрана.
4. Центр Креативных Технологий [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.inventech.ru/> (дата доступа: 20.10.2016 г.). – Название с экрана.



Кісіль Віталій

слухач магістратури

Науковий керівник: к.е.н., доцент Волошин Р.В.

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ВИРОБНИЦТВА

В сучасних умовах господарювання, державна підтримка розвитку агропродовольчого виробництва є об'єктивною необхідністю не лише з точки зору забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, але й з позиції об'єктивної реальності. Іншими словами, зважаючи на стихійні прояви ринкового механізму, його схильність до раптових коливань, відсутність інструментів для вирішення соціальних проблем та схильність до непропорційного розподілу ресурсів, – державне регулювання економічних процесів в діяльності фермерських господарств є об'єктивною необхідною умовою їх

функціонування.

Не зважаючи на чітке розуміння необхідності державної підтримки конкурентоспроможності аграрних формувань, в науковій літературі й на практиці існує багато застережень та дискусійних питань щодо форми, формату, обсягу та механізму такої підтримки.

Так, важливим елементом державного регулювання діяльності фермерських господарств є бюджетне фінансування. Основне завдання такого заходу – вирішувати та пом'якшувати негативні наслідки і проблеми агровиробників, пов'язані із сезонністю виробництва, вагомою часткою продукції власного виробництва, яка використовується для наступних виробничих циклів (насіння, селекційний матеріал, молодняк тварин тощо), низький рівень науковообґрунтованості та інноваційності аграрних технологій, які використовуються в малих формах господарювання в агросекторі, відсутність або значні обмеження в доступі до кредитних та інвестиційних фінансових ресурсів.

Зазначені проблеми, в значній мірі обумовлюють відсутність передумов для забезпечення розширеного відтворення виробництва у фермерських господарствах, ускладнюють впровадження ними нових прогресивних технологій та використання нових зразків техніки чи розхідних матеріалів, а це, в свою чергу, стримує їх розвиток та знижує шанси у конкурентній боротьбі.

На сьогодні державне регулювання розвитку аграрних підприємств та сприяння росту їх конкурентоспроможності, досить широко регулюється різного роду законодавчими та нормативно-правовими актами. Не зважаючи на існуючу систему державної підтримки сільського господарства, практична діяльність агроформувань свідчить про те, що насправді, весь державний механізм має досить обмежений вплив на стан конкурентоспроможності галузі. Основними обмеженнями, які не дозволяють в повній мірі використовувати наявні ресурси з метою стимулювання розвитку агровиробництва в Україні є наступні:

- відсутність інституційного середовища, через яке повинні реалізовуватися пропоновані заходи і програми;
- відсутність системності заходів та програм, відповідно до чого, їх впровадження спрямоване на отримання ситуативного епізодичного ефекту, а не на формування умов для забезпечення довготривалого розвитку;
- більшість програм і заходів, впроваджуваних державою стикаються із проблемою браку фінансування. Ця проблема має декілька сторін: по-перше, сільське господарство в умовах кризи та системних трансформацій переважно фінансується по залишковому принципу, по-друге, програми фінансування, розраховані на тривалий період часто стикаються із зупинкою фінансування, відповідно до чого кошти на реалізацію отримують тільки перші етапи програм, по-третє, зважаючи на поширення корупційних схем, фінансування, офіційно, спрямоване на розвиток аграрних формувань та агросектору в цілому, не доходить до адресатів у повній мірі або ж доходить тільки до тих, хто лояльний до правлячої верхівки чи знаходиться в полі її бізнес інтересів;
- більшість програм та заходів базуються на залученні фінансових ресурсів із банківської системи країни, де переважають свої інтереси і своє бачення технологічних процесів та особливостей. Відповідно до цього в кредитних та інвестиційних програмах не завжди враховуються інтереси та особливості агровиробництва, натомість в повній мірі враховуються інтереси бізнесових структур.

Тим не менш, в сьогоднішніх умовах суспільно-політичного та економічного укладу не існує альтернативи, спроможної замінити державний апарат в процесах підтримки та стимулювання розвитку агросфери. Більше того, за умови раціоналізації процесів та механізмів,

державне регулювання господарської діяльності в досліджуваній сфері потенційно може сприяти підвищенню рівня конкурентоспроможності агровиробників та інших суб'єктів агропродовольчої діяльності, підвищенню рівня продовольчої безпеки та фінансової стійкості, а разом із тим вирішення багатьох макроекономічних проблем, пов'язаних із торговельним балансом країни, та фінансово-валютною ситуацією.

Не меншою є важливість державного регулювання для вирішення соціальних проблем сільських територій, серед яких утримання соціальної інфраструктури, розвиток несільськогосподарської зайнятості, вирішення демографічних проблем. Соціальні проблеми становлять вагомий частку в завданнях державного регулювання агропродовольчої діяльності.

С. Онисько та М. Кіц в даному контексті стверджують, що «ефективне аграрне виробництво сприяє забезпеченню нормального функціонування сільських територій, розв'язанню соціальних проблем села, створенню умов для конкурентоспроможного розвитку як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Саме тому одним із головних завдань держави повинно стати впровадження раціональної бюджетної підтримки сільського господарства. На державному рівні, зокрема, потрібно забезпечити: формування сприятливого інвестиційного клімату, узгодження цінової, податкової й кредитної політики, розвиток лізингової діяльності» [1, с. 88].

Таким чином, державне регулювання розвитку аграрного сектору економіки відіграє сьогодні вагомий роль, обумовлену макроекономічними аспектами розвитку держави та світу. Зважаючи ж на стратегічну важливість сектору для продовольчої безпеки країни та її функціонування, важливо сформувати раціональну систему державного регулювання, яка б тільки визначала основні аспекти діяльності учасників ринку, але й забезпечувала їхню дію відповідно до державних пріоритетів: сталого розвитку, покращення економічного становища селян, забезпечення якісним продовольством за доступними цінами.

Список використаних джерел

1. Онисько, С. М. and М. В. Кіц. "Удосконалення організаційно-економічного механізму державної підтримки сільськогосподарських підприємств [Текст] / С. М. Онисько, М. В. Кіц //Фінанси України. – 2015. - №4. – С. 86-95.
2. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК : монографія [Текст] / М. Я. Дем'яненко, П. Т. Саблук, В. М. Скупий та ін. ; Нац. наук. центр "Ін-т аграр. економіки" ; за ред. М. Я. Дем'яненка. – К., 2011. – 372 с.



Коваль Анастасія

студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Панасейко С. М.

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро

ВПЛИВ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

В умовах кризи та гострої конкуренції перед кожним суб'єктом господарювання виникає загроза втрати фінансової стійкості та платоспроможності, що може призвести до банкрутства підприємства. Тому для запобігання негативним явищам підприємствам необхідно систематично здійснювати оцінку фінансового стану, що дозволить виявити реальні ризики та проблеми, а також спрогнозувати перспективи розвитку.

Одним з вагомих факторів, що впливає на платоспроможність підприємства, а, отже, і на його фінансовий стан в цілому, є стан управління дебіторською заборгованістю.

Дебіторська заборгованість – це сума боргів фізичних чи юридичних осіб, тобто дебіторів, на певну дату, що виникли внаслідок господарських взаємовідносин між ними та підприємством [1]. Як джерело майбутнього повернення коштів, дебіторська заборгованість потребує серйозної уваги та грамотного управління.

В умовах ринкової економіки наявність незначного обсягу дебіторської заборгованості на підприємстві є допустимим явищем. Основна причина зростання дебіторської заборгованості в підприємства є неспроможність покупця-контрагента виплатити одразу всю суму за отриманий товар. Для того, щоб збільшити обсяги реалізації продукції керівництво підприємства погоджується на надання комерційного кредиту, створюючи більш сприятливі умови для покупців.

Однак така політика може мати небажані наслідки для підприємства та призвести до неконтрольованого зростання дебіторської заборгованості, адже покупці не завжди зможуть виконати свої фінансові зобов'язання в повному обсязі та у визначений термін.

Зростання дебіторської заборгованості та її несвоєчасне повернення може призвести до зниження ліквідності активів підприємства, погіршення його фінансового стану, неспроможності відповідати за своїми фінансовими зобов'язаннями, а також до нестачі оборотних коштів, що негативно вплине на результати діяльності.

Проте збільшення суми дебіторської заборгованості не завжди є негативним явищем, свідченням зниження платоспроможності підприємства. Виділяють нормальну та прострочену дебіторську заборгованість. Загрозу для підприємства являє саме прострочена дебіторська заборгованість, адже вона може призвести до сповільнення обертання оборотних коштів, ускладнень з виплатою заробітної плати, придбанням матеріалів та запасів тощо [2].

Тож для підприємства важливо уміти правильно оцінювати стан дебіторської заборгованості. Це можна зробити шляхом розрахунку ряду показників: оборотності дебіторської заборгованості, частки сумнівної дебіторської заборгованості в загальному обсязі заборгованості тощо.

Для того, щоб досягти оптимальної величини дебіторської заборгованості та забезпечити своєчасне її погашення значну увагу слід приділяти попереджувальним заходам. Так, у розвинених країнах використовують метод надання знижок за дострокової оплати, адже, інколи, підприємству більш вигідно зробити знижку на реалізований товар за умови оплати рахунків у найкоротший термін, ніж понести втрати в результаті інфляції, вилучення коштів з обороту, або

ж зовсім не отримати кошти.

З метою управління дебіторською заборгованістю підприємство може створювати відповідні служби (кредитні контролери, служби безпеки тощо), або ж передавати управління заборгованістю на аутсорсинг, тобто доручити роботу із заборгованістю спеціальній організації. Аутсорсинг дозволить підприємству розв'язати ті проблеми, які самостійно вирішити дорого або неможливо через дефіцит ресурсів [3].

Важливим інструментом контролю дебіторської заборгованості є реєстр старіння дебіторської заборгованості, де висвітлена інформація про дебіторів підприємства, які згруповані відповідно до частки та термінів прострочення дебіторської заборгованості. Реєстр старіння дебіторської заборгованості дає змогу керівництву підприємства оцінити ефективність політики товарного кредиту та надання знижок покупцям, визначити, чи доцільним є витрачання ресурсів на проведення додаткових заходів для повернення боргів певним дебітором, надає інформацію для створення резерву сумнівних боргів.

Отже, грамотне управління дебіторською заборгованістю, ефективна система контролю за її рухом та своєчасність інкасації мають значний вплив на ліквідність підприємства, на зміцнення його фінансового стану в цілому, є необхідною умовою для успішної діяльності підприємства в майбутньому, створює передумови для швидкого зростання бізнесу і збільшення його фінансових можливостей.

Список використаних джерел

1. Гладких, Т. В. Проблема ідентифікації дебіторської заборгованості як об'єкта обліку у ринкових умовах [Текст] / Т.В. Гладких, Т. В. Гладун // Економічні науки. – 2015. – № 7. – С. 48-50.
2. Мараховська, Т. М. Управління дебіторською заборгованістю підприємств [Текст] / Т. М. Мараховська, О. С. Любенко // Економічні науки. – 2010. – № 9. – С. 34-38.
3. Потриваєва, Н. В. Місце дебіторської заборгованості у фінансових активах підприємства [Електронний ресурс] / Н. В. Потриваєва // Ефективна економіка. – 2015. – № 2. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=2&y=2015>.



Ковальчук Вікторія

к.э.н., доцент

Рыбакова Елена

старший преподаватель

УО «Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины»

г. Гомель, Республика Беларусь

ОЦЕНКА РИСКОВ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ

В 2016 году в Республике Беларусь произошло существенное снижение притока инвестиций. За январь-июль 2016 года инвестиции в основной капитал снизились более чем на 20% по сравнению с аналогичным периодом прошлого года. Более высокие темпы падения инвестиционной активности были зафиксированы только в середине 90-х годов, когда в стране наблюдалась рецессия [1].

Определяющую роль в привлечении инвестиций в экономику страны, в том числе иностранных, – это формирование привлекательной инвестиционной политики государства,

которая должна соответствовать определенным принципам: наличие соответствующей законодательной базы; привлечение прямых иностранных инвестиций; концентрация вложений в активные основные средства (в передовые технологии, информационные системы, робототехнику), а также повышение отдачи от вложенных средств за счет эффективности управления проектами.

Наиболее сложными в разработке и реализации являются инновационные проекты, направленные на повышение научно-технического уровня организации. Выбор инновационного проекта и принятие решения по его реализации определяет перспективы ее развития. От того, насколько эффективен инновационный проект, зависит прибыль организации, ее конкурентоспособность, финансовая устойчивость. Существует множество различных методов, позволяющих оценить эффективность инновационных проектов, однако только те методы, которые позволяют учитывать неопределенность и синергетизм инновационных процессов, позволяют дать наиболее точную оценку и обеспечить развитие организации.

Важное место в системе анализа инновационного проекта занимает оценка риска и неопределенности. Ее результаты позволяют уточнить средневзвешенную цену инвестируемого капитала и ставку дисконтирования для расчета показателей эффективности инноваций, рассмотреть альтернативные варианты реализации инновационных проектов, принять управленческое решение и осуществить контроль.

Оценка рисков инновационных проектов включает в себя их качественный и количественный анализ. Качественный анализ состоит в классификации риска, выявлении причин его возникновения, возможных негативных последствий и мер по минимизации ущерба. Количественный анализ заключается не только в расчете показателей уровня риска, но и в учете полученных значений при принятии управленческих решений.

Расчет количественных показателей уровня рисков производится путем вычисления дисперсии параметра оценки эффективности инноваций, среднеквадратического отклонения, коэффициента вариации, среднего и нормированного ожидаемого убытка, b -коэффициентов, показателей предельного уровня, коэффициентов риска, издержек неопределенности и вероятностей неблагоприятного исхода.

В инновационной деятельности применяются следующие методы количественной оценки рисков: определение индивидуальной ставки дисконта по методу оценки капитальных активов, методу кумулятивного построения и средневзвешенных затрат на капитал; метод достоверных эквивалентов; анализ чувствительности критериев эффективности; метод сценариев; анализ вероятностных распределений потоков платежей; «дерево решений»; построение детерминированных и стохастических аналитических моделей риска; методы теории нечетких множеств и нечетких интервалов; методы имитационного моделирования и др. [2; 3].

Все перечисленные методы применимы к оценке рисков отдельных инноваций или инновационных проектов. Выбор конкретных методов оценки риска зависит от возможностей информационной базы, требований к форме представления результатов и уровню надежности планирования инноваций.

Правильный выбор метода оценки инновационного проекта с учетом риска повышает эффективность и обоснованность принимаемых управленческих решений и способствует успешной реализации политики инновационного развития предприятия. Управление инновационным риском состоит в заблаговременном выявлении опасностей, влияющих факторов и принятии мер по его снижению путем целенаправленного изменения воздействий с учетом эффективности принимаемых мер. Управление риском включает систему мероприятий, осуществляемых как до проявления негативного события, так и после него.

Под термином «управление риском» понимают разработку и обоснование оптимальных программ деятельности организации, призванных эффективно реализовать решения в области обеспечения безопасности. Главный элемент такой деятельности – процесс оптимального распределения ограниченных ресурсов на снижение риска в целях достижения такого его уровня, какой только возможен с учетом экономических и социальных факторов.

Управление инновационным риском включает решение следующих основных задач: анализ риска; обоснование и принятие решений в условиях неопределенности и риска; реализация мер по снижению риска (обеспечению безопасности); коммуникация риска [4; 5].

Таким образом, выбор метода оценки эффективности нововведения определяется конкретными целями и задачами инновационной политики организации. Применение комплексного оценочного инструментария приводит к ускорению внедрения нововведений в промышленное производство.

Список использованных источников

1. Официальный сайт национального статистического комитета Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.belstat.gov.by>
2. Балдин, К. В. Управление рисками : учеб. пособие [Текст] / К. В. Балдин, С. Н. Воробьев. – М. : Юнити – Дана, 2005.
3. Мазоль, С. И. Инвестиционный анализ : учеб. пособие [Текст] / С. И. Мазоль. – Минск : БГЭУ, 2009.
4. Ендовицкий, Д. А. Организация анализа и контроля инновационной деятельности хозяйствующего субъекта [Текст] : учеб пособие / Д. А. Ендовицкий, С. Н. Коменденко. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
5. Кабаков, В. С. Внутрифирменное управление инновациями : учеб. пособие [Текст] / В. С. Кабаков, А. К. Казанцев. – СПб. : СПбГИЭА, 2005. – 110 с.



Козак В'ячеслав
слухач магістратури
Науковий керівник: к.е.н. Ребрик М.А.
Черкаський навально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»
м. Черкаси

АЛЬТЕРНАТИВНІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇН

Одним із важливих факторів, які забезпечують можливість вітчизняної банківської системи здійснювати позитивний вплив на економіку, розширювати спектр банківських послуг, не допускаючи при цьому значних ризиків, і відповідно зберігаючи надійність системи, є достатній рівень капіталізації. Високий рівень капіталізації банків гарантує стабільність національної валюти та фінансову стійкість банків при нестабільності фінансової системи, забезпечує інвестиційну діяльність.

Натомість безпрецедентне поєднання політичної, фінансово-економічної та банківської криз в Україні останніми роками негативно позначилося на рівні капіталізації вітчизняних банків на фоні зростання збитків банківського сектору. З 01.01.2014 по 01.01.2016 розмір регулятивного капіталу банків скоротився на 36,67 % або 75,16 млрд. грн. При цьому, середнє

значення нормативу адекватності регулятивного капіталу (H2) протягом 2015 року падало нижче мінімального припустимого рівня (10 %) – до 7,09 % [1].

Як наслідок, для досягнення ключової мети Комплексної програми 2020 – підвищення стійкості банківської системи України, захисту інтересів вкладників та кредиторів, одним із головних завдань НБУ визначено підвищення рівня капіталізації банків. Таким чином, дослідження перспективних шляхів підвищення капіталізації банків України набуває суттєвої актуальності.

У рамках даного дослідження підвищення капіталізації пропонуємо розглядати як комплекс дій, спрямованих на реальне збільшення обсягу капіталу банку для належного виконання ним своїх функцій і покриття ризиків, які виникають під час проведення банківських операцій.

Виходячи з цього, доцільно виділити два основні напрями підвищення рівня капіталізації: нарощення обсягів банківського капіталу; зниження ризиковості діяльності банків.

У свою чергу, джерела зростання банківського капіталу традиційно поділяють на дві групи: внутрішні (капіталізація прибутку, нарощення резервів переоцінки) та зовнішні (емісія акцій, залучення субординованого боргу, консолідація банківського капіталу шляхом злиття, приєднання банків).

Основним внутрішнім джерелом збільшення капіталу банку є прибуток, який не виплачено акціонерам у вигляді дивідендів, а капіталізовано або залишено в банку «нерозподіленим». Важливою перевагою цього джерела збільшення капіталу є його незалежність від коштів, які залучаються на відкритому ринку, а також те, що воно не становить потенційної загрози інтересам акціонерів. Недолік цього джерела полягає в необхідності оподаткування прибутку та суттєвій залежності від макроекономічних факторів. Загалом протягом 2008-2016 років кумулятивні збитки банківського сектору України досягли 179 млрд. грн. [2]. Тому, на нашу думку, дане джерело підвищення капіталізації вітчизняних банків наразі є значно обмеженим.

Нарощення резервів переоцінки, на нашу думку, не доцільно розглядати як пріоритетне джерело збільшення капіталу вітчизняних банків, оскільки воно потенційно може використовуватися як інструмент фіктивної капіталізації шляхом включення до капіталу таких складових, як завищена переоцінка основних засобів; нараховані, але не сплачені відсотки; операції з придбання в інсайдерів основних засобів, в яких немає гострої потреби, за значно завищеними від ринкових цінами; довгострокові кредити інсайдерам на пільгових умовах тощо [3]. Зазначимо, що станом на 01.07.2016 резерви переоцінки складали 4 % обсягу власного капіталу банків України [4].

Основним зовнішнім джерелом нарощення капіталу банків традиційно вважається додаткова емісія акцій. За даними НКЦПФР [5], у 2015 році обсяг випуску акцій скоротився на 22 млрд. грн. порівняно з попереднім роком до 122,30 млрд. грн., 72,18 % з яких належали банкам. У цілому, починаючи з 2008 року, темп зростання обсягу статутного капіталу вітчизняних банків відчутно уповільнювався і у 2014 році набув від'ємного значення (-2,75 %) [2]. Більше того, в останні роки спостерігається виведення іноземного капіталу з банківської системи України. Така ситуація свідчить про відсутність у інвесторів стимулів до додаткового нарощення своєї участі у банках.

На думку Г.А. Крамаренко, капіталізація вітчизняних банків на сьогодні в більшій мірі є номінальною, і задається адміністративними і законодавчо-нормативними актами [6]. Збільшення капіталу банками в останні роки відбувається переважно шляхом конвертації кредитів від акціонерів.

На сьогодні вітчизняні банки також мають змогу збільшувати власний капітал без зміни

частки акціонерів тільки за рахунок субординованого боргу – капіталу 2-го рівня, який охоплює звичайні незабезпечені субординовані боргові інструменти з мінімальним початковим фіксованим терміном не менше 5 років. Такий спосіб поповнення капіталу є доволі популярним серед банківських установ (хоч і не для всіх доступним), оскільки боргові зобов'язання не надають їхнім власникам права на управління банком, а сплата процентів за таким боргом здійснюється за рахунок збільшення валових витрат [6]. Станом на 01.07.2016 обсяг субординованого боргу, залученого банками України, становив 22,11 млрд. грн., що складає 17,36 % їх регулятивного капіталу [4].

На сучасному етапі розвитку банківської системи України перспективним інструментом вирішення актуальних проблем підвищення капіталізації є злиття та поглинання банків. Національний банк ініціював зміни в процесі реорганізації банків, якими скорочено строки реєстраційних процедур під час реорганізації банку, затверджена спрощена процедура реорганізації банків, які, потребують додаткової капіталізації.

Одним із перспективних напрямків підвищення рівня капіталізації банків, який широко використовується в економічній практиці зарубіжних країн, також є також інтеграція банківських і небанковських фінансових інститутів [3].

Враховуючи факт, що станом на 01.09.2016 частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів банків становила 25,8 % [2], на нашу думку, позитивний вплив на рівень капіталізації вітчизняних банків матиме зниження ризиковості їх діяльності, зокрема – покращення якості активів. Цьому може сприяти законодавче забезпечення кредиторських прав банків, створення інфраструктури (кредитні бюро, рейтингові агенції, тощо), отримання від позичальників додаткової застави за кредитами, покращення роботи з повернення проблемної заборгованості (у т.ч. передача проблемних активів в управління третій особі (колектору), продаж проблемних активів непов'язаній фінансовій компанії на умовах факторингу, сек'юритизація активів) тощо.

Реалізація зазначених заходів допоможе не лише збільшити рівень капіталізації банків України, а й також підвищити конкурентоспроможність українських банків на світовому фінансовому ринку і забезпечити фінансову стабільність української економіки з перспективою подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Значення економічних нормативів в цілому по системі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34661578>
2. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34661577>
3. Єріс, Л. М. Достатність капіталу банківської системи : методи та інструменти забезпечення [Електронний ресурс] / Л. М. Єріс // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. – 2014. – Т.19. – Вип. 1/2. – С. 102-106.
4. Показники фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34978739>
5. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua/fund/analytics>
6. Крамаренко, Г. А. Банківська система України в умовах глобалізації: захист національних інтересів, безпека розвитку [Текст] / Г. А. Крамаренко // Бюлетень міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2008. – № 1. – С. 197-206.



Кокашвили Нанули

академический доктор экономики, ассоциированный профессор

Читадзе Халиана

академический доктор экономики, ассоциированный профессор

Горийский государственный учебный университет

г. Гори, Грузия

ИННОВАЦИИ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ГРУЗИИ

Современная рыночная система – это многосторонний экономический организм, главная сущность которого заключается в отношениях, организованных на истоках саморегуляции. На сегодня Грузия стремится стать страной с европейскими ценностями, стремится к политической и экономической интеграции. Одной из важнейших предпосылок будущего экономического прогресса и дальнейшего углубления процесса евроинтеграции Грузии является акцент на инновационное развитие и содействие формированию соответствующих систем.

Экономический рост, решение социальных проблем, преодоление бедности и отсталости, занятость и устранение отставания регионов в странах Европы в основном обеспечены за счет проведения инновационной политики. Инновационная политика – неразделимая часть экономической политики страны, определяющая цели, направления и методы деятельности органов государственной власти в области инноваций. Все указанное во многом зависит от нормального функционирования системы образования, ее доступности, качества интегрирования образования и науки, развития возможностей интегрирования современных технологий в учебный и исследовательский процесс и т.д. [1].

На сегодня инновационная деятельность в экономике Грузии на низком уровне, не создана и не развита инновационная инфраструктура, обеспечивающая особый режим для новшеств, что в основном связано с нехваткой собственных и привлеченных средств на предприятиях, недостатком как бюджетных, так и небюджетных источников финансирования и др.

Став на путь рыночных реформ, Грузия не оказалась готовой к работе в новых условиях инновационной сферы, ибо не было соответствующего опыта и соответствующих структур для этой деятельности. От процесса формирования и требований рынка отстает производство инновационной продукции. Есть проблемы правового и организационного характера, не создан рынок научно-технической продукции и его соответствующая инфраструктура (специальные банки, инновационные фонды, консалтинговые, лизинговые, венчурные формы, научно-технологические парки и др.), без которых предприятия не обеспечат резкое улучшение инновационной деятельности.

Полное представление об инновационной активности в той или иной стране создает удельный вес инновационных предприятий и инновационных продуктов в целом объеме производства или в структуре внешней торговли. Например, выручка инновационно-активных организаций – инновационных лидеров современного мира составляет 83%, удельный вес высокотехнологичной продукции в экспорте промышленной продукции – 20%, удельный вес инновационной продукции в выручке – больше 16 %, а в инновационных организациях заняты более половины всех работающих [4].

К началу 2015 года из существующих в стране до 4 тысяч малых предприятий только 3 % занимались инновационной деятельностью. Следует учесть то обстоятельство, что малые предприятия по своим возможностям ограничены в денежных средствах, из-за чего не удается

вложить деньги в новую технику, технологии, маркетинг, расширение производства и др.

Для преодоления трудностей необходимо целенаправленное изучение инновационной политики развитых стран ее применение с учетом особенностей страны. Все это будет способствовать активизации инновационной сферы. В странах, где активно инвестируют в инновации и технологии наблюдается быстрый экономический рост, что является важнейшим компонентом экономического развития.

Наряду с крупными фирмами и объединениями большое значение отводится малым предприятиям. В развитых странах они обеспечивают реализацию почти половины всех новшеств, к тому же следует отметить, что малые предприятия быстрее внедряют новшества, чем крупные организации, что, к сожалению, нельзя сказать о наших предприятиях.

Инновационный уровень страны отражен в разных международных оценках и рейтингах. В глобальном индексе инноваций 2013 года Грузия на 73-м месте в мире, а в 2012 – занимала 44-ое место среди 131 страны. По данным глобального инновационного индекса 2015-2016 г. г Грузия продвинулась на 9 пунктов и среди 128 стран мира заняла 64-ое место. Уровень защиты интеллектуальной собственности в стране недостаточен. По этим показателям Грузия находится на 124-м месте. Несмотря на то, что в последние годы проведены значительные мероприятия по доступности Интернета, уровень использования этого средства коммуникаций по-прежнему неудовлетворительный.

Грузия стремится стать страной, основывающейся на европейских ценностях. Предпосылок дальнейшему развитию процесса евроинтеграции является преобразование системы образования и науки. Страна является членом Единого Европейского пространства образования и принимает участие в европейском исследовательском пространстве.

В стратегии социально-экономического развития Грузии сказано, что экономическая политика правительства Грузии конкурентоспособность частного сектора считает важнейшей движущей силой развития экономики [5].

Согласно целям «Стратегии» к 2017 году наша страна займет 58-ю, а к 2020 году – 40-ю позицию. В это свой посильный вклад должно внести инновационно-технологическое развитие. Сегодня же, к сожалению, в Грузии уровень технологического развития и инновации низкий, что обуславливает низкую добавочную стоимость производимого у нас товара, вызывает нерациональное использование ресурсов и создает угрозу природным богатствам страны; незначительны и объемы расходов в частном секторе и на государственном уровне, затраченные на исследование и развитие, слаба и ограничена доступность новейших технологий, также ограничены масштабы внедрения компаниями инновационных технологий [5].

Для решения стоящих перед страной основных задач, усиления роли инновационно-технологического фактора правительство Грузии осуществляет активные капиталовложения и большое внимание уделяет развитию инноваций и технологий в стране. Основано инновационное агентство, где разрабатываются проекты, касающиеся развития инновационной инфраструктуры, открываются лаборатории на базе университетов, осуществляются специальные программы переподготовки, направленные на повышение навыков. В Грузии открыт технологический парк, проходит программа «Стартап Грузия». Все это свидетельствует о том, что в 2015-2016 г.г. позиции Грузии в рейтингах улучшатся.

Таким образом, инновационное развитие является длительным процессом и требует целенаправленной политики и стратегии. В условиях ограниченных финансовых возможностей большинство компаний для финансирования текущих потребностей производства обращаются к основным финансовым ресурсам и меньше возможности остается на их использование для

осуществления инновационных проектов.

Список использованных источников

1. Конкуренентоспособность и инновационная активность государств: анализ международных рейтингов и индикаторов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http://iee.org.ua/files/ alushta/39-denisuk-konkor_i_inov_aktiv.pdf](http://iee.org.ua/files/alushta/39-denisuk-konkor_i_inov_aktiv.pdf)
2. European Inovation Sioreboard 2009. Comparative Analysis of Innovation Performance [Text]. – EIS, 2009
3. OECD. Main Science and Technology Indicators. Arial 2000 [Электронный ресурс] / Официальный сайт ОЭСР. – Режим доступа : <http://www.oecd.org/sti/msti.htm>
4. Постановление правительства Грузии «Об утверждении стратегии социально-экономического развития Грузии «Грузия 2020» и связанных с ней некоторых мероприятий» [Электронный ресурс] (№ 40, 17.06.2014 г.). – Режим доступа : <http://sputnik-georgia.ru/economy/20140606/216611070.html>
5. Крабина, Б. Цифровая Грузия : Стратегия и план действия эллектронной Грузии 2014-2018 [Электронный ресурс] / Б. Крабина, По-Уен Лиу и др. – Режим доступа : www.dea.gov.ge/uploads/e-Georgia%20strategy%20FINAL%20Geo_doc
6. A Digital Agenda for Europe, Com (2010) 245 saboloo/2, Brussels, 26.08.2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52010AE1628>
7. Абашишвили, Г. В документе стратегического развития страны взаимоисключающие заключения. Газ. «Премьер» [Электронный ресурс] / Г. Абашишвили. – Режим доступа : Premieri.ghn/ge/com/news/view/713/



Колодійчук Анатолій

к.е.н, доцент кафедри

Ужгородський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Ужгород

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТЕЛЕФОННО-АНАЛОГОВОЇ, МЕДІЙНОЇ ТА МОБІЛЬНО-СУПУТНИКОВОЇ СКЛАДОВИХ ІКТ-ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

Телефонно-аналогова субінфраструктура ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій), незважаючи на бурхливий розвиток сучасних цифрових технологій, не втрачає свого значення і сьогодні. Крім того, саме ця складова ІКТ-інфраструктури володіє значними перспективами розвитку, враховуючи можливості її потенційної модернізації до вимог цифрової ери.

До її складу входять як застарілі декадно-крокові та координатні автоматичні телефонні станції (АТС), так і більш сучасні – квазіелектронні, електронні аналогові та електронні цифрові АТС, а також найсучасніші – інтернет-АТС, які називаються ще ІР-РВХ і є майбутнім етапом розвитку всієї телефонно-аналогової субінфраструктури, яка поступово трансформується в телефонно-цифрову субінфраструктуру. Широке впровадження ІР-АТС дозволить інтегрувати традиційні можливості телефонного зв'язку з додатковими перевагами комп'ютеризації, як-от технологіями електронної пошти, консолідації різних типів інформації (текстової, графічної, аудіо тощо) під час здійснення дзвінка, мультимедійними можливостями (відеоконференції, віртуальні збори та наради і т.д.). Крім АТС, до складу телефонно-аналогової субінфраструктури ІКТ входять також таксофонні пристрої фіксованого (дротового)

телефонного зв'язку, яких станом на початок 2016 року [1] в Україні нараховувалось 6685 штук в містах і 116 штук в сільській місцевості.

У складі інфраструктури інтрузії ІКТ доцільно також розглянути й медійну складову. Головною її рисою є мультимедійний характер технології побудови субінфраструктурних одиниць цієї складової, тобто поєднання різних типів інформації, зокрема, текстової, гіпертекстової, графічної, аудіовізуальної, відеоанімаційної форм подачі і передавання інформаційного контенту. Організаційно вона містить набір електронних засобів масової інформації, котрі продукують телепрограми та інші аудіовізуальні повідомлення і забезпечують їх масове поширення серед населення, – національні та регіональні телеканали. Станом на початок 2015 року в Україні було зареєстровано [2, с. 25] 1660 телерадіоорганізацій та провайдерів програмних послуг, що на 55 суб'єктів більше, ніж у 2010 році, або на 3,43%. В той же час, за період 2010-2015 рр. кількість суб'єктів інформаційної діяльності (телеканалів) в нашій державі зросла з 77 каналів у 2010 р. до 81 каналу у 2015 р., тобто на 5,19%. Національний телеінформаційний контент наповнюють як інформаційні канали – “5-й канал”, “112Україна”, “Канал 24”, “Еспресо TV”, “UBR”, “Hromadske.tv”, “Рада”, “Соціальна країна”, “3S.TV”, “UATV” та ін., так і загальноформатні – “1+1”, “2+2”, “Ера”, “Інтер”, “Інтер+”, “НТН”, “ICTV”, “TONIS”, “UA:Перший”, “СТБ”, “Новий канал” тощо, пізнавальні – “Мега”, “Трофей”, “Дача”, “Dobro”, “Еко-TV”, “Наука”, “Планета”, спортивні – “Sport1”, “Футбол1”, “Sport2”, “Футбол2”, просвітительські – “CNL Україна”, “Культура”, “Глас”, канали кіноєфіру – “Enter-фільм”, “Bolt”, дитячі – “ПлюсПлюс”, “Піксель TV”, “Малютко TV”, розважальні – “TET”, “Сонце”, “Qtv”, “НЛО TV”, “KPT”, “Zoom”, промоканали – “Viasat Promo”, “Shopping TV”, музичні – “M1”, “M2”, “OTV”, “Music Box UA”, “RTI”, жіночі – “K2”, “Бігуді”, “MaxxiTV”. Водночас, канали диференціюються за чисельністю телевізійної аудиторії. Так, станом за січень 2016 року [3], на першому місці за рейтингом у трьох аудиторіях – 14-49, 50 тис.+ (11,9%), 18-54, 50 тис.+ (11,5%), 25-45, 50 тис.+ (12,5%) був телеканал “1+1”, на другому місці з результатами 8,8%, 9,8% та 8,3% знаходився телеканал “Україна”. Третє місце розділили канали “Новий” (7,8% у першій аудиторії) й “ICTV” (7,6% та 7,9% відповідно у другій та третій аудиторіях відповідно). Крім загальнонаціональних каналів, в регіонах представлена широка мережа місцевих телеканалів: “Київ TV”, “Львів”, “ОТБ” (Харків), “Тиса1” (Ужгород), “Буковина” (Чернівці), “Херсон Плюс”, “TV-4” (Тернопіль), “ТВ-5” тощо.

На ринку мобільних операторів України три найбільші компанії (після реорганізації 2015/2016 рр., станом на 1 квітня 2016 р.) володіють в сумі 97,55%-часткою цього ринку, що говорить про олігополістичний характер ринку і превалювання умов недосконалої конкуренції. Це компанії “Київстар” (44,31%), клієнтами якої є 25,3 млн. абонентів, “МТС Україна / Vodafone” (36,25%), яка обслуговує 20,7 млн. абонентів та “lifecell” (16,99%), що працює з 9,7 млн. абонентами в Україні. Для проведення конкурентного аналізу ринку застосуємо індекс Лінда й приймемо наступні вихідні показники: $c_1=44,31\%$; $c_2=36,25\%$; $c_3=16,99\%$, де c_1 – частка компанії “Київстар” на українському ринку мобільного зв'язку; c_2 – ринкова доля компанії “МТС Україна / Vodafone”; c_3 – ринкова частка фірми “lifecell”. Формула розрахунку індексу Лінда для трьох найбільших компаній на ринку виглядатиме так:

$$I_3 = \frac{1}{(k-1)} \times \frac{\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m c_i}{\frac{1}{k-m} \sum_{m+1}^k c_i} = \frac{1}{2} \left(\frac{c_1}{(c_2 + c_3)/2} + \frac{(c_1 + c_2)/2}{c_3} \right) \times 100\%, \quad (1)$$

у якій c_i – ринкова частка i -компанії; I_k – співвідношення середньої ринкової частки m найбільших із k значних фірм до середньої ринкової частки решти фірм ($k-m$), в даному випадку

$k=3$. Врахувавши значення часток ринку кожної з найбільших трьох компаній, одержимо:

$$I_3 = \frac{1}{2} \left(\frac{44,31}{(36,25 + 16,99)/2} + \frac{(44,31 + 36,25)/2}{16,99} \right) \times 100\% = 119,37\% \quad (2)$$

Застосований індекс, який з одного боку ігнорує ринкову периферію, але з іншої сторони дає змогу оцінити розподіл ринкової влади між лідерами ринку, дозволив встановити достатньо концентрований характер ринку ($I_3=119,37\%$). В сумі три провідні телекомунікаційні компанії володіють понад 97,5% вітчизняного ринку, а він носить на сьогодні олігополістичний характер. Для повного конкурентного аналізу слід також визначити межу олігополії для даного ринку методом ідентифікації порогу олігополії за критерієм Лінда (L):

$$L = \frac{1}{m(m-1)} \times \sum_{i=1}^m Q_i, \quad (3)$$

де m – кількість значущих компаній на ринку (в числовому вираженні від 2 до n), в нас $m=3$; i – кількість провідних компаній з загальної кількості значущих компаній m ; Q_i – відношення середньої ринкової частки i -компаній до середньої ринкової частки $(m-i)$ компаній (інших значущих фірм).

Даний критерій обчислюється покроково до досягнення співвідношення, коли $L_m > L_{m+1}$. Підставимо дані і отримаємо наступне:

$$Q_2 = \frac{80,56}{2} \div \left(\frac{97,55 - 80,56}{3 - 2} \right) = 2,37; \quad L_2 = 0,5 \cdot 2,37 = 1,19 \quad (4)$$

Здійснений розрахунок вказує на те, що класичну олігополію на ринку мобільного зв'язку України формують лише дві провідні компанії: "Київстар" та компанія "МТС Україна / Vodafone", що в сумі займають частку 80,6% від всього ринку. Рівень монополізації ринку обчислимо за допомогою індексу Герфіндаля-Гіршмана:

$$HHI = \sum_{i=1}^n c_i^2 = 44,31^2 + 36,25^2 + 16,99^2 + \dots = 3566,1 + \dots > 1800 \quad (5)$$

Обрахунок індексу ННІ показує, що ринок високомонополізований і для трьох найкрупніших фірм значення індексу більше норми у 1,98 разу. Такий стан ринку вимагає жорсткого державного втручання у сферу національного телекомунікаційного мобільного зв'язку, в той же час операції злиття і поглинання на ньому не дозволяються.

Таким чином, встановлена розрахунками монополізованість ринку телекомунікаційних послуг та повна його залежність від зарубіжних компаній посилюють загрози для розвитку національної інформаційної системи.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Держстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Засоби масової інформації та книгодрукування в Україні у 2015 році [Текст] / Статистичний бюлетень. – К.: ДССУ, 2016. – 26 с.
3. Топ-телеканалов України в лютому 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mresearcher.com/2016/03/>



Комасюк Олександр

слухач магістратури

Науковий керівник: д.е.н., професор Правдюк Н.Л.

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ: ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ

В епоху постіндустріального розвитку світової економіки інформація стає визначальним чинником виробництва, без урахування якого нівелюються будь-які перспективи економічного зростання. Вона як продукт бухгалтерського обліку сьогодні повинна відображати більш складні, глобальні та швидко змінювані бізнес-процеси, забезпечуючи здатність менеджменту адекватно реагувати на виклики економічного буття.

Втім, практика засвідчує, що облікова система підприємств часто не формує адекватного сучасним умовам інформаційного забезпечення, що призводить до його невідповідності інформаційним потребам, запитам й очікуванням користувачів та втрати їх довіри до інституту бухгалтерського обліку. У зв'язку з цим об'єктивно постає проблема формування облікової інформації, яка б відповідала цільовим критеріям різних груп користувачів та в усіх необхідних аспектах відображала фінансово-господарську діяльність підприємств, розробки організаційно-методичних підходів до оцінки та контролю її якості [1].

Інформація є визначальним чинником, що характеризує рівень безпеки аграрного бізнесу. Висока проінформованість керівників та менеджерів про бізнес-процеси й загрози дозволяє мінімізувати ризики та забезпечити конкурентні переваги. В інформаційній системі аграрного підприємства лівова частка припадає на обліково-аналітичну інформацію [2].

Обліково-аналітичне забезпечення як інформаційний ресурс управління досліджували як вітчизняні так і зарубіжні науковці. Варто згадати про фундаментальні праці з обліку, що мають прямий зв'язок з тематикою обліку, аналізу та звітності діяльності підприємств, зокрема монографію Патона В. і Литтлтона А. [3], що досі, незважаючи на поважний вік першого видання (1936), залишається базовим джерелом у питанні визначення стандартів корпоративного обліку.

Серед проблем, що залишаються невирішеними, слід виділити питання визначення дефініції «обліково-аналітичне забезпечення». Досі серед науковців немає єдиного підходу до того, чим є обліково-аналітичне забезпечення – процесом, системою показників чи звітності, кінцевим інформаційним продуктом тощо (табл.1). Відсутність єдиного підходу щодо цього гальмує можливості визначення принципів його формування, особливо у контексті інформаційного забезпечення управління.

Варто відзначити, що обліково-аналітичне забезпечення розглядають як сукупність детально розроблених форм і методів комунікації між підрозділами, забезпечення оперативності зібрання та накопичення інформації, поточне планування діяльності структурних підрозділів, контроль за рівнем витрат матеріальних, фінансових трудових ресурсів, аналіз та прогнозування фінансового становища. В той час, Коренева Т. вважає, що інноваційне обліково-аналітичне забезпечення повинно сприяти підвищенню функціональної організованості бізнес-структур за рахунок інтеграції та систематизації однорідних даних для забезпечення менеджерів достовірною та релевантною інформацією з метою досягнення фінансової стабільності та стійкості у практиці ведення бізнесу.

Таблиця 1

Бачення терміну «обліково-аналітичне забезпечення» вченими-економістами

Автор	Визначення
Безродна Т. М.	процес підготовки обліково-аналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості [4]
Вольська В. В.	сукупність процесу збору, підготовки, реєстрації та зведення облікової інформації підприємств залежно від законодавчо встановленої системи ведення обліку і проведеного на основі цієї інформації глибокого аналізу із застосуванням певних методів і прийомів [5]
Юзва Р. П.	сукупність облікових та аналітичних процесів, об'єднаних в обліково-аналітичну систему та спрямованих на задоволення інформаційних потреб користувачів шляхом перетворення первинної інформації в узагальнюючу, згідно з визначеними цілями, а також нормативно-правовим, методичним, організаційним, програмним, математичним, технічним та ергономічним забезпеченнями [6]
Брик Г.	система накопичення, узагальнення та передавання інформації, яка допомагає керівникам приймати рішення, здійснювати планування та контролювати діяльність суб'єкта господарювання [7]
Родкіна В. В.	інтерактивну структуру, яка включає персонал, обладнання і процедури, об'єднані інформаційним потоком, який використовується логістичним менеджментом для планування, регулювання, контролю та аналізу функціонування й розвитку підприємства [8]
Шимоханська Т. В.	інформаційну систему, яка складається із взаємопов'язаних підсистем: бухгалтерського, фінансового, управлінського, податкового обліку; звітності, для різних потреб користувачів; аналізу фінансово-господарської діяльності та фінансового аналізу звітності [9]

На нашу думку, обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку підприємства становить єдність систем обліку, аналізу та аудиту, об'єднаних інформаційними потоками для управління економічними процесами, при виборі (або реалізації) напрямків сталого розвитку та варіантів їх фінансування. Бухгалтерський облік та економічний аналіз, як основні частини інформаційної системи, забезпечують оперативною інформацією внутрішніх користувачів для розробки стратегії й тактики діяльності організації. І саме обліково-аналітичне забезпечення створює середовище економічної довіри серед усіх учасників господарських відносин: постачальників і підрядників, покупців і замовників, засновників, податкових органів, кредитних організацій, страхових компаній і т. ін.

Список використаних джерел

1. Правдюк, Н. Л. Якість облікової інформації: сутність та методика оцінки [Текст] / Н. Л. Правдюк., М. В. Правдюк // Облік і фінанси. – 2016. – № 2 (72). – С. 57-65.
2. Мулик, Я. І. Формування системи формування обліково-аналітичного забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах аграрного бізнесу [Електронний ресурс] / Я. І. Мулик. – Режим доступу : <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/viewFile/4914/4841>
3. Paton, W. An Introduction to Corporate Accounting Standards [Text] / W. Paton, A. Littleton. – 23rd printing. – American Accounting Association, 1996.
4. Безродна, Т. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття [Електронний ресурс] / Т. М. Безродна // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2008. – № 10 (128). – Ч. 2. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSU/2008_10_2/bezrodna.pdf.
5. Вольська, В. В. Методичні підходи до обліково-аналітичного забезпечення та аудиту управлінської діяльності аграрних підприємств [Текст] / В. В. Вольська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – № 3 (24). – С. 83-88.
6. Юзва, Р. П. Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємств спиртової промисловості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 / Р. П. Юзва. –

Тернопільський національний економічний університет. – Т., 2011. – 20 с.

7. Брик, Г. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами [Електронний ресурс] / Г. Брик. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2014_12_16_lutsk/sekcija_2_2014_12_16/oblikovo_analitichne_zabezpechennja_upravlinnja_vitratami_pidpriemstva/75-1-0-1139.

8. Родкина, А. Т. Информационная логистика [Текст] / А. Т. Родкина. – М. : Экзамен, 2001. – 288 с.

9. Шимоханская, Т. В. Концепция учетно-аналитического обеспечения устойчивого развития организации [Текст] / Т. В. Шимоханская // Экономические науки. – 2011. – № 5 (78). – С. 346-354.



Корженівська Наталія

к.е.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет

м. Кам'янець-Подільський

ЕКОСЕСТЕЙТ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Процес розвитку економік країн світу супроводжується поступовими змінами напрямів реалізації взаємовідносин між їх учасниками. Посилюється конкурентна боротьба, підвищується вимоги щодо якісного складу суб'єктів ринкових відносин, у тому числі за критеріями умов ведення бізнесу, екологічності та безпечності формування і використання ресурсної складової. Особливо помітними означені напрямки глобалізаційних процесів виявляються в аграрній сфері, яка є однією з пріоритетних в напрямку економічного зростання України.

З метою захисту інтересів національних товаровиробників аграрної продукції та виявлення і попередження можливим загрозам і небезпекам пропонуємо використовувати можливості екосистейту, об'єктом дослідження якого є «...глобальна, безпека держави, регіонів, підприємств, організацій і окремих особистостей, що обумовлюється станом економіки, який з боку суспільства повинен зберігатися і розвиватися в прогресуючих масштабах»; предметом - діяльність особистості, суспільства, держави та її інституцій по захисту їхніх інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз як в економіці в цілому, так і в окремих сферах економічної діяльності [1].

Ресурсний простір суб'єктів господарювання, сфера діяльності яких представлена аграрною галуззю, насамперед визначається наявністю землі, як предмета праці, що й формує одну з ключових особливостей їх економічних взаємовідносин. Інші види ресурсної складової, як то фінансова, матеріально-технічна, інформаційна, кадрова, також вимагають аналітичного підходу у питанні їх формування та використання. Такий підхід потребує дослідження безпекової складової, що дозволить розробляти алгоритми пошуку та усунення загроз і небезпек.

Сільське господарство, як основна галузь, є головним роботодавцем для населення у сільській місцевості. Позиції сільського господарства в економіці України можна оцінювати за показниками виробництва та розподілу валового внутрішнього продукту. Брак сильної аграрної політики у поєднанні з іншими проблемами галузі викликало застій і навіть скорочення сільськогосподарського виробництва протягом останніх двох десятиліть. Ціни на сільськогосподарські товари і харчову продукцію доходять до рівня розвинутих країн Європи,

незважаючи на той факт, що заняття землеробством і тваринництвом не дає більшого прибутку працівникам і їх сім'ям у сільській місцевості. Натомість, фермери, особливо невеликі, зіткнулися з нестабільною ринковою ситуацією, намагаючись покращити продуктивність з використанням застарілої та старомодної традиційної технології і борючись із бідністю. Таке становище потребує всебічного та комплексного підходу до розвитку галузі, головним чином, за допомогою політики і втручання органів влади та використання засобів екосистеми. Приватизація земель і новий підхід до ринкової економіки не дали очікуваних результатів.

Особливості, які ми можемо спостерігати в процесі проведення земельної реформи можна показати наступним чином:

1. Затяжний характер. Процес реформування земельних відносин розпочався в Україні 1991 р.
2. Супроводження земельної реформи в країні незадовільною роз'яснювальною роботою.

Дискусійними на сьогодні залишаються питання оцінки землі, обмеження володіння та розпорядження нею, контроль з боку держави над цільовим використанням земель та дбайливим до них ставленням та інші, які турбують і нинішніх пайовиків, і майбутніх інвесторів та й багатьох інших громадян країни.

Формуючи ресурсний потенціал аграрні підприємства враховують кредитні ризики, нестабільність цінового механізму, податкові зміни. При його використанні важливо оцінити співвідношення можливих економічних вигод з обсягом зусиль, витрачених на формування ресурсної бази та необхідності періодичного її оновлення як в грошовому вимірюванні так і за допомогою методів емпіричних досліджень. Засоби екосистеми сприятимуть визначенню послідовності кроків, необхідних для запобігання можливих кризових явищ та небезпек, що дозволить удосконалювати механізми оцінки економічних ризиків при обґрунтуванні управлінських рішень.

Застосування екосистеми дозволить підвищувати конкурентоспроможність аграрних підприємств та при розробці і реалізації стратегій її забезпечення використовувати інструменти економічної безпеки, які є складовими на етапі фази побудови алгоритму розробки варіантів такої стратегії [2].

На жаль досвід з вивчення підприємств аграрної сфери дозволяє зробити висновок про упереджене ставлення до використання екосистеми як засобу реалізації економічної безпеки, що може бути частково виправдане лише недостатністю розвитку інституціонального середовища. Тому вважаємо необхідним наголосити на необхідності посилення застосування державного чинника при розробці механізмів та визначенні пріоритетів ефективних економічних відносин, формуючи і використовуючи ресурси аграрними підприємствами.

Список використаних джерел

1. Чубукова О. Ю. Система економічної безпеки (екосистейт): сутність, структура / О.Ю. Чубукова, Т.Є. Воронкова [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3169>
2. Плотницька С. І. Ресурсний потенціал підприємства як фактор побудови ефективної стратегії конкурентоспроможності / С. І. Плотницька. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4478>



Корнейчик Марина

студентка

Петровец Анна

студентка

Лукашик Лариса

к.э.н., доцент

Полесский государственный университет

г. Пинск, Республика Беларусь

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ДОХОДНОЙ ЧАСТИ БЮДЖЕТА США, ГЕРМАНИИ И ФРАНЦИИ

Бюджеты всех уровней развитых государств характеризуются преобладанием налоговых доходов. В доходах центрального бюджета они достигают 80-90%, а в США – более 95%. В бюджетах членов федерации (федеративные государства) и местных бюджетах удельный вес налогов составляет более 50%.

Сегодня Соединенные Штаты Америки считаются одним из самых развитых государств на планете с самой крупной и мощной экономикой. Бюджет США состоит из трех уровней: федерального бюджета, бюджетов штатов и местных бюджетов. Основным источником доходов бюджетов всех уровней являются налоговые поступления. Одни виды налога взимаются на всех трех уровнях, другие – на одном или двух уровнях. На каждом из уровней взимаются такие налоги, как подоходный налог с населения, налог на прибыль корпораций.

Доходы федерального бюджета в основном складываются из прямых налогов: подоходного налога с населения, налога на прибыль корпораций, социальных налогов. Косвенные налоги: акцизы, таможенные пошлины – составляют незначительную часть бюджета.

Самую крупную статью доходов федерального бюджета США составляет подоходный налог с населения. Он взимается по прогрессивной шкале. Удельный вес в структуре доходов бюджета составляет 48% поступлений (рис. 1).

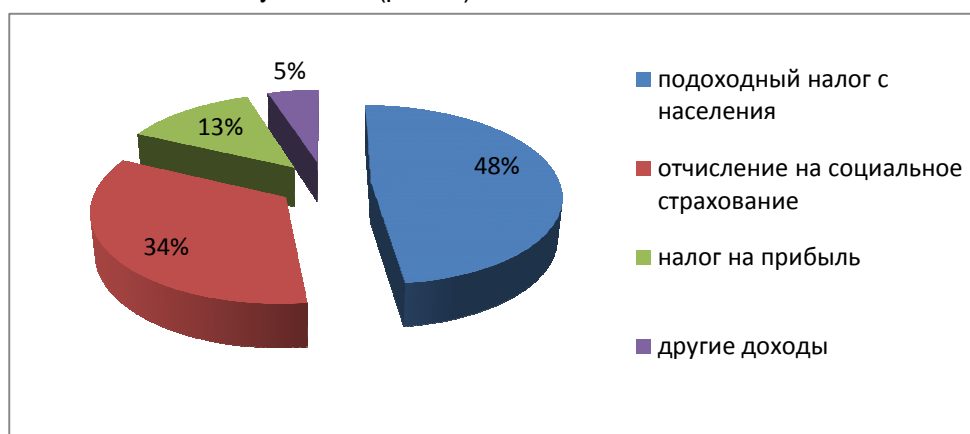


Рис. 1. Структура доходов федерального бюджета США

Второе место в структуре налогов обеспечивают отчисления на социальное страхование. Они составляют 34% поступлений этого уровня. Ставка меняется ежегодно при формировании бюджета. Но облагается не весь фонд заработной платы, а только первые 48,6% в год в расчете на каждого занятого.

Налог на прибыль корпораций занимает лишь третье место в доходах федерального бюджета, доля которого в объеме поступлений составляет 13%. Основная ставка налога на прибыль корпораций – 35 %, но вносится он ступенчато. За первые 50 тыс. долл. прибыли уплачивается 15 %, за следующие 25 тыс. долл. – 25 % и лишь на оставшуюся сумму вступает в действие основная ставка налога. Такое ступенчатое налогообложение серьезно поддерживает предприятия малого бизнеса.

Доходная часть бюджетов штатов формируется, прежде всего, за счет налога на продажи. Он является косвенным налогом на потребление (схожим с налогом на добавленную стоимость). Обычно им не облагаются продовольственные товары за исключением реализованных в ресторанах. Ставка налога колеблется от 3 до 8,25% и устанавливается правительствами самих штатов. Удельный вес в структуре доходов бюджетов штатов в 2014 году составлял более 40%, в то время как подоходный налог с населения – 21%, налог на прибыль корпораций – 7%.

Источником доходов местных бюджетов являются местные налоги, в первую очередь, налог на недвижимость, удельный вес которого в общем объеме доходов составляет 37%. Его уплачивают как физические, так и юридические лица. Ставки налога варьируются в размерах от 0,5 до 5%. Подоходный и социальный налоги на этом уровне не играют существенной роли [1].

Согласно Конституции Германии в стране действует два уровня государственной власти: федеративной республики (федерации) и земель (членов федерации). Налоговые поступления составляют 4/5 всех доходов бюджета, причем на 2/3 налоговые поступления формируются за счет прямых налогов (подоходного или налога на зарплату, корпорационного, промыслового). Однако их доля в бюджетах различных уровней разная. В бюджетных доходах федерации и земель она составляет соответственно: 9/10 и 7/10.

Также как и в США, в Германии ведущее место в доходах бюджета принадлежит подоходному налогу. Удельный вес в структуре доходов бюджета составляет 41% (рисунок 2). Он взимается по прогрессивной шкале. Его минимальная ставка – 19 %, максимальная – 47,5 %. Удержание налога из заработной платы происходит на основе налоговой карты.

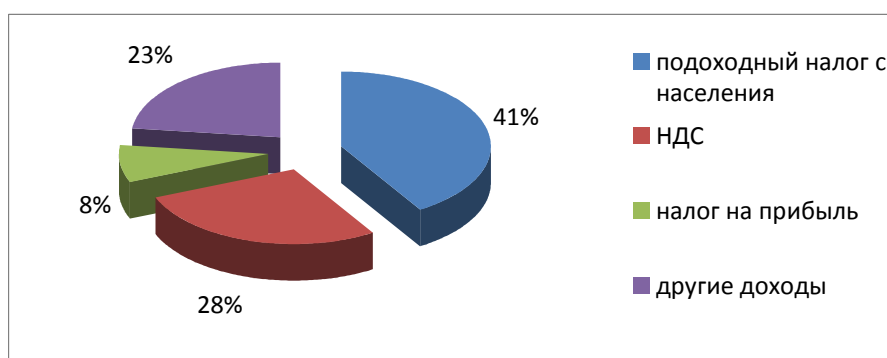


Рис. 2. Структура доходов федерального бюджета Германии

Наиболее высокие доходы приносит государству также НДС, доля которого в доходах бюджета равна примерно 28% — это второе место после подоходного налога. Общая ставка налога в настоящее время составляет 19 %, однако на продукты питания и с/х продукция, печатные издания/книги, билеты, гостиничные услуги она равна 7%. Эта ставка не распространяется на обороты кафе и ресторанов. Предприятия сельского и лесного хозяйства освобождены от уплаты налога на добавленную стоимость. Освобождены и товары, идущие на

экспорт.

В Германии установлены две основные ставки корпорационного налога на прибыль. Налог на доходы корпораций взимается с балансовой прибыли компаний. Если прибыль не распределяется, то ставка налога 31 %. На распределяемую в виде дивидендов прибыль ставки существенно ниже – 15 %. Проценты по ссудам не облагаются налогом, а дивиденды выплачиваются из прибыли за минусом налога. Он составляют 8% поступлений бюджета.

Один из основных местных налогов – это промысловый налог, которым облагаются предприятия, товарищества, физические лица, занимающиеся промышленной, торговой и другими видами деятельности. Базой для исчисления налога служат прибыль от занятия промыслом и капитал компании. Налоговая ставка определяется муниципальными органами. Доля промыслового налога в доходах бюджета земель более 70% [2].

В отличие от большинства развитых стран во Франции преобладают косвенные налоги в доходах государственного и местных бюджетов, которые составляют более 60% всех поступлений.

Основная доля поступлений принадлежит налогу с оборота, который функционирует как НДС. Удельный вес данного налога в доходах бюджета равен 42% (рис. 3).

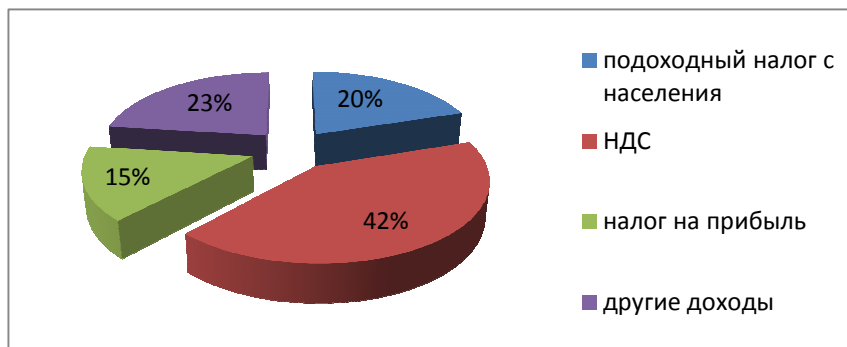


Рис. 3. Структура доходов бюджета Франции

Он взимается по следующим ставкам: стандартной 19,6 % и сниженным 2,2 % и 5,5 %. Повышенная ставка 22 % – устанавливается в основном на алкоголь, автомобили, табачные изделия, предметы роскоши.

Среди прямых налогов доминирует налог с доходов физических лиц. Подоходный налог с физических лиц составляют 20% поступлений в бюджет. Плательщиком данного налога считают так называемую фискальную единицу – семью в составе супругов и лиц, находящихся на иждивении. Для одиноких фискальной единицей является соответственно сам человек. Подоходный налог взимается с лиц, доход которых превышает необлагаемый минимум (25610 евро в год). Применяется шестирядная прогрессивная шкала. Минимальная ставка 10,52 %, максимальная – 75 %.

Налог на прибыль компаний распространяется на доходы, полученные от деятельности на территории как резидентами, так и нерезидентами. Базовая ставка налога – 34,4 % чистой прибыли, для компаний, которые реализуют нефть и газ, ставка повышена до 50 %. По сниженной ставке 20,9 % облагаются сельскохозяйственные фермы. Удельный вес налога на прибыль в доходах бюджета составляет 15% [1].

Таким образом, доходы бюджетов рассмотренных стран в основном формируются за счет налоговых поступлений. США и Германия больше ориентированы на прямые налоги, в то время как в доходах бюджета Франции преобладают косвенные налоги. Преобладание прямых налогов говорит о высокой степени справедливости распределения доходов в обществе.

Список использованных источников

1. Федеральные налоги как основа налоговой системы экономически развитых стран мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.moluch.ru/archive/54/7303/>. - Дата доступа: 24.11.2015.
2. Финансовые системы зарубежных стран [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.studfiles.ru/preview/849307/page:2/>. - Дата доступа: 26.11.2015.



Королева Наталия
к.э.н., доцент кафедры
Левченко Александр
к.э.н., доцент кафедры
Белгородский государственный технологический
университет им. В.Г. Шухова
г. Белгород, Россия

РЕГИОНАЛЬНЫЕ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ СТРОИТЕЛЬСТВА КИТАЙСКО-ПАКИСТАНСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО КОРИДОРА ДЛЯ КНР

Проект возрождения Великого шелкового пути открывает целый ряд стратегических перспектив развития экономики, социальной, культурной и туристической сфер для стран-участниц. Китайская инициатива «Один пояс, один путь» предполагает реализацию трехэтапного проекта строительства трансграничных коридоров при участии более 60-ти стран Европы, Азии, Восточной Африки и Океании. Ожидаемый совокупный объем инвестиций в течение неопределенного временного горизонта, по разным оценкам, составит от 4 до 8 трлн. дол. [1]. Новый Шелковый Путь с Востока на Запад будет пролегать через «Южный коридор» (через Иран), «Северный коридор» (через Россию) и «Центральный коридор», который свяжет Турцию и Европу с республиками Средней Азии, Афганистаном, Пакистаном и Китаем.

Ключевой интерес Китая в строительстве КПЭК лежит в плоскости топливно-энергетической безопасности, для обеспечения которой Пекину необходим доступ к арабской нефти (60% «черного золота» КНР импортирует с Аравийского полуострова) в обход Малаккского пролива, Южно-Китайского и Восточно-Китайского морей, где в последнее время наблюдается обострение международной обстановки. Отсутствие флота в районе Персидского залива и выхода к Аравийскому морю создавали угрозу коллапса китайской экономики в случае возникновения военного конфликта и наложения эмбарго на поставки топлива. Строительство порта Гвадар позволило не только снизить военно-политические риски крупнейшего мирового импортера нефти, но и сократить длину морского пути транспортировки углеводородов с 12 до 3 тысяч км с последующей перегрузкой в порту на сухопутный транспорт и доставкой в западную китайскую провинцию Синьцзянь (СУАР).

Еще один геополитический интерес Китая продиктован необходимостью создания сильного союзника в лице Пакистана для укрепления позиций на территориях, граничащих с нестабильным Афганистаном. После вывода иностранных войск из Афганистана расширение влияния вооруженной оппозиции открыло возможности для активизации деятельности антиправительственных сил в СУАР и возобновления их связи с Талибаном. При этом внешние игроки, заинтересованные в провоцировании внутренних конфликтов в КНР, могут оказывать

давление посредством разжигания межэтнического противостояния в автономных районах. В настоящее время значительно активизировалась организация «Исламское движение Восточного Туркестана». Согласно данным спецслужб США, члены указанной организации вербуют молодых людей среди населения государств Центральной Азии.

Однако, наряду с внешними угрозами, дестабилизирующие факторы существуют и в самом Китае, а именно, в развивающейся западной провинции СУАР, которая, несмотря на большие объемы правительственных инвестиций и высокие темпы экономического роста, остается дотационным, преимущественно аграрным, регионом [2]. В этой связи актуализировалась проблема ханьского национализма. Во-первых, необходимость субсидирования Синьцзяна восточными провинциями вызывает рост недовольства со стороны крупных предпринимателей и членов правительства. Во-вторых, реализовывать правительственную программу принудительного переселения этнических ханьцев в слабо развитые западные районы становится все труднее. Население сопротивляется насильственному перемещению, а молодежь стремится переехать из СУАР в южные и юго-восточные провинции, или эмигрировать. В-третьих, получение правительством СУАР полномочий применять силу для подавления любых проявлений терроризма или экстремизма обострило напряженность в автономии. В период с ноября 2013 года по январь 2014 года в СУАР во время пяти столкновений местных жителей с полицией были убиты 30 представителей национальных меньшинств, 100 чел. получили ранения.

Таким образом, условием привлечения иностранных инвестиций для развития Синьцзяна является стабилизация социально-политической ситуации в провинции, чему будет способствовать налаживание трансграничной торговли с соседними странами. Строительство экономического коридора стратегически важно для СУАР – региона приоритетного развития КНР.

Геополитические последствия строительства КЭЗК в континентальном масштабе заключаются в формировании базы для дальнейшей региональной интеграции стран «Большой Южной Азии» (Китая, Афганистана, Ирана, Пакистана и других государств до Мьянмы), а также в создании возможностей для изменения современного мироустройства с доминирующей ролью доллара в международных расчетах. Совокупные средства инициированных Пекином Фонда Шелкового пути (40 млрд. дол.) и Азиатского Банка Инфраструктурных Инвестиций (100 млрд. дол.) сопоставимы с активами Азиатского Банка Развития, почти равны активам Всемирного Банка, и только в 2,5 раза меньше ресурсного потенциала МВФ. Принимая во внимание подписание Китаем прямых торговых договоров со странами-партнерами в рамках свопов национальных валют («российский рубль - юань», «турецкая лира - юань» и т.д.), постепенная дедоларизация представляется одним из возможных сценариев развития глобальной экономики в XXI веке.

Список использованных источников

1. Getting lost in 'One Belt, One Road' [Электронный ресурс] / Ejinsight. – [12.04.2016]. – Режим доступа : <http://www.ejinsight.com/20160412-getting-lost-one-belt-one-road/> – Дата доступа: 11.09.2016.

2. Our bulldozers, our rules [Электронный ресурс] / The Economist. – [02.07.2016]. – Режим доступа : <http://www.economist.com/news/china/21701505-chinas-foreign-policy-could-reshape-good-part-world-economy-our-bulldozers-our-rules>. – Дата доступа: 11.09.2016.

3. Растворцева, С. Н. Обзор исследования влияния международных интеграционных процессов на социально-экономическое неравенство регионов [Текст] / С. Н. Растворцева, А. С. Ченцова, Д. И. Усманов // Вестник БГТУ им. В.Г. Шухова. – 2014. – №5. – С. 156-160.



Котюх Анастасія

студентка

Научный руководитель: старший преподаватель Кот Н. Г.

Брестский государственный технический университет
г. Брест, Республика Беларусь

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СУБЪЕКТОВ ТРАНСГРАНИЧНЫХ РЕГИОНОВ

Переход на международные стандарты в области учета, анализа и аудита требует обеспечения информативности и прозрачности отчетности о результатах деятельности организаций. В современных условиях она должна содержать всю необходимую аналитическую информацию в форме, максимально удовлетворяющей запросы всех ее пользователей. Особое значение приобретает не только правильное структурное построение форм финансовой отчетности, но и наполнение их полезной и достоверной аналитической информацией о финансово-хозяйственной деятельности организации. Поэтому проблема реформирования бухгалтерской отчетности в соответствии с современными требованиями управления и международными стандартами остается одной из приоритетных и актуальных [1].

При составлении баланса возникают следующие проблемы искажения информации:

1. По степени влияния на достоверность:

- существенные;
- несущественные.

2. По характеру возникновения:

- непреднамеренные;
- преднамеренные.

3. По объекту посягательства:

- материальные;
- денежные.

4. По способу отражения:

- неполнота учета фактов хозяйственной жизни;
- необоснованность учетных записей;
- ошибки в периодизации;
- ошибки в оценке.

В сложившейся экономической ситуации многие белорусские компании несут убытки и руководителями ставится вопрос об их ликвидации. Для оправданности данных действий необходимо реально оценить возможности компании продолжать свою деятельность. Такой вывод можно сделать на основании производного ликвидационного баланса.

Необходимым является приведение уставного фонда к размеру, соответствующему стоимости объекта. Для этого производится корректировка статей баланса [3].

Производный ликвидационный баланс составляется в соответствии с действующими правилами ведения бухгалтерского учета и отчетности и характеризует имущественное и финансовое положение юридического лица (активы и пассивы) по состоянию на момент истечения срока для предъявления требований кредиторов, указанного в сообщении о ликвидации юридического лица. Данный баланс даст наиболее реальную и точную информацию о состоянии компании.

Таблица 1

Корректировка статей баланса

Статья баланса	Отражение в финансовом балансе	Отражение в ликвидационном производном балансе
Нематериальные активы	Остаточная стоимость	Часть оценивается по рыночной стоимости (товарный знак), а часть – с учетом износа и начислением амортизации
Основные средства	Остаточная стоимость	Рыночная стоимость. Отражение отдельной строкой стоимости земельных участков
Незавершенное строительство	Стоимость существующего объекта (сумма затрат на него)	Реальная рыночная стоимость объекта, соответствующая текущей рыночной и строительной ситуаций
Доходные вложения в материальные ценности	Остаточная стоимость	В соответствии с МСФО предпочтителен метод справедливой стоимости
Долгосрочные финансовые вложения	Учетной оценки	По рыночной стоимости при условии формирования резерва под обесценение вложений в ценные бумаги.
Сырье, материалы и другие аналогичные ценности	По стоимости, определяемой исходя из используемых способов оценки запасов.	В соответствии с МСФО (IAS) 2 запасы должны оцениваться по наименьшей из двух величин: по себестоимости или по чистой цене продажи
Налог на добавленную стоимость по приобретенным ценностям (НДС)	Насчитывается НДС по одним объектам, к зачету берем по другим, получая в результате в отчетности абсолютно не соответствующие реальности суммы	Расчет НДС по сопоставимым объектам, то есть добавленной стоимости
Краткосрочная дебиторская задолженность	Отражают общей суммой	Реструктурировать группу на надежную и сомнительную
Уставный капитал	Отражается стоимость внесенного капитала учредителями без последующей переоценки имущества	Переоценка капитала по рыночной стоимости

Источник: собственная разработка

Список использованных источников

1. Международные стандарты финансовой отчетности. Информационный портал [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://msfo.bl.by/articles/71432.php4996>. – Дата доступа: 03.04.2016.
2. Бусел. Информационный портал [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://busel.org/texts/cat9uv/id5cwbeew.htm>. – Дата доступа: 28.11.2015.



Кузів Юлія

студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Палка І.М.

Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій
м. Тернопіль

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ В СИСТЕМІ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКУ

В умовах жорсткої конкуренції на ринку виживають ті підприємства, які правильно оцінили свої можливості при позиціонуванні товару. Факторами, що визначають позицію товару на ринку, є не тільки ціни і якість, але також і виробник, дизайн, знижки, обслуговування, імідж товару і співвідношення цих факторів.

Позиціонування включає комплекс маркетингових елементів, з допомогою яких споживачів необхідно переконати, що мова йде про товар, створений саме для них. Вибір країни і цільового ринку частково вирішує питання про позиціонування товару. Для його остаточного вирішення слід в свідомості потенційних покупців і споживачів створити думку про те, що запропонований товар володіє цілим рядом переваг в порівнянні з аналогічними товарами конкурентів. Іншими словами, товар, що пропонується, повинен асоціюватися в свідомості його споживачів з можливістю отримання певних переваг в процесі його споживання.

Позиціонування товару являє собою процес забезпечення його конкурентоспроможного становища на ринку, яке знайшло б відображення в ієрархії цінностей, створених у свідомості потенційних покупців.

Конкурентоспроможність підприємства розглядали у своїх працях такі зарубіжні та вітчизняні економісти, як А. Градов, М. Портер, Р. Фатхутдінов, А.В. Костін, О.К. Філатов та багато інших. Але з розвитком суспільства дане питання потребує подальшого дослідження та розроблення нових підходів до його розуміння.

Конкуренція в економічній діяльності одночасно є і рушійною силою, і формою боротьби. У зв'язку із глобалізацією ринків на фоні складної економічної ситуації, дослідження спроможності підприємств конкурувати є актуальною проблемою як для економіки в цілому, так і для окремих підприємств.

Конкуренція – найважливіша ланка всієї системи ринкового господарства. На сучасному етапі світового розвитку конкуренція як рушійна сила змушує виробників товарів постійно шукати нові шляхи підвищення їхньої якості, зниження ціни, підвищення якості сервісу. У зв'язку з дефіцитністю ресурсів постає нова проблема – їх економія за рахунок спрощення конструкції й підвищення якості.

Конкурентоспроможністю підприємства – його комплексна порівняльна характеристика, яка показує ступінь переваг над підприємствами-конкурентами по сукупності оціночних показників діяльності на певних ринках, за певний проміжок часу.

Найважливішими параметрами-характеристиками конкурентоспроможності підприємства, факторами, що впливають на неї є конкурентоспроможність продукції та здатність до адаптації в умовах змін зовнішнього середовища. Швидка ж адаптація забезпечується комплексом технічних, технологічних, інтелектуальних, організаційних та економічних характеристик. Конкурентоспроможністю товару є його перевагою на ринку, яка забезпечує успішний збут в умовах конкуренції.

Конкурентоспроможність товару характеризується параметрами якості і ціни споживання.

Ціна споживання визначається як сума ціни продажу й усіх витрат покупця (користувача), що мають місце протягом терміну експлуатації (використання) товару, а якість товару – сукупність властивостей і характеристик продукції, які додають їй здатності задовольняти певні потреби покупців у процесі використання, споживання товарів.

Отже, конкурентоспроможність характеризує властивість об'єкта задовольняти певну конкретну потребу в порівнянні з аналогічними об'єктами ринку. Конкурентоспроможність продукції визначається як її перевага у порівнянні з будь-якою продукцією при задоволенні покупцем його потреб. Тобто це ступінь відповідності продукції на певний момент вимогам цільових груп споживачів або обраного ринку за найважливішими характеристиками: технічними, економічними, екологічними.

Список використаних джерел

1. Липчук, В. В. Маркетинг: навч. пос. [Текст] / В. В. Липчук, Р. П. Дудяк, С. Я. Бугіль, Я. С. Янишин. – Львів : „Магнолія 2006”, 2012. – 456 с.
2. Петруня, Ю. Є. Маркетинг : навч. посіб. [Текст] / Петруня Ю.Є. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. – 2010. – 351 с.



Лаврук Віталій

к.е.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет

м. Кам'янець-Подільський

Лаврук Олександр

к.е.н., асистент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

м. Чернівці

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА

Аграрна політика України, яка стосується регіональних секторів громадського тваринництва і селянських господарств населення, повинна враховувати рівень продовольчої безпеки і задоволення населення у продукції тваринництва; стан екологічної рівноваги стосовно ліквідації забруднення природного середовища тваринницькими фермами і комплексами; існування соціально-економічної безпеки (наявність безробіття сільського населення) та економічної безпеки (становлення ринкових і товарних відносин, попередження банкрутства). У результаті «...на відміну від очікувань економічного піднесення та швидкого зростання ситуація змінилася на кризову» [2, с. 229].

Трансформаційні зміни, які відбулися у сільськогосподарському виробництві призвели в основному до подрібнення та ліквідації великих господарств, руйнування оправданих себе тваринницьких комплексів і порушення інтеграційних зв'язків між товаровиробниками і переробниками тваринницької продукції. Зазвичай аграрні трансформації, що здійснюються спонтанно, не завжди досягають бажаних і вмотивованих результатів, у більшості випадків вони руйнують організаційну, матеріально-виробничу структуру підприємств, не спонукають до проведення модернізації їхніх галузей, не створюють можливості для відтворення і розвитку виробничого потенціалу.

Такі зміни відбувалися внаслідок недосконалості аграрної політики і недосконалої організації її здійснення [3], але в основному за рахунок того, що на початку трансформаційного періоду чітко не були визначені мета та завдання такого роду перетворень. У результаті поведінка підприємств певний час направлялася в основному на виживання і очікування чергових змін у сільськогосподарському виробництві. У цьому контексті важливе значення має розробка системи наукового забезпечення і обґрунтування подальшого розвитку реформаційних та трансформаційних процесів, оптимальне поєднання і визначення пріоритетності їхніх спільних параметрів, що безпосередньо впливають на ефективність функціональних змін у тваринництві.

Тут же слід зазначити, що трансформація характеризується розвитком підприємств виробничо-підприємницького спрямування і посередницького типу з орієнтацією їх на формування ринкової інфраструктури. Вона є наслідком якісних перетворень у системі функціонування і управління галузями тваринництва під впливом чинників (виробництво, розподіл, споживання продукції; налагодження виробничих відносин між виробниками і споживачами продукції; формування ринкових господарських зв'язків) зовнішнього середовища.

На нашу думку, трансформацію слід розуміти як напрям здійснення процесів реформування організаційно-правових форм господарювання досліджуваних об'єктів з метою забезпечення зростання обсягів конкурентоспроможної тваринницької продукції та підвищення ефективності її виробництва. Трансформація передбачає «...поетапну переорієнтацію економічної структури регіональних господарських систем і всього економічного простору» [4, с. 41].

Розвиток трансформаційних процесів у тваринництві у даний час не супроводжується їх механічною ліквідацією, а полягає у перетворенні галузей (систем) і існуючих тут економічних взаємовідносин у нові за змістом і з орієнтацією на ринок. У таких умовах значна роль відводиться ринковій трансформації (визначається регіональними факторами і передумовами розвитку ринкових відносин), яка спрямована на економічну модернізацію, структурну перебудову виробництва, забезпечення високого рівня конкурентоспроможності продукції, особливо тваринницької, на зовнішніх ринках та задоволення продовольчих потреб усіх верств населення. Ринкова трансформація аграрного сектора обумовлюється особливостями, що характеризуються неоднорідністю структури сільськогосподарського виробництва, вільною ринковою конкуренцією, значним числом продавців і покупців сільськогосподарської продукції та використання ними різних каналів її реалізації.

Водночас трансформаційні процеси у сільськогосподарському виробництві потребують обґрунтування принципово нових напрямів розвитку тваринництва, в основу яких покладено підвищення ефективності виробництва тваринницької продукції і її переробки та покращення продовольчого забезпечення населення країни. На жаль у даний час в Україні спостерігається негативна тенденція стосовно споживання продуктів харчування тваринницького походження, оскільки споживається значно менше продуктів, ніж цього потребує мінімальна норма харчування.

Стверджується, що розмір споживання основних продуктів харчування у розрахунку на одну особу значно менший від раціональних науково-обґрунтованих норм: молока – на 42%, м'яса – на 34, рибної продукції – на 30%. Спостерігається недостатність обсягів виготовлення високобілкових консервованих продуктів на основі м'яса та риби, а також продуктів для лікувально-профілактичного харчування дітей з поширеними у країні захворюваннями [1].

Вважаємо, що в перспективі при ускладненні умов ринкових трансформацій буде спостерігатися ситуація загострення конкуренції функціонуючих підприємств тваринницького

спрямування, що спонукатиме їх активізувати процес консолідації своєї виробничої діяльності з метою підвищення її ефективності. Здебільшого у цей час основні завдання аграрних підприємств у галузі тваринництва полягатимуть у тому, щоб забезпечити раціональне використання виробничого потенціалу, залучення різних видів інвестицій з метою збільшення обсягів виробництва і реалізації тваринницької продукції, підвищення її якості та екологічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822>
2. Лопатинський, Ю. М. Трансформація сільського господарства та села: ювілейний збірник наукових статей [Текст] / за ред. Ю. Е. Губені. – Л.: ЛНАУ. – 2010. – 420 с.
3. Онищенко, О. М. Сільське господарство, село і селянство України у дзеркалі пострадянської аграрної політики [Текст] / О. М. Онищенко, В. В. Юрчишин // Економіка України. – 2006. – № 1. – С. 4-14.
4. Пепа, Т. В. Регіональна динаміка і трансформація економічного простору України : монографія [Текст] / Т. В. Пепа. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – 440 с.



Лаврук Наталія

к.е.н., асистент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

м. Чернівці

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКУ ТА ЇЇ ПЛАНУВАННЯ

У сучасних ринкових умовах посилення конкуренції, концентрації і централізації банківського капіталу, активізації процесів глобалізації, розширення асортименту банківських послуг, прискореного розвитку комп'ютерних систем і інформаційних технологій, призводять до ускладнення банківської діяльності. Усі ці, як і багато інших, проблем першочергово пов'язані з недосконалістю законодавчої та нормативної бази стосовно регулювання банківської діяльності і фінансовою нестабільністю економіки [2]. Такі процеси спонукають до застосування нових підходів до управління банком, серед яких важливим, у сучасній українській банківській науці і практиці, є планування його фінансової діяльності.

Необхідність фінансового планування у регіонах України обумовлюється наступними основними причинами:

– появою загальносвітових тенденцій, які примушують банки планувати у кожній національній банківській системі свою фінансову діяльність.

– розвитком фінансової інтеграції та розширенням можливостей виходу національних банків, як повноцінних конкурентів банківських структур, на міжнародні грошові і фінансові ринки.

– необхідністю фінансового планування банківської діяльності, яка зумовлена зниженням рівня дохідності активних операцій банку, підвищенням вартості ресурсів відносно ціни їх розміщення, зменшенням прибутку і зниженням рівня рентабельності банку.

Дослідження банківської діяльності показало, що планування створює для банків важливі

переваги: забезпечує раціональне використання ресурсів банку, створення сприятливих умов для розвитку нових напрямків банківської діяльності, попереджує про виникнення ризикових ситуацій; координує роботу управлінського персоналу банку і його численних філій.

Водночас виникає потреба у використанні різних інструментів і методів планування, які дають можливість керівникам та спеціалістам банків систематизувати і удосконалити складні структури управління банківською діяльністю, а також у руслі нових змін налаштувати у банках процеси планування. За результатами проведеного опитування 51,8% працівників банків відмітили, що більш інтенсивно будуть розвиватися ті банки, які забезпечать ефективне використання усіх наявних ресурсів (фінансових, економічних, кадрових, технологічних), активізують впровадження нових технологій обслуговування клієнтів і інноваційні методи планування банківської діяльності.

Цілеспрямованою метою фінансової діяльності банку є розміщення власного і залученого капіталів в активні операції для забезпечення подальшого збільшення капіталу за рахунок отримання прибутку. Натомість важливою умовою виступає збереження високого рівня платоспроможності та ліквідності банку. Стверджується, що "ліквідність визначає готовність своєчасного виконання зобов'язань банку..., а платоспроможність – це здатність банку своєчасно і повністю виконувати свої грошові зобов'язання" [7, с. 14].

Зазначимо, що основною передумовою для організації фінансової діяльності банків є наявність фінансів банку, які нерозривно пов'язані з використанням товарно-грошових відносин, що формують фінансові потоки, та регулюючої ролі не тільки держави, але й Національного банку України (НБУ) [3]. Як показують численні дослідження зарубіжних та вітчизняних науковців застосування прикладної фінансової науки в банках сприяє вирішенню практичних задач організації фінансової діяльності банків (управління капіталом, кредитними ресурсами, їхньою прибутковістю і рентабельністю) [1; 4; 5; 6]. Однак, недостатньо уваги надається вченими процесам формування фінансів банку, рівню державного впливу на фінансову діяльність банків та її плануванню.

Необхідність такого дослідження пов'язана з тим, що тільки безперервний та встановлений (визначається відповідним місцем їхнього розміщення) рух фінансових ресурсів забезпечує можливість організації фінансового планування. Водночас стан фінансових потоків у банку, які характеризуються збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання та саморегулювання, показує якість фінансового планування.

Фінансове планування направлене на складання різного роду бюджетів, що враховують необхідні витрати на інноваційні банківські програми, проекти, планові і звітні баланси банку, які забезпечують їхню реалізацію і дотримання встановлених лімітів. Перед початком складання алгоритму фінансових планів необхідно сформулювати інформацію за переліком показників (загальний розмір активів банку, обсяг і структура кредитного портфеля та платних зобов'язань, процентна маржа, відсоткові ставки за окремими видами процентних активів та пасивів і ін.). Зазвичай з використанням і аналізом результатів виконання плану одного періоду, розробляються фінансові плани на наступний період.

Викладене дає підстави до висновку, що фінансове планування включає:

- технологію (складовими є методи і інструменти внутрішньобанківського фінансового планування) складання фінансового плану;
- спрямування фінансового планування на створення систем різних видів фінансової відповідальності, набір заходів складання і контролю за виконанням планів, розподіл функцій і зобов'язань банківських працівників;
- процес автоматизації розрахунків, яка одночасно дозволяє реалізувати безперервний

контроль за виконанням фінансових планів .

Встановлено, що для організації процесів планування дуже важливою є структура та види банківських грошових потоків, з яких одні забезпечують виконання тих операцій, які йому дозволяє банківська ліцензія і різного роду дозволи; інші – пов'язані з організацією діяльності банку, як суб'єкта підприємницької діяльності. Відповідно фінансова діяльність банку формує і об'єднує процеси організації названих грошових потоків.

Вважаємо, що у перспективі для розвитку та впровадження процесів фінансового планування в банку необхідно: забезпечити використання вартісного підходу до процесів планування, оскільки він дозволяє скомпонувати усі необхідні кошти для інвестування розвитку банків, підвищити якість інформації з метою формування і прийняття ефективних рішень щодо складання фінансового плану, своєчасно врахувати не тільки витрати, але й ризики у банківській діяльності; створити умови для розробки методичного забезпечення складання фінансових планів і прогнозів та здійснення усестороннього аналізу показників і результатів їхнього виконання. Усе це дасть можливість покращити рівень стратегічного фінансового планування діяльності банків та підвищити ефективність функціонування банківської системи.

Список використаних джерел

1. Бригхем, Е. Ф. Основы финансового менеджмента: Пер. с англ. [Текст] / Е. Ф. Бригхем. – К.: Молодь, 1997. – 1000 с.
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» №1404-VIII від 02.06.2016. ВВР, 2016, №30 зі змінами та доповненнями:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
3. Кузнєцова, Л. В. Організація планування фінансової діяльності банку: Монографія [Текст] / Л. В. Кузнєцова, Ю. К. Маслов. – Одеса: Пальміра, 2006. – 247 с.
4. Пернарівський, О. Ризик та ліквідність комерційного банку // Вісник Національного банку України [Текст] / О. Пернарівський. – 2002. – №4. – С. 31-34.
5. Примостка, Л. Управління активами і пасивами комерційного банку // Вісник Національного банку України [Текст] / Л. Примостка. – 2001. – №2. – С. 39-43.
6. Сигел, Дж. Г. Финансовый менеджмент: Пер. с англ. [Текст] / Дж. Г. Сигел, Дж. К. Шим. – М.: Филинь, 1996. – 400с.
7. Ямпольський, М. М. Ліквідність банків і кредитна політика [Текст] / М. М. Ямпольський // Гроші кредит. – № 11. – 1992. – С. 12-23.



Лаврук Оксана

к.е.н., доцент

Коваль Нонна

к.е.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

У складних ринкових умовах господарювання аграрних підприємств підвищення ефективності виробництва в основному залежить від розв'язання проблеми управління діловою активністю персоналу, розробки ефективної системи мотивації та забезпечення відповідності рівня його кваліфікації жорстким вимогам сучасної аграрної економіки.

Дослідження виробничої діяльності підприємств дало можливість виявити характерні причини, що не сприяють розвитку ділової активності їхнього персоналу: політична і економічна нестабільність, відсутність ефективної системи розвитку персоналу, масштабне безробіття, заборгованість і часта затримка по виплаті заробітної плати, неналагодженість трудової мотивації персоналу, неефективна система матеріального стимулювання тощо.

Ділову активність персоналу можна охарактеризувати за такими позиціями:

- професіоналізм і висока громадська активність;
- володіння інноваційними методами і прийомами праці;
- можливість просування за кар'єрними сходинками;
- постійне підвищення кваліфікаційного рівня;
- здатність забезпечувати ефективність ведення виробничої діяльності;
- активна участь у конкретних справах підприємств;
- здатність освоювати сучасні технології та виробництво нових видів продукції;
- проявляти уміння бути раціоналізатором і винахідником;
- постійно удосконалювати процеси організації виробництва і праці.

А тому в останні роки термін «ділова активність» по відношенню до активності ринків, підприємств й персоналу, став популярним серед вітчизняних [1; 2; 3; 4; 5] і зарубіжних [6; 7] вчених.

Насамперед важливо встановити, наскільки активний керівник на роботі є важливим спонукаючим фактором для управлінського персоналу. Проте практика показує, що існує безліч робочих місць, які взагалі не вимагають високої ділової та професійної активності, тобто праця спеціаліста в основному регулюється регламентом. Наразі рівень ділової активності розглядається як ступінь бажання і можливості працівника вкладати свою посилену працю (внесок) у загальну діяльність підприємства з метою підвищення його прибутковості.

Проведенні соціологічні дослідження (літній період 2016р.) на аграрних підприємствах Хмельницької області показали, що мотивація і підвищення рівня використання праці працівників можуть сприяти збільшенню доходів підприємств у межах 70-75%, де на ріст рівня ефективної роботи кадрового персоналу припадає 34,1%, зокрема на покращення його ділової активності – 22,3%.

Водночас у питаннях підвищення ділової активності персоналу аграрних підприємств є ще достатньо проблем, у числі яких слід виділити найбільш важливі. Це стосується відсутності ефективних методів оцінки активності персоналу, відсутня або неефективна організація мотиваційної роботи і стимулювання персоналу, недостатня увага до процесів його

професійного розвитку.

Зазвичай для ефективно функціонуючих підприємств необхідним є тип ініціативного, старанного, здібного працівника, що орієнтується на найкращі досягнення у праці і свої власні сили при розв'язуванні складних завдань. Такого роду працівники будуть постійно зацікавлені у підвищенні свого професійно-кваліфікаційного рівня з метою реалізації своїх можливостей у праці. Слід зазначити, що розвиток ділової активності персоналу забезпечує ліквідацію пригнічення ініціативності і підприємливості.

Тут же виникає потреба відмітити, що одним з основних факторів, впливаючих на активність персоналу, є формування і розвиток економічної мотивації, яка орієнтує персонал на реалізацію економічних інтересів у сфері сільськогосподарського виробництва. Однак недоліком діючої системи мотивації слід вважати її орієнтованість на закріплення працівника за одним робочим місцем, що не стимулює підвищення кваліфікації відповідно інноваційному розвитку виробництва. У цей же час існуючий світовий рівень виробництва передбачає високу ступінь соціальної і професійної мобільності працівника.

З метою проведення на підприємствах оцінки ділової активності персоналу необхідно розробити і запровадити механізм його діагностики, який включає:

- основні етапи проведення оцінки складу і динаміки персоналу, що дасть можливість проаналізувати зміни, виявити недоліки та визначити напрямки вдосконалення системи управління активністю персоналу;

- результати дослідження рівня ділової активності персоналу по кожному структурному підрозділу підприємства з використанням методів експертного аналізу і методів обробки рангових оцінок з метою формування його нормативних характеристик;

- аналіз отриманих кінцевих результатів і складу виявлених чинників внутрішнього і зовнішнього середовищ, які впливають на рівень ділової активності управлінського персоналу аграрних підприємств.

Викладене дає підстави до висновку, що основними причинами, які впливають на розвиток ділової активності персоналу, є низький рівень трудової мотивації персоналу, відсутність дієвої системи матеріального стимулювання, неналагодженість роботи з підвищення професійно-кваліфікаційного рівня персоналу, що не сприяє можливостям реалізувати його творчі і інтелектуальні здобутки та практичний досвід.

Список використаних джерел

1. Виноградський, М. Д. Управління персоналом: навч. посіб. [Текст] / М. Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О. М. Шканова. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 502с.
2. Єськов, О. Л. Оптимізація використання людського чинника підприємством у ринкових умовах [Текст] / О. Л. Єськов, В. Є. Бріжніченко // Формування ринкових відносин в Україні : Зб. наук. праць. – Вип. 14. – К.: КНЕУ. – 2001. – С. 121-123.
3. Кайнова, Т. Складові соціально-економічної ефективності управління персоналом підприємства [Текст] / Т. Кайнова // Проблеми науки. – 2008. – №5. – С.27-35.
4. Лаврук, О. С. Управління формуванням професійної компетенції персоналу підприємств [Текст] / О. С. Лаврук // Збірник наукових праць ПДАТУ. Вип. 24. Ч.3.Економічні науки. – Кам'янець-Подільський, 2016. – 262 с. – С.116-121.
5. Пастухов, Б. Управление деловой активностью персонала [Текст] / Б. Пастухов // Менеджмент сегодня. – 2004. – №3. – С. 15-22.
6. Хентце, Й. Теория управления кадрами в рыночной экономике. Пер. с нем [Текст] / Й. Хентце, Й. Метцнер. – М.: Междунар. отношения, 2000. – 664 с.
7. Cascio, W. F. Managing Human Resources: Productivity, Quality of Work Life, Profits [Text]. – 3ed. –

New York, etc.: Mc GrawHill, Cop., 1992. – 680 p.



Лебедевич Світлана

д.е.н., професор

Говда Галина

к.е.н., доцент

Національний лісотехнічний університет України

м. Львів

КЛАСИФІКАЦІЯ ОБОРОННИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

На сучасному етапі розвитку нашої країни пріоритетним стало забезпечення рівня обороноздатності й національної безпеки. Згідно рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року „Про Стратегічний оборонний бюлетень України”, введеного в дію Указом Президента України від 06 червня 2016 р. № 240/2016, для досягнення мети оборонної реформи поставлено ряд стратегічних цілей. При цьому для реалізації стратегічної цілі 1 потрібно отримання максимального ефекту від використання ресурсів, у т.ч. лісових. А стратегічна ціль 2 включає системи планування і управління ресурсами. Зазначене об'єктивно зумовлює нагальну потребу в адекватній інформації, яку може надати лише бухгалтерський облік. Між тим, діюча обліково-звітна система України такої інформації не надає, тому потрібно її вдосконалення.

Згідно концепції оптимізації оборонно-соціальних і еколого-економічних функцій лісів нашої країни [1] їх оборонні функції є найбільш комплексними. Вони, по суті, акумулюють і економічні, і екологічні, і соціальні функції. Зокрема, для оборони країни конче потрібна деревина на різні оборонні об'єкти, недеревна лісопродукція для технічних потреб і харчування з мінімальними витратами (економічна функція). Потрібні лісові площі для маскування, відпочинку фізичного і естетичного, для оздоровлення та відновлення тонуусу організму військовослужбовців (соціальні функції). Оборонні екологічні функції передусім важливі для рекреації пошкоджених військовими діями територій.

Нами розроблено облікове забезпечення оборонних функцій лісів [2]. Воно базується на запропонованій класифікації оборонних витрат підприємств лісового господарства. Під час дослідження опрацьовано основні підходи до класифікації витрат та виокремлено оптимальну кількість ознак групування витрат [3]. Важливою класифікаційною ознакою вважаємо „за структурою видів діяльності”.

Всі оборонні витрати, передусім, поділяємо на капітальні та поточні. Капітальні оборонні витрати пропонуємо обліковувати шляхом аналітичного доповнення рахунків класу 1. Це стосується рахунків 10 „Основні засоби” 11 „Інші необоротні активи”, 13 „Знос (амортизація) необоротних активів”, 15 „Капітальні інвестиції”.

Поточні витрати щодо оборонних функцій лісів поділяємо за видами діяльності і пропонуємо обліковувати на рахунках класу 9, доповнивши їх відповідними аналітичними рахунками. Це стосується рахунків 90 „Собівартість реалізації”, 91 „Загальновиробничі витрати”, 92 „Адміністративні витрати”, 93 „Витрати на збут”, 94 „Інші витрати операційної діяльності”, 95 „Фінансові витрати”, 97 „Інші витрати”. Аналогічно задіяні рахунки класу 2: 23 „Виробництво”, 26 „Готова продукція”.

Зазначена класифікація оборонних витрат лісівництва дозволяє без суттєвих реорганізацій і капіталовкладень ефективно організувати облік оборонних витрат та вести подальші розробки з безпосереднього відображення їх у діючих формах фінансової звітності лісгосподарських підприємств. Використовуючи наявний досвід обліково-аудиторського забезпечення підприємств лісового господарства в напрямку його екологізації [4], ведемо дослідження з розроблення обліково-аудиторського забезпечення підприємств лісового сектора економіки за всіма основними групами функцій лісів.

Список використаних джерел

1. Лебедевич, С. І. Концепція оптимізації соціальних і еколого-економічних функцій лісів у галузевій системі екологічного менеджменту підприємств [Текст] / С. І. Лебедевич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 25.7. – С. 27-30.
2. Лебедевич, С. І. Облікове забезпечення оборонних функцій лісів : А.с. № 65057 від 25.04.2016. Заяв. № 65713 від 25.02.2016.
3. Говда, Г. А. Облік і контроль в управлінні витратами основної діяльності підприємств [Текст] : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.09 / Г. А. Говда. – Львів. комерц. акад. Укоопспілки. – Львів, 2013 – 20 с.
4. Лебедевич, С. І. Обліково-аудиторське забезпечення лісгосподарських підприємств для сталого розвитку України : Монографія [Текст] / С. І. Лебедевич, Н. М. Клим, Х. Р. Хомик. – Львів: Ліга-Прес, 2014. – 268 с.



Леднёва Ирина

к.э.н., доцент

УО «Белорусский государственный экономический университет»

г. Минск, Республика Беларусь

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА РАЗВИТИЕ РЫНКА НЕДВИЖИМОСТИ

Усиление интеграционных и глобализационных явлений как на мировом уровне, так и уровне отдельных стран оказывает влияние на развитие всех секторов экономики. Процесс глобализации — это взаимосвязь сырьевых рынков разных стран, установление отношений, связанных с совместным использованием сырьевой базы, а также производственных, торговых и финансовых контактов государств друг с другом [1]. Поэтому все процессы, происходящие в мировой экономике, оказывают влияние на отдельные страны и их рынки, и Республика Беларусь в данном смысле не исключение.

Мировая экономика XXI века имеет характерные особенности: взаимозависимость экономик различных стран значительно возросла, границы между государствами постепенно стираются, законодательства унифицируются и становятся более либеральными, рынки интернационализируются, международная миграция становится более масштабной [2]. В процессе глобальных изменений мировой экономики кардинально изменился и мировой рынок недвижимости.

Появляются новые формы организации международного капитала, концентрирующегося по поводу получения доходов от недвижимости: инвестиционные фонды недвижимости, биржевые и реальные управляющие компании, транснациональные девелоперские структуры.

Активными темпами происходит становление новой глобальной отрасли экономики, стремительно вырывающейся из рамок внутригосударственного регулирования, которая объединяет тысячи кредитно-финансовых, консультационных, посреднических и строительных компаний по всему миру, специализирующихся на обслуживании и освоении иностранных инвестиций в недвижимость [3].

Рынок недвижимости любого государства чувствителен к изменениям, происходящим как в мире вообще, так и внутри самой страны. Среди первых можно назвать те, что затрагивают международные торговые и политические отношения, сырьевой рынок, глобализацию экономики и т. п. Ко вторым относятся те, которые связаны с развитием рынка строительных материалов, земельного законодательства, производственного сектора внутри страны, с реализацией государственных программ, осуществлением внутренней финансовой политики, проведением политических выборов, крупных мероприятий (чемпионатов мира и др.) и т. п. Все эти движущие силы взаимосвязаны, изменение одного фактора приводит к сдвигам во всей системе, что, в свою очередь, влияет на сами факторы влияния.

По оценкам специалистов глобализация рынка недвижимости проходит в следующих направлениях [1]:

- миграция инвестиций, связанная с открытием рынков недвижимости для транснациональных инвесторов;
- приход на рынки иностранных покупателей (во всех странах);
- приход на рынки иностранных частных инвесторов (через инвестиционные фонды недвижимости, до 50% паев которых принадлежит иностранным частным инвесторам);
- быстрая трансляция опыта, менеджмента, стандартов, технологий с развитых рынков на развивающиеся (универсальность научно-технической мысли и стандартов);
- идеология глобализации в архитектуре и строительстве.

В целом можно сделать вывод, что если в прошлом столетии недвижимость рассматривалась как место жительства, производства, размещения коммерческих организаций и т.п., то в настоящее время в условиях трансформации экономических процессов недвижимость превращается в один из самых перспективных и выгодных объектов инвестиций.

Список использованных источников

1. Максимчук, О. В. Тенденции развития рынка недвижимости в условиях глобализации [Текст] / О. В. Максимчук, А. М. Лукьянсков // Российское предпринимательство. – 2012. – № 10. – С. 93-97.
2. Логинова, Е. В. Основные тенденции развития рынков жилой недвижимости зарубежных стран и России в условиях глобализации: автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.14 [Текст] / Е. В. Логинова ; ГОУ ВПО «Государственный университет управления». – М., 2008. – 16 с.
3. Стерник, Г. М. Развитие национальных рынков недвижимости в условиях экспансии иностранного капитала [Текст] / Г. М. Стерник, А. И. Евстафьев, А. О. Перетрухин // Урбанистика и рынок недвижимости. – 2014. – №2. – С. 6-22.



Луканюк Еріка

заступник начальника планово-економічного відділу
ТОВ «Агро-Овен», Бройлерне-бізнес направлення
м. Дніпро

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ АГРОПІДПРИЄМСТВ НА ПРИКЛАДІ ПТАХОПРОЕКТУ

Одним з найдієвіших інструментів сучасного управління ефективною роботою підприємств є математичне моделювання [1]. Організація і етапи моделі залежить від специфіки поставленої задачі, яку вона має вирішувати. Так, агропідприємства, як об'єкт дослідження, є невичерпні у своїх властивостях і відношеннях (зв'язках). Тому слід у відповідності із задачами та конкретними умовами виділити із них найсуттєвіші, розв'язання яких повинно привести до досягнення поставленої мети, а саме досягнення високих економічних показників роботи.

Створення математичної моделі в птахопроектах є творчий процес, який залежить від ряду чинників:

- наявність повної підтвердженої нормативної бази;
- максимальна нормативна потужність досліджуваного підприємства;
- можливість необхідного матеріального забезпечення;
- перелік «вузьких» місць піддослідного об'єкта.

Моделювання дає змогу отримати відомості про поведінку, сценарій, перелік можливих результатів від прийнятих рішень, що набагато ефективніше ніж при їх безпосередньому вивченні. Дані розрахунки надають можливість контролювати систему, витрачаючи при цьому менше часу, а найголовніше, коштів, які можна направити на розвиток даної галузі.

Крім того, у багатьох випадках використання інших методів дослідження в птахопроектах взагалі виявляються неможливим через їх коштовність, тривалість або через відсутність відповідного обладнання на момент прийняття рішень.

Математичне моделювання бізнес-процесу з вирощування птиці має включати в себе наступний ряд етапів. На першому етапі необхідно фізично визначити задачу дослідження (наприклад, максимально-економічний вік птиці на забій чи посадка на 1 м²). Далі організувати процес побудови математичної моделі: визначити спеціалістів, оцінити повноту інформації, ступень достовірності очікуваних результатів.

Не менш кропіткий етап - вибір програмної реалізації методу побудови розв'язку моделі. Сьогодні моделювання систем найчастіше реалізують за допомогою сучасних комп'ютерних технологій – подання результатів у вигляді, придатному для реалізації тих чи інших алгоритмів чисельного аналізу або комп'ютерної імітації. Для простоти в користуванні і гнучкості до змін найкраще використовувати пакет аналізу MS Excel. Це один з найдешевших та найпростіший у використанні інструмент для реалізації математичного моделювання.

Найважливіший етап – перевірка математичної моделі на адекватність[2]. Це контроль за правильністю розрахунків і аналіз отриманих результатів всіма учасниками подальшої реалізації моделі (економічна, технологічна, інженерна, ветеринарна та інші служби). Трудомістка робота з висновками, пропозиціями та заключеннями спеціалістів птахопроекту.

Після проходження вище зазначених етапів можна сміливо переходити до перенесення одержаних на математичній моделі даних на фізичний об'єкт (птахоферму, корпус, цех), вивчення і використання одержаної інформації в практичній діяльності. Результати моделювання використовуються для автоматизації проектування створюваних технічних систем

і об'єктів, пошуку оптимальних режимів протікання технологічних процесів в птахопроєктах аграрних бізнес напрямлень.

При побудові математичної моделі здійснюється перенесення знань про об'єкт (птахопроєкт) на модель (технологічний сценарій). Потім будується математична модель об'єкта, яка вирішується математичними засобами. Після чого можуть бути отримані нові відомості про моделі, які переносяться на об'єкт. І, в кінцевому рахунку, нові відомості про об'єкт піддаються верифікації. Алгоритм побудови математичної моделі представлений на рис. 1.

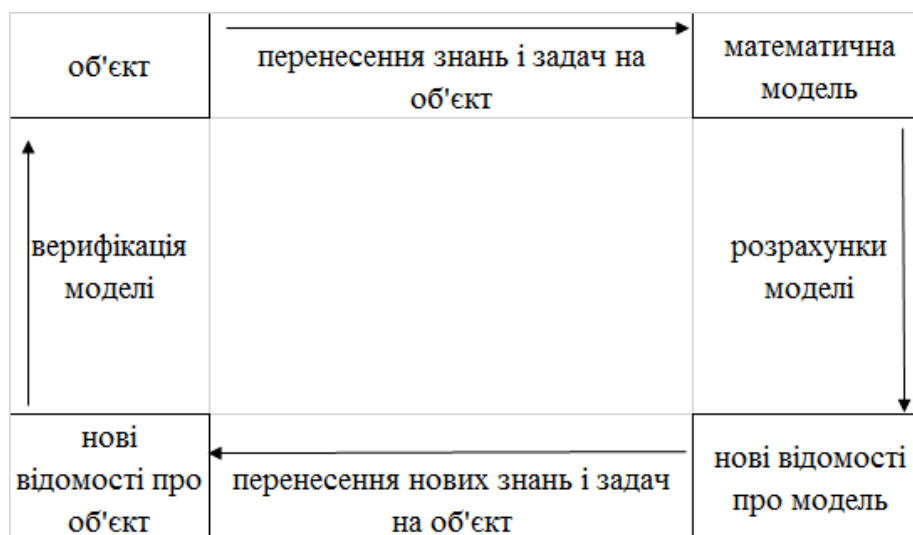


Рис. 1. Побудова математичної моделі

В залежності від етапності прийнятих рішень моделі бувають одноетапні і багатоетапні. В одноетапних задачах потрібно прийняти рішення відносно однократно виконуваної дії, а в багатоетапних оптимальне рішення знаходиться за кілька етапів взаємозалежних дій[3]. Звичайно на виробничих підприємствах ефективніше використовувати багатоетапні моделі.

Необхідність застосування математичне моделювання для ефективної роботи птахопроєктів обумовлені такими чинниками:

- збільшення невизначеності при прийнятті управлінських рішень; посилення дії непередбачуваних чинників;
- стрімка зміна умов діяльності на внутрішніх та зовнішніх ринках; виникнення ситуацій, які раніше ніколи не існували;
- як наслідок вищезазначених чинників суттєве підвищення вимог до ефективності та обґрунтованості управлінських рішень, до глибини та адекватності економічного аналізу.

Список використаних джерел

1. Петров, Е. Г. Методи і засоби прийняття рішень у соціально – економічних системах : навчальний посібник [Текст] / Е. Г. Петров, М. В. Новожилова. – за ред. Е. Г. Петрова. – К. : Техніка, 2004 – 256 с.
2. Миколаєва, С. А. Особливості обліку витрат в умовах ринку: система "директ-костинг". Теорія і практика [Текст] / С. А. Миколаєва. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 128 с.
3. Козирев, А. Інформаційні технології в економіці та управлінні [Текст] / А. Козирев. – СПб., 2000. – 360 с.



Любар Оксана

к.е.н, доцент

Томчук Олена

к.е.н, доцент

Грушелевич Олена

студентка магістратури

Вінницький національний аграрний університет

м.Вінниця

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

За умов жорсткої конкурентної боротьби організацій за свого споживача, вагомої актуальності набувають питання аналізу ефективності використання трудових ресурсів. Проте й досі детально не відображено вплив ефективності їх використання на фінансові результати діяльності підприємств. Дані питання є малодослідженими як в економічному, так і в фінансовому аналізі. Таким чином, вивчення впливу використання трудових ресурсів на фінансові результати суб'єктів підприємницької діяльності відіграють важливу роль на даному етапі.

Теоретико-методологічним аспектам фінансового та економічного аналізу присвятили свої праці такі вчені: Г. І. Самойленко [1], С. В. Терьохін [2], А. М. Кравченко [3], Я. С. Салига [4] та ін.

Від ефективності використання трудових ресурсів, рівня забезпеченості ними, величини продуктивності праці залежать обсяг виробництва продукції, ступінь ефективності використання основних засобів, собівартість продукції, обсяг реалізації, величина прибутку та низка інших економічних показників діяльності підприємства. Таким чином, забезпеченість підприємства трудовими ресурсами, їхня структура, якісна характеристика, раціональне використання робочого часу та ефективність їх використання впливають на кінцеві фінансові результати діяльності підприємства через показники виробництва і собівартості продукції. Зростання обсягу випуску продукції за тієї самої чисельності (за рахунок підвищення продуктивності праці) веде до зниження собівартості одиниці продукції. Але якщо обсяг випуску продукції не зменшиться, а при цьому зменшиться чисельність працівників, то знизиться собівартість за статтею «Витрати на оплату праці» [1].

Згідно напрацьованих у науковій літературі методик аналізу, до основних етапів аналізу трудових ресурсів можна віднести:

- 1) аналіз чисельності, складу та руху робочої сили;
- 2) аналіз фонду використання робочого часу;
- 3) аналіз продуктивності часу;
- 4) аналіз рентабельності трудових ресурсів;
- 5) аналіз впливу трудових факторів на обсяг випуску продукції;
- 6) аналіз невикористаних резервів;
- 7) аналіз впливу ефективності використання трудових ресурсів на фінансові результати та фінансовий стан діяльності підприємства [2].

Проведення аналізу на всіх етапах має ґрунтуватися на існуючих законодавчій та нормативно-правовій, обліковій інформаційних базах, бухгалтерській та статистичній звітності, даних первинної документації [3].

Метою аналізу використання робочого часу за сучасних умов є визначення розміру і причин втрати робочого часу з представленням наслідків на фінансові результати діяльності та розробленні заходів для покращення його використання.

Фінансові результати напряму залежать від обсягу виробництва та реалізації продукції, а ті, у свою чергу, від величини затраченого часу на їх виробництво – кількості відпрацьованих днів і годин одним робітником за звітний період, ступеня використання фонду робочого часу [4].

Вплив ефективності використання трудових ресурсів на фінансові результати можна прослідкувати по окремому виду продукції за певною виробленою їх кількістю при умові прирівнення його виробництва до обсягу реалізації (РП), тобто все, що виробляємо, йде на продаж, та за умови розрахунку середньоденного виробітку не за фактичною собівартістю, а за ціною реалізації (Пг). Цей вплив можна виразити так:

$$РП = Ч \times Д \times Г \times Пг, \quad (1)$$

де: Д - середня кількість днів за рік, відпрацьованих одним робітником, днів; Г - середня тривалість робочого дня, годин.

Застосовуючи один із прийомів елімінування, можна розрахувати вплив кожного трудового фактора на виручку (дохід) від реалізації. Якщо середньогодинний виробіток виразити не ціною реалізації, а величиною середнього прибутку за годину (ПРГ), то отримаємо загальний прибуток по окремому виду продукції (ПР), тобто $ПР = Ч \times Д \times Г \times ПРГ$ [1].

В свою чергу, можна також підрахувати вплив кожного трудового фактора на прибуток від реалізації певного виду продукції, використовуючи один із прийомів елімінування. Також за даною схемою можна визначити вплив ефективності використання трудових ресурсів на фінансові результати по кожному виду продукції, які виробляє підприємство.

На нашу думку, не менш важливими і ефективними засобами покращення фінансових результатів за рахунок трудових ресурсів є:

- ✓ здійснення відділом кадрів більш ретельного обліку по плинності кадрів;
- ✓ виявлення причин звільнення працівників;
- ✓ проведення політики закріплення кадрів та підвищення кваліфікації;
- ✓ створення відповідних умов праці, навчання, праці.

Все перелічене сприятиме тільки покращенню фінансового стану підприємства за рахунок підвищення продуктивності праці працівників, адже вона певною мірою характеризує ефективність всього виробництва та ефективність використання робочої сили і визначається виробітком продукції одним робітником за одиницю часу, а також витратами живої праці на виробництво одиниці продукції (трудомісткістю продукції).

Таким чином, вплив ефективності використання трудових ресурсів на фінансові результати діяльності підприємств відіграє значну роль в покращенні фінансового становища підприємства. Застосування представленого методу аналізу дає змогу визначити ефективність використання трудових ресурсів на підприємстві, а використовуючи способи методу елімінування можна розрахувати вплив кожного трудового фактора на виручку (дохід) від реалізації і прибуток від реалізації певного виду продукції. Опрацювання та дослідження конкретних та достовірних причин скорочення чисельності працівників, погіршення умов праці, непродуктивних затрат робочого часу, надасть змогу розробити та накреслити шляхи впровадження заходів щодо їх усунення та підвищення прибутковості діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Самойленко, Г. І. Методика проведення аналізу впливу ефективності використання трудових ресурсів на фінансові результати діяльності підприємства [Текст] / Г. І. Самойленко // Вісник Університету банківської справи України. – 2011. – № 1 (10). – С. 330-336.
2. Терьохін, С. В. Види та засоби аналізу ефективності використання трудових ресурсів підприємством [Електронний ресурс] / С. В. Терьохін, І. А. Шеховцова // Сучасні проблеми економіки і підприємництва: зб. наук. праць. – 2014. – №13. – Режим доступу: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/47545/43627>.
3. Кравченко, М. А. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві [Електронний ресурс] / М. А. Кравченко // Ефективна економіка. – 2010. – № 5. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_5_21.
4. Салига, С. Я. Фінансовий аналіз : навч. посібник [Текст] / С. Я. Салига, Н. В. Дацій, С. О. Корецька, Н. В. Несторенко, К. С. Салига. – К. : ЦУЛ, 2006. – 210 с.



Мальцевич Наталья

к.э.н, доцент

Копытовских Анна

магистрант

Белорусский государственный экономический университет

г. Минск; Республика Беларусь

АНАЛИТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО СЛИЯНИЮ И ПОГЛОЩЕНИЮ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Происхождение термина «слияния и поглощения» берет свое начало из английского языка и является дословным переводом известного термина «*mergers and acquisitions*» (M&A). Слияние представляет собой процесс объединения двух компаний в единое целое. Большинство объединений на самом деле являются поглощениями, при которых одна организация явно получает контроль над бизнесом другого участника сделки [1, с.21-22]. Поглощением называется процесс приобретения покупателем части активов продающей стороны или ее бизнеса, когда обе стороны сделки активно способствуют ее совершению.

Положительные стороны слияния и поглощения заключаются: в возможной экономии, обусловленной масштабами производства, достигаемой тогда, когда средняя величина издержек на единицу продукции снижается по мере увеличения объема производства продукции; во взаимодополнении ресурсной базы, когда одна из кампаний имеет то, что необходимо для другой; в получении новых каналов сбыта; - в экономии на дорогостоящих работах по разработке новых технологий и созданию новых видов продукции, а также на инвестициях в новые технологии и новые продукты; в росте репутации фирмы, повышении качества управления; в снижении налогов или получении налоговых льгот; в возможностях диверсификации производства и использовании избыточных ресурсов и др.

Из отрицательных эффектов можно выделить: усиление монопольного положения на рынке, снижение конкуренции; возможное снижение эффективности использования основных фондов из-за перенасыщения рынка, сокращение рабочих мест; риски ухудшения результатов производственной деятельности.

Таким образом, слияния и поглощения могут повысить эффективность объединившихся компаний, но они же могут и ухудшить производственные результаты, усилить бремя бюрократии. Так, по данным Mergers & Acquisitions Journal, 61 % всех слияний и поглощений компаний не окупает вложенных в них средств. А исследование 300 слияний, происшедших за последние 10 лет, проведенное Price Waterhouse, показало, что 57 % компаний, образовавшихся в результате слияния или поглощения, отстают по показателям своего развития от других аналогичных представителей данного рынка и вынуждены вновь разделяться на самостоятельные корпоративные единицы [2].

Из наиболее эффективных сделок последних лет в Республике Беларусь следует отметить следующие.

1. Приобретение американской фирмой InterActiveCorp молодого белорусского разработчика мобильных приложений Aralon ставшее одной из крупнейших сделок не только на белорусском IT-рынке, но и в целом в экономике Беларуси.

2. Приватизационная сделка по продаже «Белгипса» российской компании «Волма» стала одной из крупнейших с участием иностранного капитала. Кроме 5,27 млн. долларов, которые инвестор отдал за контрольный пакет «Белгипса», он обязался до 2018 года направить на модернизацию и расширение бизнеса еще 43 млн. евро.

3. Чтобы начать реализацию проекта по производству электрического транспорта в Фаниполе в качестве полноценного совладельца завода, швейцарской компанией StadlerRailGroup выкуплено 40 % в уставном фонде совместного предприятия «Штадлер Минск». Акции обошлись инвестору примерно в 10 млн. долларов.

4. Гродненская компания «Конте Спа» докупила государственный 19,39-процентный пакет акций Брестского чулочного комбината за 39 млрд. рублей и стала полноправным владельцем своего основного конкурента. В настоящее время на долю фабрик «Конте Спа» и Брестского чулочного комбината приходится около 80% всех выпускаемых в стране чулочно-носочных изделий.

5. За 120,5 млрд. рублей компания «Премьерлизинг» выкупила 41,46-процентный пакет акций у совладельца одного из самых современных молокоперерабатывающих предприятий страны — «Интерсервиса». Таким образом, «Премьерлизинг» стал владельцем контрольного пакета Туровского молочного комбината. Небольшой долей ТМК владеет также сельскохозяйственное предприятие «Туровщина», принадлежащее «Белагропромбанку».

6. В середине прошлого года владелец контрольного пакета фармацевтического завода «Лекфарм» продал свои акции партнеру болгарской компании Rompharm. Мощности «Лекфарма» находятся в Логойске. Предприятие является одним из крупнейших в стране производителем лекарственных средств.

7. Контрольный пакет одного из аутсайдеров банковской системы Беларуси — «Абсолютбанка» — был приобретен компанией «Интерсервис». За него уплачено 5,27 млн. евро.

8. Российская дочерняя структура «Белоруснефти» ООО «Белоруснефть-Сибирь» приобрела 86,57 % долей в сибирской нефтегазовой компании ООО «Янгпур» за 112 млн USD. Совершение сделки ознаменовало собой выход белорусской нефтяной компании на иностранный рынок именно путем приобретения иностранного юридического лица, уже обладающего необходимыми лицензиями и запасами. До сих пор такого рода попытки оказывались неудачными и реализовывались либо в Иране, либо в Венесуэле.

9. Самой крупной из сделок в банковской сфере стало приобретение компанией Wargaming 30 % доли в кипрском банке Hellenic за 40 млн. EUR. Это говорит о всё

возрастающих возможностях белорусского бизнеса в сфере приобретений за рубежом. На сегодняшний день компания Wargaming является одним из лидеров белорусского бизнеса по приобретениям за границей.

Таким образом, среди основных направлений в сфере слияния и поглощения (M&A) Республики Беларусь можно выделить следующие: рост активности белорусского бизнеса в сфере M&A на внутреннем рынке; рост объемов инвестиций белорусского частного и государственного бизнеса за рубежом; низкая прозрачность сделок, не дающая в ряде случаев объективно оценить их эффективность; сдержанное отношение иностранных инвесторов к белорусскому бизнесу.

Почти все объемы объявленных проектов выполнены белорусскими компаниями. Это относится как к крупным разовым сделкам, так и к росту сделок купли-продажи небольших пакетов акций на бирже; сохранение и возможный рост сделок в сфере недвижимости и розничной торговли; продолжение приобретений белорусского бизнеса за рубежом; сохранение и возможный рост количества финансовых инвестиций (сделки Private Equity).

Список использованных источников

1. Гохан, П. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний [Текст] / П. Гохан: Пер. С англ. – 2-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс. 2006. – 741 с.
2. Основные мотивы слияния и поглощения компаний [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://starkproject.com/business/motivy-sliyaniya-i-pogloshheniya.html> (дата обращения 03.09.2016).



Мамулашвили Леила

академический доктор экономики, профессор

Сосанидзе Мака

академический доктор экономики, ассоциированный профессор

Горийский государственный учебный университет

г. Гори, Грузия

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОДАЖИ ТУРИСТИЧЕСКОГО ПРОДУКТА

Туризм на сегодня – это глобальный компьютеризованный бизнес, в котором участвуют крупнейшие авиакомпании, гостиницы и туристические корпорации.

К современным технологиям относится разработка современных программ для турагентств и турфирм. К ним можно отнести Интернет, который значительно облегчает работу персонала и делает ее более эффективной. Интернет способствуют проникновению новых информационных технологий во все сферы общества. Эти технологии первыми в истории человечества обеспечивают рост производительности в сфере услуг

Туризм в Грузии является одним из наиболее перспективных индустрий. Препятствующим фактором же является низкое информационное образование и слабые коммуникации.

Международная компьютерная сеть – Интернет развивается настолько быстро, что число пользователей и информационных ресурсов практически удваивается. Этот бум повлиял и на туристический бизнес. Сеть Интернета дает возможность повысить оперативность и качество связи, сократить расходы коммуникации, расширить географические границы и увеличить

количество пользователей. Вместе с тем неограничено время коммуникаций – 24 часа в сутки, 7 дней в неделю. В ближайшее десятилетие компьютеры и компьютерные сети превратятся в основной инструмент бизнеса, а готовность той или иной компании к переходу на высокие технологии является предпосылкой основных критерий развития и конкурентоспособности.

На сегодняшний день многие туристические центры и компании размещают в Интернете большие информационные массивы с текстами, фотоснимками, а также с прилагаемыми фильмами, дающие пользователю возможность ознакомиться с туристическими ресурсами, расписаниями, маршрутами, информацией о гостиницах, послать запрос или забронировать туристические услуги и оплатить их стоимость по Интернету.

Туристическую продукцию нельзя проверить заранее, до путешествия. Таким образом, решение о покупке поездки до места назначения основывается на доступной для туриста особой информации: рекомендации друзей, брошюры, изданные туристическими службами или объявления. Туристы знакомятся со многими туристическими местами и соответственно используют справки о туристических странах. Если туристические достопримечательности соответственно не будут представлены в Интернете, они будут игнорированы миллионами людей. Интернет является новым полем для битвы и кто не будет бороться на этом поприще не должен надеяться на победу в конкурентной битве. К тому же, для размещения информации в Интернете вместо миллионных инвестиций необходима хорошая презентация, что можно сделать с минимальными затратами.

Чем больше мы входим в информационную эру, тем более быстро меняются ожидания потребителей. Они ждут быстрой и качественной подачи информации. Для Грузии важно увеличить государственные инвестиции в медиа, цель которой привлечь туристов, реклама в журналах, публикации о туризме, информация в Интернете. К тому же, формирование эффективного имиджа места назначения требует, чтобы реклама соответствовала действительности.

Многообразие возможностей информационных технологий дает возможность использовать их в разных направлениях. Уже давно во всем мире IT стали одной из составных частей развлечений и отдыха. Внедрение систем автоматизации, применяемые в соответствующих сферах, довольно актуальный вопрос во всем мире. Объекты питания, гостиницы, оздоровительные центры, центры развлечения и отдыха, аквапарки, кинотеатры и организации подобного назначения активно думают об упрощении рабочего процесса и повышении эффективности путем использования новых технологий. Соответственно, довольно высок спрос и интерес к подобным системам автоматизации.

В Грузии в развлекательных объектах и объектах отдыха пока масштабно не внедряются новые технологии и автоматизация, хотя определенные сдвиги уже есть. Больше года в нашей стране работает компания UCS-Caspian. На сегодня она одна из действующих на грузинском рынке компаний, которая предлагает потребителю как доставку соответствующих устройств, так и программные решения, их внедрение и последующую поддержку. У UCS-Caspian в Грузии приблизительно 15 клиентов. Его продуктом является ресторанная программа R-Keereg. Многофункциональная система рассчитана на различные объекты питания и дает возможность автоматизировать все процессы. Эта технология дает возможность быстро выполнять все операции и сберечь человеческие ресурсы, упростить рабочий процесс персонала и эффективно проконтролировать как кадровый ресурс, так и материальные средства. На сегодня процесс автоматизации объектов питания довольно распространенный и апробированный метод для лучшего ведения бизнеса. В Грузии эти методы только-только внедряются, хотя довольно привлекательны те технологические новинки, которые могут

сопутствовать внедрению R-Кеерг: программа учитывает название, рецептуру, состав и процесс приготовления блюд и напитков, оснащенный карманным компьютером официант, который гостью покажет фото желаемого блюда или напитка и по принятии заказа автоматически передает соответствующему отделу ресторана. Более того: возможна установка монитора у каждого стола, с помощью которого гость ознакомится с меню, сам подберет блюда и сделает заказ, который по сигналу автоматически получит официант или соответствующий отдел.

По этой же системе довольно просто управлять сетью ресторанов, не выходя из дома или офиса. Владелец или руководитель в онлайн режиме может проконтролировать что происходит в его учреждениию. Сегодня в Грузии пока не применяются указанные модули. Что касается автоматизации гостиниц, R-Кеерг-ом специально для этой сферы созданная программа UCS-Shelter дает возможность автоматизировать такие процессы, как бронирование, размещение, работа со счетами гостей, управление внутренними ресурсами гостиницы, поддержка системы безналичных платежей для гостей и клиентов, ведение базы данных гостей, анализ деятельности гостиницы, взаимодействие с другими системами и т.д. UCS-Shelter включает модуль с функциями оздоровительного центра, которая внедрена в Грузии в «Боржомском ущелье».

Сегодня становится актуальной автоматизация не только гостиниц и рестораноов, но и кинотеатров, аттракционов, детских развлекательных центров, бильярд-клубов.

Стоит ли думать о внедрении новых технологий для развлекательных учреждений и учреждений отдыха? По официальной статистике, после автоматизации минимизация потерь и ускорение процесса обслуживания в ближайшие месяцы приводит к росту прибыли на 20-30 %. К тому же, лояльность клиента к той организации, где внедрены подобные системы, заметно возрастает, поскольку технологии обеспечивают им комфортный и приятный отдых.

Список использованных источников

1. Доликашвили, Л. Экономика туризма : учебник [Текст] / Л. Доликашвили, М. Гвинджилия. – Тб., 2009.
2. Шубладзе, Г. Маркетинг в туризме : учебник [Текст] / Г. Шубладзе. – Тб., 2009.
3. Виноградова, Т. В. Технологии продаж турпродукта : учебник [Текст] / Т. В. Виноградова. – Москва, 2014.
4. Международный туризм. Мировой туризм [Электронный ресурс].- Режим доступа : www.bibliotekar.ru/mezhdunarodnye...1/81.htm (дата обращения 14.10.2016).
5. Папирян, Г. А. Маркетинг в туризме – Все о туризме. Мировой туризм / Г. А. Папирян [Электронный ресурс]. – Режим доступа : tourlib.net/books_tourism/papiran.htm (дата обращения 13.10.2016).
6. Туризм как специфическая форма международной торговли. Мировой туризм [Электронный ресурс].- Режим доступа : uchebnik-online.com/127/1247.html (дата обращения 13.10.2016).



Маркович Ірина

к.е.н., доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК АТРИБУТ СУЧАСНОГО ВНУТРІШНЬОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ

Розвиток вітчизняної національної економіки характеризується окрім об'єктивних закономірних процесів зміни пропорцій між різними галузями національного господарства, так і деструктивними тенденціями у формі поширення принципів ведення тіньового бізнесу на легальну сферу.

Тіньова економіка є складним багатоієрархічним явищем, охоплює економічні та соціальні процеси, тісно пов'язана з політичними процесами. Для кожної країни світу питання існування та поширення сфери дії тіньової економіки залишається актуальним. В цілому, зростання обсягів тіньової економіки у світі оцінюється експертами (в середньому) на рівні 6,2 % за рік [1].

Не зважаючи на численність підходів до розуміння поняття тіньової економіки, на наш погляд, у теоретико-прикладних дослідженнях варто орієнтуватися на наступну класифікацію її «сегментів»:

- 1) неврахований сектор (недотримання визначених правил в частині організації діяльності та сплати податків);
- 2) фіктивний сектор (махінації та крадіжки);
- 3) нелегальний сектор (абсолютно незаконна діяльність).

Приховування результатів окремих операцій підприємства, так і свідоме викривлення даних відносить підприємницьку структуру до суб'єктів тіньової економіки. Тобто, тіньова економіка містить ті види діяльності, які перебувають поза увагою держави

Оскільки частка тіньового сектора економіки в загальній величині за доходами є надзвичайно великою, під сумнів підпадають дані офіційної статистики, що характеризують національний добробут, наприклад, значення й динаміка ВВП, різноманітні показники економічного зростання і т.д. Тому необхідно вводити певні коригувальні коефіцієнти, на які будуть проводитися поправки при відповідних макроекономічних розрахунках та формуваннях стратегічних документів розвитку держави.

Що стосується оцінок урядових установ, упродовж I кварталу 2016 року, незважаючи на те, що економіка України знов пройшла стрес-тестування на стійкість до негативних змін (шоків), тенденція до скорочення рівня тіньової економіки, започаткована у другій половині 2015 року, збереглась. За попередніми розрахунками Мінекономрозвитку у I кварталі 2016 року рівень тіньової економіки склав 41% від офіційного ВВП, що на 5 в. п. менше порівняно з показником відповідного періоду 2015 року [2].

Дані значення закономірно викликають занепокоєння щодо ефективності діяльності контролюючих органів, адже є значно вищими, ніж допускається світовою спільнотою для визнання держави як інвестиційно привабливою та сприятливою для ведення бізнесу.

На даний час існує чимало досліджень щодо взаємозв'язку між «легальною», офіційною та тіньовою економікою. Спільним у цих всіх дослідженнях можна вказати тезу Предборського В.А.: «Існування автономної, тіньової держави за межами впливу, регулювання та контролю офіційної державної влади, замість зрощення її з провідними паразитарними сегментами влади, виведення з-під контролю суспільства, створення «автономної» тіньової держави – двійника

офіційної, перетворює її на наймогутнішу частину сучасної тіньової діяльності, на основний активатор, репродуцент, каталізатор поширення паразитарної тінізації економічного життя через перекидання фіскального тягаря на плечі ординарної економіки» [3, с.11].

Крайнім випадком деструктивного впливу тіньової економіки є заміщення державних інститутів нелегальними утвореннями або перейняття ними окремих державних функцій.

Список використаних джерел

1. Біла, С. О. Детінізація економіки – передумова євроінтеграції України [Текст] // Ukraine – EU. Modern Technology, Business and Law: collection of international scientific papers: in 2 part. Part 1 «Modern Priorities of Economics. Engineering and Technologies». – Chernihiv : CNUT, 2016. – с. 67-70.
2. Тенденції тіньової економіки в Україні у I кварталі 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>.
3. Предборський, В. А. Сучасна форма вітчизняного тіньового парасуспільства [Текст] / В. А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. Науково-дослідного економічного ін-ту Мін-ва економіки України. – К., 2016. – Вип.3. – с. 11-13.



Машкович Юлія

студентка

Научный руководитель: к.ф.н., доцент Мишкевич М. В.

Белорусский государственный экономический университет

г. Минск, Республика Беларусь

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Теории и практике конкурентоспособности в Беларуси уделяется непозволительно мало внимания. Министерство экономики предпринимало робкие попытки включить Беларусь в список стран Всемирного экономического форума (в ежегодном докладе Global Competitiveness Report 2016-2017 их насчитывается 138), но страна, к сожалению, до сих пор не участвует в самом представительном исследовании конкурентоспособности в мире. Однако проведение оценки конкурентоспособности национальной экономики является чрезвычайно важным шагом на пути к повышению данного показателя, а также для совершенствования национальной системы в целом.

Центр Мизеса АЦ «Стратегия» проводит своё независимое исследование, результаты которого позволяют как прояснить конкурентное положение Республики Беларусь, так и провести сравнительный анализ. К слову, то самое конкурентное положение оставляет желать лучшего – Беларусь (в лице уполномоченных на то людей) упорно отказывается проводить работу над ошибками, что влечёт за собой незавидное 98-ое положение согласно индексу глобальной конкурентоспособности. Мы находимся примерно на одном уровне с Боливией, Никарагуа и Сербией. Россия находится впереди, на 43-ем месте, Украина – на 95-ом, а вот Казахстан продолжает покорять вершины на 53-ей позиции. В топ-10 вошли Швейцария, Сингапур, США, Голландия, Германия, Швеция, Великобритания, Япония, Гонконг и Финляндия. Нам определённно есть что заимствовать у демократических стран Запада, но необходимо остерегаться их бюджетной безответственности и растущего иждивенчества. Основываясь на проведённом анализе показателей конкурентоспособности Беларуси, можно порадоваться качеству белорусских дорог (5,1 – оценка выставляется в пределах от 1 до 7, где 1 – плохое

качество, 7 – очень хорошее), надёжности услуг полиции (4,8 – оценка выставляется в пределах от 1 до 7, где 1 – ненадёжная, 7 – полная надёжность) и интенсивной конкуренции на белорусском рынке (4,6 – оценка выставляется в пределах от 1 до 7, где 1 – плохое качество, 7 – очень хорошее). А вот по показателям усилителей эффективности и факторов инновационности выводы можно сделать не самые оптимистичные: издержки сельскохозяйственной политики достаточно высоки, ведь государство тратит немалые суммы на дотации в отрасль и не пытается пойти другими путями для достижения этой же цели; судебная власть очень зависима от высших государственных чинов; тяжёлое бремя госуправления, кроме того, является катализатором для предыдущего фактора. Большинство показателей находятся на серединной отметке, что заставляет задуматься над их улучшением, но совсем не является причиной хвататься за голову в поисках скорых необдуманных решений. Но есть и показатели, достигшие своей критической отметки: к примеру, страна не способна сдерживать таланты, а потому лучшие уезжают из страны; заработная плата в большинстве своём (как минимум во всех государственных организациях) практически не зависит от производительности труда; и венчает это всё очень слабая защита прав собственности.

Таким образом, Беларусь вобрала в себя худшие черты как авторитарной системы, так и безответственной демократии, так и не поняв преимуществ открытой торговли и привлечения малых инвесторов для вложения их ресурсов в акционерный капитал коммерческих организаций. Уполномоченным лицам стоит провести серьёзную перестройку не только экономической, но и правовой, и даже политической системы. Пускай это займёт несколько лет и огромное количество усилий, но создание конкурентоспособных институтов развития является неотъемлемой частью светлого будущего Беларуси.

Список использованных источников

1. Романчук, Я. Теория и практика провалов государства : монография [Текст] / Я. Романчук. – Белгород : Белгородская полиграфия, 2013. – 480 с.
2. The Global Competitiveness Report 2015-2016 [Электронный ресурс]. – World Economic Forum, 2016. – Режим доступа : http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf. – Дата доступа: 05.10.2016
3. Krugman, P. Competitiveness: a dangerous obsession [Электронный ресурс] / P. Krugman // Foreign Affairs. – USA, 1994. – Режим доступа: <http://www.foreignaffairs.com/articles/49684/paul-krugman/competitiveness-a-dangerous-obsession>. – Дата доступа: 02.10.2016



Микитюк Люба

студентка

*Науковий керівник: к.е.н., доцент Палка І.М.*Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій
м. Тернопіль

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ВАНТАЖІВ

Для сучасного економічного стану України характерним є підвищення ролі транспорту, який забезпечує життєдіяльність населення, функціонування і розвиток економіки держави, збереження її обороноздатності, можливість досягнення зовнішньоекономічних цілей країни [6]. Автомобільний транспорт відіграє провідну роль в економіці країни, оскільки вирізняється високою маневреністю і достатньою швидкістю доставки вантажів. Проте, розвиток даної галузі в Україні стримується через ряд причин: нестача сучасних вантажних автомобілів, причепів та напівпричепів, придатних для експлуатації у Західній Європі за своїми технічними та екологічними стандартами [7].

Разом з тим, серйозні проблеми, що наявні у розвитку міжнародних автомобільних перевезень вантажів послаблюють позиції українських перевізників на міжнародному транспортному ринку [5]. Серед них: неузгодженість правових і законодавчих норм у міжнародному транспортному просторі, слабка матеріально-технічна база і недостатність інвестицій на її вдосконалення і розвиток, відсутність скоординованих заходів із ліквідації бар'єрів на шляху розвитку міжнародного автомобільного сполучення і захисту національних перевізників від недоброякісної конкуренції з боку іноземних підприємців, недостатня забезпеченість безпеки автотранспортної діяльності і низка інших негативних факторів [4].

Економічним проблемам розвитку транспортної галузі присвятили свої дослідження такі українські та зарубіжні вчені, як О.П. Голиков, В.Г. Шинкаренко А.І. Абрамов, А.В. Вельможин, А.І. Воркут, Б.Л. Геронімус, Є.А. Жуков, В.Н. Іванов, В.Є. Канарчук, Л.В. Канторович, та інші. Науковці всебічно вивчали питання розвитку транспортного комплексу, давали рекомендації й пропонували шляхи забезпечення ефективного функціонування цієї важливої сфери народногосподарського комплексу країни.

На даному етапі транспортне обслуговування, як і всі галузі економіки, зазнає впливу економічної кризи. Різне зниження попиту на послуги перевізників вносить свої корективи в національну транспортну галузь [3].

До головних проблем міжнародних автомобільних перевезень можна віднести:

- забрудненість навколишнього середовища;
- аварійність;
- високі витрати;
- незадовільний стан дорожнього комплексу;
- технічний стан автомобілів;
- низька кваліфікація водіїв [1].

Проблеми міжнародного транспорту вирішуються в різних міжнародних транспортних організаціях. Найбільше значення для розвитку міжнародних автоперевезень має робота Комітету з внутрішнього транспорту Європейської економічної комісії Організації Об'єднаних Націй, Європейської Конференції міністрів транспорту, Міжнародного Союзу автомобільного транспорту, Міжнародної Федерації експедиторських асоціацій, Координаційної транспортної Ради Міністрів транспорту країн- учасниць СНД [2].

Шляхами вирішення проблем та покращення системи міжнародних автомобільних перевезень є:

- вдосконалення системи управління та контролю міжнародними перевезеннями;
- застосування жорсткої системи ліцензування;
- забезпечення якісних умов виходу на ринок;
- створення єдиної комплексної системи управління дорожньо- транспортною безпекою;
- державне фінансування;
- залучення коштів страхових організацій;
- наявність кваліфікованих кадрів;
- застосування раціональних методів перевезення.

Таким чином, можна зробити висновок, що для успішної взаємодії автотранспортної системи України з автотранспортними системами європейських та інших країн, потрібно гармонізувати вітчизняну нормативно-правову базу з відповідними міжнародно-правовими нормами.

Досліджені проблеми автомобільного транспорту, що виникають в умовах загострення економічної ситуації в країні, потрібно враховувати при реформуванні транспортного сектору економіки України. Збільшення інвестицій в галузь, вдосконалення тарифної політики, розвиток міжнародних перевезень, реалізація проектів будівництва доріг на умовах концесії, будівництво та ремонт доріг, проведення ринкових реформ – все це сприятиме ефективному розвитку автомобільної транспортної галузі. Особливо в процесі розвитку транспортного потенціалу необхідно враховувати нові умови конкурентного господарського середовища.

Список використаних джерел

1. Автомобілі... на рейках [Текст] // Дзеркало тижня. – 2003. – № 14 (439). – 12-18 квітня 2003. – С. 4
2. Бідняк, М. Н. Ефективність і подальший розвиток міжнародних автомобільних перевезень вантажів. [Текст] / М. Н. Бідняк, Н. В. Івасишина // Системні методи керування, технологія та організація виробництва, ремонту та експлуатації автомобілів: Зб. наук. пр. – К.: НТУ, ТАУ. – Вип. 12. – 2001. – С. 153-156.
3. Гіжевський, В. К. Правове регулювання транспортною системою України [Текст] / В. К. Гіжевський, А. В. Мілашевич. – К.: Б.л., 2000. – 141 с.
4. Івасишина Н.В. Міжнародні перевезення вантажів на сучасному етапі. [Текст] / Н.В. Івасишина // Автошляховик України. – 1997. – №4. – С. 10-11.
5. Міністерство транспорту та зв'язку України. Концепція розвитку транспортно-дорожнього комплексу України на середньостроковий період та до 2020 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mtu.gov.ua>
6. Міністерство економіки України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
7. Пархомчук Д. Компанії та ринки: транспортна сфера [Текст] / Д. Пархомчук // Інвестгазета. – 2008. – № 8. – С. 32-35.



Мороз Марія

магістрант

*Науковий керівник: д.е.н., доцент Ільїн В.Ю.*Державний економіко-технологічний університет транспорту
м. Київ

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

На даному етапі в умовах переходу України до ринкової економіки, відбувається постійне зростання конкуренції, зростає потреба в своєчасній і достовірній інформації для ухвалення обґрунтованих рішень. Важливу роль в системі такого забезпечення відіграє фінансова звітність.

Фінансовий стан підприємства, це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності [1].

Коло найважливіших показників діяльності підприємств і показників, які характеризують стан, рух і розміщення їх фінансових ресурсів, тобто фінансову стійкість, включає: прибутковість (рентабельність) діяльності підприємства; наявність і динаміку основних та оборотних засобів; раціональність розміщення (використання) власних і залучених фінансових ресурсів (основних і оборотних коштів); ступінь фінансової незалежності підприємства (фінансової автономії); ліквідність і платоспроможність [2].

Тема обліку фінансових результатів діяльності підприємства є завжди обговорюваною та актуальною серед науковців і практиків у сфері економіки.

Відомі вітчизняні науковці зокрема Ф. Ф. Бутинець, С. Л. Лондар, досліджували проблеми обліку фінансових результатів та доходів і витрат, що є складовим для формування діяльності підприємства.

Бутинець Ф.Ф. трактував термін «фінансові результати» так, що це є співставлення доходів та витрат підприємства відображених у звіті. Прибуток або збиток організації [3].

Лондар С.Л. трактував термін «фінансові результати» так, що приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період [4].

Аналізуючи визначення «фінансових результатів» можна зробити висновок, що Ф.Ф. Бутинець розглядав фінансові результати як співставлення доходів та витрат підприємства відображених у звіті, а С.Л. Лондар характеризував фінансовий результат з точки зору приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства [4]. І взагалі можна зробити для себе висновок, що фінансовий результат визначається шляхом співставлення доходів і витрат діяльності підприємства, що є прибутком або збитком в свою чергу призводить до збільшення або зменшення власного капіталу підприємства.

На сьогоднішній день, облік фінансових результатів на підприємствах здійснюється строго за загальними нормативними правилами, не враховуючи при цьому специфіку діяльності підприємств. Крім того, існуюча в Україні форма Звіту про фінансові результати не задовольняє в повній мірі вимоги користувачів фінансової звітності щодо інформації про порядок формування фінансових результатів, а тому потребує удосконалення. Цим обґрунтовується актуальність проведеного дослідження. Звіт про фінансові результати (НП(С)БО 1), звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства та сукупний дохід. Звіт про прибутки і збитки - одна з основних форм бухгалтерської звітності (форма № 2), яка

характеризує фінансові результати діяльності організації за звітний період і містить дані про доходи, витрати і фінансові результати в сумі наростаючим підсумком з початку року до звітної дати [5; 6].

До сучасних проблем фінансової звітності можна віднести: недосконалий рівень законодавчої бази України стосовно фінансової звітності; недосконалий рівень комп'ютеризації фінансової звітності.

Отже, ми можемо зробити такі висновки:

Фінансовий стан підприємства, це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою моделей, методів і показників, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Прибуток, рентабельність це основні критерії оцінки будь-якої сторони діяльності суб'єктів підприємництва. Однак самі по собі вони не можуть забезпечити фінансової стійкості підприємства.

Доходи це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Витрати це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Список використаних джерел

1. Захарченко, В. О. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства [Текст] / В. О. Захарченко // Фінанси України. — 2013. — №1. — С. 137-144.
2. Бутинець, Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник [Текст] / Ф. Ф. Бутинець. — Житомир : ПП «Рута», 2013. — 608 с.
3. Бутинець, Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку: підручник [Текст] / Ф. Ф. Бутинець, С. М. Лайчук, О. В. Олійник та ін. — Житомир: ПП «Рута», 2002. — 592 с.
4. Лондар, С. Л. Фінанси : навчальний посібник для рішень щодо покращення результатів в певному на — ВНЗ [Текст] / С. Л. Лондар, О. В. Тимошенко. — Вінниця : Нова Книга, 2009. — 384 с.
5. Галенко, О. М. Комплексна модель аналізу діяльності підприємств з метою упередження банкрутства [Текст] / О. М. Галенко. — Науково-практичний збірник. — К. : КНДУ «НДІРоМ», 2012. — 148 с.
6. Білуха, М. Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник [Текст] / М. Т. Білуха. — К. : 2010. — 692 с.



Нездойминога Олена

к.е.н., доцент

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

Особливо актуальним на сьогодні для України є розвиток лізингу, що визначено рядом обставин. По-перше, економіка нашої країни характеризується високим ступенем зношеності основних фондів, що змушує підприємства фінансувати інвестиції переважно із власних коштів, оскільки кредити банків, кошти інститутів спільного інвестування та інші джерела зовнішнього фінансування складають порівняно невеликий відсоток загального обсягу капітальних вкладень в економіці. По-друге, в Україні через ускладнений доступ до фінансування залишається недостатньо розвинутий сектор малих та середніх підприємств, насамперед.

Стосовно втручання держави в економічну діяльність господарюючих суб'єктів в Україні існують неоднозначні підходи. На нашу думку, ефективність розвитку лізингових відносин прямо залежить від активної регулюючої ролі держави.

Необхідність державного регулювання фінансового лізингу обумовлена наступними основними причинами:

- держава має стимулювати лізингові інвестиції в стратегічні галузі економіки;
- держава зацікавлена у отриманні якомога більшої фіскальної (у вигляді податків) вигоди від діяльності ринку лізингу;
- держава зацікавлена у прискоренні обігу грошово-кредитної маси, що стимулює зростання економіки;
- держава через систему законодавства здійснює вплив на розвиток лізингу та фактори що його стимулюють;
- держава підтримує конкурентне середовище на всіх ринках, в тому числі і лізинговому;
- ринкові саморегулятори не завжди в змозі забезпечити баланс інтересів всіх суб'єктів господарювання та громадян країни [1].

На думку О. В. Борисюк, «повноцінний розвиток лізингових відносин залежить від визначення їх привабливості для усіх учасників лізингових процесів, а передусім для держави» (рис. 1).

Обґрунтовано, що безпосередній вплив на активність державного регулювання лізингових відносин мають глобальні, тобто зовнішні (рівень економічного розвитку країни, інфляційні очікування, стан та розвиток банківського кредитування) та локальні (внутрішні) фактори (наявність інформації стосовно лізингу, якість надання основних та додаткових послуг, серед яких переважна роль належить страховим, консультаційним, сервісним, посередницьким послугам).

Рівень розвитку лізингових послуг у країні визначають: нормативно-правове регулювання ринку лізингу; державна підтримка; макроекономічні умови; стан інвестиційного ринку; можливості бухгалтерського і податкового обліку.

Розбудова ефективного фінансового ринку на сучасному етапі має стати основною метою державного регулювання фінансового сектору, що дозволить забезпечувати реальний сектор економіки необхідними фінансовими ресурсами та підтримку соціального розвитку країни, її інтеграцію у світовий фінансовий простір без загроз національним інтересам та економічній безпеці країни. Держава насамперед має забезпечувати: високий рівень стійкості, прозорості та

конкурентоспроможності вітчизняного фінансового сектору.

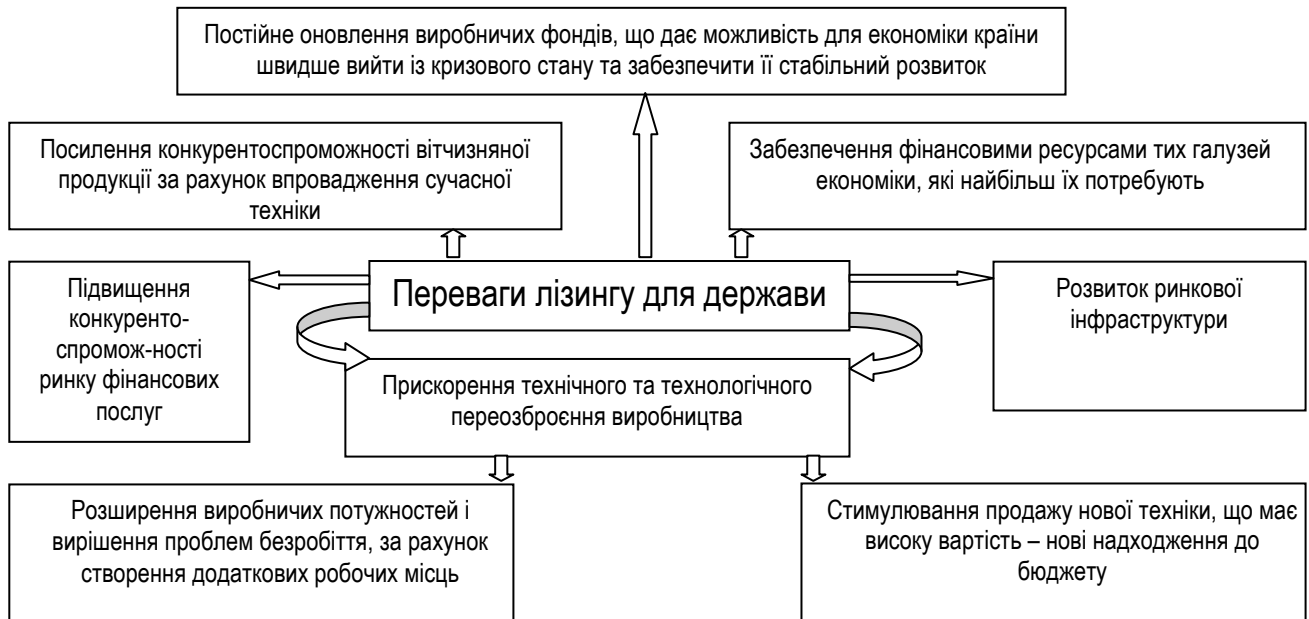


Рис. 1. Переваги лізингу для держави [2]

Важливими та нагальними завданнями вдосконалення державного регулювання фінансового лізингу як складової ринку фінансових послуг мають бути:

1. Вдосконалення нормативно-правової бази у сфері лізингу й уніфікація її з міжнародним законодавством.
2. Чітка регламентація діяльності операторів ринку.
3. Створення мегарегулятора ринку фінансових послуг та уніфікація державного регулювання й нагляду.
4. Підсилення інституційної спроможності та підвищення рівня фінансового забезпечення регуляторів фінансових послуг.
5. Розвиток саморегулювання на ринку фінансових послуг і проведення публічних заходів щодо обговорення проблем розвитку лізингу в Україні.
6. Посилення боротьби з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом.
7. Впровадження за професійними учасниками фінансового ринку системи пруденційного нагляду – системи наглядових процедур за дотриманням фінансовою установою кількісних та якісних показників, нормативів і вимог щодо ліквідності, капіталу й платоспроможності, прибутковості та якості активів, ризикованості операцій, якості систем управління й управлінського персоналу, додержанням правил надання фінансових послуг тощо [3].

В цілому можна зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку лізингу в країні необхідно уваги приділяти розробці та впровадженню ефективних нормативно-законодавчих документів, здатних забезпечити фінансовими ресурсами реальний сектор економіки України та тим самим підняти рівень соціального розвитку та економічної безпеки країни

Список використаних джерел

1. Амелін, С. К. Сучасний інструментарій державного регулювання лізингової діяльності [Електронний ресурс] / С. К. Амелін // Ефективна економіка. – 2010 – № 4. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=179>

2. Борисюк, О. В. Державне регулювання лізингових відносин в умовах розвитку ринкової економіки України [Текст] : автореф. на здоб. наук. ступеня к.е.н. / О. В. Борисюк. – Тернопіль, 2010. – 23 с.

3. Амелін, С. К. Шляхи вдосконалення державного регулювання фінансового лізингу в Україні / С. К. Амелін // Актуальні проблеми економіки. Серія: Гроші, фінанси і кредит. – 2011. – № 4. – С. 211-220.



Некрашевич Мария

студентка

Научный руководитель: магистр эк. наук Вашкевич Ю.Б.

Белорусский государственный экономический университет

г. Минск, Республика Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ: СТРУКТУРА И ДИНАМИКА ВНЕШНЕЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Современный этап новейшей истории Беларуси - период трансформации экономического курса с целью вывести из кризиса финансовую систему страны и придать новый импульс экономическому развитию. Одной из проблем является государственный долг.

В Республике Беларусь правовой основой государственного долга выступают Бюджетный кодекс Республики Беларусь, Указ Президента Республики Беларусь от 18 апреля 2006г. №252 «Об утверждении Положения о внешних государственных займах (кредитах)», Закон Республики Беларусь от 31 декабря 2015г. «О республиканском бюджете на 2016 год». Этими документами определены понятие и состав государственного долга, порядок его обслуживания, сроки погашения.

Государственный долг Республики Беларусь представляет собой совокупность внешнего государственного долга и внутреннего государственного долга на определенный момент времени [1, с. 2].

По данным Министерства финансов общая сумма государственного долга Республики Беларусь на 1 января 2016 года составила 328,6 трлн. бел. рублей и увеличилась по сравнению с началом 2015 года на 131,1 трлн. бел. рублей, или на 66,4%. На внешний государственный долг пришлось 12,4 млрд. долларов США, в том числе на обслуживание внешнего долга - 2,6 млрд. долларов США. Внутренний государственный долг составил 97,4 трлн. бел. рублей.

Общая динамика внешнего долга представлена в таблице 1.

Таблица 1

Динамика внешнего государственного долга Республики Беларусь и его структура на 1 января 2013-2016 гг, млн. долларов США

Показатели	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016
Внешний госдолг:	12 568,6	12 596,2	13 117,1	12 970,2
специальные права заимствования	566,6	567,7	534,1	510,8
наличная валюта и депозиты	0,0	0,0	0,0	0,0
долговые ценные бумаги	1 803,3	1 802,8	1 802,8	813,1
кредиты и займы	10 198,7	10 225,7	10 517,8	11 646,3
торговый кредит и авансы	0,0	0,0	0,0	0,0
прочие долговые обязательства	0,0	0,0	0,0	0,0

Внешние государственные займы привлекаются в пределах лимита внешнего государственного долга, установленного законом о бюджете Республики Беларусь на очередной финансовый (бюджетный) год в размере 17 млрд. долларов США, с предварительного согласия Президента Республики Беларусь [2, с.12].

Что касается привлечения и погашения внешних государственных займов в 2015 году, то подробную структуру иллюстрирует рисунок 1 [3].

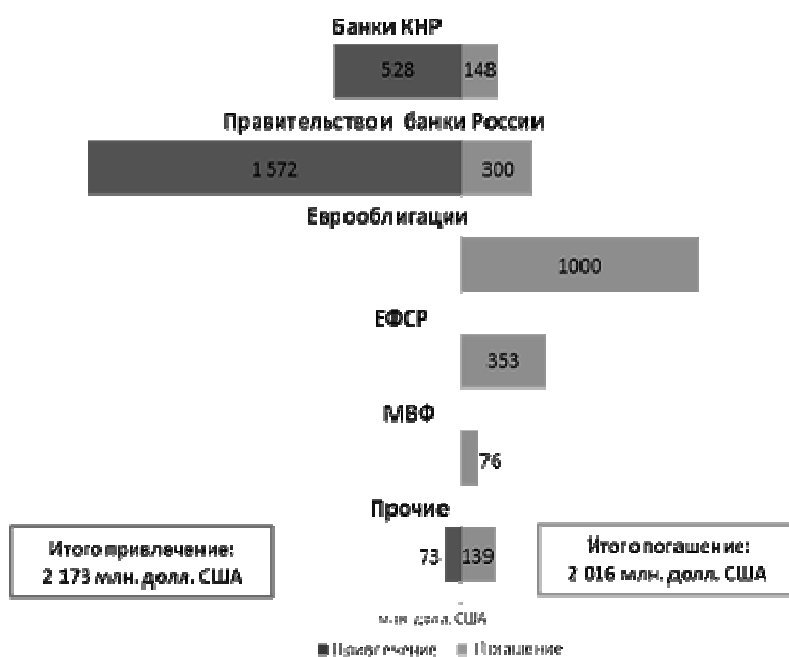


Рис. 1. Привлечение и погашение государственных займов

Общая ситуация с внешней задолженностью Республики Беларусь находится в рамках установленных международными организациями критериев. Однако в период с 2001 по 2015 годы произошли кардинальные изменения. Валовой внешний долг Беларуси увеличился в 19 раз: с 2091,5 млн. долларов США (в 2001 г.) до 40023,8 млн. долларов США (в 2015 г.).

Нужно отметить, что в настоящее время проблема внешнего долга является одной из наиболее острых проблем для белорусской экономики: в 2016 году Беларуси предстоит погашение основного государственного долга в объеме 2,3 млрд. долларов США, а также осуществление платежей в иностранной валюте на 1 млрд.

Расчеты по внешнему долгу планируется осуществить за счет неналоговых источников, то есть поступления ввозных таможенных пошлин на нефтепродукты, а также привлечения государственных займов в сумме 1,2 млрд. долларов США. Профицит бюджета Беларуси на 2016 год ожидается в объеме 17,2 трлн. бел. рублей [4].

Тем не менее, анализ абсолютных является недостаточным для оценки положения Беларуси в отношении внешней задолженности. Из таблицы 2 можно заметить, что ситуация с каждым годом ухудшается, поскольку представленные относительные показатели имеют тенденцию к росту.

Таблица 2

Показатели экономической безопасности и кредитоспособности по внешнему государственному долгу

Показатели	Пороговое значение	01.01.2015	01.01.2016
Внешний гос.долг/ВВП, %	25	16,6	22,7
Внешний гос.долг/товарооборот, %		16,4	21,8
Обслуживание гос.долга, % к доходам республиканского бюджета	10	5,5	7,9
Обслуживание и погашение внешнего долга, % к валютной выручке	10	7,1	7,9

Если рассмотреть внешний долг Республики Беларусь и его структуру более подробно, можно выделить ряд специфических тенденций:

- основными держателями белорусского государственного внешнего долга выступают Россия (50,4%), МВФ (24,4%), Китай (12,7%), Венесуэла (8%);
- весь долг представлен долгосрочными обязательствами Правительства Республики Беларусь (свыше 90%) и обязательствами резидентов Республики Беларусь под гарантии Правительства (соответственно, менее 10%);
- преобладающие валюты в государственном внешнедолговом портфеле: доллары США – 67%, СДР – 24,4%, евро – 6,6%, китайские юани – 2%;
- кредиты с плавающей процентной ставкой составляют 78%, кредиты с фиксированной ставкой – 22% [5].

Таким образом, в настоящее время проблема государственного долга, в особенности внешнего долга, является одной из наиболее острых в Республики Беларусь. 29,6% от общего госдолга Беларуси составляют внутренние долговые обязательства, 70,4% – внешние. Внешние государственные заимствования осуществляются в пределах лимита внешнего государственного долга, установленного законом в пределах 17 млрд. долларов США. Можно заметить, что внешний долг республики изменяется из года в год в зависимости от конкретной социально-экономической ситуации, однако, общей тенденцией является его постоянное увеличение. За период с 2001 по 2015 гг. валовой внешний долг Беларуси увеличился в 19 раз. Следует отметить, что нарастание государственного долга может привести к возрастанию долга даже при отсутствии новых займов, а лишь за счет роста расходов по его обслуживанию.

Список использованных источников

1. Бюджетный кодекс Республики Беларусь от 16 июля 2008г. №412-3 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://etalonline.by/?type=text®num= Нк0800412#load_text_none_1_ – дата доступа: 07.09.2016.
2. Закон Республики Беларусь от 30 декабря 2015 г. № 341-3 О республиканском бюджете на 2016 год [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.minfin.gov.by/upload/bp/act/zakon_301215_341z.pdf. – дата доступа: 07.09.2016.
3. Министерство финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.minfin.gov.by/ru/public_debt/pressreleases/21db889fc83d4fa6.html. – дата доступа: 08.09.2016.
4. Национальный банк Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nbrb.by/statistics/ExternalDebt/> – дата доступа: 08.09.2016.
5. The World Bank Quarterly External Debt Statistics [Electronic resource]. – Mode of access: <http://datatopics.worldbank.org/debt/qeds>. – date of access: 10.09.2016.



Низик Мар'яна

студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Старицький Т.М.

Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій
м. Тернопіль

МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

На даний момент в Україні будь-яке підприємство бажає мати успішне виробництво, стабільні грошові надходження та кваліфікованих працівників. Для успішної діяльності підприємства виникає необхідність враховувати фактори з певним ступенем ймовірності. Перш за все – це умови ринкового середовища: стан попиту, конкурентів, показники економічного, політико-правового факторів життя держави. Це можливо здійснити лише при детальному маркетинговому плануванні. Тільки маркетинговий підхід до ухвалення рішень дозволяє виробити конкретні цілі, стратегії, тактику поведінки фірми на ринку та підвищити її дохід.

Питанням маркетингу на сільськогосподарських підприємствах присвячено значний обсяг публікацій. Проблемами розвитку підприємства та удосконаленням маркетингу займалися такі науковці: Г. Армстронг [2], Л. Балабанова [3], О. Луцій [4], В. Парсяк [6] та ін. Проте, особливостям використання маркетингу сільськогосподарськими підприємствами приділяється недостатня увага, тому ця проблема потребує більш глибокого вивчення.

Маркетингова діяльність в сільськогосподарській сфері реалізується за допомогою таких основних механізмів: аналіз зовнішнього середовища підприємства; аналіз середовища споживачів; вивчення існуючих товарів і планування майбутніх; забезпечення гнучкої цінової політики; управління маркетинговою діяльністю як єдиною системою.

За визначенням М. Бєлявцева та В. Ніколайчука, промисловий маркетинг – це багатофункціональна система, яка постійно пристосовується до ринку товарів виробничого призначення та ділових послуг, який часто змінюється [5, с. 18]. Агромакетинг як система ще не набула поширення у формуваннях агропромислового комплексу України.

Це інтерпретується такими основними причинами:

- по-перше, продукція сільського господарства ще не набула належної конкурентоспроможності при відсутності прозорого ринку;

- по-друге, дослідження показують, що в багатьох аграрних і сільськогосподарських формуваннях ще існує психологія виробника, коли керівник підприємства не пристосувався до ринкової ситуації, коли на перший план виходить проблема збуту продукції, її конкурентоспроможність.

Маркетинг як теоретична концепція дає можливість сільськогосподарським підприємствам краще пристосуватися до умов ринкової економіки, оскільки маркетингова діяльність за своєю суттю є чітко організаційною формою сучасного товарного виробництва з відповідним змістом і має вагомое значення для розвитку сільськогосподарського виробництва.

Маркетингова діяльність допомагає об'єднати зусилля агропромислових товаровиробників, підприємств переробної промисловості і торгівлі не тільки під час реалізації, але і під час визначення характеру і масштабів виробництва, шляхів прибуткового використання виробничих потужностей підприємств, визначення взаємовигідних умов просування продукції з урахуванням максимального задоволення потреб кінцевих споживачів.

Процес прийняття рішень є одним з основних елементів ведення ефективної

маркетингової діяльності сільськогосподарських підприємств, адже поведінка споживачів не є аналогічною при купівлі різних товарів чи послуг. На сьогоднішній день значна частина різноманітних організацій та об'єднань виступають у якості споживачів, тому для збереження конкурентної позиції сільськогосподарські виробники повинні брати це до уваги при плануванні маркетингової діяльності. Беззаперечно, розвиток маркетингової діяльності в сільськогосподарських формуваннях є багатоаспектною проблемою, що в певній мірі залежить від зовнішнього середовища, перш за все від темпів наукового обґрунтування і практичної реалізації аграрної політики в Україні.

Отже, проблема застосування маркетингових заходів в сільськогосподарських підприємствах існує та потребує розв'язання. При цьому великомасштабні аграрії України уже використовують маркетингові заходи у своїй діяльності та досягають лідируючих позицій серед конкурентів.

Список використаних джерел

1. Андрощук, І. М. Агрорекетинг в підприємствах АПК [Електронний ресурс] / І. М. Андрощук. – Режим доступу : <http://www.int-konf.org>. – Назва з екрану. (дата доступу 06.04.15).
2. Амстронг, Г. Основы маркетинга. Профессиональное издание [Текст] / Гари Амстронг, Филип Котлер. – М. : ООО «И.Д. Вильямс», 2009. – 1072 с.
3. Балабанова, Л. В. Маркетинг відносин в системі управління підприємством [Текст] : монографія / Донецький національний ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського / Л. В. Балабанова, С. Чернишева. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2009. – 280 с.
4. Луцій, О. П. Маркетингові дослідження ринку продуктів харчування : організаційно-методичний аспект діяльності суб'єктів господарювання [Текст] : монографія / О. П. Луцій, Н. В. Васюткіна. — К. : Європ. ун-т., 2006. – 224 с.
5. Николайчук, В. Е. Промышленный маркетинг [Текст] / В. Е. Николайчук, М. И. Белявцев. – Донецк : ООО ПКФ «БАО», 2004. – 384 с.
6. Парсяк, В. Н. Маркетинг від теорії до практики [Текст] : навч. посіб. / В. Н. Парсяк. – К. : Видавництво «Наукова думка» НАН України, 2007. – 255 с.



Обиход Катерина

аспірант, асистент кафедри

Науковий керівник: д.е.н., професор Калюга Є.В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ВІД НАДАННЯ ПОСЛУГ УСТАНОВАМИ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА

Науково-дослідні установи НААН України здійснюють фундаментальні та прикладні дослідження за рахунок державного фінансування. Згідно з чинним законодавством вони мають право надавати послуги та займатися додатковою діяльністю, яка не суперечить основній діяльності та є джерелом власних надходжень спеціального фонду установи. Такими послугами науково-дослідних установ можуть бути: розроблення технічних проектів і проведення експертиз; інформаційні послуги; підготовка наукових кадрів; підвищення кваліфікації фахівців агроформувань і наукових працівників; проведення наукових виставок, конференцій та інших

заходів; додаткова господарська діяльність (залежно від спеціалізації установи).

Надання послуги науковою установою державного сектора супроводжується плануванням витрат, які необхідно здійснити для проведення трансакцій обміну послугами чи продукцією. У науковій літературі є чимало статей, присвячених дослідженням обліку витрат у державному секторі. Зокрема, таких науковців, як Атамас П. Й., Левицька С. О., Калюга Є. В., Кіндрацька Л. М., Свірко С. В., Фаріон І. Д. Але у період реформування системи управління державними фінансами, а саме системи бухгалтерського обліку та контролю, потребує більш глибокого розгляду питання обліку та контролю витрат від надання послуг в установах державного сектора.

У НП(С)БОДС 135 «Витрати» [1] зазначено, що перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) установлюються суб'єктами державного сектора за погодженням із міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади у межах компетенції відповідно до їх галузевих особливостей. Тобто, на підставі визначених у законодавстві методичних рекомендацій, головний розпорядник бюджетних коштів вносить доповнення до калькуляції наданих послуг залежно від галузевих особливостей. Аналогічну думку в своїх публікаціях висловлює Свірко С. В., зокрема, що кожна установа, залежно від специфіки діяльності та видів послуг, які вона надає, затверджує внутрішнє положення щодо калькулювання, обліку та планування конкретних видів послуг.

У ході дослідження проаналізовано ряд законодавчих актів із планування та калькулювання собівартості послуг, а саме: Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт [2]; Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [3]; НП(С)БОДС 135 «Витрати» [1]. Зроблено висновок про доцільність формування внутрішнього положення з калькулювання собівартості послуг НААН України, характерних для підпорядкованих науково-дослідних установ агропромислового сектора, де міститиметься детальний склад виробничих витрат за елементами витрат і статтями калькуляції.

Відповідно до Бюджетного кодексу України діяльність наукових установ державного сектора підлягає зовнішньому та внутрішньому контролю. Зовнішній контроль здійснюється від імені парламенту (Рахунковою палатою України) та від імені уряду (Міністерством фінансів, Державною казначейською службою, Державною аудиторською службою України й іншими контролюючими органами (державні спеціалізовані інспекції, комітети, комісії).

Внутрішній контроль (за термінологією Європейського Союзу – фінансове управління і контроль) слід розуміти не як окрему подію чи обставину, а як цілісний процес, що здійснюється керівництвом та працівниками установи для достовірності й об'єктивності планування і управління бюджетними коштами, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової і бюджетної звітності [4]. Керівник установи організовує службу внутрішнього контролю і несе відповідальність за управління та розвиток установи в цілому.

Внутрішній контроль надання послуг здійснює посадова особа з служби внутрішнього контролю (надалі – інспектор), яка розпочинає перевірку з аналітичного вивчення договорів про надання послуг іншим контрагентам (умови, терміни виконання й оплати, список виконавців). Паралельно співставляє завантаженість працівника за основною роботою, щоб уникнути нерационального витрачання бюджетних коштів. Додаткова діяльність може здійснюватися у вільний від роботи час або одночасно, якщо це не заважає виконанню основних обов'язків.

Детальному контролю підлягає достовірність записів за кожною статтею калькуляції у первинному документі, на рахунках бухгалтерського обліку, групувальних відомостях,

меморіальних ордерах. Інспектор перевіряє графіки документообігу, терміни заповнення документів, повноту відображення, відповідність групування даних у аналітичних документах (рис. 1).

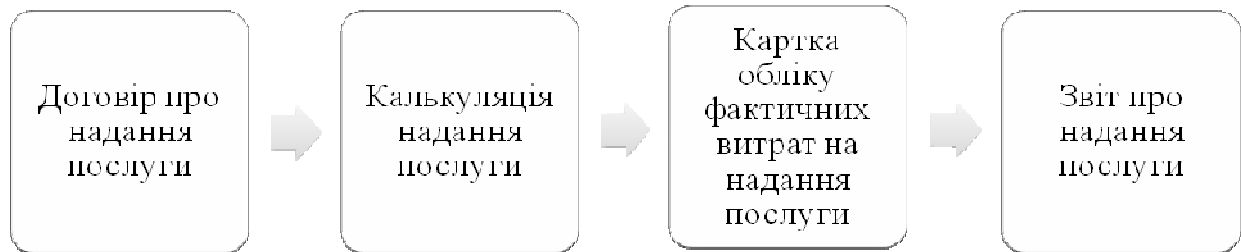


Рис. 1. Послідовність документування надання послуг

Планування витрат для надання послуг здійснюється установою самостійно на підставі розрахунків під час оформлення договору, результати яких відображаються в *Калькуляції надання послуги*, що є систематизованою таблицею. У першій колонці проставляють статті калькуляції, у другій – код економічної класифікації, у третій – суму витрат, заплановану на термін надання послуги, у наступних колонках – їх розподіл протягом року. У запропонованому документі зазначають підставу для надання послуги, замовника, центр надання послуг (відділ, підрозділ установи, який відповідальний за виконання), узгоджені терміни. Калькуляція погоджується з планово-фінансовим відділом, головним бухгалтером, керівником центру надання послуг-та установи, замовником.

Інспектор перевіряє фактичні витрати, що виникають під час надання послуг і формують *Картку обліку фактичних витрат надання послуг*. Записи до неї вносять упродовж місяця за кодами економічної класифікації витрат на основі первинних документів. У кінці звітної періоду установи складають *Звіт про надання послуги*, у якому міститься інформація про заплановані та фактичні витрати, можливі відхилення за деталізованими статтями калькуляції.

Надалі співставляють записи в аналітичних документах із даними Плану рахунків бухгалтерського обліку у державному секторі [5], який затверджений для узагальнення інформації про факти діяльності всіх суб'єктів державного сектора у бухгалтерському обліку. План рахунків має застосовуватися всіма суб'єктами державного сектора з 01.01.2017 року. Витрати від надання послуг формуються на субрахунках 811 «Витрати розпорядників бюджетних коштів на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт)» за елементами витрат і на субрахунку 161 «Виробництво розпорядників бюджетних коштів» за конкретним видом послуги [5].

Таким чином, у процесі дослідження зроблено такі висновки:

- установи державного сектора мають право надавати послуги, які не суперечать основній діяльності та є джерелом власних надходжень;

- доцільно формувати внутрішнє Положення з калькулювання собівартості послуг НААН України, характерних для підпорядкованих науково-дослідних установ агропромислового сектора, із детальним складом виробничих витрат за елементами витрат і статтями калькуляції;

- діяльність наукових установ державного сектора підлягає зовнішньому і внутрішньому контролю;

- внутрішній контроль – цілісний процес, що здійснюється керівництвом та працівниками установи для достовірності й об'єктивності планування та управління бюджетними коштами, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової і бюджетної звітності. Керівник

установи організовує службу внутрішнього контролю і несе відповідальність за управління та розвиток установи в цілому;

– внутрішньому контролю підлягає вивчення умов договору про надання послуг, достовірність записів стосовно формування собівартості послуг у первинних документах, на рахунках бухгалтерського обліку (161 «Виробництво розпорядників бюджетних коштів», 811 «Витрати розпорядників бюджетних коштів на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт)»), групувальних відомостях (Калькуляції надання послуги, Картці обліку фактичних витрат надання послуг, Звіті з надання послуг).

Подальшого дослідження вимагає контроль результатів від надання послуг і достовірності формування фінансової звітності установи.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 «Витрати» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 18.05.2012 р. № 568 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0903-12>. (станом на 10.10.2016 р.).

2. Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.96 р. № 830 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/830-96-п>

3. Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств : наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sop.com.ua/regulations/1521/8193/8531/461074/> (станом на 10.10.2016 р.).

4. Методичні рекомендації з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах : затв. наказом Міністерства фінансів України від 14.09.2012 р. № 995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/106386> (станом на 10.10.2016 р.).

5. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 р. № 1203 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14> (станом на 10.10.2016 р.).



Онищук Оксана

студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Палка І.М.

Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій

м. Тернопіль

МІЖНАРОДНО–ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Важливим складником економічних відносин будь-якої держави є банківські відносини. Банківську систему інколи називають кровоносною системою економіки, оскільки вона опосередковує всі господарські операції.

У результаті інтернаціоналізації економічних відносин банківська діяльність виходить за межі окремих держав і набуває транскордонного характеру. Функції банків мають економічну природу і характеризують банки як фінансових посередників.

Банківська діяльність підпадає під найжорсткіше державне регулювання порівняно з

іншими галузями економічної діяльності. Це пов'язано з такими специфічними особливостями банків, як високий рівень фінансової взаємозалежності, заснованість на грошових коштах, які легко можуть бути виведені з галузі, недостатня відкритість банківської діяльності. Але в умовах ринкової економіки балансова величина активів не дорівнює їхній ринковій вартості. Тому реалізація активів може бути здійснена зі значним дисконтом порівняно з їх балансовою вартістю, і в результаті криза ліквідності може перетворитись у кризу неплатоспроможності.

Тому основною метою регулювання банківської діяльності є обмеження занадто ризикової банківської діяльності в ринковій економіці. Банківське регулювання є обмеженням конкурентної боротьби завдяки встановленню жорстких законодавчих меж, містить елемент економічного примусу.

Основною формою регулювання банківської діяльності є правова. Тісно взаємодіючи з іншими галузями, банківське право має самостійний характер і не збігається з жодною іншою галуззю.

Оскільки банківські системи різних держав перебувають у постійній взаємодії, то в національній банківській системі з'являється іноземний елемент у формі іноземного капіталу, формування міжнародних і регіональних стандартів банківського регулювання, формування транскордонного ринку банківських послуг тощо.

Головне завдання регулювання банківської діяльності полягає у поєднанні дій та методів забезпечення стабільного функціонування банківської системи для подолання фінансової нестабільності та більш ефективного розвитку системи в цілому.

Для національних систем банківського права характерним є включення джерел внутрішнього державного права, міжнародного права: міжнародних договорів, міжнародних звичаїв. Важливим моментом, що характеризує банківське законодавство зарубіжних країн, є тенденція до його зближення та уніфікації, особливо після створення ЄС і формування Національного європейського права.

Як вказує професор А.О. Селіванов, «Основна відмінність між законодавством Європейського Союзу і національним законодавством держав-членів полягає в тому, що, як правило, на рівні Європейського Союзу немає законів, а є лише директиви, які стосуються конкретних юридичних сфер і мають бути виконані за допомогою національного законодавства» [2]. При цьому більшість директив щодо банківської діяльності було прийнято на підставі п. 2 ст. 57 Договору про Європейську Економічну Співдружність [1], що передбачає свободу започаткування і здійснення незалежної професійної діяльності. При цьому директиви гармонізують конкретні питання законодавства шляхом встановлення мінімальних стандартів, які перебувають посередині між нормами держави-члена з найвищим рівнем регулювання і держави-члена з найнижчим рівнем регулювання.

Правова регламентація банківської діяльності в країнах характеризується безліччю та розмаїттям різних за юридичною природою джерел банківського права, високорозвиненою системою нормативних актів про банки і банківську діяльність, ретельністю їх правової регламентації та проникненням іноземних елементів в національне банківське законодавство.

Отже, банківська діяльність є головним сегментом при формуванні економіки країни та розвитку фінансового ринку. Таким чином, розробивши чітку банківську політику відповідно до усіх прав, норм та засад можливо забезпечити розвиток ринкової економіки в країні, що є запорукою поліпшення добробуту населення і виходу країни на світовий фінансовий ринок.

Список використаних джерел

1. Директивы Европейского Парламента и Совета [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.icqc.eu/ru/EU-directive.php>. – Назва з екрану.

2. Правові проблеми організації та діяльності банківської системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.refine.org.ua>. – Назва з екрану.



Панова Татьяна

к.э.н., доцент

Харламова Ольга

старший преподаватель

Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины
г. Гомель, Республика Беларусь

НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМА КООРДИНАЦИИ И КОНТРОЛЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Проблема повышения качества экономического роста в современных условиях существует во многих странах. Успешное решение стратегических задач ускорения экономического и социального развития Республики Беларусь находится в прямой зависимости от эффективности процессов трансформации научных знаний в инновации и их коммерциализации, а также от степени инновационной восприимчивости национального хозяйства.

Результаты инновационного развития в Беларуси в целом можно оценить как положительные. На основе отечественных и зарубежных разработок и технологий созданы и организованы производства принципиально новой продукции или продукции с новыми потребительскими свойствами, внедряются новые технологии производства. За 2007 – 2014 годы введено в эксплуатацию 985 объектов, в том числе создано 131 новое предприятие, организовано 352 новых производства на действующих предприятиях, модернизировано 502 производства [1]. Кроме того, в Беларуси постоянно проводится достаточно серьёзная работа по формированию основных элементов Национальной инновационной системы, её институтов, созданию благоприятных условий для инновационной деятельности.

Наиболее используемыми формами налогового стимулирования являются: налоговые льготы, предусматривающие полное или частичное освобождение определённой деятельности или круга лиц от уплаты налогов; налоговые каникулы, предполагающие освобождение от налогов на определённый государством срок; налоговые кредиты, суть которых заключается в изменении срока уплаты налога за определённую плату; налоговые рассрочки или отсрочки, предоставляемые при наличии определённых оснований на конкретный период; налоговые вычеты, уменьшающие налоговую базу. В Республике Беларусь для участников инновационной деятельности действует освобождение и снижение налоговых ставок по налогу на добавленную стоимость, налогу на прибыль, налогу на недвижимость, налогу на землю, таможенных пошлин. Финансирование инновационных проектов за счёт средств республиканских и местных инновационных фондов, а также налоговое стимулирование предусматривается только при соблюдении трёх основных условий:

- организация технологического процесса, обеспечивающего средний уровень добавленной стоимости на одного работающего, аналогичный уровню Европейского союза по соответствующему виду экономической деятельности либо превышающий этот уровень;

- экспортная ориентированность (превышение экспорта над импортом) проекта;
- создание и внедрение технологий новой для Республики Беларусь и (или) мировой экономики продукции [2].

Анализ инновационной деятельности в Республике Беларусь позволил определить немало существующих проблем. К ним относят и невысокую долю бюджетного финансирования науки (0,25-0,3 %), и низкую эффективность инновационных проектов, и недостаточное использование таких источников финансирования, как прямые иностранные инвестиции, кредиты банков, собственные средства организаций. Проблемой является низкий спрос на инновационную продукцию, низкая эффективность инновационной инфраструктуры. Однако основной проблемой, по мнению многих специалистов, является то, что при целевом бюджетном финансировании инновационных проектов Государственных программ отсутствует эффективный механизм координации и контроля за данным процессом [1].

Для государства важно отслеживать инновационную историю каждого проекта, т.е. контролировать, куда и насколько рационально были израсходованы вложенные средства. Решить эту проблему могут помочь аудиторские фирмы, осуществляя независимый контроль. Аудит в достаточной мере может помочь также выявлению и оценке перспективных для коммерциализации технологий, систематизации и анализу информации об отечественных и зарубежных технологиях. Аудиторы могут оказывать содействие организациям в передаче технологий на отечественный и мировой рынки, заключении контрактов и соглашений, закупке и продаже лицензий. Аудиторским фирмам (с привлечёнными специалистами в случае необходимости) по силам проводить маркетинговые исследования отечественного и мирового рынков с целью поиска потребителей технологий, осуществлять информационную и консультационную поддержку. Аудит может помочь в выявлении высоких технологий, обосновывать их эффективность, способствовать инновационному развитию организаций. Дополнительные затраты на оказание аудиторских услуг в случае успешности инновационного проекта обязательно окупятся.

Список использованных источников

1. Шумилин, А. Г. О концепции государственной программы инновационного развития Республики Беларусь на 2016-2020 г. [Электронный ресурс] / А. Г. Шумилин. – Режим доступа : http://belisa.org.by/pdf/Publ/Art1_i33.pdf (дата доступа 22.10.2016 г.).
2. Указ Президента Республики Беларусь «О порядке формирования и использования средств инновационных фондов» от 07.09.2012 № 357 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://president.gov.by/ru/official_documents_ru/view/ukaz-357-ot-7-avgusta-2012-g-1414/ (дата доступа 22.10.2016 г.).



Пашикян Ілона

студентка

Шутова Дар'я

студентка

Науковий керівник: д.н.держ.упр., професор Міщенко Д. А.

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

В умовах фінансово-економічної кризи пріоритетним напрямом діяльності держави й бізнесу є проведення скоординованої політики та вироблення стратегії щодо зниження впливу кризових явищ у фінансовому секторі. Ураховуючи масштабність, глибину й тривалість кризових явищ у вказаному секторі, а також ступінь їх негативного впливу на процеси, що відбуваються в українській економіці, потрібно виробити нові підходи до побудови системи фінансової безпеки нашої держави.

Із позицій різностороннього підходу фінансова безпека – захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності й стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізаційних факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи й стале економічне зростання [1].

Фінансова безпека – це найважливіша складова економічної безпеки в умовах ринкової економіки, яка включає: – стан фінансів і фінансових інститутів, при якому забезпечується гарантований захист національних економічних інтересів; – гармонійний і соціально спрямований розвиток національної економіки, фінансової системи і всієї сукупності фінансових відносин і процесів у державі; – готовність і здатність фінансових інститутів створювати механізми реалізації та захисту інтересів розвитку національних фінансів; – підтримка соціально-політичної стабільності суспільства; – формування необхідного економічного потенціалу і фінансових умов для збереження цілісності та єдності фінансової системи навіть при найбільш несприятливих варіантах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів і успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам фінансової безпеки [2].

До основних індикаторів фінансової безпеки країни науковці відносять: бюджетну безпеку, безпеку грошового ринку, та інфляційних процесів, валютну безпеку, боргову безпеку, безпеку страхового ринку, безпеку фондового ринку, банківську безпеку.

До елементів фінансової безпеки можна віднести: – ефективність фінансової системи, тобто її здатність забезпечувати досягнення стратегічних та тактичних цілей розвитку держави; – незалежність фінансової системи, тобто здатність держави самостійно визначати цілі, механізми та шляхи її функціонування; – конкурентоспроможність фінансової системи, тобто її здатність повноцінно виконувати свої завдання та функції в умовах існування та впливу фінансових систем інших країн та світових фінансових агентів.

У зв'язку, з вище наведеними особливостями фінансової безпеки країни, можна визначити її загрози (на прикладі України), які поділяються на внутрішні та зовнішні.

Внутрішні загрози породжуються, головним чином, неадекватною фінансово-економічною політикою, прорахунками органів влади й управління, помилками, зловживаннями та іншими

відхиленнями в управлінні фінансовою системою держави [3].

Серед внутрішніх загроз фінансовій безпеці України можна виділити такі: недосконала фінансово-бюджетна система, неефективність системи контролю за витратами бюджетних коштів, невчасне прийняття Державного бюджету; непродумана грошово-кредитна політика держави; неефективність податкової системи, масове ухилення від сплати податків; надмірний дефіцит Державного бюджету та переважно емісійне його покриття; зростання «тіньової» економіки, посилення її криміналізації; необґрунтоване зростання цін на споживчому ринку, відсутність паритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію; істотна виснаженість ключових джерел фінансових ресурсів – прибутку суб'єктів господарювання, доходів бюджетів усіх рівнів, амортизаційних відрахувань, ресурсів цільових фондів та ін.; нелегальний вивіз з України капіталу, переховування валютних коштів за кордоном; недостатній державний контроль за здійсненням експорту та імпорту; нерозвиненість сучасної інфраструктури підтримки конкурентоспроможності українського експорту.

До зовнішніх загроз фінансовій безпеці в Україні належать: нерозвиненість сучасної фінансової інфраструктури; зростання зовнішньої заборгованості; нераціональне використання іноземних кредитів; нерегульований приплив в Україну іноземного капіталу та надання йому переваги порівняно з вітчизняним; надмірна відкритість економіки України, не виважена лібералізація зовнішньоекономічної діяльності; відсутність експортно-імпоротної збалансованості.

Таким чином, враховуючи, великий спектр як зовнішніх, так і внутрішніх загроз фінансовій безпеці країни, виникає потреба у визначенні основних напрямів зміцнення фінансової безпеки країни.

Основні напрями зміцнення фінансової безпеки України: 1. Зовнішньоекономічна політика – профіцит платіжного бюджету по торгівельним операціям; зменшення відкритості економіки країни шляхом зростання внутрішнього ринку; скорочення загального зовнішнього боргу. 2. Валютна політика – стабілізація валютного курсу до гривні; зменшення «доларизації» економіки країни. 3. Грошово-кредитна та банківська політика – підвищення монетизації економіки; застосування цільового підходу до емісії грошової маси; відновлення ліквідності банківського сектору економіки та запобігання банкрутства системних банків. 4. Податкова політика – зменшення податкового тиску на вітчизняних виробників товарів та послуг; стимулювання попиту шляхом зменшення податкового навантаження на споживання; раціоналізація структури податкової системи; обмежений податковий протекціонізм; податкове стимулювання ефективної зайнятості населення. 5. Державна боргова політика – зменшення загального державного боргу; скорочення зовнішнього боргу; скорочення внутрішнього боргу [4].

Отже, дослідження особливостей фінансової безпеки країни дозволяє стверджувати, що стан фінансової безпеки є головним критерієм оцінки ефективності державної політики і діяльності владних структур. Проблемою, яка потребує розв'язання, є недостатньо ефективно застосування механізмів, спрямованих на нейтралізацію, мінімізацію впливу та усунення явищ і чинників, що призводить до створення зовнішніх та внутрішніх загроз національній безпеці у фінансовій сфері. І тому так важливо саме на сучасному етапі розвитку нашої держави здійснити необхідні заходи, що стосуються підвищення рівня фінансової безпеки, зокрема у таких напрямках, як: зовнішньоекономічна політика, валютна політика, грошово-кредитна та банківська політика, податкова політика, державна боргова політика.

Список використаних джерел

1. Івашко, О. Фінансова безпека України в умовах кризових явищ в економіці [Текст] / О. Івашко //

Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2015. – № 2. – С. 61-66.

2. Сиволап, Л. А. Аналіз фінансової безпеки України [Текст] / Л. А. Сиволап // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2015. – № 1(1). – С. 61-66.

3. Бовсуновська, Г. С. Специфічні прояви загроз фінансовій безпеці страхового ринку [Текст] / Г. С. Бовсуновська // Економічний простір. – 2015. – № 93. – С. 189-199.

4. Лазарева, А. П. Фінансова безпека країни: загрози та основні напрями зміцнення [Текст] / А. П. Лазарева // Вісник приазовського державного технічного університету. – 2014. – № 27. – С. 88-94.



Поліщук Аліна

студентка

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Бутко Н. В.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Управлінський облік – це сукупність методів та процедур, які забезпечують підготовку і надання інформації для планування, контролю і прийняття рішень на різних рівнях управління суб'єктом підприємницької діяльності. Розробка і введення його на підприємствах є частиною загального процесу реформування системи бухгалтерського обліку в Україні. Тому управлінський облік нині стає невід'ємною частиною облікової системи значної частини компаній в різних країнах та потребує удосконалення. Однак суттєвим гальмом поширення управлінського обліку в нашій країні залишається відсутність чіткого визначення переліку його складових, вплив адміністративної системи, податкова політика, що примушує суб'єкти підприємництва збільшувати витрати з метою зменшення оподаткованого прибутку, а також, не зацікавленість до цієї системи безпосереднього споживача управлінської інформації через відсутність чітко визначеної потреби в результатах обліку.

Однією з найважливіших проблем функціонування підприємств України в ринкових умовах, як зазначає О. О. Довжик, є налагодження системного контролю за витратами як основного засобу досягнення належної ефективності діяльності. Вирішенню цієї проблеми має сприяти управлінський облік, або система управління витратами [1]. Актуальність цієї тематики нині проявляється в бажанні будь-якого підприємства знати, яка продукція користується найбільшим попитом, які витрати необхідні на її випуск і який дохід принесе її реалізація в майбутньому.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено, що «Управлінський (внутрішньогосподарський) облік – це система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів в процесі управління підприємством» [2]. Однак таке трактування не відображає справжню його сутність, адже управлінський облік забезпечує підготовку і аналіз бухгалтерської інформації, щоб допомогти керівництву в управлінні, плануванні й контролі діяльності підприємства, оскільки надає інформацію про формування собівартості, забезпечує даними про відхилення фактичних показників від прогнозних значень в оперативному порядку.

Основною метою управлінського обліку є орієнтація управлінського процесу на досягнення цілей підприємства, забезпечення управлінського апарату оперативною, достовірною та максимально повною, інтегрованою інформацією для прийняття раціональних рішень.

Управлінський облік призначений для розв'язання таких основних задач:

- забезпечення керівного апарату підприємства інформацією про те, якими будуть консолідовані результати бізнесу;
- відображення результатів роботи окремих напрямків (за видами діяльності, групами товарів або іншими елементами залежно від специфіки бізнесу);
- відображення результатів роботи структурних підрозділів підприємства (відділів, цехів, юридичних осіб);
- здійснення контролю за витратами шляхом їх обліку по видах і центрах витрат;
- нагромадження статистики про доходи і витрати підприємства у визначеному розрізі для виявлення загальних тенденцій діяльності підприємства;
- здійснення планування і контролю виконання бюджету;
- ведення оперативного обліку розрахунків з окремими контрагентами, взаєморозрахунків між власними юридичними особами.

Таким чином, управлінський облік можна охарактеризувати як систему підготовки ключової інформації і забезпечення нею різних рівнів управління з ціллю ефективного планування, контролю і покращення якості приймаючих управлінських рішень. Крім того, в системі управлінського обліку здійснюється оцінка прийнятих рішень на різних рівнях управління з точки зору відповідності загальної стратегії підприємства.

Також, важливу роль відіграє управлінський облік при вирішенні завдань прогнозного характеру, а саме: про рентабельність нових видів продукції; визначення очікуваного доходу від запланованих господарських заходів; оцінки ефективності нових інвестицій; прийняття рішень в умовах використання обмежених ресурсів тощо.

Організація бухгалтерського управлінського обліку на підприємстві, як зазначає Н. І. Копняк, передбачає три етапи [3]:

- методологічний;
- технічний;
- організаційний.

Методологічний етап передбачає вибір моделі управлінського обліку, де в залежності від його мети визначаються об'єкти та методи обліку витрат, а також елементи бухгалтерського обліку, які можуть служити для формування інформації необхідної для прийняття управлінських рішень. Це план рахунків управлінського обліку, складання калькуляційних статей тощо.

На технічному етапі обираються реєстри аналітичного обліку та форми внутрішньої звітності. Також доцільним на цьому етапі визначати напрямки руху інформації в середині підприємства.

Організаційний етап передбачає розподіл обов'язків між працівниками в системі управлінського обліку.

Отже, управлінський облік є інструментом управління діяльністю підприємства, об'єднуючи практично всі функції управління (облік, планування, координацію, контроль, аналіз, прийняття рішень тощо). Тому впровадження та удосконалення управлінського обліку на підприємстві будь-якої організаційно-правової форми є необхідною умовою його ефективного функціонування, створення оптимальної ринкової інфраструктури, виживання підприємства в умовах вільної конкуренції та зростання його економічного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Довжик, О. О. Роль управлінського обліку та проблеми його впровадження на підприємствах [Текст] / О. О. Довжик // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2012. – №2. – С.174-179.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : закон України від 16.07.1999 р. №996–XI (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua> (дата звернення 29.09.2016 р.). – Назва з екрана.
3. Копняк, Н. І. Організація управлінського обліку на підприємстві [Електронний ресурс] / Н. І. Копняк, І. В. Горбатюк. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=72485> (дата звернення 29.09.2016 р.). – Назва з екрана.



Проценко Катерина

студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Дудчик О.Ю.

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ: АНАЛІЗ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЇХ ЗАЛУЧЕННЯ

Сучасний стан економічного розвитку України перебуває у досить складному становищі. Одним з головних чинників, що уповільнив перехід країни до економічного зростання є низька інвестиційна активність. Світовий досвід свідчить, що без використання іноземних інвестицій країнам досить складно вийти з економічної кризи. Адже, висока інвестиційна активність сприяє не лише розвитку національного господарства та стимулюванню конкуренції, а й призводить до підвищення соціально- економічного розвитку держави. Тому, залучення прямих іноземних інвестицій та фактори впливу на цей процес є актуальним питанням для сучасної України.

До проблематики залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку звертались такі вчені, як: Л.О. Чернишова, В.В. Сазанова, О.О. Бондаренко, К.С. Нижник, І.Р. Бондар, В.А. Худавердієва та багато інших.

Потенційні іноземні інвестори перед тим як вкладати кошти, детально та всебічно аналізують ступінь привабливості країни, того чи іншого регіону, галузі економіки, підприємства, організації з метою зменшення ризиків. Для них основними ознаками привабливості інвестування можуть бути такі: характеристика та доступність місцевого ринку; сприятливе законодавче середовище та ступінь захисту іноземних інвесторів в країні; потенційний ринок праці (наявність кваліфікованої робочої сили та її вартість); законодавче регулювання можливостей вивозу інвестованого капіталу та прибутку; забезпечення захисту інтелектуальної власності; політична стабільність; сприятливий інвестиційний клімат; зовнішньоекономічна політика (квоти, митні бар'єри тощо) [1, с.90].

За даними Державної служби статистики України станом на 01.07.16р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 44790,7 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій [2]. Дані рис.1 свідчать, що половина всіх прямих іноземних інвестицій, що функціонують в економіці України, надійшли з трьох країн: Кіпр (11091,7 млн. дол. США), Нідерланди (5769,0 млн. дол. США) та Німеччина (5447,4 млн. дол. США). Цікавим є той факт, що приблизно третина іноземних інвестицій надійшли із офшорних зон, якими є Кіпр та Віргінські острови (1719,5 млн. дол. США), які працюють більше на своїх власників -українців, ніж на інтереси економіки та бюджету України у цілому.

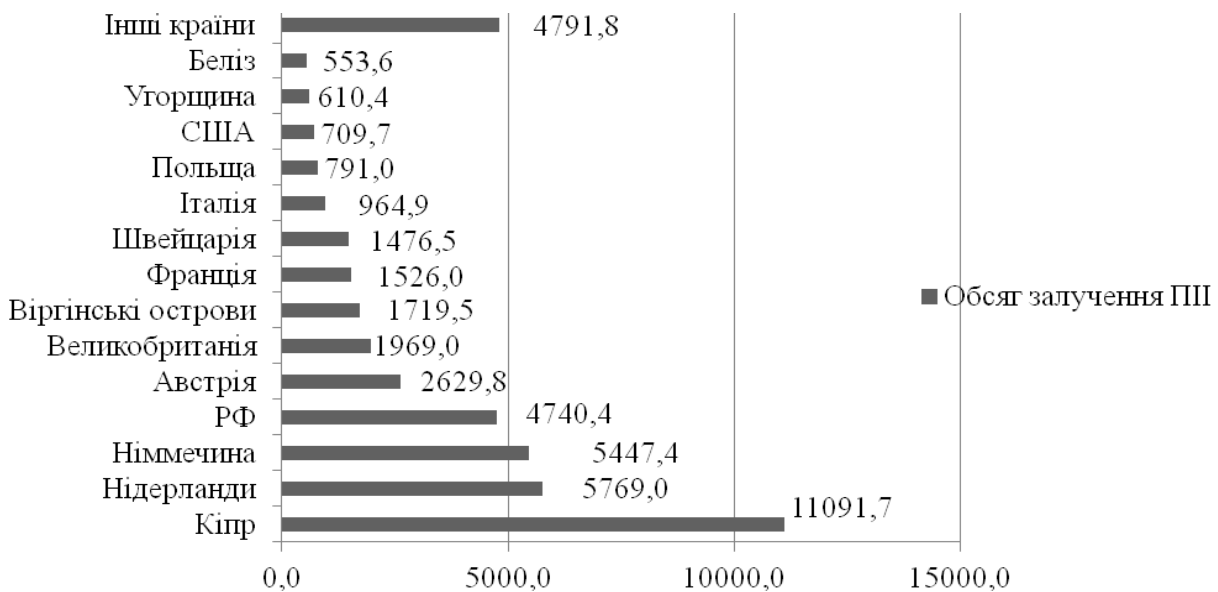


Рис. 1. Структура прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну станом на 01.07.2016 р., млн. дол. США [3]

Аналіз динаміки залучення прямих іноземних інвестицій (табл. 1) дає можливість певною мірою охарактеризувати інвестиційну привабливість України. До 2014 року надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України мало тенденцію до зростання в абсолютних показниках, але відносні темпи зростання з року в рік стають щораз меншими. Найбільш привабливою інвестиційна ситуація виявилась в 2005 році, коли надходження іноземних інвестицій зросли на 86,7% у порівнянні з 2004 роком, також зростання на 36,7% спостерігалось в 2007 році. Починаючи з 2008 року відносні темпи надходження іноземних інвестицій зменшувались, не зважаючи на їх абсолютне збільшення. Найбільша сума ПІІ в економіці України зафіксована на кінець 2013 року - 58156,9 млн. дол. США. Військові дії і економічна криза, що розпочались в 2014 році призвели не лише до зменшення надходжень ПІІ, а і до виводу іноземними інвесторами своїх капіталів з України. Кризовим виявився 2015 рік, коли ПІІ зменшились на 24% порівняно з 2014 роком. Крім того, на інвестиційний клімат країни мають вплив й умови ведення бізнесу, зокрема ступінь втручання держави та рівень корупції.

В той же час Україна потенційно може бути однією з провідних країн за залученням інвестицій. Країна багата на природні ресурси, кваліфіковану і дешеву робочу силу, має значний науково-технічний потенціал, наявну інфраструктуру, потужну виробничу базу, величезний внутрішній ринок збуту продукції та успішну інтеграцію у світовий фінансовий та товарний ринок. Однак Україна має досить негативний інвестиційний імідж, обумовлений політичними факторами, тому непомітним залишається те, що держава за останні роки зробила відчутні кроки в напрямку інтеграції в світову економіку [1, с.92].

Для того, щоб покращити інвестиційний клімат в Україні, тим самим активізувати притік іноземного капіталу в Україну, на нашу думку необхідно здійснити наступні заходи: реформування податкової системи; стабілізація банківської системи; покращення роботи страхових компаній; створення дієвого механізму протидії корупції; зменшення фіскального тиску на бізнес і зниження податків; інтенсивний розвиток українського ринку цінних паперів; забезпечення політичної та економічної стабільності.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в Україну наростаючим підсумком, млн. дол. США*

Роки	Обсяги залучення ПІІ	Темпи зростання у порівнянні з попереднім періодом, %
2003	6794,4	100,0
2004	9047,0	133,16
2005	16890,0	186,69
2006	21607,3	127,93
2007	29542,7	136,73
2008	35616,4	120,56
2009	40053,0	112,46
2010	44806,0	111,87
2011	50333,9	112,33
2012	54462,4	108,02
2013	58156,9	106,78
2014	57056,4	98,11
2015	43371,4	76,01
I півріччя 2016	44790,7	103,27

*складено за даними джерела [2]

Таким чином, на сьогоднішній день інвестиційний клімат України не можна вважати сприятливим, адже останні події на території країни уповільнили процес економічного зростання країни, а отже й інвестиційної привабливості. Економічна та політична нестабільність, недосконале законодавство, брак фінансових ресурсів та низка інших факторів зменшують інвестиційну привабливість нашої держави. Незважаючи на це, слід зазначити, що Україна суттєво просунулася вперед щодо інтеграції у світовий економічний простір, що повинно забезпечити нові вливання іноземного капіталу в країну у майбутньому. Крім того, низка заходів з покращення макроекономічного становища країни зможе покращити інвестиційний клімат України та поживити інвестиційну активність.

Список використаних джерел

1. Бондаренко, О. О. Залучення іноземних інвестицій як джерело економічного зростання [Текст] / О. О. Бондаренко, К. С. Нижник // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2014. – № 3 (77). – С. 88-95.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
3. Прямые иностранные инвестиции в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://insiders.com.ua/spravochnik/inostrannye-investitsii>.



Пугаченко Ольга

к.е.н., доцент

Фоміна Тетяна

к.е.н., доцент

Кіровоградський національний технічний університет

м. Кропивницький

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ВІДСТРОЧЕНИХ ПОДАТКОВИХ АКТИВІВ

П(С)БО 17 «Податок на прибуток» визначає, що відстрочений податковий актив – це сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах унаслідок: тимчасової податкової різниці, що підлягає вирахуванню; перенесення податкового збитку, не включеного до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді; перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо.

Відстрочений податок на прибуток – сума податку на прибуток, що визнана відстроченим податковим зобов'язанням і відстроченим податковим активом [1].

Поточний податок на прибуток і відстрочений податок на прибуток (відстрочені податкові зобов'язання, відстрочені податкові активи) визнаються витратами або доходом у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід), крім податку на прибуток, що нарахований внаслідок: дооцінки активів та інших господарських операцій, які відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються збільшенням власного капіталу; об'єднання підприємств шляхом придбання.

Внутрішньому контролеру слід пам'ятати, що поточний податок на прибуток і відстрочений податок на прибуток визнаються змінами власного капіталу, якщо податки виникають з операцій, відображених на рахунках власного капіталу. Сума зміни власного капіталу відображається у кореспонденції з рахунками обліку необоротних активів і одночасно з рахунками обліку відстрочених податкових зобов'язань (на розраховану з цієї операції суму податку на прибуток).

Сума зменшення податку на прибуток, що визначається з суми податкового збитку поточного або попереднього періоду, визнається відстроченим податковим активом.

Внутрішній контролер повинен пересвідчитись, що відстрочений податковий актив визнається у разі виникнення тимчасових податкових різниць, що підлягають вирахуванню, якщо очікується отримання податкового прибутку, з яким пов'язані ці тимчасові податкові різниці.

Слід враховувати, що тимчасові податкові різниці, які підлягають вирахуванню та є наслідком інвестицій в дочірні, асоційовані та спільні підприємства, визнаються відстроченим податковим активом за наступних умов: анулювання тимчасових податкових різниць протягом дванадцяти місяців з дати балансу; очікування податкового прибутку, достатнього для списання тимчасової податкової різниці.

При проведенні внутрішнього контролю даного об'єкту, слід зважувати на те, що відстрочений податковий актив не визнається, якщо він виникає внаслідок первісного визнання активу або зобов'язання в результаті господарських операцій (крім об'єднання підприємств), які не впливають на обліковий та податковий прибуток (збиток) [1].

Внутрішній контролер повинен пересвідчитись, що підприємство переглядає на дату балансу невизнані відстрочені податкові активи щодо відповідності їх критеріям визнання, наведеним у пункті 8 П(С)БО 17 «Податок на прибуток».

При здійсненні перевірки внутрішньому контролеру слід пам'ятати, що відстрочений податковий актив розраховується за ставками оподаткування, що діятимуть протягом періоду, у якому будуть здійснюватися реалізація або використання активу.

Сума відстроченого податкового активу на дату балансу зменшується за умови недостатності податкового прибутку для списання цього активу. У разі очікування податкового прибутку, достатнього для списання відстроченого податкового активу, сума його попереднього зменшення, але не більше суми очікуваного податкового прибутку, відображається способом сторно. Підтвердження цього є обов'язковим етапом перевірки внутрішнім контролером.

Крім того, внутрішній контролер на рівні аналітичного і синтетичного обліку перевіряє, щоб за дебетом рахунку 17 «Відстрочені податкові активи» відображалась сума перевищення податку на прибуток, що підлягає сплаті в поточному звітному періоді, над витратами, пов'язаними з нарахуванням податку на прибуток у поточному звітному періоді, а за кредитом – зменшення відстрочених податкових активів за рахунок витрат, пов'язаних з нарахуванням податків на прибуток у поточному звітному періоді [2].

При перевірці порядку відображення відстрочених податкових активів у звітності, внутрішній контролер підтверджує інформацію щодо:

– відстрочені податкові активи дійсно відображаються в Балансі (Звіті про фінансовий стан) окремою статтею необоротних активів – 1045 «Відстрочені податкові активи» [3];

– у проміжній фінансовій звітності відстрочені податкові активи можуть наводитися у балансі в сумі зазначених активів, що визначені на 31 грудня попереднього року без їх обчислення на дату проміжної фінансової звітності. У таких випадках у статті «Витрати (дохід) з податку на прибуток» проміжного Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) наводиться лише сума поточного податку на прибуток, а на дату річного балансу в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності здійснюється відповідне коригування (збільшення, зменшення) суми витрат з податку на прибуток з урахуванням змін відстрочених податкових активів за звітний рік. Відстрочені податкові активи згортаються, якщо сплата податку на прибуток контролюється одним і тим самим податковим органом. У консолідованому балансі відстрочені податкові активи відображаються розгорнуто;

– у примітках до фінансової звітності дійсно наводяться: складові елементи витрат (доходу) з податку на прибуток (включаючи відстрочені податкові активи); сума та період дії тимчасових податкових різниць, що підлягають вирахуванню, сума податкових збитків і невикористаних податкових пільг, пов'язаних з невизнанням відстроченого податкового активу; сума визнаних відстрочених податкових активів (за кожним видом).

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2000 р. № 353 (зі змінами та доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>.

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (зі змінами та доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (зі змінами та доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.



Пушкарчук Ірина

к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

м. Луцьк

ПРОБЛЕМИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У зарубіжній практиці господарювання домінуючим фактором розвитку підприємств виступає капіталізація і пріоритетність у вирішенні проблем фінансування їх діяльності надається росту капіталізації. Ріст капіталізації підприємства вирішує проблеми фінансування його розвитку, формування додаткових джерел фінансового потенціалу. Вагомість, необхідність і значення капіталізації підприємств зростає в умовах глобалізації, відкритості ринку, широкомасштабних змін в виробничій, інституціональній, фінансовій структурі світової економіки, суттєво впливаючи на розвиток національних економік.

Як підтверджує зарубіжний досвід, основним джерелом залучення фінансових ресурсів задля капіталізації підприємств є фондові біржі. Однак, дане джерело вітчизняними підприємствами використовується недостатньо. У 2015 році Bank of America Merrill Lynch опублікував звіт *Transforming World Markets* і представив карту світу, на якій розмір країн залежить від капіталізації їх фондового ринку [1]. Україну на цій карті неозброєним оком не побачити.

Рівень та динаміку капіталізації різних підприємств світу наглядно зображує щорічний рейтинг *Financial Times*, до якого входять п'ятсот найкрупніших компаній світу [2]. Основним критерієм при складанні рейтингу є ринкова капіталізація, тобто ринкова вартість компанії, чи загальна вартість акцій компанії. Проте, капіталізація компаній постійно змінюється під час торгів, хоча співвідношення масштабів компаній не сильно змінюється. Із 10 компаній списку 7 є американськими, капіталізація яких становить 52% від вартості компаній всього світу [3]. Китайські компанії відстають від західних (2 компанії з 10). З європейських компаній до 10 найдорожчих ввійшла лише одна.

Так, і *Global Top 100 Companies by market capitalization*, що засвідчує рейтинг країн світу за рівнем ринкової капіталізації підприємств, станом на 31 березня 2015 року на 53% був сформований за рахунок американських компаній [4]. Капіталізація китайських компаній, що за чисельністю та вартістю посідають друге місце та яких у даному рейтингу нараховуються 10 становить майже у 7 разів менше, ніж капіталізація американських компаній. Якщо ж порівнювати капіталізацію підприємств світу в розрізі видів їх економічної діяльності, то згідно даного рейтингу найвищим рівнем капіталізації характеризується діяльність у сфері фінансів [4].

Станом на сьогодні найдорожчою компанією світу є Apple. Її вартість на осінь 2015 року *The Financial Times* оцінював в 724 млрд доларів, що у понад 2 рази більше, ніж вартість компанії, яка посідає 2-ге місце у рейтингу, та майже в 3 рази більше, ніж десятка найбільших металургійних холдингів світу разом узятих і в 289 разів більше, ніж зараз коштує найдорожча компанія України – металургійний холдинг «Метінвест», ринкова капіталізація якого становить 2,5 млрд. дол. США [2; 4]. Причому у 2014 році його ринкова капіталізація була більшою на 55% і становила 4,7 млрд. дол. І загалом у 2014 році загальна капіталізація українських компаній знизилась у понад 2 рази, у результаті чого іноземні інвестори втратили половину грошей на українських акціях. Основним чином, падіння позицій вітчизняних компаній на торговельних площадках було обумовлене економіко-політичною кризою в Україні, воєнними діями на заході країни, закриттям російського ринку, скороченням обсягів експорту української продукції,

несвоєчасними розрахунками за зобов'язаннями, низькою купівельною спроможністю українських покупців, а також внутрішніми проблемами вітчизняних підприємств, їх недотриманням правил біржі.

З початку 2016 року прослідковується поліпшення стану українських компаній, акції яких котируються на іноземних фондових площадках. В цілому на закордонних фондових біржах торгуються 16 аграрних і 7 індустріальних компаній з активами в Україні, з яких 12 – на Варшавській фондовій біржі, 5 – на Лондонській, решта – на Парижській, Франкфуртській і Стокгольмській площадках. Акції Сінтала та Мрії зняті з лістингу після дефолту, Agrokultura обмінялась активами з МХП і поки на біржі не торгується [5].

За перші три місяці 2016 року вартість вітчизняних публічних компаній підвищилась на 7% [5]. Таким чином, українські підприємства відновили довіру інвесторів та підвищили свою інвестиційну привабливість. Зокрема, акції вітчизняних агрокомпаній, що торгують на іноземних площадках підвищились в середньому на 6,17% та з 12 емітентів 10-о наростили свою вартість, а за двома (МХП, Agrogeneration) спостерігалось скорочення вартості. Нарощення капіталізації українськими публічними агрокомпаніями в основному було результатом змін в системі оподаткування для сільського господарства. Загальна капіталізація українських публічних агрокомпаній, що котируються на міжнародних ринках, станом на 24 березня 2016 року становила 2617 млн грн. Найбільшою агропромисловою українською компанією є «Кернел Холдинг», ринкова капіталізація якої становить 1,179 млрд. дол США [6].

Щодо промисловості, то більшість компаній здали свої позиції. Хоча і за промисловими підприємствами з початку 2016 року спостерігається зростання капіталізації. Зокрема, капіталізація промкомпаній з початку 2016 року і до 24 березня 2016 року підвищилась на 14,52%, проте, порівнюючи з їх вартістю на рік раніше, вони подешевшали на 50,85%. Найпотужнішою українською промисловою компанією є Ferrhexro з капіталізацією 234 млн дол. США.

Отже, сучасна практика господарювання вітчизняних підприємницьких структур потребує підвищення рівня їх капіталізації, що вирішить проблеми росту національного багатства, розвитку фінансової системи та дозволить вивести економіку нашої країни на гідний рівень. Стратегічними орієнтирами підвищення капіталізації вітчизняних підприємств є: формування сприятливого інституційного середовища; розвиток інтелектуального потенціалу; розвиток ринків факторів виробництва; розвиток інноваційної інфраструктури; розвиток державно-приватного партнерства; розвиток фінансового та внутрішнього фондового ринку; формування виробничих кластерів; стимулювання розвитку підприємництва; модернізація обладнання і технологій; розвиток міжрегіональних продовольчих зв'язків; створення системи кредитування на пільгових умовах інвестиційних інноваційних проектів; створення інститутів венчурного фінансування. При цьому, безумовно, що поліпшення котирування та ріст капіталізації українських підприємств на пряму залежить від стабілізації та досягнення позитивних результатів у воєнному протистоянні.

Список використаних джерел

1. Фондовому ринку України стало краще: він перестав дихати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.112.ua/mnenie/fondovoho-rynku-ukrainy-stalo-krashche-vin-perestav-dykhaty-253191.html> (дата звернення 22.10.2016 р.). – Назва з екрана.
2. Financial Times global 500 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ft.com> (дата звернення 22.10.2016 р.). – Назва з екрана.
3. Карта, которая показывает, насколько та или иная страна важна и влиятельна в мире [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://businessviews.com.ua/ru/business/id/karta-rynok-akcij-984/>

(дата звернення 22.10.2016 р.). – Назва з екрана.

4. Global Top 100 Companies by market capitalization [Online]. – Available at : <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/capital-market/publications/assets/document/pwc-global-top-100-march-update.pdf> (дата звернення 22.10.2016 р.). – Назва з екрана.

5. Веселые качели: что происходит с акциями украинских компаний [Електронний ресурс] // ЛіГА. Бизнес. – Режим доступу : <http://biz.liga.net/all/all/stati/3300010-veselye-kacheli-hto-prosikhodit-s-aktsiyami-ukrainskikh-kompaniy.htm> (дата звернення 22.10.2016 р.). – Назва з екрана.

6. Капитализация украинских аграрных компаний на 7.04.2016 [Електронний ресурс] / Українська аграрна конфедерація. – Режим доступу : <http://agroconf.org/content/kapitalizaciya-ukrainskih-agrarnyh-kompaniy-na-7042016> (дата звернення 22.10.2016 р.). – Назва з екрана.



Радіонова Наталія

к.е.н, доцент

Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ

МІСЦЕ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Стратегія підприємства визначає глобальні та перспективні його завдання, в той час як тактика є інструментом їх реалізації.

При розробці управлінського рішення необхідно враховувати його характер, зокрема відноситься воно до області досягнення стратегічних або тактичних цілей. Розроблення, прийняття та реалізація важливого тактичного рішення вимагають не меншого професіоналізму і даються не менш важко, ніж визначення стратегічного шляху розвитку підприємства.

Іноді вірно знайдене тактичне рішення дозволяє зробити здійсненням стратегічний задум, в той час як тактичні помилки можуть звести нанівець блискучі стратегічні ідеї.

Місце стратегічного планування в системі прийняття рішень наочно можна представити у вигляді схеми (рис. 1).

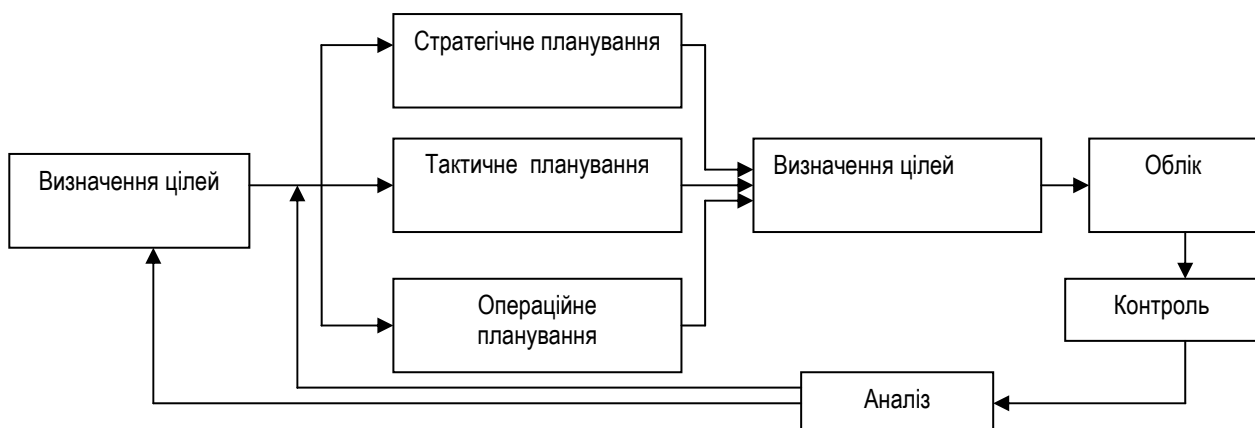


Рис. 1. Стратегічне планування в системі прийняття рішень [6]

На рис. 1 можна побачити, що початковий елемент стратегічного планування - це визначення цілей. Процес формування цілей є ключовим у всіх процедурах планування. Саме з нього починається будь-який цикл планування, і саме з цільовими установками порівнюються фактично досягнуті результати. Помилки стратегічного планування можуть стати для підприємства фатальними. Якщо напрямки діяльності, передбачені стратегічним планом, виявилися вибрані невірно, підприємство може опинитися в ринковому тупику.

Стратегічне планування закінчується визначенням загальних напрямків, дотримання яких забезпечує зростання і зміцнення позицій підприємства. Як відомо, процес планування не реалізується сам по собі. Його потрібно організувати і формалізувати. Вітчизняний досвід показує, що керівники середньої ланки зазвичай дуже неохоче відволікаються на вирішення стратегічних завдань.

У процес планування стратегії входять: визначення місії і цілей фірми; аналіз зовнішнього середовища; дослідження сильних і слабких сторін; аналіз альтернатив і вибір стратегії; управління реалізацією стратегії; оцінка стратегії.

Але для ефективного стратегічного планування потрібно мати необхідну інформацію, що може забезпечити дані управлінського обліку.

У системі управлінського обліку формується інформація про витрати, доходи і результати діяльності в необхідному для цілей управління аналітичному аспекті. При цьому керівництво підприємства вирішує, за якими параметрами класифікувати об'єкти управління і здійснювати їх облік. Інформація управлінського обліку призначена для керівництва і менеджерів підприємства, є комерційною таємницею і носить строго конфіденційний характер. Питання організації управлінського обліку практично не регламентуються законодавством.

Необхідно мати на увазі, що в порівнянні з фінансовим управлінський облік не тільки відображає відбулися факти господарсько-фінансової діяльності, але і дає підґрунття для прогнозу майбутнього розвитку організації. Більшість фахівців в області управлінського обліку як раз цю його частину називають прогнозним, перспективним або стратегічним урахуванням (Друрі К., Палій В., Карпова Т., Івашкевич В. та ін.).

Підприємство, яке є відкритою системою, здатне вижити на ринку тільки в тому випадку, якщо буде задовольняти якусь суспільну потребу. Щоб заробити прибуток, необхідний для виживання, підприємство зобов'язане ретельно і систематично вивчати середу функціонування та розробляти вивірені плани на майбутнє, що може забезпечити управлінський облік.

Список використаних джерел

1. Власова О. Є. Науково-методичні засади організації стратегічного управлінського обліку в рамках системи обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством / О. Є. Власова Комунальне господарство міст, випуск 119- 2015 р. – с. 101 – 106.
2. Гудима О.В. Проблеми та перспективи запровадження стратегічного обліку на вітчизняних підприємствах // Держава та регіони.– Серія: Економіка і підприємництво.– 2010.– №1. – С. 100–104.
3. Гуцаленко Л. Стратегічний облік і контроль у формуванні фінансових результатів // Бухгалтерський облік і аудит.– 2010.– №12. – С. 24–32.
4. Нападовська Л.В. Управлінський облік: Підручник для студ. вищ. навч. закл. – 2-ге вид. доопрац. та допов. – К.: КНТЕУ, 2010. – 648 с
5. Панков В.В., Несветайлов В.Ф. Базовые принципы и допущения стратегического управленческого учета // Международный бухгалтерский учет.– 2012.– №7. – С. 3–24.
6. Суворова С. П. Формирование стратегического управленческого учета на промышленных предприятиях: теория и методология/С. П. Суворова// Автореферат на соискание ученой степени доктора экономических наук. - Орел, 2007 г.- 36 с.

7. Шайкан А.В. Бухгалтерський облік у прийнятті управлінських стратегічних рішень: монографія / А.В. Шайкан. – К.: КНЕУ, 2009. – 303 с.



Радченко Оксана

к.е.н., доцент, с.н.с.

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

м. Київ

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙСІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРАРНИХ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ

Прийнятий Проект Державного бюджету на 2017 рік (з/п № 5000 від 15.09.2016 р.) [9] у зв'язку з частковим призупиненням та повною відміною деяких спецрежимів оподаткування аграрної галузі передбачає посилення підтримки сільгоспвиробників. Видатки Міністерства аграрної політики та продовольства (далі – МАПіП) заплановано в сумі 7,43 млрд грн (на рівні 2013 року), а видатки на апарат Міністерства зросли навіть проти 2013 року на 11% і склали 4,02 млрд грн, при цьому на видатки підтримки сільського господарства передбачено 94% (у 2013 році було 38%) виділених коштів.

Для цілей нашого дослідження аграрні бюджетні програми це ті, розпорядником коштів за якими є МАПіП, що спрямовані на підтримку сільськогосподарського виробництва. У проекті Держбюджету-2017 на них передбачається 3,761 млрд грн. За домовленістю з фракціями і комітетами, урядом планується, що «ресурс на підтримку аграрного сектора буде на рівні 10 млрд грн, тобто збільшений (проти Проекту) в два рази, ... що дозволить сільгоспвиробникам створювати конкурентний на світових ринках продукт» [5], за рахунок інших джерел, які будуть узгоджені з депутатами та громадськими аграрними об'єднаннями.

Особливостями аграрного бюджету у 2017 році є те, що фінансування заходів підтримки малого підприємництва стало ключовим напрямом. Закладено нову програму 2801580 «Фінансова підтримка сільгоспвиробників» (на 1 га) [9; Додаток 3], але не розроблені ні її напрями, ні механізм. Очікується, що ці кошти передбачені на підтримку невеликих (фермерських) господарств, які обробляють до 500 га (їх частка серед землекористувачів 86%), щоб вони могли виробляти більше продукції, здійснювати її переробку, освоювати нові технології та що підтримка стосуватиметься нішевих товарів (садівництва, овочівництва, городництва).

Як зазначають у МАПіП, «спосіб використання цих коштів – якраз те, над чим варто працювати, а побажання та ідеї аграріїв реалізують у програму, яку Мініагрополітики розгляне та врахує при розподіленні коштів» [1]. Аграрні депутати теж вказують, що «підводний камінь» – розподіл коштів державної підтримки між підприємствами. Аби він був швидким і прозорим, варто віддати цю функцію банкам і профільним спілкам ... як в Євросоюзі» [6].

Проблема ефективності напрямів та конкретних бюджетних програм не одержала достатнього обговорення в науковому середовищі. Винятком є лише монографія М.Дем'яненка [7], стаття Л.Тулуша [10], та ряд публікацій-інтерв'ю, зокрема О.Нів'євського, М.Соколова [3], О.Бакуменка, В.Чопенка, В.Івченка, Л.Козаченка тощо. Тому виникає закономірна необхідність пошуку нових методів дослідження, одним з яких ми пропонуємо кейси.

Слово «кейс» (від англ. case) означає подія, справа [2]. Загалом, це освітня технологія,

але останнім часом, з другої половини минулого сторіччя поширюється на економіку та науку. У діловій лексиці поняття «кейс» – це опис конкретної ситуації і способу її вирішення, з описуванням стану, ефективності, шляхів вирішення проблеми учасниками, алгоритм їх дій та очікуваний результат [4].

У 1971 р А. Лейпхартом була запропонована типізація кейсів, на основі обліку цілей, які ставлять перед собою розробники наукових проектів [описано по: 4]. Кейс може бути як самостійним, самодостатнім науковим дослідженням, спрямованим на розробку теоретичних концепцій, так і одним з етапів великомасштабного дослідження.

У 2007 році Дж. Герінг (John Gerring) [11] дослідив, що після багаторічного захоплення кількісними методами в політології та міжнародних відносинах в останнє десятиліття спостерігається відродження якісних методів, одним з яких є кейси, причому акцент робиться саме на відстеженні причинно-наслідкових зв'язків і процесів в рамках одного прикладу, а також на критерії вибору прикладів.

Г. Варгановою досліджено, що «на авансцену виходять «кейс стадіс», які реалізуються через тематичні ситуаційні дослідження, як «перехрестя всіх можливих аналізів науки, сфокусованих в одній точці з метою описати, реконструювати одну проблему в її цілісності, унікальності і невідтворювальності» і таке «ситуаційне дослідження є прямим антиподом кумулятивістських, лінійних моделей розвитку науки» [4].

Термін адаптивний кейс-менеджмент (Adaptive Case Management, ACM) запропонований в 2010 році Workflow Management Coalition [2]. ACM – це технологія, що дозволяє гнучко управляти поставленою задачею в залежності від розвитку ситуації. З розвитком технології, на ринку стали з'являтися інформаційні системи, що підтримують ACM і поєднують можливості систем різних типів - бізнес-управління процесами (Business Process Management, BPM) і управління корпоративним контентом (Enterprise Content Management, ECM) Сферою застосування таких кейсів є управління проектами, зокрема цільові програми.

Опираючись на ці та численні інші дослідження, вважаємо, що принцип ефективного планування бюджетних програм та механізму їх розподілу для аграрної сфери може бути реалізованим саме через метод кейсів. Насамперед, система кейсів дозволяє вчитися на минулих ситуаціях і формувати «кращі практики». Тому важливим є формування підходів до ефективності чинних бюджетних програм підтримки сільськогосподарських товаровиробників.

Метод кейсів включає в себе два взаємодоповнюючих підходи. Перший передбачає детальне вивчення конкретного прикладу для виявлення типових властивостей класу явищ або закономірностей того чи іншого процесу. Другий метод пов'язаний з вивченням множини прикладів та включає як узагальнюючий, так і партикулярний підходи.

Кейс у дослідженні ефективності бюджетних програм вбачається нам як якась «справа», куди збирається вся інформація про програму: учасники, кошти, освоєння, економічні і соціальні показники з паспортів конкретних бюджетних програм, та бізнес-процеси, які отримали поштовх від її застосування, а також взаємозв'язок усіх цих елементів. Аналізуються як мікрорівень отримувачів коштів бюджетних програм, так і загальноекономічний ефект за регіонами та країною.

Оформляти програми у вигляді кейсу варто лише ті, рішення за якими матиме практичне спрямування, тобто вона буде діяти і надалі. Тому на першій стадії аналізуються усі програми за останні, скажімо, 5 років, а для поточного планування вибираються найперспективніші з них. До речі, у проекті бюджету-2017 повернули програму підтримки садівництва та виноградарства, яка не планувалась протягом останніх трьох років. Очевидно, що сама програма була і залишається на часі, а от механізм освоєння та обсяги коштів залишають бажати кращого.

Таким чином, опираючись на досвід АСМ технологій [2] для аналізу ефективності бюджетних аграрних програм ознаками кейсу є наявність: об'єкту управління – проблема (задача), а не процес; множини учасників (держава, виробники, контрагенти, інтегровані в АПК інші галузі); реальних (або імовірні) змін процесів, підзадач, учасників; високого рівня невизначеності завдань, недостатності інформації; можливості нагромадження корисних в подальшому знань (історія рішень, кращі практики, шаблони), тобто отримані знання і інформацію можна структурувати в подальшу стратегію.

Отже, Держбюджет-2017 будучи спадкоємцем більшої кількості програм, які діяли у 2013-2016 роках, одночасно розвиває нові напрями, насамперед підтримку малого підприємництва. Проте нерозробленість механізму за головною програмою підтримки сповільнюватиме ефект від нововведень.

Для того, щоб визначити всі ризики та обрати найбільш прийнятні програми і напрями бюджетної підтримки, необхідний аналіз ефективності програм, здійснюваний як державними органами, так науковцями, експертами і безпосередньо одержувачами коштів. Одним із методів такого аналізу є кейси.

Подальшими дослідженнями в даному напрямку є опис методології та методики аналізу ефективності аграрних бюджетних програм, зокрема і кейсів.

Список використаних джерел

1. Аграрії обговорили з міністром розподіл галузевих коштів з бюджету-2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.milkua.info/uk/post/agrarii-obgovorili-z-ministrom-rozpodil-galuzevih-kostiv-z-budzetu-2017>. – Назва з екрану.
2. Барбашин, Е. Что такое кейс и зачем им нужно управлять [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://habrahabr.ru/post/185858/>. – Назва з екрану.
3. Битва експертів: аргументи за та проти податкових пільг для аграріїв [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agravery.com/uk/posts/show/bitva-ekspertiv-argumenti-za-ta-proti-podatkovih-pilg-dla-agrariiiv> – Назва з екрану.
4. Варганова, Г. В. Кейс-стадіс как метод научного исследования // Библиосфера. 2006. №2. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/keys-stadis-kak-metod-nauchnogo-issledovaniya> (дата звернення: 25.10.2016). – Назва з екрану.
5. Гройсман пообещал в бюджете поддержку аграриям на 10 миллиардов <http://news.finance.ua/ru/news/-/387033/grojsman-poobeshhal-v-byudzhete-podderzhku-agrariyam-na-10-milliardov>. – Назва з екрану.
6. Козаченко, Л. Аграрії отримають з бюджету в 6,7 разів менше <http://agroportal.ua/ua/news/vlast/kozachenko-agrarii-poluchat-iz-byudzheta-v-67-raz-menshe/>.
7. Методичні рекомендації з визначення ефективності бюджетного фінансування розвитку сільського господарства / Дем'яненко М.Я. - К. : ННЦ «ІАЕ», 2014. - 20 с.
8. Павленко, О. Стратегія розвитку сільського господарства – дорожня карта аграрних реформ в Україні <http://minagro.gov.ua/node/17301>. – Назва з екрану.
9. Проект Державного бюджету на 2017 рік (з/п № 5000 від 15.09.2016 р.) http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60032. – Назва з екрану.
10. Тулуш, Л.Д. Оцінка ефективності діяльності сільгоспідприємств при здійсненні державної фінансової підтримки Розвиток економіки України та інших країн в умовах інтеграційних процесів: Матеріали Сьомої міжнародної науково-практичної молодіжної конференції (у заочній формі) 01 червня 2016 року / редкол. Ю.О. Лупенко та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2016. – С.328-324.
11. John Gerring. Case study research: principles and practices. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. <http://www.intertrends.ru/fourteen/018.htm>. – Назва з екрану.



Речиц Екатерина

аспирант

Научный руководитель: д.юрид.н, профессор, Макарова Т. И.

УО «Белорусский государственный университет»

г. Минск, Республика Беларусь

О ЛЕГАЛИЗАЦИИ ПОНЯТИЯ «ОХРАНА ВОДНО-БОЛОТНЫХ УГОДИЙ» В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ ОБ ОХРАНЕ И ИСПОЛЬЗОВАНИИ ВОД

Водно-болотные угодья представляют собой самостоятельные целостные единицы природной среды – экологические системы, которые находятся в непрерывной взаимосвязи и неминусимой взаимозависимости с другими экологическими системами и окружающей средой в целом. Взаимодействие физических, биологических и химических элементов является движущей силой постоянного развития водно-болотных угодий, выражает их сущность как экологических систем и не может возникнуть из простого сложения свойств компонентов этих экологических систем (земля, воды, недра, объекты растительного и животного мира, лес, атмосферный воздух в пределах границ водно-болотного угодья), для каждого из которых характерна определенная специфика процессов саморазвития, саморегуляции и поддержания экологического равновесия [1, с. 216; 2; 3, с. 1-4].

Охрана водно-болотных угодий обеспечивается системой закрепленных в законодательстве Республики Беларусь средств, имеющих организационное, экономическое, идеологическое содержание. Некоторые из предусмотренных правовых механизмов выполняют превентивную функцию и направлены на предупреждение возникновения экологической опасности, а также на выявление экологически опасных для водно-болотных угодий и окружающей среды в целом и здоровья человека территорий, объектов и видов деятельности, другие – регулятивную, устанавливая пределы воздействия на водно-болотные угодья, а также особые условия пользования ими [4, с. 147-148].

Общими эколого-правовыми мерами охраны водно-болотных угодий являются: планирование в области охраны окружающей среды и природопользования; нормирование и стандартизация в области охраны окружающей среды; лицензирование в области охраны окружающей среды; мониторинг окружающей среды; учет в области охраны окружающей среды и использования природных ресурсов; оценка воздействия на окружающую среду; экологическая экспертиза; экологическая сертификация; контроль в области охраны окружающей среды и природопользования; экологический аудит; разрешение споров в области использования природных ресурсов и охраны окружающей среды; разработка государственных прогнозов и программ социально-экономического развития Республики Беларусь в части рационального (устойчивого) использования природных ресурсов и охраны окружающей среды; финансирование программ и мероприятий по рациональному (устойчивому) использованию природных ресурсов и охране окружающей среды; создание фондов охраны природы; установление платежей за природопользование; проведение экономической оценки природных объектов; проведение экономической оценки воздействия хозяйственной и иной деятельности на окружающую среду; установление мер экономического стимулирования в области охраны окружающей среды; возмещение в установленном порядке вреда, причиненного окружающей среде; экологическое страхование; иные экономико-правовые меры, направленные на охрану окружающей среды [4, с. 147-148, с. 189-193].

Особого внимания в системе правовых мер охраны водно-болотных угодий следует уделять правовым мерам охраны вод как системообразующего компонента водно-болотных экологических систем, который определяет условия существования дикорастущих растений и диких животных и контролирует состояние окружающей среды. В статье 50 «Общие требования по охране вод» Водного кодекса Республики Беларусь от 30 апреля 2014 г. № 149-З указано, что охрана вод обеспечивается путем: нормирования в области охраны и использования вод; установления водоохраных зон и прибрежных полос и режима осуществления в них хозяйственной и иной деятельности; создания и функционирования системы мониторинга поверхностных вод и мониторинга подземных вод, локального мониторинга; соблюдения требований к сбросу сточных вод и условий сброса карьерных (шахтных, рудничных), дренажных вод в поверхностные водные объекты; реализации государственных, отраслевых и региональных программ, региональных мероприятий в области охраны и использования вод, планов управления речными бассейнами и водохозяйственных балансов; недопущения загрязнения, засорения вод, поверхности ледяного покрова поверхностных водных объектов; установления ответственности юридических лиц и граждан, в том числе индивидуальных предпринимателей, за нарушение законодательства об охране и использовании вод [5]. Автор считает, что подобный перечень правовых мер охраны вод нуждается в доработке, так как изложенные в нем правовые меры не охватывают всего комплекса предусмотренных в законодательстве Республики Беларусь мероприятий по охране вод, а в некоторых случаях в нем определены не отдельные направления в деятельности государственных органов, общественных организаций, иных юридических лиц и граждан по охране вод, а обозначены лишь способы их реализации.

Авторская позиция заключается в том, что правовой механизм охраны водно-болотных угодий должен разрабатываться с учетом интегрирующих свойств водно-болотных угодий как особых сложно организованных структурно и функционально целостных объектов биосферы. В правовой механизм охраны водно-болотных угодий помимо общих эколого-правовых мер должны быть включены специальные правовые меры охраны водно-болотных угодий, имеющие экосистемный характер и закрепленные в законодательстве Республики Беларусь об охране и использовании вод.

В связи с вышеизложенным автором предлагается включить в статью 1 «Основные термины, используемые в настоящем Кодексе, и их определения» Водного кодекса Республики Беларусь от 30 апреля 2014 г. № 149-З понятие «охрана водно-болотных угодий», которая представляет собой «деятельность государственных органов, общественных объединений, иных юридических лиц и граждан, направленную на сохранение и восстановление водно-болотных угодий, рациональное (устойчивое) использование ресурсов водно-болотных угодий и их воспроизводство, предотвращение загрязнения, деградации, повреждения, истощения, разрушения, уничтожения и иного вредного воздействия на водно-болотные угодья хозяйственной и иной деятельности и ликвидацию ее последствий».

Список использованных источников

1. Малашевич, Е. В. Краткий словарь-справочник по охране природы [Текст] / Е. В. Малашевич. – Минск : Ураджай, 1987. – 223 с.
2. О свойствах водно-болотных угодий [Текст] / Сост. : Дж. Дэвис, С. Ф. Клэридж. – М. : Wetlands International Global, Азиатское бюро водно-болотных угодий, 2000. – 64 с.
3. Экосистемы и благосостояние человека: водно-болотные угодья и водные ресурсы. Синтез : доклад об оценке экосистем на пороге тысячелетия [Текст]. – Институт мировых ресурсов, Вашингтон, США, 2005. – 68 с.

4. Экологическое право : пособие [Текст] / Под ред. С.А. Балашенко [и др.]. – Минск : БГУ, 2013. – 240 с.

5. Водный кодекс Республики Беларусь [Текст] : 30 апр. 2014 г., № 149-3 : принят Палатой представителей 2 апр. 2014 г. : одобр. Советом Респ. 11 апр. 2014 г. // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.



Романенко Ірина

студентка

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Бутко Н.В.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси

ОСОБЛИВОСТІ ЗАРУБІЖНИХ МЕТОДІВ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Облік витрат відіграє важливу роль при здійсненні процесу управління і прогнозування економічних наслідків прийняття управлінських рішень. Під методом калькуляції собівартості мається на увазі такий метод обліку витрат, який дозволяє їх накопичувати за елементами і статтями з метою формування собівартості виготовлюваної продукції. Потрібно правильно вибрати метод обліку витрат, тому що від нього залежить ефективність прийнятого управлінського рішення.

У зв'язку з активною інтеграцією України у світову економіку та виходу вітчизняних підприємств на міжнародні ринки, все частіше застосовуються зарубіжні методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Серед запозичених методів в Україні використовують: «стандарт-кост», «абсорбшен-костинг», система «точно в зазначений термін», «метод ФВА», «кайзер-костинг», «директ-костинг», «верибл-костинг», ABC-метод, «таргет-костинг», CVP-аналіз, бенчмаркінг затрат, «кост-кілінг», LCC-аналіз, облік за центрами діяльності та калькулювання за останньою операцією.

Найпоширенішими методами є «стандарт-кост» та «директ-костинг». При обліку затрат за системою стандартних витрат («стандарт-кост») фактичні затрати в обліку співставляються з витратами, які зазначені в стандартах, а різниця відноситься на відповідні рахунки відхилень. Відхилення обліковуються таким чином, що відразу ж можна визначити причини й відповідальність конкретних осіб за допущенні відхилення від кошторису. Але, незважаючи на свою поширеність, цей метод має певні недоліки, одним із яких є виявлення відхилень розрахунковим шляхом і відображення його в обліку в кінці звітної періоду. Таким чином, управлінське рішення, пов'язане з обліком наявних відхилень фактичних витрат від стандартних може бути прийнято лише в кінці звітної періоду [1].

Щодо використання «стандарт-косту» в Україні, Т. Сльозко вважає, що нормативний метод витрат буде ефективним лише тоді, коли він повністю відповідатиме зарубіжному зразку. Це має передбачати й оперативне планування витрат, їхній облік на бухгалтерських рахунках за нормативними документами з одночасним відображенням відхилень у фінансових результатах [2].

«Директ-костинг» характеризується розподілом виробничих витрат на змінні та постійні. За змінними витратами оцінюються незавершене виробництво та залишки готової продукції.

Постійні витрати вважаються витратами поточного періоду, не відносяться на собівартість продукції та не розподіляються між виробами, а прямо відносяться на результати господарської діяльності [3]. Система «директ-костинг» має ряд особливостей, а саме: розподіл виробничих витрат; інтеграція управлінського та фінансового обліку; відображення даних у головній книзі; калькуляція собівартості продукції як процес багатостадійного складання звіту про доходи фірм маржинального доходу, який застосовують для аналізу прибутковості й прийняття управлінських рішень.

На промислових підприємствах України, котрі застосовують «директ-костинг», періодично трапляються програмовані помилки, причиною яких є неточність у розподілі змінних і постійних витрат. Існує виважений вихід із цієї ситуації – кожне підприємство має проводити калькулювання собівартості продукції за повними витратами, встановлювати фактичну (реальну) собівартість одиниці продукції за всією номенклатурою виробів, що випускаються, і аналізувати фактичну собівартість виробів порівняно з плановою чи нормативною, а також з відпускними цінами.

Значний вплив на витрати підприємства має процес постачання, організація складського господарства і саме виробництво, що повинно виробляти продукцію лише тоді, коли запасів товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) є менше, ніж потребує виробничий процес. Усе це сприяє утворенню системи «точно в зазначений термін». Постачання ТМЦ виробничим підрозділам проводилося дрібними партіями у разі нагальної потреби, що значно знизило рівень запасів таких цінностей і зменшило непродуктивні витрати, пов'язані з випуском зайвої продукції. Крім того, за системи «точно в зазначений термін» увага виробників зосереджена не на рівні закупівельних цін, а на якості, доступності та загальній вартості продукції [4].

Метод ABC, або облік витрат за видами діяльності, передбачає, що діяльність підприємств розглядають як сукупність процесів або робочих операцій, а суму витрат за відповідний період чи на виготовлення певного виду продукції визначають додаванням усіх здійснених витрат за кожним процесом і господарською операцією. Ця система управління витратами передбачає спочатку групування накладних витрат за основними видами діяльності, а потім розподіл їх між видами продукції, виходячи з того, які види діяльності необхідні для виробництва цього продукту. ABC-метод слід розглядати як один з найперспективніших методів управління витратами.

«Таргет-костинг» – система обліку витрат на основі цільової ціни, тобто ціни, яку споживачі можуть заплатити. Процес такого калькулювання полягає в тому, що спочатку визначають найбільш прийнятні для споживачів дизайн продукту та ціну, а потім розробляють виріб [3].

Функціонально-вартісний аналіз (ФВА) – це метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, що передбачає поглиблене вивчення функцій об'єктів дослідження, яке скеровується на зменшення витрат підприємства за умови одночасного збільшення ефекту, котрими є споживчі властивості продукції. Метою цього методу є вдосконалення корисних функцій виробів за умови забезпечення вдалого співвідношення між витратами на їхнє виготовлення [4]. Важливою умовою для функціонування ФВА є наявність у штаті підприємства досвідчених аналітиків, здатних правильно розподілити функції виробів, відстежити їхню динаміку та поведінку.

Метод «абсорбшен-костингу» (метод поглинання витрат) близький до «директ-костингу», проте відрізняється від останнього порядком розподілу постійних витрат між калькуляційними періодами. «Абсорбшен-костинг» забезпечує повний розподіл усіх здійснених витрат між проданою продукцією і її залишками у товарній формі. Цей метод дає змогу обчислювати як

виробничу собівартість, так і собівартість реалізованої продукції.

Використання зарубіжного досвіду обліку витрат та калькулювання собівартості продукції позитивно впливає на розвиток вітчизняної економіки та підприємств. Але важливим є врахування особливостей кожного методологічного підходу, переваг та недоліків, можливих ризиків і послідовне введення їх у використання на підприємстві для досягнення найбільшої ефективності виробництва.

Список використаних джерел

1. Погосова, А. В. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції: переваги та недоліки [Текст] / А. В. Погосова, О. Ф. Ярмолюк // Облік і фінанси. – 2012. – № 4. – С. 18-20.
2. Сльозко, Т. Методи обліку витрат «стандарт-кост» і нормативний: історія та сучасність [Текст] / Т. Сльозко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 7. – С. 3-8.
3. Дороженко, Л. І. Сучасні методи обліку витрат у контексті зарубіжного досвіду [Текст] / Л. І. Дороженко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2014. – № 2. – С. 72-76.
4. Дерій, В. А. Запозичені (зарубіжні) методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції та їхнє використання в Україні [Текст] / В. А. Дерій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vlca_ekon/Ekon/2010_33/18.pdf (дата звернення 01.10.2016 р.). – Назва з екрана.



Самойлик Юлія

к.е.н., доцент

Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕНЕРГЕТИЧНУ БЕЗПЕКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Сучасні тенденції розвитку глобального середовища визначають нові підходи щодо управління безпекою бізнесу в різних галузях національної економіки. На передній план виступає така її складова, як енергетична безпека, оскільки вичерпність енергетичної сировини та значна енергозалежність більшості країн від світових постачальників зумовлюють підвищення рівня матеріаломісткості виробництва. Особливої уваги заслуговує аграрний сектор економіки. При цьому проявляється бінарний підхід: з одного боку, аграрний сектор є найбільшим споживачем енергії, а з іншого – найбільшим постачальником сировини для її виробництва за альтернативними схемами. Тому важливим питанням є обґрунтування зміцнення енергетичної безпеки аграрного сектору економіки в умовах глобалізації.

Різні аспекти формування енергетичної безпеки розглядаються у працях низки науковців, зокрема В.Г. Андрійчука, М. Безуглого, А.М. Букреєва, М. Волкова, А. Гаркавого, І.В. Діяка, О. Єрохіна, І. Зеліска, М. Ковалко, Ю. Лега, Ю. Лупенка, М.Й. Маліка, П.Д. Неміша, М. Рапцуна, І.В. Сизонової, О. Тяжкороба, Т. Райхенбаха, А. Чернявського, Г. Черевка та ін. Науковці підкреслюють актуальність розробки енергоефективних програм в сільському господарстві, розглядають питання альтернативної енергетики, втім, нині відсутня чітка стратегія зміцнення енергетичної безпеки саме в аграрній сфері, що і визначає доцільність проведення подальших досліджень у даному напрямі.

Актуальність пошуку резервів зниження енерговитрат в аграрній сфері підкреслюють

Л.В. Білан та Ю.В. Гуцуляк, які зазначають, що “одним із найбільших споживачів енергії у народному господарстві є сільське господарство. Так, агропромисловий комплекс України споживає 35 млн. т умовного палива за рік, половина якого – у вигляді дефіцитного рідкого палива. Тому, у найближчі роки необхідно поліпшити енергетичну базу сільськогосподарського виробництва. Досвід передових зарубіжних країн з питань економії енергії важко запозичити, тому що енергетика і сільське господарство у нас розвивалися за іншими економічними схемами, внаслідок чого технологічний рівень сільськогосподарського виробництва значно нижчий від світового. Сільське господарство споживає близько 30 % рідкого палива, що становить близько 8 млн. т і більше 9,2 % електроенергії від її споживання в народному господарстві України. Споживання енергії на виробництво зерна у світовому сільському господарстві з 1950 р. до 1990 р. збільшилися в 6,97 рази при збільшенні виробництва зерна в 2,6 рази” [1, с. 255].

Вплив глобального середовища зумовив необхідність врахування світових тенденцій виробництва, споживання та регулювання економічних процесів. Енергетичний чинник виходить на передній план у системі заходів щодо реалізації концепції сталого розвитку. Зростання чисельності населення та його потреб у продуктах харчування здійснює вплив на систему господарювання в аграрному секторі економіки, товаровиробники шукають резерви збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції насамперед за рахунок підвищення урожайності на основі інтенсивних технологій (максимізації доз внесення мінеральних добрив, гербіцидів та пестицидів). Такі підходи порушують баланс між екологічними, економічними та соціальними чинниками.

Для забезпечення енергетичної безпеки аграрного сектору економіки необхідно розвивати інноваційну діяльність та забезпечувати розширене відтворення. Вирішити ці завдання можна за допомогою впровадження програм енергозбереження. Високі енерговитрати в аграрній сфері насамперед пов'язані з неефективним використанням техніко-технологічної бази, значна частина машинно-тракторного парку має високий коефіцієнт спрацювання, тому розширене відтворення у цій сфері не відбувається. Впровадження інновацій, зокрема спрямованих на оновлення техніко-технологічної бази, сприятиме зменшенню енергетичних затрат та збільшенню нагромаджень амортизаційного фонду. Формування енергетичної безпеки в аграрній сфері має здійснюватись у кількох напрямках (рис. 1).

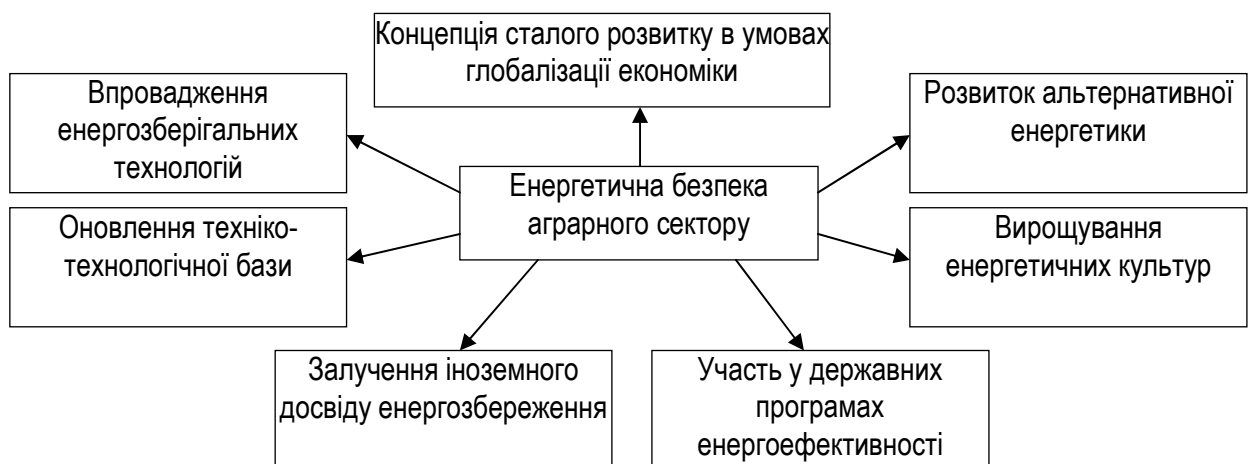


Рис. 1. Напрями формування енергетичної безпеки в аграрному секторі економіки

Джерело: розроблено автором

Основою формування програми енергетичної безпеки аграрного сектору економіки України в умовах глобалізації є концепція сталого розвитку, оскільки встановлення балансу між економічною, екологічною та соціальною складовими неможливе без енергетичної компоненти. Насамперед, необхідним є зниження енергомісткості сільськогосподарського виробництва, чого можна досягти за рахунок удосконалення технологій, зокрема шляхом зменшення кількості технологічних операцій, впровадження систем мінімальної обробки ґрунту, збільшення ширини захвату машинно-тракторних агрегатів. Крім того, доцільним є оновлення машинно-тракторного парку, що дозволить здійснювати господарські процеси з меншими енерговитратами в розрахунку на одиницю виробничої площі. Важливим вектором забезпечення енергетичної безпеки є розвиток альтернативної енергетики, зокрема виробництва біопалива із сільськогосподарської сировини, однак, даний напрямок потребує належного економічного та екологічного обґрунтування, оскільки його розвиток потребує додаткових інвестицій в аграрний сектор економіки.

Список використаних джерел

1. Білан, Л. В. Шляхи енергозбереження в сільському господарстві [Текст] / Л. В. Білан, Ю. В. Гуцуляк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: Техніка та енергетика АПК. – К., 2011. – Вип. 166, Ч. 4. – С. 254-259.
2. Райхенбах, Т. М. Перспективи використання відновлюваних джерел енергії в Україні [Текст] / Т. М. Райхенбах // Вісник Львівського національного аграрного університету: Економіка АПК. – 2012. – № 19(1). – С. 276-287.
3. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року [Текст] / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 182 с.
4. Тяжкороб, І. В. Інноваційно-інвестиційні проекти енергозбереження в системі стратегічних планів розвитку регіону [Текст] / І. В. Тяжкороб // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2015. – Вип. 2. – С. 251-259.



Семенішена Наталія

к. е. н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОЇ ТЕОРІЇ В ІНСТИТУЦІЙНІЙ ПЛОЩИНІ

На даному етапі розвитку держави стрімко зростає сума економічних знань, відповідно для управління уточнюється науково-практична база бухгалтерського обліку. Проблеми бухгалтерського обліку тісно переплітаються і вплітаються у інституційну теорію, як найбільш універсальну на даний час досліджень.

Плеяда вчених, зокрема В. М. Жук [2], Г. Г. Кірейцев, О. О. Канцуров та ін. серед вітчизняних, та С. А. Поленова, Л. А. Чайковська, Е. Воронова та ін. серед зарубіжних, на достойному рівні досліджують проблеми інституційного середовища бухгалтерського обліку та його контури.

Для подальшого дослідження теорії та методології бухгалтерського обліку вченими беззастережно та безальтернативно пропонується використовувати інституційний підхід. В рамках даної теорії інститут обліку розглядається «не сам по собі, а в сукупності, що включає в

себе право, соціологію, економіку, культуру та інші суміжні дисципліни. Інституційний підхід дозволяє не лише розглянути шляхи можливого вирішення наявних в обліковій теорії проблем, а й поставити принципово нові питання, зокрема, про взаємний вплив обліку та інших інститутів, дії культурних феноменів, еволюційності та наступності облікових концепцій» [1].

Висвітлення та розв'язання актуальних проблем облікової теорії в інституційній площині є вершиною сучасної економічної думки. Знання цієї теорії в тій чи іншій мірі використовуються для прогнозування й координації розвитку більшості складових економічної науки.

Як зазначає В. Жук, «інституціональна теорія першочергово пов'язує успішність реформи зі станом розвитку неформальних інститутів. ... прогнозується модель розвитку системи обліку на теоретичних доктринах інституціональної теорії, концепції сталого розвитку, принципах синергетичної теорії» [2].

Таким чином, інституційна площина бухгалтерського обліку дає змогу констатувати наступне.

У сучасній глобальній економіці досить виразно простежується головне завдання обліку – багатоаспектне вимірювання й інтерпретація результатів діяльності суб'єкта господарювання та оцінка вартості його економічних ресурсів. Таке завдання надзвичайно складне і може бути зреалізоване лише реформуванням і подальшою еволюцією категоріального апарату власне обліку та методів обліково-аналітичних процедур у напрямі узгодження зі змінами в трансформації економічного середовища.

Як спеціальна галузь наукового знання, бухгалтерський облік перебуває на стадії швидкого накопичення емпіричних даних, виникнення нових теоретичних положень і методологічних підходів. Проте базова чисельність різноманітних економічних ресурсів і процесів реальної економіки зростає ще стрімкіше, на які традиційна бухгалтерська методологія ефективною відповіді не має, що є однією з проблем розвитку бухгалтерського обліку в умовах сучасної економіки.

З початку зародження і в процесі еволюції розвиток бухгалтерського обліку, а саме його методологія (покладені в його основу теоретичні концепції і положення), відбувається в тісному зв'язку і взаємодії, причому цей зв'язок має багатовимірні (матричні) форми, кореспондує з іншими науками і науковими дисциплінами. Розуміння суті бухгалтерського обліку немислиме без пізнання такого зв'язку і відповідних законів інших наук.

Бухгалтерський облік, як і будь-яка галузь науки і як інструмент управління бізнесом як на мікро-, так і на макрорівні, пов'язаний з іншими галузями знання різними відносинами. Розуміння цих відносин сприяє більш точному визначенню предмета, об'єкта й методології бухгалтерського обліку.

Подальшими напрямками дослідження у даній проблемі є визначення теоретичних доктрин облікової науки та їх інтерпретація в національній системі обліку.

Список використаних джерел

1. Воскресенская, Н.В., Львова, М.В. Институциональный подход в бухгалтерском учете. Url : <http://cyberleninka.ru/article/n/institutsionalnyy-podhod-v-buhgalterskom-uchete>
2. Жук, В.М. Застосування інституціональної теорії у вирішенні проблем розвитку бухгалтерського обліку. *Фінанси України*. - 2010. № 9. - С.115-123.



Сидоренко Роман

к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет
м. Луцьк

ЗМІНИ В ОПОДАТКУВАННІ ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ І ЇХ ВПЛИВ НА РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ

Згідно чинного законодавства українські сільськогосподарські підприємства зобов'язані реєструватись платниками податку на додану вартість (ПДВ) за умови якщо їхній дохід за останні 12 календарних місяців перевищив 1 млн. грн.

До 1 січня 2016 року всі суми нарахованого ПДВ сільськогосподарські підприємства не сплачували до бюджету, а залишали у себе для розвитку власної діяльності. На 2016-й рік для них введено в дію перехідні положення, згідно яких механізм сплати нарахованих сум зобов'язань по ПДВ наступний:

- операції з зерновими і технічними культурами – 85 % до державного бюджету, 15 % на спецрахунок;

- операції з продукцією тваринництва – 20 % до державного бюджету, 80 % на спецрахунок;

- операції з іншими сільськогосподарськими товарами та послугами – 50 % до державного бюджету, 50 % на спецрахунок.

З 1 січня 2017 року сільськогосподарські підприємства-платники ПДВ повинні перейти на загальну систему нарахування і сплати даного податку – тобто, всі суми зобов'язань будуть повністю сплачуватись до державного бюджету.

Основною проблемою з якою зіштовхнулись аграрії в поточному році (і яка знайде своє продовження в наступному – 2017р.) стало зростання сум податкових зобов'язань з ПДВ, що відчутно вдарило по розміру обігових коштів підприємств. Виникнення додаткових витрат, пов'язаних із зростанням розмірів податкових зобов'язань, вже призвело до зменшення рентабельності сільськогосподарської діяльності та часткового зростання цін на продукцію. Також, з'являється серйозна перспектива «тінізації» частини аграрного сектору задля уникнення (зменшення) оподаткування своєї діяльності ПДВ

Аналізуючи тенденції змін, які вже відбулись в оподаткуванні діяльності сільськогосподарських підприємств, і які ще вступлять в дію з 1 січня 2017 року, можна зробити загальний висновок, що держава ліквідує пільгову систему оподаткування ПДВ для аграрного сектору не пропонуючи нічого нового взамін.

Скорочення пільг для аграрного сектору є однією з вимог МВФ для здійснення наступних кроків фінансової підтримки української економіки. Досліджуючи міжнародну практику в цьому питанні слід відмітити, що суб'єкти сільського господарства і за кордоном платять внески по ПДВ повністю до бюджету, але вони, натомість, мають пільгову (знижену) ставку оподаткування ПДВ. Прикладами таких країн є Польща (передбачено дві пільгових ставки 5 % і 8 % в залежності від виду продукції чи послуг), Угорщина (18% – на молоко і молокопродукцію, кукурудзу, муку, 5 % – свине м'ясо, а з 2017 року до цього списку ще будуть додані пташине м'ясо, яйця і молоко, що, на думку влади, призведе до росту споживання та зменшення тінювого сектору економіки Угорщини), Румунія (9 % на продовольчі товари) тощо.

Пільги для сільського господарства в оподаткуванні ПДВ передбачили і країни-сусіди не

члени ЄС.

Знижена ставка (10 %) застосовується в Білорусі при реалізації продукції рослинництва і тваринництва. В Росії за аналогічною ставкою оподатковуються продовольчі товари.

Оцінюючи ситуацію, яка виникла в сільському господарстві України слід визнати, що безпільговий механізм оподаткування ПДВ буде надзвичайно складним для аграріїв, але і повернення до попереднього варіанту (несплати ПДВ до бюджету) неможливо з-за важливості підтримки української економіки МВФ. Тому, необхідний пошук компромісного варіанту. Як прикладом, таким варіантом може бути залишення «перехідного» правила сплати ПДВ (яке діє в 2016 році) і на далі або впровадження пільгової ставки ПДВ (на основі міжнародної практики) для видів сільськогосподарської діяльності та сільськогосподарської продукції.

Якщо ж компромісу не буде знайдено, то єдиною «пільгою», яка ще залишатиметься у розпорядженні суб'єктів господарювання даного сектору економіки буде лише спрощена система оподаткування (єдиний податок 4-ї групи) і національне сільське господарство очікують дуже скрутні часи.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.



Синюк Аліна

студентка

Підгірний Андрій

студент

Науковий керівник: д. н. держ.упр., професор Міщенко Д.А.

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Сьогодні в економіці України саме бюджетна політика є невід'ємною частиною та найважливішим компонентом фінансової політики держави. Бюджетна політика, що тісно пов'язана з податковою, грошово-кредитною, валютною, інвестиційною та борговою політикою держави, відіграє провідну роль у забезпеченні економічної та соціальної стабільності. Крім того, оцінювання рівня ефективності бюджетної політики держави пов'язано не лише із визначенням рівня забезпеченості бюджету доходами, оптимізацією його видатків та покриттям дефіциту, але й, в першу чергу, забезпеченням економічної та фінансової безпеки держави. Ось чому аналіз і визначення рівня бюджетної безпеки нашої країни є актуальним та важливим завданням.

Необхідно зазначити, що у науковій літературі не сформовано однозначного тлумачення поняття “бюджетна політика”, крім того, її визначення відсутнє й у Бюджетному кодексі. Однак, у Господарському кодексі України серед основних напрямів економічної політики, що визначаються державою є бюджетна політика, спрямована на оптимізацію та раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних інвестицій у економіку, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері

міжбюджетних відносин, регулювання державного боргу та забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу.

Досліджуючи основні напрями бюджетної політики нашої держави, варто зауважити, що протягом 2011–2015 рр. реалізація бюджетної політики головним чином була спрямована на посилення соціального захисту населення, підвищення соціальних стандартів, забезпечення сталого розвитку економіки країни, ефективного використання бюджетних коштів, реформування системи міжбюджетних відносин, сприяння розвитку інвестиційної та інноваційної сфер, поліпшення інвестиційного клімату в Україні, стимулювання національного бізнесу, закладання основ модернізації та реструктуризації економіки. Однак, зважаючи на той факт, що ці завдання майже щорічно декларуються у відповідному документі, можна зробити висновок про неефективність бюджетної політики і низьку результативність уповноважених органів державної влади у напрямі оптимізації та трансформації сфери державних фінансів [1].

Основні індикатори визначення рівня бюджетної безпеки країни запропоновані у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року №1277 “Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України”. Відповідно до цих рекомендацій, бюджетна безпека - це стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції. Таким чином, бюджетна безпека є важливою складовою фінансової безпеки країни.

Для визначення рівня бюджетної безпеки України розрахуємо основні індикатори, що запропоновані Методичними рекомендаціями (табл. 1).

Таблиця 1

Показники бюджетної безпеки України у 2011-2015 рр.

Найменування індикатора, одиниця виміру	2011	2012	2013	2014	2015	Порогове значення
Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, відсотків	-3,1	-3,0	-5,0	-5,0	-5,3	Не більше 3
Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, відсотків до ВВП	-1,0	1,1	-0,5	-0,7	-3,2	Не більше 1
Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, відсотків	27,6	26,6	31,5	33,3	45,6	Не більше 30
Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, відсотків	28,1	25,5	33,0	45,3	65,2	Не більше 6

**Примітка: розраховано авторами*

Аналіз індикаторів бюджетної безпеки свідчить про те, що майже всі показники знаходяться за межами допустимих значень. Зокрема відношення дефіциту державного бюджету до ВВП лише у 2011 та 2012 роках є оптимальними, а у 2013-2015 роках їх значення є задовільним. Дефіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління у 2015 році є небезпечним, хоча у 2011-2014 роках його можна вважати задовільним. Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет у 2011-2012 роках можна вважати оптимальним, у 2013-2014 роках значення цього показника перевищує оптимальні 30%, а тому є задовільним, однак у 2015 році індикатор значно перевищує порогове значення та є критичним. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного

боргу до доходів державного бюджету протягом 2011-2015 років є критичним. Така ситуація склалася внаслідок зростання дефіциту сектору загальнодержавного управління, значного обсягу дефіциту зведеного бюджету, падіння реального ВВП та значного зростання обсягу державного боргу та витрат на його погашення.

Крім того, варто зазначити, що запропонована Методика розрахунку має ряд недоліків. Зокрема: недостатня кількість індикаторів для здійснення аналізу, не адаптованість до Української економіки, складність довгострокового планування, оскільки індикатори розраховуються на основі фактичних даних.

Не дивлячись на те, що майже всі індикатори перевищують допустимі значення, загалом рівень бюджетної безпеки України не можна вважати критичним. Однак, для недопущення погіршення наявної ситуації доцільно вживати певних заходів з метою зміцнення бюджетної безпеки. Ці заходи повинні бути реалізованими за такими напрямками [2]:

- оптимізація видаткової частини державного бюджету, створення ефективної системи управління та контролю за використанням бюджетних коштів, вдосконалення податкової та бюджетної системи;
- зменшення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу;
- розробка Концепції фінансової безпеки України, яка б враховувала у собі специфіку національної фінансової системи;
- здійснення постійного моніторингу та аналізу загроз та індикаторів фінансової безпеки та бюджетної безпеки зокрема, прогнозування перспективних значень показників, розроблення і здійснення конкретних заходів щодо підтримання бюджетної безпеки на належному рівні.

Список використаних джерел

1. Височина, А. В. Бюджетна політика України : сучасний стан, проблеми та перспективи [Текст] / А. В. Височина // Вісник Української академії банківської справи. – 2013. – №2. – С. 17-21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUABS_2013_2_6.
2. Петричко, М. М. Оцінка рівня бюджетної безпеки України: проблеми та шляхи вирішення [Електронний ресурс] / М. М. Петричко // Економічний простір. – 2015. – № 97. – С. 140-148. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2015_97_16.



Скиба Юлія

студентка

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Бутко Н.В

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси

МЕТОДИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА СТАДІЯМИ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПРОДУКТУ

В сучасних умовах господарювання досить важливим є пошук ефективних шляхів організації та розвитку управлінського обліку. Тому створення методу калькулювання за стадіями життєвого циклу продукту є одним з найактуальніших напрямів їх удосконалення, оскільки саме продукт виступає основним джерелом отримання поточного прибутку і майбутніх грошових потоків підприємства.

Калькулювання, як елемент методу бухгалтерського обліку, являє собою процес

оцінювання результатів господарських процесів: постачання, виробництва, реалізації. Його об'єктами є витрати виробництва, які реально виникають і які згруповані за відповідними ознаками для формування показників собівартості [1, с. 162-163]. Калькуляція на підприємстві необхідна для вирішення низки економічних завдань: обґрунтування цін на вироби, обчислення рентабельності виробництва, аналізу витрат на виробництво однакових виробів на різних підприємствах, визначення економічної ефективності різних організаційно-технічних заходів.

Калькулювання життєвого циклу продукту передбачає вимірювання та нагромадження всіх фактичних витрат, пов'язаних із конкретним виробом протягом усіх стадій його життєвого циклу. Як правило, для цілей планування, аналізу і оптимізації затрат всі стадії життєвого циклу продукту об'єднують в три послідовні цикли [2]:

- цикл дослідження, розробки і проектування;
- виробничий цикл;
- цикл післяпродажного обслуговування, виведення продукту з ринку та утилізації.

Калькулювання життєвого циклу означає динамічний погляд на витрати, що змінюються мірою переходу виробу з однієї стадії життєвого циклу до іншої. Тому залежно від фаз життєвого циклу продукту використовують різноманітні методи управління: стандарт-костинг, таргет-костинг та кайзен-костинг.

Систему стандарт-костинг розглядають як один із важливих інструментів контролю витрат в управлінському обліку. Вона відображає відхилення як різницю між фактичними і нормативними витратами, які є важливою інформацією для управління. Відхилення за рахунок цін щодо: матеріалів – зміна цін на матеріали; заробітної плати – зміна тарифних ставок; накладних витрат – зміна ставки розподілу.

Основними принципами системи стандарт-костинг є [3, с. 51]:

- 1) науково обґрунтоване попереднє нормування витрат;
- 2) роздільний облік витрат за нормативами та відхилень від нормативів;
- 3) періодичний перегляд нормативів у разі зміни умов виробництва;
- 4) калькулювання собівартості продукції за нормативними і фактичними витратами;
- 5) систематичний контроль і аналіз відхилень від нормативів за видами, місцями виникнення, причинами;
- 6) оперативне реагування на відхилення.

Система таргет-костинг, на відмінну від традиційних способів ціноутворення, передбачає розрахунок собівартості виробу за заздалегідь встановленою ціною реалізації. Ця ціна визначається за допомогою маркетингових досліджень, тобто фактично є очікуваною ринковою ціною продукту або послуги.

Система кайзен-костинг тісно пов'язана з системою планування прибутку та основана на встановленні відхилень фактично досягнутого скорочення витрат від запланованого. Її суть полягає у забезпеченні необхідного рівня собівартості продукту і пошук можливостей зниження витрат до деякого цільового рівня [4]. Цільові показники зниження затрат при безперервному вдосконаленні встановлюються та застосовуються щомісяця, а аналіз відхилень затрат включає порівняння цих показників із фактичними.

Отже, здійснюючи калькулювання за стадіями життєвого циклу продукту на першому його етапі варто застосовувати метод цільового калькулювання – таргет-костинг, при використанні якого особлива увага приділяється самому продукту, а зниження витрат забезпечується насамперед за рахунок конструкції продукту. Цей підхід корисний тим, що на стадії виробничого циклу, існує не так багато можливостей проявити технологічну гнучкість, щоб вплинути на витрати або на проект продукту. На другому етапі життєвого циклу продукту слід застосовувати

систему кайзен-костинг, в якій при калькулюванні основна увага приділяється виробничим процесам, а зниження витрат забезпечується через підвищення ефективності цих процесів. На третьому етапі доцільно використовувати концепцію стандарт-кост, адже вона дозволяє встановлювати стандарти за якістю продукції, надійністю та якістю постачань, а також виявляти відповідні відхилення

Методи калькулювання життєвого циклу продукту оцінюють і обліковують витрати за весь термін життя виробу з метою визначення, чи забезпечують прибутки, одержані від нього на етапі виробництва, відшкодування витрат на довиробничій та післявиробничій стадіях. Така калькуляція допомагає менеджерам зрозуміти доцільність розробки і виготовлення продукції та виявити ділянки, на яких зменшення витрат може бути найбільш ефективним. Калькулювання життєвого циклу дає змогу складати звітність щодо життєвого циклу продукту й здійснювати його стратегічний аналіз.

Список використаних джерел

1. Швець, В. Г. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] / В. Г. Швець. – К.: Знання, 2004. – 447 с.
2. Скрипник, М. І. Життєвий цикл і методи калькулювання за стадіями [Текст] / М. І. Скрипник // Вісник ЖДТУ. – 2010. – №1(51). – С. 8-11.
3. Портна, О. В. Контролінг [Текст] / О. В. Портна. – Львів: «Магнолія 2006», 2008. – 240 с.
4. Гадзевич, О. І. Розробка життєвого циклу продукту в діагностиці собівартості продукції на підприємств [Електронний ресурс] / О. І. Гадзевич, К. О. Слєпченко. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2014_794_35 (дата звернення 02.10.2016 р.). – Назва з екрана.



Соловей Юрій

здобувач

Науковий керівник: д.е.н., доцент Яців І.Б.

Львівський національний аграрний університет

м. Львів

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ

У світовій практиці невід'ємною й доволі вагомою складовою аграрного сектора економіки є сільськогосподарська кооперація. Система кооперативів, створюваних сільськогосподарськими виробниками на засадах добровільного об'єднання з метою задоволення їх економічних потреб, формується і в Україні. Досліджуючи процес її розвитку (а масштаби й темпи розвитку сільськогосподарської кооперації в нашій країні не можна вважати задовільними) варто звернути увагу на соціальні аспекти цього явища.

Термін “соціальний” вживається для відображення понять, пов'язаних із життям і стосунками людей у суспільстві [1, с. 1360]. Йдеться про процеси і явища, які прямо чи опосередковано стосуються способу й рівня життя людей, їх добробуту, безпеки. Основним мотивом створення кооперативів, у тому числі сільськогосподарських, є економічні інтереси їх членів. Однак очевидно, що кооперативні принципи (добровільності й відкритості членства, демократичності управління, автономії та незалежності від інших організацій, у т.ч. державних органів, співпраці між кооперативами, сприяння громаді [2, с. 30; 3, с. 29]) справляють помітний вплив на формування суспільних відносин.

Вплив кооперації на суспільні процеси залежить від кількості й громадської активності об'єднаних у цьому русі осіб. Найбільш зацікавленими учасниками сільськогосподарської кооперації в Україні вважаються дрібні виробники [2, с. 328] – малі сільськогосподарські підприємства, на які припадає близько 80% від кількості підприємств галузі, та особисті селянські господарства, яких на 1 січня 2016 року в Україні налічувалося 4,1 млн. Отже, кількісно соціальна база сільськогосподарської кооперації є доволі потужною. Однак інтерес селян до активного членства в кооперативних об'єднаннях залишається поки що відносно невисоким. Зокрема, в Україні станом на початок 2016 року за офіційними даними налічувалося всього 1026 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів [4] (в середньому по два кооперативи на адміністративний район).

Варто зазначити, що низьку громадянську активність не можна віднести до рис, притаманних сільському населенню України. Про протилежне свідчить багатий досвід аграрної кооперації в дорадянський період, активна участь широких мас населення в суспільних зрушеннях у новітній історії нашої країни. Та доводиться констатувати, що в суспільстві сформувався високий рівень недовіри до громадських інститутів, у економічній сфері не набули бажаного розвитку принципи етичного підприємництва. Усе це негативно позначається на розвитку сільськогосподарської кооперації.

Перспективи цього розвитку безпосередньо пов'язані з активізацією діяльності сільських територіальних громад. Від пануючих у громаді настроїв значною мірою залежить успішність першого кроку у формуванні кооперативу – виділення ініціативної групи селян, які організують процес об'єднання для спільного вирішення господарських проблем. На них покладається функція визначення вектору діяльності кооперативу, розробки документів, що регламентують його діяльність, проведення установчих зборів, реєстрації кооперативу. Необхідна умова – наявність лідера (лідерів) – однієї чи кількох осіб, котрі візьмуть на себе основні організаційні клопоти й користуються довірою односельчан.

Слід погодитися з експертами, котрі зазначають, що потрібно уникати утворення ініціативної групи з дуже відмінних між собою виробників, що мають різні інтереси та соціальне становище [3, с. 89]. Таким чином, члени кооперативу, й насамперед ініціатори його створення, повинні відноситись до однієї соціальної групи. Прийнятним варіантом є створення кооперативу відносно невеликою кількістю членів, яка поступово збільшуватиметься.

Очевидно, успішність кооперативу залежатиме від дотримання його членами відповідних обов'язків – вимог статуту, виконання рішень органів управління кооперативу тощо. Важливими чинниками є готовність окремих членів поступитися своїми особистими інтересами заради успішної довгострокової діяльності кооперативу, їх солідарна відповідальність [2, с. 24]. Йдеться про формування світогляду, який сприяє утвердженню в підприємницькому середовищі засад соціальної відповідальності, етичного ведення бізнесу, а на рівні сільської громади – взаємодопомоги і формування позитивного ставлення до спільної діяльності.

Доволі важливим є питання стосовно ролі державних органів у формуванні сільськогосподарської кооперації. Звичайно, на державу покладається завдання створити ефективні інститути, які визначають умови розвитку кооперативного руху. Дослідники, посилаючись на світовий досвід, вказують на можливість фінансової участі держави у формуванні статутного фонду сільськогосподарського кооперативу [3, с. 26]. Фінансова допомога передбачена й у Законі України "Про сільськогосподарську кооперацію", хоча з 2013 року кошти державного бюджету на підтримку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів не виділялися. Також законодавство зобов'язує центральні й місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування забезпечувати сприяння розвитку і

зміцненню економічної самостійності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів, підвищенню ефективності їх діяльності, не допускати будь-яких обмежень господарської активності та ініціативи таких кооперативів, вільної й рівноправної їх участі на ринках товарів, робіт і послуг [5].

Разом з тим, слід виходити з того, що кооперація традиційно розглядається як самоорганізована структура. Надмірний патерналізм з боку держави може проявитися у формальному створенні кооперативних структур, які насправді не демонструють ефективного функціонування. Кооператив буде життєздатним, якщо його діяльність ґрунтуватиметься на реалізації місцевої ініціативи, а кожен з членів кооперативу чітко усвідомлює персональну відповідальність за його долю. Зазначимо також, що серйозною проблемою в нашій країні є недосконалість бюрократичних механізмів, унаслідок чого окремі представники органів влади й місцевого самоврядування можуть не докладати достатніх зусиль для забезпечення створення кооперативу.

Отже, розвиток сільськогосподарської кооперації виступає одним із чинників формування сильного громадянського суспільства, ознаками якого є зменшення втручання в економічні процеси держави, підвищення активності громадян. Формування такого суспільства в Україні вкрай необхідне, і здійснюватись воно може різними шляхами. Долучення до цього процесу дрібних сільгоспвиробників у формі їх добровільної інтеграції відображає вкрай важливу соціальну функцію сільськогосподарської кооперації.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / Укл. і головн. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь : Перун, 2007. – 1736 с.
2. Пантелеймоненко, А. О. Аграрна кооперація в Україні: теорія і практика : монографія [Текст] / А. О. Пантелеймоненко. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 347 с.
3. Сільськогосподарська кооперація в Галичині: історія, сучасність, перспективи: наук.-практ. посіб. [Текст] / Кол. уклад. : М. Д. Костюк, П. М. Музика, А. Я. Доманський та ін. – Львів : СПОЛОМ, 2012. – 168 с.
4. Динаміка розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів за 2009-2016 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://minagro.gov.ua/ministry?tid_hierachy=662 (дата звернення 14.10.2016 р.). – Назва з екрана.
5. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 14.10.2016 р.). – Назва з екрана.



Сосанидзе Мака

академический доктор экономики, ассоциированный профессор

Вардишвили Лали

академический доктор экономики, ассоциированный профессор

Горийский учебный университет им. Сухишвили

г. Гори, Грузия

ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОГО МИРА

В 21-ом веке человечество стоит перед общими для всего мира множеством глобальных проблем и их преодоление возможно только общими усилиями. Большинство ученых-исследователей выделяют несколько глобальных проблем. Одной из первых рассматривается экологическая проблема, которая грозит всему миру и в том числе Грузии тоже. Эта проблема может принести будущему поколению непоправимые результаты.

В эпоху глобализации глобальные проблемы и борьба за их разрешение стала одной из главных задач, о чем говорят быстрый рост числа посвященных этому вопросу международных конференций, конвенций и договоров. Серьезное беспокойство мировых экспертов вызывают экологические проблемы, связанные с освоением космоса. В космическом пространстве накоплены непригодные остатки ракет и спутников, больше половины из которых радиоактивные. Их падение на Землю приведет к непоправимым результатам для человечества.

Угрозу глобальной экологической катастрофы уже признали ведущие страны мира. Необходимо изменить наше отношение к природе. В частности, в Грузии небрежно относимся к природе, вырубая деревья, леса. Глобальное потепление оставит более худший след на матери-природе, чем нам представляется.

Не менее актуальной проблемой является международный терроризм, он подразумевает осуществляемые в политических целях жестокость, убийства, взятие в плен, захват самолетов, вымогательство, пытки людей, направленные против любого иностранного государства или международных организаций.

Международный терроризм вызывает человеческие жертвы, нарушение нормальной деятельности дипломатических служб и их персонала, препятствует международному сотрудничеству.

Среди глобальных проблем заслуживает внимания проблема разоружения. Разоружение – это комплекс мероприятий, направленные на остановку гонки вооружений, на ограничение и ликвидацию вооружения. Его целью является упразднение всех мировых военных производств и прекращение производства всех видов вооружений и ликвидация существующего. Разоружение может касаться отдельных видов оружия или всего вооружения. В современных условиях всеобщее и полное разоружение фактически недостижимо, нереальное желание. На сегодня самым эффективным средством международного мира и безопасности является ограничение вооружения и контроль над ним. Общеизвестно, что на эту сферу тратятся колоссальные суммы человечества. В сфере разоружения необходимо сотрудничество государств и разумное распределение их ресурсов, чтобы избежать мировой ядерной катастрофы.

Для любого общества важной проблемой является борьба с преступностью. Высокий уровень преступности и нестабильность в стране препятствует работе экономических механизмов. Государство выделяет значительные средства в этом направлении, это

финансирование профилактических программ, направленных против преступности. Особую роль профилактика должна играть среди учащихся школ. При формировании профилактической работы важны как правоохранительные органы, так и телевидение, система образования и общественные организации. Каждая спасенная личность – приобретение государства. Что касается проблемы реабилитации, ей все страны должны уделить большое внимание. Человек, который вернулся из мест лишения свободы и старается начать новую жизнь, сталкивается со множеством проблем, исходящих из его психологии. По преодолению таких проблем работа реабилитационных центров обязательна. В этом направлении положение на западе лучше, а у нас – в процессе формирования.

Необходимо уделить внимание и проблеме безработицы. Высокий уровень безработицы обуславливает низкие экономические показатели страны. Каждая страна должна стремиться создать такую ситуацию, когда все трудоспособные и желающие работать люди будут обеспечены работой. С другой стороны, полная ликвидация безработицы невыгодна для государства, так как армия безработных вынуждает тех, кто пока занят в производстве, выполнять свою работу на высоком уровне.

Проблема безработицы актуальна и для Грузии. За последнее время многие остались без работы. Пострадавшие войной и экономическими кризисами коммерческие банки освободили сотни сотрудников, то же самое произошло и в строительном секторе. Также волна сокращений коснулась и торгового сектора. Наряду с ростом безработицы растет и число искателей работы, а свободных вакансий все меньше. Волна безработицы по цепной реакции затрагивает бизнес.

Проблема безработицы приводит к большой и неразрешимой проблеме – бедности. Бедность не абсолютная величина, а относительная. Лицо, которого в одной стране можно отнести к числу нормально обеспеченных, с тем же доходом в другой стране может причислен к категории бедных. Искоренить бедность практически невозможно. К странам, практически преодолевшим эту проблему, относятся: Швейцария, Сан-Марино, Норвегия, Швеция, Монако, Люксембург, Финляндия, Дания.

Люди, живущие в бедности, из-за своих минимальных возможностей играют незначительную роль в дальнейшем развитии экономического потенциала страны. Таким образом, борьба с бедностью обязательна как с гуманной, так и с экономической точки зрения.

Одной из глобальных проблем является инфляция. Инфляция – это процесс обесценения денег, проявляющийся в общем росте цен на товары и услуги, в производственных факторах в масштабе всей экономики.

Главнейшим из факторов, вызывающих инфляцию, является задолженность государства. С целью поддержки экономики выпускаемые государством в оборот крупные кредиты, будь то различные ценные бумаги или облигации, приводят к общему увеличению денежной массы, находящейся в обороте.

Рассмотренные нами глобальные проблемы – это малая часть глобальных проблем, остро стоящих во всем мире, в том числе и в Грузии. Решить их для отдельно взятой страны очень трудно, так как это требует колоссальных сумм. Их решение возможно путем концентрации усилий всех стран мира.

Список использованных источников

1. Джолия, Г. Международные экономические отношения : учебник [Текст] / Г. Джолия. – Тб., 2008.
2. Ломакин, В. К. Мировая экономика : учебник [Текст] / В. К. Ломакин. –Москва, 2007.
3. Ливенцева, Н. Н. Мировая экономика : учебник [Текст] / Н. Н. Ливенцева. – Москва, 2006.

Сресели Шалва

к.э.н, профессор кафедры
Горийский университет
г. Гори, Грузия

РОЛЬ УМЕНЬШЕНИЯ ИЛИ ОТМЕНЫ НАЛОГА НА ПРИБЫЛЬ В РОСТЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ ГРУЗИИ

Цель статьи – определение эффекта который получит национальная экономика Грузии при поэтапном уменьшении или отмене налога на прибыль и, тем самым, поощрение, стимулирование бизнеса.

Налог на прибыль в данный момент по действующему законодательству Грузии составляет 15%. Его доля в бюджете Республики составляет приблизительно 900 млн. лари что в долларах США соответствует 400 млн. долларов (9% всего бюджета).

В первую очередь для налогоплательщиков НДС, освобождение от налога на прибыль даст бизнесу возможность оставить в оборотном капитале 400-450 млн. лари (приблизительно 200 млн. долларов). Если будет отменен налог на прибыль и подоходный налог с дивидендов останется 5%, это будет очень хорошее решение. В этом случае в экономике в форме прямых инвестиций останется приблизительно 900 млн. лари (400 млн. долларов), сумма которая ранее перечислялась в бюджет. Отмена этого налога означает дополнительное инвестирование на эту сумму в экономику. Отменой налога на прибыль также можно привлечь дополнительный бонус в виде улучшения инвестиционной привлекательности. Простота системы налогообложения, которая включает только подоходный налог и НДС, является важным стимулом для инвесторов.

Исследователи сходятся во мнении, что полная отмена налога на прибыль может сильно ударить по бюджету на начальном этапе. Исходя из этого, необходимо разработать методику переходного периода, который предусмотрит поэтапную отмену налога на прибыль. Примером предложенной методики может служить ежегодное уменьшение налога на прибыль на 5% производимое одновременно с ежегодным увеличением налогооблагаемого тарифа на дивиденды. Данная модель требует определенных пересчетов. Если Государство сделает акцент на развитие налоговой среды и создания для бизнеса более комфортного режима налогообложения. Эта модель с одной стороны способствует созданию инвестиции, а с другой стороны – стабильности производственных процессов. Производство, избавленное от уплаты налога на прибыль, сможет направить максимально возможный объем ресурсов на расширение производства, увеличение уставного капитала. В следствии этого, обложении налогом дивидендов позволит увеличить объем поступлений в бюджет.

Рост активности экономики вызовет рост количества промышленных субъектов. В особенности это касается предприятий, ориентированных на поучение прибыли. На сегодняшний день бизнес пытается скрыть прибыль, чтобы избежать налогообложения. Отмена налога на прибыль позволит избавиться от этого барьера и максимизировать прибыль.

С отменой налога на прибыль будут отменены и авансовые платежи налога на прибыль что в свою очередь поспособствует бизнесу. Груз налога на прибыль перейдет на дивиденды.

Свершение указанного, чувствительно упростит детальный анализ доходов и расходов и акцент будет перенесен на контроль выдачи денежных средств. На этом построенная модель значительно упростит администрирование налогов.

В проектируемой ситуации, отдельное внимание следует уделить контролю, чтобы

убережеться от быстрого роста расходов. В отличие от классической модели налогообложения на прибыль, предлагаемая система не предвидит контроля таких расходов, которые не касаются утечки денежных средств компании. К таким расходам относятся, в частности: износ и амортизации, начисленные проценты, переоценка убытков и т.д.

В случае совершения указанного налоговая прибыль компании будет равна финансовой прибыли. Это означает, что налоговая проверка почти полностью может опираться на финансово аудиторскую отчетность, что уменьшит необходимое время налоговой проверки и расходов.

Список использованных источников

1. Налоговый кодекс Грузии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://matsne.gov.ge/en/document/download/1043717/72/en/pdf>.
2. National Bank Of Georgia [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.nbg.gov.ge.
3. Служба доходов Министерства финансов Грузии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.mof.ge.
4. Министерство экономики Грузии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.economy.gov.ge.
5. Национальное статистическое управление Грузии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.geostat.ge.
6. Всемирная торговая организация [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.wto.org. – Название с экрана.



Стрижиченко Наталія

к.е.н., доцент

Лисицина Тетяна

старший викладач

Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля
м. Сєверодонецьк

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

У розвитку підприємств нагромадився ряд проблем, що частково збереглися з часів централізованого управління економікою, виникли в перехідному періоді. Більшість великих і середніх промислових підприємств успадкувало не тільки морально і фізично застарілу техніку і технологію, але й архаїчні структури і методи управління. Залишившись в спадщину від планової економіки слабка сприйнятливість до науково-технічного прогресу, неефективність використання ресурсів, низька технологічна і контрактна дисципліна, недостатня трудова мотивація працівників, неможливість виявити підприємницькі здібності на підприємстві, авторитарні способи прийняття рішень не тільки збереглися, але і збільшилися в зв'язку з погіршенням фінансового стану виробничих підприємств.

В умовах ринкової економіки при повній самостійності господарюючих суб'єктів, зростаючої ролі фінансових ресурсів у бізнесі метою кожного підприємства стає стабільний його розвиток. Вартісна оцінка потенціалу, обумовлена наявністю активів і джерел їхнього фінансування, відповідає вартості наявних ресурсів і являє собою виробничий потенціал.

Забезпечення власним капіталом виробничого потенціалу визначає стійкість фінансового положення підприємства. Наявність майнового потенціалу і ступінь стійкості фінансового положення, у свою чергу, визначають економічний потенціал підприємства. Неухильний ріст економічного потенціалу сприяє розвитку бізнесу.

Потенціал підприємства – поняття багатогранне, наявність якого визначається як зовнішнім, так і внутрішнім середовищем.

Виробничий потенціал - це сукупність вартісних і натурально-речовинних характеристик виробничої бази, що виражається в потенційних можливостях робити продукцію визначеного складу, технічного рівня і якості у необхідному обсязі. Потенційні можливості обумовлені факторами, що визначають умови, необхідні для цієї роботи. Це фактори: матеріальні, виробничі, фінансові, людські, інтелектуальні й інші, тобто виробничий потенціал – це не просто виробнича потужність підприємств, що визначає можливість робити визначену продукцію. Діагностика виробничого потенціалу підприємства базується на трьох складових: оцінці факторів, що впливають на виробничий потенціал підприємства; виділенні найбільш значимих об'єктів оцінки; розробці спеціальної методики оцінки показників, що характеризують виробничий потенціал підприємства [1].

Виробничий потенціал визначається сполученням і взаємодією утворюючих його елементів. Їхнє сполучення, відповідно до прояву системного закону цілісності, дає нова якість. Управління виробничим потенціалом підприємства повинне будуватися з урахуванням системності взаємозв'язків елементів і комплексного впливу на виробничий потенціал підприємства будь-яких змін, що відбуваються в кожному з елементів.

Підприємство найбільш типовий і важливий об'єкт, що використовує інструментарій управління утворенням і використанням власного виробничого потенціалу. Рівень використання виробничого потенціалу підприємства є динамічною характеристикою ефективності роботи системи управління і реалізації функції власника [2].

Можна виділити різні види потенціалів, такі як інтелектуальний, потенціал обладнання, технологічних можливостей, інноваційний потенціал та ін. Кожний з них окремо не дає загальної характеристики виробничого потенціалу, тому що виробничий потенціал поняття комплексне, воно визначає напрямки його формування і більш повного використання [4].

Таким чином, основними задачами удосконалення управління виробничим потенціалом підприємства є оцінка і визначення основних об'єктів і напрямків, що визначають ріст і використання виробничого потенціалу, внесення змін у ці елементи, їхню модернізацію відповідно до тих стратегічних задач, що ставляться перед підприємством, а управління процесом формування виробничого потенціалу може бути ефективним і приведе до збільшення власності у випадку використання наявних резервів, виявлених у результаті аналізу використання виробничого потенціалу.

Список використаних джерел

1. Воронкова, А. Е. Підтримка конкурентоспроможного потенціалу підприємства [Текст] / А. Е. Воронкова, В. П. Пономарьов, Г. І. Дібніс. – К.: Техніка, 2000. – 152 с.
2. Авдеенко, В. Н. Производственный потенциал промышленного предприятия [Текст] / В. Н. Авдеенко, В. А. Котлов. – М.: Экономика, 1989. – 240 с.
3. Григорьев, В. В. Оценка предприятий. Имущественный подход. Учебно-практическое пособие [Текст] / В. В. Григорьев, И. М. Островкин. – М.: Дело, 1998. – 224 с.
4. Краснокутська, Н. С. Потенціал підприємства : формування та оцінка : навч. посібник [Текст] / Н. С. Краснокутська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
5. Сосненко, Л. С. Анализ экономического потенциала действующего предприятия [Текст] /

Л. С. Сосненко. – М.: «Издательский дом «Экономическая литература», 2004. – 208 с.



Суліма Наталія

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Дослідження регіональних особливостей формування трудового потенціалу розпочнемо із характеристики його розподілу по території країни. Основним показником, який характеризує розміщення населення є його щільність (густота). На 1 січня 2015 р. в цілому по країні густота населення становила 75,3 осіб на 1 км².

Найвищий показник густоти населення в Україні був характерний для східного регіону, де він перевищує 130 осіб. на 1 км² та для Західного економічного регіону, зокрема, у Львівській області вона становила 116 осіб/км², в Чернівецькій – 112 осіб/км² [1].

Зазначені особливості розміщення населення в Україні є значною мірою результатом регіональних особливостей динаміки його чисельності, що склалася в результаті відмінностей природного руху та міграційних процесів.

Зміни в динаміці загальної чисельності населення визначаються змінами у розміщенні міського і сільського населення. Розміщення міського і сільського населення має істотний вплив на раціональне розміщення та оптимальний розвиток продуктивних сил. Якщо на початку століття в Україні переважало сільське населення – близько 82% всього населення, то нині майже 70% населення мешкає в містах. Аналіз даних показує, що лише в 5 областях країни (Закарпатській, Івано-Франківській, Рівненській, Тернопільській та Чернівецькій) переважає сільське населення, а в решті регіонів частка міського населення становить понад половину населення.

Сільське населення України становило в 2014 р. 14,1 млн. осіб. Така його чисельність та динаміка – це результат неоднозначних за характером процесів розселення людей протягом значного історичного періоду.

Найбільш суттєвим фактором формування чисельності сільського населення є соціально-економічні умови, що склалися в Україні у певні періоди її історичного розвитку. Оскільки основною економічною базою господарського розвитку сільської місцевості є сільськогосподарське виробництво, то в залежності від його специфіки в певних природних і соціально-економічних умовах здійснювалося відтворення загальної чисельності населення і особливо його працездатної частини.

Як чисельність сільського населення, так і кількість сільських населених пунктів постійно змінюється. Аналіз даних за тривалий період дав змогу встановити довгострокову і стабільну тенденцію – постійне зменшення загальної чисельності сільського населення України. Так, за 1986-1998 рр. чисельність сільських жителів в країні зменшилась на 1,2 млн чоловік, за 1999-2010 рр. на 1,7 млн. чоловік, а за 2010-2014 рр. – ще на 0,2 млн. чоловік [1].

Закономірності розселення значною мірою зумовлені територіальними формами суспільного виробництва. Тип і характер розселення формуються відповідно до економічного розвитку суспільства, існуючих виробничих відносин на певних етапах його історичного

розвитку. На характер розселення впливають також політичні, юридичні, ідеологічні й інші відносини у суспільстві.

Одним із важливих чинників, які зумовлюють зміну чисельності населення країни та його перерозподіл між окремими регіонами та населеними пунктами, є міграції населення. Вони мають різну інтенсивність, спрямованість, тривалість залежно від багатьох причин.

Міграції відіграли значну роль у динаміці загальної чисельності населення України. Починаючи з 1994 р., сальдо міграції населення України набуло від'ємних значень і стало фактором зменшення загальної чисельності населення країни. За різними оцінками трудовими мігрантами є від 4 до 7 млн. громадян України, що складає відповідно від 8,6 до 15,1 % численності населення, або від 19,5 до 34,1 % економічно активного населення працездатного віку. Отже, міграція з України охоплює майже третину активного населення працездатного віку, що в більшості є енергійними і підприємливими людьми.

Сучасні тенденції зовнішньої трудової міграції пов'язані з соціально-економічними процесами в державі. Так, в умовах глибоких кризових явищ в усіх сферах життя країни характерним є довготривалий зовнішньоміграційний процес. Найбільш поширений він серед чоловіків, які складають дві третини загальної кількості мігрантів (6,7% та 3,5% відповідно від чоловіків та жінок працездатного віку) [1].

Міські мешканці становлять більше половини трудових мігрантів (54,4%). Разом з тим у структурі сільського населення 8% становлять трудові мігранти проти 4,0% жителів міста. Це пояснюється тим, що сільське населення є більш вмотивованим щодо пошуку роботи за кордоном через неможливість працевлаштуватись за місцем проживання.

Більшість трудових мігрантів чоловіків (58,2 % загальної їхньої кількості) – одружені, тобто полишили сім'ї під час виїзду на заробітки, що створює значні демографічно-сімейні проблеми для країни. Серед жінок-мігрантів одружені складали також більше половини (51,3%), при цьому 22,2% розлучених та 3,9% удових жінок [1]. Це пояснюється необхідністю пошуку шляхів підвищення доходів неповних сімей, насамперед з метою забезпечення належного існування та одержання освіти дітьми.

Потоки трудових міграцій мають чітку географічну спрямованість – переважно вони здійснюються до найближчих країн або більш віддалених країн, але з привабливими умовами. Серед трудових мігрантів близько половини (51,2%) працюють у країнах Азії, у Російській Федерації – 21,0 % та майже 35,0 % – у країнах Європейського Союзу. При цьому найактивнішу участь у зовнішніх трудових міграціях беруть мешканці західних регіонів (12,9% населення працездатного віку), найменше залучені до них жителі північних регіонів (1,7% населення працездатного віку). У західних регіонах (Волинська, Рівненська, Хмельницька, Тернопільська, Івано-Франківська, Чернівецька, Закарпатська, Львівська області) трудові мігранти складають 57,4% від загальної кількості [1]. Поширеність трудових міграцій серед населення зазначених областей має глибокі історичні корені, оскільки ці регіони здавна характеризувалися як працездатні.

Проведений аналіз регіональних особливостей формування трудового потенціалу виявив значні кількісні втрати трудового потенціалу, регіональну диференціацію якісних показників, що вимагає розробки на державному та регіональному рівнях комплексу заходів щодо збереження й розвитку трудового потенціалу на основі ефективної демографічної економічної та соціальної політики.

Значні регіональні відмінності у кількісному і якісному стані трудового потенціалу обумовлюють необхідність реалізації різних методів управління його збереженням і розвитком.

Першочерговими заходами запобігання знищенню трудового потенціалу, що мають

містити регіональні стратегії, плани економічного та соціального розвитку, а також відповідні програми зайнятості тощо, в регіонах мають бути такі: демографічний розвиток, зайнятість і ринок праці, міграційна політика.

Список використаних джерел

1. Населення України за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnasel_u.htm



Телетицкая Кристина
студентка

Ганчар Андрей

к.и.н., доцент, заведующий кафедрой

УО «Гродненский государственный аграрный университет»

г. Гродно, Республика Беларусь

ИННОВАЦИОННОЕ ПРОИЗВОДСТВО БАКТЕРИАЛЬНЫХ КОНЦЕНТРАТОВ ДЛЯ МОЛОЧНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Премьер-министр Беларуси 11 февраля 2011 г. принял участие в церемонии открытия инновационного участка синтеза и производства новой генерации бактериальных концентратов, созданного на базе Института мясо-молочной промышленности Национальной академии наук Беларуси.

Производство такого типа создано в республике впервые и по технологическому уровню является самым современным в СНГ. Технологическое оборудование для участка закуплено у ведущих мировых производителей, а проектирование и строительные-монтажные работы полностью выполнены белорусскими организациями. Беларусь занимает ведущие позиции в мире по экспорту молочной продукции. Если в производстве молока доля Беларуси 0,95%, то в экспорте сыра ее доля - 6,8%, масла - 10,5%. Достаточно высоки и доли в экспорте сухого обезжиренного молока, казеина. Для того чтобы успешно продавать производимую в стране молочную продукцию, необходимо постоянно внедрять высокие технологии ее производства. Ранее все бактериальные закваски на 100% Беларусь импортировались. Беларусь самостоятельно будет обеспечивать около трети потребности в бакзаквасках. При этом потребность в сухих бакзаквасках покрывается полностью. Остальная часть бакзаквасок - замороженные. В настоящее время решается вопрос по строительству производства этого вида бакзаквасок на базе Института мясо-молочной промышленности. Касаясь открытого производства, это и есть наглядный пример экономики шестого технологического уклада, биотехнологий. Производство продукции, 5 грамм которой достаточно, чтобы сквасить одну тонну молока. Такого объекта в СНГ нет. Поэтому бакконцентраты также станут предметом экспорта.

Объем инвестиций, направленных на создание производства сухих бакконцентратов, составил Br15 млрд. Срок окупаемости проекта 6 лет. Мощность производства - до 3,5 т в год. Эта мощность позволит выпускать концентраты для переработки 600 тыс.т молока в год и обеспечить потребность в сухих концентратах практически на 100%.

Проект реализован в сжатые сроки и исключительно на основе разработок белорусских

учених. В основу положен мировий опыт по выделению идентификации и селекции промышленных культур молочнокислых, пропионовокислых и бифидобактерий. Специалисты разработали и в условиях опытно-экспериментального производства апробировали технологии изготовления более 40 видов сухих концентратов. Они могут быть использованы как в молочной промышленности, так и для нужд сельского хозяйства. Проект основан на отечественных технологиях и штаммах микроорганизмов из коллекции, которая содержит более 2 тыс. Технологическое оборудование для участка закуплено у ведущих мировых производителей.

Проект является лишь первым этапом. Полученный опыт, как уже отмечалось, позволит создать импортозамещающее производство глубоководных концентратов.

Список использованных источников

1. Инновационное производство бактериальных концентратов для молочной промышленности создано в Беларуси [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа : <http://www.government.by/ru/content/3371> (дата доступа: 27.09.2016 г.). - Название с экрана.



Тищенко Валерія

студентка

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Бутко Н.В.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси

МЕТОД ОБЛІКУ ВИТРАТ ДИРЕКТ-КОСТИНГ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Конкуренентоспроможність вітчизняних компаній на внутрішніх та зовнішніх ринках збуту змушує їх не лише орієнтуватись на забезпечення високої якості продукції та задоволення потреб споживачів, але й особливу увагу звертати на обсяг понесених при цьому виробничих витрат, підходів до визначення собівартості продукції (робіт, послуг).

У практиці вітчизняних підприємств використовують традиційні методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг), вибір яких залежить від конкретного завдання, що стоїть перед керівництвом компанії.

В теорії управлінського обліку виділяють такі методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг)[1]:

1) калькулювання з неповним розподілом витрат (директ-костинг);

2) калькулювання з повним розподілом витрат:

- позамовний метод калькулювання;
- попроцесний (попередільний) метод калькулювання;
- калькулювання комплексних виробництв;
- калькулювання за нормативними витратами (стандарт-кост);
- калькулювання за видами діяльності (ABC- метод);
- функціональне калькулювання собівартості;
- система калькулювання кайзен-костинг;
- особливості калькулювання «точно в строк».

Калькулювання з неповним розподілом витрат, дістало назву директ-костинг та

передбачає визначення за видами продукції маржинальних витрат, тобто суми прямих витрат і змінної частини непрямих витрат (загальновиробничих витрат). Постійна частина загальновиробничих витрат за видами продукції не розподіляється, а списується на собівартість реалізованої продукції. Не розподіляються адміністративні витрати і витрати на збут. Отже, застосовуючи систему директ-костинг, підприємство не знає повної фактичної собівартості кожного виду продукції і не може порівняти її з відпускною ціною.

В методі директ-костинг, виділяють два підходи:

1) простий директ-костинг (для розрахунку собівартості використовуються лише змінні виробничі затрати);

2) розвинутий директ-костинг (коли для визначення собівартості використовуються всі змінні затрати (виробничі, адміністративні, збутові).

Особливістю директ-костингу є можливість вивчення взаємозв'язку між обсягом виробництва, витратами і прибутком. Аналіз різноманітних можливих рішень, прийнятих в умовах конкуренції, дозволяє вибрати найбільш ефективне з них. Наприклад, коли маржинальний прибуток дозволяє відшкодувати суму постійних витрат, підприємство досягає порога рентабельності, або «точки беззбитковості», або точки критичного обсягу виробництва, того обсягу виробництва, при якому розмір витрат від реалізації продукції дорівнює її повній собівартості, тобто фінансовий результат дорівнює нулю [2, с. 186].

Серед вчених-економістів країн ринкової економіки немає єдиної думки щодо доцільності використання методу директ-костингу в умовах України та інших країн СНД: позиції коливаються від повної відмови до беззастережного схвалення цього методу [3].

Система директ-костинг має ряд переваг перед системою повного розподілу витрат, основними з яких є:

- дані про собівартість продукції, обсяг її виробництва, прибутки, необхідні для цілей планування господарської діяльності, завжди можна отримати з регулярної звітності;

- прибуток за певний період не змінюється під впливом постійних накладних витрат при зміні залишків запасів;

- звіти про витрати виробництва і доходи, складені за даною системою відповідають інтересам керівництва фірми, ніж ті, які складені за системою розподілу витрат між виробами;

Проте, система директ-костинг має і певні недоліки:

- основні труднощі, полягають у виділенні постійних витрат. Значна частина напівзмінних витрат може розподілятися по-різному залежно від методу, який використовується, а це, у свою чергу, буде позначатися на результатах;

- для потреб довгострокового планування та інших потреб управління необхідно паралельно розподіляти постійні накладні витрати в позасистемному порядку;

- при переході від системи повного розподілу витрат до системи директ-костинг виникають серйозні проблеми у визначенні суми прибуткового податку.

Втілення системи директ-костинг потребує не теоретичного обґрунтування поділу витрат залежно від впливу на них обсягу виробництва на змінні і постійні, а конкретного їх розмежування залежно від їхньої поведінки. Основна причина популярності використання цього методу в управлінському обліку полягає в його відповідності принципу нарахування, коли витрати приводяться до відповідності з доходами, джерелами яких вони стали [4, с. 314].

Отже, система калькулювання з неповним розподілом витрат (директ-костинг) дозволяє більш ефективно контролювати рівень рентабельності продукції, тому що її окупність за ринковою ціною краще видно при калькулюванні за прямими витратами. Також дозволяє використовувати графічно – математичну модель точки беззбитковості для вирішення низки

управлінських завдань. Застосування цієї системи, за якою калькуюють неповну собівартість продукції, не включає визначення для аналітичних чи планових цілей повної собівартості продукції. Але, хоча така система має низку переваг, порівняно з іншими, для деяких виробництв, зокрема сільськогосподарських, вона не придатна через особливості виробничо-технологічного процесу.

Список використаних джерел

1. Білоусова, І. Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції [Текст] / І. Білоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 9. – С. 3-5.
2. Шим, Д. К. Методи управления стоимостью и анализа затрат [Текст] / Д. К. Шим, Д. Г. Сигел ; пер. с англ. А. П. Калюжного. – М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 1996. – 344 с.
3. Пічугіна, Т. С. Оцінка систем обліку витрат [Текст] / Т. С. Пічугіна, Н. І. Гордієнко // Научно-технічний збірник. – 2003. – № 52. – С. 124-128.
4. Івашкевич, В. Б. Бухгалтерський управлінський учет [Текст] / В. Б. Івашкевич. – М.: Магістр : Инфра-М, 2003. – 576 с.



Тіщенко Катерина

студентка

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Бутко Н. В.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

м. Черкаси

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ДЛЯ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Для здійснення ефективного процесу управління підприємством необхідно володіти інформацією про його витрати. Щоб мати можливість керувати витратами, їх перш за все необхідно класифікувати. Система управління вимагає таку класифікацію витрат, яка б надавала інформацію для планування, організації, мотивації, здійснення контролю. Класифікація – це система розподілу предметів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями. В управлінському обліку в основу класифікації витрат покладено принцип: різні витрати для різних цілей, тобто мета з якою здійснюють класифікацію, визначає її методику та склад окремих груп витрат.

Під витратами розуміють зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу. Основні засади класифікації витрат розкриті в П(С)БО 16 «Витрати».

За видами діяльності розрізняють [1]:

1. Витрати в процесі звичайної діяльності, які пов'язані з операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю.

2. Витрати надзвичайних подій.

Витрати, зумовлені основним видом діяльності підприємства, або такі, що забезпечують її здійснення, називаються операційними витратами. Такі витрати групують за функціями – витрати виробництва (собівартість реалізованої продукції), витрати на управління, збут та інші операційні витрати, а також за економічними елементами: матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати.

До адміністративних відносять загальногосподарські витрати пов'язані з управлінням та

обслуговуванням підприємства: витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу, основних засобів загальногосподарського призначення (орендні платежі, податки, амортизація, страхування, поточний ремонт), комунальні послуги, охорону, зв'язок тощо.

Витрати на збут – це витрати, пов'язані з реалізацією продукції: на пакувальні матеріали, оплату праці продавцям, торговим агентам, працівникам відділу збуту і складів, водіям тощо; витрати на рекламу, дослідження ринку, інші пов'язані зі збутом витрати (на відрядження, транспортування продукції підприємства покупцям, страхування доставки тощо).

Інші операційні витрати – це нестачі і втрати від псування цінностей, штрафи, пені, сумнівні борги дебіторів, втрати від знецінення запасів тощо.

Витрати, пов'язані з інвестиційною діяльністю, підприємство здійснює при довготерміновому вкладанні капіталу з метою отримання прибутку (капітальне будівництво, розширення виробництва, придбання цінних паперів тощо).

Витрати, пов'язані з фінансовою діяльністю, підприємство здійснює в разі сплати відсотків за отримані від інших юридичних і фізичних осіб фінансові кошти у вигляді кредитів та позик, при первинному розміщенні на ринку цінних паперів тощо.

Витрати надзвичайних подій – це витрати від стихійних лих, аварій, інших форс мажорних обставин.

Для планування, обліку та аналізу загальні витрати підприємства класифікують за такими ознаками [3]:

1) за способом обчислення на одиницю продукції витрати поділяють на прямі та непрямі. Прямі витрати безпосередньо пов'язані з виготовленням певного виду продукції і можуть бути прямо обчислені на одиницю цієї продукції економічно доцільним шляхом. Непрямі – це витрати, величина яких не може бути прямо обчислена на одиницю продукції, бо вони пов'язані не з виготовленням певного виробу, а з процесом виробництва загалом, наприклад, амортизація виробничого обладнання, витрати на утримання обладнання і т.п.;

2) за зв'язком з обсягом виробництва витрати поділяються на постійні та змінні. Постійними вважають витрати, що не залежать від обсягу виготовленої продукції, а змінюються лише з часом (витрати на орендну плату за приміщення зростатимуть не зі збільшенням обсягу виробництва, а зі збільшенням терміну оренди). Змінними називають витрати, що змінюються зі зміною обсягу виробництва продукції (витрати на сировину, комплектуючі, зарплата основних робітників й інші).

Важливим є також поділ витрат на контрольовані і неконтрольовані. Така їх класифікація використовується при організації обліку по центрах відповідальності. Зокрема, контрольовані витрати – це витрати, які менеджер може безпосередньо контролювати або чинити на них значний вплив. Відповідно, неконтрольовані витрати – це витрати, які менеджер не може контролювати або впливати на них (амортизація обладнання) [1].

Для прийняття рішення про оптимальний обсяг діяльності, визначення середніх показників та прийняття додаткових замовлень витрати поділяють на сукупні, середні та маржинальні. Сукупні витрати – це витрати звітного періоду на виробництво загальних обсягів конкретних видів продукції. Середні витрати є витратами на виробництво одиниці продукції і розраховуються в розрізі її окремих видів шляхом ділення сукупних витрат на обсяг виробництва в натуральних показниках. Маржинальні витрати спрямовані на виробництво додаткової одиниці продукції. Слід зазначити, що така класифікаційна ознака має важливе значення для прийняття рішення щодо збільшення обсягу діяльності в умовах недозавантаження виробничих потужностей підприємства.

Оскільки управлінські рішення зазвичай спрямовані на перспективу, керівництву

насамперед необхідна інформація про очікувані витрати. У зв'язку з цим вирізняють релевантні та нерелевантні витрати. Релевантні витрати – це витрати, що можуть бути змінені внаслідок прийняття управлінських рішень, тобто, це витрати, що відрізняють одну альтернативу від іншої. Нерелевантні витрати – це витрати, які не можуть бути змінені в результаті прийнятого управлінського рішення [2].

Залежно від часу виникнення і віднесення на собівартість продукції витрати підрозділяються на поточні, майбутнього звітного періоду і майбутні. До поточних відносяться витрати з виробництва і реалізації продукції даного періоду. Витрати майбутнього періоду – це витрати, вироблені в поточному звітному періоді, але будуть віднесені до собівартості продукції в наступні звітні періоди. До майбутніх відносять витрати, які в даному звітному періоді ще не вироблені, але для правильного віддзеркалення фактичної собівартості підлягають включенню у витрати виробництва за даний звітний період в плановому розмірі (витрати на оплату відпусток робочих й інші витрати, що мають періодичний характер) [4].

Отже, класифікація витрат є досить різноплановою і залежить від об'єкта і сфери їх виникнення. Багатогранність класифікаційних ознак витрат зумовлена необхідністю охоплення широкого спектру показників процесу виробництва, оскільки ефективне управління діяльністю підприємства залежить від повноти інформації про його витрати як ключового елемента виробництва.

Список використаних джерел

1. Класифікація і поведінка витрат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ubooks.com.ua/books/000198/inx7.php> (дата звернення 27.09.2016 р.). – Назва з екрана.
2. Класифікація витрат в управлінському обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/16150322/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/klasifikatsiya_vitrat_upravlinskomu_obliku (дата звернення 27.09.2016 р.). – Назва з екрана.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kodeksy.com.ua/buh/psbo/16.htm> (дата звернення 27.09.2016 р.). – Назва з екрана.
4. Стендер, С. В. Класифікація витрат за функціями в управлінському обліку [Текст] / С. В. Стендер // Економічні науки. – 2009. – 6 (24). – Ч. 1. – С. 254–265.



Товстуха Ирина

аспірант

Научный руководитель: д.э.н., доцент Касьяненко В.А.

Сумской государственной университет

г. Сумы

ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОГЛАШЕНИЯ ОБ АССОЦИАЦИИ УКРАИНЫ С ЕС

Подписанное Соглашение об Ассоциации Украины с Европейским Союзом в 2014 году предусматривает создание ассоциации, постепенное сближение на основе общих ценностей, углубление экономических и торговых отношений, усиление сотрудничества в других сферах взаимного интереса. А именно, энергетики, налогообложения, промышленной политики и предпринимательства, туризма, а так же охраны окружающей природной среды.

Экологическим аспектам Соглашения в Украине уделяют значительно меньше внимания, нежели политическим и экономическим вопросам. Направление охраны окружающей среды

включает в себя значительное количество актов ЕС и влияет на смежные области, такие как энергетика, транспорт и на очень большое количество других сфер. Поэтому от выполнения Украиной своих обязательств в экологической сфере зависят дальнейшее сотрудничество с ЕС.

В результате анализа Соглашения об Ассоциации Украины с Европейским Союзом [1], можно выделить такие сферы сотрудничества касающиеся охраны окружающей среды, как изменение климата и защита озонового слоя, качество атмосферного воздуха, качество воды и управления водными ресурсами, управление отходами и ресурсами, охрана природы, промышленное загрязнение и угрозы, генетически модифицированные организмы, гражданская защита, в частности стихийные бедствия и антропогенные угрозы, а так же экологическое управление и аналогичные вопросы, в частности образование и учебная подготовка, доступ к информации по вопросам окружающей среды и процесса принятия решений.

В соответствии со статьей 361 Соглашения [1], основными целями сотрудничества Украины с ЕС является сохранение, защита, улучшение и воспроизводство качества окружающей среды, защита общественного здоровья, рациональное использование природных ресурсов и поощрение мер на международном уровне, направленных на решение региональных и глобальных проблем окружающей среды.

Приложение XXX Соглашения регламентирует порядок приближения законодательства Украины к праву и политике ЕС в сфере охраны окружающей природной среды. Включает 29 директив и регламентов, которые должны быть имплементированы в Украине в установленные сроки от 2 до 8 лет с момента вступления соглашения в силу.

Основной задачей внедрения национальной экологической политики является стабилизация и улучшения состояния окружающей природной среды путем интеграции экологической политики к социально-экономическому развитию для обеспечения экологически безопасной среды для жизни и здоровья населения, внедрение экологически сбалансированной системы природопользования и сохранения природных экосистем.

Объем и глубина реформ в экологической сфере, вызванная приближением норм к требованиям ЕС, нуждается в современных специалистах на различных уровнях управления, в частности по модернизации систем экологического управления предприятиями и технологий производственного процесса. Количество необходимых специалистов может быть недостаточной для обеспечения выполнения Соглашения. Поэтому при выполнении условий Соглашения особое внимание необходимо уделять вопросам образовательной и учебной подготовки специалистов, а так же доступу к информации по вопросам окружающей среды и процессу принятия решений.

Важно отметить, что недостатком имплементации директив являются значительные финансовые затраты как из государственного и местных бюджетов, так и из бюджетов субъектов хозяйствования.

Таким образом, для Украины Соглашение об Ассоциации может стать инструментом улучшения своих экологических стандартов, повышения экономической и природоохранной эффективности, улучшения системы здравоохранения, сохранения природных ресурсов, повышения уровня производства благодаря современным технологиям и тем самым улучшить качество жизни населения.

Список использованных источников

1. Соглашение об ассоциации между Украиной, с одной стороны, и Европейским Союзом и его

государствами-членами, с другой стороны [Электронный ресурс]. – Режим доступа :
http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page



Томчук Олена

к.е.н., доцент

Мазур Юлія

магістрант

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВА

Питання фінансового аналізу відіграють важливу роль при визначенні ефективності функціонування підприємства. Особливо це стосується визначення ефективності використання та оборотності товарно-матеріальних цінностей на підприємстві.

Насамперед, основною метою даного аналізу є виявлення та усунення недоліків ефективності використання та оборотності товарно-матеріальних цінностей, пошук та залучення у виробництво невикористовуваних резервів.

Сьогодні у сучасній літературі вивченням питання ефективності використання ТМЦ підприємств займалися такі вітчизняні науковці: Н. Бондар, О. Коновалов, М. Коробова, А. Кузьмінський, Г. Мельничук, Є. Мних, П. Попович та інших. Серед зарубіжних вчених - М. Портер, Ж. Рішар, Р. Франк та інші.

Товарно-матеріальні цінності – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [1].

На наш погляд, процес здійснення фінансового аналізу ТМЦ потребує використання певних аналітичних процедур та володіння аналітично-розрахунковими здібностями. Також великий вплив на результати аналізу ТМЦ має специфіка виробництва та його обсяги. Це говорить про те, що визначити ефективність використання та оборотність ТМЦ неможливо, виконавши одне завдання чи розрахувавши один показник.

Попри це, П. Попович виділяє такі основні завдання даного аналізу :

- аналіз використання існуючих норм ТМЦ, їх відповідності передовим
- світовим нормам аналогічних підприємств;
- системний аналіз забезпеченості підприємства та його структурних підрозділів науково обґрунтованим рівнем ТМЦ;
- перевірка ефективності інформаційної бази аналізу ТМЦ;
- виявлення впливу окремих чинників на зміну рівня ТМЦ;
- використання прогнозного аналізу ТМЦ та розрахунок їх впливу на основні економічні показники діяльності підприємств [2].

Виконання ряду цих завдань в комплексі значною мірою впливатимуть і на ефективність управління товарно-матеріальними цінностями.

Ефективне управління запасами (ТМЦ) на основі аналізу дозволяє знизити

тривалість виробничого та всього операційного циклу, зменшити поточні витрати на їх збереження, визволити з поточного господарського обороту частину фінансових засобів, реінвестуючи їх в інші активи. Забезпечення цієї ефективності досягається за рахунок проведення аналізу матеріальних запасів, який має свої особливості і складається з таких етапів: - аналіз запасів товарно-матеріальних цінностей у попередньому періоді; - визначення цілей формування запасів; - оптимізація розміру основних груп поточних запасів; - оптимізація загальної суми запасів товарно-матеріальних цінностей, що включаються до складу оборотних активів; - формування ефективних систем контролю за рухом запасів на підприємстві; - реальне відображення у фінансовому обліку вартості товарно-матеріальних цінностей в умовах інфляції [3].

Враховавши вище зазначені завдання фінансового аналізу, вважаємо, що роль фінансового аналізу ТМЦ відображається в створенні інформаційної бази для прийняття стратегічних рішень; зменшенні негативного впливу змін зовнішнього та внутрішнього середовища на стан ТМЦ, а також у визначенні необхідного рівня потенціалу підприємства та дію чинників зовнішнього середовища, які у поєднанні дають змогу досягнути його стратегічних цілей.

У процесі здійснення даного аналізу, обов'язково, потрібно розраховувати відповідні показники. Адже фінансові показники виступають в ролі величини, параметра, рівня, вимірника; вони дають змогу, безпосередньо, оцінити ефективність використання та оборотність ТМЦ на підприємстві, їх зміну, що дозволяє судити про фінансовий стан, фінансові відносини та розвиток підприємства загалом.

В свою чергу, необхідно оцінити структуру запасів товарно-матеріальних цінностей за допомогою коефіцієнту нагромадження. Він визначається відношенням вартості виробничих запасів, тварин на вирощуванні і відгодівлі, незавершеного виробництва до вартості готової продукції і товарів за формулою:

$$K_n = \frac{BЗ+TBВ+NB}{ГП+T}, \quad (1)$$

де K_n – коефіцієнт нагромадження запасів; ВЗ – виробничі запаси; ТВВ – тварини на вирощуванні і відгодівлі; NB – незавершене виробництво; ГП – готова продукція; Т – товари.

Коефіцієнт нагромадження характеризує рівень мобільності запасів товарно-матеріальних цінностей і при оптимальному варіанті він повинен бути меншим 1. Але це співвідношення є справедливим тільки у тому випадку, коли продукція підприємства конкурентоздатна і користується попитом [2].

Для здійснення аналізу оборотності ТМЦ потрібно розраховувати показник ліквідності ТМЦ підприємств - оборотність ТМЦ, який визначається за формулою:

$$\text{Оборотність ТМЦ} = \frac{\text{виручка (дохід) від реалізації продукції}}{\text{ТМЦ}}, \quad (2)$$

Даний показник зіставляє вартість ТМЦ і виручку (дохід) від реалізації товарної продукції (робіт, послуг), показує кількість оборотів ТМЦ за певний період [4].

Отже, аналіз товарно-матеріальних цінностей та його періодичне проведення є запорукою виявлення небажаних чинників, які негативно впливають на діяльність підприємства, а в перспективі і на його прибутковість. За допомогою даних аспектів аналізу можна отримати характеристику розвитку господарської діяльності та інтенсивність виробництва, де беруть

участь саме ТМЦ. А також вивчаючи кількісний бік явищ і процесів господарського життя ТМЦ, економіст одночасно може аналізувати їх якісний бік, що значною мірою впливає на прийняття управлінських рішень керівником того чи іншого суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 « Запаси » : Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99 року № 246 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
2. Попович, П. Аналіз формування та використання запасів підприємства [Електронний ресурс] / П. Попович : – Режим доступу: http://www.econa.at.ua/Vypusk_5/popovych.pdf
3. Одажіу, Д. Г. Особливості аналізу матеріальних запасів на підприємствах промисловості [Електронний ресурс] / Д. Г. Одажіу. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/16_NPRT_2009/Economics/46422.doc.htm
4. Аналіз оборотності запасів товарно-матеріальних цінностей. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] // online Бібліотека. – Режим доступу : <http://readbookz.com/book/147/4186.html>



Трушкіна Наталія

магістр з економіки, науковий співробітник
Інститут економіки промисловості НАН України
м. Київ

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ЗАРУБІЖНА ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

На сучасному етапі динамічного розвитку глобалізаційних та інтеграційних процесів актуалізується роль і значення інноваційного підприємництва як ефективного виду діяльності, що створює додану вартість.

Зарубіжний досвід свідчить, що «основними ініціаторами технологічних інновацій стають представники малого бізнесу. Саме малі підприємства забезпечують більшу частину нововведень інноваційно розвинених країн, пришвидшуючи тим самим темпи економічного зростання» [1, с. 569].

Отже, мале інноваційне підприємництво має розвиватися за принципами якісно нової філософії господарювання та стати дієвою формою публічно-приватного партнерства. Разом з тим, як показує аналіз статистичних даних, в Україні спостерігаються негативні тенденції розвитку інноваційного підприємництва порівняно з європейськими країнами. Так, за даними Державної служби статистики України, питома вага обсягу виконаних науково-технічних робіт у ВВП скоротилася за 2000–2015 рр. на 0,41% – з 1,14 до 0,73% [2, с. 153; 3, с. 153].

За даними Євростату, питома вага витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у ВВП України найнижча порівняно з країнами ЄС. При цьому значення цього показника в Україні зменшилося за 2005–2015 рр. на 0,36% (до 0,63%), тоді як у середньому по країнах ЄС збільшився на 0,24% (до 2,06%) у результаті зростання в Естонії на 0,92% (до 1,85%), Чехії – на 0,73% (до 2,08%), Угорщині – на 0,63% (до 1,57%), Німеччині – на 0,43% (до 2,94%), Іспанії – на 0,14% (до 1,26%) [2, с. 153; 3, с. 154].

За рівнем фінансування на виконання наукових і науково-технічних робіт за рахунок

організацій підприємницького сектора Німеччина посідає 1-е місце серед обстежених європейських країн, Іспанія – 2-ге, Угорщина – 3-є, Естонія – 4-е, Україна – 5-е, Чехія – 6-е місце. При цьому частка фінансування на виконання наукових і науково-технічних робіт за кошти організацій підприємницького сектора у загальному обсязі витрат у країнах ЄС збільшилася за 2009–2015 рр. на 1,8% (до 55,9%); в Україні – на 11,8% (до 37,7%); Іспанії – на 4,4% (до 47,8%); Естонії – на 4% (до 42,5%); Угорщині – на 0,6% (до 47%); Німеччині – на 0,2% (до 66,3%), а в Чехії, навпаки, зменшилася на 10,3% – з 44,6 до 34,3%. За рівнем витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт організацій підприємницького сектора Угорщина посідає 1-е місце серед обстежених європейських країн, Німеччина – 2-ге, Україна – 3-є, Іспанія – 4-е, Чехія – 5-е, Естонія – 6-е місце. Як показує аналіз статистичних даних за 2009–2015 рр., спостерігається тенденція зростання частки витрат на виконання наукових і науково-технічних організацій підприємницького сектора у загальному обсязі витрат у країнах ЄС на 2,6% (до 64,4%); в Угорщині – на 19,3% (до 76,5%); Естонії – на 2,8% (до 47,5%); Україні – на 2,2% (до 56,7%); Іспанії – на 1,8% (до 53,7%), а в Чехії, навпаки, скорочення на 8,7% – з 60 до 51,3%, у Німеччині – на 1,1% – з 67,6 до 66,5% [2, с. 156; 3, с. 156].

З метою сприяння та активізації розвитку малого інноваційного підприємництва в різних країнах світу на засадах публічно-приватного партнерства використовуються фінансові механізми (табл. 1).

Таблиця 1

**Фінансові механізми активізації розвитку малого інноваційного підприємництва,
які застосовуються в різних країнах світу**

Країни	Фінансові механізми
Німеччина	Податкові пільги для створення фондів ризикового капіталу (до 50%), цільові безоплатні субсидії, дотації, оплата витрат на технічну експертизу, пільгові кредити, система страхування кредитів, прискорена амортизація, цільові банківські кредити
Великобританія	Субсидії, списання витрат на НДДКР на собівартість продукції (послуг), податкові пільги для малих підприємств, що займаються дослідженнями і розробками (150% від витрат на дослідження і розробки)
Бельгія	Знижки на прибуток у розмірі капіталовкладень у нове устаткування, знижки з податку на прибуток у розмірі витрат на НДДКР
Франція	Дотації, субсидії, довгострокові позики, податкові кредити, кредитні гарантії, пільгове оподаткування
США	Інвестиційний податковий кредит, пільговий режим амортизаційних відрахувань, субсидії, пільгове оподаткування, цільові асигнування з бюджету, списання витрат на НДДКР, пов'язаних з основною виробничою і торгівельною діяльністю, із суми оподаткованого доходу
Канада	Позички на пільгових умовах, субсидії, технічна допомога, податковий кредит, пільгове оподаткування
Японія	Пільгові кредити, субсидії, пільгове оподаткування

Джерело: [4, с. 121; 5, с. 201].

На основі узагальнення передового зарубіжного досвіду систематизовано фінансові механізми стимулювання розвитку інноваційного підприємництва, які доцільно впроваджувати в умовах України (табл. 2).

Таким чином, як показують дослідження, зростання значення та ролі малого інноваційного підприємництва пов'язано з рядом закономірностей: малі бізнес-структури більш сконцентровані на НДДКР, так як зайняті переважно в сфері розробки інновацій, а не їх промислового використання; вони виконують певні функції інноваційного процесу з меншими витратами і в

найкоротші терміни; володіють передовими інформаційно-комунікаційними технологіями, більш ефективно організовані, що дозволяє здійснювати розробки на високому рівні; гнучкість проектів дозволяє скоротити витрати і знизити ризик, достатня забезпеченість НДДКР фінансовими ресурсами у результаті значного рівня рентабельності реалізованих проектів; завдяки своїм розмірам і мобільності такі структури легко включаються в системи кооперації між собою і з великими компаніями, здатні до реалізації найбільш ризикових проектів; активно співпрацюють з інноваційними центрами, університетами; гнучкість малих фірм обумовлена можливостями швидкої технологічної та науково-дослідницької переорієнтації, кращою сприйнятливістю до змін соціально-економічної ситуації, удосконаленими внутрішніми комунікаціями.

Таблиця 2

Фінансові механізми стимулювання розвитку малого інноваційного підприємництва в умовах України

Фінансові механізми	Країни
Пряме фінансування (50% витрат на створення нової продукції та технології)	США, Франція
Вилучення витрат на НДДКР, пов'язаних з основною виробничою і торгівельною діяльністю, із суми доходу, який оподатковується	США
Інвестиційний податковий кредит (зменшення податку на прибуток на 6–10% загальної вартості інвестицій в устаткування)	США
Надання безповоротних позик (50% витрат на впровадження інновацій)	Німеччина
Дотації малим підприємствам на інвестування у НДДКР під час придбання патентів і рухомого майна, а також на час вкладень у нерухоме майно, що використовується для НДДКР (20% вартості придбаного або утвореного майна)	Німеччина
Відстрочення сплати мита або звільнення від нього, якщо винахід стосується економії енергії	Австрія
Безкоштовні послуги патентних повірених	Нідерланди
Надання позик без виплати відсотків	Швеція
Зменшення податку на прибуток для венчурних фірм (25%)	Великобританія
Система страхування коштів, які надаються венчурним фірмам (повернення 70% середньострокових позик, які надаються на 2–7 років)	Великобританія
Списання витрат на НДДКР на собівартість продукції (послуг)	Великобританія
Субсидії на проведення досліджень з розроблення нових видів продукції або технологій (75% витрат фірм, на яких зайнято до 50 осіб)	Великобританія
Відшкодування витрат на нововведення згідно з державними програмами із субсидування малим інноваційним фірмам	Великобританія
Створення фондів втілення інновацій з урахуванням можливого ризику	Великобританія, Німеччина, Франція, Швейцарія, Нідерланди
Пільгові кредити на технологічні нововведення (50% суми кредиту видається протягом реалізації програми модернізації і до 30% на її завершальній стадії)	Італія
Субсидії малим і середнім підприємствам добувної та обробної промисловості на закупівлю та лізинг ЕОМ (25–32% від вартості ЕОМ)	Італія
Податковий кредит на приріст витрат на НДДКР (25% приросту витрат компаній на НДДКР порівняно з рівнем минулого року)	Франція
Державні дотації організаціям, що займаються науково-дослідними роботами за контрактами (до 50% суми витрат на проведення робіт за замовленнями малих і середніх підприємств)	Франція
Пільговий податок на прибуток венчурних фірм (30%)	Японія
Податкова знижка на приватні інвестиції в НДДКР (20%)	Японія
Пільгові кредити венчурним фондам (5–6% річних)	Японія

Джерело: [5, с. 203; 6, с. 127–128].

Узагальнюючи досвід розвитку малого інноваційного підприємництва в економіці зарубіжних країн, для України доцільно:

- приділяти особливе значення створенню та розвитку малого бізнесу в сфері інновацій;
- посилити роль малого бізнесу в інноваційних процесах при його об'єднанні з великими фірмами і з науковими установами, де він виступає структурним підрозділом;
- знайти застосування механізмів державної підтримки, які використовуються в розвинених країнах світу: реалізація масштабних програм партнерства малого інноваційного бізнесу з великим бізнесом, з державними структурами, фінансування НДДКР, передача технологій, кооперація, забезпечення пільгами (податкові, кредитні, відшкодування певних витрат), створення інноваційної інфраструктури (технопарки, венчурні фонди, бізнес-інкубатори).

Список використаних джерел

1. Мельник, О. С. Стан і проблеми розвитку інноваційного підприємництва й науково-технічної діяльності: параграф 4.2.1 [Текст] / О. С. Мельник // Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми / О. М. Алімов, О. І. Амоша та ін.; за заг. ред. В. І. Ляшенка; Ін-т економіки промисловості НАН України, Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя: Класичний приватний ун-т, 2014. – 798 с.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні в 2012 році: стат. зб. [Текст]. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 288 с.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні в 2014 році: стат. зб. [Текст]. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 256 с.
4. Шмігельська, З. К. Зарубіжний досвід управління інноваційною діяльністю малих і середніх підприємств та можливості його адаптації в ринковій економіці України [Текст] / З. К. Шмігельська // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 2 (3). – С. 119-128.
5. Касьяненко, В. О. Зарубіжний досвід управління інноваційним потенціалом економіки та можливості його використання в Україні [Електронний ресурс] / В. О. Касьяненко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – Т. II. – С. 200-204. – Режим доступу: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2011_4_2_200_204.pdf. – Назва з екрану.
6. Зянько, В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку: монографія [Текст] / В. В. Зянько. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. – 398 с.



Тюшкевич Леонид

студент

Научный руководитель: старший преподаватель Кот Н. Г.

Брестский государственный технический университет

г. Брест, Республика Беларусь

ОПТИМИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ТРАНСГРАНИЧНЫХ РЕГИОНАХ

Начиная свое дело, большинство предпринимателей строят заоблачные планы, верят о том. Как у них пойдет все хорошо, не обращая внимания на правила поведения добросовестного налогоплательщика. При этом, чрезмерно высокая система налогообложения – одна из основных проблем, которую выделяет малый бизнес.

Малое предпринимательство занимает особое место в экономике Республики Беларусь,

способствует формированию конкурентной среды, росту производства потребительских товаров, развитию сферы услуг, созданию новых рабочих мест, приданию белорусской экономике стабильности и динамизма [1].

В качестве преимуществ индивидуального предпринимательства можно выделить следующие:

- индивидуального предпринимателя в Беларуси проще и дешевле зарегистрировать и ликвидировать;
- индивидуальный предприниматель в Беларуси не должен иметь ни директора, ни бухгалтера
- индивидуальный предприниматель в Беларуси располагается по месту проживания и ему не требуется юридический адрес;
- индивидуальный предприниматель в Беларуси не формирует уставный фонд;

В тоже время в сфере функционирования индивидуального предпринимательства можно выделить ряд проблем:

- индивидуальный предприниматель в Беларуси может заниматься не всеми видами экономической деятельности;
- для индивидуальных предпринимателей в Беларуси существуют ограничения по количеству привлекаемых работников;
- индивидуальный предприниматель в Беларуси несет ответственность по своим обязательствам всем принадлежащим ему имуществом;

В Республике Беларусь индивидуальный предприниматель может выбрать одну из систем налогообложения, в качестве которой может быть упрощенная система налогообложения, общая система налогообложения или уплата фиксированного в белорусских рублях единого налога.

Для сравнения, индивидуальные предприниматели в Украине уплачивают:

- 3% и уплата НДС в соответствии с нормами п. V НК;
- 5% – если предприниматель не является плательщиком НДС;

Индивидуальные предприниматели в России уплачивают:

- 6% с доходов, в данном случае базой налогообложения соответственно являются доходы;
- 15% с разницы между доходами и расходами. В этом случае объектом налогообложения является доход, уменьшенный на величину расхода. Для налогоплательщиков с объектом «доходы минус расходы» субъекты Российской Федерации вправе устанавливать дифференцированные ставки налога. Размеры ставок устанавливаются от 5 до 15%.

Проведенный анализ системы налогообложения индивидуальных предпринимателей в странах трансграничных регионов показал, что единая фиксированная ставка присуща только для предпринимателей в Республике Беларусь. В силу чего становится актуальным вопрос формирования оптимальной ставки налогообложения, которая будет определяться по формуле 1:

$$\text{Ставка} = (R \times K_1 \times K_2 \times D) / V_p, \quad (1)$$

где R – рентабельность продаж – 6.3; K_1 – коэффициент-дефлятор – 1,12; K_2 – коэффициент-корректор; D – доход от предпринимательства; V_p – выручка определённого вида деятельности.

На основании данных статистической отчетности в разрезе индивидуального предпринимательства в Республике Беларусь, была определена оптимальная ставка налогообложения для индивидуальных предпринимателей в нашей стране (рис. 1).

Ставка налога = $14185 / (6,3 \times 1,12 \times 0,61 \times 36373) = 9 \%$
Ставка налога = $4401 / (6,3 \times 1,12 \times 0,61 \times 36373) = 3 \%$
Ставка налога = $7893 / (6,3 \times 1,12 \times 0,61 \times 36373) = 5 \%$

Рис. 1. Определение оптимальной ставки налогообложения для индивидуальных предпринимателей

Создание оптимальной ставки налогообложения для индивидуального предпринимательства позволит создать благоприятные условия для развития трансграничных связей.

Список использованных источников

1. Информационный портал Министерства по налогам и сборам Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.nalog.gov.by/ru/svedeniya-predprinimatelstvo>. – Дата доступа: 04.04.2016.
2. Информационный портал Национального статистического комитета Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.belstat.gov.by>. – Дата доступа: 24.03.2016.



Уманська Вікторія

к.е.н., доцент

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького
м. Черкаси

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку банківської системи України одним із пріоритетних завдань є забезпечення стабільного функціонування та розвитку комерційних банків і банківської системи в цілому. Забезпечення фінансової стабільності банку – необхідна передумова ефективного управління економікою [1].

В умовах сьогодення існує проблема нестачі ресурсів для проведення активних банківських операцій. Значна кількість кредитних організацій, особливо регіональних не змогли витримати конкуренції з крупними банками, і були змушені залишити ринок. Проте, скорочення кількості банків відбулось, не лише шляхом виведення їх з ринку, а і шляхом поглинання один одного та об'єднання банків для досягнення більших можливостей по якісному обслуговуванні клієнтів, наданні нових послуг та отриманні переваг у конкурентній боротьбі.

Питання конкурентоспроможності завжди першочергово стояли перед кредитними організаціями, так-як їм необхідно здійснювати залучення засобів по такій ціні, щоб і вкладники

залишались задоволеними сумою приросту капіталу, і банк отримав планову маржу. Таким чином, питання співвідношення доходів по залученим і розміщеним ресурсам є головним для банківського управління.

Останнім часом все більшої популярності в банківській діяльності стало впровадження нових технологій, які в більшості направлені на підвищення внутрішньої ефективності банківських послуг. Значну кількість клієнтів приваблюють не тільки фінансові умови співпраці, але й можливість здійснювати операції за допомогою дистанційного обслуговування, інтернет-банкінг. Передові українські банки все більш активно розвивають проекти і пропонують нові банківські продукти, в яких використовуються найновіші сучасні технології, в тому числі і мобільний зв'язок. В числі таких банківських продуктів так звані віртуальні карти, такі, що не мають матеріальної форми, які надають можливість клієнтам банку оплачувати товари і послуги у всьому світі. Такі банківські продукти дозволяють здійснювати покупки за допомогою мобільного телефону. Також вони сприяють здоровій конкуренції між банківськими установами, а подальший розвиток банківської системи буде тісно пов'язаний з підвищенням темпів і якості обслуговування клієнтів.

Найвагомішою складовою депозитних ресурсів банків є кошти фізичних осіб. Необхідно зауважити, що депозитні операції з фізичними особами відіграють одну з провідних ролей у діяльності банків і фізичних осіб одночасно. З позиції банків вони є основним, більш дешевим, ніж міжбанківські кредити, джерелом поповнення ресурсної бази та підтримки достатнього рівня їхньої ліквідності, з позиції фізичних осіб – джерелом накопичення та збереження вартості заощаджень.

Обираючи банк для вкладення своїх заощаджень потенційні вкладники в переважній більшості орієнтуються на процентні ставки банку залишаючи без уваги його фінансовий стан. Це відбувається, в основному, через невміння окремо взятого вкладника адекватно оцінити на основі публічних даних рівень кредитоспроможності банку. Оскільки розвинений фінансовий ринок передбачає наявність загальноприйнятої системи класифікації фінансових установ по категоріях надійності, українськими банками все активніше використовується такий інструмент, як кредитний рейтинг. Так-як всі банківські установи достатньо взаємопов'язані між собою, через це індивідуальний рівень кредитоспроможності окремого банку не в повній мірі відображає рівень його надійності. В зв'язку з цим для визначення рівня фінансової стабільності окремого банку достатньо важливим є розуміння загального (інтегрального) рівня кредитоспроможності банківської системи.

Фінансовий стан окремо взятого банку залежить від загального фінансового стану банківської системи країни. Враховуючи, що банківська система України представляє собою сукупність окремо взятих банківських установ, які відрізняються між собою розміром активів, можливо передбачити, що загальний (інтегральний) рівень довгострокового кредитного рейтингу банківської системи також виступає сукупністю окремих кредитних рейтингів банків, а вплив кожного банку на загальний стан банківської системи визначається із урахуванням частки його активів у системі. Таким чином, загальний рівень кредитоспроможності банківської системи можливо оцінити шляхом визначення його інтегрального довгострокового кредитного рейтингу.

Інтегральний довгостроковий кредитний рейтинг банківської системи України не є абсолютною мірою кредитного ризику, а лише середньозваженою за розміром активів величиною довгострокових кредитних рейтингів банків, які формують дану систему. Національна рейтингова шкала дозволяє виміряти розподіл кредитного ризику в економіці України без урахування суверенного ризику країни та призначена для використання на внутрішньому фінансовому ринку України.

За даними національного рейтингового агентства «Рюрік» [2], на кінець III кварталу 2015 року банківська система України налічувала 123 платоспроможні установи, з яких 86 установ мали довгостроковий кредитний рейтинг позичальника (96% активів банківської системи станом на 01.10.2015 р.).

Ефективна управлінська діяльність банківської системи має забезпечувати: постійне прагнення до підвищення ефективності банківської діяльності з метою зменшення витрат і одержання оптимальних результатів; орієнтацію банку на попит і потреби ринку, на запити клієнтів і організацію таких банківських продуктів, які користуються попитом і можуть дати банку запланований прибуток; коригування цілей, завдань і програм банку залежно від кон'юнктури ринку.

Банківська конкуренція відрізняється від класичної конкуренції між товаровиробниками. Ці відмінності полягають у тому, що: об'єктом банківської конкуренції є не товари, а ресурси, які банк формує для здійснення активних операцій; на ринку банківських послуг банківська установа може виступати в ролі не тільки продавця, а й покупця; реалізація банківських послуг може здійснюватися в межах банку без залучення зовнішніх каналів збуту; ситуація конкурентності виникає не лише між банківськими установами, вона пов'язана також із діяльністю не банківських фінансових установ; діяльність банківських установ жорстко регламентується Національним банком України [3, с. 91].

Аналіз стану банківського сектору країни виокремлює низку проблем, вирішення яких сприятиме в подальшому підвищенню конкурентоспроможності банків України, а саме: висока концентрація капіталу у групі найбільших банків; нераціональна територіальна структура; низький рівень капіталізації комерційних банків; низькі обсяги кредитування реального сектора економіки; проблема надійності і забезпеченості виданих кредитів; проблема гарантування вкладів населення та відновлення довіри до банків.

Таким чином, в банківській системі України існує ще чимало невирішених проблем, пов'язаних із загостренням конкурентної боротьби між банківськими установами, зниженням ефективності їх діяльності та системи управління, тощо.

Список використаних джерел

1. Олещенко, Л. Г. Сучасний стан та проблеми ліквідності банківської системи України [Електронний ресурс] / Л. Г. Олещенко // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2213>
2. Аналітичний огляд «Інтегральний довгостроковий кредитний рейтинг банківської системи України: III квартал 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rurik.com.ua/documents/research/ICR/ICR_3_kv_2015.pdf
3. Коваленко, В. В. Забезпечення конкурентоспроможності банківської системи України [Текст] / В. В. Коваленко // Академічний огляд. – 2006. – № 1. – С. 89-95.



Хомин Ірина

к.е.н., старший викладач

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль

ЕКСПОРТ ВАЛЮТИ НА ТЛІ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Якщо розглядати статистичні показники зовнішньоторговельних операцій у динаміці, то відразу стає зрозуміло: їхні вітчизняні учасники не прагнуть повторити помилку меркантилістів, котрі, за словами Л. фон Мізеса, вважали, що «мета міжнародної торгівлі – довести до злиднів іноземців» [2, с. 113], а радше навпаки. Й навіть стрімка динаміка щорічного зростання впродовж 2010-2012 років обсягів експорту товарів і послуг, ба навіть нарешті додатне сальдо за експортно-імпортними операціями в 2014-2015 роках особливої радості не викликає. Адже замість поповнення державної скарбниці іноземною валютою завдяки експорту товарів, робіт і послуг, відбувається її вивезення за кордон з усіма негативними наслідками для вітчизняної економіки. Причому й зараз, коли зважити на позитивне співвідношення цих операцій за продукцією аграрного сектору, сальдо за якими стабільно тримається на позначці 10 млрд. дол. США, практично відбувається експорт валюти, який прихоплює більше половини цієї суми.

В результаті, усупереч логіці економічного розвитку, валютні надходження аграрного сектору, який здавна був донором промисловості, не спрямовувалися на модернізацію підприємств, котрі виробляли для нього в минулому необхідні ресурси, через що засоби захисту рослин практично повністю імпортуються, оскільки власне виробництво визнане недоцільним через моральну і технічну застарілість обладнання, а частка рослин імпортової селекції на українському ринку в цілому оцінюється в 47 % [1, с. 348, 350].

То чи варто дивуватися, що аграрний сектор не може вийти на рівень 1990 року, який ніяк не може бути визнаний, як тепер прийнято говорити, маркером розвитку, позаяк він не йде в ніяке порівняння із показниками розвинутих країн Європи, не дивлячись на певні позитиви у нарощуванні виробництва зерна та валової продукції загалом. І про розвиток наразі говорити зарано, зважаючи на нестабільність тренду цього зростання.

Причиною чого, на наш погляд, є саме згадуваний експорт валюти, який зумовлює збільшення вартості таких (імпортних – І. Х.) ресурсів у зв'язку зі знеціненням національної валюти і нестачею зовнішніх джерел фінансування призводить до перегляду аграріями технологій виробництва у бік зменшення витрат на окремі види ресурсів, зокрема, до використання дешевших гібридів насіння, скорочення обсягів внесення мінеральних добрив тощо, що зумовлює значні ризики щодо врожайності і валових зборів [1, с. 350-351].

Тому, поряд із визнанням згадуваної помилки меркантилістів, мабуть таки треба переглянути нинішній статус-кво в зовнішньоторговельних відносинах у руслі їхньої економічної політики, «характерною ознакою якої був яскраво виражений протекціонізм, спрямований на перевищення експорту товарів над їх імпортом, захист і заохочення розвитку національної промисловості, обмеження імпорту готової продукції, заборону або обмеження вивезення сировини та заохочення її ввезення» [2, с. 116-117]. Позаяк стосовно вітчизняної до цих складових на протязі двох десятиків років, замість стверджувального прислівника «так», доречнішою є заперечувальна частка «ні». І під цим аспектом навряд чи згадувані настанови меркантилістів, принаймні в ракурсі проблем фінансування розвитку аграрного сектору, слід однозначно вважати помилковими.

Список використаних джерел

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році» [Текст]. – К. : НІСД, 2016. – 688 с.
2. Історія економічних учень : Підручник [Текст] / За ред. В. Д. Базилевича. – 3-тє вид., випр. і доп. У 2 ч. – Ч.1. – К.: Знання, 2006. – 582 с.



Хомин Петро

д.е.н., професор

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

м. Тернопіль

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА, ЧИ TERRA INCOGNITA?

Нинішній стан методології бухгалтерського обліку характеризується парадоксом: при визнанні недосконалості облікового забезпечення розвитку виробництва, в ній відсутні реальні обґрунтування шляхів уникнення наявних недоліків. Навпаки, їх намагаються примножити хибними візіями ті, хто наряджається в тогу теоретика невідомо якого предмета, бо попри еkleктику його сутності, ще й не можуть визначитися, на чому зосередитися, відтак перестрибують з "управлінського" обліку на "контролінг", згодом на інформологію, чи то пак "стратегічний" облік, хоча кожна з цих назв або неправильний переклад іншомовних словосполучень management/strategi accounting, або й довільна побудова англomовних/латинomовних конструкцій – як у випадку зі спробою застосування закінчення ing, а мо' й підтасування різних зачень in-formo/informo, позаяк автор у латині "не копенгаген".

Однак ще гірше, що подібні "заблудження" – так переклав один "теоретик" російський відповідник українського слова "омана" – ці, з дозволу сказати, теоретико-методологічні "шедеври" настирливо й агресивно пропихаються у свідомість "тех молодых обломовых, которые за недосугом не изучили многовековые традиции своей страны и ещё меньше представляют принципы учёта экономически развитых стран..." [1, с. 5]. Отож не відають про безуспішні спроби ще у 80-х роках ХХ ст. прищепити бухгалтерському обліку прогностичну функцію загалом куди більш компетентними вченими, приміром, О. Джонсоном, який, цілком у згоді з латинською максимом *errare humanum est*, вважав, "что Сортер видел цель учета в экстраполяции данных, полностью поддерживал этот взгляд и беспокоился только о том, что устаревая информация бухгалтерского учета затрудняет прогнозы и предсказания. Джонсон назвал свою концепцию нормативно-ситуационной бухгалтерией, цель которой он видел в увеличении точности прогнозируемых показателей" [2, с. 381].

Адже профетизм з обліком несумісний, як і профанація, мовляв, досить змінити назву нашого предмета, як він відразу стане "впередсмотрящим", без уваги на проблему "точности прогнозируемых показателей", яку вони воліють впритул не помічати, ба більше, навіть не згадувати про останні, мабуть не уявляючи, що саме потрібне, аби "облікова наука ... вийшла із зародкового стану епохи середньовіччя". Відтак ховають це за абстракцією "різні економіко-математичні методи", котрі нібито дозволять перетворити "різноманіття (оцініть неологізм! – П. Х) фактів господарської діяльності у відповідності до стріли часу (а метафора яка! – П. Х) ... у багатий масив інформаційних ресурсів".

Проте коли визнати, що люди вчаться на помилках (продовження не наводимо, аби не

образити загалом достойних людей, які ще можуть, на нашу думку, позбутися цих "заблуджень"), то в першу чергу якраз треба би було достеменно встановити, чого ж то, замість розвитку такого привабливого з позицій прогностики методу, нині ніхто, в тому числі й її апологети, у своїх монографіях про екстраполяцію навіть не згадують. Чей же не думють, що шаманські мантри про необхідність заміни назви бухгалтерський облік супроводжуватимуться появою ясновидців, котрі відразу "осмислять свою роль в економічній системі" й притьмом кинуться забезпечувати "осмислену мету – проектування системи, здатної генерувати інформацію, яка стає стратегічним ресурсом в постіндустріальному суспільстві". Правда, водночас не зникає думка-антипод: чи не є подібне пустослів'я констатацію terra incognita для таких авторів того, про що вони пишуть?

Список використаних джерел

1. Нидлз Б. Принципы бухгалтерского учёта / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэлл [Пер. с англ.] / Под. ред. Я. В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 496 с.
2. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней / Я. В. Соколов. – М.: Аудит ЮНИТИ, 1996. – 638 с.



Черных Вероника

к.э.н., старший преподаватель

Выборгский филиал Российской академии народного хозяйства
и государственной службы при Президенте Российской Федерации
г. Выборг, Россия

АНАЛИЗ ПРОЦЕССОВ ЛОКАЛЬНОЙ КЛАСТЕРИЗАЦИИ В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ И ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ

Страны Центральной и Восточной Европы (ЦВЕ) – регион, насчитывающий 19 европейских государств с населением более 190 млн. чел. и европейскую часть Российской Федерации со 107 млн. жителей.

После падения коммунистических режимов основной тенденцией внешней политики почти всех стран ЦВЕ было стремление интегрироваться в Евросоюз и НАТО. В общем, европейская интеграция выступала основным ориентиром стратегии социально-экономического развития стран Центральной и Восточной Европы со времени основания ЕС, который быстро превратился в один из крупнейших экономических союзов мира и ключевого игрока новой архитектуры международной безопасности, источник новых стандартов и демократических ценностей.

Интеграция постсоветских государств Центральной и Восточной Европы в Европейский Союз обусловила необходимость адаптации их экономической политики к институциональным особенностям европейской экономики, движущей силой развития которой в XXI веке признано кластеры.

Вопросы повышения конкурентоспособности постсоветских экономик интересуют многих отечественных авторов. Среди них Дежина И.Г., Киселева В.В. [1], Дробот Е.В. [2], Михайлов А.С. [3], Смородинская Н.В. [4] и другие.

Исследование процессов локальной кластеризации в странах ЦВЕ позволило выделить

577 кластерных организаций, функционирующих в различных секторах европейской экономики. При этом наибольшее количество локальных кластеров насчитывается в странах Вышеградской группы (Польше, Венгрии, Чехии) и Румынии, успехи реализации кластерных моделей которых объясняются участием в программе Центральноевропейской инициативы и значительной поддержкой со стороны европейских институций (Европейской Комиссии, Комитета по делам регионов, Европейского инвестиционного банка, Европейского банка реконструкции и развития) и ОЭСР.

Интегрированную оценку уровня развития кластерных объединений в странах Центральной и Восточной Европы осуществляют специалисты Всемирного экономического форума и обнародуют в ежегодном отчете «The Global Competitiveness Report». Рисунок 1 графически демонстрирует результаты исследования 2014 года и показывает место каждой страны в рейтинге «Состояние кластерного развития», одновременно сравнивая с аналогичным показателем 2008 года. Прогресс каждой европейской страны в формировании благоприятной бизнес-среды для развития кластерных объединений в экономике отразился на росте их макроэкономических показателей и общего рейтинга в 2014 году. Как показано на рисунке 1, наибольших достижений на пути активизации кластерных инициатив достигла Словения, преодолев за четыре года 21 ступень в общем рейтинге стран ЦВЕ, при абсолютном лидерстве Чешской Республики по уровню кластеризации экономики в регионе.

Успехи Чехии, Словении, Словакии, Венгрии, Румынии и Болгарии в реализации принципов кластерной политики объясняются их присоединением в начале XXI века к мощному экономическому союзу мира – ЕС. Таким образом, имплементация апробированных в ЕС кластерных моделей развития и применение разработанного европейскими специалистами инструментария кластеризации экономики позволило многим странам Центральной и Восточной Европы быстро интегрироваться в систему европейских стандартов управления качеством.

Особое внимание правительства в постсоветских странах Центральной и Восточной Европы сосредоточено на определении приоритетных секторов развития кластерных структур, которое происходит на основе детального анализа имеющихся производственных, финансовых, научно-исследовательских, инновационных и организационных ресурсов национальной экономики.

Многообразие действующих концепций и подходов к стимулированию кластерного развития в ЕС создают основу для разработки всего комплекса мероприятий по имплементации кластерного подхода в странах Центральной и Восточной Европы. Современная кластерная политика ЕС, которая реализуется в общем Европейском экономическом пространстве, направлена на стимулирование процессов интернационализации конкурентоспособных кластеров в целях достижения ими глобального лидерства. Наиболее эффективными инструментами такой политики выступают фонды, проекты трансграничного сотрудничества, кластерные программы и инициативы на национальном, региональном и локальном уровнях, стратегии развития, которые предусматривают предоставление целевых грантов ЕС, льгот, преференций, создание экспертных центров кластеров «мирового уровня» и центров кластерного менеджмента, платформ государственной поддержки и сотрудничества. ЕС активно внедряет стратегии интернационализации кластеров (выхода на международные рынки) как средства обеспечения международной конкурентоспособности Европы на мировой арене.

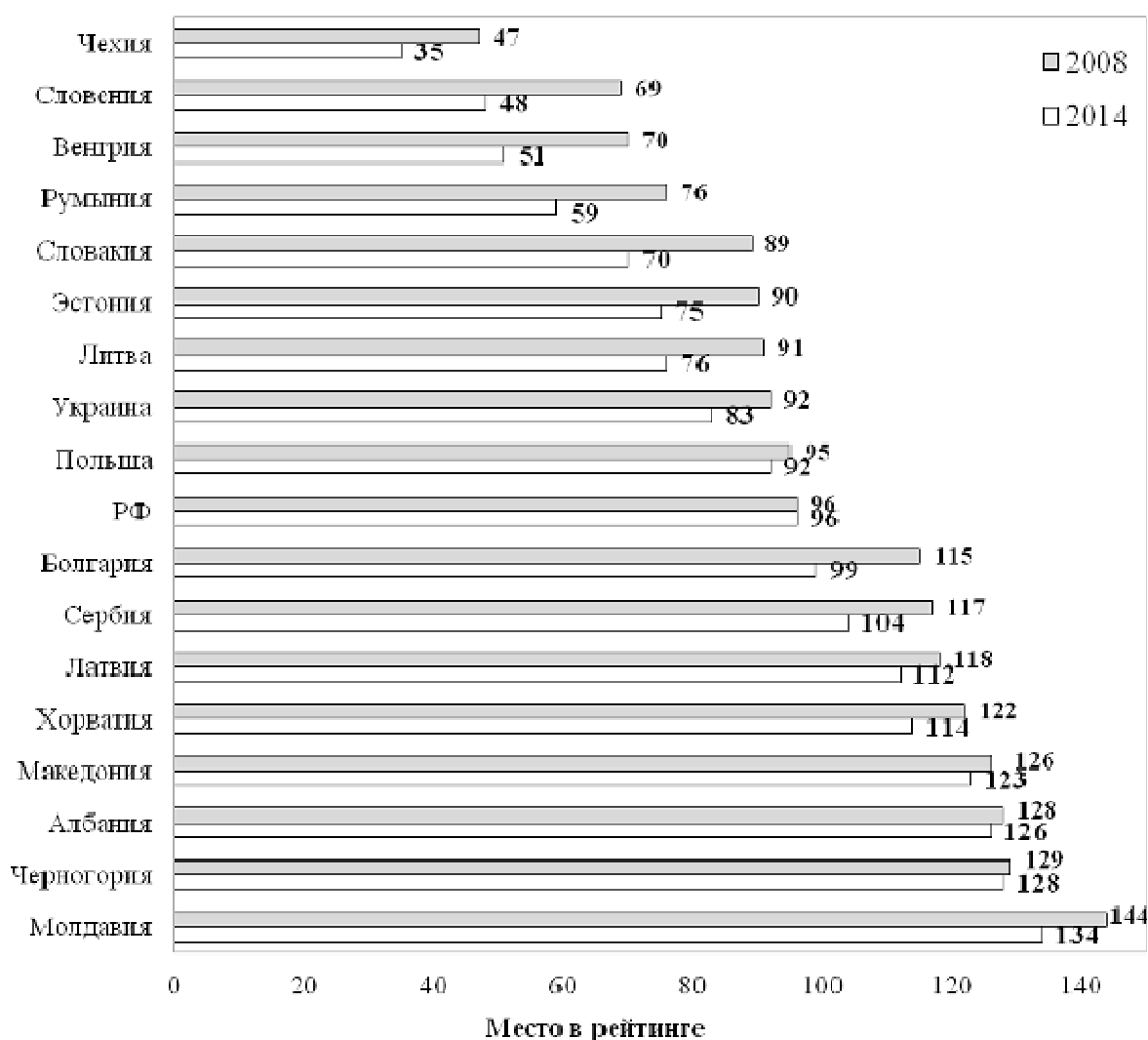


Рис. 1. Сравнение стран Центральной и Восточной Европы по рейтингу «Состояние кластерного развития» в 2008 и 2014 годах

Источник: построено автором по данным [5].

Список использованных источников

1. Дежина, И. Г. Государство, наука и бизнес в инновационной системе России [Текст] / И. Г. Дежина, В. В. Киселева. – М. : ИЭПП, 2008. – 227 с.
2. Дробот, Е. В. Актуальные проблемы экономической интеграции: опыт Европейского союза и Таможенного союза ЕврАзЭС [Электронный ресурс] / Е. В. Дробот // Современные научные исследования и инновации. 2014. № 9. – Режим доступа : <http://web.snauka.ru/issues/2014/09/38327> (дата обращения: 24.05.2016).
3. Михайлов, А. С. Международные кластерные инициативы как форма реализации кластерной политики стран региона Балтийского моря [Текст] / А. С. Михайлов // Вестник Калининградского филиала Санкт-Петербургского университета МВД России. – 2013. – №1 (31). – С. 169-174.
4. Смородинская, Н. В. Постиндустриальная модель модернизации: уточнение ориентиров [Текст] / Н. В. Смородинская // Приоритеты и модернизация экономики России / под ред. И.Р. Курнышевой. – СПб. : Алетейя. – 2011. – С. 32-47.
5. Официальный сайт Всемирного экономического форума [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.weforum.org/>.



Чернодубова Елеонора

к.е.н., доцент

Чернодубов Руслан

аспірант

Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля
м. Сєверодонецьк

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах глобалізації ринку завоювати конкурентні переваги за рахунок ефективного використання матеріальних ресурсів неможливо. Зараз конкурентні переваги мають ті компанії, які гнучко реагують на зміни зовнішнього середовища та можуть ефективно використовувати матеріальні і нематеріальні активи як стійкі джерела доходів. Зростаюче значення нематеріальної складової у відтворенні вартості підприємств потребує наявності досконалих методик оцінювання ефективності використання НМА.

Для України розробка методології та методів оцінки інтелектуального капіталу є більш ніж актуальною, тому що оцінювати вартість компаній у нас прийнято за залишковою чи ліквідаційною вартістю, що істотно занижує їх реальну ціну. Існує ряд проблем, які необхідно враховувати в процесі управління нематеріальними активами: протиріччя в нормативних актах; недостатня кваліфікація і відсутність мотивації персоналу щодо надання об'єктивної інформації про вартість компанії; навмисне заниження вартості для використання сірих схем при продажу бізнесу; нерозуміння природи нематеріальних активів і факторів, що впливають на їх вартість; суб'єктивність оцінки, несприйняття результатів реструктуризації; неготовність податкових та інших структур приймати торгову марку як актив; залежність вартості НМА від якості управління.

Оцінка вартості нематеріальних активів стає в сучасних умовах одним з найважливіших чинників управління, що потребує особливої уваги з боку керівництва підприємств. Слід підкреслити, що процес управління нематеріальними активами повинен відповідати корпоративним цілям загальної стратегії розвитку підприємства.

Регламентация порядку оцінки нематеріальних активів передбачена національним стандартом 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» [1]. При дослідженні параметрів оцінки вартості нематеріальних активів необхідно керуватися такими принципами: оцінка повинна бути цільовою (не може бути оцінки єдиної для всіх цілей); оцінка справедлива на певний момент часу; відомості про об'єкт інтелектуальної власності як матеріальному активі можуть відповідати даним продавця (розробка) або перевірятися додатково в процесі оцінки; базовими показниками при оцінці повинні бути ціни і обсяги продажів нового товару (послуг), витрати та обов'язкові платежі, життєвий цикл активу, потоки чистого прибутку (для комерційних товарів) або собівартості (для некомерційних товарів); ринкова вартість нематеріального активу повинна розраховуватися як частина майбутньої маси чистого прибутку, отриманого від реалізації товару (використання нової технології) з урахуванням його конкурентоспроможності.

В той же час на практиці часто зустрічається ситуація, коли реальна вартість або недооцінена або переоцінена. Недоліком цього методу є висока чутливість вартості інтелектуального капіталу компанії до змін в економічному просторі. Даний факт, не зважаючи на всю простоту методу, обмежує його використання в оцінці капіталу. Також варто звернути увагу на індекс Тобіна (q), який є відношенням ринкової вартості компанії, до вартості відтвореного власного капіталу. Якщо витрати на власний капітал нижчі ринкової вартості

компанії то інвестори (власники) отримують більший прибуток на залучений капітал ніж зазвичай. Хоча структура даного показника проста, його знаходження є дуже трудомістким. Цей індекс дозволяє визначити додану вартість завдяки інтелектуальному капіталу. Однак необхідно пам'ятати, що результат вимірювання залежить від коливань цін на акції спричинену тимчасовими чинниками. Тестування цього показника дозволяє відстежувати зміни в інтелектуальному капіталі конкретного підприємства. Систематичне зростання даного показника свідчить про значну роль інтелектуального капіталу у створенні цінності для власників у той час як його зниження вказує на ефективність використання матеріальних активів.

За іншою класифікацією підходи до вимірювання інтелектуального капіталу можна поділити на наступні: підхід, заснований на окупності активів (ROA) – додана вартість зіставляється з відповідними активами компанії. (EVA, VAIC, та ін.) та підхід, заснований на створенні системи показників (SC) [2]. Сферами застосування підходів до вимірювання інтелектуального капіталу є синтетичні методи (ROA і MCM): оцінка ринкової вартості акцій; злиттів і поглинань; бенчмаркінг компаній однієї галузі; звіти про стан інтелектуального капіталу компанії.

Складність оцінки нематеріальних активів обумовлена тією обставиною, що принципово складно розробити її єдину універсальну методику. Не тільки кожний з об'єктів інтелектуального капіталу має бути оригінальним (за визначенням), але й умови практичного використання результатів творчої діяльності на різних підприємствах теж, як правило, значно відрізняються одна від одної. Єдина методика не може враховувати всю сукупність особливостей практичного використання конкретних об'єктів інтелектуального капіталу, і на практиці звичайно проводять розрахунок об'єкту ринкової вартості деяких видів інтелектуального капіталу одночасно за декількома методами.

Практично при уточненні мети оцінки в кожному окремому випадку розробляють індивідуальну для кожного конкретного об'єкта методологію розрахунку, яка дозволяла б найбільш повно врахувати усі ціноутворюючі фактори, що впливають на його ринкову вартість. Ця методологія може враховувати минулі витрати на створення і придбання об'єкта, ринкову кон'юнктуру і, крім того, може бути заснована на здатності та можливості інтелектуального капіталу приносити додатковий дохід підприємству.

Для оцінки вартості різних об'єктів інтелектуального капіталу існують, щонайменше, три основні альтернативні підходи. Ринковий підхід ґрунтується на ринковій інформації про угоди з аналогічними об'єктами НМА, яка не завжди доступна. Дохідний метод ґрунтується на оцінці здатності НМА приносити дохід. Витратний підхід ґрунтується на розрахунку витрат для повного відтворення об'єкту НМА. Однак практика підтверджує, що понесені витрати дуже рідко можна зіставити з очікуваними доходами.

Оцінка ефективності НМА на основі ринкової вартості відповідає вартісно-орієнтованій концепції управління і дозволяє подолати недоліки двох перших підходів, пов'язаних з недостовірністю даних бухгалтерського обліку. Мова йде про те, що оцінюється вартість нематеріальної складової, що не підлягає відображенню в обліку, а саме бренд і неврахована ділова репутація, які формують ринкову вартість бізнесу. Підґрунтям цієї методики є методи надлишкового прибутку (гудвілу).

Одним з пріоритетних напрямків забезпечення конкурентоспроможності і зростання вартості підприємств можна вважати збільшення частки нематеріальних активів в загальній структурі активів. Це вимагає невідкладного вирішення низки актуальних проблем ідентифікації, оцінки і моніторингу ефективності використання нематеріальних активів. Запропонована система показників моніторингу ефективності НМА може бути використана для потреб

управління і розробки заходів щодо зростання ринкової вартості підприємства.

Список використаних джерел

1. Про затвердження національного стандарту № 1 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»: Постанова КМУ № 1440 від 10.09.2003 р. // Урядовий кур'єр. – 15.10.2003. – 193.
2. Каплан, Р. С. Стратегические карты. Трансформация нематериальных активов в материальные результаты : монография [Текст] / Р. С. Каплан, Д. П. Нортон ; пер. с англ. М. Павлова. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2005. – 512 с.



Чехова Ірина

к.е.н., завідувач сектору економіки
Інститут олійних культур НААН
м. Запоріжжя

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ГАЛУЗІ ЛЬОНАРСТВА

Вітчизняна галузь льонарства знаходиться в стадії глибокої стагнації виробництва льону-довгунця і незначного поживлення виробництва льону олійного. Льон посідає останні позиції за площами посіву та обсягами виробництва серед олійних культур, поступаючись соняшнику, сої, ріпаку та гірчиці. Із 8,1 млн. га посіву олійних культур у 2015 р. льон олійний займав 33,7 тис. га, льон-довгунець – 1,4 тис. га, а з майже 18 млн. т виробленого товарного насіння олійних культур зібрано 39,8 тис. т льону олійного та 1,2 тис. т льону-довгунцю. Протягом останніх 5 років в загальній структурі посівів олійних культур льон олійний займає частку менше 1%, льон-довгунець – на рівні 0,02%. Відповідним чином сформувалася структура їх виробництва: льон олійний на рівні 0,3%, льон-довгунець – 0,01%. За період 2012-2015 рр. площа посіву льону олійного скоротилася з 60,3 до 33,7 тис. га, або на 55%. Падіння валового збору дорівнювало 50% урожаїв - з 49,9 до 24,7 тис. га. Тільки в минулому році зафіксоване зростання виробництва на 5 тис. т до 39,8 тис. т за рахунок збільшення середньої урожайності до 12,3 ц/га. Виробництво льону-довгунця в Україні характеризується дуже низькими виробничими показниками. Тільки за останні п'ять років зменшення площі посіву відбулося з 2,1 до 1,4 тис. га, або на 66,7%, а валового збору – з 1,8 до 1,1 тис. т, або на 38,9%, урожайність льону-довгунця становить 6-8 ц/га. Галузь з виробництва льоноволокна на сьогодні перебуває в занепаді. Для порівняння зазначимо, що не так давно у 2000 р. в Україні було зібрано 8,3 тис. т льону-довгунця з площі 19,8 тис. га, а в далекому 1990 р. – 108,1 тис. т зі 169,4 тис. га посівів.

Основні посіви льону олійного в розрізі природно-кліматичних зон України зосереджені в зоні Степу. Але ця частка зменшилася до 63% у 2014 р. проти 84% у 2012 р. В зоні Лісостепу концентрація посівів льону олійного щороку зростає – від 12% у 2012 р. до 29% у 2014 р. Частка посівів в зоні Полісся є невеликою (7,8% у 2014 р. проти 3,3% у 2012 р.), але характеризується позитивною динамікою. Найбільші площі вирощування льону олійного до 2014 р. традиційно були зосереджені в АР Крим – на рівні 18 тис. га, або 20-30%, які Україна фактично втратила. Зараз перші позиції за площею посіву льону олійного займають Харківська (6,4 тис. га), Луганська (5,9 тис. га), Запорізька (5,5 тис. га) області. Стрімкі темпи розширення посівів льону олійного протягом 2012-2014 рр. зафіксовано в Київській обл. (з 8,9 до 388,3 га, або у 44 рази) та Львівській обл. (з 47 до 603,1 га, або у 12 разів). Льон-довгунець вирощують в зоні Полісся

(57% у 2014 р. проти 76% у 2012 р.) та Лісостепу (57% у 2014 р. проти 76% у 2012 р.). В зоні Степу він не представлений взагалі. Льон-довгунець вирощують у 4 областях України: Сумській, Чернігівській, Житомирській – по 0,5 тис. га, Хмельницькій – 0,1 тис. га. Після 2000 р. не висівають льон-довгунець в Волинській, Івано-Франківській, Київській, Рівненській, Чернівецькій, Львівській обл. Це пов'язане зі зміною пріоритетів аграрної політики, відміною дотацій до 40% від виробничих витрат та закриттям 30 льонокомбінатів і льононасінневих станцій. Так, у 2013 р. в Україні працювало всього 4 льоносіючих сільськогосподарських підприємства, тоді як наприкінці 2008 р. – 9 [1, с. 14].

За останні 3 роки посіви льону олійного зі степової частини України перемістилися на всю територію, а розміщення льону-довгунцю – на територію Лісостепової зони. Прогнози на поточний рік більш позитивні: площа посіву становитиме рекордні 62 тис. га, а валовий збір очікується на рівні 52 тис. т при середній урожайності 9,4 ц/га. За попередніми прогнозами аналітиків, у 2016 р. буде зібрано 18,5 млн. т олійних культур із загальної площі 8,8 млн. га, з яких очікується отримати 52,3 тис. т льону олійного з площі 62 тис. га та 1,2 тис. т льону-довгунцю з площі 1,4 тис. га.

Споживання льону відбувається за багатьма векторами, що істотно відрізняє цю культуру від інших олійних. Особливою перевагою льону як товару на аграрному ринку є його безвідходність. Насіння льону експортують, переробляють на харчову і технічну олію, муку, використовують як харчову добавку для здорового раціону харчування. Продукти переробки спрямовують для виготовлення макухи, оліфи, паливних брикетів, лляних тканин, задіюючи при цьому суміжні галузі економіки країни. За рахунок високої ринкової ціни насіння льону є предметом експорту. Основний напрямок споживання українського льону – експорт, на який приходить до 30 тис. т насіння льону, або понад 65% від загального обсягу виробництва. Експорт – традиційний напрямок використання льону олійного за останні 10 років. Попит з боку ЄС щодо вітчизняного льону зумовлений його екологічною чистотою [2, с. 65]. Переробка льону не розвинута, а точніше втрачена, оскільки в Україні був досвід успішної діяльності переробних льонозаводів. Так, наприкінці 80-х років минулого століття в Україні діяло 54 льонозаводи [3, с. 25]. Внутрішнє споживання незначне, близько 40%, або 8-10 тис. т, але з кожним роком його обсяги зростають.

Переробка льону олійного супроводжується виготовленням олії (рафінованої, нерафінованої, відбіленої, вищого, першого сорту), лляної макухи, оліфи, муки, паливних брикетів. Останніми роками змінюється співвідношення у напрямках споживання льону: внутрішній попит на лляну олію, насіння, льоноволокно повільними темпами зростає, а ці товари поступово займають окремі полиці в торгівельних мережах та в інтернет-магазинах. Збут олії, як предмета харчування населення всередині країни вже трансформується, це підтверджує збільшення асортименту в лінійці пропозиції продуктів переробки льону в роздрібній торгівлі.

Вагомий внесок у популяризацію льону здійснюють окремі приватні компанії шляхом публікації досягнень, проведення конференцій, фестивалів льону на Житомирщині та в м. Глухів, залученням інвестицій, прийняттям регіональних програм підтримки льонарів. Сприяє розвитку вітчизняної галузі льонарства світова кон'юнктура, яка демонструє збільшення попиту на екологічно чисте насіння льону, як в Україні.

Льон є традиційною для України культурою, не вибагливою до вирощування і може бути достойною альтернативою соняшнику. Попит на експортному ринку демонструє привабливість і конкурентоспроможність цієї олійної культури. Ринок льону трансформується, змінюються напрямки споживання, окреслюються перспективи розвитку. Безвідходність готової продукції і невибагливість при вирощуванні надає льону перспективи на відродження в Україні.

Список використаних джерел

1. Головня, О. М. Організаційно-економічний механізм відродження льонарства в підприємствах АПК [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. екон. наук : спец. 08. 00. 04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / О. М. Головня. – К., 2010. – 20 с.
2. Чехова, І. В. Функціонування ринку льону олійного в Україні [Текст] / І. В. Чехова, С. А. Чехов // Вісник аграрної науки. – 2016. – №3. – С. 63-68.
3. Сафонов, Ю. М. Економічна ефективність вирощування і переробки льону олійного [Текст] / Ю. М. Сафонов // Агросвіт. – 2011. – №3. – С. 24-26.



Чорна Марія

студентка

Науковий керівник: к.е.н., с.н.с., завідувач кафедри Сидорук Б.О.

Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій
м. Тернопіль

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ

Необхідною умовою існування будь-якої держави сучасного світу є використання енергії. Енергетика має надзвичайно важливе значення для економіки та чинить великий вплив на інші її галузі, оскільки від неї залежить нормальне їх функціонування.

Енергоефективність означає раціональне використання енергетичних ресурсів, досягнення економічно доцільної ефективності використання існуючих паливно-енергетичних ресурсів при дійсному рівні розвитку техніки та технології та дотриманні вимог до навколишнього середовища [2].

Економне споживання окремих енергоносіїв (газу, електроенергії, нафтопродуктів, тепла) – одне із основних завдань щодо підвищення енергоефективності економіки країни, що може бути, здебільшого, досягнуто за рахунок технологічних важелів..

Україна, яка споживає у загальному балансі більше 60–70 % імпортних енергоресурсів, є однією з енергозалежних країн Європи. І цьому сприяє не тільки їх відсутність, а й неефективне використання, що загрожує національним інтересам та національній безпеці країни. Тому вирішення питань енергозбереження та енергоефективності є одним з першочергових заходів в умовах енергетичної кризи в країні.

В Україні, як і в більшості європейських країн, понад 30% кінцевої енергії споживається населенням. Це найбільший сектор національної економіки з точки зору енергоспоживання, за яким ідуть промисловість і транспорт. Якщо в індустріальному секторі споживання енергії з часом зменшується (підприємства хоч і поступово, але впроваджують енергоефективні технології), то в житловому нічого не змінюється.

Основним документом, що регламентує спрямованість економіки України на підвищення енергоефективності є Енергетична Стратегія України на період до 2030 року [1]. Згідно положень вказаного документу, основним показником, що визначає енергоефективність економіки країни є обсяг умовного палива на 1000 доларів ВВП. Для порівняння, вказаний показник в Україні складає 0,55, тоді як для Німеччини та Польщі – 0,15 та 0,19, відповідно. На думку фахівців, до основних чинників, які перешкоджають подальшому зниженню енергоємності ВВП України, варто віднести:

- високий ступінь фізичного зносу основних фондів і технологічне відставання в найбільш енергоємних галузях і житлово-комунальному секторі;
- невідповідність між тарифами і цінами на енергетичні ресурси та витратами на їх виробництво;
- низька ефективність функціонування природних монополій;
- високі втрати енергоресурсів при їх транспортуванні до кінцевих споживачів;
- слабка стимулювання споживачів до економного використання енергоресурсів;
- відсутності приладів обліку в більшості кінцевих споживачів;
- низький рівень запровадження енергоефективних заходів, технологій та устаткування як у житловому секторі, так і промисловості [1].

У зв'язку зі вступом України до Енергетичного Співтовариства у 2011 році, Кабінетом Міністрів України був розроблений Проект Національного плану дій з енергоефективності до 2020 року, який для житлово-комунального сектору України передбачає:

- розвиток та реконструкцію систем теплозабезпечення, на загальну суму 9811,5 млн. грн.;
- реконструкцію та капітальний ремонт житлових будинків із застосуванням енергозберігаючих технологій і обладнання, на загальну суму 9070,6 млн. грн.;
- впровадження енерго- та ресурсозберігаючих джерел зовнішнього світла та систем освітлення, на загальну суму 44,6 млн. грн. [3].

Ще одна проблема, з котрою стикаються організації, котрі намагаються реалізувати проекти з підвищення енергоефективності у житловому секторі – повне або часткове нерозуміння окремих громадян та суспільства в цілому проблеми ощадливого використання енергетичних ресурсів та підвищення енергоефективності житла. Тому, вважаємо за допустиме, використати поняття «енергоефективна культура населення» як економічний термін, що характеризує, з одного боку, економічну спроможність населення підтримувати та реалізовувати енергоефективні проекти, а з іншого – бажання втілювати в життя подібні проекти. Адже, наявність технічних та фінансових можливостей без відповідного бажання мало чого варти.

Отже, для реалізації поставленого завдання на державному рівні необхідно розробити низку галузевих програм та проектів, які будуть спрямовані на підвищення енергоефективності та включатимуть в себе комплекс заходів із досягнення поставлених цілей. Також необхідно піднімати ще й енергоефективну культуру населення, котра наразі є доволі низькою.

Список використаних джерел

1. Енергетична стратегія України на період до 2030 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/accept/FN002747.html
2. Що таке енергоефективність? Офіційний сайт Київенерго [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kyivenergo.ua/shco_take_energoefektivnist. - Назва з екрану.
3. Національний план дій з енергоефективності до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://saee.gov.ua/uk/documents/22>.



Чорний Сергій
слухач магістратури
Волошин Роман

к.е.н., доцент
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль

ОЦІНКА ІНТЕГРАЛЬНИХ ФОРМ ВЗАЄМОДІЇ В СФЕРІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Агропромислова інтеграція більшістю науковців розглядається як об'єктивна умова розвитку галузі, яка дозволяє нівелювати економічну слабкість сільського господарства, покращувати ресурсне забезпечення переробних підприємств, позитивно впливати на розвиток суб'єктів ринкової інфраструктури аграрної економіки [1].

Розвиток інтеграції та співпраці в сільському господарстві обумовлюється необхідністю забезпечення об'єктивної єдності технічних, технологічних, організаційних, правових та економічних сфер діяльності підприємств по вирощуванню, зберіганні, транспортуванні і переробці сільськогосподарської продукції. В умовах ринку і гострої конкуренції, саме інтеграційні стратегії визнаються найперспективнішими в плані кращої адаптації та виживання.

На різних етапах розвитку та ринкових трансформацій, процеси інтеграції та співробітництва відбувалися по-різному. У умовах директивної економіки, відносини були побудовані відповідно до внеску кожного учасника в кінцевий результат. З розвитком ринкових відносин розроблена система економічних відносин між сторонами співробітництва та інтеграційних процесів була зруйнована. В даний час найбільш поширеною формою інтеграції є об'єднання холдингового типу.

Переваги таких інтегрованих структур передбачають: повномасштабну інтеграцію ресурсів та постійне зростання матеріально-технічного та людського потенціалу; мінімізацію витрат від конкуренції на ринку, можливість організувати виробництво замкнутого технологічного циклу; здатність до розподілу капіталу між організаціями, що входять до холдингу; можливість поширення диверсифікації компанії; можливість розподіляти ризики.

З точки зору організації управління в даному випадку існують певні ризики, зокрема: ускладнення інформаційних зв'язків, утруднення координації діяльності, ризики втрати самостійності, посилення централізації влади, в окремих випадках – некомпетентність в особливостях системи агропродовольчого виробництва тощо.

Ці недоліки зазвичай відсутні в кластерних структурах, спрямованих на глибокі інтеграційні процеси і співпрацю. У цьому випадку, кожна компанія є частиною цілого. Разом вони утворюють технологічний ланцюжок виробництва кінцевої продукції. Головною особливістю кластера є постійна адаптація до мінливого середовища. Кластер як організація – є готовим до прийняття змін. В основі кластера: структура, процеси, методи. Сила співпраці в межах кластера – в його внутрішній конкурентоспроможності, заснованій на досвіді свого персоналу. Однією із ключових конкурентних переваг кластера є здатність адаптуватися до потреб клієнтів та надавати їм інноваційні послуги, організаційні, технологічні та структурні.

Як бачимо, переваги холдингових структур є суттєвими. Проте, ефект від розвитку процесу інтеграції та співробітництва в першу чергу залежить від внутрішньої системи (організаційна форма, умови функціонування, статутні особливості тощо) і факторів навколишнього середовища (умови навколишнього середовища, інфраструктури, ринку,

державна підтримка).

На відміну від холдингів, кластери є ширшими утвореннями із більш м'якою структурою. Вони, як правило, включають в себе як виробничу, так і соціальну інфраструктуру.

Найбільш важливими коопераційними завданнями, які вирішуються агропромисловими кластерами є: вільний доступ до новітніх прогресивних технологій; уникнення ризиків за рахунок спільної діяльності членів кластера; спільний вихід на зовнішні ринки; організація науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок (НДДКР); спільне використання знань, технологій, виробничих процесів і інфраструктурних сіток; організація навчання за рахунок концентрації спілкування спеціалістів; зниження трансакційних витрат у різних галузях за рахунок підвищення довіри між членами кластерної системи [2, с. 200].

Варто відзначити, що на основі інноваційних технологій в найбільшій мірі розвиваються великі сільськогосподарські формування холдингового типу та промислового співробітництва. В таких умовах, потрібно надати пріоритетне значення тим організаційно-правовим формам, які беруть безпосередню участь у сільськогосподарській діяльності. Тому одним з важливих пріоритетів аграрної політики має стати підтримка діяльності кооперативних та інтегрованих форм у виробництві сільськогосподарської продукції. Економічний ефект від використання різних форм співробітництва та інтеграції покращує ефективність інвестицій у підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств.

Отже, агропромислова інтеграція є економічно виправданою і перспективною формою об'єднання підприємств різних галузей, якщо ці підприємства органічно пов'язані в техніко-економічному відношенні на основі оптимальної концентрації виробництва, поєднання послідовних стадій обробки сільськогосподарської сировини, створення ефективної маркетингово-логістичної структури, що мінімізує трансакційні витрати з виробництва, переробки і збуту готової продукції. Важливим завданням, на даному етапі є формування економічних механізмів взаємодії аграрних виробників між собою, а також із іншими суб'єктами ринку на засадах взаємної вигоди та перспектив росту.

Список використаних джерел

1. Волошин, Р. В. Теоретичні засади кластеризації аграрного сектору економіки [Електронний ресурс] / Р. В. Волошин // Електронний збірник наукових праць "Економіка. Управління. Інновації". – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/e-journals/eui/2014_2/pdf/13vrvcae.pdf
2. Одінцов, О. М. Методологічні складові формування кластерних систем підприємств агропромислового комплексу / О. М. Одінцов // Вісник Хмельницького національного університету. 2012. – № 4, Т. 1. – С. 198-202.



Шафранский Иван

аспирант

Научный руководитель: д.э.н., профессор Сайганов А.С.

Белорусская государственная сельскохозяйственная академия

г. Горки, Беларусь

КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ МЯСНОЙ ПРОДУКЦИИ

В современном мире конкурентоспособность продукции является одним из важнейших понятий, определяющих успешность организаций, регионов, областей и стран. Для оценки конкурентоспособности продукции используют критерии конкурентоспособности.

Для оценки конкурентоспособности мясной продукции путем сравнения характеристик И.М. Лифиц, И.П. Чепурной и другие предлагают использовать единичные показатели конкурентоспособности продукции [1, с. 66; 2, с. 79]:

$$q_i = \frac{P_i}{P_{ik}} \text{ или } q_i^1 = \frac{P_{ik}}{P_i} \quad (1)$$

где q_i – единичный показатель конкурентоспособности по i -му технологическому параметру при положительном показателе удовлетворения потребностей; q_i^1 – единичный показатель конкурентоспособности по i -му технологическому параметру при отрицательном показателе удовлетворения потребностей; P_i – значение i -го показателя качества оцениваемой продукции; P_{ik} – значение показателя качества аналога, товара конкурента.

Выбор базы сравнения на данном этапе зависит от целей и задач конкретного предприятия. В случаях, когда значение i -го показателя оцениваемой мясной продукции не имеет количественной оценки (например: цвет, запах, логотип и т.д.) используют экспертные методы оценки, переводя качество в баллы.

Для расчета комплексного показателя конкурентоспособности по технологическим параметрам принято использовать следующую формулу:

$$K = \sum_{i=1}^N W_i K_i \quad (2)$$

где K – комплексный показатель конкурентоспособности по технологическим параметрам; K_i – единичные показатели конкурентоспособности по i -му технологическому параметру; N – общее число технологических параметров; W_i – показатель весомости i -го технологического параметра [3, с. 112; 4, с. 206].

Для оценки конкурентоспособности производимой мясной продукции по качеству принято использовать коэффициент сортности [3, с.77]:

$$K_{сорт} = \frac{\sum_{i=1}^m Q_i P_i}{P_B \sum_{i=1}^m Q_i} \quad (3)$$

где: $K_{сорт}$ – коэффициент сортности; Q_i – количество товаров i -го сорта; P_i – цена единицы товара i -го сорта; P_B – цена единицы товара высшего сорта; m – количество сортов данного вида продукции.

Для оценки конкурентоспособности мясной продукции с экономической точки зрения целесообразно использовать комплексный показатель конкурентоспособности продукции по экономическим параметрам [2, с. 82; 3, с. 119]:

$$I_{эн} = \frac{З}{З_0} \quad (4)$$

где: $I_{эн}$ – комплексный показатель конкурентоспособности продукции по экономическим параметрам; $З$ – полные затраты по рассматриваемому продукту; $З_0$ – полные затраты по базе сравнения.

Для оценки конкурентоспособности мясной продукции с точки зрения освоенного рыночного потенциала можно использовать показатель относительной доли продаж:

$$B_{0i} = \frac{M_0}{(M_0 + M_i)} \quad (5)$$

где: B_{0i} – относительная доля продаж; M_0 – объем продаж данного товара за определенный промежуток времени; M_i – объем продаж товара-конкурента за определенный промежуток времени [5, с 154-157].

С. Ф. Покропивный высказывает мнение, что в качестве эффекта в соответствии с назначением продукции с точки зрения потребителя может выступать калорийность [6]:

$$K_{1прод.} = \frac{\mathcal{E}_ц}{P_{реализ.}} \quad (6)$$

где: $K_{1прод.}$ – коэффициент конкурентоспособности продукции относительно ее энергетической ценности; $P_{реализ.}$ – цена реализации продукции предприятием; $\mathcal{E}_ц$ – энергетическая ценность.

В качестве эффекта от удовлетворения потребностей Белявская С. Л. предлагает использовать спрос, т.к. полнота удовлетворения потребностей обычно прямо пропорциональна потребительскому спросу [7, с. 12-13]:

$$K_{2прод.} = \frac{\frac{V_{реализ.}}{P_{реализ.}}}{\frac{V_{рынка}}{P_{рынка}}} \quad (7)$$

где: $K_{2прод.}$ – коэффициент конкурентоспособности продукции относительно сложившейся ситуации на рынке; $V_{реализ.}$ – объем реализации продукции предприятием на рынке в натуральном выражении; $V_{рынка}$ – объем реализации продукции на рынке в натуральном выражении; $P_{реализ.}$ – цена реализации продукции предприятием; $P_{рынка}$ – среднесложившаяся цена реализации продукции на рынке.

Для проведения комплексной оценки, на наш взгляд, необходимо использовать средневзвешенный геометрический показатель единичных показателей конкурентоспособности:

$$\bar{K}_{inn.} = \prod_{i=1}^N K_{inn.}^{W_i} \quad (8)$$

где $\bar{K}_{inn.}$ – комплексный показатель конкурентоспособности мясной продукции; $K_{инп.}$ – единичные показатели конкурентоспособности мясной продукции; W_i – весомость единичных показателей конкурентоспособности;

Таким образом, для оценки конкурентоспособности мясной продукции предлагается использовать комплексный показатель конкурентоспособности на основании расчета единичных показателей конкурентоспособности мясной продукции.

Список использованных источников

1. Лифиц, И. М. Конкурентоспособность товаров и услуг : учебник [Текст] / И. М. Лифиц. – 3-е изд.,

перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2016. – 437 с.

2. Чепурной, И. П. Конкурентоспособность продовольственных товаров: учебное пособие [Текст] / И. П. Чепурной.. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ИТК Дашков и К, 2005. – 120 с.

3. Еремеева, Н. В. Конкурентоспособность товаров и услуг [Текст] / Н. В. Еремеева. – М.: КолосС, 2006. – 192 с.

4. Философова, Т. Г. Конкуренция. Инновации. Конкурентоспособность : учебное пособие [Текст] / Т. Г. Философова, В. А. Быков. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 295 с.

5. Осташков, А. В. Маркетинг: учеб. пособие [Электронный ресурс] / А. В. Осташков. – Пенза, 2005. – 294 с. – Режим доступа: <http://window.edu.ru /resource/975/36975/files/stup201.pdf>. – Дата доступа: 19.07.2016.

6. Покропивный, С. Ф. Экономика предприятия : учебник [Электронный ресурс] / С. Ф. Покропивный. – К.: КНЕУ. – 2003. – 608 с. – Режим доступа: <http://economy-ru.com/ekonomika-predpriyatij-ri/kachestvo-konkurentosposobnost-produktsii-34179.html>. – Дата доступа: 16.07.2016.

7. Белявская, С. Л. Обеспечение конкурентоспособности продукции предприятий по переработке плодов и овощей : автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 [Текст] / С. Л. Белявская; Институт системных исследований АПК НАН Беларуси. – Минск, 2015. – 25 с.



Шевчук Наталя

студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Палка І.М.

Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій
м. Тернопіль

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЦІНОУТВОРЕННЯ

Складовими системи регулювання економічних відносин є підсистеми фінансово-валютного, бюджетного, кредитного, податкового та цінового регулювання, мета функціонування яких полягає у підтриманні балансу попиту та пропозиції, споживання та накопичення товарної та грошової маси.

Питанням ціноутворення та цінової політики займалися такі вчені, як В.С. Пінішко, Л.О. Шкварчук, А.Ф. Павленко.

Так, Л.О. Шкварчук розглядає державне регулювання цін як діяльність держави, спрямовану на встановлення і збереження такого рівня цін, який би забезпечив рентабельну діяльність суб'єктів господарювання та паритет різних цін галузей народного господарства [2].

Правила з ціноутворення, використовувані більшістю країн з економікою змішаного типу, оформляються у вигляді законодавчих актів, що регламентують порядок і методологію формування цін.

Державне регулювання цін у країнах з ринковою економікою пов'язане з втручанням держави (за допомогою законодавчих, адміністративних і бюджетно-фінансових заходів) в процес ринкового ціноутворення з метою сприяння стабільному розвитку економічної системи в цілому. Регулювання цін носить антикризовий та антиінфляційний характер.

На способи і методи державного регулювання цін впливають: національні, кліматичні, сировинні, політичні фактори, місце країни у світовому поділі праці тощо [1].

Розглянемо заходи і методи, за допомогою яких здійснюється державне регулювання цін у промислово розвинених країнах.

На теперішній час американська адміністрація, обмежуючи державне фінансування і пряме регулювання цін по окремих товарних групах, наголошує на активному використанні ринкових важелів і методів непрямого регулювання, що сприяють загальному оздоровленню економіки країни.

Серед основних напрямів непрямого регулювання цін можна виділити такі:

- регулювання дисконтної ставки федеральних резервних банків;
- скорочення дефіциту державного бюджету;
- федеральні закупівлі товарів і послуг;
- податкова політика.

Регулювання і контроль над цінами в Іспанії держава здійснює щодо товарів першої необхідності, а також товарів і послуг, виробництво яких монополізовано. Гнучке застосування системи споживчих податків дає змогу уряду впливати на рівень цін тих чи інших товарів.

Державне регулювання ціноутворення в Греції здійснюється як шляхом безпосереднього визначення цін і контролю за їх дотриманням, так і проведення політики цін і доходів на певних етапах розвитку країни. Ціни на споживчі товари і послуги (приблизно 20% найменувань) регулюються державними органами.

В Японії заборонено встановлювати “несправедливі” як монополю високі, так і монополю низькі ціни, що переслідують ціль “вибити” конкурента з ринку. Вжито обмежувальних заходів щодо одночасного підвищення цін.

Таким чином, в розвинених країнах з ринковою економікою здійснюється державне регулювання цін. Повної свободи в області ціноутворення немає ні в одній з цих країн. При цьому регулювання цін направлене не на обмеження сфери дії ринкового механізму, а на підвищення його ефективності. За кордоном проводиться економічно обгрунтоване регулювання рівня цін, практикується фіксація цін, здійснюється контроль за ціноутворенням на внутрішньому ринку, існує державна монополія на виробництво і реалізацію окремих видів товарів, продукції, послуг, активно йде боротьба з проявом монополізму.

Ці дії стосуються не лише галузей державного сектора, але і приватних підприємців, якщо держава вважає за доцільне проводити обмежувальну цінову політику з точки зору інтересів економіки країни в цілому. Причому політика держави в області цін не є чимось постійним, а є гнучкою системою регулювання, що пристосовується до змінних умов виробництва і реалізації.

Список використаних джерел

1. Павленко, А. Ф. Маркетингова політика ціноутворення: Монографія [Текст] / А. Ф. Павленко, В. Л. Корінев. – К. : КНЕУ, 2004. – 332 с.
2. Шкварчук, Л. О. Ціноутворення: Підручник [Текст] / Л. О. Шкварчук. – К. : Кондор, 2006. – 460 с.



Шерстюк Олександр

к.е.н., доцент

Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АУДИТОРІВ

Аналіз аспектів професійної відповідальності аудиторів постійно проводиться вітчизняними та зарубіжними науковцями і практичними аудиторами.

Так, В.П. Бондар за результатами проведених досліджень відзначає, що «кожен автор має власний підхід до розкриття видів відповідальності. Разом з тим, більшість виділяє основні сфери відповідальності, які включають відповідальність перед професійними організаціями, юридичну відповідальність перед державою та юридичну відповідальність перед третіми особами» [1, с. 335].

В.В. Головач у своїх публікаціях [2, 3] аналізує відповідальність аудитора, виходячи з її нормативно-правового регулювання. Зокрема, автор відзначає можливість притягнення аудитора до відповідальності, виходячи з виду послуг, які він надає, результатів його роботи, покладених на нього додаткових обов'язків (зокрема – виконання завдань фінансового моніторингу), а також внаслідок дій, що можуть бути кваліфіковані як адміністративне правопорушення або кримінальний злочин.

Аналізу вимог нормативно-правових документів стосовно відповідальності аудитора присвячена і публікація О. Козки [4]. Серед іншого, у статті характеризуються передбачені чинним законодавством види відповідальності, що застосовуються до аудитора у випадку неналежного виконання ним своїх обов'язків.

Формалізація професійної відповідальності аудиторів здійснюється нормативно-правовими документами, що формуються в межах нормативно-правового та професійного регулювання, які представляють собою відповідні елементи середовища аудиту фінансової інформації.

Аналіз відповідних документів, а також наукових публікацій дає підстави ідентифікувати лінгвістичний аспект формалізації професійної відповідальності аудитора, що реалізується наступною термінологією: «аудитор несе відповідальність...», «аудитор відповідає за...», «аудитор зобов'язаний...», «аудитор повинен...», «аудитор має...», «аудитору необхідно...», «існує необхідність...», а також – їх альтернативні варіанти «аудитор не несе відповідальності...», «аудитор не відповідає за...», «аудитор не зобов'язаний...», «аудитор не повинен...», «аудитор не має...» тощо. Зазначені словосполучення потребують фахової інтерпретації з точки зору можливості їх застосування для формалізації професійної відповідальності аудиторів.

Зокрема, наведені словосполучення можуть характеризувати пряму (безпосередню) відповідальність аудитора та непряму (або функціональну) відповідальність.

Пряма відповідальність передбачає визначення обставин її виникнення через їх безпосередню ідентифікацію (в більшості випадків це стосується якості виконання завдань аудиту). Натомість, непряма (або функціональна) відповідальність аудитора визначається через зміст дій, виконання або невиконання яких призведе до ідентифікації обставин неналежного виконання завдань аудиту фінансової інформації.

Водночас, у відповідних нормативних документах зазначені словосполучення можуть

застосовуються як в безумовній формі (у випадку, коли відсутні додаткові обставини настання відповідальності) або в умовній формі (якщо аудитором мають бути реалізовані чи не реалізовані окремі заходи лише у випадках, коли існують додаткові умови).

Дослідження також дали можливість зробити висновок про те, що словосполучення, які визначають пряму відповідальність аудитора, характеризують, переважно, загальну констатацію невідворотності певних заходів в разі незабезпечення належної якості виконання завдань аудиту. Натомість, словосполучення, за допомогою яких формалізується непряма відповідальність, характеризують наслідки неналежного виконання чи невиконання окремих етапів завдань.

Таким чином, застосування лінгвістичного підходу до формалізації відповідальності аудитора дає можливість ідентифікації її елементів, властивих для кожного з етапів виконання завдань аудиту фінансової інформації.

Список використаних джерел

1. Бондар, В. П. Концепція розвитку аудиту в Україні: теорія, методологія, організація : монографія [Текст] / В. П. Бондар. – Житомир : ЖДТУ, 2008. – 456 с.
2. Головач, В. В. Відповідальність аудиторів [Текст] / В. В. Головач // Економіка, фінанси, право. – 2012. – №5. – С. 27-39.
3. Головач, В. В. Відповідальність аудиторів [Текст] / В. В. Головач // Аудитор України. – Київ, 2012. – № 5 (199). – С.14-22.
4. Козка, А. Ответственность аудитора: на что может рассчитывать клиент в случае некачественной проверки [Текст] / А. Козка // Справочник экономиста. – Київ, 2013. – № 4 (112). – С. 88-93.



Штогрин Марія

студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Гащин О.Р.

Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій
м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Невід'ємними складовими успішного функціонування підприємства на ринку є розвиток маркетингової діяльності та ефективне застосування сучасних інформаційних технологій. Поєднання цих факторів стало основою для появи нового напрямку сучасної маркетингової концепції – Інтернет-маркетингу.

Поступово Інтернет стає важливою частиною повсякденного та ділового життя. Найбільш вагоме значення Інтернет займає як засіб комунікації. Більша половина Інтернет-користувачів використовують мережу для спілкування через соціальні мережі, решта - для отримання пошти та відправлення листів. Разом з тим, понад третину Інтернет-користувачів використовують глобальну мережу для пошуку та аналізу товарів і послуг. Однак їх покупку через Інтернет здійснює лише 10 %.

Інтерес до застосування Інтернет-маркетингу виникає внаслідок швидкого розвитку глобальної мережі Інтернет, що впливає на значну частину бізнес-процесів. Науковці та практичні маркетологи дають високу оцінку можливостям застосування Інтернету як

комунікаційного засобу і нового бізнес-середовища. Відбувається поступова модернізація маркетингової діяльності, основу якої складають Інтернет-технології.

Питанням маркетингу та маркетингової діяльності в мережі Інтернет займалися такі вчені, як І. Успенський [7], І.Л. Литовченко [5], В.Л Плескач [6], І. Кінаш [4].

І. Кінаш [4, с. 25], вважає, що Інтернет-маркетинг – це новий вид маркетингу, який передбачає застосування традиційних та інноваційних інструментів та технологій у мережі Інтернет для визначення і задоволення потреб і запитів споживачів (покупців) шляхом обміну з метою отримання товаровиробником прибутку чи інших вигод.

Однією з важливих задач для керівництва підприємств є коректне застосування Інтернет-технологій. Тому, актуальним залишається питання адаптації нових знань та пошук нового інструментарію для гармонізації маркетингової діяльності. Це обґрунтовує необхідність відведення окремого місця Інтернет-маркетингу у маркетинговій діяльності, проведення досліджень та розроблення рекомендацій щодо його практичного застосування.

Слід зазначити, що більшість підприємств неповною мірою використовують можливості Інтернет-маркетингу. В основному, це є наслідком декількох чинників:

- побоювання підприємств щодо застосування складових Інтернет- маркетингу через недостатню кількість досліджень впливу Інтернет-технологій на маркетингову діяльність;

- недостатня кількість кваліфікованих працівників у процесі реалізації Інтернет-маркетингу;

Руйнування цього бар'єру, на шляху впровадження Інтернет-маркетингу, криється у здійсненні наступних заходів:

- проведенні ґрунтовних досліджень щодо впливу Інтернет- маркетингу на економічну діяльність підприємства;

- розробленні рекомендацій щодо застосування Інтернет-маркетингу на підприємстві в залежності від специфіки його функціонування;

- посиленні ролі держави у стимулюванні розвитку електронного бізнесу та електронної комерції.

В загальному можна відмітити, що розвиток глобальної мережі Інтернет став поштовхом до створення нового Інтернет-маркетингу. Його застосування дає підприємствам ряд переваг, які допомагають підвищити їх конкурентоспроможність та покращити економічні показники діяльності.

Отже, слід зазначити, що Інтернет-маркетинг не можна обмежувати виконанням окремих функцій. Він представляє собою комплекс заходів, виконання яких дозволяє реалізувати основні маркетингові функції. Платформу для Інтернет-маркетингу створюють Інтернет-технології, які є основою для близьких за змістом понять: електронного маркетингу, цифрового маркетингу, віртуального маркетингу. Таким чином, Інтернет-маркетинг представляє собою поєднання функцій традиційного маркетингу та Інтернет-технологій. Це дає підстави для власного формулювання сутності поняття. Так, під Інтернет-маркетингом слід розуміти організацію діяльності, що здійснюється засобами глобальної мережі Інтернет, з метою досягнення маркетингових цілей підприємства та задоволення потреб споживачів.

Список використаних джерел

1. Бочко, О. Електронний маркетинг сучасності [Електронний ресурс] / Бочко О. – Режим доступу : <http://irbis-nbuv.gov.ua>

2. Вирин, Ф. Інтернет-маркетинг. Повний збірник практичних інструментів [Текст] / Федір Вірін. – М. : Ескмо, 2009. – 224 с.

3. Ілляшенко, С. М. Сучасні тенденції застосування Інтернет-технологій у маркетингу / С. М. Ілляшенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. –2011. – № 4. – Т. II. – С. 64-74.

4. Кінаш, І. А. Інтернет-маркетинг – стратегія розвитку сучасних машинобудівних підприємств [Текст] / І. А. Кінаш // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 3 (20). – С. 331-335.
5. Литовченко, І. Л. Інтернет-маркетинг: Навчальний посібник [Текст] / І. Л. Литовченко, В. П. Пилипчук. – К. : Центр наукової літератури, 2008 – 184 с.
6. Плєскач, В. Л. Технології електронного бізнесу : Монографія [Текст] / В. Л. Плєскач. – К. : КНЕУ, 2004. – 223 с.
7. Успенський І.В. Інтернет-маркетинг: Підручник [Електронний ресурс] / І.В. Успенський. – СПб. : Изд-во СПбГUEiФ, 2003. – Режим доступу: www.aup.ru/books/m80/



Шутова Дар'я
студентка
Пашикян Ілона
студентка

Науковий керівник: д.н.держ.упр., професор Міщенко Д.А.
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТІВ

Бюджет держави виступає дієвим інструментом регулювання економічних процесів і засобом реалізації державної політики; в ньому концентрується вага частка валового внутрішнього продукту, що централізовано розподіляється на розвиток національної економіки. При цьому ключові функції бюджету виконуються за рахунок ефективного управління його складовими, в першу чергу, видатковою частиною. На сучасному етапі розвитку державних фінансів України існує необхідність у підвищенні якісного рівня планування державних видатків як необхідної передумови забезпечення сталого соціально-економічного зростання.

Програмно-цільовий підхід у бюджетному процесі передбачає формування і виконання бюджету у розрізі бюджетних програм головних розпорядників бюджетних коштів, що включає визначення загальної мети кожної бюджетної програми на довгостроковий та середньостроковий періоди; цілей і завдань програми на короткостроковий період; видів та напрямів діяльності, які забезпечують реалізацію програми. Метою запровадження програмно-цільового методу є встановлення безпосереднього зв'язку між виділенням державних коштів та результатами їх використання на основі визначених цілей та результативних показників [1].

Використання програмно-цільового методу (ПЦМ) як на державному, так і на місцевому рівні, особливо під час фінансової кризи, в умовах значної обмеженості фінансових ресурсів державного та місцевих бюджетів зокрема, дозволяє підвищити кредитний рейтинг адміністративно-територіальної одиниці та забезпечити надходження додаткових інвестиційних і кредитних ресурсів.

Загальні риси ПЦМ: – обов'язковою умовою застосування бюджетування, орієнтованого на результат є середньострокова перспектива для планування бюджетної політики й показників бюджету; при інших методах планування бюджету здійснюється, як правило, тільки на один рік; – основою для розрахунку бюджетних показників служить макроекономічна оцінка розвитку економіки в середньостроковій перспективі, а не тільки фактичні дані по програмах за кілька

останніх років; – обґрунтування витрат розпорядником бюджетних коштів базується не на оцінці касового виконання бюджету за минулі роки, як це практикується при нормативному й балансовому методах, а на аналізі результативності програми, у тому числі ефективності витрат; – персональна відповідальність за досягнуті результати в ході реалізації програми; – витрати формуються в розрізі програм із установленням індикаторів їхнього виконання, а не в розрізі узагальнених функцій.

Основні переваги використання принципів ПЦМ лежать у площині оптимізації управління й варіюються від поліпшення управління державними фінансовими ресурсами й підвищення ефективності бюджетних витрат до оптимізації управління державними органами, перебудови механізмів мотивації праці на державній службі, повсюдної орієнтації на досягнення запланованих цілей і показників [2].

Якщо розглядати програмно-цільове бюджетування як процес складання бюджету, що пов'язує виділення коштів із вимірюванням досягнутих результатів, то постає питання про необхідність і доцільність використання результативної інформації під час прийняття рішень про розподіл ресурсів, а також про порядок реалізації такого рішення. На основі цього існують основні типи моделей програмно-цільового бюджетування: представницька, результативно-інформаційна і пряма результативна.

Перша модель передбачає подання результативної інформації в бюджетних або інших документах уряду, які можуть мати інформативний характер щодо цілей або результатів, або їх сукупності, і включатися як вихідна інформація для звітування та перемовин із законодавцями і громадянами стосовно питань державної політики. Результативна інформація в такому разі не відіграє суттєвої ролі у прийнятті рішень у бюджетному процесі.

У результативно-інформаційній моделі ресурси опосередковано пов'язані з пропозиціями щодо бюджету в майбутньому або в минулому періодах. Результативна інформація є важливою при прийнятті рішень, проте не визначає конкретного обсягу виділення ресурсів і не зумовлює прийняття бюджетних рішень, а використовується поряд з іншою інформацією в процесі їх ухвалення.

Пряма результативна модель програмно-цільового бюджетування передбачає виділення ресурсів на підставі досягнутих результатів. Ця форма виконання бюджету застосовується тільки в конкретних секторах обмеженою кількістю країн – членів ОЕСР.

Результативність програми вимірюється системою індикаторів витрат, випуску продукції (послуг), а також результату. За цими показниками оцінюються ефективність та якість виконання бюджетної програми. Загалом її показники можуть бути кількісними та якісними. У багатьох випадках виникатиме проблема вибору системи індикаторів бюджетної програми, особливо в контексті забезпечення управління бюджетною програмою, поточного моніторингу й оцінювання її виконання [3].

Отже, в Україні досі залишається відкритим питання створення на центральному рівні досконалих механізмів управління бюджетними коштами в межах затверджених бюджетних програм.

Планування, орієнтоване на результат, спроможне стати дієвим засобом для підвищення ефективності публічних фінансів, модернізації та подальшого розвитку галузей соціально-культурної сфери, дієвості місцевих програм соціально-економічного розвитку територій. Планування видатків має бути чітко пов'язане із забезпеченням ефективності вирішення конкретних проблем

Важливою основою планування видатків є подальше впровадження програмно-цільового методу, яке започатковано ще в 2002 р., проте, на сьогодні в повній мірі не реалізовано [4].

Список використаних джерел

1. Самошкіна, О. А. Удосконалення використання програмно-цільового методу в процесі управління державними видатками [Текст] / О. А. Самошкіна // Наукові праці НДФІ. – 2005. – Вип. 4. – С. 70-76.
2. Коваль, В. В. Організаційно-методичні засади програмно-цільового методу управління бюджетним процесом на сучасному етапі розбудови України [Текст] / В. В. Коваль // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3 (53). – С. 326-328.
3. Яценко, Ю. О. Окремі аспекти впровадження програмно-цільового методу у бюджетний процес на рівні місцевих бюджетів [Текст] / Ю. О. Яценко // Фінанси України. – 2013. – № 7. – С. 44-54.
4. Богомолова, Н. І. Проблеми формування системи видатків державного бюджету [Текст] / Н. І. Богомолова. // Ефективна економіка. – 2012. – № 2.



Щербатюк Василь
д.э.н., конференціар
Європейський університет Молдови
г. Кишинев, Республіка Молдова

ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА СЧЕТНОГО ПЛАНА

Важнейшим нормативным документом, регламентирующим теорию и практику современного бухгалтерского учета в Республике Молдова, является Общий план счетов. Он разработан на основе Национальных стандартов и других нормативных актов по бухгалтерскому учету, а также классификации счетов по экономическому содержанию, утвержден и введен в действие с 1 января 2014 г. приказом министра финансов Республики Молдова № 119 от 6 августа 2013 г. [2].

Общий план счетов является единым и обязательным к применению для всех субъектов, которые ведут бухгалтерский учет методом двойной записи (кроме применяющих Международные стандарты финансовой отчетности и публичных учреждений). Субъекты, применяющие эти стандарты, разрабатывают Планы счетов в соответствии с их требованиями, а публичные учреждения используют отдельный План счетов бухгалтерского учета в бюджетной системе.

Общий план счетов бухгалтерского учета включает 148 синтетических счетов и 309 субсчетов, которые объединены вначале в 32 группы, а затем – в 9 классов, представленных в табл. 1. Наше сравнение этого плана с Типовыми планами счетов бухгалтерского учета многих других стран [1] показывает, что он является одним из наиболее сложных как по форме, так и по содержанию.

Общий план счетов бухгалтерского учета имеет важное значение для правильной организации учетно-плановой, аудиторской и аналитической работы. Он в целом удовлетворяет многочисленных пользователей, но, вместе с тем, имеет некоторые недоработки и нуждается в совершенствовании.

Так, в этом нормативном документе необоснованно используются термины «начисленная (-ым, -ые)» в наименованиях следующих групп, счетов и субсчетов:

- а) группа 22 «Коммерческая и начисленная дебиторская задолженность»;
- б) счет 231 «Дебиторская задолженность по доходам от использования третьими лицами активов субъекта», субсчет 2 «Дебиторская задолженность по начисленным процентам и

роялти» и субсчет 3 «Дебиторская задолженность по начисленным дивидендам»;
 в) группа 53 «Текущие начисленные обязательства»;
 г) счет 536 «Обязательства собственникам», субсчет 1 «Обязательства по начисленным дивидендам»;
 д) счет 544 «Прочие текущие обязательства», субсчет 2 «Прочие текущие начисленные обязательства»;
 е) счет 715 «Расходы по начисленным процентам», субсчета 1 «Расходы по начисленным процентам, относящиеся к сберегательным вкладам членов ссудо-сберегательных ассоциаций» и 2 «Расходы по начисленным процентам, относящиеся к полученным займам/кредитам».

Таблица 1

Виды счетов бухгалтерского учета по их классам

Классы счетов		Виды счетов
№	наименование	
1	Долгосрочные активы	Активные и пассивные
2	Оборотные активы	Активные и пассивные
3	Собственный капитал	Активные и пассивные
4	Долгосрочные обязательства	Пассивные
5	Текущие обязательства	Пассивные
6	Доходы	Пассивные
7	Расходы	Активные
8	Управленческие счета	Активные и пассивные
9	Забалансовые счета	Не активные и не пассивные

В теории и практике рыночного хозяйствования и корпоративного управления не существуют, а, следовательно, и не отражаются в бухгалтерском учете не начисленные дебиторская задолженность, проценты, роялти, дивиденды, обязательства, доходы, расходы, затраты и другие объекты. Более того, использование вышеуказанных терминов в Общем плане счетов вполне обоснованно вызывает вопросы о том, какими (начисленными или не начисленными) являются долгосрочные дебиторская задолженность и другие текущие обязательства, учитываемые соответственно на счете 161 «Долгосрочная дебиторская задолженность» и счетах классов 4 «Долгосрочные обязательства» и 5 «Текущие обязательства».

Общий план счетов бухгалтерского учета содержит пять счетов для обобщения информации об амортизации различных активов (113 «Амортизация нематериальных активов», 124 «Амортизация основных средств», 126 «Амортизация и обесценение минеральных ресурсов», 133 «Амортизация и обесценение долгосрочных биологических активов», 152 «Амортизация и обесценение инвестиционной недвижимости») и один счет для отражения износа малоценных и быстроизнашивающихся предметов (214 «Износ малоценных и быстроизнашивающихся предметов»). Мы считаем такое положение не нормальным. Дело в том, что отказ от учета износа в пользу учета амортизации является одним из принципиальных отличий современной концепции бухгалтерского учета основных средств от дореформенной и он должен быть обязательно распространен на малоценные и быстроизнашивающиеся предметы. Их износ – это потеря данными предметами первоначальных физических характеристик под влиянием естественных сил природы и старения. Иными словами, износ – процесс физический, влияющий на экономику предприятия только в том смысле, что после потери определенных первоначальных характеристик объект должен быть списан, а на его место следует приобрести новый объект. Напротив, амортизация малоценных и

быстро изнашивающихся предметов – процесс, вызванный отнюдь не физическими, а экономическими причинами: с одной стороны, это перенесение стоимости этих активов на себестоимость вырабатываемой продукции, выполняемых работ и оказываемых услуг, а с другой – целевое накопление денежных средств для возмещения изношенных объектов. Исходя из вышеизложенного, счету 214 целесообразно дать следующее наименование – «Амортизация малоценных и быстроизнашивающихся активов». Также по вышеуказанным причинам счет 391 «Износ основных средств» нового Плана счетов бухгалтерского учета в бюджетной системе, утвержденного и введенного в действие с 1 января 2016 г. приказом министра финансов Республики Молдова № 216 от 28 декабря 2015 г., следует переименовать в счет «Амортизация основных средств».

На основании Общего плана счетов бухгалтерского учета и положений учетных политик субъекты при необходимости, исходя из особенностей своей деятельности, разрабатывают Рабочие планы счетов. При этом учитывается, что счета классов 1-7 являются обязательными, а счета классов 8-9 и субсчета всех классов Общего плана счетов имеют рекомендательный характер и применяются по мере необходимости, исходя из особенностей деятельности субъектов, требований по раскрытию учетной информации в финансовых отчетах и целей экономического контроля и анализа. Вместе с тем субъекты могут вводить в свои Рабочие планы счетов дополнительные субсчета всех классов и счета классов 8-9 Общего плана счетов в соответствии с информационными потребностями, но без его дублирования и искажения.

Список использованных источников

1. Щербатюк, В. В. Бухгалтерские счета и их Планы в зарубежных странах : учебно-практическое пособие [Текст] / В. В. Щербатюк. – К.: USEM, 2016. – 232 с.
2. Щербатюк, В. В. Планы счетов бухгалтерского учета Республики Молдова : учебно-практическое пособие [Текст] / В. В. Щербатюк. – К.: USEM, 2016. – 284 с.



Януш Тетяна
студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Палка І.М.
Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій
м. Тернопіль

ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ПРИКЛАДІ ТОВ ОСП «КОРПОРАЦІЯ ВАТРА»

На сьогоднішній день розвиток України характеризується суттєвими структурними змінами в економічних відносинах. Особливу роль в цьому процесі відіграє торгівля, оскільки вона є однією з основних галузей народного господарства України. З переходом до ринкових відносин ускладнюються проблеми реалізації товарів та надання послуг, внаслідок зміни структури ринкового попиту, його кон'юктурних коливань і все більшого загострення конкуренції на ринку України. Тому і постає питання розробки та впровадження ефективної асортиментної політики на підприємствах.

Над даним питанням працювало багато українських та зарубіжних вчених, зокрема такі, як Федоряк Р. М., Андрійчук А. О., Канцідал Т. В., Комаровська О. В., які акцентують увагу на

проблемах, які виникають при формуванні асортиментної політики, таких, як: інновації, забезпечення конкурентноздатності товару, створення ефективної упаковки, життєвий цикл товару та інші.

Канцідал Т. В., Комаровська О. В. розглядають маркетингове мікро- та макросередовище, їх чинники та фактори. Основне завдання аналізу маркетингового середовища полягає в тому, щоб взаємоузгодити вплив середовища, потреби цільового ринку, мету та можливості підприємства [1].

Завдання підприємства на конкурентному ринку полягає у створенні стійких відмінних переваг, що допомагають завоювати споживачів, стимулювання покупця до здійснення наступних покупок саме даного підприємства. Вивчення цього питання також відкриває перед підприємством розуміння всіх кон'юктурних умов ринку і відповідно дає шанс вибору варіантів їх максимально ефективного подолання або використання [2].

У сучасних умовах конкуренції ринок визначає необхідний йому асортимент, тому завданням підприємства є задовольнити попит краще і ефективніше, ніж конкуренти. При неоптимальній структурі асортименту відбувається зниження як потенційного, так і реального рівня прибутку, втрата конкурентних позицій на перспективних споживчих і товарних ринках і, як наслідок цього, спостерігається зниження економічної стійкості підприємства. Тому формування оптимального асортименту, сприяючого оптимізації прибутку, збереженню бажаного прибутку на тривалий період часу, дуже актуально для підприємств, прагнучих бути конкурентоздатними.

Як відомо, сьогодні ТОВ «ОСП Корпорація Ватра», є одним з найбільших в Україні і СНД виробником світлотехнічної продукції промислового і культурно-побутового призначення. Досліджуване підприємство є відомим експортером світлотехнічної продукції як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках.

Нами були проведені маркетингові дослідження для отримання більш точної інформації щодо маркетингової політики підприємства. Інструментом дослідження була анкета. Вибіркова сукупність складала 100 чоловік. Дослідження проводилося в 1 кварталі 2016 року у різних районах міста Тернополя, серед респондентів різного соціального статусу та з різним рівнем доходу.

На основі отриманих даних, які було проаналізовано, зроблено висновок, про необхідність розширення асортиментної політики підприємства.

При цьому, необхідно удосконалюються наявні конструкції й освоювати нові. Підприємство не має зупинятися на досягнутій асортиментній політиці, а продовжувати її вдосконалювати та розширювати.

Практичне впровадження вищенаведених пропозицій дозволить покращити товарообіг і збільшити прибуток, а також додатково залучити постійних клієнтів щодо продукції ТОВ «ОСП Корпорація ВАТРА».

Список використаних джерел

1. Канцідал, Т. В. Вплив маркетингового середовища на асортиментну політику підприємства [Текст] / Т. В. Канцідал, О. В. Комаровська // Економіка та управління підприємствами. – 2013. – №2. – С. 52-57.
2. Федоряк, Р. М. Проблемні питання формування асортиментної політики торговельних підприємств [Текст] / Р. М. Федоряк, А. О. Андрійчук // Технологія та дизайн. Економіка. – 2014. – №4. – С. 23-26.



СОЦІАЛЬНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ SOCIAL UNIT OF RESEARCH

Байбардина Татьяна

к.э.н., доцент, заведующая кафедрой

Бурцева Оксана

старший преподаватель

Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации

г. Гомель, Республика Беларусь

Мачалова Виктория

аспирант

Белорусский государственный экономический университет

г. Минск, Республика Беларусь

ВЛИЯНИЕ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Актуализация инновационного развития экономики Республики Беларусь определяет ряд приоритетов в формировании потенциала высшей школы страны. Современное высшее образование сегодня рассматривается как особая движущая сила социально-экономического развития, как лидер на пути инновационного обновления. Формирование эффективной модели конкурентоспособной системы образования Республики Беларусь не может происходить в отрыве от процессов формирования единого Европейского пространства высшего образования. Вектор развития системы высшего образования Беларуси в данном аспекте задается Болонским процессом и Сорбонской декларацией, подписанной в мае 1998 года министрами Франции, Германии и Великобритании. Документы, подписанные позднее в Болонье, Праге, Берлине и Бергене лишь укрепили данный вектор, и позволили ориентировать систему высшего образования Республики Беларусь на интеграцию с европейской системой образования.

Именно Сорбонская декларация формирует основные критерии повышения качества образования. Эти критерии направлены на улучшение международной прозрачности учебных программ (курсов) и признание квалификаций путем постепенного согласования циклов подготовки и приближения к рамке квалификаций Европейского пространства высшего образования, содействие мобильности студентов, преподавателей и научных работников, а также на разработку общей системы ступеней и программ высшего и послевузовского образования [1, с. 56-57].

Важным событием для системы образования стало внедрение кредитно-модульной системы образования. EuropeanCreditTransferSystem (ECTS) - Европейская система перевода и накопления кредитов, или кредитных единиц, - одна из новаций, распространившихся в образовательной практике стран Европы в ходе реализации Болонского процесса.

Особенностью современного этапа интеграции высшего образования Беларуси с европейской образовательной системой является ориентация отечественных учреждений высшего образования (УВО) на активное развитие магистерских программ и подготовку студентов в практико-ориентированной магистратуре. Так, выпуск магистрантов УВО государственной и частной форм собственности в Республике Беларусь в 2014/2015 уч. г. составил 3761 человек [2].

В 2014/2015 уч. г. по сравнению с 2013/2014 уч. г. количество магистрантов дневной формы обучения увеличилось на 10,4 % или 195 человек. Что касается заочной формы обучения, то здесь увеличение составило 16,4 % и 619 человек соответственно [3, с.129].

Наблюдается тенденция как с точки зрения увеличения числа желающих продолжить обучение на второй ступени практико-ориентированной магистратуры, так и расширение количества магистерских программ.

В государственных учреждениях высшего образования Республики Беларусь в настоящее время обучается 14328 студентов и магистрантов, которые постоянно проживают на территориях иностранных государств, что составляет 3,9 % от общего количества обучающихся студентов в Республике Беларусь [3, с.132].

Кроме того, наблюдается тенденция увеличения контингента студентов и магистрантов, заинтересованных получить высшее образование в Республике Беларусь из Туркменистана, Нигерии, Азербайджана, Ирана, Казахстана, Украины, Ливана. Вместе с тем, наметилась тенденция к снижению из таких стран, как Российская Федерация, Китай и др. В 2014/2015 учебном году на обучение в иностранные учебные заведения направлены 135 студентов республики, в том числе в Китай – 59, Россию – 17, Литву – 13, Султан Аман - 9, Германию – 7 и другие страны [2, с.196].

Болонский процесс инициировал целый ряд реформ, необходимых для повышения сопоставимости систем высшего образования, их конкурентоспособности и привлекательности для граждан, что определяет ряд приоритетов в формировании потенциала высшей школы.

В настоящее время основными приоритетами государственной образовательной политики являются совершенствование интеграционного механизма в системе высшего образования, обеспечение модернизации высшей школы с учетом ее практико-ориентированной направленности. Особую актуальность имеет развитие системы образования на основе внедрения современных коммуникационных и телекоммуникационных технологий; придание университетам функций центров научно-инновационной деятельности; интеграция профессионального образования, науки и производства; увеличение объема экспорта образовательных услуг; улучшение материально-технического и финансового обеспечения отрасли посредством многоканального финансирования учреждений образования.

Решение поставленных задач в области высшего образования позволит поднять престиж высших учебных заведений, соответствовать требованиям времени и приоритетам мирового рынка образовательных услуг, обеспечить органичное вхождение в европейское образовательное пространство, не теряя достижений и традиций отечественной высшей школы.

Список использованных источников

1. Байбардина, Т. Н. Влияние мировых тенденций системы высшего образования на развитие сферы образовательных услуг Республики Беларусь / Т. Н. Байбардина, Н. П. Лапицкая // Мировой бизнес и внутренняя торговли Украины в странах СНГ: материалы IV-ой междунар. науч.-практ. интернет-конф. (Полтава, 16-17 апреля 2014). – Полтава: ПУЕТ. – С.55-58.
2. Высшее образование Республики Беларусь: информационное и нормативно-методическое

обеспечение приема в учреждения высшего образования в 2015 году: справочник / сост. С. В. Мирошникова, Ю. М. Лавринович, Л. В. Веселова, М. Э. Суворова. – Минск: РИВШ, 2015. – 236 с.

3. Байбардина, Т. Н. Приоритетные направления развития высшего образования Республики Беларусь в условиях инновационного развития экономики / Т. Н. Байбардина, Л. В. Мищенко, В. А. Мищенко, К. В. Шваба // Наука: фундаментальные и прикладные: Труды материалов международной научно-практической конференции. Чехия, Карловы Вары – Россия, Москва, 27-28 ноября 2015 года / редакторы проф. А. Р. Panfilova, V. P. Larin, M. V. Krasnov, N. N. Danilov. – Чехия, Карловы Вары : SklenenyMustek. – Россия, Киров : MCNIP, 2015. – С. 123-135.



Бельдій Оксана

аспірантка

Науковий керівник: к.філос.н., професор Дорога А.Є.

Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова

м. Київ

РЕЛІГІЄЗНАВЧИЙ АСПЕКТ ОСМИСЛЕННЯ ДОСВІДУ СИМВОЛІЗУЮЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Історія релігії (в даному контексті слід розглядати як синонім релігієзнавства у найширшому смислі) здатна прокласти шлях для філософської антропології, оскільки сакральне є унікальним виміром, і витоки культури беруть початок у релігійному досвіді і релігійній вірі. Для людини «релігійний» досвід - це свідоме становлення власного способу буття і ствердження власної присутності у світі [5, с. 29]. «Творча герменевтика», незважаючи на її слабкі сторони і недоліки, в кінцевому підсумку має бути визнана головною магістраллю історії релігії. Вона здатна відкрити для західних традицій інакший спосіб буття, а, відтак, нові перспективи власне як для філософії, так і для художньої творчості [5, с. 88].

Дескриптивний аналіз численних релігійних практик вдало ілюструє символічні здатності людини. «Образи чакр і мандали, досвід «білого світла» у класичному містицизмі пов'язані з патернами специфічними для організації бачення. Ці стани відображають міжмодальну трансляцію і перетворення між модально-специфічними властивостями тактильно-кінестетичного образу тіла і зорового поля» [3, с. 254]. Метафоричні основи пізнавальних здібностей, спричинених міжмодальною трансляцією, повинні передбачати новизну та відкритість будь-якого символічного вираження, оскільки не існує єдиного принципу «розбору» перцептивних структур. Медитативна свідомість, перебуваючи в особливій напрузі і заглибленні, в своїй основі є структурованою фізичною метафорою, що має міжмодальне підґрунтя.

Магічно-релігійний досвід дозволяє людині самій трансформуватися у символ; уможливує її антропокосмічний досвід: людина – вже не замкнена зі всіх боків крупинка, а – «живий Космос». Космічні міфи і весь світ ритуалів виступають як екзистенційний досвід для первісної людини. Завдяки символам архаїчна людина долає фрагментарність і відстороненість, що сповнюють існування сучасного цивілізованого індивіда [4].

Для розкриття теми символізуючої діяльності людини ми з необхідністю виходимо на поняття цілісності людського досвіду. В контексті заявленої проблеми актуальними є досягнення феноменологічно-герменевтичної думки. Оскільки «феноменологія і герменевтика –

специфічні способи філософування, в яких досвід зазнає можливості опису в його повноті. Тут слово «повнота» застосовано і в розумінні максимально можливого охоплення всіх регіонів досвіду в єдиному складному горизонті, і в тому розумінні, що воно стосується досвіду в єдності його фактичного та історичного аспекту, в цілісності пізнавального, метафізичного та онтологічного вимірів досвіду» [2, с. 231].

Особливу увагу слід акцентувати на моменті синестезії (суть синестезії полягає у виникненні відчуттів однієї модальності під впливом подразника іншої модальності: «кольоровий слух, смак», «видима музика» і т.п.) у сприйнятті. Синестезії носять, як правило, парадоксальний характер, вони передують більш прагматичному вираженню в образі, слові; вони являють собою основу символічного пізнання і виступають саме творчими елементами (а не механічними чи статичними асоціаціями) символічного мислення. Феноменологія синестезій кольору і динамічних форм демонструє багатозначність, складність і відкритість символічного пізнання. У медитативних станах, під впливом психоделічних препаратів, у переживанні чакр і мандал виникають так звані «складні синестезії»: тактильно-кінестетичні патерни в ході переживання зливаються з геометричними узорами, які швидко змінюються і є невід'ємними від смислу, що відчувається. Хант приходиться до висновку, що в основі емерджентної символічної здатності лежить здатність до міжмодальної трансляції, втілена у мові, мистецтві та складних синестезіях. Показово, що саме кольорові конфігурації здійснюють смислопередачу в процесі синестезії. Символічне пізнання не могло б існувати як без зовнішнього соціального спілкування, так і без внутрішньої ґенези, яку утворює міжмодальний потік самообізнаної чутливості.

Список використаних джерел

1. Богачов, А. Л. Філософська герменевтика : навчальний посібник [Текст] / А. П. Богачов. – К.: Видавництво «Курс», 2006. – 406 с.
2. Мінаков, М. А. Історія поняття досвіду : монографія [Текст] / М. А. Мінаков. – К.: Видавництво «Парапан», 2007. – 380 с.
3. Хант, Г. О природе сознания: С когнитивной, феноменологической и трансперсональной точек зрения [Текст] / Г. Т. Хант // Пер. с англ. А. Киселева. – М. : ООО «Издательство АСТ» и др., 2004. – 555 с.
4. Элиаде, М. Заметки о религиозных символах [Электронный ресурс] / Мирча Элиаде [Мефистофель и андроген]. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/eliade/zam.php 15.10.16
5. Элиаде, М. Ностальгия по истокам [Текст] / Мирча Элиаде. – М. : Институт общегуманитарных исследований, 2006. – 216 с.



Бурлюк Володимир

к.війс.н., доцент

Окіпняк Анатолій

к.пед.н., доцент

Кирилюк Роман

к.с.-г.н., асистент

Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ДІЙ НАСЕЛЕННЯ У РАЗІ ЗАГРОЗИ ТА ВИНИКНЕННЯ ВИБУХУ

Виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених вибухами, несе значну загрозу життю та здоров'ю людей, а також системам життєзабезпечення населення.

Здебільшого, причиною вибухів є порушення вимог безпеки під час поводження із легкозаймистими та вибуховими речовинами на об'єктах підвищеної небезпеки, в місцях з масовим перебуванням людей, адміністративних та житлових будинках тощо. У той же час існують загрози вибухів, спричинених терористичною діяльністю [1; 5].

Якщо ви відчули стійкий запах деодоранту необхідно: зберігати спокій; негайно вимкнути газові прилади; відчинити вікна та двері і провітрити приміщення; не курити та не користуватись електричними приладами; вийти з приміщення та зателефонувати до Служби газу (тел. «104»); якщо будинок багатоквартирний, повідомити інших мешканців та, не користуючись ліфтом, залиште будівлю; надайте допомогу з евакуації літнім та важкохворим людям; перевірте сусідні квартири на наявність у них дітей, які тимчасово залишилися без нагляду дорослих, та повідомте про це представників Служби газу (правоохоронних органів, аварійно-рятувальних підрозділів); відійти на безпечну відстань від будинку (у разі можливості на відкритий майданчик або пустир) та чекати подальших інструкцій спеціалістів.

Також причиною багатьох вибухів на території України є боєприпаси, що залишилися з часів Другої світової війни та сучасні боєприпаси (далі - вибухонебезпечні предмети).

Категорично забороняється: палити та використовувати відкритий вогонь поблизу місця знаходження вибухонебезпечного предмета або предмета, схожого на нього; піднімати, витягувати з ґрунту, зрушувати з місця, кидати, ударяти і розбирати будь-які вибухонебезпечні предмети; приносити в місця перебування людей предмети, що схожі на вибухонебезпечні. У будь-якому разі при виявленні вибухонебезпечного предмета або предметів підозрілого характеру лише безумовне виконання заходів безпеки є гарантом того, що не станеться випадку каліцтва чи загибелі [2; 3].

Загроза терористичних атак існує. Найбільш вірогідними цілями терористичних атак є місця масового перебування людей та об'єкти підвищеної небезпеки, які внаслідок підризу призводять до значної кількості людських жертв і можуть створити додаткову загрозу населенню та територіям, унаслідок викиду у навколишнє природне середовище небезпечних речовин (хімічних, біологічних, радіоактивних). Типовою зброєю терористів є використання замаскованих вибухових пристроїв.

Місця імовірного закладення вибухівки терористами: автомобілі; входи, внутрішні двори, підсобні приміщення адміністративних і житлових будинків, складських приміщень; урни для сміття, інженерні комунікації в місцях масового перебування людей (фестивалі, ярмарки, базари, супермаркети, підземні переходи тощо); громадський транспорт (вагони тролейбусів, автобусів, трамваїв, поїздів тощо); об'єкти підвищеної небезпеки тощо [4].

З метою запобігання вибуху та встановлення наявності вибухового пристрою необхідно: бути уважними та звертати увагу на покинуті речі (валізи, сумки, пакунки, парасольки тощо); звертати увагу на ділянки свіжоскопаної землі, свіжопоштукатуреної або свіжопофарбованої стіни будівлі; не приймати від сторонніх осіб подарунків, квітів, поштових відправлень; користуючись громадським транспортом, не погоджуватись на пропозиції супроводжувати речі невідомої особи (у тому числі, провідників, стюардів, контролерів).

При виявленні вибухового пристрою або підозрілого предмета необхідно: зберігати спокій; негайно повідомити про знахідку представників міліції, охорони, аварійно-рятувальних служб або зателефонувати за номерами «101», «102»; не курити; не користуватись запальничками, іншими джерелами відкритого вогню, а також предметами, що можуть його утворювати; не торкатись до підозрілого предмета руками або іншими речами; у жодному разі не намагатися переміщувати вибуховий пристрій (підозрілий предмет) або змінювати його положення; залишити місце, де виявлено підозрілий предмет, при можливості організувати охорону на безпечній відстані [5].

Якщо ви перебуваєте у квартирі: візьміть з собою документи, гроші, цінності та у разі необхідності ліки; потрібно знеструмити квартиру та перекрити воду і газ; надайте допомогу в евакуації літнім та важкохворим людям; перевірте сусідні квартири на наявність у них дітей, які на час оголошення евакуації залишились без нагляду дорослих, та повідомте про це представників правоохоронних органів (аварійно-рятувальних підрозділів); обов'язково зачиніть свою квартиру; залишайте будинок спокійно, не створюючи паніки [5].

Список використаних джерел

1. Домнічев, М. В. Вибухонебезпечні предмети, види, вигляд та основи безпечного поводження з ними. Навчальна презентація [Текст] / М. В. Домнічев. – Кривий Ріг : Криворізький національний університет, 2015. – 26 с.
2. Правила поведінки при знаходженні вибухонебезпечних предметів [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Тульчинської районної державної адміністрації. – Режим доступу : <http://tulchinda.gov.ua/novini/pravila-povedinki-pri-znahodzhenni-vibuhonebezpechnih-predmetiv/>
3. Пресс-центр АТО: терористи продовжують виготовляти міні-сюрпризи (ФОТО) [Електронний ресурс] / Фейсбук сторінка «Офіційна сторінка. Найсвіжіші новини з самого епіцентру проведення АТО». – Режим доступу : <https://www.facebook.com/ato.news/posts/850173374993470>
4. Сакун, М. М. Цивільний захист : навчальний посібник [Текст] / М. М. Сакун, А. С. Окіпняк, В. Ф. Нагорнюк та ін. / за ред. М. М. Сакуна та А. С. Окіпняка. – м. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори – 2006», 2015. – 480 с.
5. Надзвичайна ситуація [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій. – 2014. – №5 (198). – Режим доступу : <http://www.mns.gov.ua>.



Ганчар Андрей

к.и.н., доцент, заведующий кафедрой

УО «Гродненский государственный аграрный университет»

г. Гродно, Республика Беларусь

РАСКРЫТИЕ МЕХАНИЗМА ВОЗВЕДЕНИЯ ВЕЛИЧЕСТВЕННЫХ КАТОЛИЧЕСКИХ ХРАМОВ НА ТЕРРИТОРИИ БЕЛАРУСИ: СОЦИОЛОГИЧЕСКИЙ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АСПЕКТ (НАЧ. XX В.)

В общем, почти все римско-католические богослужебные здания, за очень редкими исключениями, были построены с превышением, иногда очень значительным, утвержденных сметных исчислений. Сметные расчеты составлялись, обыкновенно, одновременно с возбуждением ходатайства о разрешении возведения того или иного богослужебного здания, при чем разрешение такого ходатайства затягивалось иногда на несколько лет, вследствие чего ко времени начала постройки цены как на строительные материалы, так и на услуги рабочих сильно превышали предусмотренные сметные расчеты. В огромном большинстве случаев инициаторами постройки римско-католических богослужебных зданий являлись ксендзы, проектировавшие постройку грандиозную по размеру и величественную по отделке. Чтобы получить согласие прихожан и разрешение административной власти на постройку богослужебных зданий, сметные исчисления составлялись в минимальных и приемлемых размерах, а получив разрешение гражданской власти (первоначально запрашивалось разрешение духовной власти, что уже было незаконно с точки зрения светского права), приступали к выполнению проекта постройки с отступлениями от утвержденного. Как пример в этом отношении можно указать на случай с постройкой Зельвенского костела Волковысского уезда Гродненской губернии [1, л. 37].

Зельвенский р.-к. приход был закрыт в 1866 г. В сентябре 1902 г. прихожане возбудили ходатайство о возобновлении строительства костела, но им было отказано. Общее же число католиков прихожан бывшего Зельвенского костела, по сведениям на конец марта 1905 г., доходило до 1 289 душ обоего пола [2, л. 11, 17, 47].

В м. Зельва 18 февраля 1904 г. крестьянами Михаилом Ивановичем Рябчинским и Антоном Фоминовичем Путрешей вновь было возбуждено ходатайство перед гродненским губернатором о возобновлении строительства филиального каменного костела, в котором зельвенские прихожане могли бы по праздничным и воскресным дням собираться для молитвы. Учитывая предыдущий отказ в удовлетворении ходатайства, гродненский губернатор 18 марта 1905 г. рекомендовал не разрешать строительства костела. Но 29 апреля 1905 г. МВД разрешение было дано, с тем условием, чтобы предполагаемый к сооружению костел считался не приходским, а приписным к Кремяницкому костелу, и постройка была бы произведена по надлежащем утверждении строительным надзором техническим планам и смете, под наблюдением особого церковного строительного, на месте, комитета, в самых скромных размерах, отвечавшим средствам местного и окружного католического населения. Сбор средств с прихожан других приходов не был разрешен, но настоятелем Зельвенского костела ксендзом Людовиком Ключком подобные сборы были организованы при Росском костеле. 9 декабря 1908 г. ходатайствовал перед гражданской властью о разрешении повсеместного сбора пожертвований на постройку костела в м. Зельва, в виду скудных материальных средств местного населения, и управляющий Виленской р.-к. епархией К. Михалькевич. 19 декабря 1908 г. гродненский губернатор высказался категорически против, так как это шло в разрез с

первоначальным разрешением, а 14 января 1909 г. решение губернатора подтвердило МВД. Но сбор средств был продолжен, в том числе при посредничестве варшавских журналов. К 29 января 1909 г. удалось собрать 19 705 руб. 19 коп. По всему было видно, что зельвенскими прихожанами готовится к строительству больших размеров храм, чем предполагалось ранее. Гродненский губернатор обрушился с негодованием на Волковысского уездного исправника за «ничем не оправданную небрежность» при доставлении сведений о постройке костела [2, л. 49–50, 74, 79, 83, 85, 87, 99].

Работы по постройке костела в м. Зельва начались только 13 сентября 1909 г. 25 ноября 1911 г. Волковысскому уездному исправнику удалось выяснить, что в м. Зельва уже жил ксендз Иоанн Житкевич, который именовал себя настоятелем Зельвенского римско-католического прихода, вёл особые, независимо от Кремяницкого костела, списки прихожан, метрические книги, имел печать Зельвенского костела и вообще вполне самостоятельно исполнял обязанности настоятеля. Ксендз И. Житкевич осуществлял свою деятельность на основании разрешения временно управляющего Виленской р.-к. епархией каноника К. Фронцкевича, без соответствующего разрешения МВД, об образовании самостоятельного р.-к. прихода в м. Зельва в 1906 г. Принимая во внимание, что настоятель, на основании 28 ст. Уст. дух. дел ин. исп. т. XI, ч. 1, изд. 1896 г., мог состоять только при приходской церкви, и что на основании 79 ст. того же закона непосредственное управление церковью и отправление духовных треб в приходе ее, принадлежит только приходскому священнику, а следовательно на обязанности его лежало ведение и всей необходимой документации, исправник просил гродненского губернатора запретить ксендзу И. Житкевичу именоваться настоятелем Зельвенского прихода, а равно об отобрании от него печати, списков прихожан, метрических книг, прочей официальной переписки и передачи в Кремяницкий р.-к. приход, возложив на обязанности настоятеля наблюдение за постройкой филиального костела в м. Зельва и ответственность в случае нарушения плана, утвержденного на эту постройку. 19 июня 1912 г. Волковысский уездный исправник просил уже на основании ст. 208 Уст. стр. привлечь всех виновных лиц в отступление от утвержденного плана строительства [2, л. 106, 200, 202, 206].

23 марта 1913 г. гродненский губернатор уже не видел законной возможности воспрепятствовать завершению уже почти законченной постройки, а вину за случившиеся возложил на МВД, из-за разрешенного условия о скромных размерах костела. Во избежание подобных случаев в будущем, 15 июня 1912 г. гродненским губернатором В. Борзенко было отдано распоряжение, обязывающее начальников местной полиции, под их личную ответственность, строго следить за соответствием возводимых р.-к. богослужебных зданий данному строителям административной властью разрешению. 24 апреля 1913 г. МВД был одобрен новый заменительный план, взамен утвержденного от 28 апреля 1906 г. проекта. 29 сентября 1913 г. волковысским деканом ксендзом Тарасевичем при участии члена Государственной Думы ксендза Виленской губернии Мацевича, местного ксендза и ксендзов соседних приходов, при участии около 2 500 человек, было совершено освящение нового костела. Ксендз И. Житкевич, по состоянию на 15 февраля 1915 г., продолжал свою деятельность, а прихожане так и не выполнили предписание Гродненского губернатора о разборе временной каплицы, возведенной при начале строительства костела без одобренного гражданской властью разрешения, постоянно ссылаясь то на отсутствие рабочих, то на очень холодную погоду, то на чрезмерно крепкий и надежный фундамент [2, л. 216, 219, 224, 226, 230].

Список использованных источников

1. Дело о переходе разных лиц из одного вероисповедания в другое. Начато (23 октября 1913 г. – 5 декабря 1914 г.) // НИАБ в г. Гродно. – Ф. 1. – Оп. 18. – Д. 1882. – 103 л.
2. Дело по прошению Зельвенских прихожан о разрешении им строительства костела (20 февраля 1906 г. – 15 февраля 1915 г.) // НИАБ в г. Гродно. – Ф. 1. – Оп. 18. – Д. 1120а. – 233 л.



Драбчук Тетяна
старший викладач
Сумський національний аграрний університет
м. Суми

МОБІНГ ЯК РІЗНОВИД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОНФЛІКТУ

На думку сучасних дослідників конфлікт в колективі забирає близько третини управлінського часу. Організація несе величезні збитки через невміле розв'язання конфліктів. Члени колективу найбільш гостро відчують на собі негативний вплив нерозв'язаних міжособистісних конфліктів, особливо якщо вони приймають форми мобінгу. Він несе для організації професійний ризик, оскільки саме через мобінг знижується продуктивність праці, зростає плінність кадрів, має місце нездорова конкуренція, посадові обов'язки відсуваються на другий план, страждає репутація організації.

Сам термін «мобінг» походить від англійського іменника «mob» (натовп) та латинського виразу, який можна перекласти як «бунтуючий натовп».

Теоретико-методологічні засади мобінгу були сформовані у ХХ ст. К. Лоренцом, П. Хайнеманом, Х. Лейманом [1].

Поняття «мобінг» було введено в 1963 р К. Лоренцом. Він називав мобінгом феномен групового нападу кількох дрібних тварин на більшого противника. У сучасному значенні термін був вперше використаний Х. Лейманом, який вивчав на початку 80-х років ХХ століття особливості поведінки людей в трудовому колективі і охарактеризував мобінг як «психологічний терор», який включає «систематично повторюване вороже і неетичне ставлення одного або декількох людей, спрямоване проти іншої людини» [2].

Лейман визначив майже півсотні варіацій поведінки, типових для мобінгу: приховування необхідної інформації, соціальна ізоляція, наклеп, безперервна критика, поширення необґрунтованих чуток, висміювання, крики та лайка, телефонний терор, усні і письмові погрози, посягання на якість професійної і життєвої ситуації (не доручають відповідальних завдань, доручають беззмістовні завдання або такі, які виходять за межі можливостей суб'єкта, доручають постійно нові або принизливі завдання, доручають завдання які виходять за межі кваліфікаційних можливостей суб'єкта), посягання на здоров'я (примушують до виконання шкідливої для здоров'я роботи, погрожують застосуванням фізичного насилля) і т.д. [1].

Жертві мобінгу перебивають інформаційні канали – навмисно приховують або «забувають» повідомити відомості, що стосуються роботи, занадто пізно надають потрібну інформацію, «забувають» запросити на нараду. Її успіхи ігнорують, на вклад у загальну справу не звертають ніякої уваги. Керівництво систематично залишає цю людину без винагород і без просування по службі. Крім того, її ізолюють від неформальних відносин в колективі – не запрошують на корпоративні вечірки, не кличуть з собою обідати, а часом навіть і не вітаються.

їй намагаються також зіпсувати і репутацію – розпускають плітки, які ганьблять гідність, крадуть зі столу потрібні папери. Іноді протистояння може перейти навіть в словесні образи, а часом і в фізичне насильство.

Основними видами мобінгу, що є характерними для управлінської діяльності, є наступні: мобінг серед колег (горизонтальний мобінг), мобінг „керівник проти підлеглого” (вертикальний згори мобінг) та мобінг підлеглих проти керівника (вертикальний знизу мобінг).

Найбільш частим є мобінг між колегами, адже для цього є безліч причин. Серед них: заздрість до більш успішного співробітника (особливо якщо він користується повагою керівництва або його збираються підвищити) або співробітника, якого нещодавно підвищили; конкуренція з новачком, який встиг проявити свої знання і вміння; неприйняття тих, хто відрізняється від інших (релігійні і політичні погляди, зовнішній вигляд, поведінка); гендерні відмінності; національні відмінності; свідомо чи неусвідомлювана поведінка через певні комплекси неповноцінності; негативні групові настрої, негативний морально-психологічний клімат у колективі; індивідуально-психологічні якості (непорядність, слабкість, пасивність, амбітність, підозрілість, страх за своє існування, схильність до інтриг, боягузливості, пихатості, хвастощі, зарозумілість) [3].

Крім вищезазначених, причинами мобінгу в трудових колективах є і недоліки в організації праці, плинність кадрів, часта зміна керівництва. Конфлікти неминучі, коли відсутні чіткі посадові інструкції, не визначені обсяги відповідальності; обов'язки спеціалістів в одних випадках дублюються, а в інших – узагалі ні на кого формально не покладені; немає зрозумілої і прозорої системи кадрового просування та немає перспектив кар'єрного зростання; в організації не налагоджені ефективні комунікації, внаслідок чого деякі співробітники використовують інформацію як особливий вид впливу.

Мобінг на робочому місці вивчали А. Ваніорек, Л. Ваніорек («Коли робота стає пеклом»), Н. Девенпорт та Г. Елліот (Мобінг: емоційне насилля на робочих місцях в США), О. Демидович (емоційне насилля на роботі в Іспанії та країнах Європейського Союзу), О. Кірейчев (мобінг у сфері управління людськими ресурсами), К. Колодей (психотерапевт на робочому місці), О. Тищенко (мобінг у трудових правовідносинах), Д. Хорнштайн, Б. Уілсон [1].

Німецька дослідниця мобінгу Б. Мешкустат зазначає, що в результаті мобінгу третина працівників змінюють роботу в межах свого підприємства, 35% звільняються, а 5% знижують на посаді [2].

Основними наслідками мобінгу для працівника можуть стати:

- швидкий розвиток психологічної нестабільності (вразливість, невпевненість, безпорадність, поява різноманітних фобій);
- зниження рівня самооцінки;
- стреси, депресії, загострення хронічних захворювань;
- втрата концентрації уваги та зниження працездатності;
- невмотивована агресія.

Тобто, здоров'я і психічний стан людини, яка зазнала мобінгу, сильно страждають, з'являються нервові захворювання і почуття соціальної неповноцінності. За даними американської дослідницької компанії The Workplace Bullying & Trauma Institute (WBTI), наслідком мобінгу може бути стрес (він з'являється в 76%), параноя (60%), головний біль (55%), почуття відстороненості (41%), сумніви, сором і почуття провини (38%). Крім того, цькування на роботі призводить до нічних кошмарів (у 49% людей), безсоння (71%) і неухильності (71%). До того ж в 28% випадків пресинг на робочому місці провокує зловживання алкоголем, сигаретами та медикаментами. І, за оцінками німецьких психіатрів, найбільш трагічним наслідком мобінгу є

майже 10% самогубств в країні [4].

Таким чином, мобінг – це емоційне насильство, яке прямо або побічно здійснюється групою співробітників щодо будь-кого з працівників. Соціальні та економічні наслідки мобінгу досить складно підрахувати в кількісному вираженні. Керівництво організації повинне відігравати найважливішу роль в запобіганні цього явища шляхом дотримання етичних норм спілкування на робочих місцях і створення атмосфери турботи про співробітників.

Список використаних джерел

1. Корабльова, О. О. Характеристика стану дослідженості мобінгу як соціально-педагогічної проблеми [Текст] / О. О. Корабльова // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 16.
2. Сердюк, О. І. Мобінг як деструктивне явище в креативному колективі, що гальмує інноваційний розвиток підприємства [Електронний ресурс] / О. І. Сердюк, І. М. Шупта. – Режим доступу : <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/nppdaa/6.2/269.pdf>
3. Сорока, О. В. Сутність, наслідки та профілактика мобінгу у трудових колективах [Електронний ресурс] / О. В. Сорока. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer30/1051.pdf>
4. Бунтовская, Л. Л. Использование методов психодиагностики для профилактики конфликтов в трудовом коллективе [Текст] / Л. Л. Бунтовская // Вісник Донецького національного університету. Серія Економіка і право. – 2012. – вип. 2.



Збаравська Леся

к.пед.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет

м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ КУРСУ ФІЗИКИ В АГРАРНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ НАВЧАННЯ

Професійна спрямованість є основним критерієм професійної підготовки і є основним показником ефективності функціонування педагогічної системи, головна умова продуктивної підготовки фахівця.

Курс фізики для інженерних спеціальностей складає основу фізики –науки, в зміст якої входять: факти, поняття, величини, закони, теорії, фізична картина світу, методи фізики і специфічні правила та прийоми розумової і практичної діяльності, практичне застосування законів фізики. Факти поняття, закони, теорії курсу фізики повинні бути подані студентам в систематизованому вигляді відповідно до дидактичних принципів систематичності і послідовного викладення знань. Необхідність структурування фізичних знань визначається не тільки принципом систематичності навчання. Більший обсяг знань і відсутність можливості для збільшення часу на вивчення матеріалу, який відображає професійну спрямованість курсу фізики, вимагає ретельного добору та систематизації навчального матеріалу.

Весь матеріал курсу може бути поділений на дві частини: інваріантну та варіативну. До інваріантної частини віднесемо матеріал, який повинні знати всі студенти аграрно-технічних навчальних закладів, які вивчають фізику:

- фундаментальні дослідження, які входять в емпіричний базис,

- моделі, поняття і величини, які складають основу теорії,
- повністю ядро теорії,
- деякі найбільш важливі висновки і практичні застосування.

Зміст варіативної частини спрямовано на формування політехнічних знань і вмінь студентів на міжпредметній основі з врахуванням того виробництва, з яким буде пов'язана їх професійна діяльність. До варіативної частини віднесемо матеріал, який пов'язаний з професійною підготовкою студентів. Варіативна частина повинна включати пристрої сільськогосподарської техніки, технології, які пов'язані з теоретичним змістом курсу фізики та систематизовані відповідно до важливих напрямків науково-технічного прогресу.

Зміст курсу фізики з врахуванням особливостей підготовки інженерів різних напрямків може бути розглянутий таким чином:

1. Розгляд в лекційному курсі прикладів, які пов'язані з об'єктами і технологіями майбутньої професійної діяльності;
2. Вибору задач фізичного практикуму з врахуванням алгоритмів розв'язування конкретних задач, як з різних розділів фізики, так і прикладних задач майбутньої спеціальності [2];
3. Лабораторних робіт як на традиційних для курсу фізики приладах, так і на професійних [1];

В лекційному курсі, крім викладення навчального матеріалу, студента орієнтують в основних напрямках майбутньої професійної діяльності, створюють установку на проектування законів фізики на задачі, які пов'язані з майбутньою професійною діяльністю. При цьому в окремих випадках студентам демонструють шляхи та способи розв'язання таких задач, в інших випадках ставлять проблему, розв'язання якої знаходять у процесі самостійної роботи. Завдання для самостійної роботи формуються як комплексні задачі на професійних об'єктах, в яких різні фізичні задачі і теорії взаємодіють в професійних об'єктах, визначаючи фізичну, але водночас і сільськогосподарську теорію, технологію.

Наприклад, при вивченні теми „Кінематика” на лекціях дають визначення поняття траєкторії, і при цьому необхідно зробити акцент на те, що у сільському господарстві визначення траєкторії переміщення деталей, вузлів машин, зерна є важливим, в кожному окремому випадку, науково-дослідним, розрахунково-проектувальним, конструкторським або технологічним питанням.

Теоретичне викладення матеріалу може бути ілюстроване не лише абстрактними схемами, а технічними, наприклад переміщення не просто матеріальної точки по прямій, а точки, яка знаходиться на деталі обертового барабана будь-якого пристрою сільськогосподарської машини.

В подальшому на практичних чи лабораторних роботах потрібно розв'язувати такі задачі з детальним аналізом та виконанням розрахунків на ЕОМ. Наприклад, пропонується задача, в якій потрібно визначити траєкторію руху, висоту та дальність польоту бараболі у картоплекопачі (рис. 1).

Особливу групу завдань складала завдання з формування у студентів деяких видів професійної діяльності в процесі виконання практичних та лабораторних робіт. Під час проведення лабораторних робіт з даної теми поряд з традиційними завданнями пропонуються завдання професійно спрямованого змісту:

- визначити швидкість та прискорення руху тіла соломотрясі;
- визначити швидкість та прискорення деталі, яка переміщується по похилій площині в завантаженому пристрої.

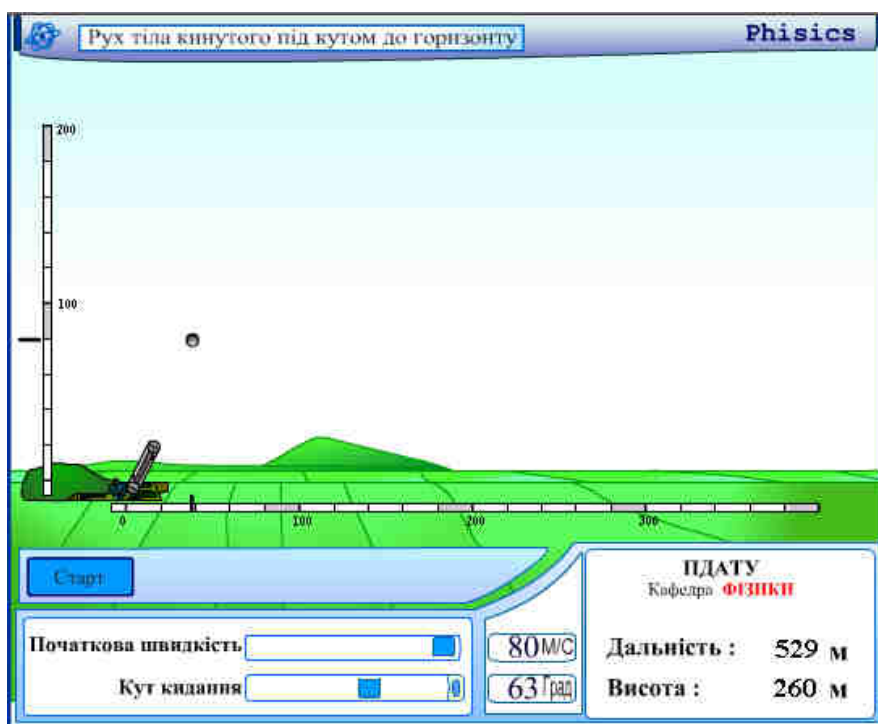


Рис. 1. Приклад завдання професійного спрямування з використанням ЕОМ

Розв'язання задач передбачає знання системи дій (об'єднаних мотивом). Для розв'язання кожної конкретної задачі вимагаються визначенні знання і вміння. Для їх об'єктивного виділення і фіксації необхідний аналіз професійних задач і побудова моделі діяльності з їх розв'язання. Моделювання діяльності з розв'язання професійних задач передбачає описання досліджуваної діяльності за такими напрямом:

- мотив розв'язання задачі (для чого задача повинна бути розв'язана);
- мета (цілі) розв'язування задачі – уявлення про кінцевий результат діяльності і вимоги до нього;
- проміжна мета (результати) за етапами розв'язування задач;
- послідовність етапів діяльності (дії, мотиви) – те що може бути названо алгоритмом задачі;
- умова діяльності, точніше засоби досягнення мети, як матеріальні (зброя, деталі – об'єкти професійної діяльності), так і ідеальні – знання, а також вимоги до особистості майбутнього фахівця.

Встановлення взаємозв'язку між елементами характеризується структурою системи і визначає послідовність дій майбутнього фахівця, з одного боку як студента, який вивчає фізику, з іншого – як інженера-аграрія, який застосовує фізику для розв'язання виробничої задачі.

Таким чином, на основі принципу професійної спрямованості навчання та врахування міжпредметних зв'язків курсу фізики розглянуто основу структури змісту курсу фізики для студентів інженерних спеціальностей.

Список використаних джерел

1. Збаравська Л.Ю. Лабораторний практикум з фізики [Текст] : методичні вказівки / Л.Ю. Збаравська. – ПДАТУ, 2009. – 28 с.

2. Збаравська Л.Ю. Збірник задач з фізики з професійним спрямуванням [Текст] / Л.Ю. Збаравська, І.М. Бендера, С.Б. Слободян – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., – 2010. – 64 с.



Зварич Даниїла

к.псих.н., доцент, завідувач кафедри

Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій

м. Тернопіль

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА: ПРАВО НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ

Незалежні дослідження останніх років показали, що незадовільний стан забезпечення права на доступ до інформації значною мірою обумовлений недосконалим законодавством у цій сфері.

Вперше в Україні право на доступ до публічної інформації знайшло своє втілення в Законі України «Про інформацію» (1992). Його ухвалення на початку 90-х років здавалося революцією у сфері прозорості державного управління, однак, як показала практика, через суттєві недоліки він не встановлював дієвого механізму реалізації права громадян на доступ до інформації. Закон «Про інформацію» 1992 року, як зазначив В. Речинський, швидко вичерпав свій потенціал і вже не відповідав потребам суспільно-політичного та громадського життя. Він суттєво розходився з міжнародними, зокрема, європейськими стандартами забезпечення доступу населення до урядової та іншої офіційної інформації, не містив у собі відповідних юридичних і організаційних гарантій такого доступу.

Довкола цієї проблеми в науковій літературі тривали дискусії, до яких долучалося все більше вчених та експертів (Р. Романов, А. Грищенко, В. Горобцов, Г. Почепцов та ін.). Висловлювалися різні міркування щодо модернізації українського законодавства у сфері регулювання права на доступ до інформації, представлялись різні підходи, серед яких найбільш раціонально виглядала пропозиція ухвалення Закону України «Про доступ до публічної інформації» з одночасним скасуванням дії Закону України «Про інформацію». Це дозволило би уникнути дублювання у регулюванні відносин з доступу до інформації. Журналістськими та громадськими організаціями була розгорнута публічна кампанія на підтримку ухвалення Закону «Про доступ до публічної інформації». Важливу роль у цьому процесі зіграла позиція європейських інституцій в плані приведення українського законодавства у відповідність до європейських стандартів та виконання міжнародних зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи.

За останні десятиліття було ухвалено міжнародно-правові документи, які визначають право на доступ до інформації основоположним правом людини, а представники ООН, Ради Європи, ОБСЄ у своїх доповідях звертають увагу на те, що право на доступ до публічної інформації є необхідною умовою участі громадян в ухваленні державних рішень, запорукою розвитку демократії та фундаментом у боротьбі з корупцією.

Основними документами, які визначають міжнародні стандарти права на доступ до публічної інформації на сьогодні є: Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів від 18.06.2000 р. ; Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі

прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (ратифікована Законом України №832-ХІУ від 06.07.1999 р.); Йоганнесбурзькі принципи Національної безпеки, свобода висловлювань і доступ до інформації; документи міжнародної організації «Артикль 19» («Право громадськості знати. Принципи законодавства про свободу інформації»); «Про доступ до офіційних документів», Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 21.02.2002; «Про доступ до інформації, що перебуває в розпорядженні державних органів» Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 25.11.1981; «Про доступ громадськості до інформації, що є в розпорядженні державних органів, і свободу інформації» Рекомендація Парламентської Асамблеї Ради Європи (1979); «Про право на недоторканність приватного життя» Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи (1998); практика Європейського суду з прав людини.

Історія утвердження в Україні права на доступ до інформації пройшла шлях свого становлення, починаючи з 1992 року, і лише у січні 2011 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про доступ до публічної інформації» та новий Закон «Про інформацію».

Ухвалення цих законів створило нормативну основу для забезпечення гарантій права на інформацію. Зокрема, в них прописані всі способи доступу до інформації, які сприяють найбільшій поінформованості громадськості та максимальній відкритості інформації, звужено можливості обмеження доступу до інформації.

Закони про доступ до інформації, у разі їх належного застосування, є надійним механізмом, що змушує владні структури надавати інформацію і бути відкритими. Проголошення права на доступ до інформації на рівні конституції держави, а також ухвалення закону про доступ до інформації – це переломний момент в історії утвердження права знати в кожній країні та визначальна перемога громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 №2657-ХІІ в редакції від 21.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 №2939-VI, в редакції від 01.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>



Копань Людмила

к.ф.н., доцент, заведуючий кафедрой

Васильева Любовь

старший преподаватель

Белорусский государственный аграрный технический университет

г. Минск, Республика Беларусь

ТЕНДЕНЦИИ МИРОВОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА

Происходящее почти во всех странах расширение демократии и усиление правового государства повышает роль образования в деле воспитания молодежи и взрослых в духе демократической гражданственности. Изначально свойственные науке и высшему образованию идеи академической свободы и равноправия с ростом масштабов высшего образования транслируются на все общество, универсализируя его политическое устройство в разных странах. Формирование новых социокультурных ценностей, разделяемых

большинством стран, входящих в мировое сообщество, таких как цивилизованный свободный рынок и гуманизация общественных отношений, не только меняют структуру образования, но и меняют всю его парадигму. Эти вызовы современной эпохи, особенности международной жизни, порождают основные тенденции в образовании [1].

В процессе интеграции в европейское и мировое образовательное пространство, Республика Беларусь неизбежно сталкивается с конкуренцией со стороны ведущих государств, прежде всего в сфере высшего образования. В современных условиях демографического спада, выживаемость учебных заведений напрямую связана с их имиджевой привлекательностью [2, с.203].

Рассматривая тенденции мирового образовательного пространства, можно выделить следующие:

- ориентация большинства стран на переход от элитного образования к общедоступному высококачественному образованию;

- углубление межгосударственного сотрудничества в области образования, где активность развития этого процесса зависит от потенциала национальной системы образования и от равных условий партнерства государств и отдельных участников;

- существенное увеличение в мировом образовании гуманитарной составляющей в целом, а также благодаря введению новых научных и учебных дисциплин, ориентированных на человека: политологии, психологии, социологии, культурологии, экологии, эргономики, экономики и т.;

- значительное распространение нововведений при сохранении сложившихся национальных традиций и национальной идентичности стран и регионов, вследствие этого, пространство становится поликультурным и ориентированным на развитие человека и цивилизации в целом, более открытым к формированию международной образовательной среды, наднациональным по характеру знаний и приобщение человека к мировым ценностям [3].

Кроме названных тенденций в мировой образовании вступает в силу "рыночный" и "деловой" подход; стремление к демократической системе образования, то есть доступность образования всему населению страны и преемственность ее уровней, предоставление автономности и самостоятельности учебным заведениям; обеспечение права на образование всем желающим (возможность и равные шансы для каждого человека получить образование в учебном заведении любого типа, независимо от национальной и расовой принадлежности), повышенный интерес к одаренным детям и молодежи, к особенностям раскрытия и развития их способностей в процессе образования [3].

Республика Беларусь, обладая развитой сетью высших учебных заведений, большинство из которых является государственными, в целях развития экспорта услуг образования предоставляет возможность гражданам иностранных государств поступать на платной основе в высшие заведения Беларуси по результатам собеседования. Со стороны правительства и Министерства образования Республики Беларусь предпринимаются усиленные шаги в расширении экспорта образовательных услуг, а также проводится активная работа по открытию образовательных структур в зарубежных странах. К привлекательным сторонам белорусских высших образовательных учреждений относятся: низкая стоимость обучения, высокое качество обучения, местоположение Беларуси (близость к Европейскому Союзу и России).

Список использованных источников

1. Бейзеров, В. А. Развитие интеграции системы образования Республики Беларусь в мировое образовательное пространство (конец XX-начало XXI вв.: дис. ... канд. пед. наук :13.00.01 [Текст] / В. А. Бейзеров. – Минск, 2008. – 146 с.
2. Васильева, Л. Г. Тенденции развития готовности студентов агротехнического вуза к инновационной деятельности на примере изучения иностранного языка [Текст] / Л. Г. Васильева // Научные проблемы педагогики в современном дискурсе : сб. науч. ст. / под общ. ред. Л. Д. Глазыриной. – Минск, 2014. – С. 201-212.
3. Образовательное мировое пространство [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://stud.books.net/4190/pedagogika/obrazovatelnyy_mirovye_prostranstvo. (дата доступа 21.10.2016 г.).



Левицька Вікторія

к.вет.н., заступник декана з наукової роботи
Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

Жодна з держав світу в сучасних умовах не може існувати відокремлено від інших країн та бути ізольованою від тих процесів, які відбуваються в регіоні або частині світу, де вона знаходиться. Країни, їх національні господарства взаємодіють між собою у виробничій, економічній, політичній, військовій, культурній, гуманітарній, екологічній та інших сферах.

Для реалізації цих відносин між країнами встановлюються дипломатичні стосунки, укладаються угоди, договори, що регулюють різні напрямки співробітництва. Значного поширення в Європі набуває прикордонне співробітництво. Країни ЄС набули значного досвіду у формуванні так званих євро регіонів — відносно невеликих територій, де активно взаємодіють адміністративно-територіальні одиниці двох-трьох суміжних країн. Країни Центрально-Східної Європи, в т. ч. Україна, також прагнуть використати переваги прикордонного співробітництва.

Співробітництво в рамках ЄС в сфері освіти базується на спільному визнанні державами-членами того, що якісні знання й висока кваліфікація громадян ЄС є його надзвичайно цінним активом. Євросоюз приділяє велике значення освітнім процесам не лише в його державах-членах, а й у Європі в цілому [1].

Нині відкриваються нові перспективи у співпраці вітчизняних вищих навчальних закладів з зарубіжними вишами. Обмін викладачами і студентами є не лише реалізацією Болонських домовленостей, він виступає своєрідним каталізатором процесів модернізації і реформування української системи вищої освіти, забезпечує її органічне входження в міжнародний освітній простір.

Ми прагнемо вийти на новий рівень інтеграції науки і освіти. Інформаційна революція вимагає постійного оновлення знань, вміння навчатися протягом усього життя. Отже викладач має бути потужним вченим, вести розгалужені наукові дослідження, залучати до цієї праці студента. Підвищення мобільності викладачів і студентів стає потребою часу. Сьогодні кожний вищий навчальний заклад укладає двосторонні угоди про співпрацю з університетами різних країн світу, розвиває кооперацію на рівні угод між університетами, окремими факультетами і спеціальностями. Нині діють різні проекти, які дозволяють вищим навчальним закладам в їх

рамках розвивати міжнародні зв'язки [2].

Міжнародне співробітництво є невід'ємною складовою діяльності Подільського державного аграрно-технічного університету. Його головні напрями: асиміляція та використання міжнародного досвіду педагогів; проведення спільних наукових конференцій, публікації наукових статей у фахових та наукометричних виданнях, виконання спільних наукових досліджень з лабораторної діагностики хвороб тварин, організація і проведення спільних досліджень в рамках міжнародних грантів (проектів), впровадження в практику проведення онлайн лекцій, майстер-класів, семінарів науково-педагогічними працівниками міжнародних сторін, присвоєння почесних професорів.

Метою проведення наукових заходів є: оприлюднення й апробація результатів наукових досліджень і науково-методичної діяльності науково-педагогічних (наукових) працівників, молодих вчених та здобувачів вищої освіти, студентів, обмін науковими результатами та дослідницьким досвідом.

Завданнями проведення наукових заходів є: створення умов для реалізації інноваційного потенціалу університетів, апробація результатів наукових досліджень і науково-методичної діяльності, обмін досвідом і встановлення нових та поглиблення існуючих наукових зв'язків, стимулювання зацікавленості до наукової та інноваційної діяльності.

Поглиблення інтеграційних процесів усіх сфер життєдіяльності суспільства, посилення контактів та обміну досвідом між європейськими країнами та країнами світу вимагає і від галузі вищої освіти якомога ширшого залучення талановитої молоді до участі в процесі вдосконалення якості вищої освіти. Вища освіта покликана формувати у студентської молоді професійну компетентність, яка їй необхідна для працевлаштування на європейському та світовому ринках праці. У сучасних умовах вища освіта характеризується інноваційністю, що забезпечується дієвістю механізмів інтеграції [3].

Усвідомлюючи свої потреби, Україна прагне утвердитися як новітня демократична держава. Від того, які внутрішні перетворення ми здійснимо, від чого відмовимося й що приймемо в національну систему освіти від європейських стандартів, буде залежати рівень нашої науки і освіти, ставлення до нас з боку світової спільноти.

Список використаних джерел

1. Інтеграція вищої школи України до європейського та світового освітнього простору [Текст]. – К.: "Вища освіта України", 2012. – 558 с.
2. Вакарчук І.О. Нова динаміка вищої освіти і досліджень для соціальних змін та розвитку: болонський процес 2020 – європейський простір вищої освіти у новому десятиріччі [Текст] / І.О. Вакарчук – К.: Агентство "Україна", 2009. – 64 с.
3. Табачник Д.В. Болонський процес: головні принципи входження в європейський простір вищої освіти [Текст] / Д.В. Табачник, М.З. Згуровський, В.С. Журавський. – К.: НТУУ "КПІ", 2003. – 200 с.



Магера Тетяна

старший викладач

Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій

м. Тернопіль

ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ОСОБИСТОСТІ, ЯКА ОПИНИЛАСЬ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

У сьогоднішньому світі, який характеризується швидкими змінами, неочікуваними ситуаціями, катаклізмами, у значній мірі виникає потреба у кваліфікованій соціальній та психологічній допомозі, що спрямована на підтримку особистості в процесі її розвитку, становлення і зростання. Психологічна допомога потрібна усім: на кожному етапі життя, незалежно від статі, віку, кольору шкіри, релігійних та політичних уподобань. Звернення щодо отримання психологічної допомоги та соціальної підтримки – це перший крок, який свідчить про реальне бажання щось змінити в собі, в особистих стосунках чи в професійному житті [5]. Це вказує, з одного боку, на усвідомлення потреби щось змінити у своєму житті, з іншого, – про готовність взяти відповідальність за власне життя.

Саме тому, соціальна та психологічна допомога на сучасному етапі застосовується в найрізноманітніших сферах життєдіяльності особистості. Сам процес надання психосоціальної підтримки дуже складний і відповідальний, який вимагає від практичного психолога, спеціаліста соціальної сфери відповідних знань, умінь і навичок [4]. У зміст надання психосоціальної підтримки входить: *задоволення базових потреб; консультування, надання інформаційної підтримки та перенаправлення до відповідних спеціалістів; підтримуюча комунікація, активне слухання, вміння «бути поруч»* [3].

На різних етапах суспільного розвитку проводились ряд досліджень щодо сенсу та специфіки психологічної та соціальної допомоги особистості.

Серед науковців особливий слід залишили Карл Роджерс, Карл Вітекер, О.Ю. Алексейчук, О.Ф. Бондаренко, Б.С. Братусь, Ф.Ю. Василюк, О.М. Лобач, І.В. Дубровіна, О.В. Зінченко, та багато інших вчених [1].

На жаль, уроки сьогоднішня роблять нам термінові та невідкладні виклики. У нашій державі є люди, які потребують негайного втручання спеціалістів: *воїни АТО, поранені бійці, члени їх родин, солдатські вдови, діти-сироти, а також внутрішньо переміщені особи, які постраждали внаслідок АТО*. Останні події, що відбулися у нашій державі і відбуваються до тепер, свідчать про зміни світогляду більшості українців, трансформуються їхні цінності та потреби. Сучасний стан кризи впливає на політичні, правові, естетичні, релігійні цінності [2].

На нашу думку, вивчення теоретичних аспектів надання психологічної допомоги особистості та їх практичне застосування допоможе вирішити проблеми багатьох людей як на індивідуальному, міжособистісному рівнях, так і на рівні суспільства.

Нами було запропоновано дослідження, що дозволить зробити висновок щодо трансформації ціннісних орієнтирів осіб, які пережили травматичні події.

Цільовою групою дослідження були: внутрішньо переміщені особи з Донецької, Луганської областей та АР Крим, які пережили травматичні події. Соціальні зрушення, які відбуваються в суспільстві, відображаються у свідомості всіх людей нашої країни і, зокрема, внутрішньо переміщених осіб. Наявність усвідомленої загрози життю – це основний стресовий фактор для людини (відчуття загрози здоров'ю, життю – власному та своїх близьких, матеріальному благополуччю, соціальному становищу). Було опитано 100 респондентів з числа ВПО

(внутрішньо переміщених осіб). З них: чоловіки 38 осіб; жінки – 62 особи. Результати дослідження показали, що усі є дотичними до проблем, які відбуваються у житті нашої держави і їхньому власному. Саме тому, усім внутрішньо переміщеним особам, без винятку, потрібна психосоціальна підтримка, яка спрямована на пом'якшення стресових подій життя, що є факторами ризику появи захворювання. Психосоціальна підтримка захищає індивідів від руйнівної поведінки і психологічних наслідків стресу, дає відчуття особистісного контролю і самоповаги.

При проведенні дослідження, ми з'ясували, що вагомими у житті людини є ціннісні настанови. Також важливу роль у ставленні до дійсності відіграють емоційні переживання. Без усвідомлення людиною змісту цінностей, якими вона керується, не можна визначити цілі її діяльності.

Отже, проаналізувавши дані результатів дослідження, ми можемо зробити наступні висновки:

1. Більшість опитаних респондентів (64%) надають перевагу предметам, що мають певну користь і здатні задовольнити ту чи іншу потребу (житло, машина, матеріальні речі), 28% опитаних значущими вважають для себе втрату рідних та близьких, контактів з друзями, улюблені заняття чи втрату роботи, у зв'язку з вимушеним переїздом. І лише 8% респондентів відповіли, що цінність – це ідеал, до якого прагне людина. Цю відповідь вибрали лише частина тих респондентів, хто дотримується етико-релігійного і образно-естетичного типу ціннісних орієнтацій. Таким чином, ми можемо прослідкувати, якщо не задоволені базові потреби (їжа, сон, безпечне місце), то людина не спроможна думати про саморозвиток та вищі цілі.

2. Згідно з результатами опитування, внутрішньо переміщені особи (ВПО) найбільшу перевагу надають утилітарному (практичному) типу ціннісної орієнтації. Він переважає у всіх вікових групах, у людей з різним матеріальним становищем і освітою. Тобто, на даний момент, ця категорія респондентів потребує речей першої необхідності, засобів гігієни, продуктів харчування, тобто всього того, що має практичне застосування. Щодо етико-релігійної ціннісної орієнтації, то їй надають перевагу ті респонденти, кому більше 60-ти років (17 із 28 опитаних). Серед інших вікових груп їй надали перевагу: 8 із 37 опитаних (вікова група 46 – 60 років); 1 з 22 респондентів (вікова група 30 – 45 років); жоден респондент з вікової групи від 18 до 29 років. Це свідчить про те, що люди, яким більше 60-ти років, переосмислюють своє життя і вчинки. Вони починають шукати відповіді на такі „вічні” питання: «Для чого я живу? Що після смерті? Яка пам'ять залишиться про мене?» тощо. І тому, більшість з них починає надавати перевагу етико-релігійній ціннісній орієнтації.

Науково-теоретичній і образно-естетичній ціннісній орієнтації надали перевагу відповідно 7 і 10 відсотків респондентів. Якщо першій надають перевагу тільки ті респонденти, які здобули вищу освіту і працюють, відповідно, в науковій і освітянській сфері або працювали там, то другій – незалежно від освітнього рівня і матеріального становища. Головним у виборі цієї орієнтації є суспільна діяльність – це респонденти, які займаються творчою працею або працівники закладів культури.

3. Для більшості внутрішньо переміщених осіб важливу роль у їхньому житті відіграють як матеріальні, так і духовні цінності. Лише для 17% опитаних – гроші є не важливою цінністю або вони не визначилися. Серед них найбільше людей, які мають високий рівень матеріальної забезпеченості (4 із 6-ти опитаних). Щодо людей із середнім рівнем матеріальної забезпеченості, то таких всього виявилось 13 (серед них найбільше тих, кому за 60 років). Серед тих, для кого Бог і релігія не є цінністю, найбільше респондентів з молодшої вікової групи (18 – 29 років) – 7 опитаних із 13-ти. Це свідчить про те, що для більшої частини внутрішньо

переміщеної молоді більш притаманним на даний момент є прагнення досягти матеріального благополуччя, ніж духовного розвитку. А на запитання про вибір між багатством матеріальним і багатством духовним, майже 2/3 опитаних відповіли, що вибрали би багатство матеріальне, 1/3 – багатство духовне.

4. На думку 91% респондентів, для українського суспільства на сучасному етапі розвитку пріоритетними мають бути традиційні цінності, а прихильників ліберально-демократичних цінностей лише 9%. Цей результат пояснюється тим, що люди з малим і середнім достатком, в основному, заклопотані питаннями виживання і соціальними проблемами (безробіттям, падінням морального рівня молоді, пияцтво тощо). Вони налаштовані більш консервативно і вважають, що сьогодні для українського суспільства повинні бути пріоритетними традиційні цінності. Що ж до респондентів з високим достатком, то вони успішно адаптуються до ринкових перетворень у нашій країні і тому прагнуть до подальшого розвитку демократії і громадянського суспільства. Серед респондентів, які дотримуються традиційної ціннісної орієнтації, найбільшою цінністю є здоров'я. І це цілком зрозуміло. Друге і третє місце займають сім'я і діти.

В умовах сьогодення, більшість населення України, в тому числі внутрішньо перемішені особи, перебуває у стані хронічного стресу, тому завдання психосоціальної роботи – подолання соціальної дезадаптації людини, оздоровлення міжособистісних стосунків у всіх сферах життєдіяльності.

Таким чином, психосоціальна робота – частина комплексних програм соціального оздоровлення і виховання населення. Для кожної категорії клієнтів (у залежності від цілей психосоціальної роботи) розробляються відповідні психосоціальні програми і технології. Тому, враховуючи складність і різноманітність проблем, у їх вирішенні часто беруть участь різні фахівці, зокрема, соціальні працівники, вчителі, психологи з різною спеціалізацією, психотерапевти і психіатри. При цьому елементи психосоціальної роботи можуть використовуватися як частково, наприклад, в діяльності соціального працівника, вчителя, лікаря, так і безпосередньо – складають основний зміст діяльності практичного психолога.

Список використаних джерел

1. Бондаренко, О. Ф. Психологічна допомога особистості [Текст] / О. Ф. Бондаренко. – Харків: Фоліо, 1996. – 237 с.
2. Васьківська, С. В. Основи психологічного консультування: навч. посібник [Текст] / С. В. Васьківська. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
3. Щербак, Н. А. Соціально-педагогічна профілактика жорстокого ставлення до дітей в сім'ї [Текст] / Н. А. Щербак. – К.: Фоліо, 2002. – 26-29 с.
4. Якубова, Ю. Я. Соціальна політика в Україні та сучасні стратегії адаптації населення : навч. посібник [Текст] / Ю. Я. Якубова. – К. : Наукова думка, 2008. – 430 с.
5. Belkin, G. C. Introduction to counseling [Text] / G. C. Belkin. – Dubuque (Iowa) : W.Brown Publ., 1988.



Мельник Тетяна

викладач

Соє Валентина

викладач

Технологічно-промисловий коледж
Вінницького національного аграрного університету
м. Вінниця

МІЖРЕГІОНАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ СВЕНТОКШИСЬКОГО ВОЄВОДСТВА ТА ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: ОСВІТНІЙ ВИМІР

Впродовж останніх років XXI ст. на перший план у світових взаємовідносинах виходить регіональна міжнародна взаємодія, якою передбачаються багатовимірні зв'язки як у сфері торгівельно-фінансовій, політичній, так і в культурно-освітній. В цьому розумінні відносини Польщі з Україною у сучасних міжнародних вимірах винятково важливі.

Зберігають кращі традиції побратимства Кельцька та Вінницька громади, які співпрацюють майже п'ятдесят років та характеризуються інтенсивністю міжрегіональної освітньої інтеграції на рівні місцевих адміністрацій у тісній співпраці з громадськими організаціями, міжрегіональними товариствами, навчальними закладами різних рівнів. Наслідком співпраці стало формування позитивних умов для добросусідства у формі значної правової бази, повної відкритості міжлюдських контактів завдяки налагодженого регіонального діалогу та безперервного обміну досвідом, а також впровадженням механізмів усіх рівнів культурної та освітньої взаємодії.

Події далекого і близького минулого навіки вкарбувались у сторінки історії міст-побратимів. 2 квітня 1958 р. Вінницький обласний комітет КПУ отримав лист від партійного комітету Польського об'єднання робітничої партії Кельцького воєводства з пропозицією встановлення постійних взаємовідносин для підвищення виробничих показників...» 4 серпня 1958 р. була прийнята постанова Вінницького обкому КП України «Про встановлення постійних дружніх зв'язків між Вінницькою областю і Кельцьким воєводством Польської народної республіки[1]. В грудні 1958 року було створено Вінницьке обласне відділення Товариства радянсько-польської дружби. Цим було закладено фундамент плідної співпраці міст Кельце - Вінниця.

1974 рік став відправною точкою у співпраці навчальних закладів Свентокшиського воєводства та Вінницької області. Саме з того часу Вінницький політехнічний інститут налагодив співпрацю з Кельцьким політехнічним інститутом та Свентокшиською вищою інженерною школою, Педагогічний інститут з Кельцькою педагогічною школою, Вінницька ЗОШ №1 з Тарнобжецькою середньою школою ім. Коперника [2].

У 2003 році відбулось підписання офіційної угоди про співпрацю Сташовського повіту та міста Вінниця. Результатом співпраці став обмін понад 150 учнями, особисті зустрічі і консультації вчителів шкіл різних рівнів; візити до Сташова мерів міст: Могилів-Подільський, Бар, Ямпіль, Хмільник, Шаргород, Жмеринка, Бершадь.

З 20 по 26 березня 2011 р. польська делегація з м. Кельце у складі 42 учнів та 6 вчителів відвідала навчальні заклади міста та області. «Я рада нашому візиту до Вінниці, - розповідає вчитель ліцею № 3 м. Кельце Любов Прокоп. - Я переконана, що та стежинка, яка прокладена між нашими містами, зможе стати широкою дорогою дружби та співпраці» [3].

Продовжуються дружні стосунки студентів і викладачів Вінницького кооперативного інституту з колегами університету «Вшехніца Свентокшинська» м. Кельце. Так 28 березня 2012

року у роботі 5-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Держави світу та Україна у нових реаліях: соціальні, економічні, екологічні та правові орієнтири розвитку», яка відбулась у Вінницькому кооперативному інституті взяли участь науковці та студенти Кельцького університету [4].

3 19 травня 2012 р. угоду про співпрацю було підписано між Політехнікою Свентокшиською в Кельце і Вінницьким національним технічним університетом, яка окреслює напрямки спільної діяльності в галузі науково-дидактичної співпраці. Серед основних напрямків співробітництва будуть: обмін студентами під час навчання та в межах студентських практик; обмін науково-дидактичними працівниками; проведення спільних наукових досліджень; участь в практичних і наукових семінарах; обмін науковими матеріалами та публікаціями.

Також угоду про співпрацю було підписано між Вінницьким державним педагогічним університетом ім. М. Коцюбинського і університетом ім. Яна Кохановського у м. Кельце. Вона окреслює засади співпраці між сторонами у трьох напрямках: наукові дослідження, дидактика (обмін досвідом, вдосконалення викладачів та навчання студентів, а також студентський обмін) та культурно-освітня діяльність (обмін творчих колективів вузів).

Наміри про партнерство і співпрацю угодою було скріплено і між Вищою школою економіки та права (м. Кельце) та Вінницьким торговельно-економічним інститутом Київського національного торговельно-економічного університету. Виші планують обмінюватись студентами, аспірантами, викладачами, та науковими матеріалами, проводити спільні дослідження та зустрічі, організовувати конференції.

Інтенсифікація освітніх зв'язків пов'язана з діяльністю міжнародного товариства «Україна-Польща-Німеччина», яке здійснює поширення інформації про стипендіальні освітні програми та правила оформлення документів на вступ до польських і німецьких вузів. Організуються ознайомчі навчальні візити до закордонних ВНЗ. У 2010 році була започаткована співпраця на освітянській ниві, завдяки якій поїхали перші 7 студентів на навчання до Польщі. У наступному році змогли поїхати 27 осіб. У 2012 році за програмою «Доступна європейська освіта» 9 студентів потрапили на безкоштовне навчання за програмами Шльонського університету, Лодзької політехніки та Краківського економічного університету [5].

В березні 2015 року в рамках офіційного візиту української делегації до м. Кельце, у складі якої перебували заступник директора департаменту освіти і науки облдержадміністрації А. Лисак та директор Торговельно-економічного інституту Н. Замкова. Результатом співпраці стало підписання чотирьох партнерських угод. Окрім того було обговорено план реалізації угоди про співпрацю в галузі освіти. Згідно підписаного документу сфера співробітництва буде охоплювати програми підвищення кваліфікації та професійної підготовки педагогічних працівників та керівників освітньої сфери, програми модернізації шкіл та професійно-технічних навчальних закладів сучасним обладнанням та навчально-методичними посібниками для підвищення якості освіти, створення умов для обміну викладачами, майстрами виробничого навчання Вінницької області з країнами Європейського Союзу, а також розвиток безперервної освіти серед дорослого населення Вінниччини.

Список використаних джерел

1. ДАВО – Ф.П. – 136. Оп 77. – Спр. 3.1. – арк. 3
2. Петренко, В. І. Дружба перевірена часом [Текст] / В. І. Петренко // Вінниччина. – 2008. – 14 травня. – С. 3.
3. Упродовж тижня у Вінниці гостюватиме більше сорока дітей з міста-побратима Кельце [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vmr.gov.ua/news.aspx> (дата звернення 08. 10.2016 р.).

4. Петренко, В. Генеза українсько-польських відносин на Вінниччині в останні десятиріччя [Текст] / В. Петренко // Україна і Польща: історичне сусідство : Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Вінниця, 17 – 18 травня 2012 року) / за ред. Ю. Зінко. – Вінниця : «Нілан-ЛТД», 2012. – С. 570-578.

5. Неприцький, А. О. Співпраця місцевих громад Вінницької області та Свентокшиського воєводства [Текст] / А. О. Неприцький // Вінниччина : минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження: Збірник матеріалів XXV Всеукраїнської краєзнавчої конференції. 11-12.10.2013 р. (м. Вінниця). – Вінниця, 2013. – С. 565-569.



Мізяківська Леся

викладач

Казмірчук Яків

викладач

Технологічно-промисловий коледж

Вінницького національного аграрного університету

м. Вінниця

ЕВОЛЮЦІЯ ХІМІЇ: НАЙБЛИЖЧІ ПЕРСПЕКТИВИ

Хімія – одна з найстародавніших наук. Людину завжди спостерігає навколо себе зміни, коли одні речовини давали життя іншим або несподівано змінювали свою форму, забарвлення, запах.

Першими вченими-хіміками були єгипетські жерці. Вони володіли багатьма досі нерозгаданими хімічними секретами. До них, наприклад, відносяться прийоми бальзамування тіл померлих фараонів і знатних єгиптян, а також способи одержання деяких фарб. Так, виготовлені древніми єгипетськими майстрами блакитні та сині барви знайдених при розкопках судин продовжують залишатися яскравими, хоча з часу їх виготовлення минуло кілька тисяч років. Деякі хімічні виробництва існували в давнину в Греції, Месопотамії, Індії, Китаї.

З епохи Відродження хімічні дослідження все більшою мірою стали використовувати для практичних цілей (металургія, виробництво кераміки, фарб). На початку VI століття алхіміки стали використовувати отримані знання для потреб промисловості та медицини. Реформатором у галузі гірничої справи та металургії з'явився Агрикола, а в галузі медицини – Парацельс, який вказував, що «мета хімії полягає не у виготовленні золота і срібла, а у виготовленні ліків» [1]. У XVI-XVIII століттях виникло також особливий медичний напрям алхімії – ятрохімія, представниками якого розглядали процеси, що відбуваються в організмі, як хімічні явища, хвороби – як результат порушення хімічної рівноваги і ставили задачу пошуку хімічних засобів їх лікування.

Все наполегливіше ставало бажання дослідників зрозуміти справжні причини неояснених процесів, розкрити таємниці великих, але випадкових досягнень практики. Множилися число дослідів, з'явилися перші наукові гіпотези. Людина почала активно і свідомо змагатися з природою в отриманні корисних речовин і матеріалів. Поступово створювалася хімічна наука, і вже в середньовіччі з'явилося хімічне виробництво [3].

Найважливіші особливості сучасної хімії такі:

- у хімії, насамперед у фізичної хімії, з'являються численні самостійні, наукові дисципліни

(хімічна термодинаміка, хімічна кінетика, електрохімія, термохімія, радіаційна хімія, фотохімія, плазмохімія, лазерна хімія);

- хімія активно інтегрується з іншими науками, результатом чого була поява біохімії, молекулярної біології, космохімії, геохімії, біогеохімії. Перші вивчають хімічні процеси в живих організмах, геохімія – закономірності поведінки хімічних елементів у Земній корі. Біогеохімія – це наука про процеси переміщення, розподілу, розсіювання і концентрації хімічних елементів у біосфері за участю організмів. Основоположником біогеохімії є В. І. Вернадський. Космохімія вивчає хімічний склад речовини у Всесвіті, його поширеність і розподіл по окремих космічних тіл;

- у хімії з'являються принципово нові методи дослідження (структурний, рентгенівський аналіз, спектроскопія, радіоспектроскопія та інші). Хімія сприяла інтенсивному розвитку деяких напрямів людської діяльності. Наприклад, хірургії хімія дала три головні засоби, завдяки яким сучасні операції стали безболісними і взагалі можливими: 1) введення в практику ефірного наркозу, а потім і інших наркотичних речовин; 2) використання антисептичних засобів для попередження інфекції; 3) отримання нових, не наявних в природі алопластичних матеріалів-полімерів [5].

У хімії дуже чітко проявляються нерівноцінність окремих хімічних елементів. Переважна більшість хімічних сполук (96% з понад 8,5 тис. відомих в даний час) – це органічні сполуки. В їх основі лежать 18 елементів і найбільше поширення мають всього 6 з них. Це відбувається внаслідок того, що, по-перше, хімічні зв'язки міцні (енергоємні) і, по-друге, вони ще й лабільні. Карбон як ніякий інший елемент відповідає всім цим вимогам енергоємності та лабільності зв'язків. Він поєднує в собі хімічні протилежності, реалізуючи їх єдність [1]. Матеріальна основа життя не зводиться ні до яких, навіть найскладніших, хімічних утворень. Вона не просто агрегат певного хімічного складу, але одночасно і структура, що має функції та здійснює процеси. Тому неможливо дати життя тільки фундаментальне визначення.

Останнім часом хімія все частіше робить штурм сусідніх з нею рівнів структурної організації природи. Наприклад, хімія все більш і більш вмішується в біологію, намагаючись пояснити основи життя. Сучасну хімію прийнято підрозділяти в найбільш загальному плані, принаймні, на п'ять розділів: неорганічна, органічна, фізичну, аналітичну та хімію без високомолекулярних сполук. Однак чітких меж між цими розділами не існує. Наприклад координативні та елементоорганічні сполуки являють собою об'єкти, що перебувають у сфері досліджень, як неорганічної, так і органічної хімії. Розвиток же цих розділів неможливо без широкого використання методів і уявлень фізичної та аналітичної хімії [4].

Сучасна хімія представлена безліччю різних напрямків розвитку знань про природу речовини і способи його перетворення. Одним з найбільш істотних об'єктивних підстав виділення хімії як самостійної природничої дисципліни є визначення специфічності хімізму взаємин речовин, що проявляються, перш за все, в комплексі сил і різних типів взаємодій, що обумовлюють існування двох - і багатоатомних сполук. Цей комплекс прийнято характеризувати як хімічний зв'язок що виникає або розривається в ході взаємодії частинок атомного рівня організації матерії. Для виникнення хімічного зв'язку характерний перерозподіл електронної щільності в порівнянні з простим становищем електронної щільності незв'язаних атомів чи атомних фрагментів, зближених на відстань зв'язку. Ця особливість найбільш точно відокремлює хімічний зв'язок від різного виду проявів міжмолекулярних взаємодій. Те, що відбувається нині неухильне зростання в рамках природознавства в ролі хімії як науки супроводжується швидким розвитком фундаментальних, комплексних і прикладних досліджень, прискореною розробкою нових матеріалів із заданими властивостями і нових процесів в області

технології виробництва і переробки речовин [2].

Список використаних джерел

1. Бутін, К. П. Механізми органічних реакцій: досягнення та перспективи [Текст] / К. П. Бутін // Хімічний журнал. – 2001. – № 2. – С. 15-21
2. Зефіров, Н. С. Про тенденції розвитку сучасної хімії [Текст] / Н. С. Зефіров // Освітній журнал. – 1996. – № 6. – С. 25-29
3. Благутіна, В. В. Хімія одиночних молекул [Текст] / В. В. Благутіна // Хімія і життя. – 2004. – № 9. – С. 33-43
4. Саркісов, О. М. Сучасні перспективи розвитку наукових досліджень у галузі органічної хімії [Текст] / О. М. Саркісов, С. Я. Уманський // Успіхи хімії. – 2001. – № 11. – С. 36-42
5. Телегус, В. С. Основи загальної хімії [Текст] / В. С. Телегус, О. І. Бодак, О. С. Заречнюк, В. В. Кінжибало. – Львів : Світ, 2000. – 424 с.



Сергиенко Сергей

к.и.н., доцент

Донбасский государственный технический университет

г. Лисичанск

РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Процесс развития личности является актуальной и очень интересной темой не только для ученых, но и для широкого круга людей. Изучением этого сложного процесса прямо или косвенно занимается ряд наук: психология, педагогика, социология и др.

Каждый человек является неповторимой и уникальной личностью. Известно, что на формирование и развитие личностных качеств влияют различные факторы. Кроме индивидуальных особенностей (темперамент, характер, физиологические особенности) значительную роль играют социально-экономические и политические факторы, которые напрямую связаны с общественным прогрессом. Например, в развитых странах со стабильным развитием у человека значительно больше возможностей для личностного роста и, соответственно, наблюдается высокая восходящая социальная мобильность.

Как известно, одной из основных задач гуманистической педагогики является формирование всесторонне развитой личности, которая стремится к максимальной реализации своих возможностей. Этот принцип весьма актуален в наши дни. В современном обществе всесторонне развитая личность имеет больше шансов добиться успеха в жизни. Не последнюю роль в данном случае играют способности человека. Но здесь возникает вопрос: полностью ли человек развивает и реализует свои способности? Реальная жизнь показывает, что такое происходит не всегда. На это могут повлиять различные причины, иногда они не зависят от самого человека. Но опять же, возвращаясь к реальной жизни, можно привести примеры, когда способности человека и его потенциал не реализуются именно по субъективным причинам.

Не является большим секретом, что для развития и реализации способностей необходимо прикладывать немалые волевые усилия. Здесь следует напомнить знакомое многим выражение: «Гений – это один процент вдохновения и девяносто девять процентов труда».

Известный психолог Э. Фромм в своей знаменитой работе «Искусство любить» отмечает,

что для достижения успеха в любом искусстве необходимы дисциплина, сосредоточенность, терпение и высшая заинтересованность. Интересные мысли ученый высказывает по поводу воплощения на практике этих качеств. Относительно дисциплины Э. Фромм пишет, что она «не может практиковаться как какие-то извне навязанные правила. Надо, чтобы она стала выражением собственной воли человека, воспринималась как что-то приятное» [1].

Следует обратить внимание на еще один очень важный момент, который играет значительную роль не только в педагогической практике, но и в других сферах деятельности. Речь идет о вере в человека. Знаменитый украинский педагог В. Сухомлинский отмечал: «Самое уродливое, самое злое в нашем педагогическом деле – не верить в человека. Там, где нет веры в человека, в доброе начало в нем, любая педагогическая система рассыпается в прах» [2, с. 354]. Здесь необходимо заметить, что важна не только вера наставника в своих воспитуемых, но также и вера в себя. Действительно, чем бы человек ни занимался (бизнесом, наукой, спортом и т. д.), какие бы цели он не ставил перед собой, – без веры в свои силы значительных результатов достичь не удастся.

В современном обществе немаловажную роль для развития личности играет сеть Интернет. На сегодняшний день существует множество сайтов с полезной информацией научного характера, которую можно использовать в повседневной жизни для самообразования, саморазвития и самосовершенствования.

Возникает еще один интересный вопрос: может ли человек стать совершенной личностью? На него сложно ответить, так как в понятие «совершенство» каждый вкладывает свой смысл. Конечно, в мировом обществе есть люди, которые достигли больших успехов в различных видах деятельности, но можно ли их назвать совершенными личностями? На наш взгляд, следует согласиться с известным американским психологом А. Маслоу, который высказал свою точку зрения по этому поводу таким образом: «Мое личное мнение состоит в том, что совершенный человек невозможен, даже немислим, но люди могут стать гораздо лучше, чем думает большинство» [3, с. 166].

Таким образом, на формирование и развитие личностных качеств человека влияют различные факторы. В дальнейшем необходимо более детально рассмотреть проблему реализации возможностей личности.

Список использованных источников

1. Фромм, Эрих. Искусство любить [Электронный ресурс] / Эрих Фромм. – Режим доступа: <http://e-libra.ru/read/149881-iskusstvo-lyubit.html> (дата обращения 20.10.2016). – Заголовок с экрана.
2. Сухомлинский, В. А. Избранные произведения [Текст] / В. А. Сухомлинский. – в 5-ти томах. Т. 5. – К. : Рад. школа, 1980 – 678 с.
3. Маслоу, Абрахам. Мотивация и личность [Текст] / Абрахам Маслоу. – СПб. : Питер, 2012. – 352 с.



НАУКОВЕ ВИДАННЯ

SCIENTIFIC EDITION

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО Й ЕКОНОМІКА
В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ: СТАН
І ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

NATIONAL PRODUCTION AND ECONOMICS
IN CONDITIONS OF REFORMATION: STATE
AND PROSPECTS INNOVATIVE DEVELOPMENT
AND INTERREGIONAL INTEGRATION

*Збірник наукових праць
II міжнародної науково-практичної
конференції*

*Collection of scientific papers
of II International scientific and practical
conference*

28 жовтня 2016 року

October 28, 2016

Відповідальний за випуск:
к.с.-г.н., Гаврилянчик Р.Ю.

Responsible for issue:
PhD (Agriculture), Havrylyanchyk R.Yu.

Комп'ютерний набір і верстка Семенишена Н.В.

Computer set and typesetting Semenyshena N.V.

Адреса редакції:

Подільський державний аграрно-технічний університет
вул. Шевченка, 13, м. Кам'янець-Подільський
Хмельницька обл., 32300

Видавець:

Видавництво «Крок»
вул. Гайова, 56, м. Тернопіль, 46006
тел. +38 096-9431704

Підписано до друку 15.11.2016 р. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Arial. Умовн. друк. арк. 25,63
Тираж 300. Замовлення № 11/9.
